T.C.

BATMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ESKİ VE YENİ DÖNEM ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR VE YAZILI KAYNAKLAR IŞIĞINDA SULTANTEPE HÖYÜĞÜ'NÜN OLASI KÜLTÜREL TARİHİ

Akarcan GÜNGÖR

YÜKSEK LİSANS

Arkeoloji Anabilim Dalı

Ağustos 2018
BATMAN
Her Hakkı Saklıdır

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAYI

Prof. Dr. Gülriz KOZBE danışmanlığında Akarcan GÜNGÖR tarafından hazırlanan **"ESKİ VE YENİ DÖNEM ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR VE YAZILI KAYNAKLAR IŞIĞINDA SULTANTEPE HÖYÜĞÜ'NÜN OLASI KÜLTÜREL TARİHİ"** adlı tez çalışması 01/08/2018 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**İmza**
Başkan Prof. Dr. Gülriz KOZBE (Danışman)	
Üye Doç. Dr. Haluk SAĞLAMTİMUR	
Üye Doç. Dr. Mahmut AYDIN	

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat KORKMAZ
SBE Müdür V.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all materials and results that are not original to this work.

Akarcan GÜNGÖR
01.08.2018

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESKİ VE YENİ DÖNEM ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR VE YAZILI KAYNAKLAR IŞIĞINDA SULTANTEPE HÖYÜĞÜNÜN OLASI KÜLTÜREL TARİHİ

Akarcan GÜNGÖR

Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Arkeoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Gülriz KOZBE

2018, 207

Jüri
Danışman: Prof. Dr. Gülriz KOZBE
Doç. Dr. Mahmut AYDIN
Doç.Dr. Haluk SAĞLAMTİMUR

Anadolu ve Mezopotamya arkeoloji için önemi yadsınamayacak bir yerleşim yeri olan Sultantepe Höyüğü, Yeni Assur İmparatorluğu'nun, Anadolu'daki en büyük ve içerdiği yazılı kaynaklar açısından en önemli yerleşmelerinden birisidir. Sultantepe Höyüğü'nde 1951-1952 yıllarında gerçekleştirilen kısa süreli kazı ve sondaj çalışmalarından yaklaşık olarak 60 yıl sonra Prof. Dr. Gülriz Kozbe Başkanlığı'nda gerçekleştirilen Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırmaları çerçevesinde yüzeyden toplanan seramiklerden yola çıkılarak yerleşimin Neolitik Döneme kadar uzandığı saptanmıştır. Daha çok bir Assur kalesi olarak bilinen Sultantepe'de eski dönem çalışmaalarında tespit edilen mimari, seramik, küçük buluntu ve en önemlisi çok sayıdaki tabletleriyle kültürel dokunun zenginliği dikkat çekmektedir.

Yeni dönem çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen intensif yüzey araştırmasında Neolitik Dönem'den, Hellenistik-Roma Dönemi'ne kadar yerleşimin olduğunu gösteren seramik örnekleri saptanmıştır. Bununla birlikte çok sayıda küçük buluntu tespit edilip envanterlik ve etütlük eserler Şanlıurfa Müzesi'ne teslim edilmiştir. Ayrıca yeni dönem çalışmlarının diğer bir ayağını ise höyük üzerinde farklı alanlarda yapılan jeofizik radar çalışmaları ile yerleşime dair mimari yapılar hakkında net bilgiler edinilmesini sağlamıştır.

Söz konusu Yukarı Dicle Bölgesi'nde yer alan Assur eyalet merkezlerinden Üçtepe ve Ziyaret Tepe gibi önemli yerleşim yerlerinde gerçekleştirilen kazılar sayesinde Assurlular hakkında önemli bilgiler edinilirken Orta Fırat Bölgesi'nde yer alan ve oldukça zengin kültürel bir dokuya sahip Sultantepe'de gizemini halen koruduğu gibi gün geçtikte höyük üzerinde ve çevresinde modern yapılaşma ve beşeri tahribata maruz kalmıştır. Söz konusu Fırat Havzası'ndaki bir Assur eyalet merkezi olduğunu düşündüğümüz Sultantepe Höyüğü'nde sistemli arkeolojik kazıların başlamasıyla bu tez çalışmasının bir ön hazırlık oluşturacağını ümit ediyorum. Sultantepe'de ivedilikle gerçekleştirilecek sistemli arkeolojik kazı çalışmaları ile Harran Ovası'ndaki Assurlular hakkındaki bilinmeyenleri aydınlatılacağı gibi gerekli koruma önlemlerinin de alınmasını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sultantepe, Orta Fırat, Tablet, Seramik, Yeni Assur, Huzirina

ABSTRACT

MA

THE POSSIBLE CULTURAL HISTORY of SULTANTEPE HÖYÜK in THE LIGHT OF PRELIMINARY AND RECENT ARCHAEOLOGICAL RESEARCH and WRITTEN RECORDS

Akarcan GÜNGÖR

THE GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES OF BATMAN UNIVERSITY
THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
IN ARCHAEOLOGY

Advisor: Prof. Dr. Gülriz KOZBE

2018, 207

Jury
Advisor Prof. Dr. Gülriz KOZBE
Asso.Prof.Dr.Mahmut AYDIN
Asso.Prof.Dr.Haluk SAĞLAMTİMUR

Sultantepe Höyük, a settlement whose importance cannot be neglected for Anatolian and Mesopotamian archeology, is the Neo Assyrian Empire's largest settlement in Anatolia and one of the most important settlements of it in terms of its written sources. Within the framework of the intensive surface survey of Sultantepe Höyük 2011 which was carried out under the presidency of Prof. Dr. Gülriz Kozbe approximately 60 years after the brief excavation and drilling work carried out in Sultantepe Höyük between the years of 1951-1952, it was found -based upon ceramics collected from the surface- that the settlement dates to Neolithic Period. Sultantepe, known more as an Assyrian castle, draws attention to the richness of its cultural texture with its architecture, ceramics, small finds and, most importantly, its numerous tablets, which were discovered in old period works.

In the intensive surface surveys carried out within the scope of the new period studies, ceramic samples which indicates that there have been settlements from the Neolithic Period to the Hellenistic-Roman Period were found. Besides, numerous small finds were detected; also, inventory and study pieces were handed to Şanlıurfa Museum. In addition, geophysical radar studies -another leg of the new period studies- carried out in different areas on the höyük provided clear information about the architectural structures related to the settlement.

Important information about the Assyrians was obtained thanks to the excavations carried out in important settlements of the Assyrian provincial centers such as Üçtepe and Ziyaret Tepe, which are located in the Upper Tigris Region, however, the mystery of Sultantepe, which is located in the Middle Euphrates Region and has a very rich cultural texture, is still preserved, and also, the höyük has been being exposed to modern construction and human destruction in and around day by day. I hope that this thesis work will be a preliminary preparation when the systematic archaeological excavations start at the Sultantepe Höyük, which is thought to be an Assyrian province center in the Euphrates. With the systematic archaeological excavations to be carried out in Sultantepe immediately, mysteries about the Assyrians in the Harran Plain will be illuminated and they will also ensure that necessary protective measures are taken.

Keywords: Sultantepe, Ceramics, Middle Euphrates, Tablets, Neo Assyrian, Huzirina

ÖNSÖZ

Şanlıurfa ilinin güneyinde, merkez ilçeye 16, Harran'a 24km uzaklıktaki Sultantepe Höyüğü, Harran ovasının en büyük höyüklerinden birisidir. Yeni Assur İmparatorluğu'nun kalesi olarak tanımlanan ve bu döneme ait tabletleriyle ön plana çıkan Sultantepe Höyüğü, Anadolu ve Mezopotamya siyasi ve kültürel tarihi açısından büyük önem taşımaktadır. Gerek 1951-1952 yıllarında gerçekleştirilen kısa süreli kazı çalışmalarında tespit edilen muazzam saray-tapınak mimarisine sahip ihtişamlı yapıları, seramik, küçük buluntularıyla gerekse de 2011 yılı intensif yüzey araştırmasında farklı dönemlere ait çok sayıda seramik ve küçük buluntu zenginliği bakımından dikkat çekmektedir. 2011 yılında Sultantepe Höyüğü'nde gerçekleştirilen jeofizik radar çalışmaları sayesinde bu mimari yapılar hakkında kesin sonuçlar elde edilmiştir. Bu tez çalışmamızla ilerde gerçekleştirilecek sistemli arkeolojik kazılar için bir ön hazırlık oluşturulmaya çalışılmıştır. Böylelikle Sultantepe'de ivedilikle arkeolojik kazıların gerçekleştirilmesi gerektiği ve kazılar sonucunda ise Assurluların Anadolu'daki varlığı anlam kazanacaktır.

Lisans ve Yüksek Lisans eğitimim boyunca öğrettikleriyle mesleki hayatıma önemli katkılar sağlayarak arkeolojiyi sevmemi sağlamasının yanı sıra ***"Eski ve Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar ve Yazılı Kaynaklar Işığında Sultantepe Höyüğü'nün Olası Kültürel Tarihi"*** başlıklı tez çalışmasını oluşturan ve özgün bir malzeme olan Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırmasının malzemesini bana çalışma fırsatı veren, tezimin araştırılması ve yazılması sırasında bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım değerli danışman hocam Prof. Dr. Gülriz KOZBE'ye ne kadar teşekkür etsem azdır.

Tez çalışmam sırasında bazı bilgisayar uygularındaki teknik desteklerini benden esirgemeyen arkadaşlarım Eyüp Caner ve Yunus Akgün başta olmak üzere Dede Harabeleri Kazı ekibine çok teşekkür ederim. Ayrıca Şanlıurfa Müzesi'nden, Sayın Ahmet Yavuzkır'a, Sultantepe tabletleri ile ilgili görselleri temin edilmesi ve malzememizin değerlendirme çalışmalarını yaparken 2011 yılı itibariyle Şanlıurfa Müzesinde korunan survey malzemesinin tekrar tarafımıza verilmesi aşamasında göstermiş olduğu destekler için teşekkür ederim.

Son olarak tüm eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen sevgili aileme de minnettarlığımı belirtmeliyim.

Akarcan GÜNGÖR
BATMAN 2018

HARİTA, ÇİZİM, GRAFİK, ŞEKİL, RESİMLER LİSTESİ

Harita 1: Orta Fırat Bölgesi Lokasyonu (Arınç 2015:Harita 1)

Harita 2: Şanlıurfa İli ve Çevresinin Fiziki Lokasyon Haritası (Sönmez ve Akgül 2013: Şekil.2)

Harita 3: Sultantepe Höyüğü Lokasyon Haritası

Harita 4: Sultantepe Höyüğü Topografik Haritası (Sultantepe Yüzey Araştırması Arşivi)

Çiz. 1: Sultantepe Höyüğü, C Alanında Tespit Edilen Mimari Yapılar (Lloyd ve Gökçe 1953: Fig.3)

Çiz.2: Sultantepe Höyüğü, Hellenistik Dönem Tahıl Depolama Çukurları (Lloyd ve Gökçe 1953: Fig.5)

Çiz.3: Sultantepe Höyüğü G Alanı Mimari Planı (Lloyd ve Gökçe 1953: Fig.4)

Çiz.4: Sultantepe Höyüğü, F Alanı Mimari Planı (Lloyd ve Gökçe 1953: Fig.4)

Çiz.5: Sultantepe Höyüğü M Alanı Mimari Planı (Lloyd ve Gökçe 1953: Fig.3)

Çiz.6: Sultantepe Höyüğü, D Alanı'nın Mimari Planı (Lloyd ve Gökçe 1953: Fig.3)

Çiz.7: Sultantepe Höyüğü Kazısı Yapılan Alanlar (Lloyd ve Gökçe 1953: Fig.2)

Çiz. 8: Sultantepe Höyüğü, Yeni Assur Dönemi Seramikleri (Lloyd ve Gökçe 1953: Fig.6)

Çiz.9: Sultantepe Höyüğü, Hellenistik-Roma Dönemi Seramikleri (Lloyd 1954: Fig.1)

Çiz.10: Sürüngen Hayvan Biçimli Baskı Mühür (Lloyd 1954: Fig.2)

Çiz.11: Sultantepe Höyüğü, Küçük Buluntular (Lloyd 1954: Fig.4)

Çiz.12: Sultantepe, Yeni Assur Dönemi Minyatür Kap (Lloyd 1954: Fig.4)

Çiz.13: Sultantepe Höyüğü, Silindir ve Baskı Mühürler (Lloyd 1954: Fig.8)

Çiz.14: Sultantepe Höyüğü, F1 Alanı'nda Açığa Çıkarılan Tabletler (Lloyd 1974, Fig.12**)**

Grafik 1: Sultantepe, Seramik Mal Gruplarının Dağılımı

Grafik 2: Sultantepe Höyüğü Yalın Basit Mallar

Grafik 3: Sultantepe, Orta Assur Seramikleri Hamur Grupları

Grafik 4: Sultantepe, Orta Assur Seramiklerinin Üretim Tekniği Oranı

Grafik 5: Sultantepe, Yeni Assur Dönemi Seramiklerinde Görülen Hamur Renkleri

Grafik 6: Sultantepe, Yeni Assur Seramiklerinde Kullanılan Katkı Maddeleri

Şek. 1: Sultantepe, Alçak Geçiren Filtreden Geçirilmiş Manyetik Gradyometre Görüntüsü (Drahor 2011, Şekil.9)
Şek. 2: Sultantepe Mutlaklaştırılmış Manyetik Gradyometre Görüntüsü (Drahor 2011, Şekil.10)
Şek. 3: Sultantepe, D Alanı Giriş Kapısının Yer Aldığı Alanda İki Boyutlu ERT Kesitinin Görüntüsü (Drahor 2011, Şekil.12)
Şek. 4: Sultantepe, Bazalt Sütun Altlıklarının Yeraldığı Alanda
İki Boyutlu IPT Kesitinin Görüntüsü (Drahor 2011, Şekil.13)
Şek. 5: Sultantepe, I Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen
İki Boyutlu ERT Kesitlerinin Görüntüsü (Drahor 2011, Şekil.14)
Şek. 6: Sultantepe, I Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen
İki Boyutlu IPT Kesitlerinin Görüntüsü (Drahor 2011, Şekil.15)
Şek. 7: Sultantepe II Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen
İki Boyutlu ERT Kesitlerinin Görüntüsü (Drahor 2011, Şekil.18)
Şek. 8: Sultantepe II Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen
İki Boyutlu ERT Kesitlerinin Görüntüsü (Drahor 2011, Şekil.19)
Şek. 9: Sultantepe, I Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen Verilerin Üç Boyutlu ERT Kesmelerinin Görüntüsü (Drahor 2011, Şekil.16)
Şek. 10: Sultantepe I Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen Verilerin Üç Boyutlu IPT Kesmelerinin Görüntüsü (Drahor 2011, Şekil.17)
Şek. 11: Sultantepe II Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen Verilerin Üç Boyutlu ERT Kesmelerinin Görüntüsü (Drahor 2011, Şekil.20)
Şek. 12: Sultantepe, II Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen Verilerin Üç Boyutlu IPT Kesmelerinin Görüntüsü (Drahor 2011, Şekil.21)
Res. 1: Sultantepe Höyüğü Genel Görünüm (Sultantepe Yüzey Araştırması Arşivi)
Res. 2: Sultantepe Höyüğü, Gılgamış Destanı'nın Yer Aldığı Tablet (SU:51.7) (Şanlıurfa Müzesi Arşivi: Müze Araştırması Ahmet Yavuzkır)
Res.3: Sultantepe Höyüğü, Nippurlu Yoksul Adam Masalı'nın Yer Aldığı Tablet (SU:51.78)) (Şanlıurfa Müzesi Arşivi: Müze Araştırması Ahmet Yavuzkır)
Res.4: Sultantepe Höyüğü, Şamaş İçin Yapılan Dua Metninin Yer Aldığı Tablet (SU:51.64)) (Şanlıurfa Müzesi Arşivi: Müze Araştırması Ahmet Yavuzkır)
Res.5: Sultantepe Höyüğü 2011 İntensif Yüzey Araştırmasının Kapsadığı Alan (Sultantepe Yüzey Araştırması Arşivi)

Res. 6: Sultantepe Höyüğü'nün 36 Farklı Alt Birime Ayrılmış Tarama Sahası (Sultantepe Yüzey Araştırması Arşivi)
Res.7: Sultantepe Höyüğü, Tarak Baskı "İmpresso" Bezemeli Seramik Parçası
Res.8: Sultantepe Höyüğü, Ubaid Boyalı Seramiği
Res.9: Sultantepe Höyüğü, Yerel Geç Kalkolitik Dönem Seramiği
Res.10: Sultantepe Höyüğü, Nineve V Seramiği
Res.11: Sultantepe Höyüğü, Yalın Basit Mal Grubu
Res.12: Sultantepe Höyüğü, Yalın Basit Mal Grubuna Ait Yivli Seramikler
Res. 13: Sultantepe Höyüğü, Yalın Basit Mallar İçerisinde Yer Alan Kabartma Bantlı Çömlekler
Res.14: Sultantepe, Yalın Basit Mallar İçindeki Çömlekçi İşaretli Seramikler
Res.15: Sultantepe Höyüğü, ETÇ Mutfak Kapları
Res.16: Sultantepe Höyüğü, Yatay Bant Boyalı Mallar
Res.17: Sultantepe Höyüğü, Metalik Mallar
Res.18: Sultantepe Höyüğü, Yatay Saklı Astar Bezemeli Mallar
Res. 19: Sultantepe Höyüğü, Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar
Res.20: Sultantepe Höyüğü, Karababa Boyalı Mal grubu
Res. 21: Sultantepe Höyüğü, Habur Malları
Res. 22: Sultantepe Höyüğü, Orta Assur Mal Grubu
Res. 23: Sultantepe Höyüğü, Erken Demir Çağ Yivli Seramikleri
Res. 24: Sultantepe, Yeni Assur Seramikleri
Res.25: Sultantepe, Yeni Assur Dönemi Memecik Dipli Seramik Parçaları
Res.26: Sultantepe, Post Assur Dönemi Seramikleri
Res. 27: Sultantepe Höyüğü, Küçük Buluntular (a: Taş Balta, b: Mühür Parçası, c: Taş Objeler, d: Bazalt Taş Kap Parçaları, e: Seramik Parçalarından Yapılmış Diskler, f: Metal Objeler)
Res.28: Sultantepe Höyüğü, Pişmiş Toprak Figürin Parçaları, (Sultantepe Yüzey Araştırması Arşivi)
Res.29 Sultantepe, Pişmemiş Toprak Ağırşaklar ve Pişmiş Toprak Disk, (Sultantepe Yüzey Araştırması Arşivi)
Res. 30: Sultantepe Höyüğü, Çakmaktaşı ve Obsidyen Aletler, (Sultantepe Yüzey Araştırması Arşivi)
Res.31: Sultantepe, Manyetik Gradyometre (Kırmızı Gridler) ve ERT –IPT (Mavi Dikdörtgenler) Çalışma Alanları (Drahor 2011, Şekil.7)

KISALTMALAR

ABD: Ana Bilim Dalı
BASOR: Bulletin of the American Schools of Oriental Research
cm: santimetre
Çiz: Çizim
DÇ: Demir Çağ
DSA: Dogu Sigillataları A
EH: Erken Hanedanlık Dönemi
EJZ: Erken Jezirah Peryodu
EME: Erken Orta Fırat
ERT: Elektrik Resistivite Tomografisi
ETÇ: Erken Tunç Çağı
Fig: Figür
IPT: İndüklenmiş Polarizasyon Tomografisi
Lev: Levha
m: metre
MÖ: Milattan Önce
MS: Milattan Sonra
ODTÜ: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OTÇ: Orta Tunç Çağı
Res: Resim
SWW: Smeared Wash Ware
Şek: Şekil
TTK: Türk Tarih Kurumu
yak: Yaklaşık
YBM: Yalın Basit Mallar
yk: Yapı Katı

İÇİNDEKİLER

ÖZET ……...……iv

ABSTRACT v

ÖNSÖZ……..... vi

KISALTMALAR..... vii

HARİTA, ÇİZİM, GRAFİK, ŞEKİL, RESİMLER LİSTESİ……..……x

GİRİŞ

i. Amaç ve Kapsam..... 3
ii. Materyal..... 4
iii. Yöntem 4

I. BÖLÜM

SULTANTEPE HÖYÜĞÜ ve ORTA FIRAT BÖLGESİ..... 8

II.BÖLÜM

SULTANTEPE ESKİ DÖNEM ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR..... 13

2.1. Sultantepe Höyüğü 1951-1952 İngiliz-Türk Ortak Kazıları..... 13
2.2. 1951-1952 Kazıları Mimari Buluntular 15
2.3. 1951-1952 Kazıları Seramik Buluntuları..... 26
2.4. 1951-1952 Kazıları Küçük Buluntular..... 30
2.5. Sultantepe Tabletleri 34

III. BÖLÜM

SULTANTEPE YENİ DÖNEM ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR 39

3.1. Sultantepe Höyüğü 2011 İntensif Yüzey Araştırması 39

3.2. Sultantepe 2011 İntensif Yüzey Araştırması Seramik Mal Grupları..... 43

3.2.1. Neolitik Dönem Seramiği 43
3.2.1.1. Sultantepe Tarak Baskı "İmpresso" Bezemeli Neolitik Dönem Seramiği ve Mal Özelliklerii..... 49
3.2.2. Ubaid Seramiği 50
3.2.2.1. Sultantepe Ubaid Seramiği ve Mal Özellikleri..... 53
3.2.3. Geç Kalkolitik Yerel Seramik..... 54
3.2.3.1. Sultantepe Geç Kalkolitik Yerel Seramikleri ve Mal Özellikleri..... 56
3.2.4. Uruk Malları 57
3.2.4.1. Sultantepe Uruk Malları ve Mal Özellikleri 61
3.2.5. Nineve V Seramiği..... 63
3.2.5.1.Sultantepe Nineve V Seramiği ve Mal Özellikleri..... 636

3.2.6. Yalın Basit Mallar 68
3.2.6.1. Sultantepe Yalın Basit Mallar ve Mal Özellikleri 73
3.2.7. Erken Tunç Çağı Mutfak Kapları/ Üçgen Tutamaklı Pişirme Kapları 85
3.2.7.1. Sultantepe ETÇ Mutfak Kapları/ Üçgen Tutamaklı Pişirme Kapları ve Mal Özellikleri 88
3.2.8. Yatay Band Boyalı Seramikler 90
3.2.8.1. Yatay Bant Boya Bezemeli Seramikler ve Mal Özellikleri 93
3.2.9.Metalik Mallar 97
3.2.9.1. Sultantepe Metalik Mallar ve Mal Özellikleri 101
3.2.10. Saklı Astar Bezemeli Mallar 106
3.2.10.1. Sultantepe Saklı Astarlı Mallar ve Mal Özellikleri 109
3.2.11. Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar 111
3.2.11.1. Sultantepe Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar ve Mal Özellikleri 115
3.2.12. Karababa Boyalı Mallar 119
3.2.12.1. Sultantepe Karababa Boyalı Mallar ve Mal Özellikleri 123
3.2.13. Habur Malları 127
3.2.13.1. Sultantepe Habur Malları ve Mal Özellikleri 130
3.2.14.Orta Assur Seramiği 134
3.2.14.1. Sultantepe Orta Assur Seramikleri ve Mal Özellikleri 137
3.2.15. Erken Demir Çağı Yivli Seramiği 144
3.2.15.1. Sultantepe Erken Demir Çağ Yivli Seramiği ve Mal Özelllikleri 147
3.2.16. Yeni Assur Seramiği 148
3.2.16.1. Sultantepe Yeni Assur Seramikleri ve Mal Özellikleri 154
3.2.17. Post Assur Seramikleri 160
3.2.17.1. Sultantepe Post Assur Seramikleri ve Mal Özellikleri 164
3.2.18. Hellenistik-Roma Seramikleri 166
3.2.18.1. Sultantepe Hellenistik-Roma Seramikleri ve Mal Özellikleri 169

3.3. Sultantepe 2011 İntensif Yüzey Araştırmasında Ele Geçen Küçük Küçük Buluntular 171

3.4. Sultantepe Höyüğü Jeofizik Araştırmaları 174

3.4.1. Elektrik Resistivite Yöntemi ve Tomografik Yaklaşım (ERT) 174
3.4.2. İndüklenmiş Polarizasyon Yöntemi ve Tomografik Yaklaşım (IPT) 176
3.4.3. Elektrik Resistivite ve IP Tomografisi (ERT-IPT) 177
3.4.4. Sultantepe Höyüğü'nde Jeofizik Çalışmalarının Yapıldığı Alanlar 177
3.4.5. Sultantepe Höyüğü Manyetik Gradyometre Çalışmaları..... 179
3.4.6. Sultantepe Höyüğü ERT ve IPT Çalışmaları 182

IV. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 194

KAYNAKÇA 207
KATALOG
LEVHALAR

GİRİŞ

Mezopotamya'nın ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi tarihine damga vurmuş olan Assurlular, MÖ 2. binyılın başlarında, büyük tüccar ailelerinin yürüttüğü uluslararası serbest ticaretin merkeziyken; MÖ 1. binyılın başından itibaren Mezopotamya'da rakipsiz bir imparatorluk seviyesine yükselmiştir. Özellikle MÖ 10. yy. ile 7. yy. sonu arasındaki 400 yıla yakın bir dönemi kapsayan ve Mezopotamya tarihine "Yeni Assur İmparatorluğu" adıyla damga vurmuştur. MÖ 1. binyıldan itibaren bir değişim sürecine giren Assur Devleti, izlediği başarılı yayılım politikaları ile Yakındoğu'nun en önemli uygarlıklarından biri olmayı başarmıştır. Söz konusu başarılı yayılım politikaları sayesinde Güneydoğu Anadolu'da birçok bölgeyi kendi hâkimiyeti altında tutan bu uygarlığın, Orta Fırat Bölgesi'nde yer alan ve yayınlarda Yeni Assur kalesi olarak tanımlanan Sultantepe Höyüğü'nün önemi Anadolu ve Mezopotamya arkeolojisi için yadsınamaz. Nitekim S. Lloyd ve N.Gökçe tarafından 1951-1952 yıllarında çalışmalar sonucunda gerek muazzam mimari yapılar olsun; gerekse yaklaşık 600 tabletin ele geçtiği arşiviyle bu ihtişamlı Yeni Assur yerleşiminde yaklaşık 60 yıl sonra Prof. Dr. Gülriz Kozbe'nin bilimsel başkanlığı altında 2011 yılı intensif yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırma kapsamında farklı dönemlere ait çok sayıda seramik ve küçük buluntu tespit edilmiştir. Ayrıca yüzey araştırmasının diğer bir adımı olan höyüğün belirli bölümlerinde gerçekleştirilen jeofizik radar taramaları ile bazı mimari yapıların izleri tespit edilmiştir. "**ESKİ ve YENİ DÖNEM ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR ve YAZILI KAYNAKLAR IŞIĞINDA SULTANTEPE HÖYÜĞÜ'NÜN OLASI KÜLTÜREL TARİHİ"** başlıklı 4 bölümden oluşan tez çalışmamızın ana malzemesini sözü edilen 2011 intensif yüzey araştırmalarında ele geçen kültürel malzeme oluşturmaktadır.

"Sultantepe Höyüğü ve Orta Fırat Bölgesi" başklıklı **I. BÖLÜM**'de Sultantepe Höyüğü'nün yer aldığı Orta Fırat Bölgesi'nin iklimsel, tarımsal, coğrafik ve stratejik konumu açısından genel özelliklerine değinilmiştir. Neolitik Dönem itibariyle bu bölgede çok sayıda uygarlığa ait yerleşimin varlığının en önemli nedeni kuşkusuz Anadolu ve Mezopotamya dünyasına hayat veren Fırat Nehri'nin varlığının yanı sıra coğrafik konumu itibariyle Anadolu ve Mezopotamya arasında önemli geçiş yollarının yer aldığı stratejik konumu ile iklimin elverişli ve tarıma uygun verimli toprakların olmasıdır.

“Sultantepe Eski Dönem Arkeolojik Araştırmalar” başlıklı **II.BÖLÜM**, “Sultantepe Höyüğü 1951-1952 İngiliz-Türk Ortak Kazıları”, “1951-1952 Kazıları Mimari Buluntular”, “1951-1952 Kazıları Seramik Buluntuları”, “1951-1952 Kazıları Küçük Buluntular” ve “Sultantepe Tabletleri”nin yer aldığı beş alt bölümden oluşmaktadır. Sultantepe Höyüğü’nde 1951-1952 gerçekleştirilen kısa süreli İngiliz-Türk ortak kazıları ile höyükte açığa çıkarılan alanların mimari yapı nitelikleri ve bu alanlardan ele geçen seramik, küçük buluntu ile F Alanı’nda tespit edilen yaklaşık 600’e yakın olan tabletlerin içerdikleri konular hakkında genel bir değerlendirmede bulunulmuştur.

“Sultantepe Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar” başlıklı **III.BÖLÜM**, “Sultantepe Höyüğü 2011 İntensif Yüzey Araştırması”, “Sultantepe 2011 İntensif Yüzey Araştırması Seramikleri”, “Sultantepe 2011 İntensif Yüzey Araştırması Küçük Buluntuları” ve “Sultantepe 2011 Yılı Jeofizik Araştırmaları” başlıklarını taşıyan dört alt bölümden oluşmaktadır. Prof. Dr. Gülriz Kozbe’nin bilimsel başkanlığı altında 2011 yılında gerçekleştirmiş olduğu intensif yüzey araştırmasında toplanıp değerlendirilen 6200 civarındaki seramik içerisinde farklı mal gruplarına ait 178 adet seramik parçası tezimizin bu bölümünün ana kısmını ouşturmaktadır. Söz konusu bu seramiklerin mal grupları belirlendikten sonra kapların biçim, teknik, form, bezeme gibi genel özellikleriyle tanıtma ve tarihlendirilmesi yapılmıştır. Tez malzememizin değerlendirilmesi sonucunda 18 farklı mal grubu ortaya konmuştur. Bu bölümde höyük genelinde yüzeyden toplanan taş, kil, metal, çakmaktaşı ve obsidyen yapımı küçük buluntular ele alınarak değerlendirmede bulunulmuştur. Sultantepe 2011 Yılı Jeofizik Araştırmaları’nın yer aldığı alt başlıkta höyükte kulanılan jeofizik yöntemleri ile Sultantepe’de uygulandığı üç farklı alanda yüzey altındaki kültürel varlıkların tespit edilmesini oluşturmaktadır. Söz konusu Sultantepe’de gerçekleştirilen jeofizik yöntemlerinden; Manyetik gradyometre, iki ve üç boyutlu elektrik resistivite tomografi (ERT) araştırmaları hem kendi alanında höyük üzerine uygulanan nadir örneklerden olmuştur. Nitekim Assur İmparatorluğu’nun Anadolu’daki en büyük ve içerdiği yazılı kaynaklar açısından en önemli yerleşmesi olarak kabul edilen bir merkezde yürütülecek arkeolojik kazıların stratejisini ve yol haritasını belirleme adına özel bir önem teşkil etmiştir.

"**Değerlendirme ve Sonuç"** başlıklı **IV. BÖLÜM**, Sultantepe Höyüğü 1951-1952 yıllarında gerçekleştirilen arkeolojik kazı çalışmaları ile Sultantepe 2011 intensif yüzey araştırmaları kapsamında tespit edilen arkeolojik verilerin değerlendirmesi sonucunda Sultantepe Höyüğü'nün olası kültürel tarihi hakkında genel bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Kaynakça bölümünde, tez kapsamında yararlanılan kaynaklar alfabetik sıraya uygun bir şekilde verilmiştir.

Katalog" bölümünde, Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırmasında ele geçen seramik parçaları üretim teknikleri, yüzey işlemleri ve kap biçimleri bakımından mal gruplarına ayrılarak her bir seramik için File Maker programında katalog oluşturulmuştur. Söz konusu bu katalogda: Mal Grubu, Dönemi, Adı, Formu, Katalog No, Lev. No, Çizim No, Ağız/Karın/Dip Çapı, Yükseklik, Konum, Hamur, Katkı, Dış/İç Astar, Açkı, Pişme, Yapım, Tanım ve Benzerleri gibi seramiklerin üretim teknikleri, yüzey işlemleri ve kap biçimleri açısından ele alındığı detaylı bir şablon hazırlanmıştır. Söz konusu bu şablon alt kısmında, özellikleri anlatılan örneğin dijital çizimi ile desteklenmiştir.

Harita, Grafik, Resim, Şekil ve **Levhalar Listesi** verilerek tez sonuçlandırılmıştır.

i. Amaç ve Kapsam

Şanlıurfa ili, Merkez ilçe sınırları içinde yer alan, Assur yazılı kaynaklarına göre Anadolu'daki Yeni Assur Dönemi (MÖ 9-7. yy) kentlerinin en önemlilerinden biri olarak bilinen Sultantepe, Anadolu arkeolojisi için olduğu kadar komşu bölgelerle Prehistorik dönemlerden beri olan kültürel ilişkileri belirlememiz adına oldukça önemli bir mevkide yer almaktadır.

Sultantepe'deki ilk kazılar, 1951 yılında İngiliz hafir Seton Lloyd ile Nuri Gökçe tarafından kısa bir dönem gerçekleştirilip, 1952'de bir dizi sondaj çalışması şeklinde devam etmiştir. 1951-1952 arkeolojik kazıları sonucunda Sultantepe Höyüğü'nün üst tabakalarında Hellenistik ve Roma kalıntılarına rastlanılmış; alt tabakalarda tespit edilen Assur verilerinin yanı sıra bu kazılarda ele geçen 600 âdete yakın Yeni Assur tableti höyüğün özellikle geç Yeni Assur Dönemi'nde (MÖ 7.yy) arşive sahip önemli bir Assur yerleşimi olduğunu göstermiştir.

Sultantepe erken dönem arkeolojik çalışmalarının 60 yıl sonrasında 2011 yılında Prof. Dr. Gülriz Kozbe'nin bilimsel başkanlığı altında şahsımın da yer aldığı bir ekip tarafından Sultantepe Höyüğü ve 2km çapında yakın çevresinde gerçekleştirilmiştir.

Söz konusu araştırma alanından höyük yüzeyi, 36 alana bölünerek yoğun yüzey malzemesi toplaması yapılmış ile malzeme görsel ve yazılı kayıt altına alınarak değerlendirilmiştir.

Bizim bu tezdeki amacımız hem beşeri hem de doğal anlamda uzun yıllardır devam eden bir tahribata maruz kalan Sultantepe'de ivedilikle sistemli arkeolojik bir kazıya dönüştürülmesi hedeflenen çalışmalar kapsamında elimizdeki arkeolojik, arkeomanyetik ve linguistik tüm verileri bir araya getirerek söz konusu höyüğün kültürel tarihini belirleyen bir ön çalışmayı ortaya koymaktır. Böylelikle höyükteki olası mevcut dönemler ve yerleşim alanı içindeki dağılım alanları hakkındaki veriler kazı çalışmaları öncesinde oldukça yararlı olacaktır.

ii. Materyal

Sultantepe Höyüğü'nün, arkeolojik içeriğinin ve kültürel tarihinin tanımlanması birbirini tamamlayan dört veri grubuna dayanılarak gerçekleştirilmiştir.

1. Eski dönem arkeolojik araştırmalardan elde edilen materyal (1951-1952 yıllarına ait kazı ve sondaj malzemesi)
2. Yeni dönem arkeolojik araştırmalardan elde edilen materyal (Prof. Dr. Gülriz Kozbe'nin bilimsel başkanlığı altında gerçekleştirilen 2011 yılı intensif yüzey araştırmalarında toplanan arkeolojik malzeme)
3. Jeofizik görüntüleme çalışmalarının sonuçları (Prof. Dr. Mahmut Drahor tarafından 2011 yılında yerleşmenin sınırlarını ve özelliklerini saptamak üzere yapılan manyetik gradyometre, iki ve üç boyutlu Elektrik Resistivite Tomografi (ERT) ve İndüklenmiş Polarizasyon Tomografisi (İPT) çalışmalarından elde edilen sonuçlar)
4. Yazılı belgeler (1951-1952 çalışmalarında ele geçen ve 1953 sonrasında deşifre edilerek yayınlanan yaklaşık 600 adet Sultantepe tabletinin ortaya koyduğu sonuçlar).

iii. Yöntem

Kütüphane Çalışması: Eski dönem araştırmalarında ele geçen arkeolojik malzeme ve tabletlere ait bilginin tanımlanarak tezde kullanılabilmesi için yayın

taramasını içeren bir kütüphane çalışması yapılmıştır. Bu çerçevede danışman hocam Prof. Dr. Gülriz Kozbe'nin şahsi kitaplığı, Batman Üniversitesi Kütüphanesi ve Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü Kitaplığı kullanılmıştır.

Yazılı ve Görsel Olarak Belgelenmiş İntensif Yüzey Araştırmasına Ait Verilerin Değerlendirilmesi: 2011 yılında Prof Dr. Gülriz Kozbe'nin bilimsel başkanlığında yürütülen ve şahsımın da ekip üyesi olarak katıldığı Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir. Yapılan yoğun tarama ve yüzey toplaması sonucunda yaklaşık 6200 adet seramik parçası ve çok sayıda küçük buluntu ele geçmiştir. Söz konusu bu seramik malzeme içerisinden en erken dönemden en geç döneme dek farklı dönemlere ait 178 adet seramik parçası ile yaklaşık 89 adet küçük buluntu değerlendirmeye alınmıştır. Sultantepe Höyüğü 2011 intensif yüzey araştırmasında toplanan seramikler üretim teknikleri, yüzey işlemleri ve kap biçimleri gibi özelliklerden yola çıkarak kendi içerisinde mal gruplarının ayrımı yapılmıştır. Bu ayrım içerisinde ele alınan kap biçimleri tipolojik açıdan çevre yerleşimlerde bulunan paralelleri göz önüne alınarak değerlendirilmiştir.

Kronolojik silsileyi oluşturma konusunda yardımcı olan diagnostik örneklerin el çizimi yapıldıktan sonra çanak, kâse, çömlek, şişe, bardak olmak üzere temel kap biçimlerini gruplayarak ayrımı yapılmıştır. Manuel olarak çizimi yapılmış seramiklerin taramaları alındıktan sonra dijital ortamda Corel Draw bilgisayar programı kullanılarak dijital çizimleri yapılıp kayıt altına alınmıştır. Ayrıca seramikler mal gruplarına ayrılarak gruplar halinde çekilmiş fotoğraflarla da desteklenmiştir. Tez kapsamında değerlendirmeye almış olduğumuz seramikleri File Maker programı kullanılarak Katalog oluşturulmuştur. Katalog kısmında yer alan seramik örneklerinin üretim ve teknik özelliklerini belirtmede kullandığımız terimlerin yanılgı payını en aza indirmek ve herkesin takip edebileceği ortak bir dil oluşturmak amacıyla Munsell Renk Kataloğu kullanılmıştır. Söz konusu katalog'da yer alan unsurları kısaca tanımlamak gerekirse:

Katalog No: Örneklerin katalogda ele alınış sırasına göre numaralandırılmıştır.

Levha No: Çizimlerin mal gruplarına göre bölünmeleri sonucunda oluşan numaralandırmadır.

Çizim No: Katalogda yer alan seramik örneklerinin Sultantepe 2011 yılı yüzey araştırmasında çizilmesiyle oluşturulan çizim numaralarıdır.

Mal Grubu: Yüzey araştırmasında tespit edilen seramiklerin üretim teknikleri hamur renkleri, katkı maddeleri ve yüzey işlemleri göz önüne alınarak oluşturulan, ortak özelliklere sahip gruplar.

Dönem: yüzey araştırmasında ele geçen seramik mal özellikleri göz öüne alınarak belirlenen ait oldukları dönemin adı.

Adı: Sultantepe Höyüğü Yüzey araştırmasında ele geçen seramik parçalarının sahip oldukları ağız kenarı profilli ile tanımlanmaktadır.

Form: Seramik örneklerinin kullanım amacına göre üretilmiş kap biçimleridir.

Bezeme: Seramiklerin yüzey işlemlerinde kullanılan dekoratif unsurlar.

Ölçüler: Yüzey araştırmasında tespit edilen seramik parçalarından saptanabilen ağız, dip ve karın çapları ile yükseklikleri verilmiştir.

Hamur: Kilin uygun miktarda su ile karıştırılmasıyla işlenebilme ve şekillenme özelliği kazanan ve kuruduğu zaman şeklini koruyan plastik özellikli bir maddedir. Seramik yapısı hamur ya da çamur adı verilen bu maddenin karıştırılması, biçimlendirilme teknikleri, kuruma evrelerinde uygulanan yüzey işlemleri ile bezemeler ve kabın pişirilmesinden oluşan işlemlerin tümünün kap yüzeyinde ya da kırık profilinde bıraktığı izlere göre tanımlanmasıdır[1]. Seramiklerin hamur renkleri kişisel yargılara bağlı olarak Munsell Renk Katalogu esas olarak değerlendirilmiştir.

Katkı: Seramik hamurunun içindeki katkı maddelerinin incelenmesi göz ile yapılmış olup bazı parçalarda ise büyüteç kullanılmıştır. Parçalarının yüzey ve kırık olan cidarlarında tespit edilen genellikle kireç, kum, taşçık, bitkisel ve mika katkı maddeleri tespit edilmiştir.

Astar: Seramiklerin yüzeyi tümüyle ve ya bir kısmı sulandırılmış kille kaplıysa astarlıdır[2]. Katalog kısmında kendi içinde iç ve dış astar olarak iki bölüme ayırmış olduğumuz astar kısmında Munsell Renk Katalogu esas alınarak kodlanıp göreceli bir renk tanımı yapılmıştır.

Açkı: Seramik parçalarının yüzey işlemlerinde kullanılan aletin seramiğin yüzeyinde bırakmış olduğu izler makroskopik olarak saptanarak

[1] Ökse 2012, 16-17.
[2] Kozbe 1993, 5

değerlendirilmiştir[3]. Genellikle açkılı seramiklerin parlak geçirimsiz bir yüzeye sahip oldukları saptanmıştır.

Pişme: Seramik parçalarının fırınlama esnasında pişme durumları örneklerin yüzeyine ve yeni kırılmış cidar kesitlerine bakılarak özündeki renk değişimlerine göre değerlendirilmiştir. Bu kısımda kötü, iyi ve çok iyi olmak üzere üç farklı pişme türü tespit edilmiştir.

Yapım: Seramik parçalarının gerek yüzey işlemlerinden gerekse de iç kısımlarında yer alan yiv izlerinden yola çıkılarak seramiklerin el ya da çark yapımı oldukları belirlenmiştir.

Konum: 2011 yılında gerçekleştirilen kapsamlı yüzey araştırmasında höyük alanının çok büyük olmasından dolayı yoğun tarama ve toplama işleminden dolayı 36 farklı alt birime ayrılmış olup, seramik örneklerinin toplandıkları konumları belirtilmiştir.

Benzerleri: Konumuz kapsamına giren seramiklerin paralellerinin bulunduğu yayınların künye bilgileri

Çizim: Katalog kısmının son bölümünü oluşturan çizim bölümünde tanıtılan seramik örneğinin dijital çizimi ile desteklenerek bölüm tamamlanmıştır.

[3] Kozbe 1993, 5

I. BÖLÜM

SULTANTEPE HÖYÜĞÜ ve ORTA FIRAT BÖLGESİ

Orta Fırat Bölümü[4] coğrafi terimi, Birecik'in kuzeyinde yer alan Toroslar'ın Güneydoğu uzantılarının başladığı alandan[5] Fırat Havzası boyunca güneye doğru, Mari‟nin güneyinde bulunan Ramadi‟ye kadar uzanan alanı kapsamaktadır. Kuzeyde Güneydoğu Toros Dağları, batıda Amanos Dağları ile sınırlanan bölgenin Türkiye sınırları içinde kalan kesimi coğrafi açıdan Mezopotamya-Kuzey Suriye'nin bir uzantısı olarak kabul edilmektedir[6].

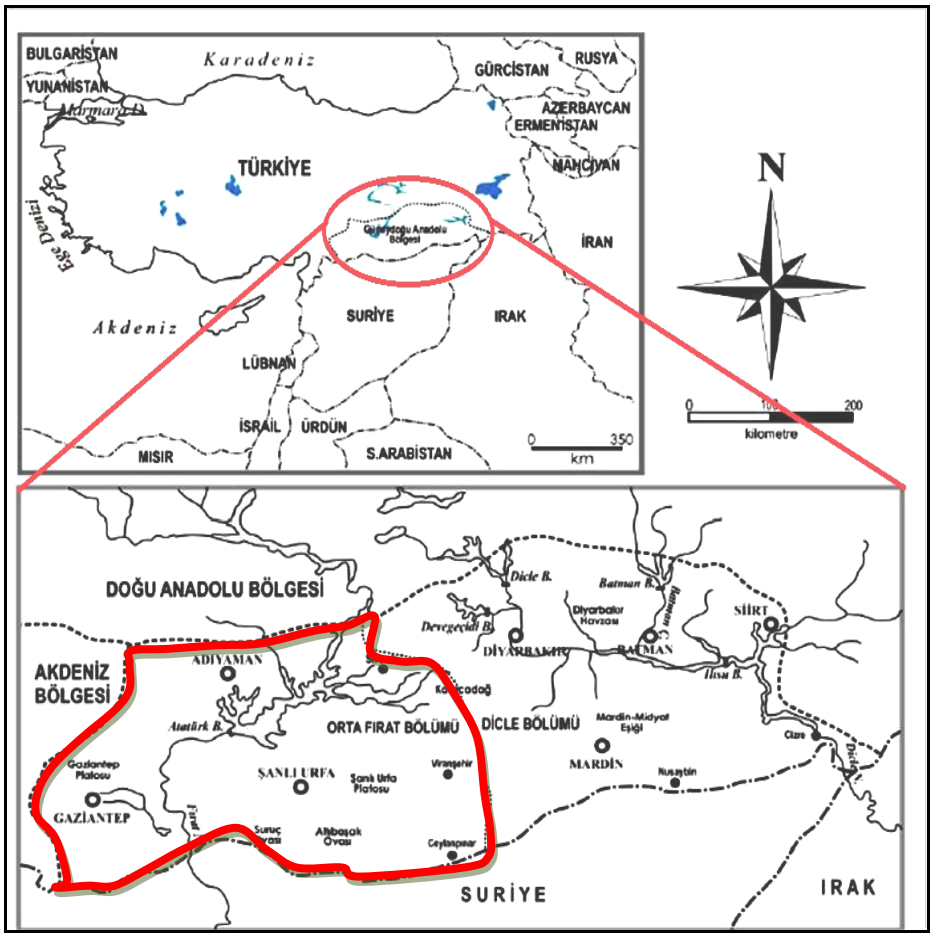
Ancak kimi zaman Orta Fırat Bölgesi'nin Suriye tarafında kalan kesimindeki Tişrin ve Tabqa Barajları civarı için Suriye Yukarı Fırat'ı, Yukarı Fırat ya da Kuzeybatı Cezire coğrafi terimleri de kullanılmaktadır[7].

Fırat Nehri, 2350km uzunluğuyla Önasya'ya hayat veren iki önemli nehirden biridir. Ebla metinlerinde geçen bir ırmak adı olan *Purantim* (*Pu-ra-na-tim*)'in Fırat nehri olduğu düşünülmektedir. Orta Fırat Bölgesi'nde başlıca büyük yerleşimler nehir üzerindedir. Yazılı belgelerde geçen "*Ah Purattim*" ibaresinin, coğrafi terim olarak nehir vahası adı verilen, tarıma uygun olan bu alanı kastettiği düşünülmektedir. Fırat Vadisi dışında Kuzey Suriye'de biri Halep ile Homus arasındaki ovaları kapsayan Kuzeybatı Suriye, diğeri Habur Bölgesi olmak üzere iki önemli tarım alanı bulunmaktadır. Kuzey Suriye'de Bereketli Hilal ile Göçebe toplulukların yaşadığı çöl stepleri arasında yer bölgede yerleşime olanak tanımıştır[8].

Bölgenin batısında yer alan ve Fırat Nehri'nin aşağı havzasını içine alan bölüm, doğuda Karacadağ ile batıda Fırat ve Ceyhan havzalarının arasındadır. Güneyinde Harran ve Ceylanpınar ovaları, kuzeyinde Gaziantep, Adıyaman ve Şanlıurfa platoları yer alır. Orta Fırat Bölümü'nün batısında Fırat'ın kolları tarafından derin bir biçimde yarılan geniş düzlük alanlar vardır, bu platolar sahası tarımsal faaliyetler için oldukça elverişlidir (**Harita 1**). Plato alanlardan batıda Gaziantep, doğusunda ise Şanlıurfa yer almaktadır. Irmaklar ve kolları çoğu kez platolara derin vadiler içinden ulaşır. Bu durum

[4] Sultantepe Höyüğü'nün içinde yer aldığı Orta Fırat Bölgesi, coğrafi normlara göre gerçek anlamda bir bölge olmamakla birlikte söz konusu alan, burada gerçekleştirilen kazı ve yüzey araştırmalarının sonuçlarına dayanarak arkeolojik açıdan kendi içinde kültürel bütünlüğe sahip bir bölge olduğu için bu şekilde adlandırılmıştır.
[5] Engin 2003, 12.
[6] Yılmaz 2010, 4.
[7] Engin, 2003, 12.
[8] Engin 2003, 12.

nehir sularının tarımda kullanılmasını zorlaştırır. Söz konusu yüksek debili ırmakların sularının kullanımını kolaylaştırmak için Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) çerçevesinde çok sayıda baraj yapımı planlanmıştır[9].

Harita 1: Orta Fırat Bölgesi Lokasyonu

Yapısal yönden çok engebeli olmayan bölgede, Toros Dağları'ndan güneye inildikçe, yüksekliği 1000m'den 500m'ye kadar azalan dalgalı bir plato yüzeyi hâkimdir. Bu plato, Toros Dağları ile aynı hattı izleyen alçak dağ sıraları ile yer yer kesintiye uğramaktadır. Güneydoğu Anadolu'nun en yüksek noktası (1938m), Orta Fırat Bölgesi'nin doğu sınırında yer alan ve kuzeyden güneye uzanarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni ortadan ikiye ayıran Volkanik Karacadağ'dır. Fırat Nehri, Gaziantep ve Şanlıurfa arasında kalan ve hafif dalgalı platolardan oluşan kesimde, Birecik'in yaklaşık 15km kuzeyinde dar ve 300m derinliğinde sarp kireçtaşı kayalıkların arasından akarken, Birecik civarında vadinin genişliği, 0,5- 2km'yi bulmaktadır (**Harita 2**). Nehir, Birecik ve Karkamış baraj alanlarından güneye, Suriye düzlüğüne doğru genişleyerek akmaktadır. Burada nehrin iki yakasında, tarım ve iskân açısından sınırlı dar alanlar

[9] Coşkun 2013, 23.

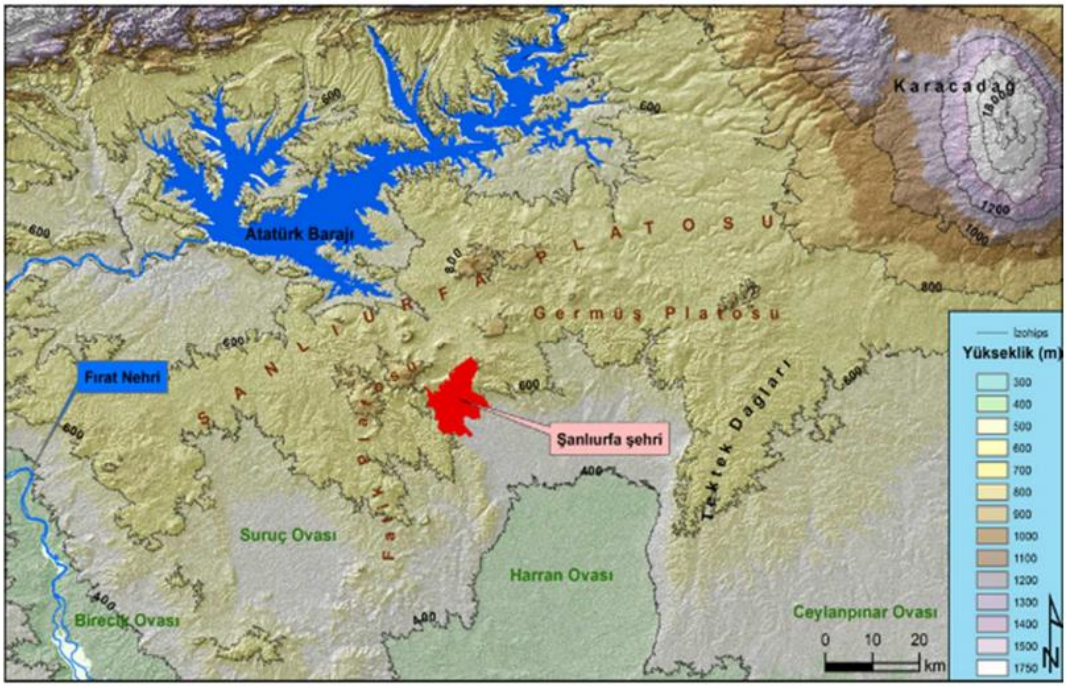
mevcuttur. Bölgenin merkezindeki en geniş alüvyal düzlükler, Harran ve Suruç Ovaları'dır. İslâhiye ve Amuk Ovaları, bölgenin batısında ve Anadolu sınırları içerisinde yer alan diğer verimli alanlarıdır. Fırat Nehri üzerinde yer alan merkezlere bakıldığında, önemli tarım alanları ve hammadde kaynaklarına sahip olmaları dışında, nehir üzerindeki stratejik konumlarının da oldukça önemli olduğu ve böyle önemli noktalarda büyük şehirlerin kurulduğu görülmektedir. Birecik ve Karkamış baraj alanları, 250-450ml'lik bir yağış bölgesinde yer almaktadır. Son yıllarda, Fırat Nehri boyunca uzanan yerleşimlerden elde edilen verilerle, MÖ 4. ve 3. binyıllarda, bölgenin ormanlarla kaplı olduğu ve step alanlarının bugünküne oranla daha az olduğu anlaşılmıştır[10]. Bölgede kışları serin ve nemli, yazları çok sıcak ve kuru bir iklim hüküm sürmektedir. Ortalama ısının Ocak ayında 2-5°C, Temmuz ayında da 27-32°C olan bölgede en yüksek ısı 46,2°C, en düşük ısı -12,4°C, yıllık yağış ortalaması da 452mm olarak ölçülmüştür[11].

Mardin-Siverek-Adıyaman-Nizip-Kilis hattı step bölgesinin kuzey Suriye step örtüsüne dönüştüğü alanda yer alan bölgede belirlenen step bitkileri, sütleğen, geven, yulaf, peygamber çiçeği, aspir, deve dikeninden oluşmaktadır. Kilis ve Nizip yakınlarındaki, 600m yükseltiden itibaren görülen ağaçlar, yaklaşık 3000 yıldır insan eliyle ortadan kaldırılan orman örtüsünden geriye kalan ağaç topluluklarıdır.

Karkamış Baraj Gölü alanı, yağmura dayalı tarım yapılabilen 250mm'lik yıllık ortalama yağış düşen bölge içerisinde yer almaktadır. Bölgede halen kuru tarım yöntemiyle, fıstık, sulama yöntemiyle de yoğun olarak pamuk ve sebze tarımı yapılmaktadır. Orta Fırat Havzası'nda, Kuzey Suriye'de inşa edilen Tabqa Baraj Gölü alanında kazısı yapılan Tell Selenkahiye, Tell Hadidi ve Tell es-Sweyhat'dan elde edilen polen örneklerinin verdiği sonuçlar, henüz polen örnekleri toplanıp değerlendirilmemiş olan Karkamış Baraj Bölgesi'nin Erken Tunç Çağı IV ile Geç Tunç Çağı I arasında hüküm süren çevre koşulları ve tarım uygulamaları için de örnek oluşturabilecek niteliktedir. Tabqa Bölgesi'nden elde edilen polen örnekleri, MÖ 2400-1400 yılları arasına tarihlenen dönemde bu bölgede iki sıralı arpa, durum buğdayı, mercimek, yabanıl ve ehli bezelye tüketildiğini ortaya koymuştur. Tabqa Barajı Bölgesi'nde Erken Tunç Çağı'ndan sonra tek sıralı emmer buğdayının ortadan kalktığı, ehli bezelye ve nohutun önemini yitirdiği, iki tür yağ tohumunun varlığı, arpa'nın yoğun üretildiği ve yoğun yabani ot polenleri ile çeşitlilik gösteren sebze tarımı yapıldığı, incir ve üzüm

[10] Yılmaz 2010, 4-5.
[11] Ökse 1999a, 119-120.

yetiştirildiği, zeytinin ise ithal edildiği belirlenmiştir. Tabqa Barajı Bölgesi'nde sulamalı tarım yapıldığına ilişkin herhangi bir veri bulunmamıştır. Tabqa Baraj Alanı'nda incelenen bu üç yerleşim yerinde, vadi boyundaki galeri ormanlarının kereste kaynağı olarak kullanıldıkları, meşenin önemli ölçüde kullanıldığı, çam ve sedirin ise ithal edildiği belirlenmiştir[12].

Harita 2: Şanlıurfa İli ve Çevresinin Fiziki Lokasyon Haritası

Irmaklar, sadece coğrafi bir güzergâh ve geçit yolları açısından değil, aynı zamanda nehir taşımacılığı için de önemlidir. Irmakların sığ olduktan yerler ve küçük şaleler, Habur Irmağı ve kolları üzerinde olduğu gibi nehir taşımacılığını engelleyebilmektedir. Ancak Fırat üzerinde, Birecik ile Basra Körfezi arasında, nehir taşımacılığı yapmak mümkündür. Algaze de Fırat Nehri'nin kuzey-güney bağlantısını sağlayan önemli bir suyolu olduğuna işaret etmiştir[13].

Birecik ve Karkamış Barajları arasında kalan alandaki alüvyonlu düzlükte, serpiştirilmiş gibi duran irili-ufaklı birçok höyük bulunmaktadır. Algaze ve ekibi tarafından bölgede gerçekleştirilmiş olan yüzey araştırmalarında, 100 civarında arkeolojik merkez belirlenmiştir. Bölge, gerek Anadolu'nun hammadde kaynaklarına yakınlığı, gerekse tarım ve hayvancılığa elverişli alanlara sahip olması sebebiyle, oldukça ideal bir yerleşim bölgesidir. Ayrıca doğal besin kaynaklarının zenginliği de bölgede çok erken dönemlerden itibaren yerleşimi mümkün kılmıştır. Birecik ve

[12] Ökse 1999a, 119.
[13] Engin 2003, 12-13.

Karkamış Baraj alanı, Fırat üzerinde karşıdan karşıya geçişlerde en elverişli kesimlerden biridir. Ayrıca bu bölge, Mezopotamya, Kuzey Suriye, Doğu Akdeniz ve Anadolu'nun bir kavşakta buluştuğu stratejik bir öneme sahiptir. Özellikle Akkad krallarının batıya düzenledikleri askeri seferlerde, Fırat'ın bu kesiminden geçtikleri düşünülmektedir[14].

Bölgenin bu önemli konumu çağlar boyunca devam etmiş, bölge ticaret kervanlarının ve orduların uğrak yeri olmuştur. Orta Fırat Bölgesi'nin kuzey ucundaki Birecik ile Yukarı Fırat Bölgesi'nde Samsat civarı, İç Anadolu ve Doğu Anadolu'yu birbirine bağlanan en önemli Fırat geçiş olarak kabul edilmektedir. Bu geçişlerin önemi, Hellenistik ve Roma dönemlerinde artarak devam etmiştir. Antik dönemlerde de Karkamış (Euruopus) ve Zeugma, karşıya geçiş noktaları olarak önemlidir. Antik yazarlar da bölgenin bu öneminden bahsetmektedirler. Halep'den Diyarbakır'a uzanan ve bu bölgeden geçen yolun, Anadolu içlerine uzanan ticaret güzergâhlarını kontrol ettiği anlaşılmaktadır[15].

Bölgede hâkim olan iklim türü, yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı karasal Akdeniz iklimidir. Özellikle yaz ayları oldukça sıcaktır. Türkiye'de ölçülmüş en yüksek ısı değeri 46,5 santigrat derece ile Urfa ili'nde kaydedilmiştir. Genel olarak yıllık yağış miktarlarının MÖ 3. binyılda da yaklaşık aynı oranlarda olduğu tahmin edilmektedir. Bu nedenle MÖ 3. binyılda farklı iklim özellikleri olabileceği, iklim şartlarının bugünkünden daha uygun olduğu ve bugün kuruyan birçok küçük ırmağın o dönemlerde faal olduğu düşünülmektedir. Orta Fırat Bölgesi'nden güneye doğru inildikçe yıllık yağış miktarı azalmakta, kuzeye doğru çıkıldıkça yüksekliğe bağlı olarak artmaktadır. Öyleki, kuzeyde yıllık yağış miktarı 500-550 ml'iken, güneyde Suriye'de Mari civarında 150ml'dir. Benzer yağış rejimi, Doğu Akdeniz kıyı şeridi dışında tüm Kuzey Suriye coğrafyası için geçerlidir. Kuzeybatı Suriye'deki 350 ml'den fazla yıllık yağış miktarı, küçükbaş hayvan ve kuru tarıma dayalı tahıl yetiştiriciliğine olanak tanımıştır. Tabqa Barajı Bölgesi'ndeki 200-300 ml'lik yıllık yağış miktarı, belirgin yarı kurak iklim özelliğidir. Düşük kabul edilen 500 ml'yi geçmeyen yıllık yağış miktarı, su kaynaklarına yakın yerlerde yerleşmeyi zorunlu kılmıştır[16].

[14] Engin 2003, 13.
[15] Engin 2003, 13-14.
[16] Engin 2003, 14-15.

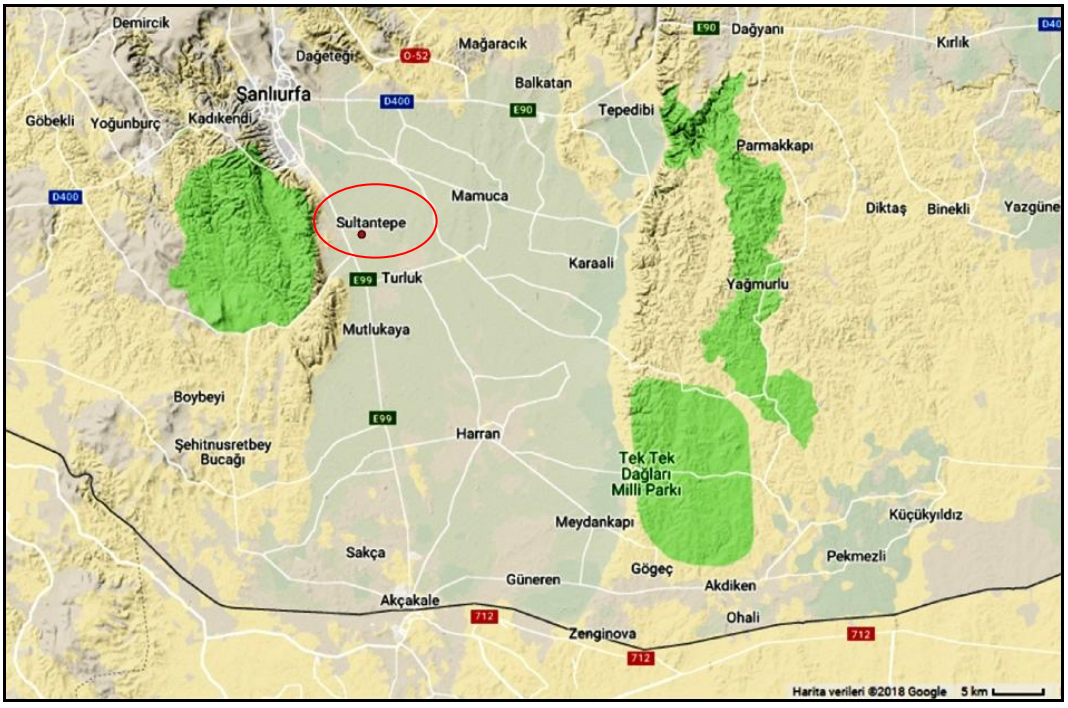
II. BÖLÜM

SULTANTEPE HÖYÜĞÜ ESKİ DÖNEM ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR

2.1. Sultantepe Höyüğü 1951-1952 İngiliz-Türk Ortak Arkeolojik Kazıları

Yeni Assur İmparatorluğu'nun Anadolu'daki en büyük ve içerdiği yazılı kaynaklar açısından en önemli yerleşmelerinden biri olarak kabul edilen Şanlıurfa ilinin güneyindeki Sultantepe Höyüğü, Merkez ilçeye 16, Harran'a 24km uzaklıktadır (**Har. 3**). Harran Ovası'nın en büyük höyüklerinden biri olan Sultantepe'nin taban çapı yaklaşık 520m iken yüksekliği ise 42m'dir[17] (**Res.1**).

İlk kez 1946 yılında K.Kökten, ardından 1947 yılında A. Dönmez ve W. Brice tarafından incelenmiştir[18].

Harita 3: Sultantepe Höyüğü Lokasyon Haritası

Anadolu-Mezopotamya siyasi ve kültürel tarihi açısından büyük önem taşıyan Sultantepe'deki ilk kazılar, 1951 yılında İngiliz hafir S.Lloyd ile o dönem Hitit Müzesi olarak adlandırılan ve bugünkü Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin Müdürü N.Gökçe tarafından kısa bir sezon olarak gerçekleştirilip, 1952'de de bir dizi sondaj çalışması şeklinde devam etmiştir. Geniş çaplı arkeolojik çalışmaların

[17] Kozbe 2017, 343.
[18] Çelik 2008, 57.

gerçekleştirilemediği 1952 sondaj kazılarının en önemli sonucu, 1951 yılında höyüğün kuzey-doğusunda tespit edilen ancak zamanın sınırlı olması nedeniyle ortaya çıkarılamayan tabletlerin 10x7m boyutlarındaki bir sondajla açığa çıkarılmasıdır[19]. Ayrıca bu çalışmalarda epigraf Dr. O.R. Gurney, saha asistanları J. D. Evans ve Burhan Tozcan ile mimar G.R.H. Wright eşlik etmiştir. Tablet ve diğer objelerin temizleme ve kayıt işlemleri Ulrica Lloyd'un sorumluluğu altında bulunmaktaydı. Kazı çalışmalarının finansmanı Sir David Russell ve diğerleri tarafından yapılmasının yanısıra Kurum Özel Kazı Fonu ve Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ortaklaşa karşılanmıştır[20].

Res. 1:Sultantepe Höyüğü Genel Görünüm

Sultantepe, yazılı kaynaklardan yola çıkarak bazı araştırmacılar tarafından Yeni Assur Dönemi'nin Anadolu'daki en önemli şehirlerinden biri olan *Huzirina* ile eşleştirilmekle birlikte 1951-52 yılı İngiliz-Türk ortak Sultantepe kazılarının epigrafı O.R.Gurney'e göre, Tukulti-Ninurta II'ye ait krali annallarda *Nisibis* şehrinden bir günlük yürüme mesafesinde bir yerleşim olarak tanımlanan *Huzirina* ile eşleştirilmesi doğru görünmemektedir. Nitekim *Nisibis,* bir başka deyişle bugünkü adıyla Nusaybin, Sultantepe'nin yaklaşık 210km doğusunda yer almaktadır. Dolayısıyla Sultantepe, ya aynı isimli başka bir yerleşim yerine karşılık gelmeli; ya da Erken Babil Dönemi bir yol güzergâhında, Harran'dan sonra ikinci istasyon olarak tanımlanan *Haziri*'ye lokalize

[19] Kozbe 2017, 343.
[20] Lloyd ve Gökçe 1953, 27.

edilme olasılığı göz önünde bulundurulabilinir[21]. Geniş çaplı arkeolojik sonuçların ortaya konulamadığı bu çalışmaları, 1953 yılı itibarıyla birçok Sultantepe tabletinin deşifre edilerek yayınlandığı epigrafik çalışmalar takip etmiştir.

2.2. 1951-1952 Kazıları Mimari Buluntuları

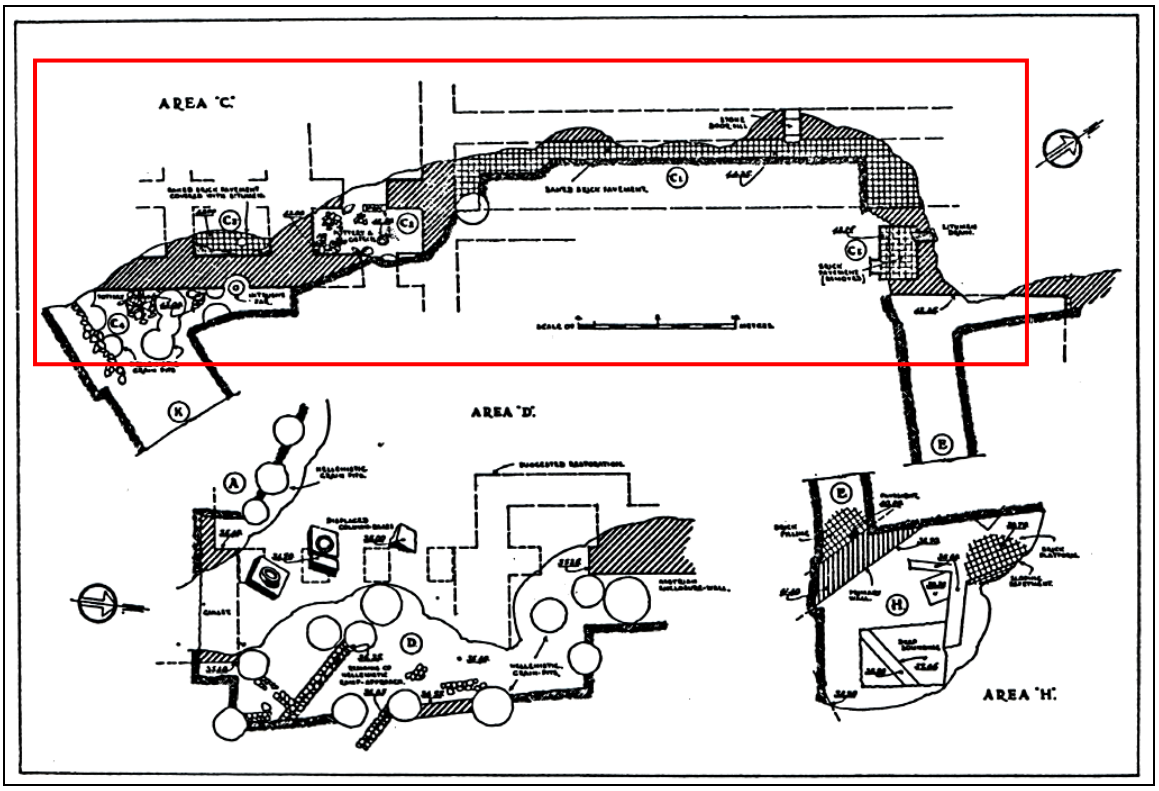
Yeni Assur Dönemi kalesi olarak bilinen Sultantepe'de 1951-1952 yıllarında gerçekleştirilen iki kısa kazı sezonucunda çok önemli mimari yapılar açığa çıkarılmıştır.

C Alanı'nda kazı çalışmalarına höyüğün yan tarafından gözüken pişmiş tuğladan yapılmış bir zemin döşemesi tespit edildikten sonra başlanmıştır (**Çiz.1**). Nitekim bu alanın daha sonra C.1 olarak adlandırılan uzun bir koridora ait zemin döşemesi olduğu anlaşılmıştır. Bu koridor, yaklaşık 30m uzunluğunda ve 4.30m genişliğindir. Sadece güney ve batı duvarlarının yüzleri ile kuzey uçta yer alan duvarın doğu yüzünün kısa bir bölümü izlenebilmiştir. Ayrıca C1 Alanı'nda, höyüğün batıya doğru aşınması nedeniyle tamamen yok olduğu düşünülen bir dizi mekâna açılan tek bir kapı tespit edilmiştir. Kapının eşiği büyük kireçtaşı plakalarla döşenmiştir. Söz konusu bu durum yapının kazılan bölümlerinin hiçbirinde gözlenmemiştir. Bu çıkarım diğer alanlardaki bölme duvarlarıyla eşleşen ve yapının bu taraftaki sınırını oluşturmadığı açıkça belli olan 1.90m kalınlığındaki bir duvar ile teyit edilmiştir. Koridor duvarları 40x40x8cm ve 40x20x8cm ölçülerindeki kırmızı kerpiç tuğlalarla inşa edilmiştir. Kırmızı kerpiç tuğlalardan inşa edilen koridor duvarları doğrudan döşemenin altındaki bir seviyede ve oldukça küçük taşlardan oluşan bir zemine oturtulmuştur. Döşemeyi oluşturan tuğlaların boyutları 33x33x8cm ebatlarında olup en dışta kalan tuğla sırası diğerlerinden bir kaç santim yükseltilerek, duvarın tabanında yaklaşık aynı kalınlığa sahip çamur sıvayla bir set oluşturmak amacıyla duvar yüzünün kenarına bir yarım tuğla yerleştirilmiştir[22].

Koridorun güney ucunun bitişiğinde sadece kuzeydoğu köşesi korunmuş olan 7.00m genişliğinde bir oda yer almaktadır. Ancak, doğu duvarının ortasında bulunan 2.70m genişliğindeki kapı, bozulmadan kalmış benzer bir mekân olan, C.2 Mekânı'na geçişi sağlamaktadır. Bu bölümden biraz daha küçük bir giriş ile yine doğuya doğru açılmaktadır. Çamur sıva üzerinde beyaz boya izleri gözlenen duvarlar bazı yerlerde 1m'yi aşan bir yükseklikte ayakta kalmıştır. Kırık seramik parçaları ve ünik olmayan objelerle dolu bu mekânda iki farklı yerleşim olduğuna dair kalıntılar gözlenmiştir. Güneydoğu köşede ana toprak zeminle bağlantılı olarak titizlikle istiflenmiş beş adet

[21] Kozbe 2017, 343
[22] Lloyd ve Gökçe 1953, 32-33.

bazalt benzeri küçük taş levha ile benzer malzeme yapımı beş adet sığ kâsenin Assur tabakasından geldiği kesinlik kazanmıştır. Odanın ikinci yerleşim katının yapı harabeye döndükten sonra mesken olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Nitekim batı girişi dar bir taş duvar ile kısmen kapatılmış ve karşısındaki kapı boşluğuna bir ekmek fırını inşa edilmiştir. Zeminin ortasında basit bir ocağın yanı sıra bir tane sağlam şarap küpü, ördek biçimli taş ağırlık ve tamamı Asssur seramiklerinden oluşan, büyük bir seramik yığını açığa çıkarılmıştır. Ele geçiriliş koşullar ilk yerleşimden kalmış olabiliceği gibi, çivi yazılı dört tablet de bu tabakada ortaya çıkarılmıştır[23].

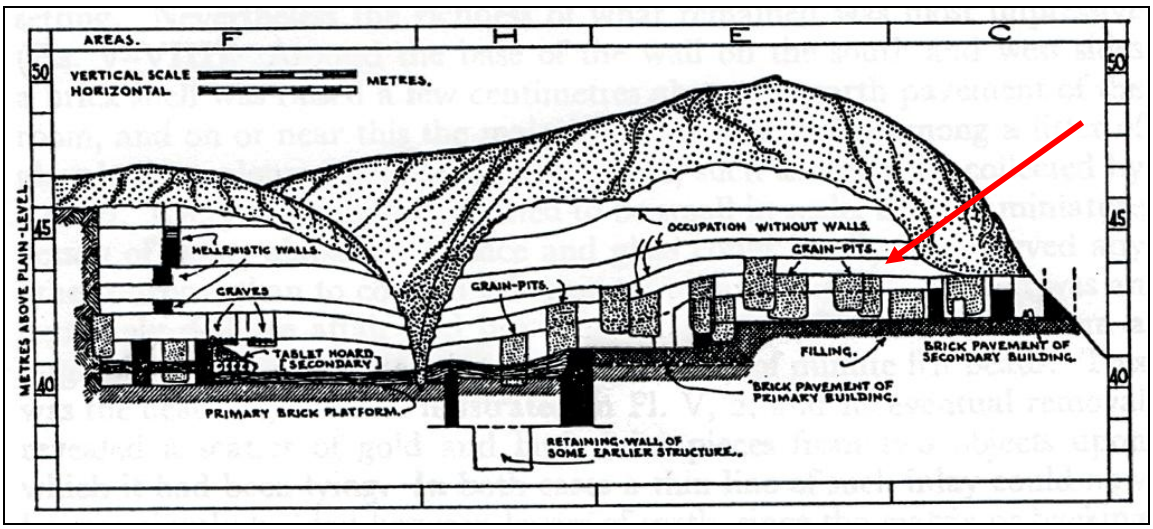
Çiz. 1: Sultantepe Höyüğü, C Alanında Tespit Edilen Mimari Yapılar

C2 Mekânı'nın güneyinde aynı şekilde büyük bir kısmı tahrip olmuş olan C3 Mekânı yer almaktadır. Bu mekânın zemini oldukça yumuşak bir kıvamda pişirilmiş 37x37x8cm boyutlarındaki iki sıra tuğla ile döşenmiş ve bir zift tabakasıyla kaplanmıştır. Döşemenin üzeri yaklaşık 50cm kalınlığında gevşek kumla doldurulmuştur. Bazı tuğlaların kaldırılmasıyla döşemede oluşan çöküntü, büyük küplerin içine yerleştirilerek sabitlenmeleri için kullanılmış olabileceğini

[23] Lloyd ve Gökçe 1953, 33.

düşündürmektedir. C3 Mekânı'nın güneyinde de bir mekân tespit edilmiş ancak bu mekânda zemin döşemesine rastlanmamıştır[24].

Yukarıda tanımlanan C2 ve C3 Mekânları, bunlardan çok daha geniş bir mekân olup kısmen kazılmış olan C4 Mekânı'ndan 2m kalınlığındaki bir duvarla ayrılırlar. C4 Mekânı'nın doğusundan, höyüğün merkezine doğru K Açması açılmıştır. Bu açmanın Assur tabakasında herhangi bir duvara rastlanılmaması bu bölümün açık bir avlu olduğu düşündürtmüştür. Nitekim 1951 sezonunda yapılan kazı çalışmalarında Hellenistik Dönem tabakalarının daire şeklindeki tahıl depolama çukurlarının bu alanı oldukça tahrip ettiği saptanmıştır. Hellenistik Dönem'de devasa depolama kaplarının yerleştirildiği bu alanın Assur tabakasındaki duvara denk gelerek bu duvarı tahrip ettiği görülmüştür (**Çiz.2**). Ancak döşemenin bu müdahaleler arasında bozulmadan kalan kısımlarında C2 Mekânı'nda olduğu gibi aralarında sağlam kaplar da içeren çok sayıda Assur seramiği açığa çıkarılmıştır[25].

Çiz.2: Sultantepe Höyüğü, Hellenistik Dönem Tahıl Depolama Çukurları

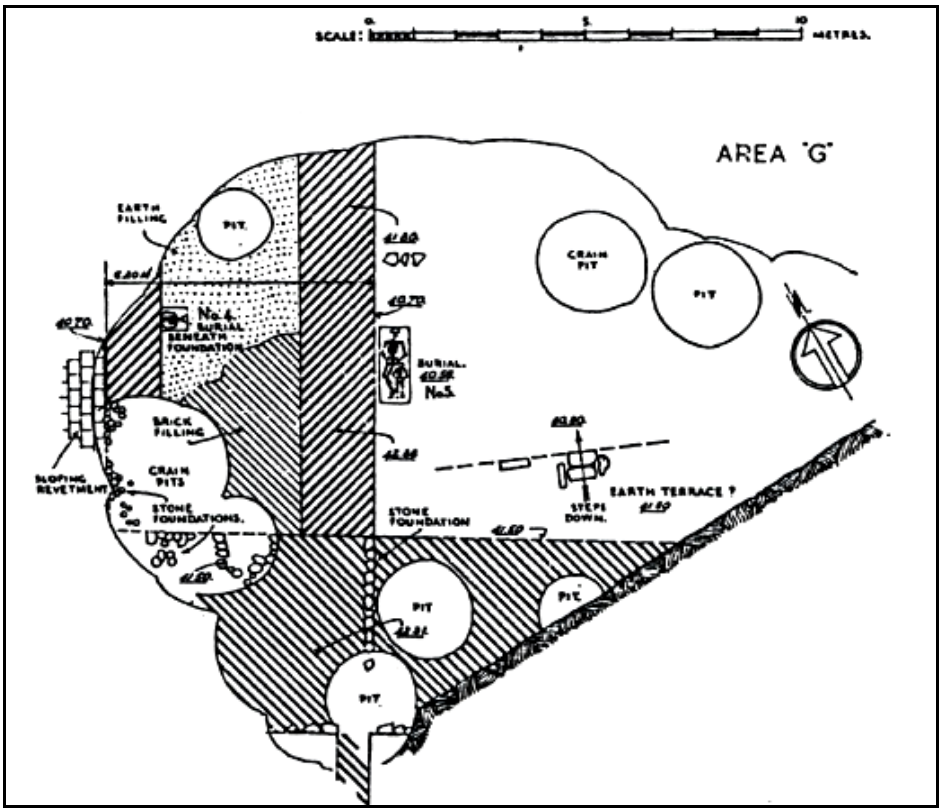
C Alanı'nin kuzey ucunda banyo olarak kullanıldığı açık olan küçük fakat ilginç bir mekân açığa çıkarılmıştır. Söz konusu mekân, C Alanı'ndaki tuğlalarla döşenmiş koridordan 1.25 m kalınlığında oldukça dar bir duvarla ayrılmaktadır. Mekânın zemini daha sonra sökülmüş, zift kaplı pişmiş tuğlalarla döşendiği saptanmıştır. Ayrıca kuzey duvarına doğru giden ve sağlam durumda olan atık su borusunun da zift ile sıvalı olduğu tespit edilmiştir. Mekâna, güney duvardaki dar bir kapıdan girilmektedir. Bu

[24] Lloyd ve Gökçe 1953, 33.
[25] Lloyd ve Gökçe 1953, 34.

kapının güneyinde, yine açık bir avlu olduğu ve doğu sınırının E Açmasında bulunan çapraz bir duvar tarafından oluşturulduğu anlaşılmıştır[26].

G Alanı, C Alanı'nın bir uzantısını oluşturmasının yanı sıra Akropolün kronolojisi hakkında elde edilen veriler açısından önemli bir alandır. Söz konusu diğer alanlarda olduğu gibi Helenistik Dönem'e ait tahıl depolama çukurları, buradaki Assur tabakasında yer alan mimari kalıntıları oldukça tahrip etmiştir. Bu alanın en dikkat çeken mimari özelliği yaklaşık 6m üzerinde bir kalınlığa sahip kuzeydoğu yönünde uzanan muazzam karma teknikte yapılmış bir çevre duvarına ait olan kısımdır. Karma duvarın araları molozla doldurulmuştur (**Çiz.3**). Ayrıca bu duvar, iç kısmında 1.25m, dış kısmında ise 1.75m ölçülerinde ham tuğladan yapılmış bir kaplamadan oluşmaktadır. Söz konusu duvar, 40.70m seviyesinde küçük kayalardan oluşan bir zemin üzerine inşa edilmiştir. Dış yüzeyin tabanı höyüğün keskin bir eğim gösteren tarafına denk geldiği için bu noktada düz kerpiçler ile bir istinat duvarı yapılmıştır. Bu alanın güneybatı köşesinin tümü çapraz eksen üzerine inşa edilmiş olan başka bir muazzam duvarın kalıntılarıyla kaplanmıştır. Ancak kompozit özellikteki payanda duvarı farklı bir gri kahverengi kerpiçle yapılmışken, çapraz duvardakiler ise aynı zamanda bir parçasını da oluşturduğu C alanında yer alan yapıdakilere benzer parlak kırmızı kilden yapılmıştır. Ayrıca çapraz duvar, kompozit duvardan yaklaşık 2m yüksekte bulunan C Alanı'ndaki yapı ile aynı seviyede bulunmaktadır. Bu yapıyla kesiştiği noktadan itibaren yaklaşık 50cm derinlikte kendine ait taş bir temele sahiptir. Nitekim 4.60m kalınlığına sahip olan bu duvarın plan üzerindeki konumu netlik kazandıktan sonra burada C yapısını kuzeydoğu yönünde sınırlayan bir dış duvar olduğu, kompozit duvarın ise daha erken bir döneme ait olduğu anlaşılmıştır[27].

[26] Lloyd ve Gökçe 1953, 34.
[27] Lloyd ve Gökçe 1953, 34-35.

Çiz.3: Sultantepe Höyüğü G Alanı Mimari Planı

H Alanı'nda tespit edilen mimari yapı, Post Assur Dönem'e tarihlenen oldukça basit taştan yapılmış tahkimatın bazı parçaları kaldırıldıktan sonra, G Alanı'ndaki kompozit duvarla aynı gri-kahverengi tuğlalar ile örülmüş ve aynı döneme ait olan 2.00m kalınlığındaki sağlam bir tahkimat duvarı saptanmıştır. Bu duvar yaklaşık 45 derecelik bir açıyla C Alanı'ndaki yapıya bakmaktadır. Ancak oldukça ham bir tuğla sırası üzerine sıralanan pişmiş tuğlalı bir döşemenin batı kısmındaki kalıntıları altında kalan daha erken döneme ait bir yapının dış duvarını oluşturduğu çıkarımında bulunulmuştur. Bu yapının doğusunda buna denk gelen döşeme, yaklaşık 1m daha derinde olup, bu aşamada referans alınan tablet alanındaki araştırmalar bu noktada bir teras olması gerektiği düşündürtmüştür. Ancak bu alanda tahıl depolama çukurlarının tahribatı nedeniyle malzemelerin karışık gelmesine rağmen döşemenin, yoğun Assur seramik dolgusu ile yapı içerisindekilere karakter ve boyut açısından benzer özellikler taşıyan taş kaplar, küçük taş "karolar" ve pişmiş tuğlalar sayesinde ayırt edilmiştir. Alanın kuzey ucunda Akropol'ün doğu sınırı, G Alanı'nda gözlenen benzer eğimli bir tuğla tahkimatla belirlenmiş olup arkasında istinat duvarına ait bazı izler saptanmıştır[28].

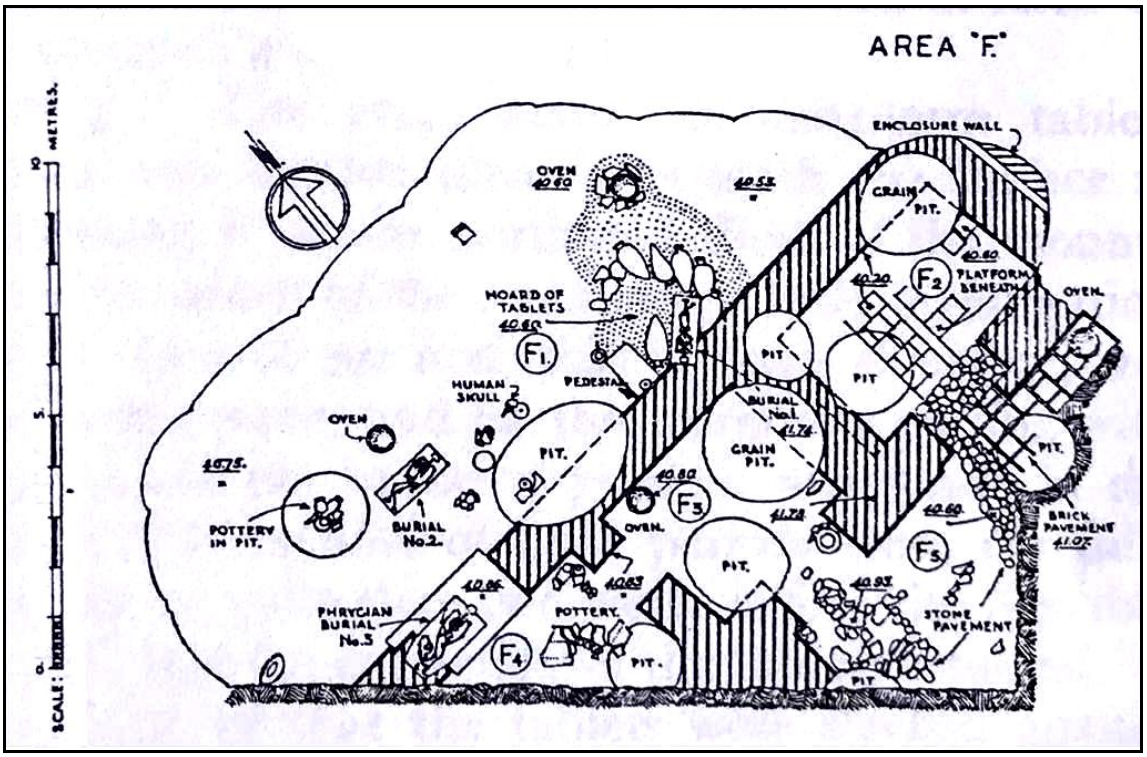
[28] Lloyd ve Gökçe 1953, 35-36.

F Alanı'da gerçekleştirilen kazı çalışmaları, 1951 yılında höyüğün kuzeydoğusunda tespit edilen; ancak zamanın sınırlı olması nedeniyle ortaya çıkarılamayan tabletlerin 10x7m boyutlarındaki bir sondajla açığa çıkarılmasından oluşmaktadr. Tabletler, höyüğün kuzeydoğusunda yer alan F Alanı'nda, 1m kalınlığında kerpiç bir duvara dayalı olarak gelişigüzel bir şekilde istiflenmiş halde bulunmuştur. Tabletler, bir tabletin kolofon kısmında geçen isimden dolayı "Kurdi-Nergal Evi" olarak adlandırılan, taş ve pişmiş tuğla döşemeli açık merkezi bir avlu ve bununla bağlantılı üç küçük odası olan özel mülkiyet bir konutta ele geçmiştir. Bazı tabletlerin, kolofon kısımlarında belirtildiği üzere, bu evde ailesiyle birlikte oturan Tanrı Zamama'nın tapınak rahibi Kurdi-Nergal'e armağan edilmek için hazırlanmış oldukları önerilmektedir. F1 mekanı'nda tabletlerin istiflendiği duvar, evin dış duvarıdır ve bu noktada 1.00x0.55x0.30m ölçülerinde küçük bir kaide, duvardan dışarı doğru uzanmaktadır. Söz konusu kaide, Mezopotamya'daki konutlarda çok yaygın olan küçük ev tipi kutsal alanların önünde bulunan sunu masalarını andırmaktadır. Kazı raporuna göre sunu masasıyla duvar arasındaki köşeye iki adet büyük boy şarap küpü konmuştur. Biraz ilerisinde yarım daire şeklinde büyük taşlarla tamamlanarak dizilmiş beş adet küp ise gerisinde duran tabletler için sanki bir çeşit bariyer işlevi görmek üzere bu şekilde yerleştirilmiş olmalıdır. Bununla birlikte pişmiş toprak ve taş kaplar ile sunu masasının bariyeri aşarak bu tablet yığınına bırakılmış olmaları, tabletlerin yaklaşık 1m kadar uzakta bulunan ekmek fırınının küllerine karışacak kadar dağılmalarına sebep olmuştur[29].

F Alanı'nında yer alan Kurdi Nergal Evi'nin açık avlulu üç odadan oluştuğundan sözedilmişti. Bu kompleks evin bölümlerinden F4 Mekanı'na, dışardan erişilebilmek için yüksek bir pervaza sahip bir sövesi olduğu için giriş holü olarak kullanıldığı anlaşılmıştır **(Çiz.4)**[30].

F3 ve F4 No'lu Mekân'ların her ikisi de tahıl depolama çukurları nedeniyle oldukça tahrip edilmiştir. Ancak F5 No'lu Mekanı'n giriş kapısının eşiğinde su alacak şekilde oyulan eski ve büyük bir taşın kuzey duvarına dayanan bir pişirme fırınının dışında, F2 No'lu Mekân'a giden kapının bitişiğindeki F5 Nolu merkezi avlunun bir kısmı pişmiş tuğla ile döşeli olup kuzeydoğu köşesinde ise ikinci bir ekmek fırınının yer aldığı saptanmıştır[31].

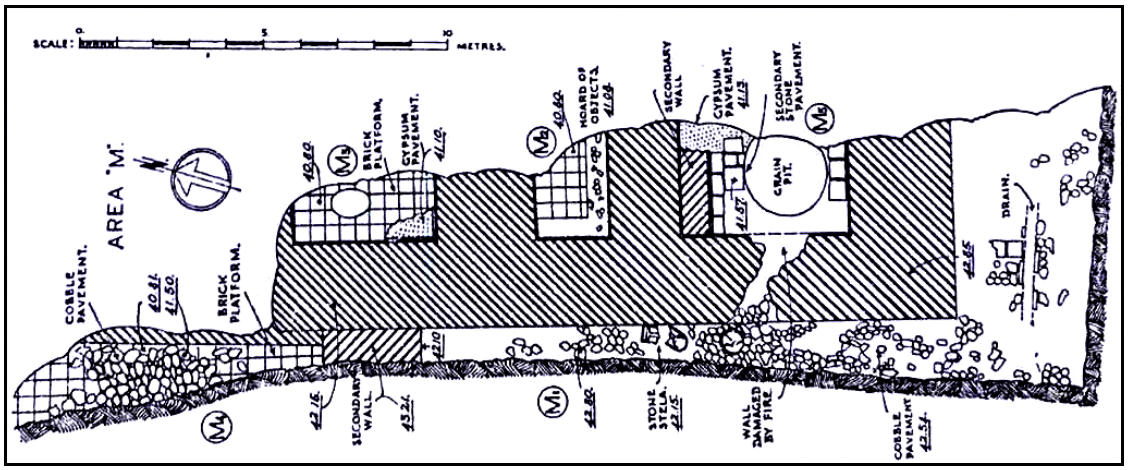
[29] Kozbe 2017, 343-344.
[30] Lloyd ve Gökçe 1953, 36-37.
[31] Lloyd ve Gökçe 1953, 37.

Çiz.4: Sultantepe Höyüğü, F Alanı Mimari Planı

M Alanı'nda, sadece tek bir mekân dizisi olan M2, M3 ve M5 Mekân'ları korunmuştur**(Çiz.5)**. Ancak höyüğün tepesinde oldukça büyük aşınma sonrası aşırı tahribata maruz kalmıştır. Bu nedenle de M alanındaki yapıların planı ya da mimari yapısı hakkında çok kısıtlı veriler elde edilmiştir. Bu alanın önemli mekânlarından biri olan M2 Mekânı'nın genişliği 2m'nin biraz altında olup; korunan kısmının uzunluğu ise yaklaşık 21m'dir. Ayrıca bu mekânın güney ve batı kesiminde duvar tabanı çevresinde tuğladan yapılan bir sahanlık, odanın kil döşemesinden birkaç santim yüksek yapılmıştır. Bu mekânın bir kısmı tıpkı F alanındaki Kurdi Nergal Evi'nin dış kısmında doğrudan kerpiçten yapılmış bir platform üzerine kurulduğu gibi benzer özellik göstermektedir. Ancak F2 Mekânı'nda 20cm kalınlığındaki sıkıştırılmış toprak zemin bundan farklıdır. Aynısı kuzey ve güneyde M2'ye bitişik olan M3 ile M5 Mekân'larında da uygulanmıştır, ancak bu iki örnekte döşemeyi oluşturan toprağa biraz ezilmiş alçıtaşı karıştırarak kıvamı artırılmıştır. Söz konusu M2 Mekânı'ndaki buluntu zenginliği göz önünde bulundurulduğunda bu her iki mekânda da herhangi bir objeye rastlanmamıştır. Ancak M5'de ikinci yerleşme döneminde bazı yapısal değişikliklerin yapıldığı gözlenmiştir. Mekânın kuzey tarafında duvarın kalınlığını aynı ölçüde artıran ve odanın genişliğini M3 mekânındaki ile tamamen aynı genişliğe düşüren 75cm'lik bir tuğla dolgusu yerleştirilmiştir. Aynı zamanda eski zeminden 44cm yükseklikte büyük düzenli

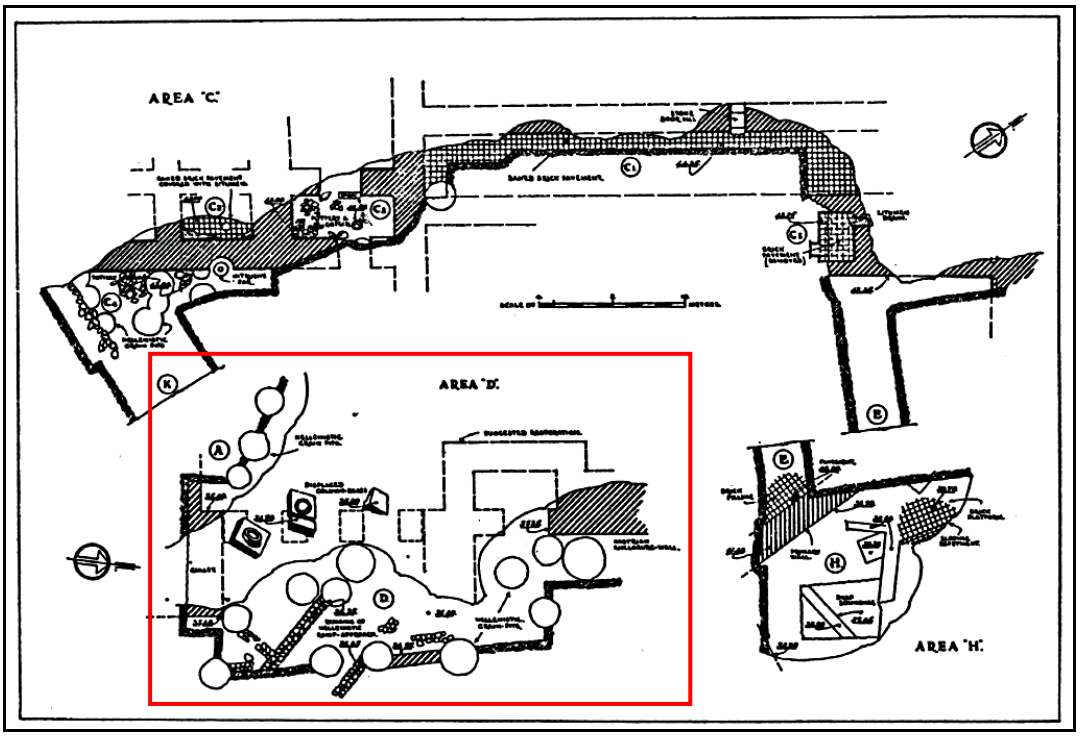
işlenmiş kireçtaşı levhalarla yeniden döşenmiştir. Ancak orijinal duvar yüzündeki kalın çamur sıva dolgunun arkasında sağlam kalmış durumdadır. Ayrıca odanın batı duvarında yangından oldukça hasar gördüğü gözlenmiştir. Fakat yapıda başka yangın izine rastlanmadığından bu yangının yapı harabeye döndükten sonra olduğu düşünülmüştür[32].

Çiz.5: Sultantepe Höyüğü M Alanı Mimari Planı

D Alanı'nda, 1951 kazı sezonunda Sultantepe Höyüğü'nün güneybatısındaki su kanalı yatağında tespit edilen sütun kaidelerinin etrafının temizlenmesi, söz konusu sezonda yapılan ana işlerden birini teşkil etmektedir. Daha sonraki dönemlerde açılan tahıl depolama çukurlarının alttaki Assur kalıntılarına yaptığı tahribatın yanı sıra zirveden gelen yağmur suyunun zeminde açtığı geniş ve derin oluklar da höyüğün güney-batısındaki D Alanı'nda bulunan sütunlu girişin büyük tahribata uğramasına sebep olmuştur (**Çiz.6**). 1951 kazıları sırasında sadece üç sütun kaidesi tespit edilmesine rağmen, mimari bir düzensizliğin önüne geçmek için bir dördüncü kaidenin de var olduğu kabul edilmiştir. Bazalt yapımı kaideler, 2.10 x 1.60 x 0.60m ölçülerinde olup ortalarında olasılıkla ahşap sütunların yerleştirildiği 1.0m çapında ve belli bir yüksekliği olan yuvaları bulunmaktadır. En güneyde tümüyle sağlam durumda kalan sütun kaidesi günümüzde hala höyüğün güney-batı eteklerinde görülmektedir. Bunların yanı sıra biri D Alanı'nın batısındaki A Alanı'nda, diğeri höyüğün doğu tarafındaki bir su kanalında keşfedilen, sütun kaideleriyle aynı taştan yapılmış, iki adet küçük boy bezemesiz ortostat, büyük bir olasılıkla bu portikoyla ilişkili olmalıdır[33].

[32] Lloyd ve Gökçe 1953, 38-41.
[33] Kozbe 2018, 356-357.

Çiz.6: Sultantepe Höyüğü, D Alanı'nın Mimari Planı

Assur sonrası yerleşimlere ait mimari yapılara bakıldığında, Hellenistik-Roma yerleşim tabakalarına giren sondajların hiçbirinde herhangi bir kamu yapısına rastlanmamıştır. Hellenistik tabakalarda her yerde mimari kalıntıların sıradan evlere ait olduğu görülürken, Roma tabakalarında bazı alanların üzerinde, özellikle E açmasında hiç bir duvar izine rastlanmamıştır. Mimari yapı unsurları olan duvarların olmamasının yanında ekmek fırınlarının tespiti burada bir askeri karargâh kampı ya da geçici kışlayı düşündürmektedir. Roma Dönemi'nde bazı iddialı, hatta lüks içindeki şehirlerin höyüğün eteklerinde zemin seviyesinde kurulduğu ve bu durumda tepenin askeri amaçlarla kullanıma ayrılmış olabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle, bu üst tabakalarda elde edilen bulgular bu tür bir ortamda bekleneceği şekilde seramik, madeni paralar ve kemik ya da bakırdan yapılmış küçük objelerle sınırlı olduğu görülmüştür[34].

B Açmasında gerçekleştirilen sondaj çalışması özellikle Post Assur tabakalarının stratigrafik analizini yapmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Tespit edilen tabakalardan I-IV. Tabakalar Roma Dönemi'ne, V. Tabaka'nın Geçiş Dönemi'ne, VI.-VIII. Tabakaların ise Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmiştir. Nitekim Hellenistik tabakalarda bulunan seramikler MÖ 2. yy'nın başlarından miladi döneme kadar olan bir döneme işaret etmektedir. Tabakaların her birinde ortalama kalınlığı 40cm'i bulan işlenmemiş

[34] Lloyd ve Gökçe 1953, 43-44.

taş duvar kalıntıları tespit edilmiştir. Her iki dönemde de bu duvarlar genellikle kerpiçten oluşturulan 1m'yi geçmeyen yükseklikteki bir üst yapının temeli olarak kullanılmıştır. Bu mimari öğelerle ilişkili olarak sıkıştırılmış toprak zeminler, kapılarda kullanılan söve taşları, yuvarlak ekmek fırınları ve gömülen saklama kapları diğer özellikler arasındadır[35].

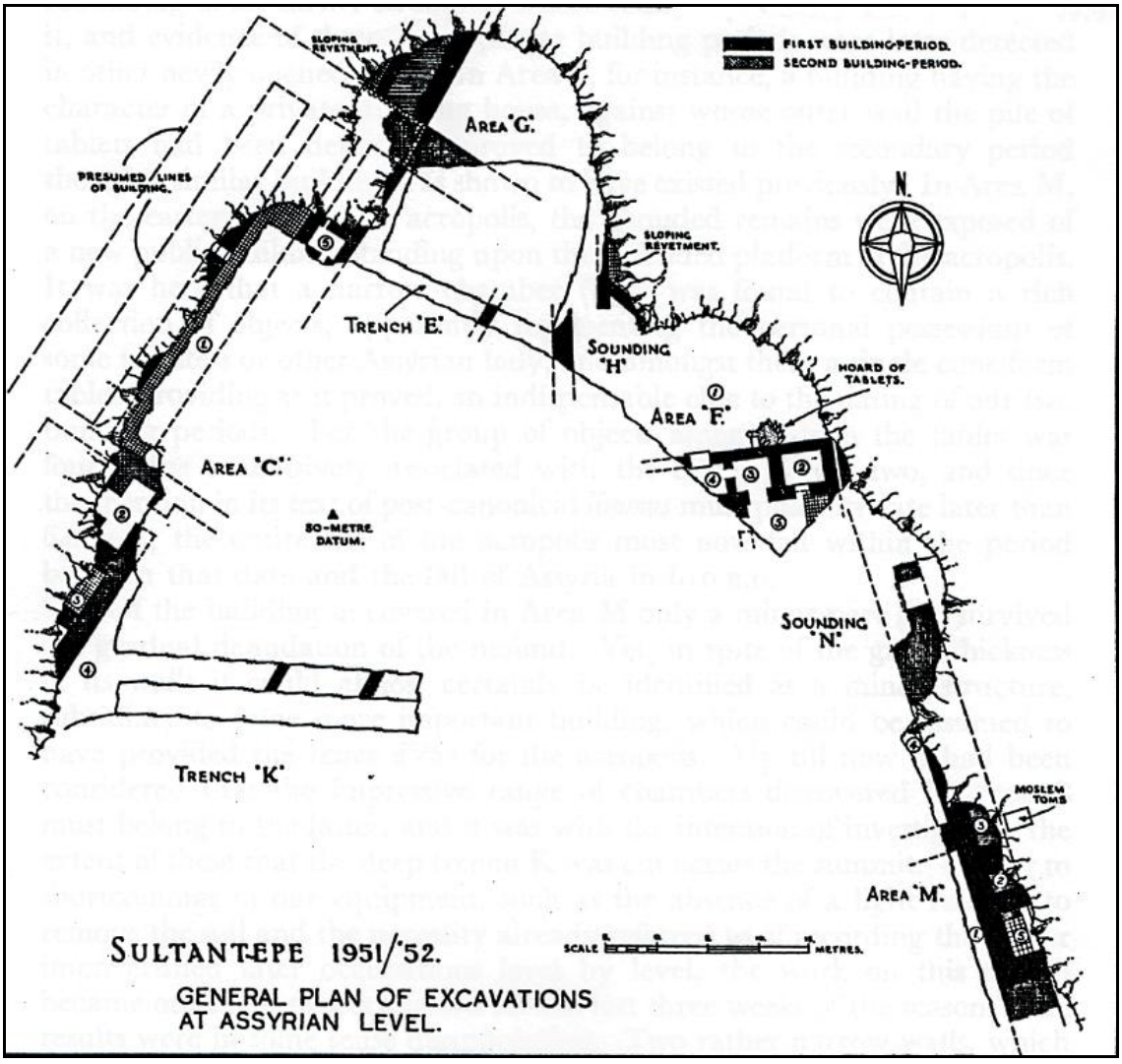
D Alanı'nda yapılan sondaj çalışmaları neticesinde beş farklı yerleşim dönemine ait duvarlar görülmüş; ancak bu dönemlerin bazılarında höyüğün zirvesine ulaşımı sağlayan dik eğimli patikalar alanın büyük bir kısmını tahrip etmiştir. Diğer yerlerde ise tahıl depolama çukurlarının neden olduğu tahribat, tabakalaşmanın belirlenmesini engellemiştir. Roma seramiklerinin doğrudan Assur kalıntıları üzerinde olduğu görülürken, Bir grup Hellenistik Dönem seramiği, Roma Dönemi'ne ait olan I.Tabakada karışmış halde ele geçmiştir. Post Assur tabakalarından birini temsil eden I. Tabakada ele geçen birkaç objeden biri olan bir at başlığına ait iyi korunmuş halde bir bronz gem parçası da söz konusudur[36].

G Alanı'ndaki dört tabakanın hepsinde taş duvarlar mevcuttur. En erken tarihli olanının temelleri alttaki Assur Dönemi çevre duvarına kadar inmiştir. Fakat II.-IV. tabakalar Helenistik Dönem yerleşimine aittir. E Alanı'nda yapılan sondaj çalışmaları kapsamında Post Assur Dönemi'ne ait beş tabaka ayırt edilmiştir. Ancak sadece en erken olanında birbirinden bağımsız durumdaki duvar parçaları tahıl çukurları arasındaki aralıklarda görülmektedir. Ayrıca üst tabakalardaki ekmek fırınlarının çokluğu bir askeri kampı düşündürmüştür. H Alanı'nda, Post Assur tabakasındaki taştan yapılmış bir kale duvarının parçalı kalıntılarından daha önce değinilmişti. Duvar yaklaşık olarak doğu-batı yönünde ve dikine dar duvarlarla bağlanan, bir iç ve dış kaplamadan oluşmaktadır. Söz konusu duvar 3m'lik bir genişliğe sahiptir. Ancak mimari yapı öğelerine ait olan temellerin sadece en alttaki taşları korunmuştur[37].

F Alanı'nda yer alan mimari yapı unsurları, E açmasında tespit edilen beş Post Assur yerleşimin benzerleri bu alanda da saptanmıştır. II. ve III. tabakalar arasında bir ara yapı katı yer almaktadır. II. Tabakada 90cm kalınlığında işlenmemiş taş duvarları bulunan büyük oranda inşa edilmiş özel bir evin kalıntıları mevcuttur. Söz konusu üst yapıları yaklaşık sekiz sıra kerpiçten yapılmış olup 1.20m'ye varan bir

[35] Lloyd ve Gökçe 1953, 44.
[36] Lloyd ve Gökçe 1953, 44.
[37] Lloyd ve Gökçe 1953, 44.

yükseklikte korunarak günümüze ulaşmıştır. Ayrıca III. ve V. Tabakada taş ve kerpiç duvarlar aynı sıklıkta görülmüştür.[38]

Çiz.7: Sultantepe Höyüğü Kazısı Yapılan Alanlar

K Açması basamaklı (step trenç) bir açma olup bu alanda gerçekleştirilen kazı çalışmalarında ilk 2m'de neredeyse hiç tabakalandırılmamış kalın bir moloz tabakasından oluşmaktadır (**Çiz.7**). II. Tabaka'da tespit edilen ilk taş duvarların parçalar halinde bağlantısız olması ve sağlam herhangi bir yapıya rastlanılmadığından sondajda 2m daha derinleşilmiştir. Söz konusu III. Tabaka'da bu alanın özel bir konutun dış duvarı olduğu saptanmıştır. Ancak duvarın kalınlığı 50cm'in üzerinde olmaması ve alanın etrafı çöp yığınlarıyla bozulduğundan döneminin tespit edilmesini güçleştirmiştir. Bu tabakada açmanın dış ucunda bulunan kesme taş duvar bloklarının ikinci kez kullanılması muhtemelen Assur kökenli olduğunu düşündürtmüştür. Nitekim IV. yapı

[38] Lloyd ve Gökçe 1953, 45

tabakasında gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda sadece dağınık durumdaki duvarlar açığa çıkarılmış olup, Assur tuğla işçiliği gösteren büyük alanlar görülmeye başlanmıştır. Söz konusu bu yapıların biraz daha aşağısında her biri 1m kalınlığında ve C alanındaki Assur yapısındakine denk gelen bir açıda iki kerpiç duvarın üst yapısına rastlanmıştır. Bu mimari öğe parçaları, yaklaşık 1.50m yükseklikte korunmuştur. Bunların günümüze ulaşmasının nedeni ise bu alanın kül ve diğer enkazlar için bir çöp alanı olarak kullanılmış olmasındandır. Alt kısımda yer alan Assur döşemesi sadece sıkıştırılmış topraktan oluştulmuş ve tek bir silindirik mühür dışında hiçbir buluntu tespit edilmemiştir[39].

2.3. 1951-1952 Kazıları Seramik Buluntuları

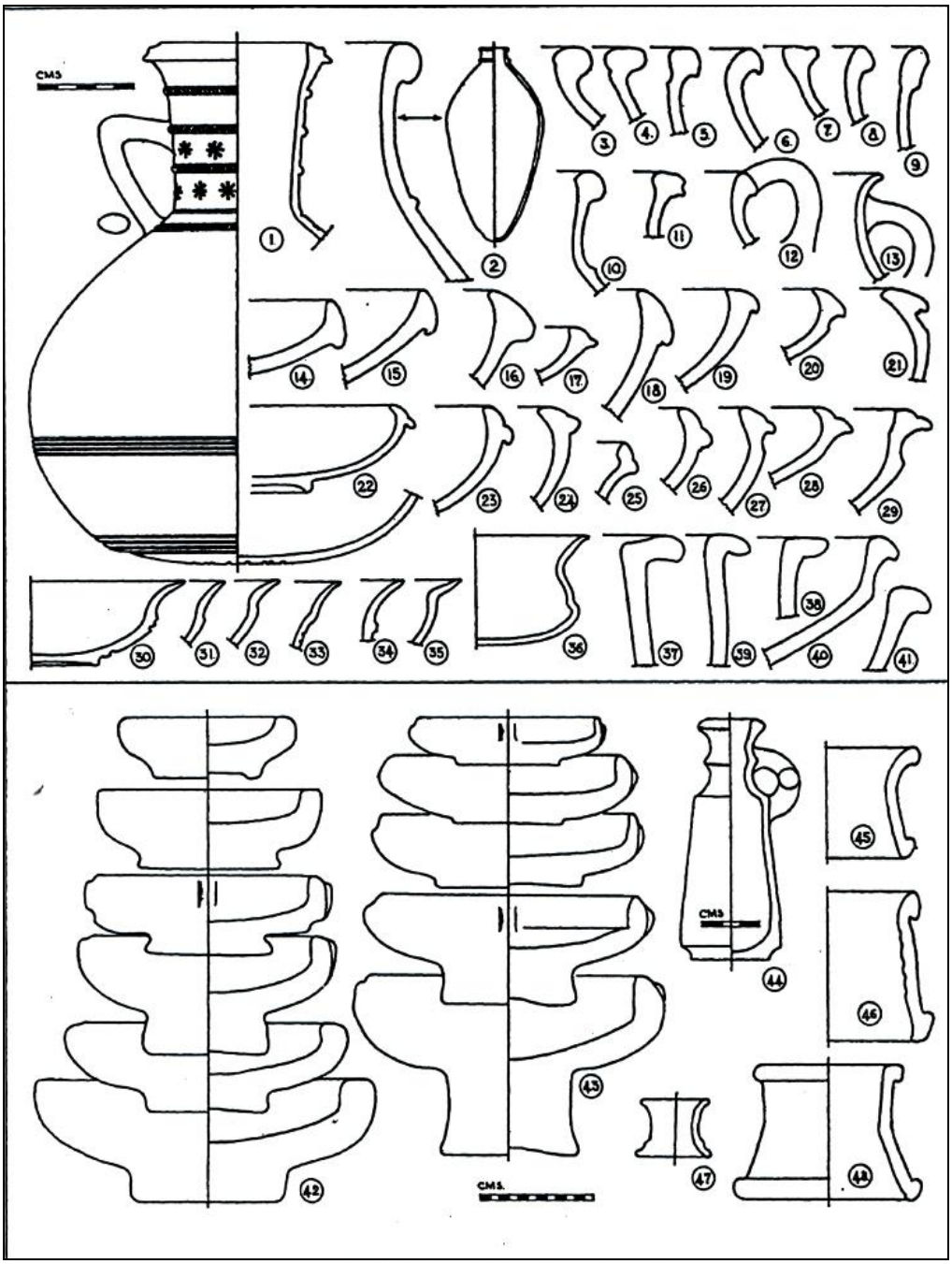
Sultantepe Höyüğü'nde 1951-1952 yıllarında gerçekleştirilen kısa süreli kazı ve sondaj çalışmalarında elde edilen veriler ışığında Yeni Assur, Hellenistik-Roma ve Part Dönemleri'ne tarihlenen dört farklı seramik grubuna ait örneklerin kazılarla ilgili bir ön raporda yayınlanmıştır. Söz konusu höyüğün tüm yüzeyine boyunca dağılmış halde bulunan amorf niteliğindeki seramik parçaları arasında Geç Hellenistik ve Erken Roma Dönemi'ne ait Kırmızı Açkılı Mallar tepe kısmında ve tepeye yakın alanda ele geçerken, mavi sırlı Part Seramiği ise daha çok höyüğün güneybatı kesiminde vadiye yakın noktada ele geçmiştir. Kuzeybatı yamacının yüksek kesiminde Geç Assur Dönemi formları rahatlıkla ayırt edilebilir nitelikte olup, höyüğün etek kısmında daha çok Kuzey Mezopotamya kültürlerine ait boyalı ve farklı formlarındaki Kalkolitik Dönem'e ait amorflar seramik parçaları tespit edilmiştir[40].

Sultantepe Höyüğü'nde tespit edilen Assur seramikleri yerel üretim olmakla beraber Assur ana bölgesindekilere nitelik ve teknik olarak oldukça benzemektedirler (**Çiz.8**). Tüm örnekler devetüyü ya da pembesi hamurlu olup, kum katkılı, hafif açkılı veya yüzeyleri ıslakken sıvazlanmıştır. Çoğu hamurunun renginde astarlı olup bir kısmı da krem astarlıdır. Çömlekler çoğunlukla uzun, oval gövdeli ve dar boyunludur. Bir kısmında ağız kenarında yiv olan bu yuvarlak dipli çömleklerde, çoğu zaman ağızdan omuza uzanan bir kulp bulunmaktadır. Bu formun küçük örnekleri de bulunmaktadır. Çanakların çok sayıda örneği vardır (**Çiz.8:14-29**), ağız kenarları tek ya da çift yivli örneklerin çoğunda karın keskinliği vardır. Sadece tam bir örnekte halka dip

[39] Lloyd ve Gökçe 1953, 45.
[40] Özgüç et al. 1952, 14.

görülmektedir (**Çiz.8:22**). Bu örneklerin dışında düz ağız kenarlı geniş ve derin çanaklar da karakteristiktir (**Çiz.8:37-39**) [41].

Kase örneklerinin oldukça kaliteli üretilmiş oldukları saptanmıştır. Söz konusu dışa çekik ağız kenarlı ve dış kısımda yükseltilmiş yatay bantları olan bu ince cidarlı formlar genellike devetüyü renginde çok kaliteli ince bir kilden üretilmiş olup krem rengi astarlı bir yüzeye sahiptirler (**Çiz.8:30-36**)[42].

Çiz. 8: Sultantepe Höyüğü, Assur Akropolisi Seramikleri

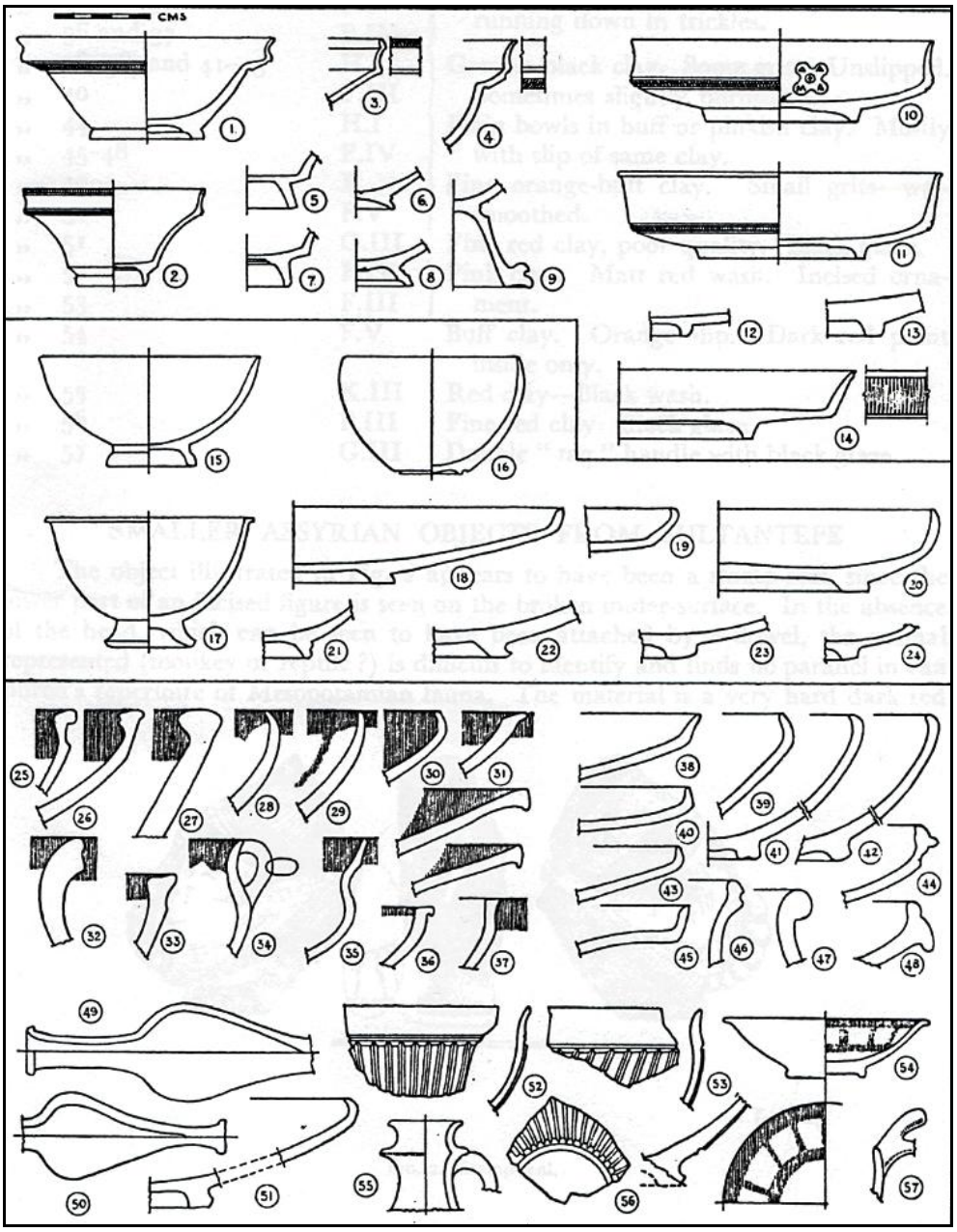
[41] Coşkun 2013, 101.
[42] Lloyd ve Gökçe 1953, 46.

Basit kap altlıkları çok sayıda ve değişik ölçülerde oldukça yaygındır (**Çiz.8:45-46,48**). Düz dipli, küçük çömlekçiklerin çoğunda boyundan başlayıp karın kısmına kadar uzanan tek bir kulp bulunmaktadır. Seramiklerde üç parça dışında herhangi bir bezeme yoktur. "Saray Malları" çeşitli biçimleriyle temsil edilir[43].

Seramik formları arasında kalınlaştırılmış ağız kenarlı, düzleştirilmiş dipli ve boyundan omuza kadar tek bir kulba sahip olan küçük bir şişe ele geçmiştir (**Çiz.8:44**). Sultantepe Höyüğü'nde en yaygın görülen formlardan kalıp ağızlı, büyük dar boyunlu, yuvarlak dipli ve nadiren ağız kenarından omuza kadar tek kulplu, uzun yumurta gövdeli şarap küpüdür. Ayrıca benzer teknik özellikler gösteren bu formun daha küçük ölçekte bir çok değişik örneği vardır. Nitekim F Alanı'nda tespit edilen tabletlerin arkasına yığılan seramik bariyeri de bu kaplardan oluşmaktaydı. Ayrıca bu mal grubu içerisinde en dikkat çekici örnek, kalıpta çekilmiş ağız kenarlı, silindirik boyunlu ve boyundan omuza iki adet şerit kulbu olan bir çömlektir. (**Çiz.8:1**). Ayrıca bu küp çok ince devetüyü rengi hamurlu olup dış yüzeyi kırmızı renkli astarla kaplıdır. Çömleğin çarkta döndürülürken açkılandığı belirgindir. Söz konusu örnekte kullanılan bezeme tekniği çömleğin gövdesinde ve boyun kısmında yatay yivler bantlar halinde yapılmıştır. Özellikle çömleğin boyun kısmında yer alan yatay yivler arasına damga tekniğinde rozet bezeme uygulandığı görülmektedir. Ayrıca benzer özellik gösteren koyu kırmızı astarlı ve perdahlanmış örnekler de olduğu gibi bu grubu aynı teknikle üretilmiş minyatür bir çömlek tamamlamaktadır (**Çiz.8:2**)[44].

Sultantepe Höyüğü'nde tespit edilen ve Hellenistik ve Roma Dönemi'ne için ayırt edici bir mal grubu olan Hellenistik Pergamon seramiği ele geçmiştir. Nitekim bu seramik grubunun paralellerine Asi Nehri'ndeki Antioch, Dura Europos ve Tarsus'taki Gözlükule ile Kuzey Suriye'deki birçok yerleşim yerinde çok büyük miktarlarda ele geçmiştir. Hellenistik Dönem Pergamon seramikleri örnekleri kalıp yapımı olup açık formların zeminleri üzerinde ruletle ya da yivli çemberler ile yapılmış baskılı yaprakların kombinasyonu görülmektedir (**Çiz.9**)[45].

[43] Coşkun 2013, 101.
[44] Lloyd ve Gökçe 1953, 46.
[45] Lloyd 1954, 101.

Çiz.9: Sultantepe Höyüğü, Pergamon ve Hellenistik Dönem Seramikleri

Özellikle Hellenistik Dönem seramikleri içerisinde kolayca ayırt edilebilen ve tarihleyici grubu kâseler oluşturmaktadır. Söz konusu kâseler, kırmızı boya bant ağız kenarlı olup pembemsi veya devetüyü hamurdan üretilmiştir. Kâselerin yüzeyi ıslakken düzgünleştirilmiştir. (**Çiz.9:25-37**) Ancak bu gruba ait daha özensiz üretilmiş örneklerde mevcuttur. (**Çiz.9:54**). Kâse örneklerinden çok az tespit edilen diğer grup ise hızlı dönen çark üretimi olup grimsi-siyah hamurlu, ince katkılı, astarsız ancak belli belirsiz açkılı olan örneklerdir. (**Çiz.9:38-43**). Ayrıca kâseler içerisinde yer alan yalın basit olanlar ise kendinden astarlı olup, devetüyü veya pembemsi hamurlu açkısız örneklerdir (**Çiz.9:44-48**).

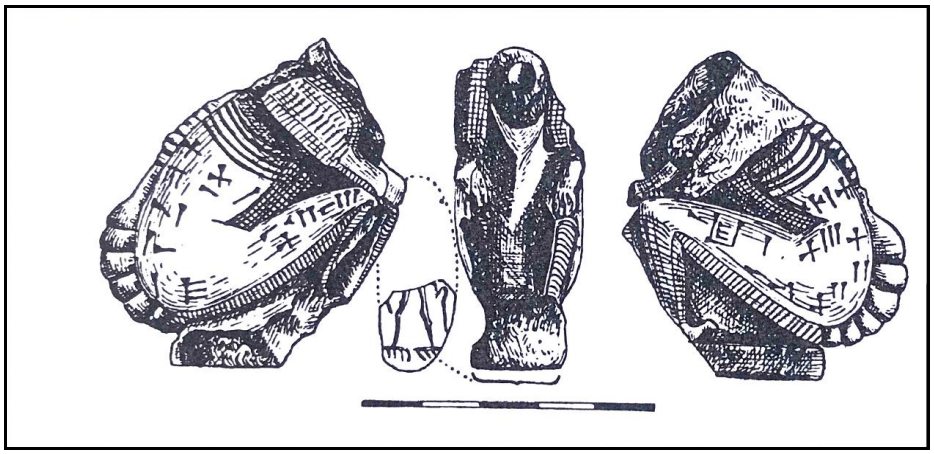
İthal edilmiş Pergamon seramiklerinin bezemelerinden ilham alınarak üretilen yerel seramikler içerisinde, yüzey işlemlerinde çizi bezemeye sahip çanaklar mevcuttur (**Çiz.9:52,53,56**). Bu seramikler ince pembemsi hamurdan yapılmış olup mat kırmızı boya ya da düşük kaliteli siyah firnis ile kaplanmışlardır. Siyah firnisli seramiklerin üretiminin son bulduğu dönemden sonra üretilen yerel bir çanak (**Çiz.9:51**) ile silindirik boyunlu tek kulplu (**Çiz.9:55**) bir şişe örneği ele geçmiştir. Karakteristik Hellenistik unguentariumlar çok yaygın değildir (**Çiz.9:49-50**). Hellenistik tabakalarda özellikle kahverengi boya ile kalın bezemelerin olduğu birçok kaba boyalı seramikler parçası ele geçmiştir[46].

Söz konusu Hellenistik ve Roma tabakalarının tamamında çok sayıda kalın mavi/yeşil sırlı seramiklerin ele geçtiği ve bu malların hem tekniği hem de biçimleri Mezopotamya'daki Part Dönemi höyüklerinden ele geçenlerle paraleldir. Hamuru genellikle beyaz renge yakın olup ve sıklıkla kolayca parçalanan sertliktedir. Sırrın rengi kobalt maviden, parlak çim ya da elma yeşili arasında değişmektedir. Bezeme de bir tek yumrular veya kil üzerine baskı tekniğiyle uygulanan doğrular görülür. En yaygın form silindirik boyunlu, halka dipli ve omuzdan boyuna geçen yüksek kulplu çömleklerdir. Yaygın olarak dar boyunlu şişeler ile düzleştirilmiş, içe veya dışa çekik ağız kenarlı basit kâselerde kullanılmaktadır[47].

2.4. 1951-1952 Kazıları Küçük Buluntuları

Sultantepe Höyüğü 1951-1952 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmaları kapsamında çok sayıda küçük buluntu ele geçmiştir. Söz konu bu eserlerden yayınlanmış olanlardan bir adedi çok sert koyu taştan üretilmiş ve baş kısmı eksik olan ünik bir küçük buluntu dikkat çekmektedir. Baş kısmı ahşap çivi ile tutturulduğundan bu bölüm ele geçmemiştir. Bu nedenle tanımlaması zor olduğundan maymun ya da sürüngen gibi bir hayvanın betimlemesi olduğu düşünülmüştür (**Çiz.10**). Eserin alt kısmında çizi bezemelerle oluşturulmuş figürün yer aldığı kırık yüzey, damga mühür gibi görünmektedir. Eserin yüzeyi üzerinde yer alan çivi yazısı okunamayacak kadar tahrip olmuştur[48].

[46] Lloyd 1954, 101-102.
[47] Lloyd 1954, 102.
[48] Lloyd 1954, 104.

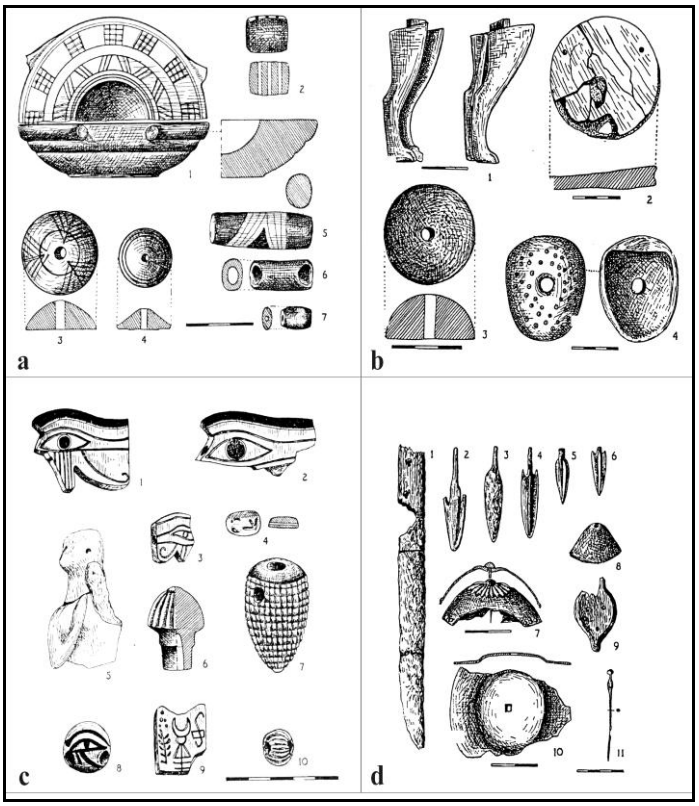
Çiz.10: Sürüngen Hayvan Biçimli Baskı Mühür

Taş objeler arasından en göze çarpan ve daha önce yayımlanmış olan benzer fildişi kökenli obje ile karşılaştırılan taş palet parçasıdır(**Çiz. 11:1a**). Ağız kenarında yer alan iki yumru, fildişi örnekteki olasılıkla lotus tomurcuğu ile eşleşmektedir. Yumru üzerindeki kırık yüzeyden dolayı bu kâsenin el yapımı olduğuna karar verilmiştir. Kâsenin üzerindeki bezemeden dolayı Nimrud'dan ele geçen fildişi kulbun üzerindeki "*yüzen kızlar*" bezemesi ile aynı karakterde olabileceği önerilmiştir[49]. Bunların yanı sıra taş boncuklar ve düğme gibi örnekler de bulunmaktadır (**Çiz.11:1a**). Diğer bir küçük buluntu grubu içinde Suriye ve Mısır bağlantısını gösteren objeler çini rengindedir. Bu grupta yer alan taş amulet örneğinde Sultantepe'de sıkça görülen ve Harran Sin Tanrısı sembolünün (**Çiz. 11:3c**) damga mühürde kullanımı yer almaktadır[50].

Ayrıca küçük buluntulardan dübelli fildişi bir parça yarı insan ya da ayakta duran mitolojik bir hayvanın alt yarısını temsil etmektedir(**Çiz.11:2b**). Kalkan kabartmalı objenin ön yüzünde açkılanmış kemik vidaların tutturma yerinin izlerini taşımaktadır. Söz konusu Nimrud'da bu tarz kabartmalardan çok sayıda bulunmuştur[51].

Höyükte ele geçen küçük buluntulardan bronz koşum takım bezemeli objeler Assur kentlerinde tespit edilen çoğu örnek ile paraleldir(**Çiz.11:4d**). İskitlilerle görülmeye başlanan ve Harran'ın MÖ 610 yılındaki düşüşünden sonraki dönemin yıkıntıları içinden ele geçen yonca kesitli demir ok uçları (**Çiz.11:4d**)bulunmaktadır. Söz konusu ok uçları Urartu kentlerinde MÖ 625-575 yılları arasına tarihlenmektedir. Topuz başlı bir iğne muhtemelen MÖ 2.binyıla bir başka deyişle Akropolis'ten önceki bir tarihe ait buluntuların saptandığı L açmasına denk gelmektedir[52].

[49] Lloyd 1954, 104-107.
[50] Lloyd 1954, 107.
[51] Lloyd 1954, 104-107
[52] Lloyd 1954, 107.

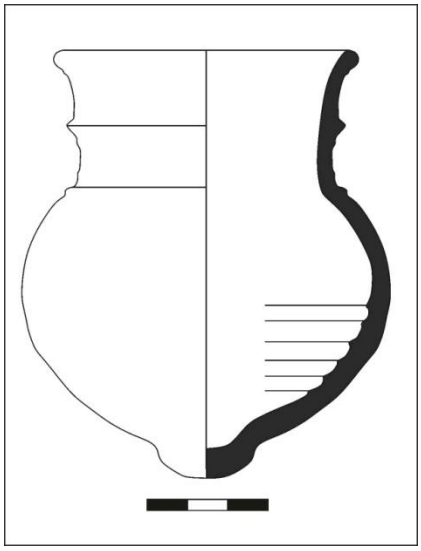
Çiz.11: Sultantepe Höyüğü, Küçük Buluntular
(**a:** Taş Malzeme**, b**: Fildişi, **c:** Macun veya Renkli Fayans, **d:**Metal)

Küçük buluntular arasında Akropolde ele geçmemesine rağmen höyüğün çevresinde yüzeyin hemen altında ve H ile L alanlarındaki sondajlarda sıklıkla karşılaşılan minyatür kap bu grupta ele alınmıştır(**Çiz.12**). Söz konusu kalıp yapımı ağız kenarlı, dikey boyunlu, küresel gövdeli ve düğme dipli olan bu kap krem rengi ince hamurlu olup kendinden astarlıdır. Ayrıca küresel gövde üzerinde çömlekçinin başparmağı ile yaptığı düşünülen baskı bezemeler bulunmaktadır[53].

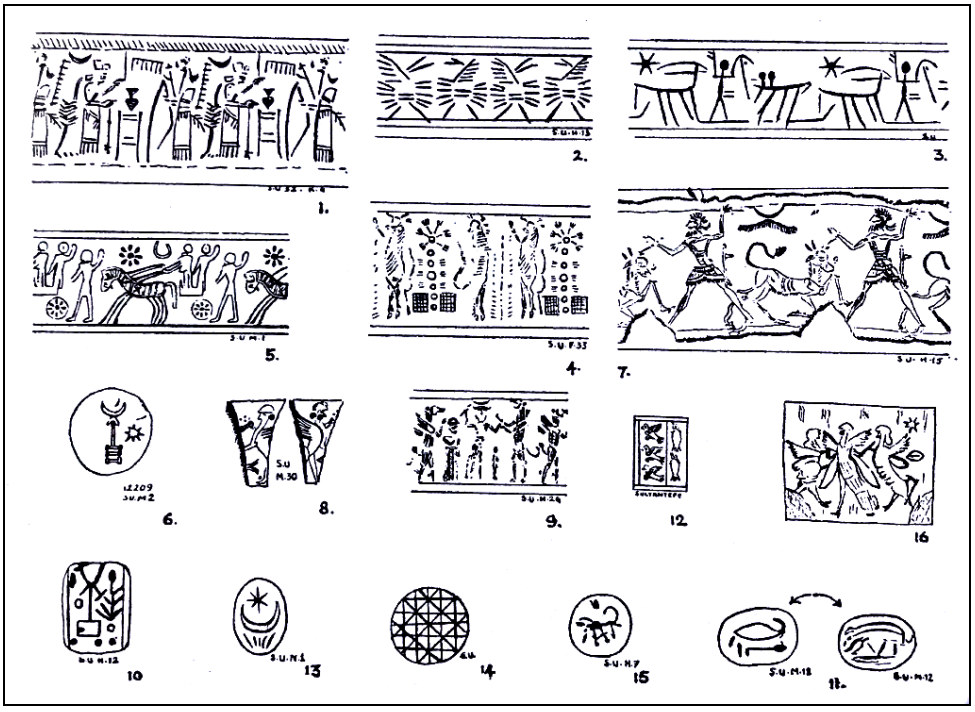
Silindir mühürlerin büyük çoğunluğu çok iyi bilinen Geç Assur motiflerinden oluşmaktadır. Karakteristik motifler arasında stilize edilmiş kutsal ağaç (**Çiz.13: 4**), dört kanatlı koruyucu melek olarak bilinen mitolojik yaratık (**Çiz.13:16**), insan-hayvan mücadelesi (**Çiz.13:7**) ve ziyafet sahnesinin yer aldığı mühürler tespit edilmiştir. Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen ve British Museum'da bulunan paralel örnek (**Çiz.13:1**) Şu şekilde tarif edilmektedir: *"...Görevli kişi masanın yanında bir elinde yay tutarak ayakta yemeklerden almaya çalışırken, servis yapan kişi yemeklerden sinekleri uzaklaştırmaya çalışmaktadır. "* Bunların yanı sıra stilize edilmiş iki at ve bu atların çektiği tekerlekli arabanın tasvir edildiği silindir mühür (**Çiz.13:5**) ile Harran Sin

[53] Lloyd 1954, 107.

Tanrısı'nın işaretinin bulunduğu damga mühür (**Çiz.13:6**) oldukça karakteristiktir. Söz konusu Hitit sitilinde yapılmış olan halka delikli taş mühürde ise (**Çiz.13:10**) Sin Tanrısı'nın sembolü bitki motifleri ile beraber kullanılmıştır. Eski Mısır'da kutsal sayılan Skarabe böceği nedeniyle Mısır etkili olduğu düşünülen mühürlerin (**Çiz.13:11,13**) yanı sıra basit geometrik desenlerin olduğu prehistorik düğme mühür (**Çiz.13:14**) gibi çok sayıda küçük buluntu saptanmıştır[54].

Çiz.12: Sultantepe, Yeni Assur Dönemi Minyatür Kap

Çiz.13: Sultantepe Höyüğü, Silindir ve Baskı Mühürler

[54] Lloyd 1954, 108.

2.5. Sultantepe Tabletleri

Mezopotamya tarihinde devletin gücüyle ürettiği belgesel kayıtlar arasında doğrudan bir bağlantı olduğundan, Assur İmparatorluğu ile ilgili çok sayıda kaynak bulunması hiç şaşırtıcı değildir. Kaynakların neredeyse tümü saray kökenlidir ve daha çok kralın faaliyetleri, özellikle de savaş ve inşaat faaliyetleri üzerinde yoğunlaşır[55].

Orta ve Yeni Assur Krallığı'nın başkentleri Assur (Kalat Sergat), Kalhu (Nimrud), Dur-Şarrukin (Horsabad) ve Ninive (Koyuncuk) başta olmak üzere birçok eyalet merkezi ve büyük kentte resmi ve özel nitelikli 200'ün üzerinde arşiv ortaya çıkmıştır Bunların çoğu MÖ 1000-612 yılları arasındaki Yeni Assur Dönemi'ne aittir. Anadolu'da bizim de burada tez çalışmasında ele aldığımız Sultantepe arşivi en büyüğü olmak üzere Girnavaz (Mardin), Giricano (Diyarbakır) ve Ziyaret Tepe (Diyarbakır) de olmak üzere Orta ve Yeni Assur Dönemlerine ait tabletler açığa çıkarılmıştır[56].

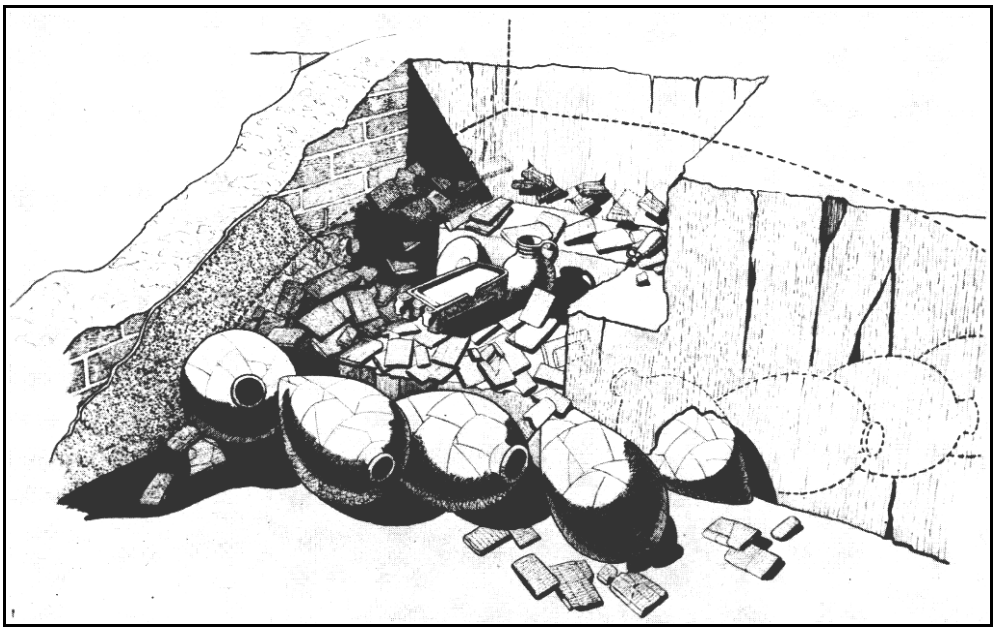
Nineve ve Kalhu gibi kentlerde bünyesinde edebi ve ilmi tablet koleksiyonlarını da içeren kralî kütüphanelerin[57] olduğu bilindiği gibi evlerde de kütüphaneler bulunmaktadır. Bunun en güzel örneği Sultantepe Höyüğü'nde tespit edilen Kurdi-Nergal adlı bir rahiple oğlu Muşallim Baba'nın evidir[58].

Sultantepe Höyüğü'nde geniş çaplı arkeolojik çalışmaların gerçekleştirilemediği 1952 sondaj kazılarının en önemli sonucu, 1951 yılında höyüğün kuzeydoğusunda tespit edilen ancak zamanın sınırlı olması nedeniyle ortaya çıkarılamayan tabletlerin 10x7m boyutlarındaki bir sondajla açığa çıkarılmasıdır. Tabletler, höyüğün kuzey-doğusunda yer alan F Alanı'nda, 1m kalınlığında kerpiç bir duvara dayalı olarak gelişigüzel bir şekilde istiflenmiş halde bulunmuştur (**Çiz.14**). Tabletler, bir tabletin kolofon kısmında geçen isminden dolayı "Kurdi-Nergal Evi" olarak adlandırılan, taş ve pişmiş tuğla döşemeli açık merkezi bir avlu ve bununla bağlantılı üç küçük odası olan özel mülkiyet bir konutta ele geçmiştir[59]. Tabletlerin, bazı kolofon kısımlarında belirtildiği üzere, bu evde ailesiyle birlikte oturan Tanrı Zamama'nın tapınak rahibi Kurdi-Nergal'e armağan edilmek için hazırlanmış oldukları önerilmektedir[60]

Tabletlerin istiflendiği duvar, evin dış duvarıdır ve bu noktada 1.00x0.55x0.30m ölçülerinde küçük bir kaide, duvardan dışarı doğru uzanmaktadır. Söz konusu kaide,

[55] Mieroop 2006, 275.
[56] Köroğlu 2006, 34-35.
[57] Yıldırım 2010, 120-121.
[58] Mieroop 2006, 307.
[59] Kozbe 2017, 343.
[60] Gurney 1952: 30

Mezopotamya'daki konutlarda çok yaygın olan küçük ev tipi kutsal alanların önünde bulunan sunu masalarını andırmaktadır. Kazı raporuna göre sunu masasıyla duvar arasındaki köşeye iki adet büyük boy şarap küpü konmuştur. Biraz ilerisinde yarım daire şeklinde büyük taşlarla tamamlanarak dizilmiş beş adet küp ise gerisinde duran tabletler için sanki bir çeşit bariyer işlevi görmek üzere bu şekilde yerleştirilmiş olmalıdır. Bununla birlikte pişmiş toprak ve taş kaplar ile sunu masasının bariyeri aşarak bu tablet yığınına bırakılmış olmaları, tabletlerin yaklaşık 1m kadar uzakta bulunan ekmek fırınının küllerine karışacak kadar dağılmalarına sebep olmuştur[61].

Çiz.14: Sultantepe Höyüğü, F1 Alanında Açığa Çıkarılan Tabletler

Sultantepe'de tablet arşivinin de içinde yer aldığı bir tapınak kompleksi söz konusu olabilir. Nitekim büyük olasılıkla Ay Tanrısı Sin'e atfedilen tapınağın kütüphanesine veya daha sonra ortaya atılan bir başka öneriye göre tapınak kâtiplerinin okuluna ait olduğu düşünülen, 600'e yakın sayıda, tek bir küçük örnek hariç hiçbiri pişirilmemiş kil tablet, Sultantepe Höyüğü'ndeki yazılı kaynak zenginliğini göstermesi adına çok önemlidir. Assurca, Akkadça ve Sümerce dillerinde yazılmış birçok Sultantepe tabletinin deşifre edilerek epigrafik çalışmaların yayınlanması 1953 yılı itibariyle gerçekleştirilmiştir. Yaratılış Destanı[62], Nergal ve Ereshkigal Efsanesi[63],

[61] Lloyd ve Gökçe 1953: 36-37.
[62] Gurney 1952, 27-8
[63] Gurney, 1960, 105.

Gılgamış Destanı[64] (**Res. 2**), Enuma-eliş[65], Zu[66], Irra Destanı[67], Nippur'lu Yoksul Adam Masalı[68] **(Res.3),** Assur eponim tabletleri, okul alıştırma tabletleri, sözleşmeler, büyü ve kehanet (omen) metinleri[69], medikal metinler, kurgusal tarihleme ile ilgili metinler, dua metinleri **(Res.4),** sözcük listeleri ve tanrılar adına düzenlenmiş ilâhî metinlerin yer aldığı tabletlerin konu zenginliği dikkat çekicidir. Söz konusu tabletlerin büyük bir kısmı bugün Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde yer alırken bir kısmı da Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir[70].

[64] Antik Mezopotamya'dan günümüze ulaşmış en ünlü edebi eser, kahramanın arkadaşı Enki-du'nun ölümünden sonra ölümsüzlüğü arayışını anlatan **Gılgamış Destanı'**dır. Assurbanipal'ın kütüphanesinde on iki tablete yazılı bir versiyonun kopyaları bulunmuştur ve yazarın Sin-Leke-Unninni olduğu belirtilmektedir. Bu ad onu Kassitler dönemine yerleştirir ve Sin-Leke-Unninni birinci yüzyılın Babilli yazmanlarının pek çoğunca ataları olarak görülmüştür. Gılgamış öyküsü Ninive'de bulunmuş olan versiyondan önce uzun bir gelişim sürecinden geçmiştir. Temelinde ikinci binyıl başlarına ait bazı Sümer öyküleri yer alır ve Eski Babil Dönemi'nde ilk Akadca versiyona rastlanır. İkinci binyıl sonlarında Suriye-Filistin ve Anadolu'da bilinen Babil edebiyat ürünlerinden biriydi. Ninive'deki versiyon, Tufan öyküsü gibi, yine Eski Babil Dönemi'nden itibaren bilinen daha önceden bağımsız edebi yapıtları da içine almıştır. Ninive'nin yağmalanmasından sonra destan Babil'de popülerliğini korumuştur, ancak bilinen yazmalar aşırı derecede parçalanmış haldedir. Gılgamış figürü MÖ. 1. Binyılın klasik, Aramice ve belki de Arapça kaynaklarında da korunmuştur, ama başka kahraman figürleriyle karıştırılmış olduğu görülmektedir

[65] Speiser 1957, 43

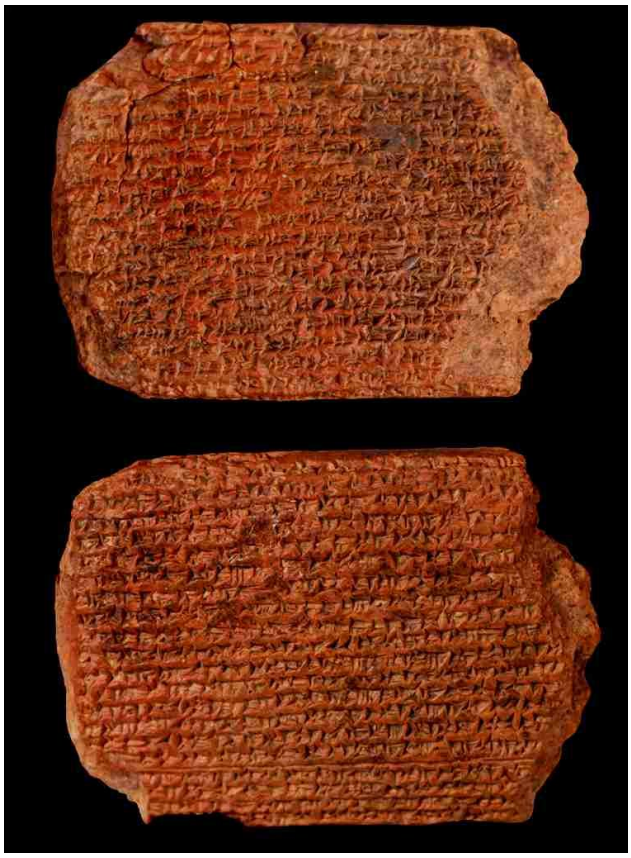
[66] Speiser 1957, 43

[67] Speiser 1957, 43

[68] Gurney, 1956, 145.

[69] MÖ I.binyılda gökbilimsel kehanetler giderek yaygınlaşmıştır. Gezegen dizilişlerinin, güneş tutulmalarının, yıldızların görünmelerinin ve başka birçok gök olayının betimlenip yorumlandığı diziler giderek çoğalmıştır (Mieroop 2006, 303).
Mezopotamya toplumlarınca uygulanan önemli ritüellerden birisi olan Namburbi ritüeli hakkında bilgi veren çivi yazılı belgeler Sultantepe'den de ele geçmiştir. Söz konusu ritüel, bazen, astrolojik tahminler yolu ile negatif dünyevî alametleri pozitife çevirmeyi amaçlayan yıldızlarla ilgili bir büyü olarak da telakki edilmiştir (Florioti 2013, 31-32).

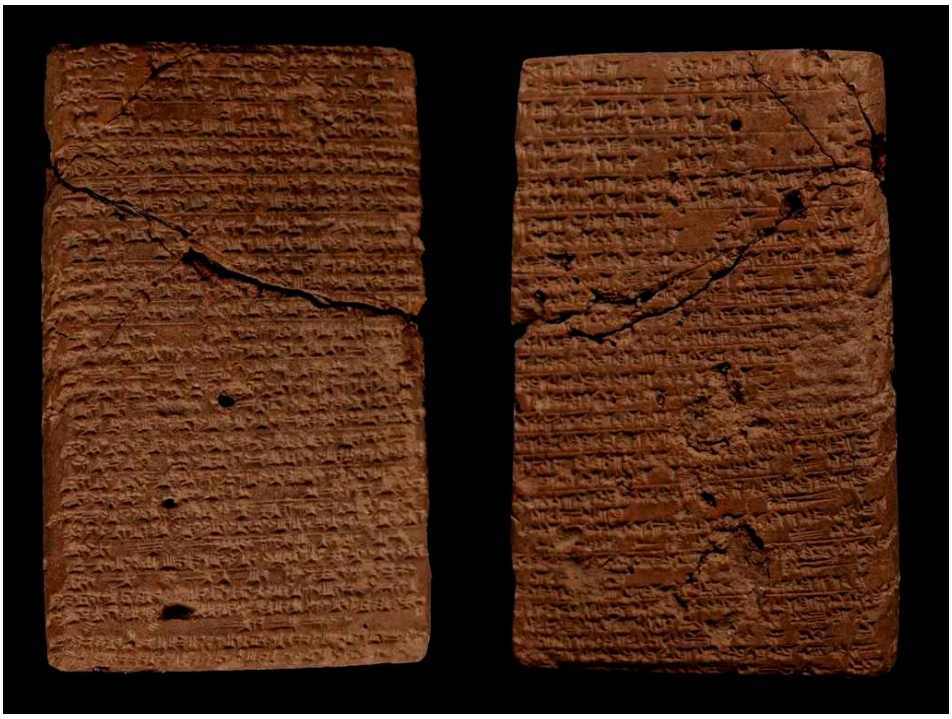
[70] Kozbe 2017, 343.

Res. 2: Sultantepe Höyüğü, Gılgamış Destanı'nın Yer Aldığı Tablet (SU:51.7)

Res.3: Sultantepe Höyüğü, Nippurlu Yoksul Adam Masalı'nın Yer Aldığı Tablet (SU:51.78)

Res.4: Sultantepe Höyüğü, Şamaş İçin Yapılan Dua Metninin Yer Aldığı Tablet (SU:51.64)

III. BÖLÜM

SULTANTEPE YENİ DÖNEM ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR

3.1. Sultantepe Höyüğü 2011 İntensif Yüzey Araştırması

Arkeolojik kazı çalışmalarında arazi yapısının temelini oluşturan oldukça önemli bir basamağını kuşkusuz yüzey araştırmaları oluşturmaktadır. Sultantepe Höyüğü'nde yeni dönem arkeolojik çalışmalar, İngiliz-Türk ortak kazı çalışmalarından 60 yıl sonra Haziran 2011 tarihinde, arkeolog ve jeofizik mühendislerinin yanı sıra lisans ve lisansüstü arkeoloji öğrencilerinden oluşan bir ekibin katılımıyla Prof.Dr. G.Kozbe'nin başkanlığında yürütülmüştür. Daha sonra gerçekleştirilmesi planlanan Sultantepe Höyüğü sistemli arkeolojik kazılarının alt yapısını hazırlamak üzere başlatılan 2011 çalışmalarına, 2km çapında intensif yüzey araştırmaları manyetik gradyometre çalışmaları ve höyüğün güncel topografik **(Har.4)** planının çıkartılması dâhil edilmiştir. Sultantepe Höyüğü ve höyüğün 620m kadar güneybatısında yer alan Sultantepe Yakını Tepe 1 olarak adlandırdığımız ikinci bir yükseltinin de (37 S 491174D 4100095K) dâhil olduğu yüzey araştırmalarının yürütüldüğü 2km (**Res.5**), çapındaki çalışma alanımız 36 adet farklı alt birime bölünerek intensif olarak taranmış (**Res.6)**, yazılı ve görsel olarak belgelenmiştir[71].

Nitekim Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırması kapsamında bu alanlarda yapılan yoğun tarama ve yüzey toplaması sonucunda yaklaşık 6200 adet seramik parçası ile çok sayıda küçük buluntu ele geçirilmiştir. Yüzey çalışmalarında, kültürel farklılığı belirlemek için yüzeyden toplanan buluntular sayesinde Sultantepe Höyüğü'nde farklı dönemlere ait kültürlerin varlığı saptanmaya çalışılmıştır. Söz konusu höyük yüzeyi ve çevresinde toplanılan bu buluntu grubu içerisinde tez konumuzunun yeni dönem çalışmaları kısmını oluşturan 18 farklı mal grubuna ait 178 adet seramik parçası ile çok sayıda farklı malzemelerden üretilmiş envanterlik, etütlük ve amorf nitelikte küçük buluntular ele alınmıştır.

Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırmalarının yanı sıra Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, Uygulamalı Jeofizik ABD'dan Prof.Dr. Mahmut Drahor ve ekibi tarafından höyük üzerinde *Elektrik Resistivite Yöntemi ve Tomografik Yaklaşım (ERT), Manyetik Gradyometre, İndüklenmiş Polarizasyon yöntemi ve*

[71] Kozbe 2017, 344.

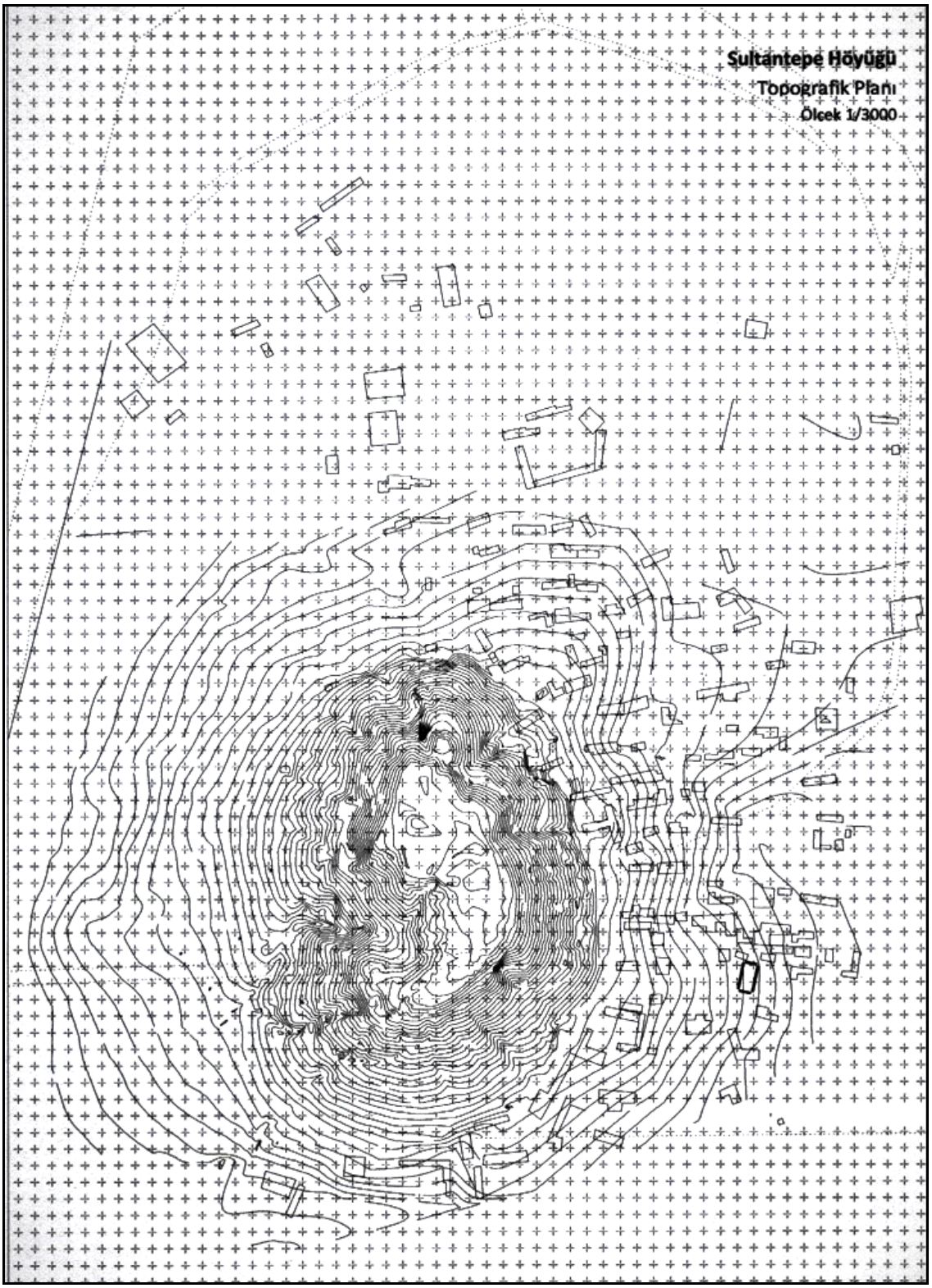
tomografik yaklaşım (IPT) gibi jeofizik radar çalışmaları kapsamında alanda 10400m^2 alanda manyetik gradyent ve 620m^2 alanda ise ERT ve IPT çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Res.5: Sultantepe Höyüğü 2011 İntensif Yüzey Araştırmasının Kapsadığı Alan

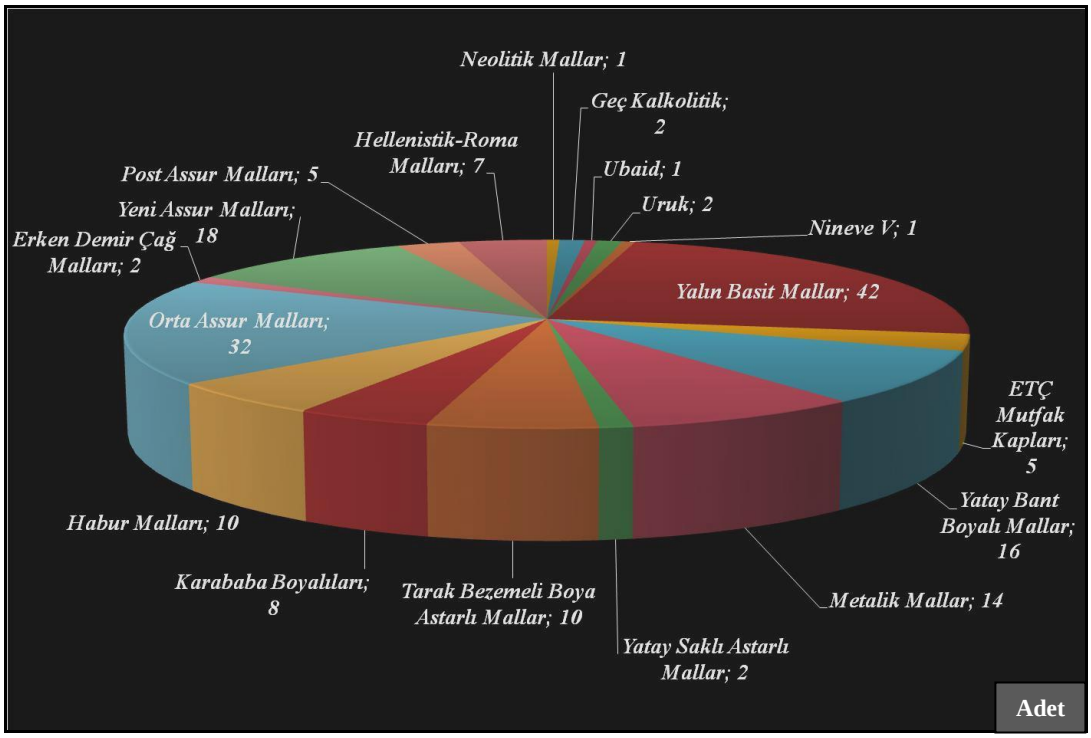
Res. 6:Sultantepe Höyüğü'nün 36 Farklı Alt Birime Ayrılmış Tarama Sahası

Har.4: Sultantepe Höyüğü Topografik Haritası (Ölçek:1/3000)

3.2. Sultantepe 2011 İntensif Yüzey Araştırmasında Ele Geçen Seramik Mal Grupları

Sultantepe Höyüğü 2011 intensif yüzey araştırmasında tezimizin bir bölümünü oluşturan 178 adet seramik parçası üzerinde; üretim teknikleri, yüzey işlemleri ve formları göz önüne alınarak yapılan genel bir değerlendirme sonucunda Sultantepe'de, Neolitik Dönem'den, Hellenistik-Roma Dönemi'ne kadar kesintisiz bir yerleşim gördüğünü kanıtlayan 18 farklı mal grubu saptanmıştır (**Grafik 1**).

Grafik 1: Sultantepe, Seramik Mal Gruplarının Dağılımı

3.2.1. Neolitik Dönem Seramiği

Çanak Çömlekli Neolitik Çağ, Güneydoğu Anadolu kültür bölgesi Kuzey Irak, Kuzey Suriye'yi de içine alacak şekilde Çukurova'ya kadar olan bölgeyi kapsar. Bu geniş alan içinde ortak özellikler belirgin olarak izlenirse de dönemin ilk başlarında Fırat'ın doğusu ile batısı arasındaki kültürel oluşumların daha belirgin olduğu ancak Kalkolitik Çağ'a doğru bu farkların ortadan kalkarak bölgenin tümüne damgasını vuran kültürlerin ortaya çıktığı görülür. Çanak Çömlekli Neolitik Çağ kültürlerinin kuzey sınırı tam olarak bilinmemekle birlikte genel olarak Güneydoğu Toros Sıradağlarının bir sınır oluşturduğu düşünülürse de bu dağların hemen kuzeyindeki ilk ova dizilerinde, özellikle Elazığ, Malatya ovalarında yapılan çalışmalar hiç değilse bu bölgelerin de gelişim süreci içine girdiğini gösterir. Elazığ Altınova'da Keban Baraj Gölü altında

kalan Tepecik Höyüğü, Malatya yakınlarındaki İkiz Höyük gibi kazı yerleri bu gelişmeyi kanıtlamaktadır. Güneydoğu Anadolu kültür bölgesinin güney sınırını günümüzdeki politik sınırın yaklaşık 100km güneyinden buna koşut olarak uzanan tanımsız bir hat belirler. Bu hattın batı kesiminde Lübnan'a, Filistin'e doğru güneye inildiğinde çok farklı özellikleri olan kültürlerle karşılaşırız. Ancak doğu kesimde Mezopotamya'ya doğru olan sınır, çok daha ilginç ve bu dönemde dinamik bir sınırdır[72].

Söz konusu Neolitik Dönem, Çanak Çömleksiz ve Çanak Çömlekli Neolitik diye ikiye ayrılmaktadır. Çanak Çömleksiz evresi Kathleen M. Kenyon'ın Ürdün vadisinde Eriha'da yaptığı kazılarda, bulunan evrelere dayanarak verilen A ve B adlandırmalarından esinlenerek PPNA/ÇÇNA, PPNB/ÇÇNB olarak bölümlenmiştir. Daha sonra bu ayırıma PPNC/ÇÇNC adı verilen bir dönem daha eklenmiştir[73].

Çanak Çömlekli Neolitik Dönemde kendi içerisinde İlk, Orta ve Son Neolitik olarak üç evre içinde izlemektedir[74]. Söz konusu evreler kendi içlerinde çanak çömleğin gelişim sürecine göre tanımlanmaktadır. Bu tanımlama sırasında geleneksel kronolojide, bulunan çanak çömlek gruplarının ilk tanımlandığı yerleşimlere göre adlandırıldığı görülmektedir. Umm Dabaghiyah- Sotto, Hassuna, Samarra ve Halaf olarak tanımlanan kültür sıra düzeninin son yıllarda yapılan çalışmalar sonucunda farklılaştığı; Proto Hassuna olarak bilinen Umm Dabaghiyah-Sotto Kültürü'nün yakın zamana kadar kabul edilen en eski evreyi içermesine karşın artık Pre-Proto Hassuna gibi terimlerin kullanılmaya başlandığı tartışılmaktadır[75]. Form olarak daralan ağızlı küresel kapların yanında kâseler ve omurgalı kaplar görülmektedir. Sabi Abyad'ta Amik B evresi ile çağdaş özellikler gösteren örnekler de bulunmuştur. En erken örnekleri gri-siyah açkılı yüzeyli olan bu çanaklar katkı, şekil ve renk itibariyle benzer özellikler göstermektedir. Bu tip mallara Amik-Tell el Cüdeyde, I. Karışık Evre, Geç Amik B ve Erken Amik C'de yoğun olarak rastlanmaktadır. Sabi Abyad'ta karşılaşılan *Kaba Mallar* ile birlikte "Kırmızı Boyalı" ve "Çizi Bezemeli" parçalarda önemli yer tutmaktadır. Bunların dışında az olsa da Mezraa-Teleilat ve Amik B'de de benzerleri görülen tarak-baskı "İmpresso" örnekleri de bu yerleşimde ele geçmiştir. Küresel formlu kapların hemen dudak kısmının altına uygulanmış olan bu bezeme nokta dizileri, tarak ve rocker

[72] Özdoğan 2002, 90.
[73] Güldoğan 2008a, 14-15.
[74] Özdoğan 2002, 91.
[75] Güldoğan 2008a, 15.

bezeme örneklerini içermektedir. Yine çok az da olsa tırnak veya tırnak benzeri bir aletin bastırılması ile yapılmış örnekleri görmek mümkündür[76].

Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırmasında toplanan seramikler içerisinde Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'e tarihlenen baskı bezemeli bir adet gövde parçası ele geçmiştir (**Res.7**).

Res.7: Sultantepe Höyüğü, Tarak Baskı "İmpresso" Bezemeli Serramik Parçası

Söz konusu bu gövde parçasının yüzeyinde oluşturulan baskı bezeme, nemli kap yüzeyine parmak, kamış, tarak, damga vb. bir alet bastırılarak oluşturulmuştur. Bu bezeme nemli kil üzerine uygulandığı takdirde bezemelerin kenarlarında taşkınlar ve yüzeyinde pütürler oluşur. Yarı kurumuş yüzeye uygulanan baskı bezeme düzenli konturlara sahip olduğu bilinmektedir[77].

Nitekim açık ateşte fırınlanan, açık renkli kapların, yüzeyi basit çizi, baskı yöntemiyle bezemelilerin ve hemen ardından da kalın kırmızı astarlı kap kaçağın ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu süreci en iyi yansıtan yerlerden biri Birecik yakınlarındaki Mezraa Teleilat kazısıdır. Bölgenin batısında Amik Ovası'nda Tell Kurdu ile Mersin yakınlarındaki Yumuktepe kazıları da ilk çanak çömleğin gelişimini izlememizi sağlayan önemli merkezlerdir. Dönemin sonuna doğru açık zemin üzerine kırmızı ya da

[76] Güldoğan 2008a, 76-77.
[77] Ökse 1993, 30.

koyu kahverengi boya bezemeli çanak çömlek bölgenin her yerinde yaygın olarak görülmektedir[78].

Aşağı Fırat Projesi ve ODTÜ-TAÇDAM projeleri dışında bölgede, politik sınırlar haricinde, coğrafi özelliklerin belirleyici rol üstlendiği kültür bölgeleri ayrımına dayalı araştırmaların yapıldığı bilinmektedir. Bu kültür bölgelerini meydana getiren alanların sınırları göz önüne alındığında Güneydoğu Toros Dağları kuzey sınır olmak üzere Doğu Akdeniz'de, Balikh Havzası'nda, Fırat Havzası, Dicle ve Habur Vadisi, Kuzey Suriye ile İran'ın batısında Zagros Dağları'na kadar olan bölgede araştırmalar gerçekleştirildiği görülmektedir. Fırat Havzası çalışmalarında ODTÜ-TAÇDAM Projesi kapsamında bulunan Mezraa-Teleilat, Akarçay Tepe gibi yerleşimler dışında Dja'de, Tell Halula gibi yerleşim yerlerinde özellikle Neolitik Dönemin en eski evrelerini içeren tabakalanma düzenleriyle ve zengin buluntu toplulukları sebebiyle önemli sonuçlar elde edilmiştir. Bölgede Doğu Akdeniz ve çevresinde olduğu gibi farklı seramik gruplarını bir arada görmek mümkündür. Özellikle Kaba Mallar ve Bitkisel Katkılı Mallar ile Husking Trayler ve Halaf Tipi Boyalı Mallar bunlar arasında yer almaktadır. Bu seramik grupları içerisinde ayrıca Mezraa-Teleilat ve Akarçay Tepe yerleşmesinde tarak-baskı "İmpresso" çanak çömleği ile de karşılaşılmaktadır. Dicle ve Habur Vadisi olarak adlandırılan bölgede yapılan çalışmalarda ise, özellikle son yıllarda yapılan kazı çalışmalarının ardından bölgenin kültür tarihi yeniden değerlendirilmiştir. Daha önceden Hassuna kronolojisine dayandırılan bölge tanımlamasının, Habur Vadisi'nde Suriye sınırları içerisinde Hasseke'de yer alan Tell Seker Al-Aheimar kazılarının ardından değiştiği görülmektedir. Bu yerleşimde bulunan ve Erken Koyu Mallar ve Bazalt Katkılı Mallar olarak adlandırılan seramikler bölgenin bilinen en eski seramik grubunu oluşturmaktadır. Bu yerleşimde ayrıca Fırat Havzası yerleşimlerinde sıklıkla görülen Bitkisel Katkılı Mallar ile Doğu Akdeniz ve Balikh Havzası'nda bulunan yerleşimlerden de bilinen koyu yüzlü açkılı mallar ve Gri-Siyah Mallar'a da rastlanıldığı görülmektedir. Yukarı Dicle Vadisi'nde ise Salat Camii Yanı yerleşmesinde bulunan mineral katkılı çanak çömleğin bölgenin en eski örneklerini içerdiği belirtilmektedir. Dicle ve Habur Vadisi'nde kültürel sürecin iyi yansıtıldığı Kashkashok II, Yarım Tepe I, Umm Dabaghiyah, Tell Sotto, Ginnig, Hakemi Use, Matarrah, Telul eth-Thalathat gibi yerleşimler vardır. Fırat Havzası, Dicle Havzası, Habur Vadisi, Balikh ve Toros Dağları'nı kapsayan bölge ise bitkisel katkılı, açık renkli

[78] Güldoğan 2008a, 14.

ve açkısız malların yoğun olarak görüldüğü bir bölge olarak açıklanmaktadır. Özellikle yerel etkilerin de kültürlerin oluşmasında belirleyici olduğu bu geniş alanlarda seramik özelliklerine göre kültürel etkileşimleri anlamak olasıdır[79].

Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen bir adet seramik parçasının üretim tekniği ve yüzey işlemleri gibi temel özellikleri bakımından Amik'dan tanıdığımız kazıma bezeli mallar ve baskı bezemeli mallar grubuna ait olup "Çanak Çömlekli Neolitik Dönem" seramikleri olarak yüzey araştırmasının en erken tarihli örneklerini oluşturmaktadır[80].

Bu bağlamda Amik çanak çömleğine bakıldığında Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'in en erken örneklerini gördüğümüz A Evresi kendi içinde alt gruplara ayrılmaktadır. Bu evrenin kaba basit mallar grubu; el yapımı olan bu seramikler siyah özlü, iyi fırınlanmışlardır. Yüzey renkleri açık sarı-turuncu devetüyünden kirli turuncu-kahverengimsi devetüyüne kadar değişiklik gösterirken genel renk tonu turuncu ve devetüyü rengi hâkimdir. Kaba basit mallar siyah, beyaz ve gri renklerin görüldüğü mineral katkılı ve organik katkıya sahiptir. Kırıldıklarında düzensiz ve kaba bir görünüm sunarlar. Yüzey renkleri hamur rengiyle paralellik gösterir. Yüzey işlemi olarak ıslak düzelti yoğun olarak görülmekte birlikte açkılama denemeleri olan parçalarda bulunmaktadır. Fiziksel olarak bu mal grubu yumuşak ve gevrek olarak ikiye ayrılmıştır. Yumuşak olarak tanımlanan grup A evresinde yoğun olarak görülür. Bunlar 1-2cm kalınlıktadır. Bu gruptaki mallar fırınlama sonucu koyu bir öze sahip olup fırınlama 800 dereceden daha aşağıdadır. Bu grupta görülen formlar arasında oval gövdeli çömlekler, derin kâseler ve yüksek boyunlu çömlek formları görülmektedir. Dipler arasında ise basit düz dipler yoğun olmakla birlikte hafif yuvarlatılmış düz dipli ve ender olarak halka dipler görülmektedir. Bu mal grubu içinde bezeme olarak ağız kenarlarında yer alan tek veya çift sıra halindeki kabartma bantlar bulunmakta olup bunlarda baskı tekniğiyle dekore edilmiştir. Kaplar üzerinde yine dekoratif ve fonksiyonel olarak nitelenebilecek düğme tipi tutamaklara rastlanır[81].

Koyu yüzlü açkılı mal grubunda yer alan başlıca formlar, dik kenarlı, içe dönük ağızlı kâseler, boyunlu çömleklerden oluşmaktadır. Dipler genellikle düzleştirilmiş veya hafif yükseltilmiş düz diplidir. Bununla birlikte bazı kâse formlarının yuvarlatılmış dipleri olabileceği de Braidwood tarafından vurgulanmıştır. Kâseler kendi içinde iki alt gruba ayrılmaktadır. Hafif küresel gövde formu gösteren ve dik kenarlı profil

[79] Güldoğan 2008a, 36-38.
[80] Kozbe 2007, 313.
[81] Baysal 1995, 51-53.

göstermektedir. Ağız profilleri düz, sivrilen ve hafifçe yuvarlatılmış tipler göze çarpmaktadır. Söz konusu formlarda yine tutamaklar yer almakta ve karakteristik özellikler oluşturmaktadır. Tutamak tipleri arasında yumrucuk tipi kilin yatay olarak aplike edilmesiyle oluşturulanlar ve ender olarak yuvarlatılmış kilin ağız kenarına işlenmesiyle düğme şeklinde elde edilmiş olanlar vardır. Bu düğme tipi tutamaklar bazen ip delikli olarak da görülmektedir. Çömlek formlarına bakıldığında kısa ve boyunlu çömlekler olarak iki alt gruba ayrılmaktadır[82].

Diğer bir grubu oluşturan Boya Astarlı Baskı Bezemeli Mallara bakıldığında ise: tamamıyla el yapımı olup, hafif olarak ve az oranda fırınlanmıştır. Parçaların çoğu siyah öze sahiptirler. Hamur rengi kirli turuncu-kahverengimsi devetüyünden siyaha kadar çeşitlilik gösterirken genelde kahverengi- siyahtır. Ender ve az olarak ince organik katkının görülmesine karşın genelde mineral, beyaz gri ve siyah renkler içeren ve önceki mal gruplarında görülen türden katkıya sahiptir. Bunun yanında mika katkıda yer almaktadır. Katkı boyutları orta kalınlıktan kaba ve çok kabaya kadar değişmekle birlikte genelde kaba olarak görülür. Bu gruptaki kaplar üzerine kırmızımsı turuncudan, kırmızımsı mora kadar değişik tonları görülen ince bir astar kapların iç yüzeyine ve ağzın demen altında kalın bir bant olarak uygulanmıştır. Formlar arasında küresel gövdeli kâselerin sayısı yüksektir ve bu kâseler dik ve kalınlaştırılmış ağızlıdır. Bu gruptaki kaplarda astar bezemenin yanında baskı tekniğiyle ki büyük bir ihtimalle yine sivri uçlu bir aletle oluşturulan baskı ve çentik bezeme türleri görülür.

Amik B evresinde; bir önceki evreden de bilinen Yalın Kaba Mallar bu evrede de bulunmuştur. İki evrenin bu mal grupları arasındaki farklılıklar azdır. Bezeme olarak çizi ve kemer biçimli tutamakların olduğu görülmüştür. Çizi ve Baskı Bezemeli Kaba Mallar grubu yüzey işlemlerindeki farklılıklarla diğer gruplardan ayrılır. Kızılımsı turuncu renkli boya astar, parçalı astar ve yalın mallar görülür. Açkı nadiren yapılmıştır. Biçimler hakkında bilgi azdır; yalnızca düz dipli, küresel gövdeli, alçak boyunlu çömlekler ayırt edilebilmiştir. Bezeme türleri arasında düz çizgiden çıkan dikey çizgiler, dikey çizgi tarafından ortadan kesilen iç içe şevronlar ve nokta bezeme yer almaktadır. Bir diğer grup Koyu Yüzlü Açkısız Mallardır. Koyu Yüzlü Açkılı Mallar ile daha iri katkı kullanılması dışında hamurunda farklılık yoktur. Yüzey rengi açık kurşuni kahverengimsi devetüyü ve koyu kurşunidir. Dış yüzeyde ıslak sıvazlama yapılmıştır. Dar ağızlı ve derin kâseler görülen kap formlarıdır. Boya Astarlı Mallar da A evresinde

[82] Baysal 995, 53-54.

görülen gruba benzemektedir. Biçim olarak küresel gövdeli dik kenarlı kaplar vardır. Boya astar bezeme ve ağız kısmında bant yapılmıştır. Diğer bezeme türleri ise verev bantlar, elips biçimli baskı bezemeler ve deniz kabuğu baskılarıdır. Kırılgan Boyalı Mallar siyah özlü, hamuru genelde turuncumsu devetüyü renginde bir gruptur. Katkı maddesi olarak iri taneler halinde mineral katkı görülür. Yüzey turuncumsu devetüyü ya da turuncumsu kahverengi devetüyüdür. Dış yüzeyde ayrıca ıslak sıvazlama izlerine rastlanmıştır. Boya kırmızı turuncumsu kahverengi ya da kızıl eflatundur. Bu mallarda kullanılan kilin bölgeye yabancı olması, parçaların ithal mal olduğunu düşündürmüştür. Biçimleri hakkında fazla bilgi yoktur ancak Koyu Yüzlü Açkılı Mallar ile benzerlikler saptanmıştır. Dik kenarlı küresel kaplar, bazılarının iç yüzeyi bezemeli sığ kaplar ve çömlekler vardır[83].

Söz konusu Sultantepe Höyüğü'nde tek örnek ile temsil edilen Neolitik Dönem'e tarihlenen gövde parçasının üretim tekniği, hamur, katkı, fırınlama ve bezeme özellikleri Amik B evresinin, çizi ve baskı bezemeli kaba Mallar grubundaki örneklerle paralellik göstermektedir. Bu bağlamda Sultantepe Höyüğü'nde gerçekleştirilen yüzey araştırmasında toplanan seramik mal grupları içerisinde sadece bir örnek ile temsil edilen bu örneğin Sultantepe Höyüğü'nde yerleşimin en erken Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'e kadar uzandığını kanıtlamaktadır.

3.2.1.1. Sultantepe Tarak Baskı "İmpresso" Bezemeli Neolitik Dönem Seramiği ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında Neolitik Dönem'e tarihlendirilen seramik grubuna ait 1 adet amorf gövde parçası ele geçmiştir **(Lev.I:1)**.

Hamur rengi: Sultantepe Höyüğü, Neolitik Dönem seramik grubunda yer alan bu gövde parçasının açık kahverengi (7,5 YR 7/6) hamurlu olduğu saptanmıştır.

Katkı Maddesi: Neolitik Dönem gövde parçasının hamurunda taşçık ve kireç katkı maddeler inin birlikte kullanımı tespit edilmiştir.

Üretim Özellikleri

Yapım: Gövde parçasının el yapımı bir parça olduğu saptanmıştır.

Pişme: Gövde parçası iyi pişmiş orta sertlikte bir seramik örneğidir.

[83] Aytek 2008, 49-50.

Yüzey İşlemleri

Astar: Sultantepe Höyüğü Neolitik Dönem seramiği astarsızdır ve olduğu ve hamur renginde bırakılmış yüzey rengine sahiptir.

Açkı: Gövde parçasında açkı işleminin yapılmadığı görülmüştür. Bu nedenle yüzeyi pürüzlü bir yapıya sahiptir.

Bezeme: Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında ele geçen Neolitik Dönem gövde parçasının **(Lev. I: 1)** yüzeyinde basit baskı bezeme tekniği kullanılarak oluşturulmuş çentikler görülmektedir. Ucu sivri bir alet ile birbirine dikey olarak oluşturulmuş çentik bezemeler yapılmıştır. Neolitik Dönem seramiklerinin yüzeylerinde baskı tekniği ile uygulanan bu bezeme türü, dönem için oldukça tipik bir uygulamadır ve *impresso* olarak adlandırılmaktadır. Bu nedenle sözü edilen dönemde hem batı Akdeniz'de hem de Doğu Akdeniz kıyıları ile Kuzey Afrika'daki yerleşimlerin "Neolitik Paket"inin içinde Erken Neolitik Çağ kültürlerinde oldukça yaygın görülen bir çanak çömlek türüdür[84]. Söz konusu bezeme, kap yüzeyi nemli iken parmak, kamış, tarak, tırnak, damga vb. bastırılarak oluşturulan bir bezeme türüdür.

Kap Biçimleri:

Elimizdeki örnek, amorf gövde parçası olduğu için hangi kap biçimine ait olduğu saptanamamaktadır.

Benzerleri (Bezeme açısından)	Amik: Braidwood ve Braidwood 1960, Fig. 28:7, 14, Fig.29: 4-10.
	Kurban Höyük: Algaze 1990, Plate 144: A.
	Mezraa Teleilat: Aytek 2008, Lev. XXXVIII, Lev. XXXIX.
	Şırnak Yüzey Araştırması: Kozbe 2008, Çiz.2.

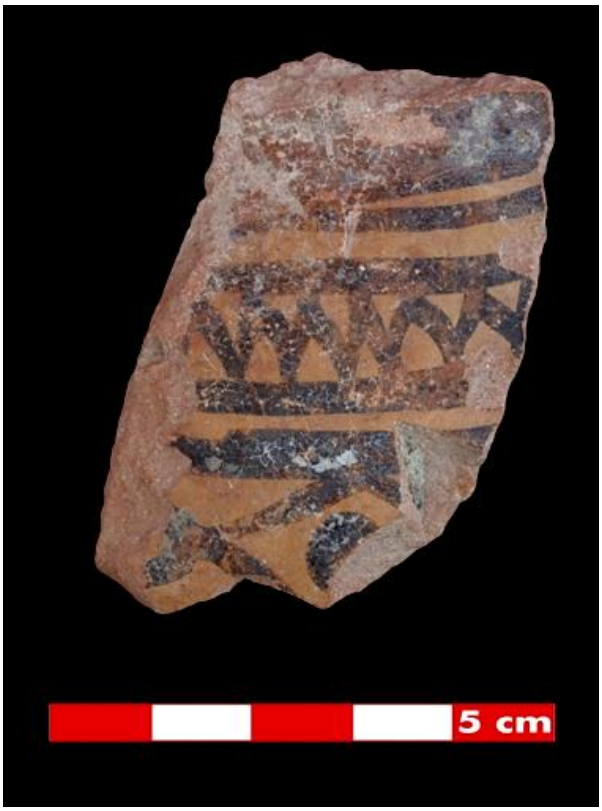
3.2.2. Ubaid Seramiği

Ubaid kültürü, adını Irak'ın güneyinde, Fırat'ın batı kıyısında yer alan Ubaid Höyüğünden (Tell el Obeyd- Ubaid) alır. İlk olarak MÖ 5300'lerde görülen Ubaid seramikleri genel olarak MÖ 5. binyıla tarihlenir. MÖ 4300'lerden sonra geniş bir alana yayıldığı anlaşılmaktadır. Bu çanak çömleğin MÖ 4. binyılda da devam ettiği yönünde bazı veriler vardır. Yeni kronolojide ise MÖ 4400'lerde başlatılıp MÖ 3900'lerde sona erdirilmektedir (MÖ 4400-4100 Klasik Ubaid, MÖ 4100-3900 Geç Ubaid). Bu kültürün seramiği Mezopotamya dışında Umman Körfezi'nin güneyi, İran ve Suriye dâhil olmak üzere çok geniş bir alanı kaplar. Ancak yayılımı Halaf kültürüne göre daha çok Ön Asya'nın güney kesimlerinde yoğunlaşmaktadır. Buna karşın Doğu ve Güneydoğu

[84] Güldoğan 2008b, 156.

Anadolu, Urmiye Gölü çevresi ve Azerbaycan'ın batı kesimlerinde de Ubaid Malları bulunmuştur[85].

Sultantepe Höyüğü 2011 intensif yüzey araştırmasında Ubaid Dönemi'ne tarihlenen sadece bir gövde parçası ele geçmiştir. Söz konusu bu örneğin biçim ve teknik özellikleri Tell Kurdu, Tell es Şeyh, Tabara el Akrad, Samsat, Oylum Höyük, Lidar, Tilmen Höyük ve Kurban Höyük gibi yerleşim yerlerindeki seramiklerle benzerdir (**Res.8**).

Res.8: Sultantepe Höyüğü, Ubaid Boyalı Seramiği

Ubaid seramiği genel olarak coğrafi dağılımına ya da kronolojisine göre incelenmektedir. Coğrafi dağılımda kuzey ve güney olmak üzere iki gruba ayrılır. Dörtlü kronolojik ayırımda ise Eridu yerleşiminin tabakalaşması esas alınır. Buna göre **I. Evre**, Eridu XIX-XV, **2. Evre**, Eridu XIV-XII, **3. Evre**, XI-VIII, **4. Evre**, VII-VI. tabakalarına denk gelmektedir. Bu dört evreden 3. ve 4. evreler Ubaid seramiğinin yayılımının en geniş sınırlara ulaştığı dönemlerdir[86]. Bu mal grubu için Hammam et Turkman'ın IV tabakasından alınan radyokarbon örnekleri MÖ 4200-4100 ve MÖ 4400-4200 tarihlerini verir. Diyarbakır/Kenantepe D Alanı'ndan (Ubaid Tabakası)

[85] Akdeniz 2004, 24-25.
[86] Akdeniz 2004, 27.

alınan radyokarbon tarihleri ise MÖ 4800-4660/4640-4620 tarihlerini verir. Suriye'deki Tell Leilan VIb'de küçük bir Ubaid boyalı mal grubu Coba Kâseleri ve Saman Yüzlü Mallar ile aynı yerde bulunmuştur, Tarsus'da ise Saman Yüzlü Mallar ve tipik Coba Malları Geç Ubaid kontextlerinde ortaya çıkar ve Geç Kalkolitik Dönem'in sonuna kadar devam eder. Tüm bunlara dayanarak Ubaid Kültürü'nden Saman Yüzlü Mallara ve Coba Malları'na geçişin birdenbire olmadığı; bir süre bu malların beraber kullanıldığı söylenilebilir. Tüm mal gruplarının Orta Dicle Havzası, Orta Fırat, Kuzey Suriye, Balih Havzası ve Habur Havzası ile yakın paralelleri bulunmuştur[87].

Genellikle açık renk bir kilden yapılmış olan malların hamuru fırınlamadan dolayı hamur yeşilimsi kırmızı ya da devetüyü rengine dönüşür. Fırınlamanın Halaf çanak çömleğinden daha yüksek bir sıcaklıkta, olasılıkla 1200 °C olduğu düşünülmektedir[88].

Kaplar, ya hamur renginde ya da krem astarlıdırlar. Bir kısmında ise parçaların içleri hamurunun renginde, dışları ise krem astarlıdır. İyi ya da orta derecede pişirilmişlerdir[89].

Seramiklerin hamuru çoğunlukla ince kum, taşçık gibi mineral katkı eklenmiştir. Bununla birlikte bazen ince kıyılmış saman ya da başka katkısı da vardır. Hamur, Halaf mallarına oranla daha kabadır. Kaplar genellikle el yapımı olmalarına karşın son evrede yavaş dönen çarkta yapılmış mallar da ortaya çıkar. Çark yapımı malların MÖ 4. binyıldan itibaren üretilmeye başladığı söylenebilir. Ubaid çanak çömleğinin asıl belirleyici özelliği boya bezemesi olmakla birlikte monokrom Ubaid çanak çömlekler de vardır. Coba tipi olarak adlandırılan monokrom kaplar, kâse ve çömleklerden oluşmakla birlikte diğer örneklere göre az sayıdadır. Bunlar "çakmaktaşı kazıntılı kaplar" şeklinde de adlandırılır. Özellikle geç evrede yaygın bir türdür. Genellikle kurşuni, devetüyü ya da pembe renkli bu kapların yüzeyinde tırmık izi benzeri çizgiler vardır. Boyamada genellikle koyu kahverengiden siyaha, kahverengiden kırmızıya kadar değişen tonlarda kalın bir bant boyayla motifler yapılmıştır. Boya bazen parlak, bazen de Halaf'daki gibi biraz donuktur. Tek renk bezeme yaygındır. Ancak Musul çevresinde ve Amik ovasında çok renkli ilginç kaplar da bulunmuştur. Genellikle kabın belli bir yerine, boyun ya da üst kısmına uyarlanan bezeme sisteminde geometrik öğeler (balıksırtı, dama motifi, eşkenar dörtgen, girland, üçgen, düşey ve yatay zigzag, ok

[87] Köse 2005, 42-44.
[88] Akdeniz 2004, 27.
[89] Köse 2005, 28.

işareti, X ve çavuş işareti, şematik güneş, merdiven) olmakla birlikte bazen bitki (tek ya da grup şeklinde yaprak, dal, ağaç), bazen de şematik insan ve hayvan figürleri (kuş, akrep, kurbağa, keçi) vardır. Bazen kapların, özellikle çanakların içine de bezeme yapılmıştır. Az sayıda parçada kabın tümüne bezeme uygulanmıştır. Ubaid seramiğinin bezemesinde Halaf Dönemi'ne kıyasla bir dejenerasyondan bahsedilmekle birlikte formlarında geniş bir çeşitlilik vardır. Kap formları arasında sığ ve bazen dışa taşkın dudaklı, dışa açılan kenarlı tabaklar, çan biçimli derin kâseler, boyunsuz ve kısa boyunlu, dışa açılan kenarlı konik ya da yuvarlak gövdeli çömlekler, keskin omurgalı çömlekler, halka dipli derin kâseler, halka dipli ya da yüksek ayaklı meyvelik tipi kaplar, geniş çanaklar sayılabilir[90].

Anadolu'nun güney, güneydoğu ve doğu kesimleri Ubaid seramiklerinin yoğun bulunduğu bölgelerdir. Kazısı yapılmış merkezlerden Akdeniz Bölgesi'nin doğu kesimindeki en önemli yerleşim Yumuktepe'dir. Doğu Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu'da Tell Kurdu, Tell es Şeyh, Tabara el Akrad, Samsat, Sakçagözü, Oylum Höyük, Lidar, Tilmen Höyük, Kurban Höyük, Gözlükule, Doğu Anadolu'da ise özellikle Elazığ-Malatya çevresinde çok sayıda yerleşimde Ubaid malları ele geçmiştir. Arslantepe, Korucutepe, Norşuntepe, Tepecik, Pirot Höyük, Tülintepe, İmamoğlu ve Malatya-Değirmentepe'de gibi merkezlerde güneyden ithal edilen Ubaid mallarının yanı sıra yerel üretim Ubaid malları da vardır[91].

3.2.2.1.Sultantepe Ubaid Seramiği ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında Ubaid seramik grubu 1 adet gövde parçası ele geçmiştir **(Lev.I:2)**.

Hamur rengi: Seramik grubunda yer alan bu gövde parçasının kiremit (5 YR 7/6) renk hamurlu olduğu tespit edilmiştir.

Katkı Maddesi: Gövde parçasının hamurunda sadece kum katkı maddesinin kullanılmış olduğu görülmüştür.

Üretim Özellikleri

Yapım: Gövde parçasının iç yüzeyinde çark izlerinin gözlenmesi nedeniyle bu seramiğin çark üretimi olduğu anlaşılmıştır.

---

[90] Akdeniz 2004, 27-28.
[91] Akdeniz 2004, 28.

Pişme: Ubaid seramik grubundaki gövde parçasının kesitine bakıldığında yüksek derecede fırınlandığı için renk alacalanmasının olmadığı ve iyi derecede pişmiş bir seramik olduğu anlaşılır.

Yüzey İşlemleri

Astar: Gövde parçasında astar kullanılmadığı ve yüzeyin hamur rengi olan kiremit (5 YR 7/6) renkte bırakıldığı gözlenmiştir.

Açkı: Söz konusu gövde parças açkısızdır.

Bezeme: Gövde parçasının **(Lev.I: 2)** dış yüzünde koyu kahverengi (5 YR 3/2) boya ile birbirine paralel yatay bantlar yapılmıştır. Söz konusu amorf niteliğindeki gövde parçasının orta kısmında yer alan yatay iki boya bantın arasında ise zigzag motifi yapılmıştır. Ancak gövde parçasının alt kısmının tahrip olmasından dolayı bezeme tam bir şablon halinde izlenememiştir.

Kap Biçimleri

Amorf niteliğindeki bu gövde parçasının formu tespit edilememektedir.

Benzerleri	Adıyaman Yüzey Araştırması: Blaylock, French ve Summers 1990, Fig.11: 4-13.
	Amik D Evresi: Braidwood ve Braidwood 1960, Fig.131:1-10, Amik E Evresi: Fig.147:1-46. Braidwood ve Braidwood 1960, Plate 20: 1-19
	Cizre-Silopi Ovası Yüzey Araştırması: Kozbe 2007, Çiz.4
	Hajji Muhammad: Oates 1987, Fig.1
	Kenan Tepe: Parker et.al. 2006, Fig.17:G, I, K, Fig.19:B,
	Tell Brak: Ur 2006, Type 4: 11-12
	Tell Hammam Et-Turkman: Akkermns 1988, Fig.2:3, Fig.3:23,
	Türbe Höyük: Algaze 1989, Fig.32
	Tell Es Sweyhat: Wilkinson 2004, Fig.6.1:4,10-13,
	Salattepe: Ökse 2008, Fig.2

3.2.3. Geç Kalkolitik Yerel Seramik

Geç Kalkolitik Çağda Yukarı Dicle Havzası'nın Kilikya'dan Urmiye Gölü Havzası'na kadar uzanan, Güneydoğu Toros Dağlarının güneyinde kalan ve Yukarı Fırat ve Yukarı Dicle Havzaları'nı içine alan coğrafi bölgede, bol saman katkılı Saman Yüzlü Mallar'ın yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu bölge, kuzeyden "Karaz Seramiği" ya da "Khirbet Kerak Seramiği" olarak adlandırılan, kırmızı ve siyah perdahlı çanak çömleğin üretildiği Doğu Anadolu Kültür Bölgesi, güneyden ise Amik Ovası ve Orta Fırat Havzası'ndan Zagros Dağlarına kadar uzanan bölgede görülen, Mezopotamya Kültürü Bölgesi ile sınırlanmıştır[92]. Bitkisel katkılı seramiklerin benzer örnekleri,

[92] Ökse 1999b, 334.

Kurban Höyük VI, Hammam et-Turkman VB, ArslantepeVII, Norşuntepe, Korucutepe B, Hassek Höyük, Hayaz Höyük vb. yerleşim yerlerinde rastlanılmaktadır[93].

Mezraa Höyük 1998 yüzey araştırmasında ele geçen Geç Kalkolitik Dönem seramikleri içinde de yer alan ağız kenarı bir dizi kertikle bezenmiş örneklerin benzerleri, Taşkun Kale'nin Erken Tunç Çağı I malzemesi arasında yer almaktadır. Bu seramikler yoğun bitkisel katkılı, hamurunda az oranda ince kireç ve mika bulunan, elle biçimlendirilmiş olup orta derecede ısı üreten bir fırında okside olarak pişirilmiştirler. Kuzey Suriye ve Güneydoğu Anadolu'da, Geç Kalkolitik Çağ'da yoğun olarak üretilen saman katkılı ve saman yüzeyli seramik Amik F evresinde ve Samsat E Tabakası'nda "Chaff-Faced Ware", Hayaz Höyük'ün Geç Kalkolitik Çağa tarihlenen 6-4. tabakalarında "Chaff-Faced Simple Ware", Kurban Höyük VI'da "Chaff/Straw Tempered Ware" gibi adlarla anılmaktadır[94].

Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırmasında söz konusu döneme ait çanak çömlek örneklerinin üretim teknikleri, hamur ve yüzey işlemleri bakımından Hayaz Höyük, Meraa Höyük, Korucutepe ve Norşuntepe gibi birçok yerleşim yerinde tespit edilen Yerel Geç Kalkolitik Dönem örnekler ile benzerdirler **(Res.9)**.

Res.9: Sultantepe Höyüğü, Yerel Geç Kalkolitik Dönem Seramiği

[93] Ökse et.al. 2001, 606-607.
[94] Ökse ve Tekinalp, 1999, 177.

3.2.3.1. Sultantepe Geç Kalkolitik Yerel Seramikleri ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında Geç Kalkolitik Dönem yerel üretim seramik grubu 1 adet çanak **(Lev.I:3)** ile 1 adet çömlek **(Lev.I:4)** olmak üzere 2 örnek ile temsil edilmektedir.

Hamur rengi: Sultantepe Höyüğü Geç Kalkolitik Dönem Yerel seramikleri arasında yer alan çanak **(Lev.I:3)** örneğinin 2,5 YR 6/6 kahverengi, çömlek biçimli örneğin ise **(Lev.I:4)** 5 YR 6/6 açık kahverengi hamurlu oldukları gözlenmiştir.

Katkı Maddesi: Söz konusu örneklerin hem yüzeylerindeki gözeneklerden hem de seramiklerin kırık cidarlarından seramiklerin hamurunda yoğun bitkisel (saman) katkının kullanıdığı tespit edilmiştir. Saman katkının yanı sıra kireç de katkı maddesi olarak eklenmiştir.

Üretim Özellikleri

Yapım: Sultantepe Höyüğü Geç Kalkolitik Dönem yerel üretim mal grubunda birer örnek ile temsil edilen çanak **(Lev.I:3)** ve çömleğin **(Lev.I:4)** iç ve dış yüzeylerinde herhangi bir çark izinin bulunmamasından dolayı ve bu örneklerin elde biçimlendirilerek yapıldığı anlaşılmıştır. Söz konusu bu dönemde çarkın kullanıma girdiği halde yaygın olarak kullanılmadığı bilinmektedir.

Pişme: Sultantepe Höyüğü, Geç Kalkolitik Dönem Yerel üretim grubundaki çanak örneği, yüksek derecedeki bir ısıda fırınlanarak iyi pişmiş bir seramik örneğidir. Ancak bu gruptaki çömlek örneğinin cidarında yer alan alacalanmadan kaynaklı olarak ve özlü pişmemesinden dolayı kötü pişirildiği saptanmıştır.

Yüzey İşlemleri

Astar: Hem çanak hem de çömlek örneğinin yüzey işleminde hamur renginden farklı bir astarın kullanılmadığı ve yüzeylerinin hamur renginde bırakıldığı tespit edilmiştir.

Açkı: Sultantepe Höyüğü, Geç Kalkolitik Dönem Yerel mallar grubuna giren çanak ve çömlek örneklerinde açkı kullanımı yoktur. Bu yüzden seramik yüzeylerinde bitkisel katkı maddelerinin oluşturmuş olduğu pürüzlü zemin yer almaktadır.

Bezeme: Adı geçen seramik parçaları bezemesizdir.

Kap Biçimleri

Sultantepe höyüğü intensif yüzey araştırmasında tespit edilen Geç Kalkolitik Dönem yerel üretim mal grubu, 1 adet çanak ve 1 adet çömlek ile temsil edilmektedir.

Çanaklar

a. **Basit Ağız Kenarlı Çanak;** Sultantepe Höyüğü Geç Kalkolitik Dönem yerel üretim seramik grubu içinde ele aldığımız bu tip çanağın **(Lev. I:3)** ağız çapı

17 cm'dir. Bu örnek dışbükey ağızlı, omurgalı bir gövdeye sahiptir. Söz konusu çanağın gövdesi omurgadan dip kısmına doğru daralan bir yapıya sahip olduğu saptanmıştır.

Çömlekler

b. Basit Ağız Kenarlı Çömlek, Sultantepe Höyüğü Geç Kalkolitik Dönem yerel üretim seramik grubundaki bu çömlek örneğinin **(Lev. I:4)** ağız çapı 30 cm olup geniş ve yüksek bir boyna sahiptir. Çömleğin boyun kısmının gövdeye doğru hafif daraldığı görülmektedir. Sultantepe Höyüğünde bu mal grubuna ait tüm ya da tüme yakın çömlek örnekleri ele geçmediği için bu örneğinin gövde ve dip yapısının nasıl olduğu bilinmemektedir.

Benzerleri	Kurban Höyük: Algaze 1990, Plate 37:I, Plate 144: F, Plate 145: A, B, C, D,
	Kenan Tepe: Parker et.al. 2006, Fig. 9:Q-S, Fig.12:I, J, K, Fig. 14:C, I
	Köse 2005, Res.31, Res.32, Res.33, Res.39-43
	Ovçular Tepesi: Marro 2010, Fig.8:5-6
	Norşuntepe: Hauptman 1982, Lev.37:1-4, Lev.38:4, Lev.39:5
	Tell Es Sweyhat: Wilkinson 2004, Fig.6.2:14-15, 21-28
	Tell Hamoukar: Ur 2002, Fig.11:8,10-11
	Tell Es Sweyhat: Wilkinson 2004, Fig.6.2:1-26.
	Zeytinli Bahçe: Restelli 2006, Fig.10:A- J,

3.2.4. Uruk Malları

MÖ 4. binyıl, arkeoloji terminolojisinde "Geç/Son Kalkolitik Çağ" olarak adlandırılmaktadır. Bu dönem, Kuzey Suriye, Kuzey Irak ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerini kapsayan kuzey bölgeleri ile Güney Mezopotamya'dan oluşan güney bölgesinde farklı terminoloji ile adlandırılmaktadır. MÖ 4. binyılın ilk yarısı kuzey bölgelerde "Yerel Geç Kalkolitik Çağ", Güney Mezopotamya Bölgesi'nde ise "Erken Uruk Dönemi" olarak adlandırılmaktadır. Döneme adını veren "Uruk" ismi Güney Mezopotamya'daki Uruk (Warka) yerleşmesinden gelmektedir. Bu yerleşmenin bu döneme tarihlenen kutsal alanlardan biri olan Eanna Kutsal Alanı'nın XIV-VII. yapı katlarında Ubaid Dönemi boyalı seramiğinden farklı bir seramik olan bezemesiz, gri ve kırmızı renklerde olan tek renkli kaplar görüldüğü için MÖ 3900-3700 yıllarına tarihlenen bu döneme Erken Uruk Dönemi denilmektedir. Eanna Kutsal Alanı'nın VII-VI. yapı katları ise Orta Uruk Dönemi'ne tarihlenir. MÖ 3700-3500 yıllarına tarihlenen bu dönemle birlikte seramikte bazı yeni kap biçimleri görülmeye başlanmıştır. Bunların en yaygın olanı devrik ağızlı kâselerdir. Özensiz bir şekilde, kalitesiz kilden bezemesiz olarak, toprağa kazılmış ufak çukurlarda şekillendirilmiş olan, basit fırınlarda düşük ısılarda özensizce pişirilen ve kalıptan taşan kil fazlasının kesici bir aletle çabucak

alınmasından dolayı dışa doğru eğik şekilde olan bu düşük maliyetli kâseler, topluca seri üretim olarak çok miktarda üretilmiştir. Kutsal alanın MÖ 3500-3000 yılları ile 4. binyılın sonuna tarihlenen V-IV. yapı katları ise Geç Uruk Dönemi olarak adlandırılmaktadır[95].

Uruk Dönemi, Algaze'nin deyimiyle "Resmi Olmayan Uruk İmparatorluğu" bazı bilim adamları tarafından dünyanın bilinen en eski sömürge sistemi olarak düşünülmektedir. Güney Mezopotamya hammadde açısından fakir bir bölgedir. Doğal kaynaklar açısından zengin Toros Dağları ve Zagros Dağları Mezopotamyalılar için hem elverişli, hem de göreceli olarak ulaşılabilir bir konumdaydı. Çeşitli araştırmalar ticaret yollarının kontrol edilmesi, kritik ham maddelere ya da lüks mallar ulaşma güdüsünün Uruk kolonilerinin çevre bölgelerde, Kuzey Suriye, Zagroslar ve Güneydoğu Anadolu'da kurulmasının temel nedeni olduğunu göstermiştir. Uruk kolonileri ya da ticaret istasyonları olarak tanımlanan yerleşimler Batı Zagroslar'da, Kuzey Mezopotamya'da Dicle Nehri üzerinde, Habur Üçgeni'nin karşısında, Fırat Nehri boyunca Toroslar'm yüksekliklerinde, kritik yollar üzerinde kurulmuşlardır[96].

Orta Uruk Döneminde az sayıda Mezopotamya kolonileri ya da ticaret istasyonları bilinmektedir. Uruk yerleşmelerinin büyük çoğunluğunun Geç Uruk Döneminde tarihlenmesi Mezopotamya kolonilerinin ve ticaretinin MÖ geç 4. binyılda arttığını göstermektedir. Uruk kültürünün yayılmasının ana evresi Geç Uruk Dönemi olmakla beraber, 1990'larda yapılan araştırmalar, bu etkileşimin Orta Uruk Dönemi'nin başlarında başlamış olabileceğini düşündürmektedir. Bu dönemde kurulan Uruk yerleşimleri (kolonileri) İran, Suriye, Kuzey Mezopotamya ve Anadolu'nun yerel kültüründen oldukça farklı bir tablo çizmektedir[97].

Uruk kültürünün kuzeye yayılımı ile ilgili çeşitli düşünceler ileri sürülmüştür. Orta Fırat havzasında, istihkâmlı ve büyük merkezler olan Hassek Höyük, Jebel Aruda, Sheikh Hassan, Güney Habuba Kabira ve Tell Qannas bu koloni zincirine bağlı istasyonlar olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, başka bir düşünceye göre Tell Brak, Güney Habuba Kabira ve Tell Hamoukar gibi merkezler, stratejik bölgenin kontrolünden çok, geniş tarım alanlarının kontrolünü sağlıyorlardı. Bu yerleşmelerin diğer Uruk malzemesi bulunan merkezlere göre daha kısa yerleşim gördüğü düşünülmektedir. Frangipane, koloni teorisini kabul etmekle birlikte, Arslantepe'deki

[95] Erarslan 2004, 120-121.
[96] Baynal 2001, 16-17.
[97] Baynal 2001, 17.

ekonomik ve idari yapının, Güney Mezopotamya'dan bağımsız bir özerklik sergilediğini de düşünmektedir. Bölgede Yarım Höyük ve Jerablus Tahtani gibi Geç Uruk kültürünü yansıtan küçük tarım köyleri de mevcuttur. Habuba Kabira, Tell Qannas ve Jebel Aruda gibi büyük Uruk yerleşmeleri dışında küçük Uruk köylerinin varlığı, koloni teorisi ile çelişmektedir. Peltenburg'a göre, Jerablus Tahtani gibi küçük yerleşmeler, ticaret güzergâhı üzerinde yer alan, hiyerarşik düzende köy yerleşmeleridir[98].

Kuzey Mezopotamya yerel Geç Kalkolitik dönemini temsil eden yerel kültürler Kuzey Suriye, Güneybatı İran ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan, Güney Mezopotamyalı halklar kuzey bölgelere ticaret, kolonicilik gibi nedenlerle henüz gelmedikleri dönemlerde zaten bu bölgelerde var olan toplumlardır. Bu nedenle Geç Kalkolitik Dönem kronolojisi çok tartışmalıdır. Yapılan kronoloji çalışmalarında kültürel ve bölgesel farklılıklar farklı terminolojileri doğurmuştur. Araştırmacılar farklı kronolojiler önermiş ve bu konuda uzun süre bir ortak kanıya varılamamıştır. Geç Kalkolitik dönem kronolojisi için Helwing Tepecik, Norşuntepe ve Arslantepe verilerine dayanarak Geç Kalkolitik 1-3 şeklinde üçlü bir bölümleme yapmıştır. Frangipane ise Arslantepe kazılarına dayanarak Suriye-Anadolu Post-Ubaid ve Geç Kalkolitik ilişkisi için bir kronoloji önermiştir. Onun önerisine göre yerel Geç Kalkolitik dönem 1-3 evreye ayrılır. Ancak Rothman daha geniş bir coğrafik bölgeyi kapsayacak şekilde Geç Kalkolitiği 5 evreye ayırmıştır[99].

Söz konusu relatif kronoloji üzerindeki farklı fikirlerden dolayı bu dönem için hesaplanan zaman aralığı 1300 yıldan 600 yıla kadar değişen bir çeşitlilik göstermektedir. Geç Uruk için iki ya da üç yüz yıllık bir dilim genellikle kabul görmektedir. Uruk ve Gawra terminolojisi Batı Suriye ve Anadolu için bu kültürlerin tanımlı özelliklerinin bu bölgelerde nadiren göründüklerinden dolayı uygun görünmemektedir. Söz konusu dönem normal olarak, Filistin terminolojisinden ödünç alınarak "Geç Kalkolitik Dönem" diye adlandırılmıştır. En kullanışlı terminoloji Santa Fe'deki "School of American Research Advanced"ta ortaya çıkarılmıştır. Burada MÖ geç 5. binyıl ile 4. binyıl beş alt evreye ayrılmış ve radyokarbon tarihleriyle bağlanmıştır. "Santa Fe" Kronolojisi Ubaid Dönemiyle Erken Tunç Çağ başlangıcı arasındaki MÖ 4400 ile MÖ 3000 arasındaki yaklaşık 1400 yıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Geç Kalkolitik Dönem ve Mezopotamya tipi Uruk seramiğinin Kuzey Mezopotamya'da çeşitli kontekstlerde bulunur olduğu Uruk yayılımını kapsayan bir

[98] Engin 2003, 22-23.
[99] Kalkan 2014, 17.

dönem olarak tanımlanır. Bu terminolojinin uygulanabilirliği son iki evredeki güney Mezopotamyalı seramiğin girişinden dolayı zordur. İlk üç evre, Geç Kalkolitik 1 ve 3, tamamen yerel seramik üretimi ve formlarıyla tanımlanmıştır. Son iki evrede ise Geç Kalkolitik 4- Geç Kalkolitik 5 belirleyen güney tipi seramiktir. Santa Fe kronolojisi örtüşme noktaları hala tartışmalı olan biri saman katkılı yerel diğeri kum katkılı güney kökenli, iki seramik dizimini birleştirir. Örneğin Tell Brak'ta TVV Alanı Geç Kalkolitik 2- Geç Kalkolitik 5 evrelerini kapsar. Geç Kalkolitik 2 ve Geç Kalkolitik 3 evreleri yerel saman-katkılı seramikle karakterize olur. Geç Kalkolitik 4 evresinde güneyli kum katkılı formların yanı sıra, Geç Kalkolitik 3 olarak da sınırlandırılabilecek yerel saman-katkılı seramikler de üretilmiştir. Bunu takip eden Geç Kalkolitik 5 evresi sadece kum-katkılı malları içermektedir. Bu da yerel saman katkılı geleneğin tamamen mi terk edildiği ya da bu kapların daha geniş yerleşimdeki bu sınırlı alanda kullanılmamış olabileceği sorusunu gündeme getirmektedir. Bir başka önemli bölümleme Braidwoodların Amuk'ta tanımladıkları saman katkılı Amuq F seramik formlarıyla Gawra A ve B arasında yapılabilir[100].

Geç Uruk Dönemi yerleşimleri Hassek, Hacınebi, Zeytinli Bahçe, Tepecik, Samsat, Korucutepe, Norşuntepe, Kurban Höyük, Habuba Kabira, Jebel Aruda, Niniveh, Tell Leilan, Hamoukar, Tell Brak, Susa, Godin Tepe, Farukhabad, Nineveh, Warka'dır. Bu yerleşimlerde Geç Uruk'un yalnızca çanak çömleği değil tablet, silindir mühür, metal objeler, ağırşaklar, bitümen kalıntıları da vardır. Genelde Kuzey Mezopotamya'da yapılan kazı çalışmaları baraj projeleri ile ilişkilidir. Kuzey Mezopotamya kültürlerini şekilendiren ve bu kültürlerin oluşum ve dağılımlarında anahtar rol oynayan Fırat ve Dicle Nehirleri üzerinde kurulan barajların inşası sırasında kurtarma kazıları yapılmış ve hem Uruk hem de diğer birçok Mezopotamya kültürü hakkında önemli bilgiler bu kurtarma kazılarıyla edinilmiştir. Baraj kurtarma projeleri ile birlikte Yukarı Fırat için Suriye'de Tabqa ve Tişrin; Türkiye'de ise; Kargamıs, Birecik, Karakaya; Dicle içinse Irak'ta eski Musul, Türkiye'de de Ilısu, Batman barajlarının kurtarma kazılarıyla MÖ 5. ve 4.binyıl dönemlerine ait bilgiler oldukça değişmiştir. Baraj kurtarma kazıları ilk olarak Fırat Nehri hattında daha çok yoğunlaşmıştır. Dicle Nehri üzerinde kurulan Ilısu Barajı için yapılan kurtarma kazılarından olan Başur Höyük'ün de önemli bir Geç Uruk yerleşimi olduğu anlaşılmıştır[101].

[100] Sağlamtimur 2013, 268-269; Sağlamtimur ve Ozan 2014, 515-517; Bozkurt 2014, 12-13,
[101] Kalkan 2014, 40-41.

Erken Uruk da yuvarlak ağız kenarlı (Coba) kâseler, konik devrik ağızlı kâseler, boyunsuz tutamak ağız kenarlı çömlekler, yüksek bant ağızlı çömlekler, genişletilmiş ağız kenarlı çömlekler sıklıkla görülen formlardır. Orta Uruk Dönemi'nde devrik ağızlı kâseler yaygınlaşmaktadır. Kuzey Mezopotamya'da, açık kaplar ya da tava formlu kaplar, çömleklerin büyük çoğunluğu kalın ağızlı ve saman katkılıdır. Geç Uruk Dönemi'nde kum katkılı gelenek yayılmaktadır. Bant ağızlı şişeler, çapraz çizgi motifli bezemeler ve burma kulplar yaygındır[102].

Uysal'a göre, Uruk Çağı'nı karakterize eden Uruk Seramiği, Erken ve Orta evrelerinde el yapımı Geç evresinde ise çoğunlukla çark yapımıdır. Ayrıca geç safha örnekleri daha iyi pişirilmiştir. Kırmızı astarlı, gri astarlı ve saklı astarlı gibi grupları bulunan Uruk seramiği genellikle tek renklidir. Ancak basit geometrik şekilli çizi-kazıma ya da boya bezemeli örnekleri de vardır[103].

Çark yapımı Uruk seramikleri, hızlı çömlekçi çarkında üretilmiş ve kaliteli hamurlu, genelde mat, açık kahve ya da devetüyü renklerde olan seramiklerdir. Kırmızı, gri ve devetüyü hamur renklerine sahiptirler. Ancak tüm Kuzey Mezopotamya bölgesi Uruk yerleşimlerinde kırmızı ya da gri hamurlu ve el yapımı Uruk çanak çömleğine çok az sayıda rastlanır. Bu kuzey bölgelerde rastlanan Uruk çanak çömleği genelde devetüyü, hamur rengine sahip, çark yapımı Uruk seramikleridir. Orta Uruk çanak çömleği tüm Uruk geleneği gibi mineral katkılıdır. Konikal kâseler ilk olarak Orta Uruk tabakalarında ortaya çıkar, ancak Geç Uruk'ta yaygınlaşırlar. Bu kâselerin dipleri çarktan iple kesilerek ayrılmıştır. Sıkıştırılmış dudaklı olarak tanımlanan kâselerin dudakları belli belirsizdir. Konikal kâseler Orta Uruk'un en karakteristik kaplarıdır. Seramik repertuarı; standart devrik ağızlı kâseler, konikal kâseler, şerit kulplu kaplar, Erken Uruk Dönemi'nde olduğu gibi kısa akıtacaklı kaplar, çift kulplu çömlekler, yüksek boyunlu kaplar, bilezik ağızlılar ve bant ağızlı kâselerdir. Kadehler de Orta Uruk için karakteristik bir formdur. Kullanılan bezeme teknikleri, kazıma bezeme, saklı astar ve tırnak baskı bezemelerdir[104].

3.2.4.1. Sultantepe Uruk Malları ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında Uruk Dönemi seramik grubuna ait 1 adet çanak **(Lev. I:5)** ile 1 adet akıtacak parçası **(Lev.I:6)** ele geçmiştir.

[102] Bozkurt 2014, 15.
[103] Uysal 2007a, 19.
[104] Kalkan 2014, 30.

Hamur rengi: Uruk Dönemi çanak örneğinde açık kahverengi (5 YR 7/6) hamur kullanılırken; akıtacak örneğinde ise yeşilimsi devetüyü (5 Y 8/2**)** renkte hamurun kullanıldığı saptanmıştır.

Katkı Maddesi: Çanak ve akıtacak örneklerinin hamurlarında katkı maddesi olarak bitkisel ve kireç kullanılmıştır.

Üretim Özellikleri

Yapım: Çanak örneğimizin cidar kalınlığındaki orantının düzgün olmasının yanı sıra seramiğin iç yüzündeki çark izlerinin varlığından dolayı çark üretimi iken bu mal grubunda yer alan akıtacak örneği, seramiklerin bu kısımlarının elde yapıldıktan sonra kaplara aplike edildikleri bilindiğinden el yapımı olduğu anlaşımıştır.

Pişme: Uruk Dönemi seramik grubuna ait çanak örneğinin **(Lev.I:5)** kesitinden herhangi bir alacalanmanın olmadığı ve hamur renginin özlü pişmiş olmasından dolayı fırınlanma esnasında iyi pişirildiği saptanmıştır. Ancak bu mal grubundaki akıtacak **(Lev.I:6)** örneğinin yüzeydeki çatlaklarının yanı sıra kesit kısmından hamur özündeki alacalanmadan kaynaklı olarak kötü pişmiş bir seramik örneğidir.

Yüzey İşlemleri

Astar: Sultantepe Höyüğü Uruk Dönemi seramik grubundaki çanağın dış yüzünde açık kahverengi (7,5 YR 8/3) astarın kullanılmış olduğu saptanmıştır. Söz konusu bu seramik örneğinin hamur rengi ile dış astar renginin aynı tonda olduğu görülmüştür. Akıtacak örneği ise yeşilimsi devetüyü (5 Y 8/2) olarak tanımlanan hamur renginde bırakılmış astarsız bir seramik parçasıdır.

Açkı: Uruk Dönemi örneklrinin her ikisi de açkısızdır.

Bezeme: Uruk Dönemi seramikleri bezemesiz bırakılmıştır.

Kap Biçimleri

1. Çanaklar

Uruk Dönemi'ni oluşturan örneklerde sadece İçe Çekik Ağız Kenarlı çanak örneği söz konudur.

İçe Çekik Ağız Kenarlı Çanak; örneğinin ağız çapı 20cm'dir. İçe çekik ağız kenarlı çanağın ince cidarlı derin bir çanak olduğu görülmektedir. Kabın gövde ve dip kısmı, Sultantepe Höyüğü'nde bu tip tüm ya da tüme yakın başka örnek ele geçmediği için bilinmemektedir.

2. Akıtacak

Bu akıtacak parçasının mevcut uzunluğu 6.7cm, genişliği ise 1.65cm'dir. Söz konusu akıtacağın bu kadar dar olması bu parçanın küçük bir kaba ait olduğunu

düşündürmektedir. Bu parçanın küçük bir çömleğe ya da şişe biçimli bir kaba ait olması yüksek ihtimaldir.

Benzerleri	Hacınebi B Evresi: Stein ve Mısır 1994, Fig.16:I, J
	Hacınebi: Kalkan 2014, Şek.44:D-G
	Kargamış: Baynal 2001, Lev.6b.
	Kenan Tepe: Parker et.al. 2006, Fig.11:B
	Tell Hamoukar: Ur 2010, Fig. B.15:4-7
	Tiadir, Şadi: Baynal 2001, Lev.4: F, K,
	Şadi Tepe: Algaze 1989, Fig.36
	Başur Höyük: Bozkurt 2014, Tab.30; Sağlamtimur ve Ozan 2014, Çiz. 4.

3.2.5. Nineve V Seramiği

Nineve V terimi ilk kez, Mallowan tarafından 1931 yılında Nineve'de yapılan kazıda ele geçen Boyalı ve Çizi-Oyma Bezemeli Seramikler için kullanılmıştır[105].

Nineve'deki V. tabakadan adını alan Nineve V Kültürü, Güney Mezopotamya merkezli Geç Uruk kültürünün yayılımının son bulması ile ortaya çıkan bölgesel bir malzeme kültürü olarak değerlendirilmiştir[106]. Genel olarak yayılım bölgesi, Kerkük civarından yukarıya doğru Kuzey Mezopotamya, Habur Bölgesi ve Orta Fırat Bölgesi'nin kuzeyi ve Yukarı Fırat Bölgesi olarak kabul edilmektedir. Kuzeydoğu Suriye ve Kuzey Mezopotamya'da yürütülmüş olan yüzey araştırmaları sonucunda Nineve V Seramiği'nin bu bölgelerde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Orta Habur Bölgesi'nde Tell Atij, Tell Gudeda, Tell Mulla Mutar ve Tell Raqai gibi merkezlerde Çizi-Oyma Bezemeli Nineve V Seramikleri oldukça yaygındır. Orta ve Yukarı Fırat Bölgeleri'nde Arslantepe VIB2, Horum Höyük ETÇ I tabakalarında, Hassek Höyük, Hacınebi, Birecik ETÇ Nekropolü ETÇ I mezarlarında[107] ve Botan Vadisi'ndeki Başur Höyük'te açığa çıkartılan ETÇ mezarlarında[108] da bu mal grubuna ait örnekler saptanmıştır. Yukarı Dicle Havzası'nda 1999 yılında yapılan yüzey araştırmalarında, Kenan Tepe, Salat Tepe ve Müslüman Tepe'de Ninive V Seramiği saptanmıştır. Bezemesiz olan malzemenin büyük bir kısmı, Geç Uruk-Ninive V geçiş evresini ortaya koyan kızıl kahverengi hamurlu örneklerdir. Yeşil, gri, krem ve tonlarında renkli hamura sahip Ninive V Seramiği bu bölgede zayıf bir şekilde temsil edilmektedir. Buna karşılık, Kenan Tepe'den ele geçen Çizi-Oyma Bezemeli iki parça, geç dönemin

[105] Grossman 2013, 77.
[106] Engin 2003, 90.
[107] Engin 2003, 94-95.
[108] Sağlamtimur ve Ozan, 2013, 519.

özelliklerini taşımaktadır[109]. Şırnak İli, Cizre ve Silopi ilçelerini kapsayan arkeolojik yüzey araştırmasında ele geçen örneklere dayanarak ETÇ'nin bölgedeki başlangıcı, MÖ 3. binyılın ilk yarısına tarihlenen geç Nineve V Seramiği ile temsil edilmektedir. Araştırmalar sırasında toplanan az sayıdaki Nineve V Seramikleri arasında kazıma ve oyma (eksize) bezemeli örnekler söz konusuyken boya bezemeli örnekler tespit edilmemiştir[110].

Rova, 1988 yılında yapmış olduğu çalışmasında genel olarak Nineve V seramik formlarını kâse, çanak, kadeh, ayaklı çömlek, düz ya da yuvarlak dipli çömlekler, saklama ve pişirme kapları şeklinde değerlendirmiştir[111]. Nineve V seramik geleneğinde en yaygın formlar olan çanak, kâse ve bardaklar hızlı çarkta üretilmiş olup ve çok geniş bir yelpazeyi içermektedir. Yuvarlak dipli omurgalı çanaklar, yüksek ayaklı omurgalı ve yarı küresel çanaklar, disk dipli omurgalı çanaklar, yarı küresel gövdeli, disk dipli kâseler Kâse ve bardakların üretim tarzları kronolojik olarak değişmektedir. Çömlekler de, yüksek kaideli uzun boyunlu şişkin karınlı çömlekler, uzun boyunlu omurgalı ve kaideli omurgasının üzerinde iki delikli dört tutamak bulunan çömlekler, disk dipli uzun boyunlu şişkin karınlı çömlekler, kısa boyunlu küresel gövdeli yuvarlak dipli çömlekler, kısa boyunlu tek kulplu düz dipli çömlekler gibi biçimleriyle[112] Nineve V repertuarında oldukça yaygındır. Genellikle yüksekliği 30cm'den küçük olan çömlekler, bikonik, oval, küresel veya kalp şeklinde bir gövdeye sahiptirler. Dışa genişleyen kısa boyunlu büyük saklama çömlekleri sivri dipli, düzleştirilmiş, halka veya yüksek kaideli olabilmektedirler. Nitekim küçük çömleklerin boyun kısımları uzun ya da kısa olduğu gibi dikey, genişleyen, düz veya kavisli olabilmektedir.

Boya bezemeli daha erken seramikler, bitkisel katkılı hamurluyken, geç döneme ait olan çizi-oyma bezemeli kaplar ise hamurlarına iyi yedirilmiş mineral katkılı bir kilden üretilmişlerdir. Kaba saman katkılı veya bazen de kum katkılı bir hamura sahip, içe doğru daralan ağız kenarlı çömlekler bu dönemin tipik pişirme kaplarıdır. Söz konusu bu kaplar düşük ateşte pişirilmiştir. Açkılı olan bu seramikler genellikle devetüyü, pembe veya açık sarı bir hamurludur[113].

Nineve V Seramiği, genellikle ince nitelikli olup çok az sayıda el yapımı örnek dışında genelde çark yapımıdırlar. Düzgün bir yüzey işlenişine sahip olup çoğunlukla

[109] Uysal 2007b, 54.
[110] Kozbe 2007, 313-314.
[111] Rova 1988, 34.
[112] Sağlamtimur ve Ozan, 2013, 519.
[113] Grossman 2013, 85.

astarlıdır. İyi pişmiş bir seramik grubu olarak kabul edilmektedir. Boya bezemeli hamura sahip olanların büyük bir kısmı devetüyü ile kırmızımsı kahverengi tonlarda olmasına karşılık, çizi-oyma bezemeli seramikler yüksek pişme derecesini gösteren gri, yeşil ve sarımsı renklerde karşımıza çıkmaktadır. Hem boya hem de çizi-kazıma bezemeli örneklerde, bezeme pişmeden önce yapılmıştır. Grupların her ikisinde de süslemeler yatay ve dikey sıralar ya da paneller halinde düzenlenmiştir[114].

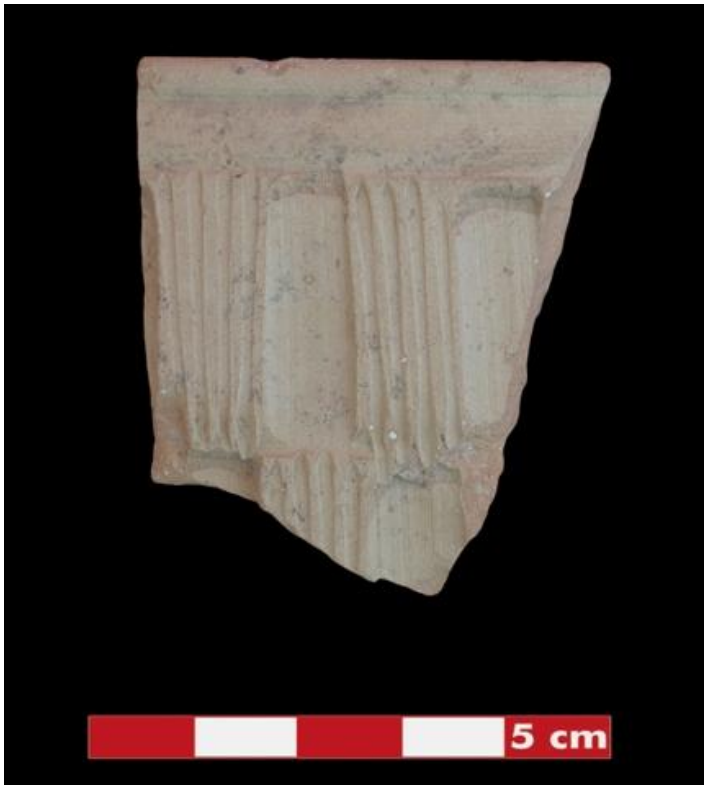
Nineveh V Boyalıları, açık renkte, genellikle krem, beyaz veya açık kahve renkli astar üzerine koyu kahve, kırmızı veya siyah renkte boya bezemeli kaplardan oluşmaktadır. Söz konusu seramik geleneğinde oldukça zengin bir bezek repertuarı bulunmaktadır. Bezemeler, yatay ve dikey paneller halinde geometrik motiflerden ve şematik hayvan figürlerinden oluşmaktadır. İçi boş ve dolu üçgenler, kum saati, yatay merdiven motifleri, çapraz taramalar, baklava dilimleri, kelebek motifleri göz ve batan ya da doğan güneş gibi görülen başlıca geometrik motiflerin yanı sıra kuş ve keçi gibi hayvan figürleri de vardır[115]. Nineve V seramik geleneğinde bezemesiz örneklerinde sayısı da son derece fazladır. Krem-yeşilimsi seramikler genellikle boya bezemesizdir.

MÖ 3100-2550/2500 arasına tarihlenen MÖ 3. binyılın önemli bir kültürü olan Nineve V'e ait seramikler, stilistik özellikleri göz önüne alındığında 5 döneme ayrılmaktadır. Erken Boyalılar ile Bezemesiz Nineve V çanak çömleği ile temsil edilen "*Geçiş Dönemi*" Kuzey Suriye'de EJ0 (MÖ 3100-3000) ile çağdaştır. MÖ 4. binyılın sonu/3.binyılın başına tarihlenen *Bezemesiz Nineve V Malları'na* ait örnekleri Yukarı Dicle Bölgesi'nde yer alan Giricano (Trench 06) ve Aşağı Salat (6-4) yerleşimlerinde görmekteyiz. Boyalı ve Erken Kazıma Bezemeli Nineve V Seramiği ile temsil edilen *Ara Dönem*'e (MÖ.2900-2750) ait örnekler ise Girnavaz'dan bilinmektedir. Bir sonraki dönemde görülen ve Amik'in Geç G Evresi'ne tarihlenen *Boyalı Erken Çizi Bezemeli ve Yivli Nineve V Seramiği,* Girnavaz, Tell Leilan IIIa Tabakası, Tell Brak J TW1 ve Chagar Bazaar 5 tabakalarında da tespit edilmiştir. Amik H ile çağdaş olan *Çizi- Oyma (Exsize) Bezemeli Nineve V,* Girnavaz ve Tell Leilan IIIb-c tabakalarında saptanmıştır. EJ I-II (MÖ 2900-2600/2550) ile çağdaş olan bu alt evre boyunca boyalı mallarda bir azalma görülmektedir. Hammam et- Turkman VI- Doğu ve Amik'in G Evresi, EJI Dönemi (MÖ 2900-2750) ile çağdaştır[116]. MÖ 2600-2550 tarihlerinde sona eren Tell Leilan IIId ve Tell Chuera Ib tabakaları EJII (MÖ 2750-2550) ve Amik H ile çağdaştır.

[114] Uysal 2007a, 28.
[115] Engin 2003, 90.
[116] Ökse 2011, 278.

Yukarı Dicle Bölgesi'nde, Nineve V'in en geç evreleri Kenantepe F Alanı'nda, halka dipli kâseler ve dikey açkı bezemeli olan ayaklı kâseler ile temsil edilmektedir. Benzer özellikteki kaplar Zeytinli Bahçe, Gre Vrike I ve Tell Banat gibi yerleşim yerlerinde de görülmektedir. Ziyaret Tepe 1A Operation E Alanı'nda ayaklı kâseler, Saklı Astar Bezemeli Kaplar, Açkı Bezemeli Mallar ve Oyma Bezemeli Nineve V malları tespit edilmiştir[117].

Sultantepe 2011 intesif yüzey araştırmasında ele geçen tek Nineve V seramik parçasının yüzey işlemindeki çizi-oyma tekniğinin kullanılmasından yola çıkılarak ve Girnavaz, Tell Leilan IIId ve Tell Chuera Ib tabakalarında saptanan benzerleri ile bağlantı kurularak MÖ 2600-2550'lere tarihlenen geç bir örnek olduğu düşünülmektedir.

Res.10: Sultantepe Höyüğü, Nineve V seramiği

3.2.5.1 Sultantepe Nineve V Seramiği ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında toplanan seramik örnekleri içerisinde Nineve V seramik grubuna ait sadece 1 adet kâse parçası **(Lev.I:7)** bulunmaktadır **(Res.10).**

Hamur: Söz konusu örnek, **(Lev.I:7)** açık kahverengi (7,5 YR 7/4) hamura sahiptir.

[117] Ökse 2011, 278-279.

Katkı maddesi: Oldukça ince cidarlı ve gözeneksiz bir yapıya sahip olan bu kase örneğinin hamurunda kireç, katkı maddesi olarak tespit edilmiştir.

Üretim Teknikleri

Yapım: Söz konusu örnek çark yapımıdır.

Pişme: Tam okside olduğu gözlenen kase parçası, çok iyi pişme derecesine sahiptir.

Yüzey İşlemleri

Astar: Sultantepe Höyüğü Nineve V mal grubuna ait bu kâsenin yüzey işleminde hamur renginden farklı olarak devetüyü (2.5 Y8/3) renginde ince bir dış astar uygulandığı saptanmıştır.

Açkı: Açkı uygulanmamıştır.

Bezeme: Kase örneğinin **(Lev.I:7)** yüzey işleminde bezeme unsuru olarak seramiğin ağız kenarının hemen altında ince yatay bir yiv yer almaktadır. Yiv bezemenin alt kısmında ise dikey olarak kazıma tekniği ile yapılmış iki grup halinde dörder kazıma çizgi bulunmaktadır. Kazıma tekniği ile yapılan iki sütun halindeki dörtlü kazıma çizgilerin orta kısmı pencere şeklinde boş bırakılmıştır. Bu bölümün hemen alt kısmında aynı şablonla hazırlanmış bir bezeme sırası daha bulunmaktadır. Ancak kazıma hatların altına pencere boşluğu, pencere boşluğunun altına kazıma hatlar gelecek şekilde kaydırarak yerleştirilmiştir.

Kap Biçimleri:

Bu mal grubuna ait örnek, basit ağız kenarlı kase formunu temsil edilmektedir.

Kâseler:

1. Basit Ağız Kenarlı Kâse, Ağız çapı 16cm olan kâse dik kenarlı bir gövdeye sahiptir ve dip kısmına doğru hafif içe eğimlidir. Girnavaz (Uysal 2007b: Şek.2:4) kazılarından ele geçen Nineve V örneğinden yola çıkılarak düz dipli olduğu düşünülmektedir.

Benzerleri	Girnavaz: Uysal 2007a, Lev. 3:1-7; Uysal 2007b, Şek.2:1-4.
	Mohammed Arab: Grossman 2013, PL.2:2
	Tell Billa: Grossman 2013, PL.2:1
	Tell Chuera: Kühne 1976, Tafel 39:7
	Tell Hamoukar: Ur 2010, Fig.B.17:2,6,16; Ur 2002, Fig. 12:6-7
	Tell Jigan: Numoto 1992, Fig.3:36-38, Fig. 6:61,

3.2.6. Yalın Basit Mallar

Fırat Havzası ve Kuzey Suriye'de MÖ 4.binyılın sonu itibarıyla, Geç Uruk Çağı ticaret ağının bölgede ortadan kalkmasından sonra üretilmeye başlanan Yalın Basit Seramik Mal grubunun Erken Tunç Çağı'nın sonuna dek bölgede üretildiği bilinmektedir[118] .

Yalın Basit Seramik türünün en belirgin özelliği çark yapımı, mineral katkılı, seri üretim kaplar olmalarıdır. Bu seramik türü ilk kez Amuk Bölgesi'nde, Braidwood'lar tarafından "Plain Simple Ware" olarak adlandırılmıştır[119]. Bununla birlikte, Yukarı Fırat Bölgesi'nde "Simple Ware", "Buff Simple Ware", "Plain Buff Ware" ve "Plain Ware" gibi farklı adlandırmalar da kullanılmaktadır. Yalın Basit Seramik türü, MÖ 3.binyıl boyunca, Kuzey Suriye ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, oldukça geniş bir coğrafyada kullanılmıştır. Nitekim Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırmasında toplanan seramikler içerisinde sayısal olarak en çok örneği olan en büyük mal grubu olarak karşımıza çıkar (**Res.11**).

Yalın Basit Mal grubuna ait kapların büyük bir kısmı çark yapımıdır. Parçaların çoğunda, içte ve dışta çark izleri vardır. Çark izleri, özellikle kapalı formların içte, dip kısımlarında oldukça belirgindir. Düz diplerde, çarktan iple keserek alma izleri görülmektedir. Özellikle çanak, kâse ve çömlek formlarında, kapların alt kısımlarımda görülen bu üretim tekniği, tüm MÖ 3.binyıl boyunca varlığını sürdürür. Oldukça az sayıda olmakla birlikte el yapımı örneklere de rastlanılmaktadır. Ayaklı kaplar ile bazı küp formlarında çark ve el yapımı üretim tekniği bir arada kullanılmıştır. El ve çark yapım tekniğinin özellikle küpler ve büyük çömlekler üzerinde birlikte kullanılması bu seramik türü için bilinen bir yöntemdir[120].

Bu gruba ait örnekler genellikle iyi pişmiştir ve orta derecede sertliktedir. Yalın Basit Mallar'ın yüzey renkleri daha çok devetüyü, pembemsi devetüyü ve kahverengi tonlardadır. Yeşilimsi renkte olan örnekler de mevcut olmasına rağmen bu kaplarda hâkim ana renk devetüyüdür. Kaplardaki yeşilimsi renk, düzensiz ve yüksek ısıda fırınlamanın bir sonucu olarak kabul edilmektedir. Kaplarda yüzey renkleri hamur rengine yakın olmakla birlikte, genellikle bir ton daha açıktır. MÖ 3.binyılda Orta Fırat Bölgesi'nde fırınlama tekniklerinin gelişmesinin doğal bir sonucu olarak kaplar tam

[118] Ökse, 1999b, 335.
[119] Braidwood ve Braidwood 1960: 263-265, 350-353, 397.
[120] Engin 2003, 51; Kozbe ve Rothman 2005, 111-115; Ezer, 2013,228-229.

okside olmuştur. Parçaların çoğunun tam okside olması iyi fırınlandıklarına işaret etmektedir[121].

Res.11: Sultantepe Höyüğü, Yalın Basit Mal Grubu

Yalın Basit Mallar'da kumlu ve mikalı hamur en temel özelliklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Genellikle hamur içerisindeki kumlar küçük tanelidir. Ayrıca seyrek kireç tanecikleri ile de her hamur grubunda karşılaşılmaktadır. Seramik hamurları içerisinde kumun boyutları ve yoğunluğu değişebilmektedir. İri kum ya da taşçık taneli katkı daha çok kalın cidarlı büyük kaplarda görülmektedir. Katkı miktarı genellikle kabın boyutu ve formu ile bağlantılıdır[122]. Az olmakla birlikte, örneklerin bir kısmı üzerinde hamur renginde ince bir astar görülmektedir. Astar genellikle hamurdan biraz daha açık renktedir. Bu daha çok aynı kaba ait sulu kilin, fırınlanmadan önce kabın üzerine sürülmesi ile oluşturulmuş gibi gözükmektedir. Ancak kap yüzeyi suyla düzeltildiğinde de ince sıvı kil, kap yüzeyinde ince bir astar şeklinde gözüktüğünden, bu teknik ile doğrudan astar sürme tekniğini birbirinden ayırt etmek güçtür. Kap yüzeylerinde ıslak sıvazlamanın da yaygın kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kap yüzeylerinde ıslak sıvazlama yaygın olarak kullanılırken açkılı örnekler az sayıdadır. Açkı, sadece astarlı kaplara değil, aynı zamanda astarsız örnekler üzerinde de uygulanmıştır. Kaplar üzerinde açkı izlerine daha çok, içte ve dışta ağız kenarlarında ve

[121] Engin 2003, 51, Ökse 1999, 335.
[122] Engin 2003, 55. Algaze 1990, 281-285.

omuzlar üzerinde rastlanılmaktadır. Bununla birlikte küçük boyutlu ve daha ince nitelikli kapların genellikle tüm dış yüzeylerinde hafif açkı izleri görülmektedir.

Yalın Basit Mallar içerisinde, **Yivli Seramik** geleneği (**Res.12**) görülür ki bunların benzerleri Suriye'deki Ebla'da ETÇ IV tabakalarında[123]; Fırat Bölgesi'nde ise Zeytinli Bahçe'de ETÇ III'de görülmektedir[124]. Albright'e göre [125] bu tür seramikler, MÖ 2300'lerde kullanılmaya başlamış ve MÖ 2000 sonrasına kadar da kullanılmaya devam etmiştir. Carter ise bölgede MÖ 3.binyılın ikinci yarısında yaygın kullanılan yivli seramikleri, MÖ 2600-2000'e tarihlemiştir [126].

Res.12: Sultantepe Höyüğü, Yalın Basit Mal Grubuna Ait Yivli Seramikler

Bu türde seramiklerin yayılım alanı olarak, daha çok Orta Fırat Havzası ile Amuk Bölgesi arasındaki alan gösterilmektedir. Ayrıca çizi, baskı ve kabartma bezekli seramik parçaları ele geçmiştir. Bu türde kaplar, Yalın Basit seramiklerle aynı özelliklere sahip olmakla birlikte bezekli olmaları ile ayrılmaktadırlar. Bezekler daha çok kapların boyun ve omuz kısımları ile gövdelerinin üst yarısına uygulanmıştır. Çizi bezek dışında, baskı bezekler görülmektedir. Çizi bezekler sivri uçlu bir aletle, baskı bezekler ise tırnak, ip ve olasılıkla bitki sapları ile yapılmış olmalıdır. Tarak şeklindeki kazıma bezeme ise olasılıkla sert uçlu bir fırça ile yapılmıştır[127].

[123] Mazzoni 1985: 1.
[124] Frangipane et.al. 2002: 46.
[125] Albright 1962: 38.
[126] Carter ve Parker 1995: 98-99.
[127] Engin 2003, 186-187.

Sultantepe Höyüğü, Yalın Basit Mallar içerisinde, **Kabartma Bantlı Çömlekler** olarak adlandırılan bir grup seramik geleneği dikkat çekmektedir (**Res.13**). Orta Fırat Bölgesi'ndeki Gre Virike yerleşim yerinde bu seramiklerin paralelleri olarak kabartma bantlı çanaklar ve küpler ele geçtiği bilinmektedir.

Küp formları, bölgede ETÇ III ve IV'de görülen formlardır. Küplerin büyük bir kısmının boyun ve omuzları üzerinde ince kabartma bantlar görülmektedir. Benzer biçimde omuz ya da dip kısımlarında yer alan ince kabartma bantlar, bölgede özellikle OTÇ küplerinde yaygın bir özelliktir. Olasılıkla Gre Virike'nin kabartma bantlı küpleri ETÇ'nin sonlarına ait olup, OTÇ'ndaki kabartma bantlı küp geleneğinin öncüleridir[128].

Res. 13: Sultantepe Höyüğü, Yalın Basit Mallar İçinde Yer Alan Kabartma Bantlı Çömlekler

Kuzey Suriye'de, MÖ 3. binyılın ikinci yarısına ait çizi, baskı ve kabartma bezemeli kaplar, özellikle Tell Sweyhat'da yaygın görülmektedir. Sweyhat örnekleri üzerinde, kabartma bantlar ile balık kılçığı, iç içe üçgenler, dama ve baklava motifinden oluşan geometrik bezekler ile basit bitkisel motifler bir arada görülmektedir[129].

Sultantepe sadece bir örneğin ele geçtiği "Pencereli" kaidelerin (**Lev.VII:9**) benzerleri Erken Tunç Çağı için oldukça karakteristik olup yaygındır. Kaide gövdesi üzerinde kesilip çıkarılarak oluşturulan üçgen pencere şeklindeki bezeme anlayışı bu

[128] Engin 2003, 182-183.
[129] Engin 2003, 191.

dönemde görülen bir özelliktir ve büyük olasılıkla Uruk Dönemi'nde başlayan bir geleneğin devamını yansıtmaktadır. Söz konusu benzer ayaklara Arslantepe VIB2'de, Birecik ETÇ mezarlarında, Mezraa Höyük, Tilbeşar ve Şaraga Höyük'te rastlanmaktadır.

Yalın Basit Mallar üzerinde **çömlekçi işaretlerine** rastlanmaktadır (**Lev.v:1-6**). Bu işaretlerin bölgedeki kazılarda, Gre Virike, Kurban Höyük[130] ve Titriş Höyük ele geçen örneklerde daha çok kapların omuz kısımlarına ya da dip ve dibe yakın kısımlarına yapıldıkları bilinmektedir. Sultantepe örnekleri (**Res.14**), çömlek parçalarının boyun kısmında ve ya gövde parçaları üzerinde yer alırlar. İşaretler, harf, yaba ve başak tanesi gibi biçimlerin dışında oldukça basit görünen geometrik çizgi gruplarından oluşmaktadır. Açı işareti, iki paralel çizgi, artı, çarpı gibi işaretler, en yaygın görülen işaretlerdir. Çömlekçi işaretleri genel olarak bölgede, MÖ 3. binyılın ilk yarısında da görülmekle birlikte, MÖ 3. binyılın sonlarında oldukça yaygınlaşmıştır. Lidar Höyük'de, Sweyhat'da[131], Tall Bia'da, Oylum Höyük'de, Titriş Höyük'de ve Tell Abu Hafur'da, MÖ 3. binyılın ikinci yarısına ait mezar ve tabakalarda çömlekçi işaretli kap ve kap parçaları ele geçmiştir[132].

Çömlekçi işaretleri ile ilgili olarak, kabın içindeki malzemenin işareti, kabın sahibine ait işaret, kabı ısmarlayan müşterinin işareti ya da farklı atölyelerin üretim işareti gibi çeşitli yorumlar yapılmaktadır. Bize göre de bu işaretler çömlekçi işareti olmalılar. Çünkü Erken Tunç Çağı'nın ortalarından itibaren artan nüfus, gelişen sosyal yapı içerisinde seramik atölyelerindeki büyük gelişmeler sonucunda oldukça yoğun seramik üretildiği bilinmektedir. Bu süreç içerisinde çömlekçi ustası veya çömlekçi atölyelerinin üretmiş oldukları seramiklerin başka atölyelerinin seramikleri ile karıştırılma kaygısından dolayı çömlekçi ustasının kendi ismi yerine geçen söz konusu işaretleri yapmış olduklarını düşünmekteyiz. Söz konusu dönem için çömlekçi ustaları ya da çömlekçi atölyelerinin markalaşma değeri taşıma fikrinin ön plana çıktığını da göstermektedir.

Ancak Tell Brak'da, MÖ 3. binyılın sonlarına ait büyük depolama çömleklerinin omuzları üzerinde yer alan çeşitli işaretlerden biri olan basit bitki motifi, piktografik yazıda "SE" yani tahıl anlamı taşımaktadır[133].

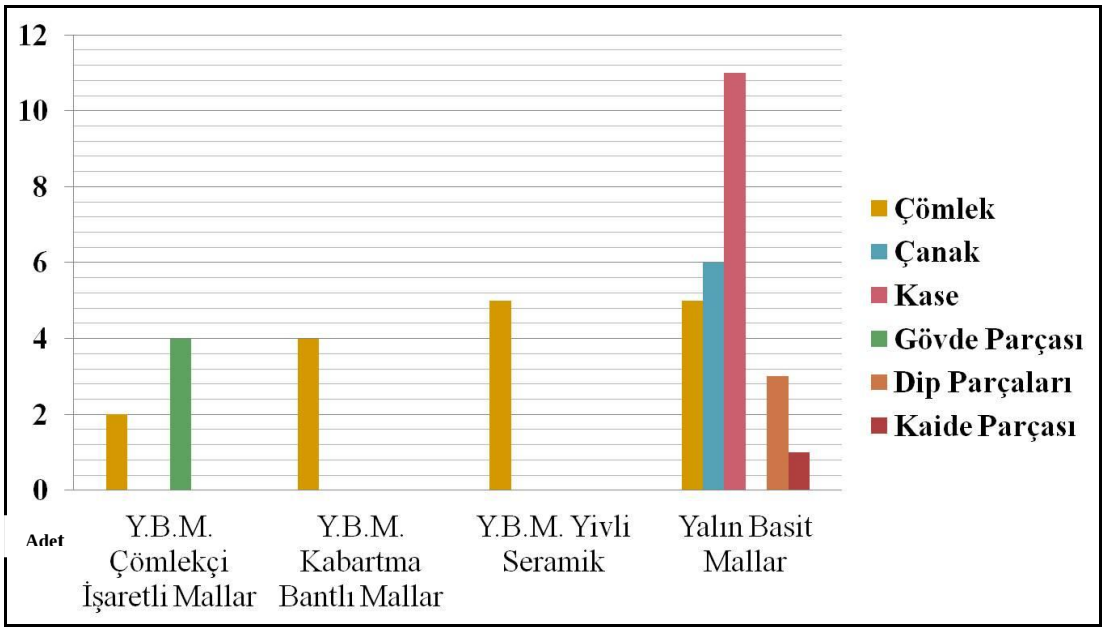
[130] Algaze 1990, 369-383.
[131] Holland 2006, 293-300.
[132] Engin 2003, 276.
[133] Engin 2003, 276-278.

Res.14:Sultantepe, Yalın Basit Mallar İçindeki Çömlekçi İşaretli Seramikler

3.2.6.1. Sultantepe Yalın Basit Mallar ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü İntensif yüzey araştırmasında ele geçen Yalın Basit seramik grubunda; 11 adet kase (**Lev.II:1-11**), 6 adet çanak (**Lev.III:1-6**), 16 adet çömlek (**Lev.IV:1-14, Lev. V:1-2)**, 3 adet dip parçası (**Lev.II:12-14**), 5 adet gövde parçası (**Lev.V:3-6,Lev. VII:8**) ve 1 adet kaide parçasından (**Lev.XII:10**) oluşmaktadır. Söz konusu bu seramik grubunda yer alan çömlekler, Kabartma Bantlı (**Lev.IV:1-4**), Yivli Ağız Kenarlı (**Lev.IV:5-9**, **Lev. V:2**) ve Yalın Basit Çömlekler (**Lev.IV:1-14, Lev.V:1**) olmak üzere 3 grup halinde değerlendirilmiştir.

Grafik 2: Sultantepe Höyüğü Yalın Basit Mallar

Hamur: Yalın Basit Mal grubunda yer alan kâselerin (**Lev.II:1-11**) hamurlarında standart bir hamur renginin kullanılmadığı, açık ton hamur renklerinee sahip oldukları saptanmıştır. Söz konusu kaselerin hamur renklerine bakıldığında krem (2.5 Y 7/2-8/3), açık kahve (10 YR 6/4, 7/4, 8/4), kahve (10 Y R 6/2), yeşilimsi kahve (2.5 Y 6/3), pembemsi devetüyü (2.5 YR 7/6) ve yeşilimsi devetüyü (5 Y 8/3) renkli hamurlu oldukları saptanmıştır. Yalın Basit çanaklar bakıldığında (**Lev.III: 1-6**), açık kahve (10 YR 8/3-8/4), devetüyü (2,5 YR 8/3), gri (2.5 Y 5/1), pembe (5 YR 7/4) ve krem (10 YR 7/4) renk gibi beş farklı hamurun kullanıldığı görülmüştür.

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında ele geçen Yalın Basit Seramikler'in en kalabalık kap biçini çömlekler oluşturmaktadır. Söz konusu çömlek örneklerinden **Lev. IV: 10-14** açık kahve (7.5 YR 6/4-10 YR 8/4), kiremit (2.5 YR 5/6), gri (10 YR 7/1) ve kahverengi (10 YR 5/4) hamur kullanılırken, Yalın Basit Mal grubundaki yivli ağız kenarlı çömleklerde (**Lev.IV:5-9**) açık kahverengi (5 YR 8/3,7.5 YR 7/4-7/6), krem (2.5 Y 8/3), kahverengi (10 YR 5/4) seramik hamurlu oldukları anlaşılmıştır. Bu mal grubuna ait kabartma bantlı çömlek örneklerine bakıldığında (**Lev.IV: 1-4**) açık kahverengi (7.5 YR 8/4,8/3) ve devetüyü (10 YR 8/2) renk seramik hamuru kullanılmıştır. Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen çömlekçi işaretli seramik türündeki çömleklerde (**Lev. V:1-2**) açık kahverengi (10 YR 7/4-8/4) hamur kullanılırken bu gruba ait dip örneklerinde (**Lev.II:12-14**) devetüyü (10 YR 8/3), gri (7,5 YR 5/1) ve açık yeşil (5 Y 7/3) renk hamur kullanımı söz konusudur. Çömlekçi

işaretli gövde parçalarında (**Lev.V:3-6**) kahve (7,5 YR 5/4,6/4) ve açık kahverengi (5 YR 7/6, 7,5 YR 8/4) hamur kullanılmıştır. Yalın Bait Mal grubundaki gövde parçası **(Lev.VII:8)** devetüyü (10 YR 8/2) hamura sahip iken **Lev.VII: 9**' nolu kaide parçası ise açık kahverengi (10 YR 8/4) hamurlu bir örnektir.

Sultantepe Höyüğü'nde Yalın Basit Seramik türündeki tüm örnekler değerlendirildiğinde; açık kahverengi hamurlu %43, devetüyü renginde hamurlu %15 ve krem renk hamurlu seramiklerin %15'lik bir orana sahip oldukları saptanmıştır. Nitekim açık kahverengi seramik hamurunun özellikle çömleklerde ve çömlekçi işaretli Yalın Basit gövde parçalarında baskın olduğu görülürken, krem renk hamurun ise Yalın Basit kâselerde baskın olduğu görülmüştür. Devetüyü ve devetüyü tonlarındaki hamurlu örneklerin ise kâse, çanak, çömlek, dip ve gövde parçalarından bir ya da iki örnekte kullanımı saptanmıştır.

Katkı Maddesi: Sultantepe Höyüğü Yalın Basit seramiklerinin hamurlarında genel olarak kireç, kum, mika ve bitkisel katkı maddelerinin farklı kombinasyonlarda bir arada olduğu gibi tek katkı maddesi olarak da kullanılmış örnekler de saptanmıştır.

Orta Fırat Bölgesi'nde yer alan Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen Yalın Basit Seramikler'in neredeyse bütün formlarının hamurlarında kireç ve kum katkı maddesi olarak saptanmıştır. Sultantepe Höyüğü Yalın Basit Seramik grubundaki kâselerden 3 örnekte, çömleklerden ise 1 örnekte hamurun temiz ve katkısız olduğu gözlenmiştir. Kâselerde, kum-kireç-bitkisel katkı maddelerinin birlikte kullanımı olduğu gibi kum ya da bitkisel katkı maddesinin tek olarak kullanıldığı örnekler de mevcuttur. Bitkisel katkı maddesi özellikle kâse, çanak ve çömlekçi işaretli gövde parçalarında ağırlıklı olarak tespit edilmiştir. Nitekim Sultantepe Höyüğü Yalın Basit Seramikler'den kâse, dip parçası, üçayak ve gövde parçalarından sadece birer örnekte mika katkı maddesi saptanırken çömleklerden ise 2 örnekte tespit edilmiştir. Bu gruba ait çömlek örneklerinde ya tek ya da iki katkı maddesinin birlikte kullanımı görülmektedir. Söz konusu kum, kireç ve bitkisel katkı maddesinin tek katkı maddesi olarak kullanımı olduğu gibi kum-bitkisel, kum-kireç, ya da kireç-mika gibi farklı kombinasyonların kullanıldığı görülmüştür. Ancak çömleklerde tespit edilen farklı kombinasyonlar içerisinde yoğun olarak kum-kireç katkı maddesi dikkat çekmektedir. Sultantepe Höyüğü Yalın Basit Seramik grubundaki bütün örnekler bir arada değerlendirildiğinde; kum %64.2, kireç %62, bitkisel %26.1, mika katkı maddesinin ise %14.2'lik bir kullanım oranına sahip olduğu gözlenmiştir.

Üretim Özellikleri

Yapım: Sultantepe Höyüğü İntensif yüzey araştırmasında ele geçen Yalın Basit Seramik türündeki kâseler **(Lev. II:1-11**), çanaklar (**Lev.III:1-6**) çömlekler (**Lev. IV:1-14)** (kabartma bantlı, yivli ağız kenarlı, çömlekçi işaretli ve yalın basit), dip parçaları **(Lev. II:12-14)** ve gövde parçalarının (**Lev. V:4-6**) neredeyse tamamında çark izlerinin varlığının yanı sıra oldukça düzenli bir cidara sahip olmalarından dolayı çark yapımı oldukları saptanmıştır. Ancak bu grup içerinde yer alan gövde parçalarından iki örneğin (**Lev. VII: 8, Lev. V:3**) el yapımı olduğu gözlenmiştir.

Yatay eksende döndürülebilen bir tabla üzerine konan hamur, bir elin içten, diğer elin dıştan bastırılmasıyla biçimlenir. Çarkın dönme hızı artıkça kapların profilleri daha düzgünleşir. Çarkta biçimlendirilmiş kap üzerinde, özellikle yok edilmedikleri takdirde, düzenli çark izleri görülür; dönmekte olan kile biçim veren el parmaklarının izleri düzenli, helazon şeklinde giden paralel çizgiler halinde kabın iç yüzünde kalır[134].

Pişme: Sultantepe Höyüğü, Yalın Basit Seramik grubunda çok iyi, iyi ve orta derecede pişme ürünü kapların olduğu saptanmıştır. Bu seramik grubundaki kâse, çanak, çömlek, dip ve gövde parçalarının %93'nün özlü pişmiş orta sertlikte oldukları saptanmıştır. Nitekim bu seramiklerin kırık kesitlerinde pişmeden kaynaklı renk alacalanmasının olmamasından dolayı iyi derecede pişmiş bir seramik grubudur. **Lev.II:6** nolu kase örneğinin yüksek dereceye sahip bir fırında pişirildiği için çok iyi pişmiş sert bir örnek iken, **Lev.IV: 14** nolu çömlek örneği ile **Lev.V: 1** nolu çömlekçi işaretli gövde parçasının kesitindeki pişmeden kaynaklı renk alacalanmasından dolayı özlü pişmediği için orta derecede pişmiş seramiklerdir.

Yüzey İşlemleri

Astar: Sultantepe Höyüğü Yalın Basit Seramik grubundaki; **Lev.II:2,3,6** nolu kaselerde yüzey işlemi olarak hamur renginden farklı olarak krem (2.5 Y 8/2, 10 YR 8/4)) ve yeşilimsi devetüyü rengi (2.5 Y 7/3) dış astar kullanılırken, **Lev.II:9** nolu kasenin hem iç kısmında hem de dış kısmında kahverengi (7.5 YR 4/4) astar kullanılmıştır. Ancak **Lev.II: 1,4-5,7-8,10-11** nolu kaselerin yüzeyleri hamur renginde bırakılmış astarsız örnekler oldukları saptanmıştır. Bu gruba ait ele geçen 6 adet çanaktan, **Lev.III: 1,2,3,5** nolu örneklerde yüzey işlemi olarak açık kahve (10 YR 8/3,8/4), koyu gri (10 YR 3/1) ve krem (2.5 Y 7/3) renk dış astar kullanılmıştır. Fakat bu grupta yer alan **Lev. III: 6** nolu çanakta yüzey işlemi olarak astar kullanılmayarak seramiğin yüzeyi hamur

[134] Ökse 1993, 8.

renginde bırakılmıştır. **Lev.III:4** nolu çanakta ise diğer örneklerden farklı olarak devetüyü (10 YR 8/1) renk iç astar kullanımı gözlenirken, dış astar kullanımı saptanmamıştır.

Sultantepe Höyüğü Yalın Basit Seramik repertuarında en kalabalık kap biçimini çömlekler oluşturmaktadır. Söz konusu Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen Yalın Basit türündeki çömleklerde %62,5'lik bir dilimin astarlı olduğu, %37,5'lik bir dilimde ise astarsız örnekler oldukları anlaşılmıştır. Bu bağlamda ele geçen çömlek örneklere bakıldığında; **Lev. IV: 6-7** nolu yivli ağız kenarlı, **Lev.IV: 2-3** nolu kabartma bantlı ve **Lev. V: 2** nolu çömlekçi işaretli yalın basit çömleklerde krem (2.5 Y 8/3) renk, **Lev. IV: 8** nolu yivli ağız kenarlı yalın basit çömlekte ise yüzey işlemi olarak kiremit (5 YR 7/6) renk dış astar kullanılmıştır. Söz konusu bu gruba ait **Lev.IV: 10-13** nolu Yalın Basit çömleklerde açık kahve (7.5 YR 7/6, 10 YR 7/3) ve krem (2.5 Y 8/3) renk dış astar kullanılmıştır. **Lev. IV: 1, 4** nolu kabartma bantlı yalın basit çömlekler, **Lev.IV: 5,9** nolu yivli ağız kenarlı yalın basit çömlekler, **Lev. IV:14** nolu yalın basit çömlek örneği ile **Lev.V:1** nolu çömlekçi işaretli yalın basit çömleklerde yüzey işlemi olarak hamur renginde bırakılmış astarsız kaplardır.

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında ele geçen 4 adet çömlekçi işaretli yalın basit türündeki (**Lev.V: 4,6**) gövde parçalarının açık kahverengi (7.5 YR 7/4,10 YR 8/4) dış astar kullanılırken **Lev.V:5** nolu çömlekçi işaretli gövde parçasında ise yüzey işlemi olarak seramiğin hem iç hem de dış kısmına açık kahverengi (7.5 YR 7/4) astar uygulandığı saptanmıştır. Nitekim bu gruptaki **Lev.V:3** nolu çömlekçi işaretli yalın basit gövde parçasında diğer örneklerden farklı olarak gri renk (7.5 YR 7/2) iç astar kullanılmıştır. Yalın Basit Seramik grubundaki **Lev.II: 12,14** nolu dip parçalarının astarsız oldukları, **Lev.II: 13** nolu dip parçasında ise hem iç hem de dış yüzeyinde açık yeşilimsi kahverengi (5 Y 6/3) astar uygulandığı gözlenmiştir. Bu grupta sadece birer örneğin ele geçtiği **Lev. VII: 9** nolu yalın basit kaide parçasının yüzeyinin astarsız olduğu, **Lev. VII: 8** nolu Yalın Basit gövde parçasında ise yüzey işlemi olarak yeşilimsi devetüyü (5 Y 8/2) dış astar kullanıldığı görülmüştür.

Yüzey araştırmasında ele geçen Yalın Basit Seramikler'in yüzeylerinde astar uygulamasına genel olarak bakıldığında kâselerde dış astar olarak krem ve yeşilimsi devetüyü renginin dışında hem iç hem de dış yüzlerinde kahverengi astar kullanılmıştır. Ancak Sultantepe Höyüğü yalın basit kâselerin %64'ünün astarsız olarak üretildikleri saptanmıştır. Çanak örneklerinden sadece bir adedinde devetüyü renginde iç astar kullanılırken diğer örneklerden bir adedinin astarsız olmasının dışında genelde açık

kahve, koyu gri ve krem renk dış astarlı kaplardır. Bu gruba ait çömleklerde astarsız örneklerin oranı %38 iken dış astar kullanılan örneklerin oranı %62'dir. Bu çömleklerde yüzey işlemi olarak üç farklı renkte dış astarın kullanıldığı ve renklerin kullanım oranına bakıldığında krem renk %38, açık kahve %13 ve kiremit renk %7'lik bir dağılıma sahip oldukları saptanmıştır. Yalın Basit Seramik grubundaki dip parçalarından 1 örnekte iç ve dış astar olarak açık yeşilimsi renk astar kullanılırken 1 örnekte yeşilimsi devetüyü dış astar, 1 örnekte de astar kullanılmadığı gözlenmiştir. Bu gruba ait gövde parçalarında 1 örnekte sadece gri renkte iç astar tespit edilirken, 1 örnekte iç ve dış yüzde, 2 örnekte ise sadece dış yüzde açık kahverengi astar kullanımı saptanmıştır. Yalın Basit Seramik türünde tek örnekle temsil edilen kaide parçasının astarsız olduğu anlaşılmıştır. Genel olarak Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen Yalın Basit tüm örnekler bir arada değerlendirildiğinde astarlı seramiklerin oranı %60, astarsız seramiklerin oranı ise %40'dır. Söz konusu astarlı seramiklerden 20 adedinde dış astar, 3 adedinde hem dış astar hem iç astar 2 örnekte ise sadece iç astar kullanılmış olduğu saptanmıştır. Sultantepe Höyüğü Yalın Basit Seramikler'de krem ve açık kahverengi astar kullanımının yoğunlukta olduğu anlaşılmıştır.

Açkı: Sultantepe Höyüğü İntensif yüzey araştırmasında ele geçen Yalın Basit Seramikler içerinde sadece 1 adet kase (**Lev.II: 11**), 1 adet çanak (**Lev.III: 5**) ve 1 adet dip parçasında (**Lev. II: 12**) yüzey işlemi olarak açkı uygulamasının olduğu tespit edilmiştir. Nitekim bu örneklerin deri ya da buna benzer bir cisimle açkılanarak gözeneklerin kapatılıp geçirimsizlikleri sağlanmıştır. Sultantepe Yalın Basit Seramik grubundaki bu örneklerin dışındaki kase (**Lev.II:1-10**), çanak (**Lev.III: 1-4, 6**), çömlek (**Lev.IV: 1-14, Lev.V:1,2**), dip parçaları (**Lev.II:13-14**), gövde parçaları (**Lev.V:3-6**) ile kaide parçasının (**Lev.VII:9**) açkısız örnekler oldukları saptanmıştır.

Bezeme: Bu mal grubunda yer alan kâse ve dip parçalarının yüzeyleri bezemesiz olarak bırakılmıştır. Yalın Basit çanak örneklerinden **Lev. III: 3,4** nolu örneklerin ağız kenarlarının iç kısmında sayıları 3 ile 4 arasında değişen yivler bulunmaktadır.

Sultantepe Höyüğü Yalın Basit Seramikler içerisinde bezeme unsurunun en yoğun görüldüğü formlar, çömlekler ile çömlekçi işaretli yalın basit gövde parçalarına aittir. **Lev. IV:1-4** nolu çömleklerin dış yüzünde omuzdan boyuna geçişte 1 adet kabartma bandın olduğu görülmüştür. Bu gruba ait **Lev.IV: 5-9** nolu çömlek örneklerin ise ağız kenarlarının dış yüzünde sayıları 4 ile 7 arasında değişen yiv bezemenin olduğu saptanmıştır. Söz konusu **Lev. IV:8** nolu çömlek örneğinin ağız kenarının hem iç hem de dış kısmında benzer şekilde yiv bezemeler yapılmıştır. **Lev.IV: 7** nolu yivli ağız

kenarlı çömleğin ağız tablasında yer alan yivlerin dışında boyun kısmında 2 adet daire şeklinde baskı bezemenin olduğu gözlenmiştir.

Çömlekçi işaretli yalın basit seramik repertuarında yer alan **Lev. V:1** nolu çömleğin omuzdan boyun kısmına geçişte kazıma tekniği ile yapılmış "A" harfi yer almaktadır. **Lev.V:2** nolu çömlek örneğinde ise ağız kenarının dış yüzünde 4 adet yiv bezemenin dışında bu çömleğin iç kısmında ise kazıma bezeme tekniği ile yıldız motifine benzer bir bezeme unsuru bulunmaktadır. Ancak yıldız motifi seramiğin kırık olmasından dolayı bir kısmı korunabilmiştir. **Lev. V:5-6** nolu çömlekçi işaretli yalın basit gövde parçalarının ön yüzünde kazıma bezeme tekniği ile yaba şeklinde yapılmış çömlekçi işareti bulunmaktadır. Söz konusu **Lev.V:3-4** nolu, Yalın Basit çömlekçi işaretli gövde parçalarının ön yüzünde kazıma bezeme tekniği ile " A" harfi olduğu anlaşılan çömlekçi işareti bulunmaktadır. Bu gruba ait **Lev.VII: 8** nolu gövde parçasının ön yüzünde kazıma bezeme tekniği ile ters ve düz üçgenler yapılmıştır. Söz konusu bu üçgenlerin dış kısmında da kazıma çizgilerle bordür oluşturacak şekilde yine üçgenler oluşturulduğu saptanmıştır.

Kap Biçimleri

Sultantepe Höyüğü Yalın Basit Seramik grubu içerisinde kaseler (**Lev.II:1-11**), çanaklar (**Lev.III:1-6**), çömlekler (**Lev.IV:1-14; Lev.V:1-2**), dip parçaları (**Lev.II:12-14**), gövde parçaları (**Lev.V:3-6;VII:8)** ve 1 adet kaide parçası (**Lev.VII:9**) görülür.

1. **Kâseler:**

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında ele geçen Yalın Basit Mal grubuna ait kâseler, 5 farklı tipte 11 adet (**Lev.II:1-11**) örnek ele geçmiştir.

a. **Basit Ağız Kenarlı Kâse;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapları 10-12cm arasında değişen 5 kâse (**Lev.II:4,6,7,9,10**) ile temsil edilmektedir. **Lev.II:4,6,7** nolu kaseler, basit ağız kenarlı, ince cidarlı yuvarlak gövdelidirler. **Lev. II: 9-10** nolu kâseler, basit ağız kenarlı, ince cidarlı hafif "S" profilli gövdeye sahip oldukları gözlenmiştir. Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte tüm ya da tüme yakın örnekler ele geçmediği için dip biçimleri Orta Fırat Bölgesinde yer alan Gre Virike yerleşim alanında ele geçen benzer örneklerden yola çıkılarak halka ya da düz dipli oldukları anlaşılmıştır.

b. **Dışa Dönük Ağız Kenarlı Omurgalı Kaseler;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapları 9-11cm arasında değişen 3 kase (**Lev.II: 1,2,11**) ile temsil edilmektedir. **Lev.II:1-2** nolu örnekler dışa dönük ağız kenarlı omurgalı, dik kesitli, basık gövdeli örneklerdir. **Lev.II:11** nolu kase, dışa dönük ağız kenarlı

omurgalı, yuvarlak gövdelidir. Bu tipteki kase örneklerinde **Lev.II:1,2** nolu kaselerde omurga gövdede yer alırken, **Lev.II:11** nolu örnekte ise omurga ağız kenarının hemen alt kısmında yer almaktadır.

c. **Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâse;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 12cm olan 1 kase **(Lev.II:3)**ele geçmiştir. Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, yuvarlak gövdeli derin kâse örneğidir.

d. **Dışa Dönük Ağız Kenarlı Kase;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 10cm olan 1 kase (**Lev.II:5**) ele geçmiştir. Dışa dönük ağız kenarlı, ince cidarlı, yuvarlak gövdelidir. Söz konusu dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve dışa dönük ağız kenarlı kâse örneklerinin tüm ya da tüme yakın örnekleri yüzey araştırmasında ele geçmediğinden bölgedeki yerleşim yerlerinde tespit edilen paralel örneklerden bu kâselerinde düz ya da halka dipli oldukları düşünülmektedir.

e. **İçe Dönük Ağız Kenarlı Kase;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 7 cm, dip çapı 2,6cm olan 1 kase (**Lev.II:8**) ele geçmiştir. İçe dönük ağız kenarlı, ince cidarlı, yuvarlak gövdeli, düz diplidir.

2. Çanaklar:

Sultantepe Höyüğü İntensif yüzey araştırmasında ele geçen Yalın Basit Seramikler içerisinde 4 farklı tipte 6 adet çanak ele geçmiştir.

a. **Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâseler;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapları 22-26cm olan 2 çanak (**Lev.III:1-2**) ele geçmiştir. Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, yuvarlak gövdeli derin çanaklardır.

b. **İçe Kalınlaştırılmış Yivli Ağız Kenarlı Kâseler;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapları 19-25 cm olan 2 çanak (**Lev.III:3-4**) ele geçmiştir. İçe kalınlaştırılmış yivli ağız kenarlı, yayvan gövdeli çanaklardır.

c. **İçe Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâse**; Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 25 cm olan 1 çanak ele (**Lev.III:5**) geçmiştir. İçe kalınlaştırılmış ağız kenarlı, ince cidarlı yayvan ve sığ gövdelidir.

d. **İçe Çekik Bant Ağız Kenarlı Çanak;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 20 cm olan 1 çanak ele (**Lev. III:6**) geçmiştir. İçe çekik bant ağız kenarlı, içbükey gövdelidir. Nitekim bu çanak örneğinin kesitinden içbükey kıvrılmış olması omurgalı çanak örneklerini anımsatmaktadır.

3. Çömlekler

Sultantepe Höyüğü, Yalın Basit Seramik türündeki en kalabalık grubu, çömlekler (**Lev. IV:1-14, Lev.V:1-2**) oluşturmaktadır. Söz konusu çömlekler Boyunlu, Kısa Boyunlu ve Boyunsuz Çömlekler olmak üzere 3 alt gruba ayrılmaktadır.

3. 1. Boyunlu Çömlekler:

Sultantepe Höyüğ'ünde Yalın Basit Seramik türünde 2 adet Kabartma Bantlı (**Lev.IV:2-3**), 3 adet Yalın Basit **(Lev.IV: 11-13**) ve 2 adet Yivli Ağız Kenarlı (**Lev.IV: 6-7**) ve 1 adet (**Lev.V:2)** çömlekçi işaretli yivli ağız kenarlı boyunlu çömlekten oluşmaktadır.

a. **Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Çömlekler:** Sultantepe Höyüğü Yalın Basit Mal grubunda, ağız çapları 11-14cm arasında değişen 3 adet bu tipte boyunlu çömlek (**Lev.IV:11-13**) bulunmaktadır. **Lev.IV:13** nolu örnek dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, ince cidarlı dik boyunlu çömlektir. Nitekim seramiğin gövdeye geçiş kısmından kırıldığı ve dışa doğru genişleyen bir gövdeye sahip olduğu düşünülmektedir. **Lev.IV: 11, 12** nolu çömlek örnekleri dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, hafif "S" profilli genişleyen gövdeye sahip boyunlu çömleklerdir.

b. **Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kabartma Bantlı Çömlekler:** Sultantepe Höyüğü'nde, Yalın Basit Mal grubu içinde bu örneklerden ağız çapları 12-16cm olan 2 adet çömlek (**Lev.IV:2-3**) bulunmaktadır. Küresel gövdeli bu tip çömleklerin boyun kısmı üzerinde bir adet kabartma bant bulunmaktadır.

c. **Dışa Kalınlaştırılmış Yivli Ağız Kenarlı Çömlekler;** Sultantepe Höyüğü Yalın Basit Mallar grubunda bulunan Yivli Ağız Kenarlı seramik örneklerinden bu tipte ağız çapları 17-25cm olan 3 adet boyunlu çömlek (**Lev.IV:6-7; Lev.V:2**) ele geçmiştir.

Dışa Kalınlaştırılmış Yivli Ağız Kenarlı Çömleklerden bir adedi üzerinde, yıldız şeklinde yapılmış çömlekçi işareti bulunmaktadır (**Lev.V:2).**

3.2. Kısa Boyunlu Çömlekler

Sultantepe Höyüğü'nde Yalın Basit Seramik grubunda 3 adet Yalın Basit **(Lev.IV: 10, 14; Lev.V: 1),** 2 adet Kabartma Bantlı **(Lev. IV: 1, 4)** ve 1 adet Yivli Ağız Kenarlı çömlek **(Lev.IV: 5)** örneğinden oluşmaktadır**.**

a. **Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Çömlek:** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 17 ve 21cm olan 2 adet dışa doğru genişleyen yuvarlak gövdeli, kısa boyunlu çömlek (**Lev.IV: 10**) ele geçmiştir.
b. **Dışa Dönük Ağız Kenarlı Çömlek:** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 16cm olan 1 adet dışbükey keskin profilli, genişleyen gövdeli, kısa boyunlu çömlek (**Lev.IV: 14**) ele geçmiştir.
c. **Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kabartma Bantlı Çömlekler;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapları 13-18cm arasında değişen 2 adet kısa boyunlu çömlek **(Lev. IV:1,4)** ele geçmiştir. Bunlar, dışa genişleyen küresel gövdeli kısa boyunlu çömlek örneklerdir. Söz konusu bu çömlek örneklerinin dış yüzünde boyundan omuza geçişte 1 adet kabartma bant mevcuttur.
d. **Dışa Kalınlaştırılmış Yivli Ağız Kenarlı Çömlek**; Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 29cm olan 1 adet kısa boyunlu çömlek (**Lev.IV:5**) ile temsil edilmektedir. Bu örnek, kalın cidarlı dışbükey genişleyen gövdeli ve kısa boyunlu çömlek formundadır.

3.3. Boyunsuz Çömlekler:

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında Yalın Basit Seramik grubunda 2 adet yivli ağız kenarlı boyunsuz çömlek **(Lev.IV: 8-9)** ele geçmiştir.

a. **İçe Dönük Yivli Ağız Kenarlı Çömlekler:** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapları 16-18cm olan 2 adet çömlek **(Lev.V:8-9)** bulunmaktadır. İçe dönük ağız kenarlı, ince cidarlı yuvarlak gövdeli boyunsuz örneklerdir.

4. Dip Parçaları

Sultantepe Höyüğü İntensif yüzey araştırmasında Yalın Basit Seramik grubunda 2 farklı tipte 3 adet dip parçası ele geçmiştir.

a. **Düz Dip**; Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte çapları 3-3,7cm arasında değişen 2 adet örnek **(Lev.II:13-14)** ele geçmiştir. Düz dipli, genişleyen yuvarlak gövdeye sahiptirler. Muhtemelen ince cidarlı ve küçük boyutlu olmalarından dolayı kâse ya da çanak formlarına ait olabilecekleri düşünülmektedir. .
b. **Yüksek Ayaklı Dip;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte dip çapı 14cm olan 1 örnek **(Lev.II:12)** ele geçmiştir**.**

5. Kaide Parçası

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında Yalın Basit Seramik grubundaki kapların üzerine konularak kullanılmasında iş gören bu kaidenin gövdesinde üçgen şeklinde açılmış bir adet pencere bulunmaktadır **(Lev. VII: 9)**.

6. Gövde Parçaları

Sultantepe Höyüğü Yalın Basit Seramik grubunda 1 adet yalın basit **((Lev.VII: 8)** ile 4 adet çömlekçi işaretli yalın basit gövde parçası **(Lev. V: 3-6)** ele geçmiştir. Kazıma bezeme tekniği ile bu seramiklerin ön yüzlerine yaba, üçgen ve harf motifleri yapılmıştır. Nitekim bu gövde parçalarının benzer örneklerine Tell Es Sweyhat[135] yerleşim yerinde ele geçen seramik örneklerinde benzer şekilde çömlekçi işaretlerinin yapılmış olduğu seramikler görülmektedir.

	Benzerleri
Kâseler:	Adıyaman Survey: Blaylock, French ve Summers 1990, Fig.16:1-5, Fig.17:3, 8, 14
	Amik G: Braidwood ve Braidwood 1960, Fig.203:4-7, Fig. 206:1-11, Fig.208:1-8
	Gre Virike: Engin 2003: Lev.10:1-6, Lev.48:1-6, Lev.49:4, Lev.50:1-3,5-7, Lev.51:1,4-5, Lev.55:6-7, Lev.56:1-2, Lev.57:1-3
	Gritille: Voigt ve Ellis 1981: Fig.7:H,İ
	Hassek Höyük: Gerber 2005, Tafel 4:76-99, tafel 6:128,131,,135,137
	Kurban Höyük V. Evre: Algaze 1990, Plate 44: A, B, C, D, E, F, H,L-T, Plate 45: A-D, G, H, I, J, K, L, Plate 47: B,C, G, J, L; (IV. Evre:) Plate 56: A,C,M,N
	Mezra Höyük: Yılmaz 2010, Lev.XV:1, 2-3Tell Ahmar (Area A): Jamieson 1990: Fig. 19:1-20, Fig.20:1-5,7-22, Fig.21:1-18,20-27
	Tell Banat: Porter ve Mcclellan 1998: Fig.9:1-24,Fig.17:1-15.
	Tell Banat (Period IV): Porter 2007, plate III:1-7.
	Tell Hadidi: Dornemann 1988, Fig.5:31-35, 37, Fig.6:23-29, 32-34, Fig.8:20-25,
	Tell Hamoukar: Ur 2010, Figure B.19:13-16,20, Figure B.21:15-17,20-22.
	Tell Mozan: Orsi 2010, Fig.1:3,14; Bianchi 2012: plate 21:327-329, Plate 30:478,481
	Tell Shiyukh Tahtani: Sconzo 2007, Fig.11-26, 32,
	Porter 2007, plate 1:3-8
	Yarım Höyük: Kozbe ve Rothman 2005,Fig.1:1-30
	Zeytinli Bahçe Höyük: Frangipane 2007, Fig.8.17:1-4
	Adıyaman Survey: Blaylock, French ve Summers 1990, Fig.17:4, 5-7, 9-13
	Amik G: Braidwood ve Braidwood 1960, Fig.203:1-3
	Gre Virike: Engin 2003: Lev.3:1-2, Lev.5:6-7, Lev.6:5-7, Lev.32:2,4-7,Lev.34:2-4,
	Gre Virike (Survey):Ökse 1999a, Şekil 5:6, şekil 6:10
	Gritille: Voıgt ve Ellis 1981: Fig.7:J,I
	Hassek Höyük: Gerber 2005, Tafel 68:270,271,931
	Kurban Höyük IV. Evre: Algaze 1990, Plate 30: C, I, Plate 32:K, Plate 55:F,J, Plate 56:A-C, Plate58: K Plate 59:C, H

[135] Holland 2006: Fig. 17:11, Fig. 194:6 (Type D.29,A,B). Fig. 333:8 (Type D30), Fig. 77:6 (Type D.23), Fig.209:2, Fig.333:18 (Type D.14:A,B), Fig.178:17 (Type D.26), Type C.21. Type A.1, Type B.7. Type B.8. Type C.1.

Çanaklar:	Mezra Höyük: Yılmaz 2010, Lev.II:2-4, 6, 9, Lev.III:2-3, 8, Lev.V:3-4, Lev.VI:7.
	Tell Ahmar (Area A): Jamieson 1990: Fig. 20:4,6,20,Fig.21:19, Fig.22:1-5
	Tell Banat: Porter ve Mcclellan 1998: Fig.10:1-3,6,14-15.Fig.13:12-13,16.
	Tell Hamoukar: Ur 2010, Figure B.19:28, Figure B.20:18-23
	Tell Hadidi: Dornemann 1988, Fig.5:27, 29,38, Fig.6:37-38, Fig.7:23,Fig.8:3,
	Tell Shiyukh Tahtani: Sconzo 2007, Fig.15:1-16
	Porter 2007, plate 1:9-11, plate VI:12
	Yarım Höyük: Kozbe ve Rothman 2005,Fig.3:11-16
	Tell Qumluq: Jamieson-Kanjou 2009, Fig.7
Çömlekler:	Adıyaman Survey: Blaylock, French ve Summers 1990, Fig.11:20, Fig.16:10-14, Fig. 18:18-19,
	Amik G: Braidwood ve Braidwood 1960, Fig.203:8-12, Fig.210:1-9
	Gre Virike: Engin 2003: Lev.12:4,6,Lev.13: 1-5, Lev.14:1-2,Lev.15:5, Lev.42:1-6. Lev.43:1-6, Lev.44:1-5, Lev.45:1-6. Lev.73:6,Lev.74:3-6, Lev.77:2,
	Gre Virike (Survey):Ökse 1999a, Şekil 5:2-3,9, Şekil 7:22-25.
	Hassek Höyük: Gerber 2005, Tafel 21:285-295, Tafel 100: 1110,
	Kurban Höyük (Period IV): Algaze 1990,Plate 54: A-K, Plate 63: D-G. Plate 112: A-I. Plate 64: B- G, J-L. Plate 69: A-K, Plate 70: A,E-G, Plate 71:A-G. Plate 67: J; (V. Evre:)Plate 49: F-J, (Period III) Plate 126:A-M
	Mezra Höyük: Yılmaz 2010, Lev.XVIII:2-3, 5, Lev.XXIV:1-7, Lev. XXIX:1,
	Tell Ahmar (Area A): Jamieson 1990: Fig. 29:2,5,9, Fig.30:1-12, Fig. 31:6-10, Fig.33:1-11, Fig.34:1-18, Fig.36:12-15
	Tell Banat: Porter ve Mcclellan 1998: Fig.11:10-17.Fig.12:11-13,Fig.15:6,18,21.
	Tell Banat (Period IV): Porter 2007, Plate III:11,14-15, 22
	Tell Hadidi: Dornemann 1988, Fig.5:15-18, Fig.6:1-15, Fig.9:6, 8-10, Fig.17:1-6, 15
	Tell Hamoukar (Survey): Ur 2010, Figure B.19:17-24, Figure B.21:3,11.
	Porter 2007, Plate 1:12-16
	Zeytinli Bahçe Höyük: Frangipane 2007, Fig.8.17:11-12.
	Yarım Höyük: Kozbe ve Rothman 2005,Fig.7:7-15
Dip Parçaları:	Amik G: Braidwood ve Braidwood 1960, Fig.214:7-21
	Gre Virike: Engin 2003: Lev.21:2,7, Lev22:2-7, Lev.23:2-3,Lev.115:1-7, Lev.116:5-7, Lev.117:2-5
	Gre Virike (Survey):Ökse 1999a, Şekil 5:6, Şekil 6:12,14, Şekil 7:20.
	Hassek Höyük: Gerber 2005, Tafel 26:363-390.
	Kurban Höyük (V. Evre): Algaze 1990, Plate 51: C-E, Plate 72 (IV. Evre): P, Plate 75:A-C
	Mezra Höyük: Yılmaz 2010, Lev.XXXVIII:1-10.Lev. XLVII:5-7, Lev.XLVIII:2-3
	Tell Ahmar (Area A): Jamieson 1990: Fig.41:1-16, Fig.42:1-6, Fig.43:1
	Tell Hamoukar (Survey): Ur 2010, Fig.B.19:1-4
	Tell Hadidi: Dornemann 1988, Fig.13:28-29

	Tell Shiyukh Tahtani: Sconzo 2007, Fig.5:12-17
	Yarım Höyük: Kozbe ve Rothman 2005,Fig.10:4-15
	Tell Qumluq: Jamieson ve Kanjou 2009, Fig.7
Gövde Parçaları:	Gre Virike: Engin 2003: Lev.19:5-6, Lev.127:5-6
	Hassek Höyük: Gerber 2005, Tafel 52:719, 727
Kaide Parçası:	Kurban Höyük: Algaze 1990, Plate 74:A-F
Çömlekçi İşareti	Gre Virike: Engin 2003: Lev.83:4, Lev.125:1-13, Lev.158:1,3-5,
	Gritille: Voigt ve Ellis 1981: Fig.7:K,M, N, O
	Hassek Höyük: Gerber 2005:Tafel 62: 839-845, Tafel 63: 846-861, Tafel 64:862-879.
	Kurban Höyük (III. Evre, Alan D, E): Algaze 1990: Plate 113:G, Plate 119:A, Plate 122:B. Plate 115: E (III. Evre) Alan B,D, Plate 117: D (Period III. Evre Alan A,B,D); (IV. Evre):Plate 54: E
	Mezra Höyük: Yılmaz 2010, Lev.XXIX:1.
	Tell Banat (Period IV): Porter 2007, Plate III:16,22
	Tell Es Sweyhat: Holland 2006: Fig. 17:11, Fig. 194:6 (Type D.29,A,B). Fig. 333:8 (Type D30), Fig. 77:6 (Type D.23), Fig.209:2, Fig.333:18 (Type D.14:A,B), Fig.178:17 (Type D.26), Type C.21. Type A.1, Type B.7. Type B.8. Type C.1.
	Yarım Höyük: Kozbe ve Rothman 2005,Fig.7:13

3.2.7. Erken Tunç Çağı Mutfak Kapları/ Üçgen Tutamaklı Pişirme Kapları

"Mutfak Kapları/Pişirme Kapları", içinde yemek pişirilen, mutfakta günlük işlerin yapıldığı kapları tanımlamaktadır. Doğrudan ateşe maruz kalmadan kaynaklanan renk alacalanmaları kapların özellikle dış yüzeylerinin alt kısımlarında görülmektedir. Bu türde kaplar, ağız kenarında yer alan üçgen tutamakları ile karakteristik bir hal kazanırlar. Ağızdan Üçgen Tutamaklı Pişirme Kapları, Doğu Anadolu ve Orta Fırat bölgelerinde, Geç Kalkolitik'ten ETÇ'nın sonlarına dek, en uzun süre kullanılan mal grubu olarak karşımıza çıkar. ETÇ I'den itibaren Orta Fırat Bölgesi'nde[136] hâkim olan Mutfak Kapları, Geç Kalkoltik'te yaygın olan ve Saman Yüzlü Mallar (Chaff-faced Ware) olarak adlandırılan oldukça kaba örneklerden bütünüyle farklıdır. Mutfak Kapları, Amuk Ovası'na kadar yayılmasının yanı sıra Arslantepe, Norşuntepe, Pulur örnekleri, bu tip mutfak kaplarının Doğu Anadolu Bölgesi'nde de oldukça yaygın kullanıldığını göstermektedir[137].

[136] Hassek Höyük ETÇ I ve Kurban Höyük V'den bilinmektedir.
[137] Engin 2003, 109. Kozbe 2013, 348-349. Kozbe, Öğütle ve İşler 1999, 211.

Erken Tunç Çağı Mutfak Kapları olarak nitelenen el yapımı, perdahlı ve ağız kenarında karşılıklı iki üçgen tutamak bulunan gri ve kızılkahverengi çömlekler MÖ 3. binyılda Doğu Anadolu'da Karaz ve Pulur'dan, Fırat Havzası'nda Taşkun Kale ile Kurban Höyük IV den ve Amuk H evresinden bilinmektedir. Genellikle mutfak kapları olarak kullanıldıkları düşünülen ve ağız kenarındaki üçgen biçimli tutamakları nedeniyle arkeoloji literatürüne "*Ware mit dreieckigen Lappengriffen*" adı ile geçen bu tip kaplar, Doğu Anadolu ile Habur Nehri Havzası arasındaki geniş coğrafi alana yayılmıştır. Doğu Anadolu'daki buluntu yerleri Geç Kalkolitik sonundan itibaren, yoğunlukla Erken Tunç Çağı II-III'e tarihlenen bu seramiğin MÖ 3. binyılın sonuna kadar üretildiği sanılmaktadır[138].

Bu tip kaplar, Amuk Ovası'na kadar yayılmıştır. Arslantepe, Norşuntepe, Taşkun Mevkii, Pulur ve Yeniköy örnekleri, bu tip mutfak kaplarının Doğu Anadolu Bölgesi'nde de oldukça yaygın kullanıldığını göstermektedir. Kuzey Mezopotamya ve Habur Bölgesi merkezlerinde ETÇ'nin ilk yarısında Ağızdan Üçgen Tutamaklı Mutfak Kapları az oranda da olsa görülmektedir. Tell Brak'da, TW Alanı'nın I. tabakasında ağızdan üçgen tutamaklı çömlekler ele geçmiştir. Ancak Kuzey Mezopotamya ve Habur Bölgesi merkezlerinde daha yaygın olarak ağzın altında yer alan üçgen tutamaklı mutfak kapları görülmektedir. Bu tip mutfak kaplarına özellikle Ninive 5 tabakalarında rastlanmaktadır[139].

Ağız altında yer alan bu türde tutamaklar, yassı üçgen ya da yarım ay biçimli olabilmektedir. Bu tipte tutamaklı geniş ağızlı mutfak kaplarının ETÇ I boyunca yaygın olduğu, fakat benzer formların Geç Kalkoitik Dönem'den ETÇ III'e kadar kullanıldığı görülmektedir[140].

Seramiklerin tamamı el yapımıdır. Seramikler, kilin üst üste sarmal bir biçimde konması ve ıslak olarak birleştirilmesiyle tamamlanmıştır. Bununla birlikte düzgün cidar kalınlığına sahip bazı ağız kenarlarının çarkta şekillendirildiğini düşünmekteyiz. Açık ağızlı kapların hem içleri hem dış kısımları, çömleklerin ise genellikle dış yüzleri ve içte ağız kenarları astarlı ve açkılıdır. Açkısız örnekler de söz konusudur. Ayrıca ıslak sıvazlama, belirgin olarak bazı kaplarda mevcuttur. Seramiklerin dış yüzleri ve bazen iç yüzleri hamur renginde astarlıdır. Ancak yüzeyler ıslak olarak sıvazlandığından, bazı kaplarda sulandırılmış aynı kilin kap fırınlanmadan önce üzerine

[138] Ökse 1999b, 335.
[139] Engin 2003, 109.
[140] Engin 2003, 109.

sürüldüğü kendinden astar ile ıslak sıvazlama sonucu oluşan astar farkı anlaşılamamaktadır. Jamieson, Tell Ahmar'ın A alanı örneklerinde kap yüzeylerinin suyla düzeltilmesi sonucu, astar gibi bir oluşum sağlandığını ve aynı şekilde kendinden astarlı ile ıslak sıvazlama sonucu oluşan astar farkının belirlemenin güç olduğunu belirtmektedir[141]. Açık kapların hem içleri hem dışları, kapalı formların ise içte ağız kenarları ve dışları açkılıdır. Bu seramik türünde açkı oldukça yaygın kullanılmıştır. Çömleklerin içlerinde, bazen düşen taşçıklara ait boşluklar görülmektedir. Kapların üzerindeki perdah izleri yatay ya da yukarıdan aşağıya doğru diagonal olarak açkılanmaya işaret etmektedir. Kapların tamamında özenli perdahlama görülmez. Parlak açkıya ya da açkı bezemelere kap yüzeylerinde rastlanmaz. Özellikle bazı çömlek formlarında iki farklı yönde kesişen diagonal açkı izleri görülmektedir. Fakat bunlar bir motif oluşturma anlayışından uzaktır[142].

Mutfak kaplarının en belirgin özelliği, hamurlarının iri mineral katkılı olmasıdır. Mineral katkı, ateş üzerine konan kabın ani ısınarak çatlamasını önleyen düzenli bir ısı dağılımı sağlamaktadır. Bir kap alttan ısıtıldığında, dış yüzey iç yüzeyden daha sıcak olduğundan, daha soğuk olan iç yüzeyde çatlaklar oluşur. İri mineral katkı mutfak kaplarında bu çatlakların oluşmasını önlemektedir[143].

Res.15: Sultantepe Höyüğü, ETÇ Mutfak Kapları

[141] Engin 2003, 102-103.
[142] Engin 2003, 103.
[143] Engin 2003, 103.

3.2.7.1. Sultantepe ETÇ Mutfak Kapları/ Üçgen Tutamaklı Pişirme Kapları ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü İntensif yüzey araştırmasında ele geçen ve Erken Tunç Çağı'ına tarihlenen ağızdan Üçgen Tutamaklı Pişirme Kapları grubunda, 5 adet çömlek örneği **(Lev.VI:1-5)** bulunmaktadır **(Res.15).**

Hamur: Sultantepe Höyüğü Erken Tunç Çağı Mutfak Kapları'nda **(Lev.VI:1-5)** genel olarak açık kahve (7.5 YR 7/4-7/6-8/4) ve pembemsi kahverengi (10 YR 6/6) seramik hamuru kullanılarak üretilmiş oldukları saptanmıştır.

Katkı Maddesi: Sultantepe Höyüğü Mutfak Kapları'nın en önemli özelliği seramik hamurlarında çeşitli mineral katkı maddelerinin olmasıdır. Söz konusu Mutfak Kapları'nın hamurlarında **(Lev.VI:1-5)** genel olarak kum, kireç, taşçık, mika ve bitkisel katkı maddelerinin kullanılmış olduğu saptanmıştır. Nitekim bu katkı maddelerinden kum-kireç-bitkisel, kum-taşçık-kireç gibi üç katkı maddesinin birlikte kullanıldığı kombinasyonlar olduğu gibi kum-kireç gibi iki katkı maddelerinin birlikte seramik hamurlarında kullanıldığı örnekler de mevcuttur.

Üretim Teknikleri

Yapım: Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında ele geçen Mutfak Kapları'nın üretim tekniklerine bakıldığında **Lev.VI:2,4-5** nolu örneklerde ağız ve boyun kısımları yer alan düzenli cidar kalınlığı ve düzenli çark izlerinin varlığından dolayı bu çömleklerin çark yapımı kaplar oldukları saptanmıştır. Söz konusu gruba ait **Lev.VI: 3** nolu örnekte çark izlerinin bulunmamasından dolayı el yapımı olduğu, **Lev.VI:1** nolu örneğin ise ağız profilinin çok az bir kısmı korunduğu için yapım tekniği tespit edilememiştir.

Pişme: Sultantepe Höyüğü Erken Tunç Çağı'na ait olan Mutfak Kapları **(Lev.VI:3-5)** ısı derecesi yüksek olan bir fırında pişirildikleri için oldukça sert ve iyi derecede pişmiş örneklerdir. Bu gruba ait **Lev.VI: 1-2** nolu çömlek örneklerinin kırık olan cidarlarında renk alacalanmasından dolayı özlü pişmedikleri için orta derecede pişmiş kaplar oldukları saptanmıştır.

Yüzey İşlemleri

Astar: Sultantepe Höyüğü Mutfak Kapları'nın %80'ninde **(Lev.VI:1,3-4**) yüzey işlemi olarak seramiklerin dış yüzeylerinin açık kahve (7.5 YR 7/4- 7/6 -8/4) ve pembemsi kahve (10 YR 6/6) hamur renginde astarsız olarak bırakılmıştır. Ancak **Lev.VI: 2**'deki

çömlek örneğinin yüzey işleminde diğer örneklerden farklı olarak çömleğin yüzeyinde kahverengi (7.5 YR 6/3) dış astar kullanıldığı saptanmıştır.

Nitekim Mutfak Kapları'nın dışları ve bazen de iç kısımları hamur renginde astarlıdır. Ancak yüzeyler ıslak olarak sıvazlandığından, bazı kaplarda sulandırılmış aynı kilin kap fırınlanmadan önce üzerine sürüldüğü kendinden astar ile ıslak sıvazlama sonucu oluşan astar farkı anlaşılmamaktadır.

Açkı: Sultantepe Höyüğü Mutfak Kapları'nın yüzeylerindeki gözenekleri kapatmak ve seramiklerin geçirimsizliğini sağlamak adına **Lev.VI: 2-5** nolu çömlek örneklerinde açkı uygulamasının olduğu tespit edilmiştir. **Lev.VI: 1** nolu çömlek örneğinin ağız profilinin çok az bir kısmı korunmuş olup bu örnekte açkı uygulamasının yapılmadığı görülmüştür.

Açık kapların hem içleri hem dışları, kapalı formların ise içte ağız kenarları ve dışları açkılıdır. Bu seramik türünde açkı oldukça yaygın kullanılmıştır. Çömleklerin içlerinde, bazen düşen taşçıklara ait boşluklar görülmektedir. Kapları üzerindeki açkı izleri yatay ya da yukarıdan aşağıya doğru diyagonal açkılamaya işaret etmektedir. Kapların tamamında özenli açkılama görülmez.

Bezeme: Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen Mutfak Kapları'nın pişirme işine yönelik günlük kullanım görmelerinden dolayı bezeme unsuru sadece **Lev.VI:1**'deki çömlek örneğinin ağız tablasında oluk bezeme de görülür. Bu mutfak kabı dışında diğer örneklerin (**Lev.VI:2-5**) bezemesiz oldukları görülmüştür. Söz konusu Sultantepe Höyüğü Mutfak Kapları'nın ağız kenarlarında yer alan üçgen tutamak ile açkılı olmaları bezeme oluşturma anlayışından uzak olduğu sadece işlevsel olarak yapılmış olduğu düşünülmektedir.

Kap Biçimleri

Çömlekler

Sultantepe Höyüğü Mutfak Kapları, Boyunsuz ve Boyunlu Çömlekler olmak üzere iki alt gruba ayrılmaktadır. Söz konusu boyunsuz çömlekler; oluk ağız kenarlı ve dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı olmak üzere 2 tip olarak değerlendirilmiştir. Boyunlu çömlekler ise basit ağız kenarlı olup bu grupta sadece 1 örnek bulunmaktadır,

a. **Basit Ağız Kenarlı Çömlekler;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 20-23cm olan yuvarlak gövdeli üçgen tutamaklı boyunlu 2 örnek ele geçmiştir **(Lev.VI:3-4).**
b. **Oluk Ağız Kenarlı Çömlek;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 27cm olan 1 adet yuvarlak gövdeli boyusuz çömlek ele geçmiştir **(Lev.VI:1).** Ağız

kenarında üçgen tutamağı bulunan bu örneğin cidar kalığınlığı diğer örneklere nazaran daha kalındır. Mutfak Kapları'nın genelde yuvarlak dipli oldukları ve kırıldıklarında gövde parçaları ile benzerlik göstermelerinden dolayı dip parçalarının tespit edilmesini zorlaştırmaktadır.

c. **Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Çömlekler;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 16-21cm olan 2 adet üçgen tutamaklı, yuvarlak gövdeli boyunsuz çömlek bulunmaktadır **(Lev.VI:2,5).** Bu çömleklerin benzerleri Kurban Höyük'ten[144] ele geçen tüm mutfak kabı örneğinden yola çıkarak yuvarlak gövdeli ve düz dipli çömlekler olduklarını söylebiliriz.

Benzerleri:	Adıyaman Survey: Blaylock-French-Summers 1990, Fig.17:22
	Gre Virike: Engin 2003, Lev.29:1-3, Lev.179:1-2, Lev.180:1,3, Lev.181:1-4, Lev.182:1-3, Lev.183:4, Lev.184:3,5, Lev.185:4; Engin 2007:Fig. 18.8:1-2,5-9.
	Gerber 2000, Abb.7:38
	Hassek Höyük: Gerber 2005, Tafel 45: 642-649
	Kavuşan Höyük: Kozbe 2013,Şekil 14; Kozbe-Öğütle-İşler 2009, Çiz.6
	Kurban Höyük (Period IV): Algaze 1990, Plate 93: A-M , Plate 94: E,F , Plate 148:B.
	Jamieson 1993, Fig. 3:6,18,35.
	Titriş Höyük: Algaze vd. 2001, Figure 22.2:A-B
	Samsat: Abay 1997, Typ VIII: Abb.62D, Typ V:Abb 30E, Abb.30:F,G,H.
	Salat Tepe: Ökse 1999b, Şek.4

3.2.8. Yatay Bant Boyalı Seramikler

Bu seramik türü yayınlarda, "Band Painted Ware" [145], "Red Banded Ware"[146], "Euphrates Banded Ware"[147] ya da "Metallische Ware mit Streifenbemalung" olarak geçmektedir[148]. Yatay Bant Boyalı Kaplar'ın yüzeyleri, Yalın Basit Seramik türü ile benzer biçimde devetüyü ve açık kahverengi tonlarındadır. En belirgin özellikleri yatay ince boya bantlarla bezenmiş olmalarıdır. Boya bantlar, kahverengi ve kırmızı renklerdedir. Bezemeler, seyrek bantlar halinde, kapların daha çok üst kısımlarına uygulanmaktadır. Kaplar oldukça ince cidarlıdır ve sert pişmiştir. Seramiklerin büyüklüğüne bağlı olarak cidar kalınlıkları değişmektedir. Yatay boya bantların

[144] Kurban Höyük (Period IV): Algaze 1990, Plate 93: A-M , Plate 94: E,F , Plate 148:B.
[145] Zettler 1997, 59, 63, 64.
[146] Lebeau 2000, 172.
[147] Porter 1995, 9-15.
[148] Engin 2003, 249.

muntazam olması, bezemenin, seramiğin çarkta döndürülerek yapıldığını düşündürmektedir. Orta Fırat Bölgesi için karakteristik bir seramik türü olarak gözüken Yatay Bant Boyalı Kapları oldukça ince cidarlı olup kaliteli bir üretim ortaya koymaktadır. Gerek üretim kalitesi gerekse kap biçimleri açısından Yatay Bant Boyalı Seramik türünün, Orta Fırat Bölgesi'ne özgü Metalik Kaplar'la ve İnce Şerit Perdahlı Seramik türü ile ilişkili olduğu görülmektedir. MÖ 3. binyılın ikinci yarısında, bölgede boyalı seramik geleneği çok yaygın değildir. Yatay Bant Boyalı Seramik'leri de merkezlerde oldukça az miktarda olup daha çok mezar eşyası olarak tespit edilmiştir. Kap biçimlerine bakıldığında; bardaklar, şişeler, boyunlu çömlekler ve ayaklı kaplarla sınırlı oldukları görülmektedir. Bu nedenle Yatay Bant Boyalı Mallar'ın günlük yaşamda kullanılmaya yönelik üretimden çok, özel bir amaçla yapıldığını göstermektedir[149].

Söz konusu Kurban Höyük'te ele geçen Bant Boyalı Seramikler de üretim teknikleri ve yüzey işlemlerindeki bazı unsurlar bakımından devetüyü Yalın Basit Mallar'a benzemektedirler. Ancak Bant Boyalı Mallar, daha yaygın olan Yalın Basit Mallar'ın sadece dekoratif bir çeşidini temsil ettiği düşünülmemelidir. Çünkü Saklı Astarlı Mallar ile Yalın Basit Malların aksine tüm Bant Boyalı Mallar'ın tipolojik repertuarda paralelleri bulunmaz[150].

Bant Boyalı Seramik parçalarının hamurları açık yeşilimsiden kırmızımsı-devetüyüne değişirken, çoğu parça kahverengimsi- devetüyü renginde hamura sahiptir. Hamur renginde astara sahip örneklerin yanı sıra, açık renkli devetüyü ve kahverengi astarın daha yaygın olduğu görülmüştür. Nitekim bu seramiklerin hamurları çok ince kum ve taşçık katkılıdırlar. Bezeme genellikle seramiklerin tüm dış yüzeyini örten yatay bantlar şeklinde yapılmaktadır. Bununla birlikte daha büyük çömleklerde ağız kenarından dip kısmına kadar boya ile kaplanmıştırlar. Dekorasyon kaçınılmaz olarak kabın bütün dış yüzeyini kaplayan yatay bantların formunu alır. Tamamıyla korunmuş profilleri ile ele geçirilmiş küçük açık formlu kaplarda bu durum çok daha açıktır. Ancak ele geçen ve tamamıyla korunmuş olan paralel örneklerden, büyük çömleklerin bile dip kısmından ağız kenarına kadar boyalı olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Bazı örneklerde bantların direkt olarak kabın yüzeyine boyandığını görürüz, diğerleri ise bütün kap aynı boya ile boyanıp sonra bazı yerleri yatay darbelerle özensiz görünümlü paralel bantlar oluşturacak şekilde silinmektedir. Boya renklerinin çeşidi oldukça sınırlı

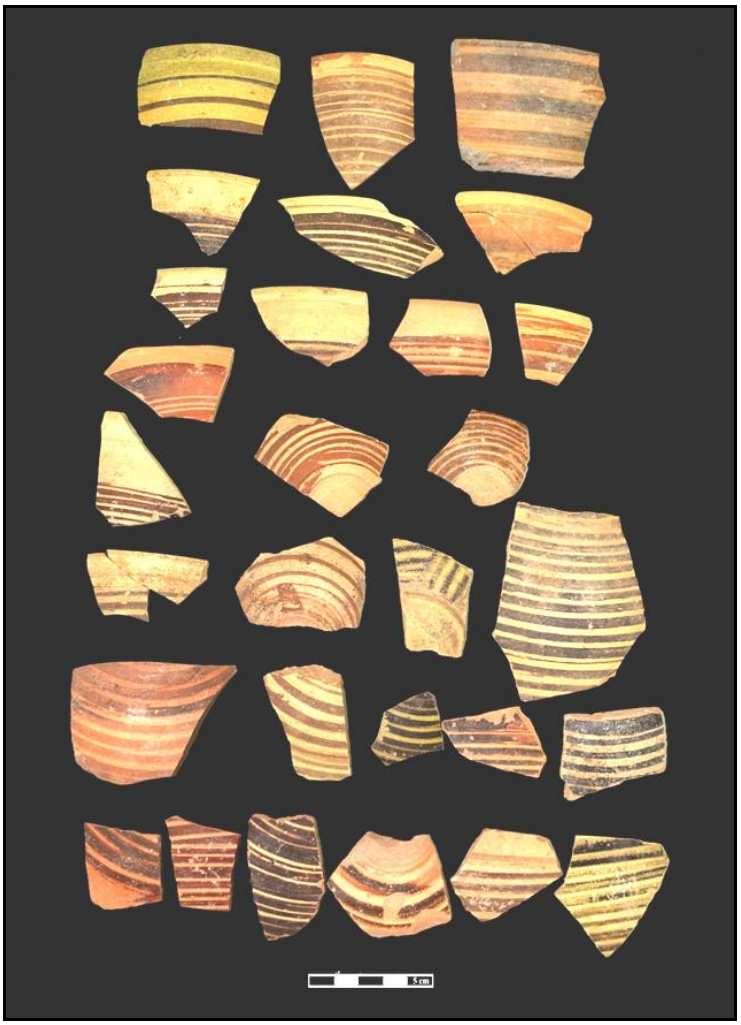
[149] Engin 2003, 253-254.
[150] Algaze 1990, 320.

olmakla birlikte zeytini kahverengi tonların çoğunlukta olduğu görülürken turuncu/kırmızımsı olan renkler daha nadir görülmektedir[151].

Orta Fırat Bölgesi'nde yer alan Gre Virike Bant Boyalı Mal grubunda kaplar çarkta ustaca biçimlendirilmiş olup üretim tekniği ve kap formları açısından ince şerit perdahlı kaplar ile benzer özellikler sergilemektedir. Kaplar oldukça ince cidarlı olup sert pişmişlerdir. Astarsız olan kap yüzeyleri çok iyi düzeltilmiştir. Kaplar tam okside olmakla birlikte özlü pişmiş örneklere de rastlanmaktadır. Yatay boya bant'ların muazzam olması, bezemenin, kap çarkta döndürülerek yapıldığını düşündürmektedir. Tell Banat örneklerinde de boya bantların çarkta yapıldığı düşünülmüştür. Boya, kaplar üzerine oldukça ince ve sulu sürülmüştür. Boya bantlar kapların düzeltilmiş yüzeylerine uygulanmıştır. Çok ender olmakla birlikte, bu seramik türünde dalgalı boya hatlar da görülebilmektedir. Gre Virike Bant Boyalı Seramikler'in hamurları temiz, oldukça ince kum ve mikalıdır. Hamur içinde seyrek olarak çok küçük kireç zerrecikleri görülmektedir. Söz konusu Yatay Bant Boyalı Seramik formlarına bakıldığında dışa çekik ağız kenarlı, keskin profilli çanaklar, İçe eğik, dışa çekik ağız kenarlı, kısa dik boyunlu, yuvarlak omuzlu, dışa açık ve dışa çekik ağız kenarlı, uzun huni boyunlu çömleklerin yanı sıra ayak parçası ile halka dip parçasından oluşmaktadır[152].

Yatay Bant Boyalı Seramik türü daha çok Orta Fırat Bölgesi'nde yaygın görülmektedir. Orta Fırat Bölgesi'nin Suriye kesimindeki Kalperdahlı Seramikan Bölümü'nde yürütülen yüzey araştırmalarında, Yatay Bant Boyalı Seramik parçaları ele geçmiştir. Bununla birlikte, bu seramik türü doğuda Balih ve Habur bölgelerine, batıda İslâhiye Ovası'na, kuzeyde ise Orta Anadolu'ya kadar ulaşmıştır. Bu türde boyalı seramik örnekleri, Titriş Höyük, Jerablus Tahtani, Tall Bia, Tell Hadidi, Sweyhat, Terqa, Amarna, Gedikli Höyük ve Kurban Höyük[153] gibi birçok yerleşim yerinde ele geçmiştir. Balih ve Habur Bölgeleri'nde ele geçen Bant Boyalı Kaplar, daha çok Fırat Bölgesi'nden ithal olarak değerlendirilmektedir. Yatay Bant Boyalı Kaplar genel olarak MÖ 3. binyılın ikinci yarısında kullanılmıştır. Campbell, Tişrin Bölgesi'nde görülen bu türde boyalıları, MÖ 3.binyılın ortalarına tarihlemektedir. Lebeau ise, Kuzey Suriye'de, Fırat Nehri'nin doğusunda kalan bölgede Yatay Bant Boyalı Kaplar, ETÇ II-III geçiş evresi ile çağdaş olan Erken Cezire IIIa evresine vermektedir[154].

[151] Algaze 1990, 320-321.
[152] Engin 2003, 250-253.
[153] Algaze 1990, 320.
[154] Engin 2003, 254-255.

Res.16: Sultantepe Höyüğü, Yatay Bant Boyalı Mallar

3.2.8.1. Sultantepe Yatay Bant Boya Bezemeli Seramikler ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında Yatay Bant Boyalı mal grubu, kâse (**Lev. VIII: 1-11**), çömlek (**Lev. VII:3**) ve dip parçalarından (**Lev.VII:4-7)** oluşmaktadır **(Res.16).**

Hamur: Sultantepe Höyüğü Bant Boya Bezemeli Seramik grubunda yer alan kâse örneklerinin genel olarak açık tona sahip dört farklı renkte seramik hamuruna sahip oldukları saptanmıştır. Söz konusu kâselerin (**Lev. VIII: 1-11**) hamurlarında kullanılan renkler genel olarak devetüyü (2.5 Y 8/3-5 YR 8/3-10 YR 8/3), açık kahverengi (7.5 YR 7/6-8/4-10 YR 7/3), pembemsi devetüyü (7.5 YR 8/3) ve grimsi krem (2.5 Y 7/2) renk hamurlu kilden üretildikleri tespit edilmiştir. Sultantepe Höyüğü'nde sadece 1 örneğin ele geçtiği Bant Boya Bezemeli çömleğin (**Lev. VII:3**) bu gruba ait kâse örneklerinden farklı olarak gri (Gley 1 5N) renk seramik hamurlu olduğu saptanmıştır. Sultantepe Höyüğü Bant Boya Bezemeli dip parçalarında, açık kahve (7.5 YR 7/3-10 YR 8/4),

krem (7.5 YR 8/3) ve devetüyü (10 YR 8/3) renk hamur kullanımı gözlenmiştir. Bant Boya Bezemeli Seramikler'in hamur rengi bakımından bir değerlendirme yapmak gerekirse açık kahverenginin %47'lik bir orana sahip olduğu ve en yoğun kullanılan hamur olduğu saptanmıştır. Ayrıca bu hamur rengini %35'lik bir dilime sahip olan devetüyü ve pembemsi devetüyü hamur takip etmektedir.

Katkı Maddesi: Bu gruba ait Bant Boya Bezemeli Seramikler'in hamurlarında genel olarak kireç ve kum katkı maddesinin ağırlıklı olarak kullanılmış olduğu saptanmıştır. Nitekim bu katkı maddelerinin yanı sıra nadirde olsa mika ve bitkisel katkı maddesi de tespit edilmiştir. Bu mal grubunda yer alan **Lev.VIII: 2,4,10,11** nolu kase örneklerinin hamurları oldukça temiz bir kilden yapıldığı ve katkı maddesinin kullanılmadığı tespit edilmiştir. **Lev.VIII: 1,3,5-9** nolu kase örneklerinde ise kum, kum-kireç, mika-kireç ya da kum-kireç-mika katkı maddelerinin birlikte kullanıldığı farklı kombinasyonlar kaşımıza çıkmaktadır. Bu gruba ait tek örnek ile temsil edilen çömlek örneğinin (**Lev.VII: 3**) hamurunda kum ve kireç katkı maddelerinin birlikte kullanılmış olduğu saptanmıştır. Sultantepe Höyüğü Bant Boya Bezemeli Seramik grubunda dört örnekle temsil edilen dip parçalarından **Lev.VII:4,7** nolu örneklerin hamurlarında sadece kireç katkı maddesi kullanılırken, **Lev.VII: 5-6** nolu örneklerinde ise sadece kum katkı maddesinin kullanımı söz konudur. Sultantepe Höyüğü Bant Boya Bezemeli Seramikler'de kullanılan katkı maddelerinde genel bir değerlendirmesi yapıldığında kum ile kireç katkı maddesinin kullanımı %58.8'lik bir orana sahip olduğu saptanmıştır.

Üretim Özellikleri

Yapım: Sultantepe Höyüğü Bant Boya Bezemeli seramik grubunda yer alan kase (**Lev.VIII:1-11**), çömlek (**Lev.VII:3**) ile dip parçalarının (**Lev.VII:4-7**) tamamı çark üretimi seramikler oldukları gözlenmiştir. Söz konusu seramiklerin çarkta ustalıkla biçimlendirilmiş oldukları, standart bir cidar kalınlığına sahip olmalarının yanında seramiklerin iç yüzlerindeki düzenli çark izlerinden anlaşılmaktadır.

Pişme: Bu seramik repertuarında yer alan kâse, çömlek, dip parçaları ile gövde parçasının yüksek derecede ısı üreten bir fırında pişirildikleri için iyi ya da çok iyi biçimde piştikleri saptanmıştır. . Sultantepe Höyüğü Bant Boya Bezemeli Seramikler'in kırık kesitlerinde renk farklılığın olmaması ve tam okside seramikler oldukları için kaliteli pişmiş bir seramik grubudur. **Lev.VII: 6-7** nolu dip parçaları çok iyi pişmiş sert seramikler iken **Lev.VIII:1-11** nolu kaseler, **Lev.VII:3** nolu çömlek, **Lev.VII:4-5** nolu dip parçaları iyi derecede pişmiş orta sertlikte özlü seramiklerdir. Nitekim Sultantepe

Höyüğü intensif yüzey araştırmasında tespit edilen bu seramiklerin tamamının ince cidarlı olmaları daha kaliteli pişmelerini sağlamıştır.

Yüzey İşlemleri

Astar: Sultantepe Höyüğü Bant Boya Bezemeli Seramikler'de hamur renginden farklı olarak yüzey işleminde astar kullanımına sahip örneklerin olduğu gibi yüzey işlemlerinin hamur renginde bırakıldığı astarsız örnekler de mevcuttur. Söz konusu **Lev.VIII:2,3,4,7,11** nolu kaseler ile **Lev.VII: 4,6,7** nolu dip parçaları yüzeyleri hamur renginde bırakılmış astarsız örneklerdir. Hamur renginden farklı bir astara sahip **Lev.VIII: 1,5,6,9,10** nolu kaseler ile **Lev.VII: 5** nolu dip parçasında krem (2.5 Y 8/2-8/3) renk dış astar kullanımı söz konusudur. Sultantepe Höyüğü'nde Bant Boya Bezemeli Seramik grubunda sadece bir örnek ile temsil edilen çömlekte iç yüzde pembemsi kahverengi (7.5 YR 7/4), dış yüzde ise açık kahverengi (5 YR 7/3) astar kullanılmıştır.

Açkı: Sultantepe Höyüğü Bant Boya Bezemeli Seramik grubunda yer alan iki kâse **(Lev. VIII: 9,11)** örneğinde yüzey işlemi olarak açkı kullanımı tespit edilirken, Bu mal grubunda yer alan **Lev.VIII: 1-8,10** nolu kaseler, **Lev.VII:4-7** nolu dip parçalarında **ve** sadece bir örneği bulunan **Lev.VII:3** nolu çömlekte açkı kullanımının olmadığı saptanmıştır. Bu bağlamda Sultantepe Höyüğü Bant Boya Bezemeli Mal grubunda yer alan örneklerin tamamı değerlendirildiğinde seramiklerin %12'sinin açkılı iken %88'i açkısız örneklerdir.

Bezeme: Sultantepe Höyüğü Bant Boya Bezemeli Seramik repertuarındaki kâselerin dış yüzeylerinde siyah, kahve**,** koyu kahve**,** koyu grimsi kahve ve kırmızı renk boya ile bant bezemeler yapılmıştır. Söz konusu yatay ya da dikey olarak yapılan bu boya bant bezmeler birbirine paralel olup, sayıları 3-12 adet bant arasında değişmekle beraber boya bantların kalınlıkları 0.2-1.2cm arasında değişmektedir. **Lev.VIII: 5,9-11**'de nolu kaselerin dış yüzünde siyah (7.5 YR 2.5/1, 3/1-10 YR 3/1) renk boya birbirine paralel yapılmış ve sayıları 3-7 arasında değişen ince bant boya bezemeler bulunmaktadır. **Lev.VIII: 3,7,8** nolu kase örneklerinde kahverengi (2.5 YR 3/2-7.5 YR 4/2- 5/3) bant boya bezeme anlayışı aynı şekilde uygulanmıştır. **Lev.VIII: 1,6** nolu kaselerin gövdelerinin dış yüzünde koyu kahverengi (5 YR 3/2-7.5 YR 4/2) boya ile 6 adet ince yatay bant boya bezeme yapılmıştır. Bu gruba ait **Lev.VIII: 2** nolu kase örneğinin dış yüzünde koyu grimsi kahve (10 YR 4/2) rengi boya ile 3 adet yatay bant boya bezeme yapılırken, **Lev.VIII:4** nolu kase örneğinin dış yüzünde kırmızı (2.5 YR 5/6) renk boya ile hem ince hem de kalın yatay bant boya bezemeler görülmektedir.

Sultantepe Höyüğü'nde Bant Boya Bezemeli Seramik grubunda tek örneğinin ele geçtiği çömlekte (**Lev.VII:3**) koyu kahverengi (5 YR 7/4) boya ile çömleğin ağız tablasında ince bant şeklinde bir bezemeye yapılırken aynı renk boya ile ağız kenarından başlayarak omuz kısmına doğru kalınlıkları 0.4-0,8cm arasında değişen 5 adet yatay bant boya bezeme yapılmıştır. Bu gruba ait dip parçalarına bakıldığında (**Lev.VII:4-7**), siyah (7.5 YR 3/1), kahve (7.5 YR 4/4-5/3) ve koyu kahverengi (7.5 YR 3/1), gibi 3 farklı boya kullanılarak bant bezemeler yapıldığı tespit edilmiştir. Söz konusu dip parçalarından **Lev.VII: 4,6-7** nolu dip parçaları, çömlek ve kaselerde olduğu gibi sadece yatay bantlar şeklinde bezemeler yapılırken, **Lev.VII:5** nolu dip örneğinde hem yatay hem de dikey bantlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Dip parçaları üzerine uygulanan boya bezemelerin 4-8 bant arasında değiştiği ve bu bantların kalınlıkları 0.1-0.4cm arasındadır.

Kap Biçimleri

1. **Kâseler**

Sultantepe Höyüğü Bant Boya Bezemeli Seramik grubunda yer alan örnekler, Bant Ağız Kenarlı ve Basit Ağız Kenarlı olmak üzere 2 tip olarak değerlendirilmiştir.

a. **Bant Ağız Kenarlı Kaseler**; Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapları 10-17cm arasında değişen 9 adet kase (**Lev.VIII: 1-7,10-11**) ele geçmiştir. **Lev.VIII:1-6** nolu kaselerin, ince cidarlı, yuvarlak gövdeli örnekler iken **Lev.VIII: 7,10-11** nolu örnekler, dik kenarlı konik gövdelidirler. **Lev.VIII:7**'deki kase örneğinin diğer kaselere oranla daha derin bir forma sahip olduğu görülmüştür. Sultantepe Höyüğü'nde bu mal grubuna ait tüm ya da tüme yakın örnekler ele geçmediği için dip kısımları hakkında yüzey araştırmasında tespit edilen aynı mal grubuna ait düz ve halka dip parçaları göz önünde bulundurularak kase örneklerinin de düz veya halka dipli oldukları düşünülmektedir.

b. **Basit Ağız Kenarlı Kaseler;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 10cm ile 13cm olan 2 kase **(Lev.VIII:8-9)** bulunmaktadır. **Lev.VIII:8** nolu kase örneği ince cidarlı, yuvarlak gövdeli iken **Lev.VIII: 9** nolu kase örneği dik kenarlı bir gövde yapısına sahiptir.

2. **Çömlek**

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında Bant Boya Bezemeli Seramik repertuarında boyunlu çömlek tipinde 1 adet seramik ele geçmiştir.

a. İçe Çekik Ağız Kenarlı Boyunlu Çömlek; Sultantepe Höyüğü'nde Bant Boya Bezemeli mal grubunda bu tipte ağız çapı 15cm olan ince cidarlı, dik boyunlu 1 adet çömlek bulunmaktadır (**Lev.VII:3**). Bu çömleğin tüm ya da tüme yakın örnekleri ele geçmediği için gövde ve dip biçimi Orta Fırt Bölgesinde yer alan Gre Virike[155] yerleşim yerinde ele geçen örnekler göz önünde bulundurularak yuvarlak gövdeli, halka dipli oldukları düşünülmektedir.

3. Dipler

Sultantepe Höyüğü Bant Boya Bezemeli Seramik grubu içerisinde Düz ve Halka diplerden oluşmaktadır.

a. Düz dip; Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte dip çapı 3cm olan yuvarlak gövdeli 1 örnek (**Lev.VII:6**) ele geçmiştir. Seramiğin dip çapının küçük olmasından dolayı kâse ya da bardak formuna ait olduğu düşünülmektedir.

b. Halka dip, Sultantepe Höyüğünde bu tipte dip çapları 4-6cm arasında değişen 3 adet dip parçası **(Lev.VII:4,5,7**) bulunmaktadır. **Lev. VII: 5-7** nolu seramikler, , ince cidarlı, yuvarlak ve basık gövdeli iken **Lev.VII: 4** nolu dip parçası hafif dışbükey genişleyen yuvarlak gövdelidir.

Benzerleri:	
Kaseler	Kurban Höyük (Period Iv): Algaze 1990: Plate 79:I, J, N, O, P, R, Plate 80:A, B,
	Samsat: Abay 2015, Fig.2:23-29
	Gre Virike: Engin 2007, Fig.18.7:12-13
	Gritille: Voigt ve Ellis 1981, Fig.9:A
Çömlekler	Gre Virike: Engin 2003, Lev.176: 3-5)
	Gre Virike: Engin 2007, Fig.18.7:14-16
	Kurban Höyük (Period Iv): Algaze 1990: Plate 80:F, G,
	Tell Chuera: Kühne 1976, Tafel 33:4,6
Dip Parçaları	Gritille: Voigt ve Ellis 1981, Fig.8:H
	Kurban Höyük (Period IV): Algaze 1990: Plate 79:T, U, V, W, Plate 80:N, Plate 147:J
	Porter 1999, Fig. 2, Fig.4

3.2.9. Metalik Mallar

Metalik Mallar, gerek form zenginliği, gerekse üretim kalitesi açısından diğer mal gruplarına göre daha gelişmiştir. Kaplar, metal kapların taklidi gibi oldukça ince cidarlı yapılmıştır. "Akkadian Ware", "Grey Ware", "Schwartz Ware", "Stone Ware" ya da "Basalt Ware" gibi farklı adlandırmaları vardır[156].

[155] Gre Virike: Engin 2003, Lev.176: 3-5.
[156] Braidwood ve Braidwood 1960, 370, Kühne 1976, 33-72.

Söz konusu seramik için "Metalik Seramik" adını ilk olarak H.Kühne kullanmıştır. Bu adlandırmayı yaparken H. Kühne'nin, bu seramik türünün çömlekçi tarafından madeni kapların taklitleri olarak yapılmış olduğu fikrini ortaya atan M.E.L. Mallowann'dan esinlediği anlaşılmaktadır. H. Kühne, Tell Chuera'da ele geçen söz konusu seramik türünü, bir taraftan malzeme ve teknik özelliklerinde saptadığı sertlik ve buna bağlı metalik tınlama sesi, diğer taraftan da yine bu merkezde ele geçen madeni kaplarla form olarak benzemesi sayesinde "Metalik Seramik" olarak adlandırmıştır[157].

Eşsiz teknolojik özellikleri ve yüksek kalitesinden dolayı bunların, bu bölgenin arkeolojik araştırmalarda büyük bir kültürel önemi vardır ve genellikle arkeolojik ve arkeometrik çalışmaların odağı olmuşlardır. Metalik Seramikler'in makroskopik görünüşü ve kimyasal çeşitliliğine bakılmaksızın çok sayıda kap tipini içermektedir. Nitekim Kuzey Mezopotamya Gri Kapları ve Fırat Bantlı Malları'ndan en iyi bilinen "Suriye Şişeleri" belgelenmiş durumdadır. En tipik olanları, yuvarlak dipli, yatay veya uzun ağızlı ve kısa boyunlu çömleklerdir. Bu kaplar, 10cm'den daha düşük bir yüksekliğe sahip çok küçük boyutlardan, yaklaşık 80cm civarındaki büyük örneklere kadar çeşitli boyutlarda görülür. Metalik Seramikler'inin diğer karakteristik tip biçimi, çan şeklindeki bardaklardır. Nitekim yuvarlak veya oval dipli yüksek oluklu bardakların yanı sıra küçük kadehlerde mevcuttur.[158]

Kuzey Mezopotamya Metalik Seramikler, 1100°C civarındaki yüksek fırın sıcaklıklarında ateşlenen çok sert ve sıkıştırılmış (vitrifiye edilmiş) bir yapı ile karakterize olur ve bu yüzden modern Stone Ware ile yakından ilişkilidir. Böyle özel bir seramik üretmek için neredeyse kaba kalıntılardan arındırılmış çok saf bir kil kullanılmıştır. Daha kaba ve daha az saf killerden yapılmış çoğu seramik malların aksine, kapların şekillendirilmesinden önce, hammaddenin temizlenmesi veya ayrıştırılması gibi özel bir muamele yapılması gerekmemektedir. Kuzey Mezopotamya Metalik Seramikler'in çoğunluğu grimsi renktedir ancak pişirme işlemi sırasında fırında oksitleyici veya indirgeyici bir atmosfer olup olmadığına bağlı olarak; yüzey renkleri hamur renginden, kırmızımsı ve kahverengimsi tonlara hatta gri ve siyah renklere kadar değişkenlik göstermektedirler. Bunun yanında sık sık iki renkli turuncu-gri gibi yüzeyler bile ortaya çıkmaktadır[159].

---

[157] Şenyurt 1995, 4.
[158] Falb,Porter ve Pruβ 2013, 171.
[159] Falb, Porter ve Pruβ 2013, 167-168.

Gözle görülemeyen ince mineral katkılı, çok iyi pişmiş, kırıldığında cam gibi keskin kenarları olan, bazı örnekleri açkılı, çark yapımı mal grubudur[160].

Metalik Seramikler, Habur ve Orta Fırat Bölgesi'nden güneye doğru en azından Orta Suriye'de Mari'ye, batıda Amuk Bölgesi'ne, doğuda Kuzey Mezopotamya'ya ve kuzeyde Yukarı Fırat Bölgesi' ne kadar genişleyen bir alana yayılmıştır[161].

Bu bağlamda Metalik Seramikler'inin ana dağılımına bakıldığında, yaklaşık olarak Türkiye'nin Güneydoğusundaki Toros Dağları'nın etekleri ve Suriye'nin kuzeyindeki Jebel 'Abd al-Aziz'in hemen güneyinde yer alan bölgenin arasında kalan geniş bir alan olmak üzere konumlandırılabilir. Kuzeybatı sınırı, Malatya'nın güneydoğusundaki Fırat Nehri'nin akışı tarafında az çok belirlenmiştir. Fırat'ın Nehri'nin Türkiye kesimindeki bu bölgede Metalik Seramikler oldukça sıktır, güneye doğru, Türkiye-Suriye sınırının biraz ötesinde dağılımın, Balih Vadisi'ni de içererek, Güneydoğu'ya doğru gittiği ve Balih ile Fırat'ın birleştiği noktaya kadar uzandığı düşünülmektedir. Doğu sınırı, Türkiye-Suriye sınırının her iki tarafındaki Diyarbakır'ın doğusundaki Dicle Nehri ve bitişiğindeki Batı Habur üçgeni ile kuzeye doğru; Habur Nehri'nin kendisi tarafından güneye doğru belirlenmiştir. Bu alandaki neredeyse her ETÇ yerleşim yeri içerisinde Metalik Mallar'ının nispeten bol miktarda olması, uzunca bir süre bilim insanlarının, sehven, bu malların orada üretildiğini düşünmelerine neden olmuştur. Bununla birlikte, metalik malların kimyasal analizleri yerel Mezopotamya karkerli killerinden yapılmadığını, fakat merkez dağılım bölgesi dışında bir yerde üretildiğini kanıtlamıştır.[162]

MÖ 3. binyılın sonlarında, gelişen ticarete bağlı olarak Önasya genelinde ise kuzeyde Kültepe'ye, güneyde Filistin'e ve doğuda Diyala vadisine kadar uzanan oldukça geniş bir alana metalik seramikler ulaşmıştır. Son yıllarda, Habur Bölgesi'ndeki Tell Mulla Matar, Tell Abu Hafur ve Tell Raqai gibi merkezler, bu bölge için Metalik Seramik türünün oldukça karakteristik olduğunu göstermektedir. Pruß, Metalik Seramik yayılım haritasında, kuzeyde Yukarı Habur ve Karababa Bölgesi, doğuda Girnavaz, batıda Fırat ve çevresi, güneyde Tall Bia'ya kadar olan bölgeyi göstermiştir. Kühne'ye göre de, metalik seramik türü daha çok Kuzeydoğu Suriye ve Fırat arasında yaygın kullanılmıştır. Metalik seramik türünün tarihlendirmesi problemlidir. Eski yayınlarda, Metalik Kaplar daha çok ETÇ III-IV'e ait bir malzeme türü olarak ele alınmıştır. Ancak,

[160] Sayıt 2006, 11-12.
[161] Engin 2003, 100.
[162] Falb, Porter ve Pruβ 2013, 171-172

özellikle son yıllarda Kuzey Suriye'deki çalışmalar, bu seramik türünün MÖ 3. binyılın ortalarında ve daha öncesinde ortaya çıktığını göstermektedir. Kurban Höyük'de en erken Metalik Seramikler, IV. Evre'de ele geçmiştir[163].

Tell Abu Hafur'da 4. tabakada ele geçen örnekler ise MÖ 2500-2600'lere tarihlenmektedir. Raqai'de de 2. ve 3. tabakalarda ele geçen metalik seramik örnekleri, Ninive 5 evresinin sonlarına, MÖ 3. binyılın ortalarına tarihlenmiştir. Tell Mozan'da en erken metalik örnekler EH II'nin başlarına verilmiştir. Orta Habur Bölgesi'nde, Tell Atij, Tell Mozan, Tell Abu Hafur gibi merkezlerde Metalik Kaplar, Ninive V çizi bezemeli örneklerle birlikte görülmeye başlamaktadır. Girnavaz'da da mezar eşyası olarak Metalik Kaplar, Ninive kapları ile birlikte ele geçmiştir. Mari'de B Alanı'nda, bir kısmı mezarlarda ele geçen metalik kaplar, EH I-III'e tarihlenen tabakalara aittir. Mari bulguları, bu seramik türünün Orta Fırat Bölgesi'nde, ETÇ'nin ilk yarısında da kullanıldığını göstermesi açısından önemlidir. Lebeu'ya göre, metalik seramik örnekleri içerisinde, en azından bardaklar, ETÇ II ile eşlenen Erken Cezire H evresine kadar geriye gitmektedir. Kühne'ye göre, metalik seramik türü en erken Ninive 5 evresi ile eşlenmektedir ve EH II'den III. Ur Devri'ne kadar kullanılmıştır[164]

Kuzeydoğu Suriye ve Kuzey Mezopotamya Metalik Seramikleri, Nineve V seramik geleneğinin yerini almaktadır. Fırat Vadisi'nde ortaya çıkan Metalik Seramikler, normalde Yalın Basit Mallar'ın konik kaplarına benzeyen küçük açık kâseler, yuvarlak dipli bazı küçük çömlekler ve genellikle Suriye Şişeleri olarak anılan bir dizi dar boyunlu kaplardır[165].

Basit konik bardak formu bu mal grubunun erken kap biçimi olarak bilinirken geç dönemde kap formlarında büyük bir çeşitlilik görülür. Kapların tamamı çark yapımıdır ve oldukça ince cidarlıdırlar. Çark izleri tüm formlarda rahatlıkla takip edilebilmektedir. Kapların çoğunda yüzeyler yalın bırakılmakla birlikte, bazı örneklerde astarlanmış ve hafif perdahlanmıştır. Yüksek ısıya ve ince cidar kalınlığına bağlı olarak oldukça serttir. Bu sertlik nedeniyle kaplara vurulduğunda metalik bir ses duyulmaktadır. Fırınlamaya bağlı olarak daha çok gri ya da kırmızı renklerdedirler. Çok yaygın olmamakla birlikte bazı örnekler, yeşilimsi renkte ya da devetüyü renkte de varlık gösterirler[166].

[163] Engin 2003, 100-101.
[164] Engin 2003, 101.
[165] Jamieson 1993, 50.
[166] Engin 2003, 97.

Res.17: Sultantepe Höyüğü, Metalik Mallar

4.2.9.1. Sultantepe Metalik Mallar ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü İntensif yüzey araştırmasında ele geçen Metalik Mallar grubunda 3 adet kâse, 1 adet çömlek, 6 adet bardak, 2 adet şişe ve 2 adet dip parçası görülmektedir **(Res.17).**

Hamur: Sultantepe Höyüğü Metalik Seramik grubunda yer alan kâse, bardak, çömlek, şişe ve dip örneklerinde hamur rengi olarak açık kahve, gri, koyu gri ve kiremit rengi gibi dört farklı hamur renginin görüldüğü saptanmıştır.

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında tespit edilen Metalik Seramik repertuarındaki kâse örneklerinde (**Lev.IX: 7-9**) koyu gri (10 YR 5/1-2.5 YR 4/1) ve kiremit (10 YR 6/6) renk hamur kullanılmıştır. Sultantepe Höyüğü'nde Metalik Seramik grubunda tek örnek ile temsil edilen çömlek örneğinde **(Lev.IX:12**) açık kahve 7.5 YR 7/6 renk hamurun kullanıldığı saptanmıştır. Metalik Seramik repertuarında en kalabalık form grubunu oluşturan bardaklarda **(Lev.IX:1-6)** açık kahve ve koyu gri gibi iki farklı hamur renginin kullanılmış olduğu gözlenmiştir. **Lev.IX: 1,2,4** nolu bardak örneklerinde açık kahverengi (7,5 YR 7/6-8/6-10 YR 6/4) mevcut iken, **Lev.IX:3,5-6**, nolu bardaklarda koyu gri (2.5 Y4/1-10 YR 5/1) renk hakimdir.

Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen Metalik Seramik grubunda yer alan 2 adet şişe örneğinden; **Lev.IX: 10**'da açık kahverengi (10 YR 7/4), **Lev.IX:11** nolu örnekte gri

renk (**7.5 YR 5/1**) hamurun kullanımı tespit edilmiştir. Söz konusu mal grubu repertuarında ele geçen dip örneklerine (**Lev.IX:13-14**) gri **(2,5 Y 5/1)** ve açık kahverengi (10 YR 8/4) hamurlu örnekler oldukları görülmüştür.

Katkı: Sultantepe Höyüğü Metalik Seramikler'in hamurlarında kum, kireç ve mika katkı maddelerinin kullanımı söz konudur. Bu mal grubunda yer alan 3 adet kase örneğinin **Lev.IX:7-9** hamurunda kum-kireç, kireç-mika ve kum gibi tek yada iki farklı katkı maddesinin birlikte kullanımı saptanmıştır. Sultantepe Höyüğü Metalik Mallar içinde bir örneği bulunan çömlek örneği (**Lev.IX:12)** ile bu gruba ait bardak formlarından **Lev.IX:1-4** nolu örneklerin hamurlarında sadece kum katkı maddesi yer alırken **Lev.IX:5** nolu örnekte kum ve kireç katkı maddesinin birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Bu gruba ait **Lev.IX:6** nolu bardak ile **Lev.IX:10** nolu şişe örneğinin hamuruda herhangi bir katkı maddesi tespit edilmemiştir. Şişe örneklerinden **Lev.IX: 11**'de kum, kireç ve mika katkı maddelerin birlikte kullanıldığı saptanmıştır. Metalik Mallar içisinde yer alan dip parçalarından **Lev.IX: 14'**de kum-kireç katkı maddeleri birlikte kullanılırken **Lev.IX:13** nolu örnekte sadece kum katkı maddesi kullanılmıştır.

Üretim Teknikleri

Yapım: Sultantepe Höyüğü Metalik Seramikler'ine ait bütün örnekler istisnasız olarak çarkta yapılmıştır. Zaten çoğu kaplarda gözlenen ve bir ölçüde dekoratif amaçla belirgin bir şekilde bırakılan çark izleri de bunu göstermektedir.

Pişme: Metalik Seramikler'in en önemli özelliklerinden biri çok yüksek derecede pişirilmiş olmasıdır. Bilindiği gibi, seramik 1000 derecenin üzerinde pişirildiğinde gözeneklerin kapanması sonucu taşlaşma gerçekleşmektedir. Bu bağlamda Sultantepe Höyüğü'nde Metalik Seramikler'in yüksek ısı üreten fırınlarda pişmiş olmalarından dolayı %50'sinin (**Lev.IX: 1-4, 8, 10, 12**) çok iyi derecede pişmiş, sert seramikler olduğu, %50'sinin de (**Lev.IX: 2,6,7,9,11,13-14**) iyi derece pişmiş orta sertlikte oldukları saptanmıştır.

Yüzey İşlemleri

Astar: Sultantepe Höyüğü Metalik Seramik grubunda yer alan seramik formlarından bir adet çömlek **(Lev.IX: 12),** 2 adet bardak **(Lev.IX: 1,4)** ve adet 1 adet şişe **(Lev.IX:11)** örneğinde koyu gri (2,5 Y 3/1-7,5 YR 4/1-5/1-10 YR 4/1) renk, 1 şişe (**Lev.IX:10**) örneği ile dip parçasında (**Lev.IX: 13)** gri (7,5 YR 6/1-10 YR 4/1) renk dış astar kullanılmıştır. Bu gruba ait seramiklerin yüzeylerinin hamur renginde astarsız olarak bırakılan kase örnekleri **(Lev.IX:7-9)** koyu gri (10 YR 5/1-2.5 YR 4/1) ve

kiremit (10 YR 6/1) renk hamurlu oldukları gözlenmiştir. **Lev.IX: 2-3,5-6** nolu bardak formlarında da yüzey işlemi olarak açık kahve (7.5 YR7/6) ve koyu gri (2.5 Y 4/1-10 YR 5/1) hamur renginde bırakılmış örneklerdir. **Lev.IX:14** nolu dip parçasında yüzey işlemi olarak gri (2.5 Y 5/1) renk hamur renginde bırakılmış olduğu gözlenmiştir.

Sultantepe Höyüğü metalik seramik repertuarında yer alan kapların %42'sinde yüzey işlemi olarak seramiklerde hamur renginden farklı olarak koyu gri ve gri renk dış astar kullanımı tespit edilmiştir. Sultantepe Höyüğü'nün geri kalan %58'lik büyük diliminde ise seramiklerin yüzeyleri hamur renginde bırakılmış astarsız seramikler oldukları anlaşılmıştır

Açkı: Metalik Seramik'te genelde açkısız kapların daha yaygın olduğu bilinmektedir. Bununla beraber bu seramik türünde değişik açkı uygulamalarının varlığı tespit edilmiştir. Bunlar; *Hafif düzeltme, Mat açkı, Halka açkı* ve *Tüm açkı* şeklindeki uygulamalardır. Kapların dış yüzeylerinin tümünün açkılanması Metalik Mallar'da az görülen bir uygulamadır[167].

Sözü edilen tüm açkı uygulamasının mevcut olduğu Metalik örnekleri Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında da tespit edilmiştir. Açkı kullanımının mevcut olduğu seramik örneklerin **(Lev.IX:1-3,7,9-12)** %58'i tüm açkı grubana girerken %42'si ise açkısız Metalik Seramik Grubu'na **(Lev.IX:4-6,8,13-14**) girmektedir.

Bezeme: Sultantepe Höyüğü Metalik Seramikler'in yüzeylerinde derin ve oldukça düzenli yatay yivlerden oluşan yiv bezemeler mevcuttur. **Lev.IX:1-3** nolu bardak örneklerinde yiv bezemeler seyrek ve belirgin bir şekilde seramiklerin hem iç kısmında hem de dış kısmında görülmektedir. **Lev.IX:4-6** nolu bardak, **Lev.IX: 7-9** nolu kase örneklerinde ve **Lev.IX: 10** nolu şişe örneğinde ise yiv bezemelerin daha sık oldukları anlaşılmıştır. **Lev.IX:11** nolu şişe örneği ile **Lev.IX: 12** nolu çömlek örneğinde yiv bezemenin sadece seramiklerin dış yüzünde, omuz üzerinde sınırlı olarak yapılmış oldukları tespit edilmiştir. Bu gruba ait **Lev.IX:13-14** nolu dip örneklerinin ise yiv bezemeye sahip olmadıkları görülmüştür.

Kap Biçimleri

1.Kâseler:

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında Metalik Seramik Grubu'nda yer alan kâseler; Basit ağız kenarlı ve Dışa çekik ağız kenarlı omurgalı kâseler olmak üzere 2 tipten oluşmaktadır.

[167] Şenyurt 1995, 146-147.

a. **Basit Ağız Kenarlı Kâseler**, Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 11-12cm arasında değişen ince cidarlı yuvarlak gövdeli 2 kase örneği bulunmaktadır **(Lev.IX:7-8).**

b. **Dışa Çekik Ağız Kenarlı Omurgalı Kase**, Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte dışa çekik ağız kenarlı omurgalı bir örnek bulunmaktadır (**Lev.IX: 9).** Söz konusu kase, minyatür kap benzeri küçük ve sığ bir örnek olup ağız profilinin çok küçük bir kısmı korunduğu için ağız çapı belirlenememiştir.

2. Çömlek:

Sultantepe Höyüğü'nde Metalik Seramik Grubu'nda, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı çömlek türü sadece 1 örnekle temsil edilmektedir.

a. **Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Boyunlu Çömlek**, Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 14cm olan genişleyen bir gövde yapısına sahiptir **(Lev.IX:12)**. Bölgede kazı yapılmış yerleşim yerlerinde ele geçen benzer kapların düz, halka, ve yuvarlak dipli oldukları bilinmektedir.

3. Bardaklar

Sultantepe Höyüğü Metalik Mallar içerisinde en kalabalık grubu, bardak olarak tanımlanan kap biçimi oluşturmaktadır ve bunlar basit ağız kenarlı kaplardır.

a. **Basit Ağız Kenarlı Bardaklar;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 10-14.2cm olan 6 adet bardak örneği ele geçmiştir. **Lev. IX: I** nolu yuvarlak gövdeli kalın cidarlı, **Lev.IX:2-6** nolu örnekler, konik gövdeli ince cidarlı bardaklardır. Bu mal grubuna ait **Lev.IX: 4** nolu seramiğin yuvarlatılmış dipli olduğu saptanmıştır. Ancak **Lev.IX:1-3, 5-6** nolu örneklerin tüm yada tüme yakın örnekleri ele geçmediği için dip kısımları bilinmemektedir. Ancak Gre Virike[168] ve Kurban Höyük[169] yerleşim alanında ele geçen benzer metalik bardaklardan yola çıkarak bu örneklerin düz dipli ya da yuvarlak dipli oldukları saptanmıştır.

4. Şişe:

Sultantepe Höyüğü Metalik Mallar Grubu'nda şişeler, dışa dönük ağız kenarlı olarak 1 tip ile temsil edilmektedir**.**

a. **Dışa Dönük Ağız Kenarlı Şişeler;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 6-8cm arasında değişen ince cidarlı, oval gövdeli, kısa boyunlu 2 bulunmaktadır.

---

[168] Gre Virike: Engin 2003, Lev.26:1,2,8, Lev. 134:1-12, Lev.135:1-8, Lev.136:7-9, Lev.138:5, Lev.139:2-3.

[169] Kurban Höyük (Period IV): Algaze 1990, Plate 77:A, B, C, D, G, H,

(**Lev.IX:10-11**). Bu tipteki şişe örneklerinin kısmen benzer örnekleri bölge yerleşim yerlerinde tespit edilen örnekler göz önünde bulundurulduğunda bu kapların yaygın olarak yuvarlak dipli oldukları bilinmektedir.

5. Dipler:

Sultantepe Höyüğü'nde Metalik Seramik Grubu'nda dip çapları 2.6-8cm arasında değişen 2 örnek bulunmaktadır. **Lev.IX:13** nolu örnek düz dipli, **Lev.IX: 14** nolu örnek ise dışa kalınlaştırılmış yüksek dipli bir örnektir. Benzer örneklerine Kurban Höyük'te, Gre Virike'de ve Girnavaz Höyük gibi yerleşim alanlarında rastlanmıştır.

	Benzerleri
Kâseler:	Falb, C. Porter, A. Pruβ, A. 2013, Fig. 3:1-3.
	Kurban Höyük: Algaze 1990, plate 77:Q, R, S; Şenyurt 1995, Lev.73:1-4
	Tell Chuera: Kühne 1976, Abb.1-3, 6-7, 24,
	Tell Hadidi: Dornemann 1988, Fig.13:16
	Şavi Höyük: Şenyurt 1995, Lev.83:1
Çömlekler:	Gre Virike: Engin 2003. Lev. 140:4-6, Lev.141:1-2, Lev.142:1,3,
	Girnavaz: Şenyurt 1995, Lev.30:1-5
	Falb, Porter ve Pruβ, A. 2013, Fig. 4:2-5, 7-8.
	Kurban Höyük Period IV: Algaze 1990, Plate 78:N A,B, D, L,M, N,O,P,R, Pl.133:L; Şenyurt 1995, Lev.74:1-3, 5-6.
	Kavuşan Höyük: Kozbe, Erdalkıran ve Ona 2008, Çiz.4:1; Kozbe, Öğütle ve İşler 2009, Çiz.4
	Mezra Höyük: Yılmaz 2010, Lev. LIX:5-6
	Tell Chuera: Kühne 1976, Abb.30-33, 36-60; Alexander Pruβ 2000, Fig.2:A-B.
	Tell Hadidi: Dornemann 1988, Fig.13:18-24, Fig. 15:2-8
	Tell Mozan: Bianchi 2012: plate 12:198, plate 69: 120, 149-151, 351-352,
Bardaklar	Arslantepe: Şenyurt 1995, Lev.94:2-4
	Falb, C. Porter, A. Pruβ, A. 2013, Fig. 3:15-18.
	Gre Virike: Ökse 1999a: Şekil 6:18-19; Engin 2003, Lev.26:1,2,8, Lev. 134:1-12, Lev.135:1-8, Lev.136:7-9, Lev.138:5, Lev.139:2-3.
	Kurban Höyük (Period IV): Algaze 1990, Plate 77:A, B, C, D, G, H,
	Köse 2005, Res.54-55
	Mezra Höyük: Yılmaz 2010, Lev.LI:1-7, Lev.LII: 1-6, Lev.LIII:1-6, Lev. LV: 4-5.
	Oylum Höyük: Şenyurt 1995, Lev. 83:1,3
	Tell Chuera: Kühne 1976, Abb.10-14, 83-84; Pruβ 2000, Fig.2:C-D.
	Tell Hadidi: Dornemann 1988, Fig.13:14-15
	Tell Mozan: Bianchi 2012: plate 69:836-837
	Samsat: Şenyurt 1995, Lev.82:1,4
	Salat Tepe: Ökse 1999b, Şek.5,Şek.6
	Jamieson 1993, Fig.3:11
Şişeler:	Alişar: Şenyurt 1995, Lev.98:1
	Gedikli (Karahöyük): Şenyurt 1995, Lev.83:4, 7.
	Gre Virike: Engin 2003, Lev.144:5-7
	Falb, C. Porter, A. Pruβ, A. 2013, Fig. 4:10-11.
	Kültepe: Şenyurt 1995, Lev.96:2-3
	Tell Chuera: Kühne 1976, Abb.65-69
	Tell Hadidi: Dornemann 1988, Fig.13:18
	Tell Tayinat: Şenyurt 1995, Lev.98:2
	Değirmentepe: Şenyurt 1995, Lev.87:3-5

Dip Parçaları:	Gre Virike: Ökse 1999a, Şekil 7:20; Engin 2003, Lev. 145:6-13,
	Kavuşan Höyük: Kozbe, Erdalkıran ve Ona 2008, Çiz.4:2; Kozbe, Öğütle ve İşler 2009, Çiz.4
	Kurban Höyük: Algaze 1990, Plate 79:A, B, C, F, Plate 77: F M,N
	Mezra Höyük: Yılmaz 2010, Lev. Lx:1-7, Lev.LXIII:1-4
	Tell Chuera: Kühne 1976, Abb.73-75
	Şenyurt 1995, Şekil.19: G16-19.

3.2.10. Saklı Astar Bezemeli Mallar

Saklı Astar Bezemeli Mallar, Yalın Basit Mallar'ın genel mal özelliklerinden uygulanan bezeme tekniği ile ayrılmaktadırlar. Bölgede ilk kez Amik Bölgesi'ndeki kazılarda ele geçen Saklı Astarlı Mallar, Braidwood'lar tarafından "Reserved Slip Ware" olarak adlandırılmıştır[170].

Sadece kronolojik önemi yüzünden ayrı bir mal türü sayılan Saklı Astarlı Mallar diğer bütün özellikleriyle Yalın Basit Mallar'la aynıdır. Tek fark Yatay Saklı Astarlı Mallar'ın hamur renklerinin Yalın Basit Mallar'a kıyasla fazla çeşitlilik göstermemesidir. Saklı astarlı seramikler kendine özgü bir tipolojik repertuara sahip değildirler. Hatta bu süsleme tekniğini kullanan bütün türler çoğunlukla normal, Yalın Basit kap repertuarında görülebilir. Saklı astarlı süslemeye sahip çoğu seramik çömlek formunda olsa da nadiren tarz kâselere rastlanabilmektedir. Saklı Astarlı Mallar sadece dış yüzeylerindeki bezeme ile ayırt edilirler. Söz konusu Kurban Höyük IV. Evre'de bu mal grubuna ait seramiklerde bezeme kabın hepsini ya da büyük bir kısmını kaplayan bir dizi paralel yatay çizgiler halinde görülür. Bazen yatay çizgiler dalgalı bant desenleri tarafından bölünebildiği gibi nadiren izole saklı dalgalı bant deseni de görülmektedir[171].

Saklı Astarlı Seramikler, Kuzey Suriye Bölgesi'nde yaygın kullanılan bir seramik türüdür. Bununla birlikte Yukarı Fırat Bölgesi'ne, Filistin'e ve Güney Mezopotamya'ya kadar yayılmıştır.[172] Geç Uruk Dönemi'nden itibaren uygulanmaya başlamıştır ve Orta Fırat Bölgesi'nde Erken Tunç Çağ'da da devam etmektedir. Güney Mezopotamya'da EH Dönemi'nde Saklı Astarlı Kaplar'la karşılaşılmaktadır. Kuzey Suriye'nin doğusunda da bu türde kaplar görülmekle birlikte, Fırat Havzası ve batısındaki kadar yaygın değildir. Orta Habur Bölgesi'nde Tell Mulla Matar'da diagonal bezemeli Saklı Astarlı parçalar ele geçmiştir. Özellikle Orta Fırat Bölgesi'nde en sık görülen seramik türlerinden biri olması nedeniyle, bu seramik türünün çekirdek

[170] Braidwood ve Braidwood 1960, 275- 277, 354- 355, 413.
[171] Algaze 1990, 312.
[172] Palmieri 1983, 655-660.

bölgesini Orta Fırat Havzası ve kuzeyi olarak düşünmek yanlış olmaz. Orta Fırat Bölgesi'nde bu türde seramik örnekleri Terqa, Tell Ahmar A Alanı'nda, Tell Sweyhat 1. Evre'de ve Tell Shioukh Fauqani'de görülmektedir. Orta Fırat Bölgesi'nin Türkiye kesiminde Hacınebi ETÇ I mezarlarında, Tilbesar, Yarım Höyük, Mezraa Höyük, Şaraga Höyük, Zeytinli Bahçe[173], Birecik ETÇ[174] Nekropolü'nde ve Kargamış taş sanduka mezarlarında Saklı Astarlı Kaplar ele geçmiştir. Daha kuzeyde ise bu türde kaplar Karababa ve Keban Baraj Bölgeleri'nde, Kurban V'de, Hassek Höyük ETÇ I mezar ve yapı katlarında, Hayaz Höyük'de, Norşuntepede ve Arslantepe VTB2'de görülmektedir. Orta Fırat Bölgesi'nde bu seramik türü daha çok MÖ 3. binyılın başları için karakteristik olarak kabul edilmektedir. Amik Bölgesi'nde bu seramik grubu, Amik G ve H evrelerinde görülmektedir. Bu türde kaplar, daha çok Erken Tunç Çağı'nın ilk yarısına ait taş sanduka mezarlarda, Yalın Basit Seramik türü ile birlikte görülmektedir[175].

Saklı Astarlı Seramik türünün hamurları genellikle sadece kum katkı maddesi bulunmaktadır. Çok sık olmamakla birlikte, saman ve mineral katkılı örneklere de rastlanmaktadır. Amik G'de saman katkılı örneklerin bu seramik türü içerisindeki oranı %15 civarlarındadır. Bu seramik türünde en yaygın görülen kap formları, dar ve kısa boyunlu, şişkin küresel ve ya oval gövdeli, düz ya da yuvarlak dipli büyük çömleklerdir. Amik G ve H'de Arslantepe VIB2'de, Norşuntepe XXVI. tabakada ve Birecik ETÇ Nekropolü'nde ele geçen Saklı Astarlı çok sayıda seramik içerisinde çan ayaklı derin kâseler ve çömlekler, uzun boyunlu küçük çömlekler ile yüksek ayaklı çanaklar yer almaktadır[176].

Saklı Astarlı Seramikler, çoğunlukla çark yapımıdırlar. Üretim kalitesi olarak çağdaşı olan Yalın Basit Seramikler'den farklı değildirler. Seramiklerde devetüyü ve yeşilimsi tonlar hâkimdir. Bununla birlikte, kapların dış yüzeylerine uygulanan astar genellikle krem ya da beyaz renklerdedir. Bezeme, kapların çoğunlukla omuz kısımları ve gövdenin üst yarısına uygulanmaktadır. Bölgedeki kazı malzemelerinden gördüğümüz üzere Geç Uruk Dönemi'nde dik ya da diyagonal çizgiler yaygın iken; ETÇ'nin başlarında daha çok diyagonal çizgilerin, üst kısımları yatay çizgiler ile sınırlandırıldığı bir bezeme anlayışı hâkim görülmektedir. Bu karmaşık bezeme anlayışı,

[173] Frangipane 2007, 133-138.
[174] Sertok ve Ergeç 1999, 87-95
[175] Engin 2003, 88-89.
[176] Engin 2003, 86-87.

ETÇ I'in geç evresinde hâkim olmaya başlamıştır. Bu türde bezemeler Kuzey Suriye ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde ETÇ I-II'de yaygın kullanım göstermektedir.[177]

Bu seramik türünde, kapların dış yüzeyleri astarla kaplandıktan sonra parmak, fırça ya da yumuşak uçlu bir nesne ile astar sıyrılarak, astarın korunan kısımları ile bezemeler oluşturulmuştur. Bununla birlikte, nadiren bazı kaplarda dip kısımlar da saklı astarlıdır[178].

Özellikle Geç Uruk Dönemi'nde başlayan Saklı Astar tekniğinde bezeme anlayışının, MÖ 3. binyılın ikinci yarısında yatay bezeme anlayışı azalarak kullanılmaya devam ettiği bilinmektedir. Ayrıca bazı yayınlarda ETÇ'nin ikinci yarısına ait Saklı Astarlı örneklerde ETÇ'nin ilk yarısındaki örnekler gibi "Late Reserved Slip Ware" olarak adlandırılmaktadır. Bununla birlikte bu seramik türüne ait örnekler, yatay bezeme anlayışı nedeniyle yayınlarda daha çok "Horizontal Reserved Slip Wares" ya da "Reserved Slip Ware With Horizontal Lines" olarak geçmektedir[179].

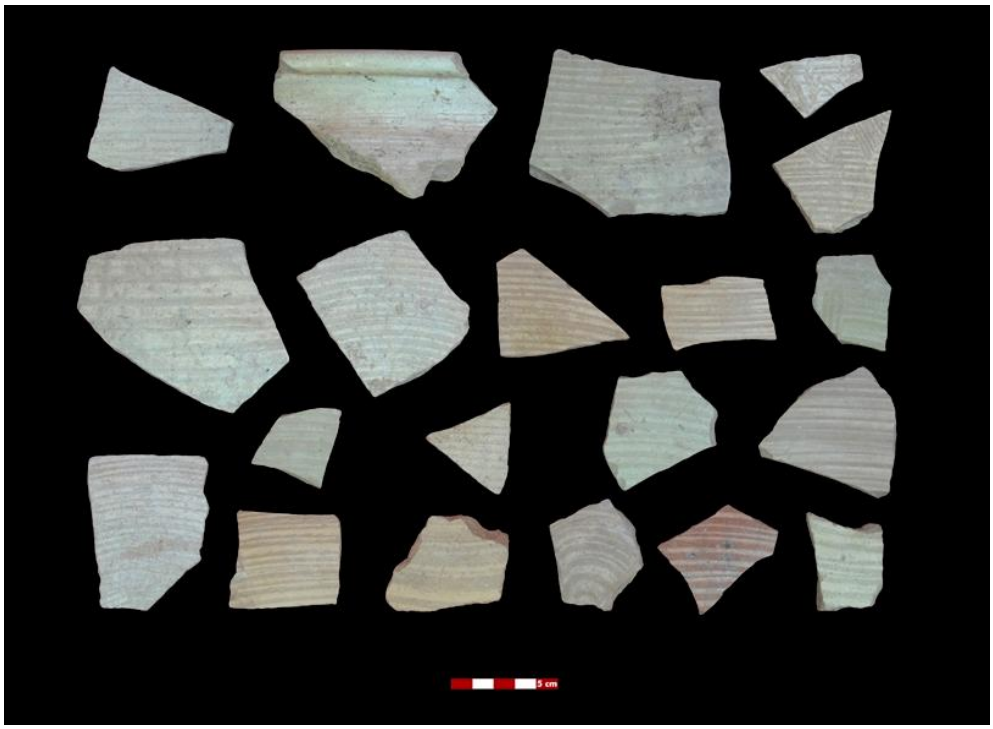
Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırmasında toplanan 6200 adet seramik örneği içerisinde çok sayıda amorf niteliğinde Saklı Astarlı gövde parçası bulunmaktır. Bu nedenle tez konumuz kapsamında Saklı Astarlı Mallar içerisinde profil veren 2 adet çömlek örneği değerlendirmeye alınmıştır (**Lev.VII:1-2**). Söz konusu örneklerde yatay Saklı Astarlı bezeme anlayışının yaygın olduğu anlaşılmıştır.

Yatay Saklı Astar bezeme anlayışı, bölgede ETÇ'nın ikinci yarısında hâkim olan yatay şerit bezeme anlayışını yansıtmaktadır. Bu nedenle Yatay Saklı Astarlı Kaplar, tarihlendirmede önemlidir. Yatay Saklı Astarlı Kaplar, daha erken dönemlerde kullanılan diagonal bezemeli örneklere oranla tüm seramik türleri içerisinde oldukça az sayıda temsil edilmektedir. Kurban Höyük'de erken evrede görülen, Diagonal Bezemeli Saklı Astarlı örneklerin daha geçe tarihlendirilen yapı katlarında ortadan kalkması, bu seramik türü ile daha geç olan Yatay Saklı Astarlı Seramik örnekleri ile arasında bir kesintiye işaret etmektedir. Bununla birlikte üretim tekniği açısından her iki grup arasındaki en temel belirleyici unsur, bezeme anlayışlarındaki farktır. Kurban Höyük'de IV. Evre'de yeni bir seramik türü olarak Yatay Saklı Astarlı çanak ve çömlek formları görülmektedir. Yatay Saklı Astarlı Seramik türünün yayılım bölgesi olarak daha çok Fırat'ın batısında kalan Kuzey Suriye Bölgesi ile Amik Bölgesi görülmektedir. Bununla birlikte Yatay Bant Bezeme anlayışı doğuda Kuzey Mezopotamya'ya kadar yayılmıştır.

---

[177] Frangipane 1993, 56-61.
[178] Engin 2003, 82.
[179] Engin 2003, 193.

Terqa, Mezraa Höyük, Gre Virike, Lidar Höyük ve Kurban Höyük örnekleri, bu seramik türünün Orta Fırat ve Karababa Bölgeleri'nde de kullanıldığını göstermektedir. Kazılarda ele geçen örneklere göre, bu seramik türünün ETÇ IV'e kadar azalarak da olsa devam ettiği anlaşılmaktadır. Karababa Bölgesi'nde bu türde kaplar ETÇ III'e tarihlenmiştir. Lebeau, Kuzey Suriye'nin batı kesiminde yaygın olan yatay saklı astarlı örnekleri, EH IIIa ya da ETÇ II-III ile eşlenebilen Erken Batı Cezire IIIa evresine tarihlemiştir[180].

Res.18: Sultantepe Höyüğü, Yatay Saklı Astar Bezemeli Mallar

3.2.10.1. Sultantepe Saklı Astar Bezemeli Mallar ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında Yatay Saklı Astar Bezemeli Mallar içerisinde 2 adet çömlek (**Lev.VII:1-2**) örneği değerlendirmeye alınmıştır **(Res. 18).**

Hamur: Söz konusu mal grubuna ait çömlek örnekleri (**Lev.VII:1-2**) açık kahverengi (10 YR 7/3-8/4) hamura sahiptirler.

Katkı Maddesi: Bu gruba ait çömleklerden; **Lev.VII:1** nolu örnekte kireç ve taşçık katkı maddesi saptanırken, **Lev.VII:2** nolu çömlek örneğin de kireç ve mika katkı maddeleri birlikte kullanılmış oldukları tespit edilmiştir.

[180] Engin 2003, 195-196.

Üretim Özellikleri

Yapım: Sultantepe Höyüğü Yatay Saklı Astar Bezemeli Seramik örneklerinin iç yüzlerinde bulanan düzenli çark izlerinin varlığı çömleklerin çark yapımı olduklarına işaret etmektedir.

Pişme: Söz konusu çömlek örnekleri yüksek derecedeki iyi pişmiş ve orta sertliğe sahip örneklerdir.

Yüzey İşlemleri

Astar: Sultantepe Höyüğü Yatay Saklı Astar Bezemeli çömleklerden, **Lev.VII:1** örneğin yüzeyi hamur renginde astarlı olarak bırakılmışken, **Lev.VII:2** nolu örnekte hamur renginden farklı olarak krem (2.5 Y 8/3) renk dış astar kullanılmıştır.

Açkı: Söz konusu çömleklerin yüzey işleminde açkı uygulaması yoktur.

Bezeme: Bu seramik repertuarında yer alan çömleklerin dış yüzlerinde özellikle seramiklerin boyun kısmından omuza geçişte astarın bez veya çoklu fırça gibi bir alet ile sıyrıltılarak oluşturulan yatay şerit biçiminde bezemeler bulunmaktadır.

Kap Biçimleri

Sultantepe Höyüğü Yatay Saklı Astar Bezemeli seramik grubunda dışa dönük ağız kenarlı tipte 2 çömlek bulunmaktadır.

a. **Dışa Dönük Ağız Kenarlı Çömlekler;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 17cm olan yuvarlak gövdeli, kısa boyunlu 2 adet çömlek bulunmaktadır. (**Lev.VII:1-2**).

Benzerleri:	Amik G Evrsi: Jamieson 2014, Fig.2:3, 13-14.
	Jamieson 2014, Fig. 5:2-3
	Amik: Braidwood ve Braidwood 1960, Plate 29:1-10
	Gerber 2000:Abb.6:33.
	Gürdil 1997, Lev.XXXIV:1-6, Lev.XXXV:2,
	Kurban Höyük IV Evresi: Algaze 1990, Plate 75:H,I, J, Plate 75:A, B, Plate 76:A,
	Kuvanç 2006, Lev.XIII/4, Lev.XIII/5-6
	Norşuntepe: Hauptman 1982:Lev.40:7, Lev.41:1-5
	Tell Ahmar (Area A): Jamieson 1990: Fig.44:1, Fig.45:1-12
	Tell Qara Quzaq: Pererio 2008, Fig.9:1
	Jamieson 1993, Fig.3: 8
	Samsat: Abay 1997, Fig. 10:A,B,D, Abb.27:D,F, Abb.57:E, Abb.59:D, Abb.142:D,E, Abb.185:A-G, Abb.225:D, Abb.256:F, G.
	Sertok ve Ergeç 1999, Fig.7:B, C,E,F
	Zeytinlibahçe Höyük: Frangipane 2007, Fig. 8.17:10,11,13

3.2.11. Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar

M.E. L. Mallowan, 1946 yılında Tell Jidle ve Tell Brak'ta Akkad kontekstlerinden ele geçen, kırmızımsı kahverengi astarlı, zigzag ya da tarakla yapılmış dalga bezemeli farklı seramikler bulunduğundan bahsetmiştir. Seramikler üzerinde yer alan bezemeleri "Tarak Modeli'ne benzetmiştir. Arkeolojik buluntulardan yola çıkarak Mallowan, Tell Jidle'de bulunan siyah veya gri açkılı bu mal grubunun Erken Sülaleler Dönemi'nde de var olduğunu ama tipik örneklerinin Akkad Dönemi'nde görüldüğünü söylemektedir. A. Moortgat da Tell Chuera'da yaptığı araştırmasının 1965 yılında yayınlamış olan raporunda bu seramik grubundan "Yivli ve Kazımalı Deniz Kabuğu Bezemeli" olarak bahsetmiştir. Moortgat, Batı Suriye'de, Hama J Tabakası'nda görülen "Dalgalı Çizgili Seramikler" ve diğer ele geçen bezemesiz seramikler ile bir bağlantısı olabileceğinden şüphelenmiştir. Aynı zamanda Tell Jidle'den ve Tell Brak'tan ele geçen ve Mallowan'ın bahsettiği mal grubuyla da karşılaştırma yapmıştır[181].

H. Kühne, Tell Chuera'da bulunan Şerit Bezemeli Seramikleri, Smeared Wash Ware grubunu ve Dalgalı Çizgili Seramikler'in tamamını "Boyalı Mallar" olarak gruplandırmıştır. Kühne'ye göre, Tell Chuera'dan ele geçen Boyalı Seramikler teknik olarak hiçbir fark barındırmazlar, yalnızca bezemeleri farklıdır[182].

Birçok bilim adamı tarafından Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar[183] için farklı alternatif isimler önerilmiştir ancak ilk olarak K. Prag, Harran'da derin sondajda ele geçen seramikler için "Combed Wash" (Tarak Bezemeli) terimini kullanmıştır. Söz konusu bu adlandırma geniş kabul gördüğü gibi mal grubunun standart unvanı haline gelmiştir[184]. H. Kühne'nin Dalgalı Mallar olarak isimlendirdiği Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar Kuzey ve Kuzeydoğu Suriye'de, 1970'lerden beri sayısız yerde bulunmuştur[185]. Balih Vadisi'nde bulunan Tell Hammam Turkman, Tell Jidle'nin yanı sıra Tell Habuba Kabira, Halawa, Samseddin, Tell Selenkahiye ile Rakka'nın ve Tell Mu'azzar'ın doğusunda bulunan Abu Hamed ile Gebel Abd al-Aziz'in güneyinde kalan alanda bu gruba ait seramiklerin ele geçtiği önemli yerleşimlerdir[186].

Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar, Jezirah ve Orta Fırat Bölgeleri'nin tipik bir üretimidir. Bölgenin batı ve merkezi alt kesimlerinde yer alan Chuera, Brak, Beydar

[181] Falb 2009, 238
[182] Falb 2009, 238-239.
[183] Prof. Dr. Tuba Ökse'nin "Yukarı Dicle Havzası'nda Akkad Dönemi'ne Tarihlenen Bir Yapı: Salat Tepe IIA: 6" adlı makalesinde "Combed Wash Ware" türü seramikleri "Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar" olarak türkçeye çevirdiği için bu adlandırma kullanılmıştır (Ökse 2017, 28).
[184] Rova 2013, 187.
[185] Falb 2009, 241.
[186] Falb 2009, 241-242.

gibi önemli yerleşim yerleri ile sınırlıdır. Orta Fırat Bölgesi'nin güneyindeki Tabqa Baraj alanında oldukça nadir görülürken, Atatürk (Karababa) Baraj alanında Fırat Nehri kıyısı boyunca yoğunlaşmaktadır. Söz konusu bu bölgede Kurban, Lidar, Titriş, Harran ve Samsat Höyük'te bu tür seramiğin nispeten sık görüldüğü önemli yerleşim yerlerindendir[187].

Başka bir deyişle, Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar'ın temel dağılım bölgesi, Suriye-Türkiye sınırının kuzey ve güneyindeki Batı Habur ve Balih Havzası ile Fırat Nehri üzerindeki Karababa Baraj alanını kapsamaktadır. Güneyde, Fırat Nehri boyunca Raqqa Bölgesi'ne kadar az sayıda tespit edilirken bunların ithal ya da yerel üretim taklitleri olma ihtimali bulunmaktadır. Dağılımın kuzeydoğu sınırının değerlendirilmesi daha zordur ancak Atatürk (Karababa) Baraj alanının hemen kuzeyinde bu mal grubunda azalma olduğu görülmektedir[188].

Güneydoğu Anadolu'da Sultantepe ve Harran özellikle de Atatürk Barajı'nın olduğu alan bir kanıt niteliğindedir. Bu sonuç Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar'ın ana dağılım alanının Güneydoğu Anadolu'da Atatürk Barajı'ndan, güney Habur Bölgesi'ne kadar uzanan alanın olması gerektiğini göstermektedir[189].

Tarak bezemeli Boya Astarlı Mallar'da sık kullanılan formlar, Smeared Wash Ware ve Yalın Basit Mallar'daki kap biçimleri ile aynıdır. En geniş grubu çömlekler oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra çanak ve kâseler ile daha az yaygın olan şişeler, yüksek ayaklı kadeh ve fincanlar ele geçmiştir[190].

Büyük ihtimalle bağlantılı veya çağdaşı olsa da bu kaplar Braidwood'un detaylıca incelediği, benzer bezemeye sahip Kuzey ve Kıyı Suriye'de bulunan "Smeared Wash Ware" türü ile karıştırılmamalıdır[191].

Bu mal grubuna ait örnekler üzerinde yapılan son arkeometrik analizler, Yalın Basit Seramikler'in üretim teknikleri ve kap biçimi olarak benzer özelliklere sahip oldukları kanıtlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda bu seramiklerin hamurlarında iki ana kimyasal maddenin varlığını da tespit edilmiştir. Bunlardan birincisi, hamur niteliği bakımından Kuzeydoğu Suriye'nin Yerel Üretim Mallar'ına benzerlik gösterirken; ikincisi, volkanik kökenli minerallerin varlığına atfedilen, olağandışı yüksek titanyum ve demir değerlerini göstermektedir. İkinci grup hammaddesinin kaynağı, örneklerin

[187] Rova 2013, 190.
[188] Rova 2013, 190.
[189] Falb 2009, 242.
[190] Falb 2009, 244.
[191] Algaze 1990, 321

belirli alanlara ait olmamasından dolayı tam olarak tanımlanamamaktadır; her halükarda, Batı Jezirah Bölgesi'nde, Chuera gibi yerleşim yerlerinde yoğunlaşmış gibi gözükmekte ve hiçbiri Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu'dan bilinmemektedir[192].

Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar görsel incelemelerde daha ayırt edici ve kolay anlaşılır bir mal grubu olduğu için çoğu yayında doğru bir şekilde tespit edildiğinden nispeten emin olunabilir. Kaplar genellikle çark yapımıdır. Seramiklerin yapısı orta, ince dokulu olup beyaz tanecikli taşçıklar, kum, kuvartz ve kalsit gibi mineral katkılıdır. Genellikle iyi pişirilmiştir ve dokunulduğunda oldukça serttir[193].

Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar'ın hamurları basit gözenekli bej, sarımsı veya kırmızımsı sarı renklerdeki hamuruyla dikkat çeker. Kili bazen de yeşilimsi, grimsi veya kırmızı tonlarında olabilmektedir[194]. Genelde kahverengi-devetüyünden kırmızımsı ya da koyu yeşilimsi arasında değişiklik gösterebilmektedir. Kaplarda dış yüzey boyasının rengi bilinçli olarak seçilmiş olup genelde hamur rengine göre değişmektedir. Yeşilimsi hamurlu seramik parçaları genellikle zeytin yeşili bir renkle astarlanırken, kırmızımsı hamurlu parçalarda koyu kırmızımsı renkler tercih edilir. Kahverengi-devetüyü hamurlu olanlar ise koyu kahverengi ya da siyah astar ile bezenmektedirler[195]. Ayrıca yüzey renklerinde bej ve kırmızımsı sarı arasında değişiklik gösterdiği gibi zaman zaman yeşilimsi veya grimsi renkte de olabilmektedir[196]

Yüzey işlemlerinden bezeme, mal grubunun ana belirleyici unsurudur. Teknik olarak, kapların boya astarlı dış yüzeyinin kısmen silinerek ya da sıyırtılarak elde edilen "Saklı Astar" kategorisine ait olmakla birlikte, birçok bakımdan Saklı Astarlı Mallar ile Erken Tunç Çağ'a ait diğer örneklerden farklıdır. Seramiklerin yüzeylerinde yer alan astar/ince boya tabakası üzerinde bilinçli bir dekoratif desen üreten çok dişli bir tarakla kısmen silinmiştir. Bazı durumlarda alet, kilin plastik yüzeyinde nispeten derinden uygulandığı için seramiğin yüzeyinde hafif eğik çizilmiş bir model gibi görünmektedir[197].

Bu bezeme, kap çömlekçi çarkı üzerinde dönerken elde edilen düz veya hafif dalgalı çizgilerin basit yatay bantlardan oluşabilir. Söz konusu bu anlayışın Yukarı Fırat Bölgesi'nde daha sık kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, en tipik örneklerde, bu bantlar, birincisi bezemenin üstünde aynı alet ile gerçekleştirilen ve kısmen ilkini

[192] Rova 2013, 188-189.
[193] Rova 2013, 188.
[194] Falb 2009, 239.
[195] Algaze 1990, 321.
[196] Rova 2013, 188.
[197] Rova 2013, 189-190

tahrip eden, ikinci bir bezeme temelini betimlemektedir. Yatay ya da dikey olarak bezeme anlayışının ilk adımından sonra İkinci basamağı oluşturan bezemeler ise nadiren birbirleri ile birlikte bir düzen içerisinde olan düz ya da dalgalı dikey çizgileri ve yatay dalgalı çizgilerden oluşan grupları içermektedir. Genel olarak, en karmaşık dekoratif desenler Batı ve Orta Jezirah'dan ve Orta Fırat Bölgelerinden gelen örneklerde görülmektedir. Orta Fırat Bölümü'nün Suriye kesiminde ele geçen parçalar, zaman zaman, Kuzey Levant Bölgesinin SWW'lerinde karşılaşılan türden yabancı prototiplerin yerel taklitleri gibi görünen tipik olmayan bezemeleri göstermektedir.[198]

Jezirah (Cezire) Bölgesi'nde Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar, ilk olarak EJZ[199] 3b Evresi'nde (yak. MÖ 2375'lerde) ortaya çıkmıştır ve EJZ 4b Evresi'ne (yak. MÖ 2225'lere) kadar varlığını devam ettirmiştir. Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar için benzer bir kronoloji Orta Fırat Bölgesi için ileri sürülmüştür. Söz konusu EJZ 3b ve 4a Evreleri'ne yaklaşık olarak çağdaş olan EME[200] 4 evresi (yak. MÖ 2425-2225) için tipik olarak kabul edilmektedir[201].

Samsat Höyükte XIX, XVIII, XVII, XVI. tabakalarında ele geçen Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar, Smeared Wash Ware grubuna karşılık gelmektedir. Samsat'ta Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar Geç Suriye ETÇ III ve özellikle IV A-B ve Anadolu ETÇ II-IIIB'ye karşılık gelmektedir. Mezopotamya terminolojisine göre Erken Sülaleler Dönemi III ile Akkad Dönemi'nin bitimine kadarki süreyi kapsar. MÖ 3. binyılın sonunda "Smeared Wash Ware'in aksine Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar görülmezler[202].

Kurban Höyük'te ele geçen Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar ve Bant Bezemeli Mallar Kurban Höyük IV. evrenin A-B Tabakaları'nda ortaya çıkmasına rağmen IV. evresinin C tabakasında ele geçmemiştir. Kurban Höyük, IV. Evrenin Orta ve Geç Erken Tunç Çağı'na yani 3.binyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir[203].

[198] Rova 2013, 190.
[199] EJZ=Early Jezirah (ARCANE IR terminolojisne göre)
[200] EME=Early Middle Euphrates, (ARCANE IR terminolojisne göre)
[201] Rova 2013, 191.
[202] Falb 2009, 243-244.
[203] Falb 2009, 243.

Res. 19: Sultantepe Höyüğü, Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar

3.2.11.1. Sultantepe Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mal Grubu'nda 1 adet kâse, 2 çömlek, 1 adet dip ile 6 adet gövde parçası bulunmaktadır **(Res.19).**

Hamur: Söz konusu Tarak Bezemeli Boya Astarlı Seramikler'in hamurları **(Lev.X:1-10)** genel olarak açık kahverengi, devetüyü ya da krem gibi açık renk tonlarda hamur kullanılarak üretildikleri gözlenmiştir. Bu gruba ait tek örnek ile temsil edilen kase örneğinde (**Lev.X:1)** açık kahverengi (5 YR 7/6), hamur kullanılırken, 2 örnek ile temsil edilen çömleklerde **(Lev.X:2-3)** devetüyü (10 YR 8/3) ve açık kahverengi (10 YR 8/4) hamurlu oldukları gözlenmiştir. Sultantepe Höyüğü'nde bu mal grubuna ait dip parçası (**Lev.X:4)** pembe (5 YR 8/4) renkli hamurludur. Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mal'lar içerisinde en kalabalık örnekleri gövde parçaları oluşturmaktadır. Gövde parçalarında (**Lev.X:5-10)** krem (5 YR 7/4, 7.5YR 7/4), kahve (7.5 YR 5/6), devetüyü (10 YR 8/2), açık kahve (10 YR 8/4) ve pembemsi devetüyü (5 YR 8/4) gibi beş farklı hamur renginin kullanılmış olduğu tespit edilmiştir.

Katkı Maddesi: Sultantepe Höyüğü Tarak Bezemeli Boya Astarlı Seramik örneklerinin hamurlarında kum ya da kireç katkı maddelerinin kullanıldığı gözlenmiştir. **Lev.X:3** nolu çömlekte ve **Lev.X:6** nolu gövde parçasında sadece kum katkı maddesi

yer almaktadır. **Lev.X: 1** nolu kase, **Lev.X:4** dip parçası ve **Lev.X:8** nolu gövde parçasında ise kireç katkı maddesi kullanılmıştır. Sultantepe Tarak Bezemeli Boya Astarlı Seramik grubunda bu iki katkı maddesinin birlikte kullanıldığı 1 adet gövde parçası (**Lev.X:9)** bulunmaktadır. Söz konusu bu mal grubu içerisinde **Lev.X: 2** nolu çömlek ile **Lev.X:5, 7, 10** nolu gövde parçalarının hamurlarında katkı maddesi tespit edilememiştir.

Üretim Teknikleri

Yapım: Sultantepe Höyüğü Tarak Bezemeli Boya Astarlı Seramik repertuarında yer alan kase, çömlek, dip ve gövde parçalarının (**Lev.X:1-10)** iç yüzlerinde belirgin bir şekilde gözlenen çark izlerinden dolayı çark üretimi mallar oldukları saptanmıştır.

Pişme: Bu gruba ait kâse, çömlek, dip ve gövde parçalarının gerek sertlik dereceleri gerekse de seramiklerin cidarlarında pişmeden kaynaklı renk farklılıklarının olmamasından dolayı bu gruba ait seramiklerin iyi pişmiş bir mal grubu olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu **Lev.X:2-6,8-10** nolu örneklerin iyi derecede pişmiş orta sertlikte **Lev.X:1** nolu kase ve **Lev.X:7** nolu gövde parçasının çok iyi pişmiş sert örnekler oldukları anlaşılmıştır.

Yüzey İşlemleri

Astar: Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında ele geçen Tarak Bezemeli Boya Astarlı Seramik repertuarında **Lev.X:3, 4,7 9** nolu çömlek, dip parçası ile gövde parçalarında yüzey işlemi olarak seramiklerin hamur rengi olan açık kahve (10 YR 8/4), pembe (5 YR 8/4) ve krem (5 YR 7/4) renginde bırakılmış seramikler oldukları saptanmıştır. Bu mal grubunda yer alan kase örneğinde (**Lev.X:1**) devetüyü (10 YR 8/3) dış astar kullanılırken 4 adet gövde parçasında (**Lev.X:5-8, 10**.) açık kahve (7.5 YR 8/4) sarımsı devetüyü (2.5 Y 8/3), yeşilimsi krem (5 Y 8/4) ve devetüyü (10 YR 8/3) renk dış astar kullanılmıştır. Sultantepe Höyüğü Tarak Bezemeli Boya Astarlı örneklerden **Lev.X:2** nolu çömlekte hem dış astar hem de iç astar olarak yeşilimsi devetüyü (5 Y 8/2) rengin kullanıldığı saptanmıştır. Sultantepe Höyüğü'nde bu grup içerisinde seramiklerin yüzeylerinin hamur renginde bırakılmış astarlı örnekleri %40'lık bir orana sahipken hamur renginden farklı bir astarın kullanıldığı örneklerin %60'lık bir orana sahip olduğu tespit edilmiştir.

Açkı: Sultantepe Höyüğü Tarak Bezemeli Boya Astarlı Seramik Grubu'nda yer alan **Lev.X:3** nolu çömlekte açkı uygulaması tespit edilirken **Lev.X:1-2,4-10** nolu kase, çömlek, dip ve gövde parçalarının açkısız örnekler oldukları saptanmıştır.

Bezeme: Sultantepe Höyüğü'nde bu seramik repertuarında yer alan kapların yüzeylerinde ağırlıklı olarak koyu kahverengi **(Lev.X:2-8)** boya bezemenin yanında kiremit (**Lev.X:10),** koyu kiremit (**Lev.X:1**) ve siyah **(Lev.X: 9)** renk boya bezemenin kullanılmış olduğu gözlenmiştir. Söz konusu koyu kahve, koyu kiremit, kiremit ve siyah renk boya seramiklerin yüzeylerinde ince ya da kalın bantlar şeklinde sürüldükten sonra tarak benzeri bir cisim ile dikey, yatay ya da şerit dalgalar oluşturulacak biçimde yapılmıştır. Söz konusu seramikler içerisinde; Kâse örneğinin yüzeyinde koyu kiremit renk boya bezemenin üzerinde yatay olarak ince dalgalı şerit bezeme yapılmıştır. Çömlek örneklerinin boyun kısmında yapılan bu bezeme türü **Lev.X:2**'de yatay ve dikey şeritler halinde **Lev.X:3'**deki çömleğin boyun kısmında koyu kahverengi boya ile ince yatay bantların sıyırtılmasıyla oluşturulmuş üç sıra dalgalı bir bezeme anlayışı mevcuttur. **Lev.X:5,6** ve **8** nolu gövde parçalarının ön yüzünde koyu kahverengi boyanın üzerine hem yatay dalgalı şeritler hem de dikey şeritler mevcut iken, **Lev.X:10**'da yer alan kiremit renk boya ile bezenmiş, gövde parçasının üzerinde yuvarlak formlu bir kulp bulunmaktadır. Söz konusu bu gövde parçasının ön yüzünde kiremit renk boya ile boyandıktan sonra birbirine paralel yatay şeritler yapılırken gövde parçasına ait yuvarlak kulpun yüzeyinde dalgalı şeritlerin yapılmadığı ancak sade kiremit renk boya hâkim olduğu anlaşılmıştır. **Lev.X:9** nolu gövde parçasında siyah renk boya kullanılarak seramiğin ön yüzü tamamen boyandıktan sonra dikey olarak yapılmış şeritlerin yanında bu gövde parçasının orta kısmında yatay dalgalı şeritler geçmektedir. Nitekim bu gövde parçasında yer alan yatay dalgalı şeritlerden en üstte yer alan iki tanesin ortasında siyah boyanın sıyırtılması ile üç adet nokta benzeri bezeme yapılmıştır. Bu grup içinde tek örnek ile temsil edilen dip parçası (**Lev.X:4)** ile gövde parçasında (**Lev.X:7)** koyu kahverengi boya ile boyandıktan sonra tarak biçimli bir alet ile dikey ve yatay olarak sıyırtılarak şerit bezemeler oluşturulmuştur.

Kap Biçimleri

1. **Kâseler:**

Sultantepe Höyüğü'nde Tarak Bezemeli Boya Astarlı Seramik repertuarında 1 örnek ile temsil edilen basit ağız kenarlı kâse bulunmaktadır.

Basit Ağız Kenarlı Kâse; Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 10,5cm olan yuvarlak gövdeli, düz dipli 1 adet kâse mevcuttur (**Lev.X:1**).

2. **Çömlekler:**

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında tarak Bezemeli Boya Astarlı Seramik grubunda dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı 2 adet çömlek yer almaktadır.

Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Çömlekler; Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 9-12cm arasında değişen 2 adet küresel gövdeli boyunlu çömlek ele geçmiştir (**Lev.X:2-3**).

3. Dip Parçası:

a. Düz Dip: Sultantepe Höyüğü'nde bu grup içerisinde 3cm'lik bir dip çapına sahip olan ince cidarlı, yuvarlak gövdeli 1 adet dip parçası ile temsil edilmektedir **(Lev.X:4)**. Dip çapının küçük olması ve ince cidarlı kaliteli bir örnek olduğu görülen seramiğin kâse ya da bardak formuna ait olduğu düşünülmektedir.

4. **Gövde Parçaları:**

Sultantepe Höyüğü Tarak Bezemeli Boya Astarlı Seramik grubu 6 adet gövde parçası ile temsil edilmektedir. İnce cidarlı bu gövde parçalarının hangi kap biçimine ait olduğu bilinmemektedir.

Benzerleri:	
Kâse	Falb 2009, Abb.77:1-6. Abb.78:1
	Gerber 2000, Abb.6:30.
	Jamieson 1993: Fig.3:10.
	Kurban Höyük (Period IV): Algaze 1990, Plate 79:H,K,L, M, S,T,U,V
	Rova 2013, Pl.1:3,4,5,6,7
	Samsat: Abay 1997, Abb.231:B
Çömlek	Falb 2009, Abb.79:7, Abb.80:6, Abb.81:3, Abb.82:1, Abb.84:3,
	Kurban Höyük (Period IV): Algaze 1990, Plate 80:K,L
	Rova 2013, Pl.1: 8,9,13, Pl.2:9,10-16
	Tell Chuera: Falb 2009, Tafel 31:2; Kühne 1976, Tafel 34:4-8
Dip Parçaları	Kurban Höyük (Period IV): Algaze 1990, Plate 80: N
	Lidar Höyük: Falb 2009: Tafel 33:2
	Titriş Höyük: Algaze vd. 2001, Figure 21.2:G
	Özfırat 1988, Lev.VI:8-9.
	Samsat: Abay 1997, Typ I: Abb. 149b, Typ II Abb. 230 H-İ, Fig. 13:C, Abb.231:A,B
	Rova 2013, Pl.2:4.
Gövde Parçaları	Falb 2009, Abb.75:1-8
	Kurban Höyük (Period Iv): Algaze 1990:Plate 80: O
	Özfırat 1988, Lev.VII:D,E,F
	Tell Chuera: Falb 2010, Abb.27:18-19.
	Tell Chuera: Falb 2009, Tafel 28: 2,4,7, Tafel 30:1-2,5. Tafel 32:3
	Tell Dehliz: Falb 2009, Tafel 29:6,7, 8, Tafel 32:5
	Titriş Höyük: Algaze vd. 2001, Figure 21.2:H
	Samsat: Abay 1997, Fig.13:C,F, Abb.149:C,D
	Rova 2013, Pl.1:1,2a,B,C,D, Pl.2: 1,2f

3.2.12. Karababa Boyalı Malları

Karababa Boyalıları terimi ilk kez Thissen tarafından Hayaz Höyük'te ele geçen seramik toplulukları içerisinde kendine özgü ayırt edici özelliklere sahip olan ve Karababa Bölgesi'nin dışındaki alanlarla doğrudan paralelliği olmayan karakteristik boyalı bir mal türü olan seramikler için kullanmıştır[204]. Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Mezopotamya'da çeşitli kazılarda ortaya çıkarılsa da Türkiye'nin Fırat Havzası'nda yaygın bir tip olan boyalı seramik parçaları Kurban Höyük IV. evresinin de karakteristik seramik geleneği olarak da temsil edilmektedir. Sadece kendine özgü bezemesi yüzünden değil aynı zamanda diğer çağdaş seramiklerle küçük bir örtüşme yasayan emsalsiz tipolojik yelpazesi sayesinde farklı bir mal grubu olarak tanımlanırlar[205].

Persiani'ye göre anavatanı Suriye-Anadolu sınırları olarak düşünülen Karababa Boyalıları, Arslantepe Geç VIC ve erken VI Evreleri'nin en yaygın ithal edilen mal grubudur. İlk kez Gelincik Tepe'de tespit edilen el yapımı, hamur ve bezeme anlayışındaki güçlü benzerlikler nedeniyle yerel malzemenin bir çeşidi olarak düşünülmektedir[206].

Karababa Boyalıları, serbest duran bir bant ya da genellikle kabın omzunun üzerine yerleştirilen geometrik frizden oluşan kendine has dekorasyonu ile ayırt edilmektedir. Kırmızı renkli veya koyu kızıl kahve renkli astar en çok kullanılan renk olmuştur ancak koyu kahverengi boyalı örnekler ile de karşılaşılmaktadır. Karababa Malları'nda bezenmiş olan en yaygın formlar, ağzın içini ve dışını kaplayan basit bir bant ile bezeli kâse şekilleri ve genellikle daha karmaşık tasarımlar taşıyan bir dizi çömlek biçimleridir[207].

Arslantepe Geç VIC Boyalıları ile Karababa Boyalı Malları arasında güçlü bir ilişki vardır, Arslantepe ve Gelincik Tepe'de, Yerel Boyalı Mallar'a göre oldukça yüksek orana ulaşmaktadır. Bir yanda Orta Fırat üzerindeki tüm Erken Tunç malları, kulp kısımları hariç çark yapımıdır; Öte yandan Karababa Malları, el yapımı olmasının yanı sıra, Gelincik ve Malatya Boyalıları ile hamur, yüzey işlemleri bakımından ortak birçok özelliği olduğu bilinmektedir. Karababa Malları'nın ithal olduğunu savunulurken, kil kompozisyonu ve pişirimleri Arslantepe/Gelinciktepe ile neredeyse aynı olduğu görülmektedir. Alternatif bir hipotez, Malatya Ovası'nda Karababa Boyalı

[204] Thissen 1985, 92.
[205] Algaze 1990, 322.
[206] Persiani 2008, 757.
[207] Jamieson 1993,49.

Malları'nın üretim olasılığını göz önüne alınabilinir, ancak bu başka bulgular olmadan sürdürülmesi zor olacaktır.[208].

Thissen, Hayaz Höyük'te ele geçen Karababa Boyalı Mal Grubu'nu yüzey işlemleri ve bezeme aylayışının temeline göre iki çeşide ayırmaktadır. Söz konusu bu gruba ait seramiklerden bir tanesinin büyük kısmı boya ile kaplanırken diğerinin de büyük kısmı yalın bırakalırak sadece küçük bir kısmı bezenmektedir. İlk çeşit sadece çömleklerden oluşmaktadır. İç ve dış kısımda genellikle hafif açkılanmış, kalın, kremsi, toprak rengi bir boya astar yer almaktadır. Astarlama işleminin ardından seramiğin boyun ve kabın ağız kenarının iç kısmını kaplayan bölümü ve çömleğin kulp kısmında koyu kırmızıdan koyu kahverengiye (bazen siyah) boya ile iki geniş bandın geniş çapta oluşturduğu bir friz bırakılarak eklenmiştir. Nitekim bir örnekte bu bantlar yeniden görünmeye sebep olarak, tekrar astarlanmış ve sonra açkılanmıştır. Bütün bu aşamalardan hemen sonra, motifler, frizin üstüne mat, genellikle koyu kırmızı veya siyah olan boyayla işlenmiştir. Desenler çok dikkatli bir şekilde uygulanmamış olup her zaman doğrusal ve geometriktir. Genellikle geniş üst ve alt bantların üzerine dökülür şekildedir. Temel bezeme, daima geniş bantlar arasında eğik olarak ayarlanmış bir dizi paralel çizgidir ve bunlar üçgen motifi oluşturmaktadır. Ayrıca bu paralel çizgiler arasındaki boşluk, merdiven oluşturarak küçük noktalarla veya fırça darbeleriyle doldurulur. Bazen boya noktaları geniş bantlara püskül gibi eklenmiştir. Friz ne kadar sık iki bölgeye ayrılırsa, üstteki alttakinden o kadar daha dar olmaktadır. Üstteki dikey boya noktalarına sahipken, alttaki her zaman merdiven motifine sahiptir. Dikey noktalar ve buna ek olarak saçak, arka arkaya asimetrik üçgenler veya zikzak motifi vardır[209].

Friz, sanki çömlek etrafında devam etmiyor gibi görünmekte, fakat geniş üst ve alt bantları birbirine bağlayan geniş bir dikey sınır tarafından birkaç noktada kesilmektedir. İkinci çeşide bakıldığında ilk çeşit ile daha az benzerlik göstermektedir. İlk gruptaki örneklerle yaklaşık olarak aynı form ile benzerlik göstermektedirler fakat yüzey işlemleri farklıdır. Yüzey işlemi bakımından farklı olan bu gruptaki bazı seramik parçaları yalnızca ıslak olarak düzeltilmişlerdir. Özensiz bir açkılamanın görüldüğü bu grup birinci çeşit seramikleri gibi bir astara sahip oldukları görülmüştür. Boya her zaman en son uygulanmaktadır; görünürde mattır ve renk aralığı kahverengiden siyaha kadar uzanmaktadır. Bezeme şekli ile ilgili olarak: birinci çeşidin aksine, frizin sınırındaki iki geniş bant yoktur. Bazen seramiklerin hem ağız kenarının dışı hem de iç

[208] Persiani 2008, 763.
[209] Thissen 1985, 92.

kısmı boyanmaktadır. Ancak ince fon çoğu kabın üzerinde kalmaktadır. Bununla birlikte daha küçük motifler birbirini tekrarlamaktadır. Sık kullanılan bu motifler genellikle üçgen oluşturan nokta veya saçakla dolu paralel çizgiler ile zikzaklardan oluşmaktadır. Yalnızca bir seramik parçasının gerçekten alışılmadık bir motife sahip olduğu belirtilmiştir. Söz konusu Karababa Boyalı Mal Grubu'na ait olup olmadığı tespit edilmeyen bu parçanın gövdesinin üzerinde uygulanan motife bakıldığında üstte uzun saçaklara sahip olduğu ve alt kısımda ise dalgalı zikzak çizgisinin çizildiği çift paralel çizgiler arasındaki orta noktalı eşkenar dörtgenlerin olduğu alışılmadık bir örnektir[210].

Hayaz Höyük, bu tür Boyalı Mallar'ın oldukça büyük miktarlarda ortaya çıktığı ilk yerleşim yeridir. Özdoğan'ın Karababa Bölgesi'ndeki araştırmasında sadece dört diğer yerleşim yerinde tespit edilmiştir. İlk yerleşim yeri olan Aşağı Hamili'de ele geçen el yapımı, açık sarı üzerine koyu kahverengi parlak boya ile bezenmiş olan örnek Özdoğan tarafından Halaf olarak değerlendirilmiştir. Ancak Thissen yüzey işlemleri ve bezeme anlayışına dayalı yapmış olduğu ayrıma göre bu seramik parçasını teknik detayları sayesinde Karababa Boyalıları'nın ilk çeşidine yerleştirmiştir. Gritille'deki iki ağız kenarı parçası ikinci çeşide girmektedir ancak dekoratif özellikler kuvvetle birinci çeşitteki seramiklerin belirgin özelliklerini andırmaktadır. İkinci çeşide ait olan bu örnekler Erken Tunç Çağı tarihli olup Özdoğan'a göre ise Kalkolitik olarak değerlendirilmiştir. Samsat'ta ele geçen ve Özdoğan'ın "2.7 Mal" türü (Karababa Bölgesi'nin Boyalı Malları) örnekleri içerisinde yer alan kumlu bir hamura sahip, hafif turuncu bir yüzeyli ve kirli kırmızı boya ile bezenmiş dolgulu üçgen motifleri gibi karakteristik özelliklere sahip olan Hayaz Höyük örnekleri ile karşılaştırılabilinir. Arslantepe'ye yakın bir yerleşim yerinden Keban'ın Boyalı Seramik parçalarının ele geçtiği Norsuntepe'de birinci çeşit gruba ait olan bir ağzı parçasının üst kısmını kaplayan geniş bant ve zigzag ile az çok aynı biçim ve bezemesi olan örnek Erken Tunç III'e tarihlendirilmiştir[211].

Karababa Boyalı Malları, Keban'ın 3. binyıl sonlarına ait Boyalı Malları'ndan genel görünüm ve süsleme şekilleri açısından farklı olmasına rağmen, aralarında bazı benzerlikler vardır. Keban'da yaygın bir süsleme deseni, temelde iki paralel çizgi arasında dikkatsizce çizilmiş üçgenlerden ve bunun üzerinde de dalgalı zikzak çizgilerinden oluşur. Bezeme her zaman çömlek ve kâselerin omuz kısmının hemen

[210] Thissen 1985, 93.
[211] Thissen 1985, 93-94.

üzerine boyanmış gibi gözükmektedir. Karababa Boyalı Malları'na özellikle ikinci çeşide kıyasla kapların çoğu yalın bırakılarak seyrek bezeme vardır. Toprak rengi bir zeminin üstüne zigzag, üçgen, çapraz ve eğik çizgilerin kırmızıdan kahverengi-siyah boyaya kadar farklı renklerde yapılmış birkaç bezemeye sahiptirler. Bu özel Boyalı Mal, Korucutepe'de, Erken Tunç Çağı II'ye tarihlendirilmektedir. Karababa Boyalıları Malları'nın ikinci çeşidi Erken Tunç II'ye tarihlendirileceği belli değildir. Dikkat çeken gerçek kabın biçimi özellikle ilk çeşidinki, Norşuntepe'de Erken Tunç III'e tarihlendirilen kaplara benzemektedir. Dışa dönük ağız kenarlı aynı küresel kaplar, ağız kenarı kısmı yuvarlanmış ve cidara yaslanmış vaziyettedir. Bununla birlikte, bezeme oldukça farklıdır. Çoğu zaman birbirinden farklı bağlamlarda yinelenen izole edilmiş unsurlar, aynı türe ait bir ilişkiye işaret edebilmektedir. Karababa Boyalı Malları'nın ilk çeşit için yukarıda bahsedilen benzerlik için 3. binyılın ikinci yarısı içerisinde bir yerde olan tarihi işaret etmektedir. Karababa Boyalı Malları Hayaz Höyük'te oldukça yoğun seviyelerde daha sık olsa da doğrudan hiçbir ipucu sunmamaktadır. Bu bağlamda ikinci çeşit grup için Erken Tunç II tarihi, ilk çeşit grup için ise Erken Tunç III tarihinin mümkün olabileceğini savunmuştur[212].

Bu seramik türü Karababa Bölgesi'nde ve kuzeyindeki Yukarı Fırat Bölgesi'nde yaygın kullanılmıştır. Bu boyalıların tarihlendirilmesi problemli bir konudur. Birçok araştırmacıya göre bu Boyalılar, ETÇ III'e tarihlendirilmektedir. Lidar Höyük mezarlarında ele geçen örnekleri Hauptmann, EH II'ye tarihlemiştir. Ancak son araştırmalara göre diğer bir öneri ise bu Boyalılar Doğu Anadolu'da, ETÇ IIA ve ETÇ IIB olmak üzere iki evrelidir ve ETÇ III'de görülmediğidir. Son araştırmalar, daha çok bu boyalıların ETÇ I'in sonlarına mı, yoksa ETÇ II'de mi ortaya çıktığı konusuna odaklanmıştır. Kuzeydoğu Suriye'de ele geçen ve Karababa örnekleri ile ilişkili görülen benzer Boyalılar, ETÇ I-II ile çağdaş olan Erken Cezire I-II evrelerine tarihlendirilmiştir[213].

[212] Thissen 1985, 94-95.
[213] Engin 2003, 271.

Res.20: Sultantepe Höyüğü, Karababa Boyalı Mal Grubu

3.2.12.1. Sultantepe Karababa Boyalı Malları ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında ele geçen Karababa Boyalı Mal Grubu'nda 7 adet çömlek **(Lev.XI:1-7)** ve 1 adet gövde parçası **(Lev. XI:8)** bulunmaktadır **(Res.20).**

Hamur: Sultantepe Höyüğü Karababa Boyalı Mal Grubu'na ait çömleklerde hamur rengi olarak açık kahve (5 YR 7/6 -10 YR 8/3- 7,5 YR 7/4 -8/3- 8/4), krem (10 YR 8/2) ve devetüyü (2,5 Y 8/3) renkler kullanılmıştır. Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında ele geçen Karababa Boyalı Seramikler içerisinde bir örnek ile temsil edilen gövde parçasının hamuru, Sultantepe Höyüğü'ne ait Karababa Boyalı bazı çömlek örneklerinde olduğu gibi açık kahverengi (7,5 YR 8/3) hamurludur. Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen Karababa Boyalı çömlekler ile tek örnek ile temsil edilen gövde parçasında açık kahve, devetüyü ve krem rengi gibi 3 farklı hamur renginin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak tespit edilen bu üç farklı hamur rengi içinde, özellikle Karababa Boyalı çömleklerde %75 oranında açık kahverengi hamur renginin yoğun olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Katkı Maddesi: Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında tespit edilen Karababa Boyalı Seramikleri'nin hamurlarında kullanılan katkı malzemelerine bakıldığında kireç, kum, mika ve taşçık gibi 4 farklı katkı maddesinin kullanımı söz konusudur. Seramiklerin hamurlarında bu katkı maddelerinden kum ve kireç katkının

birlikte kullanıldığı 2 adet çömlek **(Lev. XI: 4-5)** ve 1 adet gövde parçası **(Lev. XI:8)** yer bulunmaktadır. Sultantepe Höyüğü Karababa Boyalılarına ait çömleklerden 2 örnekte **(Lev. XI:3)** kireç-taşçık-mika katkı maddeleri kullanılırken, söz konusu iken diğer çömlek örneğinde **(Lev. XI:1)** kum, kireç ve mika katkı maddesi olarak farklı bir kombinasyonun kullanıldığı görülmüştür. Ancak bu gruba ait 2 adet çömlek **(Lev. XI:2,7)** örneğinin hamurunda katkı malzemesi tespit edilemezken bir çömlek örneğinin **(Lev. XI:6)** hamurunda ise sadece kireç katkının kullanılmış olduğu görülmüştür. Genel olarak bakıldığında Sultantepe Höyüğü'ne ait Karababa Boyalı seramiklerin hamurlarında kireç katkı malzemesinin en yoğun kullanıma sahip olduğu görülmüştür.

Üretim Teknikleri

Yapım: Sultantepe Höyüğü Karababa Boyalı çömlekleri ile gövde parçasının **(Lev. XI:1-8)** iç yüzlerindeki çark izlerinin varlığından dolayı bu grubuna ait seramiklerin tamamının çark üretimi mallar oldukları anlaşılmıştır.

Pişme: Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen Karababa Boyalı seramik grubuna ait çömleklerin ve tek örnek ile temsil edilen gövde parçasının sertlik derecesi göz önüne alındığında bu gruba ait seramiklerin pişirildiği ortamdaki sıcaklık derecesinin yanı sıra seramiklerin fırınlandıkları konumları sayesinde oldukça kaliteli bir pişmenin ürünü oldukları görülmüştür.

Yüzey İşlemleri

Astar: Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında tespit edilen Karababa Boyalıları grubuna ait çömleklerde ve gövde parçasında yüzey işlemi olarak seramiklerin yüzeyleri ya hamur renginde bırakılmış astarsız ya da hamur renginden faklı bir astar kullanımı söz konusudur. Bu gruba ait 4 adet çömlek ile tek örnek ile temsil edilen gövde parçasının **(Lev. XI:1.2.5.6.8)** yüzeyleri astarsız olup hamur rengi olan devetüyü, krem ya da açık kahve olarak bırakılmıştır. Sultantepe Höyüğü'ne ait Karababa Boyalıları grubuna ait 3 adet çömlek örneğinde hamur renginden farklı bir astar kullanımı görülmüştür. Söz konusu bu gruba ait çömlek örneklerinden **Lev. XI:7** nolu örnekte devetüyü (10 YR 8/3), **Lev. XI:3** nolu örnekte krem (2.5 Y 8/2), ve **Lev. XI:4** nolu çömlek örneğinde ise yeşilimsi devetüyü (2,5 Y 8/3) renginde dış astar kullanılmıştır. Karababa Boyalıları grubuna ait seramiklere bakıldığında yüzey işlemi olarak astar kullanımı oranı %37 iken, seramiklerin yüzeylerinin hamur renginde bırakılarak astarın kullanılmaması %62,5 oranındadır.

Açkı: Karababa Boyalıları grubuna ait seramiklerden sadece bir çömlek örneğinde **(Lev. XI: 4)** açkı kullanılmıştır. Açkının kullanıldığı bu çömlekte yüzeydeki

gözeneklerin perdah taşı ya da deri gibi yumuşak bir cisim ile sürtülerek parlatılmıştır. Bu işlem, bu çömlek örneğinin pürüzsüz bir görünüme sahip olmasının yanı sıra kabın geçirimsizliğini de sağlamıştır.

Bezeme: Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen Karababa Boyalı grubu'na seramiklerin ağız tablalarında, boyun, omuz ve gövde üzerinde siyah, kahve, koyu kahve, pembemsi kahve ve kırmızı renk boya kullanılarak yapılmış zigzag ve içi dolu üçgen gibi geometrik motiflerin yanı sıra bitki dalına benzer naturalistik motif görülmektedir.

Sultantepe Höyüğü Karababa Boyalı seramik grubundaki çömlek örneklerinden **Lev.XI:1** nolu örnekte ağız tablası kahverenginde ince bir bant şeklinde (2.5 YR 4/6) boyanırken, omuzdan boyun kısmına geçişte aynı renk boya ile içi dolu üçgenler yapılmıştır. Nitekim omuz kısmında çok az bir kısmı korunmuş birbirine paralel iki ince bant boyanın olduğu ve üçgenlerin üstte kalan ince bant boyanın üstüne yapıldığı görülmüştür. **Lev.XI: 2** nolu çömleğin ağız kenarının dış yüzünde kahve rengi (7.5 YR 5/4) boya ile ince bir bant boya mevcuttur. Söz konusu bu çömleğin omuz kısmında ise birbirine paralel olarak iki adet ince bant boya bezeme yapılmış olup, üstteki bandın hemen üstüne aynı renk boya ile zigzag motifi yapılmıştır. **Lev.XI:3** nolu çömlek örneğine bakıldığında koyu kahverengi (2.5 Y 8/1) boya kullanılarak seramiğin ağız kenarının hem iç hem de dış kısmı boyanmıştır. Bu çömleğin omuz kısmında koyu kahverengi (2.5 Y 8/1) boya ile köpek dişi motifine benzer içi boyalı üçgenler yapılmıştır.

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında ele geçen Karababa Boyalı seramik grubu içerisinde sadece bir çömlekte **(Lev. XI: 4)** ağız tablası boyanmazken bu çömleğin ağzının iç kısmında koyu kahverengi boya ile dalgalı zigzaglar yapılmıştır. Ayrıca bu çömleğin dış yüzünün omuz kısmında çok az korunmuş dalgalı zigzag motifi yer almaktadır. Karababa Boyalı seramik grubuna ait çömleklerden **Lev. XI: 5-6** nolu örnekler diğer çömleklerden farklı olarak siyah (7.5 YR 3/1-2.5 -Y 3/1) renk boya ile çömleklerin ağız tablaları üzeri ve boyun kısımları sade bir şekilde boyanmıştır. Ayrıca bu çömleklerin ağızların iç kısmında, ağız tablasına paralel ince bir bant şeklinde siyah renkte boyanmış oldukları görülmüştür. Karababa Boyalı seramik grubundaki çömleklerden **Lev. XI: 7'de** kabın ağız tablasında diğer çömleklerin ağız tablalarında yer alan boya bezemeden farklı olarak pembemsi kahve rengi (2.5 YR 6/6) boya ile içi dolu doldurulmuş üçgenler yapılmıştır.

Sultantepe Höyüğü'nde tek bir örnek ile temsil edilen Karababa Boyalı Grubu'na ait gövde parçasının (**Lev. XI:8**) üzerinde 2.5 YR 4/6 kırmızı renkte boya ile bitkisel bir motif olduğu düşünülen bir bezeme yer almaktadır. Gövde parçasında bitki motifinin olması dikkat çekicidir.

Kap Biçimleri

1.Çömlekler

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında Erken Tunç Çağ'ına tarihlenen Karababa Boyalı Seramik Grubu dışa dönük ağız kenarlı 5 adet, düzleştirilmiş ağız kenarlı 2 adet olmak üzere toplam 7 adet çömlek ve 1 adet gövde parçasından oluşmaktadır.

a. **Dışa Dönük Ağız Kenarlı çömlekler**; Sultantepe Höyüğü, Karababa Boyalı seramik grubuna ait bu çömlekler ağız çapları 16-18cm arasında değişen 5 örnekle ile temsil edilmektedir. Bu çömleklerden 5 örnekte (**Lev. XI: 1-5**) ağızdan gövdeye doğru "S" profilli olup, ayrıca boyundan gövdeye geçişte genişleyen küresel bir gövdeye sahip oldukları düşünülmektedir.

b. **Düzleştirilmiş Ağız Kenarlı çömlekler;** Sultantepe Höyüğü'nde Karababa Boyalı seramik grubuna ait çömlekler 2 örnek ile temsil edilmektedir. Bu çömlek örneklerinden birinin (**Lev. XI: 6**) ağız çapı 12cm iken diğer çömlek örneğinin **(Lev. XI: 7)** çok az bir kısmı korunduğu için ağız çapı alınamamıştır. Düzleştirilmiş ağızlı dik boyunlu çömlekler oldukları anlaşılmaktadır.

2. Gövde Parçası

a. Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında tespit edilen Karababa Boyalı Seramik türündeki gövde parçasının **(Lev. XI:8)** amorf niteliğinde olmasından dolayı hangi kap biçimine ait olduğu bilinmemektedir.

Benzerleri:	Gre Virike: Engin 2003, Lev.187:5
	Hayaz Höyük: Thissen 1985, Fig.9:2,8-9, Fig.10:5-7, Fig.11:1-2.
	Kurban Höyük (Period IV, Areas A,B,C): Algaze 1990, Plate 83:I, Plate 84:E-L, Plate 85:A,B,C,G,H,I, Plate 86:A-M, Plate: 86: F, Plate 87:A,B,C,D,E,F,K,L, Plate 88: A,B,C,D,F,G,H, Plate 89: E,F,H,J
	Samsat: Abay 1997, Fig. 11: B, C, D, F. Fig. 12: A,B, D, E, G, H, İ, Abb.92:A, Abb.114:A,B,C,E,H,İ, Abb.150:A,C, G, Abb.151:A, C, D, F, G.Abb.152: A,B,D, Abb.186: E,G, Abb.187: E-F, Abb.188:C,D,F, Abb. 223:H-İ,
	Tell Qara Qüzaq: Pereiro 2008, Figura 8:6-7.
	Gerber 2000: Abb.4:1,15-18.
	Jamieson 1993, Fig.3:9.

3.2.13. Habur Malları

Habur Boyalıları terimi ilk kez Mallowan tarafından Habur Vadisi'nde yoğun miktarda bulunmuş yatay bant ve geometrik motiflerden oluşan mat boyalı bezemeye sahip, büyük depolama kaplarını tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Habur Seramiği'nin dağılım alanı batıda Fırat, doğuda Dicle ve Zagroslar, kuzeyde Hakkâri, Tur Abdin ve Malatya'nın güneyindeki Toroslar, güneyde ise Sincar ve Abdülaziz Dağları'nın oluşturduğu bir yay ile çevrelenmiştir. Bu sınırlar dışında Tell Hariri (Mari), Yorgan Tepe (Nuzi), Tell Açana (Alalah), Dinkha Tepe ve Kültepe (Kaniş Karum) gibi ana dağılım alanı dışında ortaya çıktığı yerleşme yerleri de söz konusudur[214].

Girnavaz, Lidar Höyük, İmamoğlu, İmikuşağı ve Kalecik Höyük, 1990 öncesi Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgeleri'nde yapılan yüzey araştırmaları ve kazılarda Habur çanak çömleğinin ele geçtiği başlıca merkezlerdendir. 1990 sonrası ise Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Kültürel Varlıkların Belgelenmesi ve Kurtarılması Projesi kapsamında gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalar, Yukarı Dicle ve Botan Vadisi'ndeki Habur seramiğinin yayılım alanını ortaya koyarak; bu bölgelerin de Habur çanak çömleğinin görüldüğü periferi bölgeleri olduğunu kanıtlamıştır. Dicle Havzası'nda yer alan Üçtepe, Kavuşan Höyük, Salattepe, Giricano, Ziyaret Tepe ve Hirbemerdon gibi küçüklü büyüklü birçok höyükte, MÖ 2. binyılın ilk yarısına tarihlenen yapı katlarında bu malzeme tespit edilmiştir. Bu Orta Tunç Çağ yapı katlarında Habur Seramiği'nin bölge genelindeki baskın mal grubu Kızıl-Kahve Astarlı Mallar'la (Red Brown Wash Ware) birlikte bulunması Habur Seramiği'nin bölgedeki varlığını kanıtlar niteliktedir[215].

Habur Seramiği, Cezire'deki birçok yerleşme yerinde çivi yazılı metinlerle birlikte bulunmuştur. MÖ erken 2. binyıl için önem taşıyan başlıca dokümanlar Kültepe (Kaniş Karum) , Tell Hariri (Mari) , Tell Simsara**,** Chagar Bazar ve Tell Rimah'daki büyük arşivlerden gelmektedir. Bu yerleşme yerlerinden biri olan Suriye'deki Chagar Bazar'm 1. katına ait en erken evresinde (1A) ele geçen çivi yazılı tabletler, Habur Seramiği'nin başlangıç tarihini verir. Tabletler, Babil Birinci Hanedanlık Dönemi'ne, Habur seramiği ise Babilli Hammurabi ile kısmen çağdaş olan I. Şamşi Adad'ın krallık dönemine (MÖ 1814-1782) tarihlenirler. Kültepe Karum Ib'de, sayısı oldukça az Kuzey Suriye-Mezopotamya'dan ithal Habur seramiği ele geçmiştir. Çoğu, mezarlarda ölü hediyesi olarak bulunmuş bu minyatür omuzlu kaplar, Habur seramiğinin bant

[214] Kozbe 1993, 7.
[215] Baştürk 2009a, 155-156.

bezemeli, "geç" örneklerini temsil etmektedirler. Bir önceki Karum II. katta Habur Seramiği'nin olmaması Habur Seramiği için *terminus post quem*'i oluşturur. Puzur Assur II'nin krallık dönemi Habur Seramiği için alt sınırı oluşturur ki, bu tarih de MÖ l900'den sonraya ait olmalıdır. Habur Seramiği'nin sonunu belirlemek için ise yeterli kanıt henüz bulunmuş değildir. Bununla birlikte Chagar Bazar, Tell Billa, Tepe Gawra, Tell Rimah, Tell Brak ve Nuzi (Yorgan Tepe) gibi birçok yerleşme yerinde Nuzi Seramiği'nin, Habur Seramiği'nin hemen üzerinde bulunması belki de en iyi tarihleyici unsurdur. Tell Billa 4. katta ele geçen Habur çanak çömleğinin üzerinde 15.yy.'a tarihlendirilmiş Billa 3'ün Nuzi Seramiği'nin yer alması Habur Seramiği için kesin bir *terminus ante quem* vermektedir. Böylece MÖ 16. - 15.yy.'a verilen genellikle koyu zemin (siyah ya da kırmızı) üzerine beyaz renk boya bezemeli Nuzi Seramiği, Habur Seramiği'nin bitiş tarihi için belirleyici olarak kabul edilmiştir[216]. Yazılı kaynaklardan yola çıkılarak yapılan kesin tarihleme, Habur Seramiği için, Assur kralı I.Şamşi Adad'ın MÖ yaklaşık 1815'te tahta çıkışı ile Babil kralı Hammurabi'nin MÖ l750'deki ölümüne dek süren 65 yıllık ya da kabaca 100 yıllık bir dönemi verir. Ancak daha geniş anlamda düşünüldüğünde Habur Seramiği'nin MÖ 2000-1900 yıllarına tarihlendirilen Kaniş Karum II'de olmamasına dayanarak başlangıç tarihi için MÖ yak. 1900 yılını; Nuzi, Tell Brak ve Chagar Bazar'da Nuzi Seramiği'nin MÖ yak.1550'de görülmeye başlamasına dayanarak bitiş tarihi için ise MÖ 1550/1500 yıllarını söyleyebiliriz[217].

Habur çanak çömleğinin bezemesi de kap formları gibi yerleşim yerleri arasında homojenlik göstermez. Habur seramiğinde bezeme genellikle basit geometrik elemanların kabın üst kısmına yerleştirilmesiyle oluşmaktadır. Bezeme elemanlarını, yatay bantlar, üçgenler (kimi zaman içi taralı), içi dolu noktalar, çapraz taramalar, zigzaglar, dama tahtası motifi, çift balta veya kelebek motifi, dudak kenarları üzerinde yer alan kısa bantlar ve bazı yerleşme yerlerinde görülen ağaç veya siluet halindeki hayvan figürleri gibi natüralistik motifler şeklinde sıralayabiliriz. Düz yatay bantlardan oluşan bezeme şeklinde bant sayısı ve kap üzerine uygulanış biçimleri çeşitlilik göstermektedir. Triglif-metop şablonunda yerleştirilmiş geometrik birlikte kullanılan bantlar ise bezemenin alt ve üst sınırlarını belirtmede kullanılmaktadır. Boya bezemenin düzeni ve repertuarı bölgeler arası değişiklik göstermektedir. Bezeme sanki bölgeden bölgeye farklılık gösteren yöresel zevklere göre uyarlanmış bir moda görünümündedir. Chagar Bazar'da daha çok yatay bantlardan oluşan bezeme türü egemen iken Tell

[216] Kozbe 1993, 61-63.
[217] Kozbe 1993, 65-66.

Billa'da ele geçen bir küp, diğer yerleşme yerlerinde görülmeyecek kadar titizlikle yapılmış natüralistik motiflerden oluşan bir bezemeye sahiptir. Assur'da ise Habur Seramiği çoğunlukla triglif-metop düzeni şeklinde yerleştirilmiş geometrik ve natüralistik motiflerle bezenmiştir. Habur seramik geleneğinde uygulanan bir başka bezeme şekli de tarak bezemedir. Boya bantlı yüzey üzerinde seyrek olarak kullanılan tarak bezeme, Kuzey Mezopotamya'da MÖ geç 3. binyıldan beri görülegelmektedir. MÖ erken 2. binyılda boya bezeme moda olunca ortadan kalkar ve yerini boya bezemeye bırakır. Dolayısıyla Chagar Bazar 1. Kat, Tell Taya 4. Kat, Tell al-Rimah 3. Evre, İmikuşağı Höyüğü 13. Yapı katı ve Lidar Höyük erken Orta Tunç Çağ tabakaları gibi "erken" Habur Seramiği'ne ilişkin yerleşim katlarında boya bezeme ile bir arada kullanılmış tarak bezeme örneklerine rastlanmaktadır[218].

Bazı bilim adamları, stratigrafik kanıtlara ve stilistik incelemelere dayanarak Habur çanak çömleğini "**Geç**"(***younger***) ve "**Erken"** (***older***) olmak üzere birbiriyle bağlantılı iki alt gruba ayırırlar. "Erken" grup genellikle kalın cidarlı, kaba seramikler olarak tanımlanırken "Geç" grup daha itinalı yapılmış, ince cidarlı, küçük boy kapları içerir. Erken dönem olarak nitelendirilen Habur türü kaplarda yatay bantlardan oluşan bezeme görülmektedir. Geniş ağızlı, kısa ve geniş boyunlu, küresel veya oval gövdeli çömlekler bu evrenin tipik çömlek formunu oluşturur. Düğme kaideli, omuzlu kaplar ve ayaklı kadehler "geç" Habur seramik grubunun en yaygın kap formlarıdır[219].

[218] Kozbe 1993, 8-9.
[219] Kozbe 1993, 9-10.

Res. 21: Sultantepe Höyüğü, Habur Malları

3.2.13.1. Sultantepe Habur Malları ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü İntensif yüzey araştırmasında Habur Malları'na ait 5 adet çömlek (**Lev.XII:1-5**) ile 4 adet gövde parçası (**Lev.XIII: 1-5**) ele geçmiştir **(Res.21)**[220].

Hamur: Sultantepe Höyüğü Habur Mal grubunda yer alan çömlek örnekleri devetüyü (2,5 Y 7/3- 7,5 YR 7/4), açık kahve (5 YR 7/4) ve kiremit (5 YR 7/6) renk hamurluyken, gövde parçaları devetüyü (10 YR 8/2), kahverengi (5 YR 4/4-5/4), açık kahverengi (10 YR 8/4) ve pembemsi devetüyü (7.5 YR 8/3) hamurludurlar. Söz konusu Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen az sayıdaki Habur seramiklerinde kahverengi ve devetüyü renginde seramik hamurun ağırlıklı olarak kullanılmış olduğu saptanmıştır.

Katkı Maddesi: Bu mal grubunda yer alan çömlek (**Lev.XII: 1-5**) ve gövde parçalarının (**Lev.XIII:1-5**) hamurlarında kireç, taşçık, bitkisel, kum ve çok nadir olarak da mika katkı maddesinin kullanılmış olduğu saptanmıştır. Söz konusu çömleklerde; kireç, kireç-mika ya da kireç-taşçık-bitkisel katkı maddesi gibi bir, iki ya da üç katkı maddesinin farklı kombinasyonlarda birlikte kullanımı söz konusudur.

[220] Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırmasında tespit edilen seramikler içerisinde MÖ. 2. Binyıla tarihlenen kireç akıtmalı bir gövde parçası (**Res. 22, Lev.VIII:5)** Habur Boyalı Mal Grubu içerisinde değerlendirilmiştir.

Gövde parçalarında ise kum ya da taşçık-mika katkı maddelerinin birlikte kullanıldığı bir hamur yapısına sahiptirler.

Üretim Özellikleri

Yapım: Sultantepe Höyüğü Habur Mal grubunda yer alan çömlek **(Lev. XII:1-5)** ve gövde parçalarınının **(Lev.XIII:2--4)** düzgün ve ince cidarlı olmalarının yanı sıra iç yüzlerinde yer alan çark izlerinin varlığından dolayı çark yapımı oldukları anlaşılmıştır. Bu grup içerisinde sadece **Lev.XIII:1, 5** nolu gövde parçalarında iç ve dış yüzünde çark izlerinin gözlenmemesinden dolayı el yapımı örnekler oldukları düşünülmektedir.

Pişme: Sultantepe Höyüğü Habur Mal grubundan yer alan **Lev.XIII:3** nolu gövde parçasının orta derecede pişmiş bir örnek olması dışında diğer bütün örneklerin kırık cidarlarında pişmeden kaynaklı renk farklılığın olmamasından dolayı iyi pişmiş seramiklerdir.

Yüzey İşlemleri

Astar: Sultantepe Höyüğü İntensif yüzey araştırmasında ele geçen Habur Boyalı seramiklerden tez konumuza almış olduğumuz çömlek ve gövde parçalarının yüzey işlemlerinde hamur renginden farklı olarak hem iç hem dış astar kullanımının mevcut örnekler olduğu gibi yüzey işleminin hamur renginde bırakılmış astarsız örnekler de yer almaktadır **Lev.XII: 1,2** nolu çömleklerde krem (2.5 Y8/3) ve devetüyü (7.5 YR 8/4) renginde dış astar, **Lev.XII: 5** nolu çömlekte ise dış ve iç astar olarak devetüyü (10 YR 8/3) astarın kullanılmış olduğu görülmüştür. Bu gruba ait **Lev.XII: 3-4** nolu çömlek örneklerinde yüzey işlemi hamur rengi olan renginde bırakılmış astarsız örneklerdir. **Lev.XIII:2,4** nolu gövde parçalarında yüzey işlemi olarak astar kullanımının tespit edilmediği, **Lev.XIII:1,3 nolu öreneklerde** yeşilimsi devetüyü (5 Y 2/3) ve pembemsi devetüyü (7.5 YR 8/4) dış astar kullanımı söz konudur. Bu grup içerisinde değerlendirilen kireç akıtmalı 2. binyıl Malları'nda **Lev. XIII: 5** nolu gövde parçasında yüzey işlemi olarak iç ve dış yüzde açık kahverengi (10 YR 8/3) astarın uygulandığı saptanmıştır.

Açkı: Sultantepe Höyüğü Habur seramik repertuarında yer alan çömlek ve gövde parçalarının tamamı açkısız örneklerdir.

Bezeme: Bu gruba ait çömlek örneklerinde koyu kahverengi, kızılımsı kahve ve siyah renk boya ile yatay bant boya bezemeler yapılırken, gövde parçalarında ise gri, koyu kahve ve kahverengi boya ile aynı tarzda yatay bantların yanı sıra bir gövde parçasında koyu kahverengi boya ile üçgen motifi yapılıp üçgenin iç kısmı taranmıştır.

Lev.XII: 1 nolu çömleğin boyun kısmında koyu kahverengi (5 YR 3/2) boya ile bir adet ince yatay bant boya bezeme yapılmıştır. **Lev.XII:2** nolu çömlekte ise sadece ağız tablasında kızılımsı kahverengi boya (2.5 YR 4/4) ile bant şeklinde bezenmiştir. **Lev.XII: 3** nolu çömleğin yüzey işleminde omuz kısmında iki adet yivin yapıldığı ve bu seramik örneğinde yer alan yivlerin üzerine kahverengi boya (7.5 YR 4/4) ile kalın yatay bir adet bant boya yapılmıştır. **Lev.XII: 4** nolu çömlek örneğinde koyu kahverengi (10 YR 7/3) boya ile çömleğin hem ağız kenarının dış yüzünde hem de omuz kısmında bir adet yatay bant boya bezeme yapılmıştır.

Lev.XII:5 nolu çömlekte siyah (7.5 YR 2.5/1) renk boya kullanılarak seramiğin ağız kenarının iç kısmında bir bant şeklinde boyanırken omuz kısmında da bir kısmı korunmuş siyah boyanın uygulandığı alanda dama tahtasına benzeyen motif bulunmaktadır.

Bu gruba ait amorf niteliğindeki gövde parçalarının (**Lev.XIII: 1-4**) ön yüzlerinde gri, kahve ve koyu kahverengi boya ile ikili ya da üçlü yatay bant boya bezemelerin mevcut olduğu görülmüştür. **Lev.XIII:2** nolu gövde parçasında koyu kahverengi boya ile yatay bant yapılmış olup bu bantların arasında ise aynı renk boya ile içi taralı üçgen motifi bulunmaktadır. Habur Boyalıları grubundan farklı olarak MÖ 2. binyılın seramik örneklerinden olan **Lev. XIII:5** nolu gövde parçasının ön yüzünde dikey olarak kireç akıtmaların olduğu görülmüştür. Söz konusu MÖ 2. binyıl Mal Grubu'na ait olduğu düşünülen bu örnekten sadece 1 adet ele geçmiştir ve çağdaşı Habur Boyalı Seramik Grubu içerisinde değerlendirilmiştir.

Kap Biçimleri

Sultantepe Höyüğü Habur Mal grubunda yer alan çömlekler boyunlu olup, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı (**Lev.XII:2**), dışa dönük ağız kenarlı (**Lev.XII:5**), bant ağız kenarlı (**Lev.XII: 4**), dışa kalınlaştırılmış oluk ağız kenarlı (**Lev.XII: 3**) ve basit ağız kenarlı (**Lev.XII:1**) olmak üzere 5 tipe ayrılmaktadır.

1- Boyunlu Çömlekler

a. **Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Çömlek;** Sultantepe Höyüğü Habur Mal grubunda bu tipte ağız çapı 11cm olan, dik boyunlu ve ince cidarlı 1 adet çömlek bulunmaktadır **(Lev.XII: 2).**

b. **Dışa Dönük Ağız Kenarlı Çömlek;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte 1 örnek ele geçmiş olup ağız profilinin çok az bir kısmı korunduğu için ağız çapı alınamamıştır. Dışa dönük ağız kenarlı, içbükey boyunlu ve ince cidarlı çömlek formuna sahiptir **(Lev.XII:5)**.

c. **Bant Ağız Kenarlı Çömlek;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 10cm olan 1 örnek bulunmaktadır. Bant ağız kenarlı, içbükey "S" profilli boyna sahip ince cidarlı bu çömlek (**Lev.XII:4)** formunun Orta Fırat, Yukarı Dicle ve Kuzey Suriye Bölgeleri'nde yapılan kazılarda ele geçen benzerlerinden dolayı oval gövdeli, düz ya da halka dipli olduğu tahmin edilmektedir.

d. **Dışa Kalınlaştırılmış Oluk Ağız Kenarlı Çömlek;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 11cm olan içbükey "S" profil gövdeli ve boyunlu bir çömlek formudur (**Lev.XII: 3**).

e. **Basit Ağız Kenarlı Çömlek;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 19cm olan ince cidarlı, dik boyunlu bir profil sergileyen çömlek formu bulunmaktadır. (**Lev.XII:1**).

2- Gövde Parçaları

Sultantepe Höyüğü'nde Habur Mal grubunda yer alan gövde parçaları (**Lev.XIII:1-5**) amorf niteliğinde oldukları için ait oldukları kap formları bilinmemektedir.

Benzerleri	
Çömlekler	Chagar Bazar: Stein 1984, Pl.I:6,11, Pl.II:6-10
	Şırnak ili, Cizre-Silopi Yüzey Araştırması: Kozbe 2007, Çiz.5; Kozbe 2007:Çiz.4
	Hakkâri: Özfırat 2002, Fig. 5:1, 2,4
	İmikuşağı Höyük: Kozbe 1993, Res.13, Lev.V:3-6, Lev.IX:1-2, Lev.LVI:1,3,
	İmamoğlu Höyük: Kozbe 1993, Lev. XCVII:1-2
	Kavuşan Höyük: Kozbe 2010, Çiz.6
	Köse 2005, Res.122,
	Tell Hamoukar: Ur 2010, Figure B.23:1,2,
	Tell Billa: Stein 1984, Pl.VIII:6-7
	Tell Barri: D'Agotino ve Coppini 2014, Fig.5:2-3
	Tell mozan: Pfälzner 2017, Fig.7.5: K1136, K1137, K1141, K1142, K1143, K1144,
	Türbe Höyük: Baştürk 2009a, Lev.V:b-c
	Polis 2014, Plate IV:2,8, 10, 14, Plate V:1-3, Plate VI:2,3,6,
Gövde Parçaları	Hakkari: Özfırat 2002, Fig.4:1-10
	Ilıcalar Höyük Yüzey Araştırması: Kozbe 2006a:Çiz.4:15-20; Kozbe 1993b, Res.21:3,4,6,9
	İmikuşağı Höyük: Kozbe 1993, Lev.LXVII:1-2, Lev.LXVIII:1-2, Lev.LXIX:1-3, Lev.LXX:1-4, Lev.LXXI:1-5, Lev.XCIII:1-4
	Kavuşan Höyük: Kozbe 2010, Çiz.6
	Köse 2005, Res.123, 124,125
	Ökse et.al. 2009, Res.11:3
	Nervan Höyük: Kozbe 1993b,Res.21:1-2
	Takyan Höyük: Kozbe 2006a:Çiz.3:25
	Türbe Höyük: Baştürk 2009a, Lev.I:a-f,

3.2.14.Orta Assur Seramiği

Assur'un geçmişi, MÖ 2. binyılın başlarında Orta Dicle Havzası'ndaki küçük ticaret kenti Assur'a (Kal'at Şergat) uzanmaktadır. Devletin merkezi Kuzey Mezopotamya'da olup tüccarları başta Kayseri yakınındaki Kaniş (Karum) olmak üzere Anadolu'ya dek yayılmıştı. Bugünkü Kuzey Irak'ı kapsayan bu devlet, MÖ 14.-13. yüzyıllarda kısmen Mitanni Krallığı'nın egemenliği altında serpilerek bölgesel bir güç haline dönüşmüştür[221]. Söz konusu bu tarihsel süreç, MÖ 2. binyılın ortaları ile sonu çoğunlukla Orta Assur Dönemi olarak bilinmektedir[222]. Bu dönemin ilk önemli hükümdarı olan I. Asur-ubalit (MÖ 1363-1328) Assur'un çekirdek bölgesindeki Assur kentinden kuzeyde Toros Dağları'na dek egemenlik kurmayı başarmıştır[223]. Mitanni Krallığı'na son veren I.Salmanasar zamanında yayılım alanı, Hitit ülkesinin sınırı kabul edilen Fırat'a kadar genişletmiştir[224]

Geç Tunç Çağı boyunca Assur Bölgesi'nin merkezinin batı ve kuzeybatı sınırlarını çevreleyen Yukarı Habur ve Yukarı Dicle Ovaları sürekli ilgi görmüş ve tarih boyunca Assur yayılımının etki alanına girmişlerdir[225].

Yazılı kaynaklardan bildiğimiz ve Assur Devleti için büyük bir gelir kaynağı olan ganimet ve haraca ek olarak, Orta Assur Dönemi'nde Yukarı Dicle Vadisi'nin tarımsal alanlarından üretim yoluyla da yararlanılmaya başlandığı görülmektedir. Buna göre bölgede, Tuşhan, Sinabu ve Tidu gibi büyük kentler etrafında oluşturulan ve *dunnu* (tarım üretim merkezi) olarak adlandırılan yerleşimler aracılığıyla, bir takım tarım faaliyetlerinin gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Dört tanesi Yukarı Dicle Vadisi'nde bir tanesi de Balih Vadisi'nde olmak üzere beş tane *dunnu* yerleşiminin varlığı bilinmektedir. Dolayısıyla MÖ 13.-11. yüzyıllar arasında Yukarı Dicle Vadisi'nin, tarım alanlarının çoğunun söz konusu *dunnu* sistemi ile yönetilmiş olması büyük bir olasılıktır[226]. Söz konusu Assur varlığı, I. Tiglat Pileser'in (MÖ 1114-1076) krallığı sonrası, Assur Ülkesi'nde imparatorluğun zayıflama dönemine girmesiyle kesintiye uğrar. Ayrıca, Assur-bel-kala'nın (MÖ 1073-1056) krallığı sırasında bölgede görülen Arami kabileleri ile savaşılması da, Yukarı Dicle Bölgesi'ndeki Assur hâkimiyetine Arami göçlerinin son verdiği görüşünü ortaya koymaktadır. Dicle Nehri'nin kuzeyinde yer alan Giricano'da ele geçen, Assur-bel-kala'nın döneminde yazıldığı bilinen bir grup

[221] Sevin 2005, 46.
[222] Mieroop, 2006, 213.
[223] Sevin 2005, 46.
[224] Sevin 2005, 46.
[225] D.'Agostino 2011, 90.
[226] Baştürk 2009b, 142-143.

pişmemiş kil tablet, sadece Orta Assur egemenliğinin bölgedeki sonunu işaret etmektir[227]. Dolayısıyla Güneydoğu Anadolu'daki Assur egemenliği, Giricano tabletlerinden anlaşıldığı gibi MÖ 1068 civarında Arami'yle olan savaşlar nedeniyle sona erer. Bu gelişme, bölgedeki kazılarda görülen değişikliklerden de anlaşılır. Özellikle bolca bulunan ve özgün bir türü yansıtan yivli seramik, Doğu Anadolu'dan gelen bir etkiye işaret etmektedir[228].

Hiç şüphe yok ki, yazılı kaynaklar, MÖ 11.- 9. yy. arasındaki dönemde, Habur ve Dicle Vadisi'nde önemli bir değişim yaşandığını önermektedir. Bölgede henüz 11.yy. ortaları ve 9.yy. ortaları arasına ait arkeolojik kalıntı neredeyse hiç yoktur. Çok az veri olması ve bu tabakaların tutarsız oluşu net bir resim oluşturmaya yetmemektedir[229]. Söz konusu bu yayılım alanlarından biri de Sultantepe Höyüğü'nde içinde yer aldığı Orta Fırat Bölgesi'ndeki Harran Ovası'dır. Harran Ovası'nda 1987-1989 yılları arasında Prof. Dr. Veli Sevin yönetiminde yapılan yüzey araştırmalarında Anaz, Aşağı Yarımca, Göktepe, Kepirli (Kantara), Mamuca (Mezarlıktepe), Yukarı Yarımca ve Çamlıdere gibi çok sayıda yerleşimde Orta Assur Dönemi'ne ait seramikler saptanmıştır[230].

Söz konusu dönemin tipik olarak tanımlanan seramikleri arasında ayırt edici olan örnekleri, çekiç başlı büyük boyutlu çömlekler, uzun boyunlu oval gövdeli çömlekler, keskin profilli sığ çanaklar ile dönemin karakteristik formlarından ince kilden üretilmiş olan düğme dipli kadehlerdir[231]. Bununla beraber, Orta Assur Dönemi'nde yaygın kullanım gören basit ağız kenarlı yayvan veya keskin profilli çanakları, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, boyunlu çömlekleri, ağız kenarı aşağı sarkık kesilmiş boyunlu çömlekleri ve depolama küpleri görmekteyiz. Söz konusu seramik gelenekleri, pembemsi-kahve ile devetüyü arasında değişen açık renklere sahip, zaman zaman ince kumun da ilave edildiği bazı örnekler dışında çoğunlukla saman katkılı hamuru olan, açkısız, iyi derecede fırınlanmış ve çark yapımı örneklerden oluşmaktadır[232]. Formlarına göre çeşitli alt gruba ayrılabilecek olan çanaklar en yaygın grubu oluştururlar. Bunlar arasında basit ağız kenarlı, omuzları belirginleştirilmiş, bazen keskinleştirilmiş, omurgalı, dipleri düz veya halka biçiminde olanlar Orta ve Yeni Assur yapı katlarında en sık karşılaşılan tiplerdir. Bu türün Orta Assur yapı katında ele

[227] Kozbe 2006b, 497.
[228] Schachner 2005, 58.
[229] D.'Agostino 2011, 92-93
[230] Coşkun 2016, 317
[231] Algaze et.al. 2012, 31.
[232] Kozbe 2006b, 497.

geçirilen erken örnekleri arasında dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı olanları da vardır. Bazı örneklerde ağız kenarları ve gövdenin alt kısmında oluk veya çizgi bezemeye rastlanır. Orta Assur yapı katında ele geçen dipler arasında ise halka, kaideli ve Yeni Tipik olarak, bu kâseler standart karinalı çanaklara çok benzemektedir. Genellikle karina kısmında az bir eğim yaparlar. Çoğunun ya yuvarlatılmış ağız profili ya da ağız kenarının daha inceltilmiş tiptedir. Bu kapların dipleri düz ya da disk şeklindedir. *Kadehler*, Mitanni çömlekçiliğine karşılık gelen Orta Assur seramikleridir ve saman katkılı mallar grubundan özellikle Standart Ware olarak üretilir. S profilli kısa boyunlu ve geniş ağız çapına sahip, omuzlu kadehler genellikle saman katkılı mallarla beraber ele geçer. *Çömlekler,* Orta Assur Dönemi seramik grubu içinde gövde profili düz, boyunsuz ve hafifçe kıvrılmış, ancak vurgulanmamış bir ağız kenarına sahip çömlekler mevcuttur. Ağzın dış kısmında kalın ve yivli bir dudak profili görülebilir. Bazı küresel gövdeli çömleklerde çok kısa boyunlar ve dış yüzeyde kalınlaştırılmış bir ağız kenarına sahip olan örnekler bulunmaktadır. *Depolama kapları* çömleklerden muazzam derecede fazladır ve Orta Assur'da en sevilen orta ölçekli depolama ve taşıma kaplarıdır. Yüksek ve dar boyunlu depolama kapları özellikle Orta Assur AIIc (Orta Jazirah IIB) dönemi için karakteristiktir. Ağzının dış tarafında hafifçe kalınlaştırılmış bir ağız kenarına ve omuzda ince bir oluğa sahip olabilirler. Orta Assur depolama kaplarının çoğunluğu boyunsuzdur. Bunlar, ince uzun bir gövdeye ve dar fakat kalınlaştırılmış bir dip kısmına sahiptir. Bu kaplar boyunsuz olup ağız kenarı her zaman dışa çekiktir ve böylece yaka gibi bir biçime sahiptir. Ayrıca Orta Assur için dikdörtgen bir profile sahip uzatılmış bir ağız kenarı biçimi öne çıkmaktadır. Standart depolama kaplarının dar dipleri düz, geniş veya daha küçük halka şeklinde olabilir. *Büyük depolama kapları,* Orta Assur seramiklerinin tüm safhalarında oldukça nadirdir. Çoğunda neredeyse dikey gövde profilli ve çok yüksek dikdörtgenimsi ağız profili bulunur. Tipik Orta Assur *saç ayağı,* içbükey gövde profilli ve ağız kenarının alt kısmında kalınlaştırılmış üçgenimsi ağız kenarlı bir profil gösterir[233].

Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırması kapsamında toplanan seramik grupları içerisinde Yalın Basit Mal grubundan sonra en kalabalık ikinci seramik grubunu Assur Seramiği oluşturmaktadır. Sultantepe Höyüğü Orta Assur seramikleri, gerek Kuzey Suriye ve Kuzey Mezopotamya'daki yerleşim yerleri olan Tell Şah Hamad, Tell al Rimah, Tell Brak, Tell Bderi, Tell Mohammed Diyab ve Assur gibi gerekse

[233] Pfalzner 2007, 252-253.

Yukarı Dicle Bölgesi'ndeki Üçtepe, Ziyaret Tepe ve Kavuşan Höyük gibi birçok yerleşimde ele geçen seramiklerle biçim ve mal özellikleri açsından büyük benzerlik içindedir. Bölgedeki Orta Assur seramiğinin biçim repertuarında ve üretim teknolojisinde sınırlı özelliklere sahip olması, bunların da, imparatorluğun diğer bölgelerinde olduğu gibi merkezi otoritenin kontrolü altında, profesyonel çömlekçiler tarafından, teknolojisi kısmen yüksek işliklerde seri bir şekilde üretildiklerini göstermektedir.

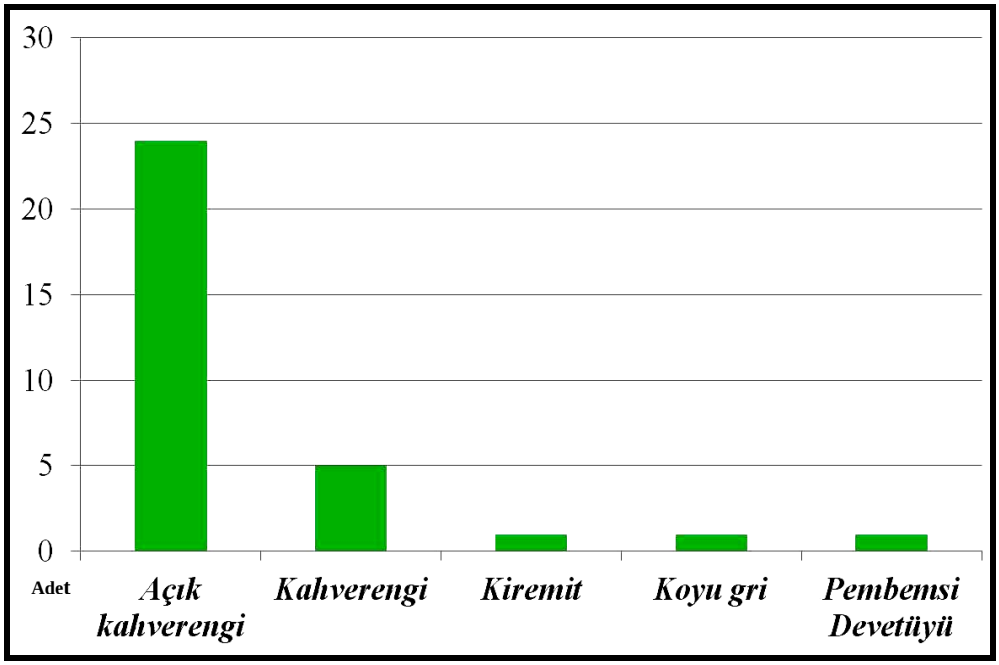

Res. 22: Sultantepe Höyüğü, Orta Assur Mal Grubu

3.2.14.1. Sultantepe Orta Assur Seramikleri ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü İntensif yüzey araştırmasında ele geçen ve tem konumuz kapsamında değerlendirilen Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubu 3 adet kâse (**Lev.XIV:5-7**), 21 adet çanak (**Lev.XIV:1-4**, **Lev:XV:1-8**, **Lev.XVI:1-9**, 3 adet çömlek **Lev.XVII:1-3**, ile 5 adet dip parçasından (**Lev.XVII: 4-8)**, oluşmaktadır **(Res.22).**

Hamur rengi : Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubuda yer alan kâse formlarında açık kahverengi (7,5 YR 8/3-8/4, 10 YR 7/4), çanak formlarında kahverengi (2,5 YR 6/6, 5 YR 7/4, 7,5 YR 6/4-7/4) ile açık kahverengi (7,5 YR 7/3-8/3-8/6, 10 YR 7/4-8/3-8/4-8/6), hamurun yaygın kullanıldığı saptanmıştır. Bu form grubu içinde **Lev.XVI:4** nolu örnekte pembemsi devetüyü (5 YR 8/3), **Lev.XIV:3** nolu örnek koyu gri (5 YR 3/1) renk hamurludur. Çömleklerde kullanılan hamur rengi kase ve çanaklarda olduğu gibi açık kahverengi (7,5 YR 7/6-8/3-8/4) hamurludurlar. Dip parçalarından **Lev. XVI:5** nolu örnekte kiremit (2,5 YR 6/6) renk, **Lev.XVI:4,6-8** nolu örneklerde de açık kahverengi (7,5 YR 7/4 7/6-10 YR 7/4) hamurun baskın olduğu anlaşılmıştır. Seramiklerin hamurlarında kullanılan renk dağılımına bakıldığında 2 adet çanakta; koyu gri **(Lev.XIV:3)** ve pembemsi devetüyü **(Lev.XVI:4)** hamur kullanılırken dip parçalarından ise sadece **Lev.XVII:4** nolu örnekte kiremit rengi hamurun dışında tüm Orta Assur Dönemi Seramikleri ya kahve ya da açık kahverengi hamur ile üretilmişlerdir (**Grafik 3**).

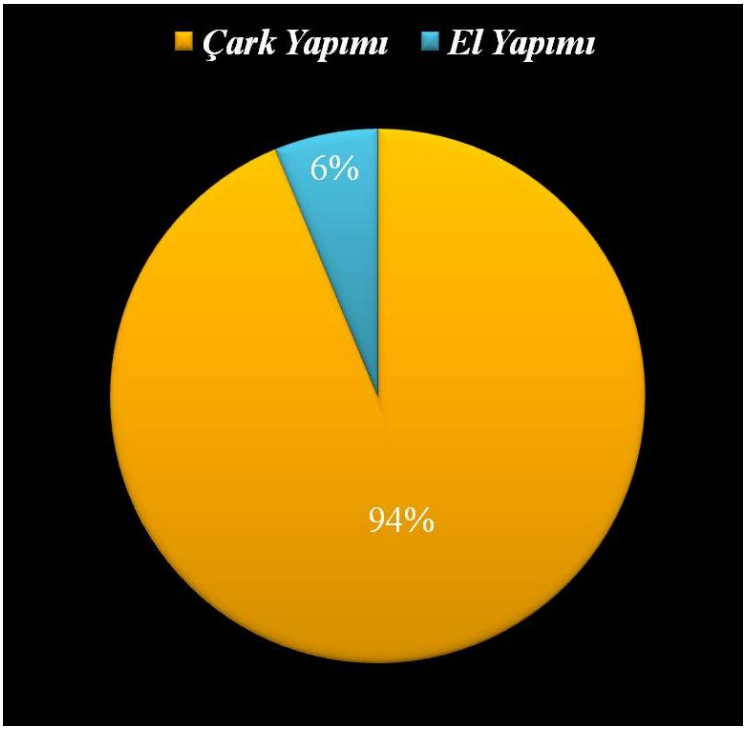
Grafik 3: Sultantepe, Orta Assur Seramikleri Hamur Grupları

Katkı : Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubundaki örneklerin hamurlarında genel olarak bitkisel, kireç, taşçık ve kum gibi dört farklı katkı maddesinin kullanıldığı görülmüştür. Kapların hamurlarında söz konusu katkı maddeleri tek başlarına kullnıldıkları gibi farklı kombinasyonlarda kullanıldıkları saptanmıştır. Bu bağlamda Sultantepe Höyüğü Orta Assur seramiklerinde genel olarak bakıldığında bu katkı maddelerinden bitkisel katkı %66 oranında kullnılırken, kireç katkı maddesinin

%32 oranına sahip olduğu tespit edilmiştir.. Kâse, çanak ve çömlek örneklerinden sadece birer örnekte taşçık kullanılırken dip parçalarında yoğun kullanılmıştır. benzer bir uygulama çanak, çömlek ve dip parçalarından sadece birer örnekte kullanıldığı kum katkı maddesi içinde geçerlidir.

Üretim Özellikleri

Yapım: Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubunda el yapımı olan yuvarlatılmış dip parçaları (**Lev. XVII: 7-8)** dışında bütün örnekler çark üretimidir (**Grafik 4**).

Grafik 4: Sultantepe, Orta Assur Seramiklerinin Üretim Tekniği Oranı

Pişme: Bu gruba ait Orta Assur Seramikleri içerisinde Lev**. XVI:9** nolu çanak, **Lev.XVII:1-2** nolu çömlek ile **Lev.XVII:6-7** nolu dip parçalarının orta derecede pişmiş seramikler oldukları gözlenirken, diğer bütün örnekler iyi pişirilmiş ve orta sertlikte dirler. Bu bağlamda Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramikleri'nin %81.25 oranında iyi pişirilmiş, %18.75 oranında ise orta derece pişmiş bir mal grubu olduğu saptanmıştır.

Yüzey İşlemleri

Astar: Bu mal grubunda yer alan seramiklerin büyük çoğunlunda yüzey işlemi olarak hamur renginde bırakılmış kendinden astarlı parçalar olmakla birlikte hamur renginden farklı bir astara sahip az sayıda örnekte mevcuttur.

Lev. XIV:5 nolu kâse örneğinde dış yüzde (10 YR 8/3) iç yüzde (2,5 Y 8/3) ise açık kahverengi astarın kullanılmış olduğu saptanmıştır. **Lev. XIV:3, Lev. XV:2** nolu çanak örneklerinin hamur renginden farklı olarak iç ve dış yüzde açık kahverengi (5 YR 7/4), **Lev. XV:7** nolu çanak örneğinde ise açık kahverenginde (2,5 Y 8/3) dış astarın olduğu saptanmıştır.

Açkı: Sultantepe Höyüğü'nde bu mal grubuna **Lev.XVI:3** nolu çanak dışında bütün örnekler açkısızdır.

Bezeme: Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubunda **Lev.XV:1,5,6-8** nolu seramiklerin dış yüzlerinde ağızdan omurgaya geçişte yiv benzeri keskin hatlar bulunmaktadır. Söz konusu örnekler dışında Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramikleri'nin bezemesiz oldukları saptanmıştır.

Kap Biçimleri

Sultantepe Höyüğü İntensif yüzey araştırmasında ele geçen Orta Assur seramikleri kâse, çanak, çömlek formları ile dip parçalarından oluşmaktadır.

1. **Kâseler:**

Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubunda yer alan kâseler basit ağız kenarlı omurgalı ve dışa dönük ağız kenarlı kâseler olmak üzere 2 tipten oluşmaktadır.

a. **Basit Ağız Kenarlı Omurgalı Kaseler**, Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubunda bu tipte ağız çapı 14-16cm olan omurgalı ve hafif konik gövdeli 2 adet kase bulunmaktadır **(Lev.XIV:5-6).** Bu kaselerin benzerleri Üçtepe, Giricano, Tell Ahmar, Kavuşan Höyük ve Ziyaret Tepe gibi yerleşim yerlerinde ele geçen örneklerden yola çıkarak düz dipli olduklarını söyleyebiliriz.

b. **Dışa Dönük Ağız Kenarlı Kâse,** Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubunda bu tipte ağız çapı 16cm olan yayvan sığ gövdeli 1 kase bulunmaktadır **(Lev.XIV:7)** Söz konusu kasenin ağız kenarının iç kısmında 2 adet ince yiv mevcuttur.

2. **Çanaklar:**

Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik repertuarında yer alan çanaklar en kalabalık form grubunu oluşturmakla birlikte, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı omurgalı, içe ve dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, basit ağız kenarlı, düzleştirilmiş ağız kenarlı, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve basit ağız kenarlı omurgalı, olmak üzere 6 farklı tip olarak değerlendirilmiştir.

a. **Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Omurgalı çanaklar;** Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubunda bu tipte ağız çapı 16-22cm arasında değişen 12 çanak bulunmaktadır. **Lev.XIV: 2-3, Lev.XV: 1-8** nolu örneklerde ağızdan gövdeye geçişte belirgin bir omurgaya sahip yayvan gövdeli çanaklardır. **Lev.XIV:1,4** nolu örnekler, hafif omurgalı dik gövdeli çanaklardır. Söz konusu **Lev.XV:1** nolu çanak örneğinin dip kısmı göz önünde alındığında bu tipteki çanakların düz dipli oldukları düşünülmektedir.
b. **İçe ve Dışa Çekik Ağız Kenarlı Çanaklar**; Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubunda bu tipte ağız çapı 18-27cm arasında değişen 3 adet çanak ele geçmiştir. **Lev.XVI:4** nolu örnek ince cidarlı, yuvarlak gövdeli iken **Lev.XVI: 8-9** nolu örnekler dip kısmına doğru daralan keskin gövdeli çanaklardır. Bu grupta yer alan çanakların ağız kenarlarının iç kısmında keskin bir hat mevcuttur. Söz konusu Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte tüm ya da tüme yakın çanaklar ele geçmediğinden Üçtepe, Kavuşan Höyük ve Ziyarettepe gibi yerleşim yerlerinde tespit edilen çanak örneklerinin benzerlerinden yola çıkarak kapların düz ya da halka dipli olduklarını düşünülmektedir.
c. **Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Çanaklar;** Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubunda bu tipte ağız çapı 24 ve 27cm olan yuvarlak gövdeli 2 çanak yer almaktadır **(Lev.XVI: 1, 6).**
d. **Basit Ağız Kenarlı Çanaklar;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte 19-20cm ağız çaplarına sahip kalın cidarlı, yayvan ve sığ gövdeli 2 adet çanak ile temsil edilmektedir(**Lev.XVI:3, 7).**
e. **Basit Ağız Kenarlı Omurgalı Çanak;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 27cm olan omurgalı yayvan gövdeli 1 adet çanak bulunmaktadır **(Lev.XVI:2).** Söz konusu bu örneğin ağız kısmının hemen altında yer alan hafif omurgadan dip kısmına keskin bir geçiş profili göstermektedir.
f. **İçe Düzleştirilmiş Ağız Kenarlı Çanak**, Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubu içerisinde bu tipte ağız çapı 27cm olan yayvan gövdeli 1 adet çanak ile temsil edilmektedir **(Lev.XVI:5).**

3. **Çömlekler:**

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında ele geçen Orta Assur çömlekleri; dışa çekik ağız kenarlı ve dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı çömlekler olmak üzere 2 tipe ayrılmaktadır.

a. **Dışa Çekik Ağız Kenarlı Çömlek;** Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubunda ağız çapı 24cm olup içbükey boyunlu 1 adet çömlek tespit edilmiştir (**Lev.XVII:1).**
b. **Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Çömlekler;** Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubunda bu tipte ağız çapı 10-19cm arasında değişen 2 adet boyunlu çömlek ele geçmiştir (**Lev.XVII: 2-3).** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte Orta Assur Seramik repertuarında tüm ya da tüme yakın örnekleri ele geçmediği için Nemrik(Anastasio 2007, Abb.72:6-7) Tell Mohammed Dyab,(Anastasio 2007, Abb.32:5-8) Tell Barri, (Agostino 2008, Fig.7:1) Abb.26:6), Tell Sabi Abyad (Anastasio 2007, Abb.55:8-10) gibi Assur yerleşimlerinde bu çömleklerin benzerlerinden yola çıkarak küresel gövdeli ve düz dipli oldukları anlaşılmıştır.

4. Dipler

Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramik grubunda düğme dip ve yuvarlatılmış diler olmak üzere 2 tip bulunmaktadır. **Düğme Dip**, Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte dip çapları 0,9-3,2cm arasında değişen 4 örnek ile temsil edilmektedir. Bu dip parçalarının özellikle saray malları olarak bilinen konik gövdeli bardak, ya da kadehlere ait oldukları bilinmektedir.

a. **Yuvarlatılmış Dip**, Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte dip çapları 1-7,4cm arasında değişen 2 örnek ile temsil edilmektedir. Söz konusu el yapımı olan bu diplerin diplerin depolama kaplarına ait oldukları düşünülmektedir.

Benzerleri:	
Kaseler	Gavagnin, Iamoni ve Palermo 2016,Fig.16:1-3
	Nemrik: Anastasio 2007, Abb.72:2-3
	Tell Al Rimah: Postgate ve Oates 1997, plate 29:23-29, Plate 30:30-48,
	Tell Brak: Anastasio 2007, Abb.26:3-5
	Tell Huera: Anastasio 2007, Abb.53:2
	Tell Sabi Abyad: Anastasio 2007, Abb.55:5-6
	Tell Mohammed Dyab: Anastasio 2007, Abb.32:2-3
	Tell Hamoukar (Survey): Ur 2010, Figure B.25:9-11
	Tell Sabi Abyad: Duistermaat 2008, Fig.IV.16:A-Q, Fig.IV.18:A-M, Fig.IV.36:A-AV, Fig.IV.37:A-AV, 38:X-AQ, 39:A-AR, 40:A-AA,
	Tell Sabi Abyad: Duistermaat 2007, Fig. 12
	Tall Bederi: Pfalzner 1995:Taf. 34:a, f,
	Tall Seh Hamad: Pfalzner 1995:Taf. 68:C-F, Taf. 70:E-F, Taf. 77:A-O
	Üçtepe: Köroğlu 2002, Res.4:1-7; Köroğlu 1993, Res.34:5-6; Baştürk 2006, Lev.4:e-g
	Assur: Pfalzner 1995:Taf. 195:A-F, Taf.196:A-B
	Gavagnin, Iamoni ve Palermo 2016,Fig.17.
	Gricano: Baştürk 2006, Lev.4:A-K
	Harran Survey: Coşkun 2016, Fig.2:1-4,5-9, 13-14
	Kavuşan Höyük: Kozbe 2006b, Res.2:1-5; Kozbe, Sağlamtimur ve Köroğlu 2004, Şek.22:1-5; Baştürk 2006, Lev.30:A-E, Lev.31:A-E

Çanaklar:	Nemrik: Anastasio 2007, Abb.72:6-1
	Tell Brak: Anastasio 2007, Abb.26:2
	Tell Huera: Anastasio 2007, Abb.53:1,3
	Tell Sabi Abyad: Anastasio 2007, Abb.55:1-4; Duistermaat 2007, Fig. 12; Duistermaat 2008, Fig.IV.19:A-G, Fig.Iv.22:D-E, Fig.Iv.42:A-Aa, 44:A-T, 45:A-D, O-G, 49:A-O,
	Tell Hamoukar (Survey): Ur 2010, Figure B.25:17-25
	Tell Rijim: Szelag 2012, Fig.5:1-6, Fig.6:1-5
	Tell Al Rimah: Postgate,Oates ve oates 1997, Plate 28:1-21, Plate 29:22-23, Plate 37:153-175; Anastasio 2007, Abb.88:1-5
	Tall Kar Tukulti Ninurta: Pfalzner 1995:Taf. 193:A-D, Taf. 194:A-C,
	Tall Seh Hamad: Pfalzner 1995:Taf.100:A-F, Taf.104:A-H,Taf.105:A
	Tell Barri: D'Agostino 2008, Fig.7:1
	Üçtepe: Köroğlu 1993, Res.29:1-7, Res.30:1-6, Res. 34:1-4; Baştürk 2006, Lev.4:A-D, H-M
Çömlekler:	Gavagnin-Iamoni-Palermo 2016,Fig.16:4-9
	Harran Survey: Coşkun 2016, Fig.2:10.
	Kavuşan Höyük: Kozbe 2006b, Res.6:1-8; Kozbe 2008, Fig. 4:3-5; Kozbe, Sağlamtemir ve Köroğlu 2004, Şek.21:3,5,7
	Ziyarettepe: Matney 1998, Fig.6:1-14
	Nemrik: Anastasio 2007, Abb.72:6-7
	Tell Mohammed Dyab: Anastasio 2007, Abb.32:5-8
	Tell Brak: Anastasio 2007, Abb.26:6
	Tell Sabi Abyad: Duistermaat 2008, Fig.IV.29:A-M, Fig.IV.30:A-G, 31:A-D, Fig.IV.83:A-E ; Anastasio 2007, Abb.55:8-10; Pfalzner 1995:Taf 182:A, C,
	Tall Seh Hamad: Pfalzner 1995:Taf 85:A-B, Taf. 94:A,
	Taf. 120:B,D,Taf. 121:E,F,Taf 122:A
	Tall Umm Aqrebe: Pfalzner 1995:Taf 166:C-E
	Tall Al Hamidia: Pfalzner 1995:Taf 179: H
	Tall Sermola/Amuda: Pfalzner 1995:Taf 180:E-G
	Tell Rijim: Szelag 2011, Fig.7:3-7
	Üçtepe: Köroğlu1993:Res.37:1, Res.37:3
Dip Parçaları:	Gavagnin, Iamoni ve Palermo 2016,Fig.16:12-15
	Gricano: Baştürk 2006, Lev.21: A-B, D,-E, G-J
	Harran (Survey): Coşkun 2016, Fig.2:15
	Kavuşan Höyük: Baştürk 2006, Lev.30:F-G, Lev.31:G-K; Kozbe 2008, Fig. 6:1-7
	Kavuşan Höyük: Kozbe 2006b, Res.5:1-3, Res.7:1-5; Kozbe, Köroğlu, Sağlamtemir, 2004, Şek.24:1-5,
	Tall Brak: Pfalzner 1995: Tafel 169: A-D
	Tell Brak: Anastasio 2007, Abb.26:
	Tall Bderi: Pfalzner 1995: Tafel 64: A-J, Tafel 157:C-H
	Tell Hamoukar (Survey): Ur 2010, Figure B.25:1-3
	Tell Sabi Abyad: Duistermaat 2008, Fig.Iv.33:M-S, W-X,
	Tall Seh Hamad: Pfalzner 1995:Taf 97:H, İ, J, K, Taf 130: E-N, Taf 131: A-L.
	Tell Rijim: Szelag 2011, Fig.8:4-8, Fig.9:1-10, Fig.10:1-10
	Üçtepe: Köroğlu 1993, Res.28:9-14.Res.31:5-7; Köroğlu 2002, Res.7:7,9-14; Baştürk 2006, Lev.9:A-D.
	Qalat Sergat: Anastasio 2007, Abb.80:11

3.2.15. Erken Demir Çağ Yivli Seramiği

Erken Demir Çağı yivli seramikleri kuzeyde Transkafkasya, güneydoğuda Urmiye Gölü'nün batı kıyıları ile batıda Fırat nehrine dek uzanan, kuzey-güney yönünde yaklaşık 500, doğu-batı yönünde ise yaklaşık 700 km olan yivli seramiklerin dağılım alanında yer alan tüm buluntu yerlerinde ayrıcalıksız karşımıza çıkmaktadır[234].

Güneyden gelen kültürlerin temsilcileri olan Erken Nuzi, Mitanni ve Orta Assur çanak çömleği ile kuzeyden, bir başka deyişle, Doğu Anadolu Bölgesi'nden gelen, MÖ 12. yüzyıl itibarıyla görülen ve Doğu Anadolu'nun bu dönemi için karakteristik bir mal grubu olarak kabul edilen Erken Demir Çağ yivli seramiği arkeoloji literatüründe çok önemli bir yere sahiptir[235].

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde özellikle de Yukarı Dicle Bölümü için yazılı kaynakların Orta Assur'un son kralı olan Assur-bel-kala'nın (MÖ 1073-1056) krallık döneminden II. Assurnasirpal'ın (MÖ 883-859) MÖ 9. yy'ın başında Yeni Assur Dönemi'nde tahta çıkışına kadar suskun kalmıştır. Söz konusu Yukarı Dicle Bölgesi'nde yazılı kaynakların sustuğu ve bölgenin karanlık çağı olarak adlandılran bu dönemde Erken demir Çağı'n en belirgin göstergesi olarak bilinen ağız kenarı yivli seramiklerin ortaya çıkmasıdır. MÖ 11. yy'ın ilk yarısında, Yukarı Dicle Bölgesi'ndeki Orta Assur egemenliğinin merkezine geri çekilmesi ile Güneydoğu Anadolu'da ortaya çıkan siyasi boşluk sonrası, yivli seramiğin gelişi, dolayısıyla Demir Çağlar'ının başlangıcı söz konusudur. Periferi bölgelerinin Assur merkezi ile olan bağlantının zayıfladığı ve Assur siyasi müeyyidelerinin büyük oranda tesirini kaybettiği, daha çok yerel eğilimlerin ilgi gördüğü bu dönemde, kültürel nitelikleri güçlü olan Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki, Erken Demir Çağı göçebe halklarının Yukarı Dicle Bölgesi'ne sızması mümkün gözükmektedir[236].

Erken Demir Çağ yivli seramiği, Fırat Irmağı kıyısında yer alan yerleşimlerde, özelliklede Lidar Höyük'te MÖ Geç 12. veya Erken MÖ 11. yy'ın başlarına tarihlenmektedir. Assur egemenliğinin Yukarı Dicle Bölgesinde bitişini gösteren Gricano tabletlerinin, MÖ 1069 veya 1068'de yazıldığı önerilmektedir. Dolayısıyla, bu seramiği taşıyan halkların, doğudan aşamalı olarak Keban bölgesine, sonra Karababa bölgesine ve oradan da Assur egemenliğinin sona ermesi ile birlikte MÖ 11. yy'ın ikinci

[234] Kozbe ve Köroğlu 2011, 628.
[235] Kozbe 2013, 343.
[236] Kozbe 2006b, 497.

yarısı veya yüzyılın bitiminde ikincil bir hareketin sonucu olarak girmiş oldukları söylenebilir[237].

Elazığ-Malatya bölgesindeki ilk kazı çalışmaları 1968 yılında Keban Baraj Gölü altında kalacak olan tarihi eserleri kurtarma çalışması kapsamındaki "Keban Projesi" ile başlamıştır. Bu proje kapsamında sistemli olarak araştırılan Altınova ve Aşvan'da birçok merkez tespit edilmiş ve bunlardan Norşuntepe, Tepecik, Tülintepe, Korucutepe, Değirmentepe, İmikuşağı, Kaleköy, Pulur (Sakyol), Aşvan, Haraba ve Kalaycık gibi merkezlerde kazı çalışmaları yürütülmüştür. Bunlardan Norşuntepe, Tepecik, Korucutepe, Değirmentepe, Tülintepe, Aşvan, Ağın, Kalaycık, İmikuşağı ve Kaleköy gibi merkezlerden Erken Demir Çağı'na tarihlenebilecek veriler elde edilmiştir[238]

Özellikle Korucutepe kazılarında Erken Demir Çağ'a tarihlenen taş temelli yapılara ait kalıntılar tespit edilmiş ve bu kalıntılardan ve seramiklerden yola çıkarak Geç Tunç ve Erken Demir Çağ seramiklerinin bir arada görüldüğü geçiş evresinin var olduğu ifade edilmiştir. Nitekim Norşuntepe ve Tepecik kazıları da bu geçiş evresinin var olduğunu kanıtlayan diğer merkezlerdir. Korucutepe'de de Norşuntepe gibi sağlam bir Erken Demir Çağ tabakası söz konusudur[239].

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en geniş kapsamlı yüzey araştırmalarından biri 1988 yılında G. Algaze tarafından gerçekleştirilmiştir. 1988-1990 yılı araştırmalarının sunulduğu raporlara göre, araştırmalar Fırat Havzası, Batman Suyu, Garzan Suyu ve Botan Suyu vadileri ile Cizre-Silopi ovaları olmak üzere çeşitli bölgelerde yürütülmüş ve bu bölgelerde çok sayıda merkez tespit edilmiştir. N. Yardımcı, tarafından Şanlıurfa ve çevresinde gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda Harran Ovası'nda çok sayıda merkez tespit edilmiştir. Buna göre Harran bölgesindeki merkezlerden Kayaca Höyük, Ömertepe, Sultantepe, Buğday Kuyusu ve Battal (Mezarlık Tepe) adlı merkezlerde yivli seramiklerin ele geçtiği tespit edilmiştir[240].

Ağız kenarı yivli seramikler dışında kalan Erken Demir Çağı seramiklerinin tümü tek renkli, kum ve küçük taşçık katkılı, iyi ve özsüz pişirilmiş, büyük çoğunluğu çark yapımı olan orta ve iyi kaliteli mallardır. Özellikle seramiklerin ağız kenarının hemen alt kesimine yapılmış çoklu yivleri ile oldukça karakteristik bir mal grubudur[241].

---

[237] Ozan 2007, 88.
[238] Erdem 2009, 194-195.
[239] Erdem 2009, 203.
[240] Erdem 2009, 239.
[241] Kozbe ve Köroğlu 2011, 628

Söz konusu Erken Demir Çağı'nda beğenilerek kullanılmış seramik formları içerisinde dar ağızlı boyunsuz çömlekler, kase ve çanak formları önplandadır[242].

Ayrıca bazı seramiklerde, küçük yumruların veya akıtacakların ağız kenarındaki yivlerin üzerine yerleştirilmiş olduğu bilinmektedir. Renkleri kahverengi, devetüyü ve koyu gri arasında değişen el yapımı seramiklerde çoğunlukla, basit, hafif dışa dönük veya içe eğik ağız kenarının profilleri yaygındır. Erken Demir Çağı'nın başlamasıyla, Geç Tunç Çağında çok sık kullanılan çömlekçi çarkı bu kaba seramik grubu içinde ortadan kalktığı bilinmektedir. Hamurunda kum, orta büyüklükte taşçık ve bitkisel katkının çeşitli kombinasyonlar halinde kullanıldığı bu mal grubunda açkı, ender olarak ve daha çok dar ağızlı boyunsuz çömleklere uygulanan bir yüzey işlemidir. Orta pişirme derecesine sahip ağız kenarı yivli seramikler, genellikle gri özlüdür. Bu mal özel-liklerine dayanarak ağız kenarının yivli kapların daha çok pişirme işinde kullanıldıklarını söyleyebiliriz. Erken Demir Çağı yivlileri, Yukarı Dicle Bölgesi'nde, Ziyaret Tepe, Üçtepe, Gricano, Kenan Tepe, Hakemi Use ve Gre Dimse, Kavuşan Höyük gibi birçok yerleşim yerinde yüzeye yakın, tahribat görmüş açık kontekstlerde ele geçmiştir[243].

Yukarı Dicle Bölgesi, Erken Demir Çağında görülen bir başka seramik geleneği MÖ 2. binyılın sonu-1. binyılın başında Doğu Anadolu'dan bilinen boya bezemeli mallardır. Erken Demir Çağı Boyalıları olarak nitelendirilen bu mal grubu yivli seramiklere göre daha nadir görülen ve boya bezemesiyle dikkat çekici küçük bir gruptur. Kavuşan Höyük'te olduğu gibi Ziyaret Tepe, Gre Dimse ve Kenan Tepe'de de yivli seramiklerle birlikte ele geçmiştir. Erken Demir Çağı boyalılarının sert ve yoğun olan hamuru, genellikle katkısız ya da çok seyrek miktarda ilave edilmiş küçük boy taşçık katkılıdır. Turuncu ve pembemsi-turuncu, çark yapımı seramiklerde en yaygın renk olarak görülmektedir. İyi derecede pişirilmiş kapların cidarlarında renk farklılığı yoktur. Kavuşan Höyük'te ortaya çıkan örneklerin dış yüzeyleri ya açkılanmış ya da çok iyi sıvazlanmışlar. Erken Demir Çağ boyalıları üzerinde damla biçimli noktalar, içi noktalı düzensiz çizilmiş daireler, yatay ve dalgalı doğrular bezeme unsurları olarak görülen en yaygın motiflerdir. Genellikle basit geometrik şablonlar biçiminde uygulan bezeme anlayışında turumcusu kırmızı ya da kızıl kahverengi boya kullanılmıştır. Nitekim bölgede ele geçen tüme yakın seramik örneklere dayanarak bezemenin seramiklerin tüm yüzeyine uygulandığı söylenmektedir. Ancak Kavuşan Höyük'de bu

[242] Kozbe veKöroğlu 2011, 628.
[243] Kozbe 2006b, 498.

mal grubuna ait seramikler, çoğunlukla amorf nitelikte bulunduğundan mevcut kap formları hakkında fazla bir şey söylenememektedir[244].

Erken Demir Çağ yivlilerinin yukarıda tanımlanan kil özellikleri, yüzey işlemleri ve kap biçimleri açısından çok çeşitlilik göstermesi bu mal grubunun yoğun olarak ele geçtiği Malatya-Elazığ Bölgesi, Van Havzası veya Karakaya Baraj Bölgesi'nde olduğu gibi Yukarı Dicle Bölgesi'nde de, merkezi otoritenin örgütlediği seri üretim olmadan, köy çömlekçilerinin ellerinde bulunan, küçük çaplı yerel işliklerde yapıldığının işaretidir[245].

Res. 23: Sultantepe Höyüğü, Erken Demir Çağ Yivli Seramikleri

3.2.15.1. Sultantepe Erken Demir Çağ Yivli Seramikleri ve Mal Özelllikleri

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında Erken Demir Çağ Yivli seramik grubunda 2 adet kâse (**Lev. XVIII:1-2)** bulunmaktadır **(Res. 23).**

Hamur: Sultantepe Höyüğü Erken Demir Çağ seramik grubunda yer alan kase örnekleri pembemsi kahve (2.5 YR 6/6) ve kahverengi (5 YR 5/4) hamurludurlar.

Katkı: Sultantepe Höyüğü Erken Demir Çağ Yivli seramiklerin hamurunda kum ve kireç katkı maddesi birlikte kullanıldığı gözlenmiştir (**Lev.XVIII:1-2)**

Yüzey İşlemleri

Yapım: Söz konusu gruba ait kâse örneklerinin iç kısımlarında yer alan düzenli çark izlerine sahip olmalarından dolayı çark üretimi kaplar oldukları anlaşılmıştır.

[244] Kozbe 2006b, 498
[245] Kozbe 2006b, 498

Pişme: Sultantepe Höyüğü Erken Demir Çağ Yivli seramiklerinin kırık cidarlarının gözlenmesi sonucunda iyi pişirilmiş, orta sertlikte kase örnekleri oldukları saptanmıştır (**Lev.XVIII:1-2**).

Astar: Bu mal grubuna ait örneklerin yüzeyleri hamur rengi olan pembemsi kahve (**Lev.XVIII:2** ve kahverenginde (**Lev.XVIII: 1** bırakılmış astarsız örneklerdir.

Açkı: Kase örneklerinin yüzeylerindeki pürüzlü bir görünümüne sahip olmalarından dolayı açkının kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Bezeme: Sultantepe Höyüğü'nde, bu gruba ait kase örneklerinin (**Lev.XVIII:1-2**) ağız kenarında Erken Demir Çağ'ın tipik bezeme şekli olan bir dizi yiv bezeme bulunmaktadır.

Kap Biçimleri

Kâseler:

a. **Basit Ağız Kenarlı Yivli Kâseler;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapları 13-16cm arasında değişen 2 adet kâse ele geçmiştir. **Lev. XVIII:1** nolu kase örneği dışbükey gövdeli, **Lev.XVIII:2** nolu örnek ise yuvarlak gövdeli bir kasedir. Sultantepe Höyüğü'nde bu mal grubuna ait tüm ve tüme yakın örnekleri ele geçmediğinden paralel örnekler üzerinden kâse veya çanak örneklerinin düz dipli (Erdem 2009, Levha No: XVa-e) oldukları bilinmektedir.

Benzerleri	Tell Bari: D'agostino 2014, Fig. 4.
	Eliaçık: Köroğlu 2002, Res. 9:1-4,
	Erdem 2009, Lev. VIIa-F, Lev.VIIIC-E, Lev.IXA-E, Lev.XXIIIA-E
	Kazancı: Köroğlu 2002, Res.9:5,
	Kavuşan Höyük: Kozbe 2013, Şekil 10; Kozbe ve Köroğlu 2002, Şek.13:3-4
	Norşuntepe: Hauptman 1976, Lev.54:2-10
	Salattepe: Ökse 2008, Fig.8
	Susam Tepe: Kozbe ve Köroğlu 2011, Şek.4:2-6
	Üçtepe: Köroğlu 2002, Res.9:6-7; Köroğlu 2002, Res.9: 6-7,
	Ziyarettepe: Matney 1998, Fig. 7:1-4.

3.2.16. Yeni Assur Seramiği

Konumu itibariyle başkent Assur, Güney Mezopotamya'yı Kuzey Mezopotamya'ya bağlayan en önemli nehir yoluna da hâkimdir. Ancak Mezopotamya'nın, özellikle de alüvyonal bölgelerin, doğal kaynaklar açısından oldukça yetersiz oluşu, sosyal hayatta ihtiyaç duyulan pek çok ürün için dış bağımlılığı doğurmaktadır. Gereksinimlerin bir şekilde mevcut oldukları bölgelerden elde edilmesi

zorunluluğu, Assur Devleti'nin ekonomik ihtiyaçlarını ticaret, ganimet, haraç ya da ürünün mevcut olduğu bölgeyi denetim altına alarak karşılaması sonucunu doğurmuştur. Ekonomik faktörler siyasi ve sosyal yaşamı etkilerken, siyasi şartlar da Assur Devleti'nin ekonomik girişimlerini biçimlendirmiştir. Bu nedenle ekonomik refah ve askeri güvenlik, Assur yayılımının temel nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır[246].

Söz konusu bu döneme ait yazılı kaynakların Yeni Assur'un bölgedeki askeri ve yönetimsel merkezlerini, Dicle Nehri yakınında bulunan daha erken yerleşimler üzerinde oluşturduğunu açıklamaktadır. Nitekim merkezlere ve bunları çevreleyerek nehir boyunca uzanan geniş tarım alanlarına ise Assur'un bir yayılım politikası olarak uygulamış olduğu tarıma dayalı kolonicilik çerçevesinde imparatorluğun başka bölgelerinden silah zoruyla gerçekleştirilen toplu nüfus aktarımları ile getirilen insanlar yerleştirilmiştir. Örneğin Yukarı Dicle Bölgesi'nde yer alan Kavuşan Höyük'ün uygun konumu nedeniyle Assur İmparatorluk Dönemi'nde de kullanılmaya devam edilmiş bölgedeki çok sayıdaki küçük, tarım köylerinden biridir[247].

Söz konusu Güney Mezopotamya'dan, Zağros Dağları'nın batı etekleri ve Dicle boyunca Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne uzanan ana yolların kavşak noktasını, Kalhu'nun kuzeyindeki Ninive kenti oluşturmaktadır. Bu yollardan en önemlisi, Sincar Dağları'nın kuzeyinden geçip Nasibina (Nusaybin) ve Guzana (Tell Halaf) üzerinden Harran Ovası'na ve sonra da Fırat'ı Til Barsip ve Kargamış'ta aşarak Halep'e, ordan da Doğu Akdeniz kıyıları ve Filistin'e doğru uzanmaktadır. Nitekim III. Salmanasar'dan Assurbanipal'e değin tüm Assur kralları Suriye kıyıları, Que, Tabal ve Orta Anadolu'ya bu yolu kullanarak ulaşmışlardır. Ninive'den batıya giden yollardan bir diğeri ise Sincar silsilesinin güneyinden geçip Tell Halaf'ta kuzey yolu ile birleşerek Harran'a doğru uzanan hattır. Bu hat Sincar'ın batısında, Fırat'tan çıkarak, kuzeye doğru Dur Katlimmu (Tell Şeyh Hammad), Katna (Tell Aşamşani) ve Kahat'ı (Tell Barri) kat ederek önemli bir kavşak görünümündeki Nasibina'yı birbirleriyle bağlamaktadır[248].

Bu bağlamda Orta Fırat Bölgesi'nde yer alan Sultantepe'nin Yeni Assur eyalet merkezi olduğu düşünülmektedir. Ancak Sultantepe'de arkeolojik kazı çalışmalarının 1951-1952 yıllarında çok kısa sürmesi bu bölgedeki Assur varlığının bilinmeyenleri tamamen açığa çıkarmadığı gibi gizliliğini de korumaktadır. Bu nedenle benzer yayılım politikalarının yürütüldüğü yukarı Dicle Bölgesi'nde ki Assur varlığının son zamanlarda

[246] Baştürk 2009b, 139-140.
[247] Kozbe 2006b, 498.
[248] Coşkun 2013, 39-40.

Ilısu Barajı kapsamında yapılan kurtarma kazıları sayesinde bu uygarlığın sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal olarak oldukça önemli veriler elde edilmiştir. Nitekim Yeni Assur Dönemi'nde, II. Assurnasirpal MÖ 883'de hükümdarlığı zamanında, Yukarı Dicle Bölgesi'nin tarımsal potansiyeli oldkça yüksek olduğu ve Assurlar tarafından Nairi Ülkeleri'ninbir bölümü olarak bilinen bölge krallığın ilk yıllarında yapılacak seferlerin hedefi olarak belirlenmiştir. Söz konusu bu doğrultuda Yukarı Dicle Bölgesi'nde Tuşhan ve *Amedi* adlı iki eyalet merkezi oluşturulmuştur. Ayrıca bu iki eyalet merkezinin çevresinde olduğu bilinen *Tidu, Sinabu* ve *Dam-dammusa* gibi yerleşim yerleri ise Assur kentleri olarak tekrar tanzim edilmiştir. Özellikle Yeni Assur krallarından Assurnasirpal tarafından, içinde bir saray ve depolama mekânları inşa ettirdiği, etrafını savunma duvarları ile çevrelediği *Tuşhan,* Yeni Assur Dönemi'nde eyalet merkezi olarak ön plana çıkmaktadır. Bu doğrulta II. Assurnasirpal'in, Yukarı Dicle Bölgesi'nde gerçekleştirdiği tüm bu yapılanma projeleri, Assur'un yayılımının bölgedeki kalıcılığı konusunda sahip olduğu ciddi bakış açısını açıklamaktadır[249].

Batıda Orta Fırat Vadisi'ndeki Tille Höyük, Lidar Höyük ve Sultantepe; Yukarı Dicle Bölgesi'nde Üçtepe, Ziyaret Tepe, Aşağı Salat, Gre Dimse, Hakemi Use, Hirbemerden, Salattepe ve Kavuşan Höyük; doğuda Yukarı Habur'da Girnavaz vb. yerleşim yerlerinde tespit edilen ve incelenen seramikler Assur İmparatorluğu'nun çekirdek bölgesi ile paralellik içindedir. Bölge, Assur merkezi bölgesine yakınlığı, Bereketli Hilal'in neredeyse tamamını kapsayan bir coğrafyaya sahip olması, Fırat'ın ana kolları ve Dicle'nin kaynağına ev sahipliği yapışı, Doğu Akdeniz ve Anadolu ticaret yollarını barındırması gibi birçok unsur nedeniyle Eski Assur Dönemi'nden beri krallığın özel önem verdiği bölgeler içinde olmuştur[250].

Söz konusu Yeni Assur Dönemi'nde gerçekleştirilen yayılım politikaları çerçevesinde dönemin en belirleyici kültürel unsurlarını ise şüphesiz Yeni Assur Dönemi'ne ait seramikler oluşturmaktadır. Dönemin baskın mal grubu, Orta Assur Dönemi'nin seramiği gibi merkezi yaptırımın denetimi altında seri üretilen Yeni Assur Malları'dır. Bölgede birçok yerleşim yerinde ele geçen Yeni Assur Malları, bölgedeki Assur varlığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır[251].

Yeni Assur Dönemi'nde yayılım gösterilen önemli bölgelerden biri Sultantepe'nin içinde yer aldığı Orta Fırat Bölgesidir. Özellikle Harran Ovası'ndaki

[249] Kozbe 2006b, 498.
[250] Coşkun 2013, 172-173.
[251] Kozbe 2006b, 498.

Sultantepe ile Fırat kıyısındaki Tille ve Lidar Höyük, geç Yeni Assur tabakası içeren yerleşimlerdir[252].

Yeni Assur Dönemi'nin karakteristik seramik tiplerinin ele geçtiği Üçtepe kazılarında, kaplar iki grupta incelenmektedir. Bunlardan birinci grubu, içlerinde ***Saray Malı*** kalitesinde ince örneklerin bulunduğu *Assur Tipleri,* ikinci grubu ise daha yoğun olan ***Orta ve Yeni Assur Dönemi Yerli seramik*** oluşturmaktadır[253].

En yoğun rastlanan kaba seramik grubu Üçtepe'de "*Assur Dönemi Yerli Seramiği"* olarak adlandırılan ve tamamı çark yapımı, küçük kum, taşçık, bitki ve orta boyutta kireç katkılı kaplardan oluşmaktadır. Hamur ve yüzey renkleri genellikle kahverengi ve kırmızımsı sarı, dış yüzeyleri yalın, kendinden astarlı ve astarlıdır. Çanaklar basit ve dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlıdır. Çömlekler dışa çekik veya dıştan kalınlaştırılmış ağızlı ve hafif içe çekik düz ağızlı ya da içe çekik ağızlı kısa boyunlu biçimlere sahiptir. Vazo parçaları dışa çekik, dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve boyunludur. Bu grupta düz dip ve düğme dip parçaları ele geçmiştir. Bu kapların benzerleri kuzey Mezopotamya ve Güneydoğu Anadolu'da geniş bir alana yayılmıştır[254].

Orta ve Yeni Assur yapı katlarında ele geçirilen ve Yerli Seramik Grubu'nu oluşturan çanaklar, çömlekler, depo kapları, vazolar ve şişeler, açık kırmızımsı kahve ile pembe arasındaki tonlarda renkleri, bol saman katkılı hamurları ve genellikle bezemesiz yüzeyleri ile kolayca ayırt edilebilir durumdadırlar. Formlarına göre çeşitli alt gruplara ayrılabilecek olan çanaklar en yaygın grubu oluştururlar[255]Dışa taşkın ağız kenarlı, bazen ağız kenarları oluklu, oval gövdeli olan çanaklar Üçtepe'de (7. yk) olduğu gibi daha çok Yeni Assur yapı katlarından gelirler. Bölgede Dicle'nin kuzeyinde ve güneyindeki pek çok höyükte bulunmuştur. Çanaklar içinde *Assur Malları* veya *Saray Malları* olarak değerlendirilen ve metal üretimlerin taklidi olduğuna inanılan fine carinated bowl türünden 9. yapı katında yalnızca biri kuşkulu iki adet bulunmuştur. Bölge höyüklerinde bulunmayan bu ender örneklerin Adachi (1997) tarafından vurgulandığı gibi 10. yüzyıldan itibaren Assur İmparatorluğu'nun genişleme politikasına paralel olarak yayıldığı ve önemli merkezlere taşındığı anlaşılmaktadır[256].

---

[252] Coşkun 2013,172.
[253] Baştürk 2006, 66.
[254] Ökse et.al. 2009, 31.
[255] Köroğlu 2002, 453.
[256] Köroğlu 2002, 453.

Yukarı Dicle Havzasında "Assur Tipi Seramik" olarak adlandırılan, tamamı çark yapımı kap parçaları çok küçük kum, taşçık, mika ve kireç katkılıdır. Hamur renkleri gri, kahverengi tonlardan sarımsı kırmızıya kadar değişmektedir. Dış yüzeyleri genelde sarımsı ve kahverengi tonlarda yalın, mat perdahlı, astarlı, kendinden astarlı ve bezemesizdir. Bu gruba ait çanaklar dışa çekik dışa kalınlaştırılmış, içe çekik ve içe çekik dıştan kalınlaştırılmış ağız kenarlı biçimlerden oluşmaktadır. Vazo parçaları dışa çekik ağız kenarlı ve kısa boyunludur. Kalın cidarlı büyük boyutlu çömleklere ait bazı gövde parçaları üzerinde bulunan rozet biçimli baskılar bu yerleşimlerin MÖ 6. yüzyılda da kullanıldığını göstermektedir. Assur "saray seramiği" ince nitelikli, teknik ve biçim açısından diğerlerinden ayrılan, özgün bir grup oluşturmaktadır. Bu grubunun en belirgin kap biçimlerini, üzerinde çukur bezekler bulunan kadehler oluşturmaktadır[257].

Üçtepe'de özel grubu oluşturan *Assur tipleri* içindeki nipple based goblet denen dibi memecikli kadehler, gerek mal, yapım tekniği ve gerekse form olarak diğerlerinden ayrılırlar. Bunların, ağız kenarları genellikle hafif dışa eğik, gövdeleri basık küre ya da oval, ağız ile gövde birleşme yerleri kimi örneklerde keskin, dipleri ise meme ucu biçimlidir. Cidarları kaliteli örneklerde oldukça ince olan kadehlerin genellikle iyi pişirilmiş hamurları saman yerine ince kum katkılıdır. Orta Assur Dönemi Seramiği arasında sevilerek kullanılan kadehler, Yeni Assur Dönemi boyunca başta Assur, Ninive, Nimrud gibi başkentler olmak üzere Tell Halaf, Sultantepe, Girnavaz, Üçtepe gibi eyalet merkezi ve önemli kentlerde karşımıza çıkmaktadır[258]. Yeni Assur Dönemi Kavuşan Höyük'te, bu dönem için büyüklü küçüklü tüm Yeni Assur yerleşme yerlerinde tipik olan, içe dönük, yivli ağız kenarlı çanaklar, keskin profilli çanaklar ile dışa kalınlaştırılmış, iç kısmı hafif oluklu ağız kenarına sahip boyunlu çömleklerle temsil edilmektedir[259].

Kavuşan Höyük Yeni Assur yapı katının en karakteristik seramik grubu, bölgede özellikle Dicle nehrinin güneyindeki höyüklerden de tanınan dışa kalınlaştırılmış ağız kenarına sahip çanak formlarıdır. Yeni Assur'un İmpatorluk Dönemi için karakteristik bir tipi olan bu çanakların çok sayıda çeşitlemesi olmasına rağmen ağız kenarının üst kısmında ya da çevresinde bir veya birden fazla yive sahip örnekler en belirleyici örnekleri oluşturmaktadır. Devetüyünün çeşitli tonlarında ve kahverenginde astarlanmış

[257] Ökse et. al. 2009, 31.
[258] Köroğlu 2002, 454.
[259] Kozbe 2013, 343.

mallar, genellikle küçük taşçık ve saman katkılıdır. Bununla birlikte, kâse olarak adlandırabileceğimiz küçük boy kaplar, çok ince kum katkılı bir hamura sahiptirler. Açkılama da yine sadece bu küçük boy kaplara uygulanmış gibi görünmektedir. Kavuşan Höyük Yeni Assur yivli seramikleri, çark yapımıdır ve kimi zaman orta pişirilme derecesine sahip olduklarından gri özlüdür[260].

Kavuşan Höyük Yeni Assur Dönemi'ne ait taban üstünden gelen seramikler arasında, benzerleri Orta Assur Dönemi'nde ortaya çıkan ancak biçim ve hamur özellikleri açısından bazı farklılıklarla Yeni Assur Dönemi'nde de kullanım gören omurgalı çanaklar da söz konusudur. Dönem için çok tipik olmakla birlikte Yeni Assur yivli seramiklerine göre Kavuşan Höyük'te daha az sayıda ele geçen dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, halka dipli, omurgalı çanaklar, yüzey işlemleri ve fırınlanma açısından yivlilere göre daha kaliteli üretilmişlerdir. Kavuşan Höyük, Yeni Assur seramiği içinde yer alan dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, boyunlu çömlekler, Assur ülkesi ve Kuzey Suriye'de de olduğu gibi Yukarı Dicle Bölgesi'nde bu dönemin standart kap biçimlerindendir. Dar ağızlı çömleklerin yüksekçe olan boyun kısımlarını bilezik gibi çevreleyen tek bir kabartma halka, önemli bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır[261].

Sultantepe Höyüğü yüzey araştırmasında ele geçen memecik dipli seramik parçalarının benzerlerine Üçtepe ve Kavuşan Höyük gibi bazı yerleşim yerlerinde rastlanmıştır. Yeni Assur Dönemi boyunca Assur başkentleri, eyalet merkezleri ve önemli Assur kentlerinde ele geçen kaliteli üretim gösteren ince cidarlı, ince kum katkılı ve iyi derecede fırınlanmış Saray Malları önemli bir grubu oluşturmaktadır. Nitekim bu grup içerisinde yer alan ve Yeni Assur'un belirleyici Assur tipleri arasında memecik dipli kadehler, Kavuşan Höyük'te az sayıda ele geçmiştir. Ancak diğer karakteristik bir form olan parmak baskı bezemeye sahip kadehlere ait örnekler saptanmamıştır. Ancak diğer taraftan, üzerindeki dikkat çekici bezemelerinden dolayı kent merkezlerinde ele geçmesi beklenen, saray için üretilmiş depolama küplerine ait bir grup örneğin, Kavuşan Höyük gibi küçük bir köyde bulunması çelişkili bir durumdur. Seramikler üzerinde baskı tekniği ile yapılmış mazgallı siper, tekerlek, konsantrik halka ve kör pencere motifleri yer almaktadır. Bunlardan mazgallı siper, Assur ve Babil'de, sadece askeri mimaride değil, fakat aynı zamanda saray ve tapınak mimarilerinde de MÖ erken 2. binyıldan MÖ 8.-7. yüzyıla dek kullanımda kalmış bir mimari unsurdur. Söz konusu

[260] Kozbe 2006b, 499.
[261] Kozbe 2006b, 499.

motif, Yeni Assur kabartmalarında olduğu gibi seramikler üzerinde de "tahkim edilmiş kent"i sembolize etmektedir[262].

Yukarı Dicle Havzası'nda yürütülen kazılarda el yapımı yerel ve Yeni Assur taklidi kaplar ile çark yapımı Yeni Assur kaplarının birlikte ele geçtiği tabakalar MÖ 8.-7. yüzyıllara tarihlenmektedir. Bu merkezler Ziyarettepe L4b tabakası, Kenantepe, Hakemi Use, Kavuşan Höyük, Hirbemerdon IVB ve Salat Tepe çukur evleridir. Buna göre el yapımı yerel kaplar Yeni Assur döneminde de üretilmeye ve kullanılmaya devam etmiştir[263]. Yeni Assur Dönemi'ne tarihlenen seramik parçaları Dicle Nehri'nin batı kıyısında yer alan büyük yerleşimler Harabe Tepe, Kilokki Tarlası ve Tivilki Tarlası ile küçük birimler olan Şorkey, Çelebitepe Tarlası ve Benabahlu gibi yerleşim yerlerinde de tespit edilmiştir. Nehrin doğu kıyısında Zeviya Kavla ile Koçyurdundaki büyük yerleşimler ile küçük birimler oluşturan Deşta Bzena, Tatıka ve Deşta Mira 1 olmak üzere beş alanda bu döneme ait seramik parçaları toplanmıştır[264].

Res.24: Sultantepe, Yeni Assur Seramikleri

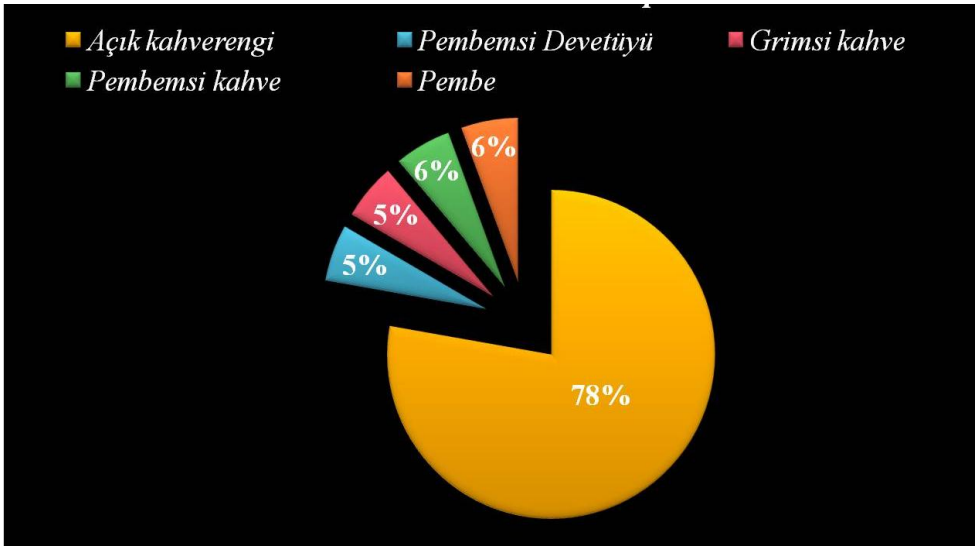
3.2.16.1. Sultantepe Yeni Assur Seramikleri ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında tespit edilen seramikler içerisinden tez konumuz kapsamında ele almış olduğumuz Yeni Assur Malları, 3 adet

[262] Kozbe 2006b, 499.
[263] Ökse et.al. 2014, 142.
[264] Ökse et.al. 2009, 31.

kase **(Lev. XIX:3-5),** 2 adet çanak, **(Lev. XIX:1-2),** 10 adet çömlek (**Lev.XX:1-10)** ve 3 adet dip parçasından **(Lev. XIX:6-8)** oluşmaktadır **(Res.24).**

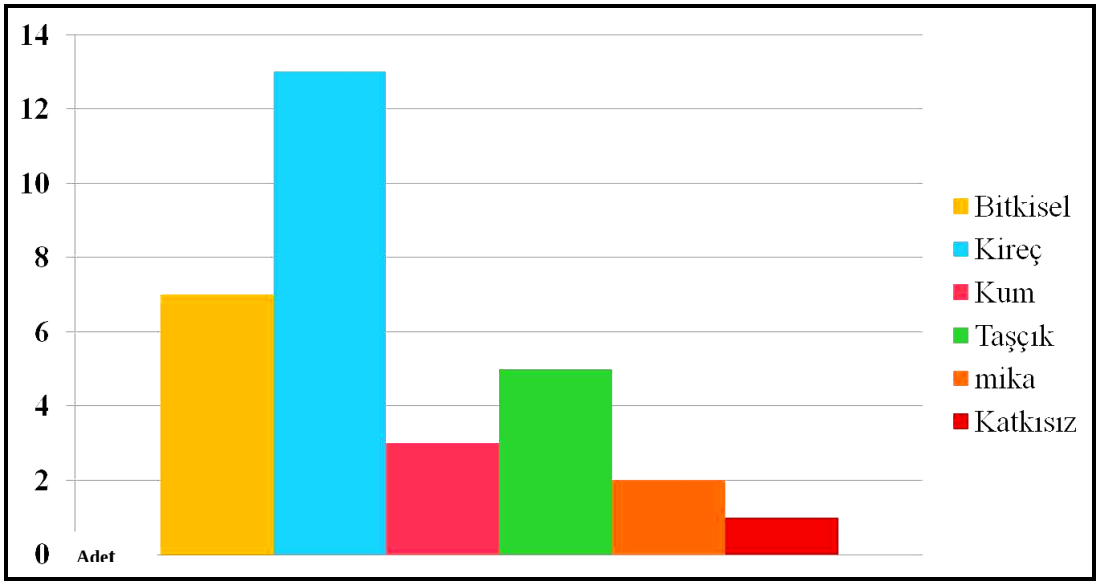
Hamur rengi: Sultantepe Höyüğü Yeni Assur seramik grubunda yer alan kâselerde (**Lev.XIX:3-5)** açık kahve (7,5 YR 7/4) çanaklarda **(Lev. XIX:1-2)** pembemsi devetüyü (7,5 YR 8/3) ve açık kahverengi (7,5 YR 7/4) hamurun kullanılmış olduğu saptanmıştır. Söz konusu Sultantepe Höyüğü Yeni Assur Seramikleri içerisinde en büyük grubu oluşturan çömleklerde (**Lev.XX:1-10)** grimsi kahverengi (2.5 Y 7/2) hamura sahip 1 örnek dışında çömleklerin tamamında açık kahve (5 YR 7/6, 7,5 YR 7/3-7/4-7/6, 10 YR 8/4) hamurlu oldukları saptanmıştır. **Lev.XIX:6-8** nolu dip parçaları açık kahve (10 YR 8/4) ve pembe (5 YR 8/4) rengi hamurlu örneklerdir. Bu da bize Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında tespit edilen Yeni Assur Dönemi seramik repertuarına ait kapların neredeyse tamamına yakını, açık kahverengi hamurlu olduklarını gösterir (**Grafik 5**).

Grafik 5: Sultantepe, Yeni Assur Dönemi Seramiklerinde Görülen Hamur Renkleri

Katkı Maddesi: Sultantepe Höyüğü Yeni Assur seramik grubundaki kaselerde **(Lev.XIX:3-5**) kireç katkı maddesi tüm örneklerde karşımıza çıkar. Çanakların (**Lev.XIX:1-2)** hamurunda kireç ve bitkisel katkı maddesinin birlikte kullanımı söz konusudur. Bu mal grubuna ait dip parçalarında **Lev.XIX:6**'da kum, **Lev.XIX:8**'de kireç ve **Lev.XIX: 7** nolu dip örneğinde bitkisel, kireç ve mika katkı maddeleri tespit edilmiştir. Sultantepe Höyüğü Yeni Assur Seramikleri içerisinde en yaygın kap biçimi olan çömleklerden; **Lev.XX:2** nolu örneğin katkısız olduğu **Lev.XX:1, 3-10** nolu örneklerde ise genel olarak kireç katkı, bitkisel katkı, kum ve taşçık gibi farklı katkı maddelerin tekli kullanımı olduğu gibi üç katkı maddesinin birlikte kullanıldığı bçeşitli

kombinasyonlar mevcuttur. Söz konusu çömleklerde kullanılan katkı maddelerinin yoğunluğuna bakıldığında kireç katkı maddesi kullanımı %60; oranında iken; bitkisel katkı maddesinin kullanımı %50 oranına sahiptir. Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen Yeni Assur Dönemi, çanak ve çömlek örneklerinin hamurlarında mika katkı maddesinin kullanılmadığı sadece 1 adet kâse ile 1 adet dip parçasında gözlenmiştir. Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında tespit edilen bu mal grubundaki seramik formlarının tamamının hamurlarında kullanılan katkı maddelerinin oranları değerlendirildiğinde kireç katkı maddesinin baskın olması Orta Fırat Bölgesi'ndeki kil yapısının kireçli olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir (**Grafik 6**).

Grafik 6: Sultantepe, Yeni Assur Seramiklerinde Kullanılan Katkı Maddeleri

Üretim Teknikleri

Yapım: Sultantepe Höyüğü Yeni Assur seramik grubunda ele geçen kase (**Lev.XIX:2-5**), çanak,(**Lev.XIX:1-2**) çömlek (**Lev.XX:1-10**) ve dip parçalarının (**Lev.XIII:6-8**) iç yüzeylerinde çark izlerinin varlığından dolayı Sultantepe Höyüğü Yeni Assur Seramikleri'nin tamamının çark üretimi oldukları anlaşılmıştır.

Pişme: Sultantepe Höyüğü Yeni Assur seramik repertuarında yer alan bir adet çömlek (**Lev.XII:5**) ile bir adet çanak (**Lev.XIX:1**) örneğinin kesitinde pişmeden kaynaklı renk alacalanmasından dolayı orta derecede pişirilmiş örneklerdir. Söz konusu iki örnek dışında Sultantepe Höyüğü Yeni Assur Seramikleri'nin tamamı iyi pişmiş, orta sertlikte oldukları gözlenmiştir.

Yüzey İşlemleri

Astar: Sultantepe Höyüğü Yeni Assur çömleklerinden sadece 2 örnekte açık kahve (7,5 YR 7/6), devetüyü (10 YR 8/3) ile 1 adet dip parçasında açık kahverengi (7,5 YR 8/3) dış astar kullanılmıştır. Bu örnekler dışında kalan diğer bütün seramik parçalarının hamur renginde kendinden astarlı oldukları saptanmıştır.

Açkı: Sultantepe Höyüğü Yeni Assur Seramikleri içerisinde yer alan örneklerden 1 adet kâse **(Lev.XIX:3)** örneği dışında bütün örnekler açkısızdır.

Bezeme: Sultantepe Höyüğü Yeni Assur seramik grubundaki çömlek, (**Lev.XX:1-10**) çanak (**Lev.XIX: 1-2**) ve dip parçalarının (**Lev.XIX:6-8**) bezemesiz oldukları ancak bu gruba ait kase örneklerinin (**Lev.XIX: 3-5**) dudak kenarlarında bir dizi yiv bezeme bulunmaktadır.

Kap Biçimleri

1. **Kâseler**

Sultantepe Höyüğü'nde Yeni Assur seramik grubunda; içe ve dışa çekik oluk ağız kenarlı kâseler olmak üzere 1 tip bulunmaktadır.

a. **İçe ve Dışa Çekik ve Ağız Kenarlı Kâseler,** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapları 12-16cm arasında ince cidarlı ve yuvarlak gövdeli değişen 3 adet kâse ele geçmiştir **(Lev.XIX:3-5).** Bu seramiklerin benzerlerinin geçtiği Tell Ahmar[265] ve Ziyaret Tepe[266] yerleşim alanlarında ele geçen örneklerden yola çıkılarak bu tip kâselerin halka ve düz dipli olduklarını söyleyebiliriz.

2. **Çanaklar**

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında ele geçen Yeni Assur Seramik Grubu'nda basit ağız kenarlı omurgalı çanaklar olmak üzere 1 tip kap bulunmaktadır.

a. **Basit Ağız Kenarlı Omurgalı Çanaklar,** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapları 20 ve 22cm olan omurgalı, yayvan gövdeli 2 adet çanak ile temsil edilmektedir **(Lev.XIX:1-2).** Söz konusu çanakların paralellerinden yola çıkarak halka dipli (Tell Ahmar, Jamieson, 1999, Fig.1:7,9) oldukları bilinmektedir.

3. **Çömlekler**

Sultantepe Höyüğü'nde Yeni Assur seramikler içerisinde en kalabalık form grubunu çömlekler oluşturmaktadır. Söz konusu Sultantepe Höyüğü Yeni Assur çömlekleri; dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve bant ağız kenarlı çömlekler olarak 2 tipe ayrılmaktadır.

---

[265] Tell Ahmar: Jamieson 1999, Fig.1:8,10,13
[266] Ziyarettepe (Yüzey) :Köroğlu 1993, Res. 56:3-4

a. Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Çömlekler; Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapları 10-18cm arasında değişen 5 adet boyunlu çömlek **(Lev.XX: 1-5)** bulunmaktadır. **Lev.XX:1** nolu çömlek geniş boyunluolup **Lev. XX:2-5** nolu çömlekler dar boyunludur. Sultantepe Höyüğü yüzey araştırmasında ele geçen bu mal grubuna ait örneklerin tüm ya da tüme yakın tipleri ele geçmediğinden Kavuşan Höyük, Üçtepe, Tell Ahmar vb. yerleşim yerlerinde ele geçen benzer örneklerinde dar ağızlı çömleklerin boyun kısmını çevreleyen bilezik benzeri bir kabartmaya sahip ve "S" profil gövdeli, düz ya da yuvarlak dipli örnekleri görülmüştür.

b. Bant Ağız Kenarlı Çömlekler; Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapları 9-14cm arasında değişen 5 adet "S" profil gövdeli, dar boyunlu çömlek **(Lev.XX: 6-10)** ile temsil edilmektedir.

4. Dipler:

Sultantepe Höyüğü'nde Yeni Assur seramik repertuarı içerisinde çapları 1-1.5cm arasında değişen 3 adet memecik dip örneği (**Lev.XIX:6-8)** yer almaktadır **(Res.25).** Yeni Assur Dönemi mal grubunun karakteristik formu olan söz konusu dipler kadeh formlarına ait oldukları bilinmektedir (Üçtepe: Köroğlu 1993, Res.38:5-10).

Res. 25: Sultantepe, Yeni Assur Dönemi Memecik Dipli Seramik Parçaları

Benzerleri :	
	Assur: Hausleiter 2010: Tafel 55: SF 12R1, SF12 R3, SF 12 R4,
	Cooper, Rijib ve Ahmed 2012, Fig. 1:3-4
	Gavagnin, Iamoni ve Palermo 2016,Fig.18:2, 5, 6,8,14-15.
	Gre Dimse: Baştürk 2006, Lev.27:B-C

Kâseler:	Hirbet Hatara: Anastasio 2007, Abb.69:1-2
	Nimrud: Hausleiter 2010: Tafel 56: SF 12.12-13,
	Kar-Tukulti-Ninurta: Hausleiter 2010: Tafel 60: SF 23 R2,
	Harran (Survey): Coşkun 2016, Fig.2:8-11, Fig.7:1-5
	Kavuşan Höyük: Kozbe, Saglamtimur ve Köroğlu 2001, Şek.22:6-7; Kozbe 2010, Çiz.7; Kozbe 2013, Şekil 2;
	Khirbet Khattuniyah: Anastasio 2010, plate 38:15, 18, 20; Curtis ve Green 1997, Fig.37:147-151
	Murattaşı (Yüzey) :Köroğlu 1993, Res. 56:8,
	Tell Ahmar: Jamieson 1999, Fig.1:8,10,13
	Tell Al Rimah: Postgate, Oates ve Oates 1997, plate 56:498-500,
	Tell Brak (Phase S): Ur 2006, Type 57: 1-5, Type 58:6-8-8,9-10.
	Tell Hamoukar: Ur 2010, Figure B.27:8,27
	Nineveh: Gavagnin, Iamoni ve Palermo 2016, Fig. 18:2,14,15.
	Ökse vd. 2009, Res.24:9,
	Qasr Shamamuk: Anastasio 2011, Fig.3:B
	Şırnak İli Yüzey Araştırması: Kozbe 2007:Çiz.1
	Ziyarettepe (Yüzey) :Köroğlu 1993, Res. 56:3-4
Çanaklar:	Assur: Hausleiter 2010: Tafel 59:SF 20.10-14
	Aralık (Yüzey Araştırması):Köroğlu 1993, Res. 60:1-5
	Gavagnin, Iamoni ve Palermo 2016,Fig.18:1,3,4,7
	Gre Dimse: Baştürk 2006, Lev.16:B, Lev. 27:B
	Hausleiter 2010: Tafel 12, Ass.10231:X,Q, Tafel 13, Ass.10231:N, Tafel 17, Ass.10956:A, Tafel 23, Ass.11748:c,e-d
	Harran (Survey): Coşkun 2016, Fig.4:1-7, Fig. 5:1-4, 7-11
	Kavuşan Höyük: Kozbe 2006b, Res.20:1-12; Kozbe 2013, Şek.9
	Khirbet Al-Hamrah: Wilkinson 2004, Fig. 6.17:2-7,
	Nimrud: Anastasio 2007, Abb.74:3; Anastasio 2010, plate 11:2
	Tall Ar- Rimah: Anastasio 2010, plate 11:3
	Tell Ahmar: Jamieson 1999: Fig. 1:1,2,6,7,9
	Tell Brak (Phase S): Ur 2006, Type 113:9
	Tell Hamoukar (Survey): Ur 2010, Figure B.25:1-7
	Tell Es Sweyhat Survey Period V:Wilkinson 2004,Fig.6.18:1-13
	Tavşantepe (Yüzey Araştırması) :Köroğlu 1993, Res. 58:1-3,
	Üçtepe: Baştürk 2006, Lev.7:H; Köroğlu 1993, Res.39:1-6, Res.40:1-4
	Qasrij Cliff: Curtis 1989, Fig.7:1-10, Fig.8:11-17,
	Qasr Shamamuk: Anastasio 2011, Fig.2a-e:a, Fig.4:a, Fig.4:A,B
	Shargat: Anastasio 2010, plate 11:4
	Şırnak İli Yüzey Araştırması: Kozbe 2007:Çiz.1
Çömlekler:	Assur: Hausleiter 2010: Tafel 90: FW 2.1-5, Tafel 96:FM1.1-4, 6-9
	Gavagnin, Iamoni ve Palermo 2016,Fig.18:9-11
	Harran Survey: Coşkun 2016, Fig.4:9,12, Fig.6:8-12, Fig.8:3-9
	Hausleiter 2010: Tafel 17:Ass.10956: d, Ass.11029:d
	Kavuşan Höyük: Kozbe 2006b, Res.24:1-8; Kozbe 2010, Çiz.7; Kozbe 2013, Şekil 2, Şek.9
	Khirbet Khattuniyah: Anastasio 2010, plate 38:1-8; Curtis ve Green 1997, Fig.32:67-70, Fig.39:166-171, Fig.41:178-184, Fig. 45:205-210
	Nineveh: Gavagnin, Iamoni ve Palermo 2016, Fig. 18:9-11,16.
	Ökse Vd. 2009, Res.24:6, Res.25:2-12
	Tell Ahmar: Jamieson 1999: Fig. 2:1,2-5
	Tell Brak (Phase S): Ur 2006, Type 114:12-16.
	Tell Hamoukar: Ur 2010, Fig. B.27:16-18,20-22
	Tell Es Sweyhat Survey Period V:Wilkinson 2004, Fig.6.16:1-8 Ç Tell Es Sweyhat Survey Period V:Wilkinson 2014, Fig.6.16:9-14
	Üçtepe: Baştürk 2006, Lev.8:F-J, Lev:26:E; Köroğlu 1993, Res.42:1-5,
	Qasrij Cliff: Curtis 1989, Fig.11:49-59

	Qasr Shamamuk: Anastasio 2011, Fig.6:A-B
	Şırnak İli Yüzey Araştırması: Kozbe 2007:Çiz.1
Dipler:	Gre Dimse: Baştürk 2006, Lev.26:İ
	Harran (Survey): Coşkun 2016, Fig.6:15
	Kavuşan Höyük: Kozbe 2006b, Res.23.
	Khirbet Khatuniyeh: Curtis ve Green 1997, Fig.32:78, Fig. 51:271-274
	Tell Brak (Phase S): Ur 2006, Type 59:15
	Tell Hamoukar: Ur 2010, Figure B.27:11
	Üçtepe: Köroğlu 1993, Res.38:5-10; Baştürk 2006, Lev.3:İ-Z

4.2.17. Post Assur Seramikleri

Post Assur Dönemi, Kuzey Irak ile Habur Vadisi gibi Anadolu'nun dışında veya Yukarı Dicle Vadisi'ndeki çeşitli yerleşme yerlerinden de tanınan seramik ile karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar dönem diyagnostik olarak tanımlanan örnekleri mevcut olsa da Post Assur Seramiği, bazı mal özellikleri ve kap profilleriyle sanki Yeni Assur Seramiği'nin devamı şeklinde görülmektedir[267]. Özellikle Yukarı Dicle Bölgesi'nde, Demir Çağı ile Hellenistik Dönemi'n geçiş seramikleri ile temsil edilen Post Assur Dönemi MÖ 612-MÖ 4. yy'ın sonunu kapsayan bir dönem içinde ele alınmaktadır[268].

Bu nedenle birçok yerde olduğu gibi Sultantepe'de yüzeyden ele geçen Post Assur malzemesini net bir şekilde ayırmamız mümkün görünmüyor.

Anastasio da söz konusu dönem ile ilgili olarak, Assur Sonrası Dönem'e (DÇ 3) ait verilerin ele geçtiği Fort Shalmanasar'da, Assur İmparatorluğu'nun çöküşünden hemen sonraki bir zamana tarihleniyor gibi görünen ve özellikleri aynı yerleşim yerinden elde edilen daha önceki Yeni Assur (DÇ2)[269] seramik topluluklarından neredeyse farksız olduğunu belirtmiştir. Assur malzemesindeki bu problemleilgili olan olasılıkla en verimli kazılar Khirbat Qasrij ve Khirbat Khattuniyah'de gerçekleştirilen kazılardır. Her iki kazıda da, stratigrafi, MÖ 7. yüzyılın sonundaki genel yıkım sonrasında, bir sonraki dönemde yeniden yerleşilip yaşanmaya başlanmış olan yerleşim yerleri ile bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu verileri bir bütün olarak göz önüne alındığında, Yeni Assur Dönemi'nin (DÇ2) sonu ile erken Assur Sonrası (DÇ3) evreleri arasında hiçbir

[267] Kozbe 2013, 337.
[268] Kozbe 2006b, 499.
[269] Anastasio, "Atlas of the Assyrian Pottery of the Iron Age" adlı yayınında Demir Çağ'ın Assur seramiklerini alt gruplara ayırmıştır. Söz konusu tez içinde Anastasio'nun yapmış olduğu gruplandırmada kullanılmış olduğu dönem kısaltmaları kullanılmış olup açıklamaları şu şekildedir: **DÇ 1**:Demir Çağı I; geleneksel olarak "Orta" ve "Geç-Assur" olarak adlandırılan evreler arasındaki "Geçiş evresi"dir; M.Ö. XI. yüzyıl ile yaklaşık olarak VIII. yüzyılın ortaları arasındadır. **DÇ2**: Demir Çağı 2, Geleneksel olarak "Geç/Yeni-Assur" olarak isimlendirilen dönemdir; M.Ö. VIII. yüzyıl ortaları ve imparatorluğun sonu olan M.Ö. 612 arasındadır. **DÇ 3**:Demir Çağı 3, Geleneksel olarak "Assur Sonrası" olarak isimlendirilen dönemdir.

ani değişimin gerçekleşmediği oldukça açık görünmektedir. Assur İmparatorluğu'nun sona ermesinin ardından birkaç yerleşim yerini yeniden, organize eden ve önceki teknik ve stilleri taklit eden bir materyal kültürü oluşturmuş olan yerli insanlar tarafından yerleşilmiş olduğunu varsaymak mümkündür[270].

Suriye Cezire'sinde özellikle Tall Barri ve Tall Şeh Hamad, Orta Assur'dan-Yeni Assur'a geçiş ve Assur Sonrasına ait (DÇ1-DÇ3) evrelerin tüm dizisinin kapsamlı kalıntılarını içermektedir. Red House'ın (*Fundbereich 4*), seramik topluluğunun ana yığını, binanın bir odasındaki bazı çivi yazılı tabletlerin keşfedilmesine dayanarak, J. Kreppner ve H. Kühne tarafından Assur Sonrasına (DÇ3) tarihlendirilmektedir. Bu bağlamda, açık olan Red House'n malzemesi iki evreli olmaya uygundur ve elde edilen asıl veri Yeni Assur ve Assur Sonrası (DÇ2 ve DÇ3) evreleri arasındaki güçlü bir devamlılığın teyididir[271].

Bununla birlikte, Yukarı Dicle bölgesinde yürütülen kazılarda höyüklerin üst tabakalarında şimdiye kadar Yeni Assur sonrasındaki Med ve Pers Dönemi belirgin bir biçimde teşhis edilememiştir. Bölgede Hellenistik Dönem'e kadar büyük bir yönetim merkezi kurulduğunu gösteren izler de belgelenmemiştir. Dolayısıyla Yeni Assur sonrasına ilişkin süreci tartışılan veriler yalnızca bu dönem sonrasına ait karışık tabakalardan gelen çoğu yerel karakterli buluntulardan oluşmaktadır[272].

Yukarı Dicle Bölgsi'nde yer alan Kavuşan Höyük'te, Post Assur tabakası içinde zaman zaman karışık malzemeyle de gelse, Malatya-Elazığ Bölgesi, Doğu Anadolu, Kuzeybatı İran ve Kafkaslar'ı içine alan oldukça geniş bir yayılım alanı gösteren, üzerindeki üçgen bezeme ve yatay bantlar arasındaki dalgalı fisto motifinden dolayı "Triangle and Festoon Ware" olarak adlandırılan seramik geleneğinin örnekleri açığa çıkarılmıştır. Genellikle çark yapımı ve iyi yapım gösteren kaplarda kırmızı ve kızıl-kahve renkteki boya bezeme, devetüyü, portakalımsı devetüyü ve krem renkli astar üzerine uygulanmıştır.[273] Bu mal grubuna ait örnekler örnekler, Kavuşan Höyük dışında Salat Tepe, Giricano, Hirbemerdon ve Üçtepe kazılarında üst tabakalarla ilişkili bir şekilde saptanmıştır. Bu durum "triangle and festoon ware" türü bezemeli seramiklerin, Doğu Anadolu ve Kuzeybatı İran çevresinde olduğu gibi Yukarı Dicle

[270] Anastasio 2010, 8.
[271] Anastasio 2010, 14-15.
[272] Köroğlu 2008, 337.
[273] Kozbe 2013, 337-338.

Bölgesi'nde henüz çok iyi tanınmayan bu tür Geç Demir Çağı seramikleri pre Hellenistik seramikler olarak tanımlanmaktadır[274]

Yukarı Dicle Bölgesi'nde çok iyi bilinmeyen bu türdeki Geç Demir Çağ seramikleri Pre Hellenistik seramikler olarak da tanımlanmaktadırlar. Söz konusu Doğu Anadolu ve Kuzeybatı İran çevresinde olduğu gibi Yukarı Dicle Bölgesi'nde de yeni bir kültürün habercisi olduğunu gösteren bu mal grubuna ait seramikler, Üçtepe, Kavuşan, Salattepe, Giricano ve Hirbemerdon kazılarında üst tabakalar ile bağlantılı olarak saptanmıştır. Yukarı Dicle Bölgesi'nde henüz çok iyi tanınmayan bu tür Geç Demir Çağı seramikleri, Pre-Hellenistik seramikler olarak da tanımlanmaktadır[275].

Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırmasında Assur sonrasına tarihlenen seramikler içerisinde sadece çömlek formları ve çömleklerin dışa çekik veya düzleştirilmiş ağız tablaları üzerinde yivler yer almaktadır. Yüzey araştırmasında yukarıda tanımlanan döneme ait Triangle-and-Festoon Ware türü seramikler ele geçmemi; Post Assur için tipik olan ağız tablası yivli bezemesiz seramik örnekleri ele geçmiştir.

Ziyaret Tepe'de L alanına ek olarak, höyüğün güneydoğu köşesinde saray kalıntılarının incelendiği A-N Alanı'nda ve Aşağı Şehir'deki P Alanı'nda Yeni Assur kalıntıları üzerindeki geç dönem dolgusu içinde benzer örnekler bulunmuştur. Ziyaret Tepe, MÖ 7. yy'ın sonunda Assur İmparatorluğu'nun düşmesinden sonra terk edilmişse de, sitadelin bundan sonra da zaman zaman kullanıldığına dair kanıtlar vardır. Bu kanıtların en sağlamı, sitadelin kuzey kenarında yapılan ve altı yerleşim tabakasını (L1-L6) belgeleyen kazılardır. Buradaaçığa çıkarılan 3. yerleşim tabakası (L3) Geç Demir Çağı'na ya da Hellenistik Dönem'e tarihlenir. Tabakanın tarihlemesi kısmen *Triangle-and-Festoon ware* denen belirgin seramik türünün bulunmasına dayanmaktadır[276].

Kavuşan Höyük'de, Post-Assur Dönemi, F12-13, G10-11, G13-14, H11 ve H13 açmalarında tespit edilmiştir. Söz konusu Kavuşan Höyük'de yaygın bir şekilde tespit edilen tabanın genel dokusunu bozmadan, içinde "yoğurma" işlerinin yapıldığı düşünülen, bu nedenle "tekne" olarak tanımlanan yayvan çöküntülere sahip, sıkıştırılmış çamur yapımı tabanlarla temsil edilmektedir. İn situ dibek taşları, silo ve tandırlar ise, bu alanların ekmek yapımı veya buğday gibi ürünlerin işlenmesi şeklinde işlerin

[274] Kozbe 2006b, 499.
[275] Kozbe 2006b, 499.
[276] Matney et.al. 2013, 309-311

yürütüldüğü faaliyet alanları olarak yorumlanmasını sağlarlar[277]. Dönemi kesin olarak tarihlendirmeyi sağlayan önemli bir küçük buluntu, G11c plankaresinde sıkıştırılmış çamur bir taban üzerinde tüm olarak ele geçen silindir mühürdür. Post Assur Dönemi'ne tarihlendirilen, silindir mührün üzerinde, ağaç motifinin iki yanında yer alan kanatlı atlarla tanrıları simgeleyen astral işaretler gibi Assur geleneği açısından tipik unsurlar bulunmaktadır. MÖ 7./6.yy'a tarihlendirilmesi, ele geçtiği tabakayla da uyum göstermektedir[278].

Hırbemerdon'da bu dönem malzemesi höyük üzerindeki A Alanı'nda "Geç Dönem" dolgusu içine açılmış bir çukurda ele geçmiştir. Boyun üzerindeki yatay hatlar arasında dalgalı bezemeleri ve buradan karın altına kadar uzanan sarkıtılmış üçgenleri olan tüme yakın testi yukarıdaki örneklerin tam paralelidir. Hırbemerdon'da bu boyalı çömlekle ilişkili olabilecek "yivli seramik" ve höyüğün kuzeydoğusundaki B Alanı'nda "Post Assur" olarak tanımlanan Geç Demir Çağı'na ilişkin bazı bulgular saptanmıştır.[279].

Dicle'nin kuzey kıyısındaki Salattepe'de, üçgen boya bezemeli örnekler höyük zirvesinde, Erken Demir Çağı'ndan Hellenistik Döneme kadar uzun sürece tarihlenen çukurlardan gelmektedir. Söz konusu örnekler, Ziyaret Tepe ve Kavuşan Höyük'de bulunanların tam paralelleridir. Höyük zirvesindeki çukurların bazılarında "grooved ware" olarak adlandırılan yivli seramikler, bazılarından da boyalı örneklerle birlikte diagnostik Hellenistik Dönem seramiği saptanmıştır[280].

Kül çukurları ve ocaklardan da karışık malzemenin gelmesi, söz konusu mimari malzemenin Geç Assur Dönemi'nden Orta Çağ'a kadar kullanım gördüğünü kanıtlamaktadır[281].

[277] Kozbe 2013, 337.
[278] Kozbe 2013, 338.
[279] Köroğlu 2008, 339-340.
[280] Köroğlu 2008, 339.
[281] Baştürk 2006, 90.

Res.26: Sultantepe, Post Assur Dönemi Seramikleri

3.2.17.1. Sultantepe Post Assur Seramikleri ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırması malzemesi içinden değerlendirmeye alınan Post Assur Dönemi seramik grubunda 5 adet çömlek örneği **(Lev.XXI: 1-5)** yer almaktadır **(Res.26).**

Hamur: Bu çömleklerin hamurlarında, kiremit (2.5YR 6/4, 5YR 7/6), krem (2.5 YR 8/2), kahve (7.5 YR 6/4) ve açık kahve (7.5 YR 8/4) gibi dört farklı hamur renginin kullanılmış olduğu saptanmıştır.

Katkı: Sultantepe Höyüğü Post Assur olduğu düşünülen çömleklerin hamurlarında genel olarak bitkisel, kireç, taşçık ve kum katkı maddesinin kullanılmış olduğu gözlenmiştir. Bu gruba ait çömlek örneklerinde katkı maddelerinin tek olarak kullanıldığı gibi iki ya da üç katkı maddesinin birlikte kullanıldığı farklı kombinasyonlar görülmektedir. Söz konusu **Lev.XXI: 2-3** nolu çömleklerde bitkisel ve kireç katkı maddesi yer alırken **Lev.XXI: 5** nolu örnekte ise bitkisel, kum ve taşçık katkı maddesinin birlikte kullanımı tespit edilmiştir. Nitekim **Lev.XXI: 1** nolu çömlek örneğinin hamurunda sadece kireç katkı maddesi yer alırken **Lev.XXI:4** nolu çömlek örneğinin hamurunun çok temiz bir kilden üretildiği için katkı maddesi tespit edilmemiştir.

Yüzey İşlemleri

Yapım: Sultantepe Höyüğü Post Assur Dönemi seramik türündeki çömleklerin **Lev.XXI: 1-5** tamamının iç yüzlerinde düzenli çark izlerinin varlığından dolayı çark üretimi oldukları anlaşılmıştır.

Pişme: Bu gruba ait çömlek örneklerinin kırık cidarlarında pişmeden kaynaklı renk değişikliğinden dolayı iki tür pişme derecesi olduğu saptanmıştır. **Lev. XXI: 1, 2, 4** nolu çömlek örneklerinin yüksek derecedeki bir ısıya sahip seramik fırınında pişirildikleri açıktır; bunlar kesitlerde renk alacalanmasının olmadığı, orta sertliğe sahip iyi pişmiş örneklerdir. Ancak **Lev. XXI: 3,5** nolu çömlek örneklerinin kesitlerinde hamur renginden farklı olarak bir alacalanmanın mevcut olduğu görülmüştür. Bu durumda çömleklerin ya yüksek derecedeki bir fırında pişirilmedikleri ya da fırınlandıklarında ısı derecesinin iyi ayarlanmadığı için gevşek bir yapıya sahip orta derece pişirilmiş örnekler oldukları gözlenmiştir.

Astar: Sultantepe Höyüğü Post Assur Dönemi çömlekler örneklerinden 3 adedi (**Lev.XXI: 1-3)** açık kahve, kiremit ve krem olan hamur renginde kendinden astarlı çömlekler oldukları gözlenmiştir. Bu mal grubuna ait **Lev.XXI:4** nolu çömlekte yüzey işlemi olarak hamur renginden farklı olarak krem (2.5 Y 8/3) renk dış astar kullanımı söz konusu iken **Lev.XXI: 5** nolu çömlek örneğinde ise pembemsi kahve (2.5 YR 7/6**)** rengi iç astar kullanımı tespit edilmiştir.

Açkı: Sultantepe Höyüğü'nde bu gruba ait çömlek örneklerinde (**Lev.XXI:1-5),** kapların yüzeylerinde açkının yapılmadığı tespit edilmiştir.

Bezeme: Sultantepe Höyüğü Post Assur Dönemi seramik repertuarındaki çömlek örneklerinin ağız tablası üzerine yer alan oluk bezeme dışında bu çömlekler sade bir görünüme sahiptirler. Söz konusu **Lev.XXI:1-4** nolu çömleklerin düzleştirilmiş ağız tablasında 2 ya da 3 adet yiv oluk bezeme yer almaktadır. **Lev.XXI: 4**'de çömlek örneğinin ağız tablasının içe eğik iç kısmında oluk bezemeler yer almaktadır. Bu grup içersinde diğer örneklerden farklı olarak **Lev.XXI: 5** nolu çömlek örneğinin ağız kenarında bir adet oluk bezeme yer almaktadır. **Lev.XXI:1-3** nolu çömlek örneklerinin ağız kenarının hemen alt kısmında hafif bir omurga oluşturacak şekilde kabartma bulunmaktadır.

Kap Biçimleri

Çömlekler

a. **Dışa Kalınlaştırılmış Oluk Ağız Kenarlı Çömlekler;** Sultantepe Höyüğü'nde Post Assur Mal repertuarına ait ağız çapı 19-36cm arasında değişen 5 örnek ile

temsil edilmektedir. Dışa kalınlaştırılmış oluk ağız kenarlı, ince cidarlı boyunlu çömleklerdir (**Lev.XXI:1-5)**. Bu çömlek örneklerinden **Lev.XXI:1,2,3,5** nolu çömlekler dik boyunlu iken **Lev.XXI:4**'de boyun kısmından itibaren genişleyen yuvarlak gövdeli bir yapıya sahip olduğu düşünülmektedir.

Benzerleri:	Chiocchetti 2008, Fig. 2:20.
	Gavagnin, Iamoni ve Palermo 2016, Fig. 19:1-2.
	Kavuşan Höyük: Kozbe 2013, Şekil 2
	Khirbet Khatuniyeh: Curtis ve Green 1997, Fig.57: 369-380
	Tell Hamoukar: Ur 2010, Figure B.29: 1-10
	Qasrij Cliff: Curtis 1989, Fig.36: 211-216, Fig.38: 241-251

3.2.18. Hellenistik-Roma Seramikleri

Geniş yayılım alanına sahip mal grupları içerisinde yer alan bu gruba dahil karakteristik örnekler dışında kalan, yüzeyden toplanan seramik malzemelerinin tanımlamasının zorluğu yadsınamaz[282]. Hellenistik ve Roma Dönemi'ne ait seramik buluntuları Samsat'ta önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim bu buluntulardan arkeoloji literatüründe «sigillata» adı verilen seramik, Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi'nin "Kırmızı Astarlı" seramiği olarak, karakteristik bir malzeme gurubunu oluşturmaktadır[283]. Doğu Sigillataları A olarak adlandırılan bu seramik grubu, MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren üretilmeye başlanmış ve de üretim yeri olarak gösterilen Doğu Akdeniz başta olmak üzere geniş bir alana yayılmış olup aynı zamanda Doğu Sigillatalarının ilk grubunu temsil etmektedir.

Eski literatürde Pergamon seramikleri[284], K. M. Kenyon tarafından ise "DSA" olarak isimlendirilen grup, Doğu Sigillataları içinde en yaygın olan gruptur. K. M. Kenyon tarafından verilmiş olan bu isimlendirme herkes tarafından kabul görmüştür[285]. Bu seramikler DSA 1 ve DSA 2 olarak iki alt grupta incelenmektedir. Waage tarafından yapılan sınıflandırmadaki Helenistik Pergamon DSA 1'e; Erken Roma Pergamon ise DSA 2'ye karşılık gelmektedir. Son yıllardaki araştırmalara göre Pergamon tipinin Bergama veya buna yakın bir Batı Anadolu merkezi değil, buluntu yoğunluğu dikkate alınarak Doğu Anadolu, Suriye, Filistin bölgelerinde bir veya birkaç merkezde

[282] Ökse et. al. 2001, 594.
[283] Zoroğlu 1986, 61.
[284] Abdioğlu 2007, 16.
[285] Tekocak 2017, 215.

üretildikleri düşünülmektedir. Hayes ise seramiklerin dağılımına ve buluntu yoğunluğuna bakarak orijinlerinin Suriye kıyıları olduğunu önermektedir[286].

DSA'ların üretim tarihleri konusunda araştırmacılar farklı yorumlarda bulunmuşlardır. Robinson ilk üretimi MÖ 2.yy.'ın ortalarına tarihlemektedir. Waage ve Jones da bu görüşe katılmaktadır. Kenyon bunların başlangıç tarihleri için MÖ 86 yılını verir. Yıldız'a göre DSA'ların üretimi MS 3. yy. başlarına kadar devam eder[287].

Aşağı Fırat Havzası araştırmalarından benzer profilli ve bant bezemeli örneklerinin bulunduğu içe çekik kenarlı kâseler, DSA türü kaplar olarak değerlendirilmiştir. İmikuşağı Höyüğü'nde bu tip kaplar, Geç Hellenistik Dönem olarak tanımlanan 4b yapı evresinden ele geçmiştir. Hayes, Hellenistik Dönem'in çok yaygın tiplerinin taklidi olan bu formun, her yerde siyah astarlı örneklerinin bulunduğunu söylemiştir. Belki MÖ 2. yüzyılın 2. yarısından olabileceğini önermiştir. Suriye, Tell Rıfa'at'daki yüzey araştırmalarında da içe çekik ağızlı kâselerin, Hellenistik Dönem siyah ve kırmızı astarlı DSA üretimi örnekleri not edilmiştir. DSA örnekleri, siyah ve kırmızı astarlı tiplerle de ilişkilendirilmiş ve bunlar için MÖ 2. yüzyıl önerilmiştir[288].

Özdoğan, Aşağı Fırat Havzası'nda yaptığı araştırmalarda azda olsa aynı tür seramiklere rastlamıştır. Özdoğan topladığı seramikleri Klasik Çağ malzemesi grubu olarak, Roma Çağı sonuna kadar olan dönem içinde değerlendirmiştir. "İyi arındırılmış hamurlu, sert fırınlanmış, kahverengi astarlı alacalı yüzeyli seramikler" olarak tanımladığı Mal.No:5:2 grubu daha çok DSA türü seramiklerinin özelliklerine sahiptir. Bölgedeki yüzey araştırmaları ve kazılardan elde edilen seramiklerde de aynı nitelikler görülmektedir. DSA türü seramiklere Aşağı Fırat Havzasında en kuzeyde Aşvan Tepe'de rastlanmıştır. Karakaya Baraj Göl alanında ise; Harabe Tepe, Uzunoğlan Tepesi, İmikuşağı, Kuluşağı, Kale, Pirot Höyük, Ağıya Buş'ta benzer nitelikte DSA türü seramikler bulunmuştur. Atatürk Baraj Gölü alanında Lidar Höyük'te az miktarda benzer seramiğe rastlanmıştır. Karakaya Bölgesi'nde yapılan yüzey araştırmalarında Kadıoturan, Yarım Tepe, Meydancık Kale ve Karamildan'da DSA türü seramikler ele geçmiştir. Bulunan DSA türü seramiklerin hamurları kum katkılı ya da saf killidir. Hamur renkleri kırmızımsı sarı, açık kırmızısı sarı, kızıl kahve ve açık kırmızıdır. Çarkta yapılan kaplar çok iyi pişirildikten sonra bazen ağız kenarlarına daldırma yöntemi ya da fırça ile kahverenginin farklı tonlarında astar boya yapılmıştır. Astar,

[286] Abdioğlu 2007, 16.
[287] Abdioğlu 2007, 17.
[288] Körsulu 2014, 96-97.

açık kırmızı, kızıl kahve ve açık kırmızımsı sarı renktedir. Kaplar çoğunlukla perdahlanmışlardır. DSA seramiklerinin tipik form ve yapısal özelliklerine sahip bir grubu olan yarım gövdeli basit ağız kenarlı kâse parçaları bulunmaktadır[289].

Dicle Nehri kıyısında yer alan yerleşimlerde yapılan yüzey araştırmalarında ele geçen, ağız kenarı kırmızı ve kahverengi boya bantlı, ağız kenarı içe çekik kâseler ile kırmızı ve kahverengi boya astarlı parçalar, Hellenistik Dönem içinde ele alınmıştır[290]. Söz konusu Salat Tepe yüzey araştırmalarında Hellenistik ve Roma dönemlerine tarihlenen parçalar kırmızı mat astarlı veya ağız kenarı ile omuz arası mat siyah astarlı, dıştan kalınlaştırılmış ağız kenarlı örneklerden oluşmaktadır[291]. Herhangi bir katkı maddesi bulunmayan örnekler dışında parçaların tümü farklı yoğunluklarda ince taneli beyaz ve sarı mika, az oranda ince kum, bazı örneklerde kireç ve bitkisel katkı maddeleri içermektedir. Hamur renkleri açık kahverengi ve kırmızı ağırlıktadır. Parçaların hemen hepsi iyi pişirilmiş ve orta sertliktedir. Parçaların hemen hemen tamamında ortak özellik; siyah kahverengi ve kırmızının farklı tonlarında mat boya astarlı oluşlarıdır. Astar, çoğunlukla kabın tüm dış yüzeyinde ve içte ağız kenarının bir kısmına uygulanmışken, bazı örneklerde kabın tamamının astarlı olduğu anlaşılmıştır[292].

Sultantepe DSA örneklerinin yakın benzerlerini bulduğumuz Kilikya Bölgesi DSA malzemesinin mal özelliklerine baktığımızda kullanılan kilin sarı, sert ve tanecikli veya açık turuncu, katkılı, ince iyi elenmiş ve tozsuz olduğunu görürüz. Astarı demir katkılı olup rengi turuncumsu kırmızı ile kahverengimsi kırmızı arasındadır. Uygulanan ince astar tabakası, parlak ve koyu kırmızı renktedir ve genellikle de sarımsı bir hamuru vardır. Bu özellik, MÖ 1. yüzyılda yaygın bir durumdur. Açık devetüyü hamurlu, sert ve ince katkılı, kırmızı-kahverengi astarlı örnekler, Geç Hellenistik Dönem'dendir. Astarlama, daldırma ve fırça tekniğinin birlikte uygulanması ile yapılmaktadır; bu işlemin seramiklerin üzerinde iki aşamada astarlandıklarına dair koyu renk bir çizgi bulunmaktadır. Bu duruma diğer Doğu Sigillatası gruplarında daha az rastlanmaktadır. Kapların dış yüzeyi özenle perdahlanmasına karşın iç yüzey birbirine paralel ince çizgilerden anlaşılacağı üzere bir fırça ile düzeltilmiştir. Bu özellik, Roma Dönemi örneklerinde ortak özelliktir[293].

---

[289] Derin 1994, 149-153.
[290] Ökse vd. 2001, 595.
[291] Ökse 1999b, 337.
[292] Ökse et. al. 2001, 594-595.
[293] Tekocak 2017, 217.

Sultantepe Höyüğü'nde 2011 yılı intensif yüzey araştırmasında ele geçen seramik örnekleri gerek form ve ağız kenarları, gerek hamur özellikleri açısından Tarsus, Antioch ad-Orontes, Hama, Samaria ve Dura-Europos gibi Hellenistik Dönem'in önemli merkezlerinden tanınan mal gruplarıyla benzerlik taşımaktadır ve Hellenistik seramiğin yerel üretimi olarak değerlendirilmiştir. Fırat Nehri boyunca yapılan kurtarma kazıları ve yüzey araştırmalarında da sıkça karşılaşılmıştır[294].

3.2.18.1.Sultantepe Hellenistik-Roma Seramikleri ve Mal Özellikleri

Sultantepe Höyüğü intensif yüzey araştırmasında Hellenistik-Roma Dönemi'ne ait mal grubunda 6 adet kase (**Lev.XXII: 1-3-5,7**) ve 1 adet dip parçası (**Lev.XXII:6**) bulunmaktadır.

Hamur: Sultantepe Höyüğü Hellenistik-Roma Dönemi'ne ait seramik örneklerinin tamamının açık kahve (5 YR 6/4-7/6-7,5 YR 7/4-7/6) ve devetüyü (10 YR 8/3-8/4) renkli hamura sahip oldukları gözlenmiştir.

Katkı Maddesi: Bu gruba ait Hellenistik-Roma Dönemi'ne ait 2 adet kâsenin hamurunda katkı maddesinin tespit edilmediği bunların dışında kalan örneklerde kum ve kireç gibi iki farklı katkı maddesi ya tek olarak ya da birlikte kullanıldığı saptanmıştır.

Üretim Teknikleri

Yapım: Söz konusu mal grubuna ait örneklerin iç yüzlerindeki çark izlerinin varlığının yanı sıra düzgün kesitlere sahip bir nitelik göstermelerinden dolayı seramik parçalarının tamamı çark üretimidir (**Lev.XXII:1-7**)

Pişme: Bu gruba ait Hellenistik-Roma seramiklerinin kırık cidarları üzerinden yapılan gözlemler sonucu iyi pişmiş bir mal grubu oldukları anlaşılmıştır

Yüzey İşlemleri

Astar: Sultantepe Höyüğü Hellenistik-Roma Dönemi'ne ait kâse **(Lev.XXII: 1,3-5,7)** ve bir adet dip parçasında (**Lev.XXII:6**), yüzey işlemi olarak siyah, koyu kiremit ve kiremit renk astarın seramiklerin iç ve dış yüzünde kullanıldığı saptanmıştır.

Söz konusu seramiklerden **Lev. XXII: 1** nolu kase ile **Lev.XXII:6** nolu dip parçasında koyu kiremit (10 R 3/6-4/6), **Lev.XXII: 4** nolu örnekte ise kiremit renk (10 R 5/8) boya astar seramiklerin iç ve dış yüzeylerinde uygulanmıştır. **Lev.XXII: 2,5** nolu kaselerde yüzey işlemi olarak siyah (2.5 YR 3/1, 10 YR 8/1) renk iç ve dış astar

[294] Ökse et.al. 2001, 595.

kullanımı söz konusudur. **Lev.XXII: 3** nolu örneğinin iç kısmında kiremit (5 YR 5/6), dış kısmında ise siyah (7.5 YR 3/1) renk boya astar kullanılırken, **Lev.XXII: 7** nolu seramik örneğinin yüzeyi hamur renginde bırakılmış astarsız bir örnektir.

Açkı: Sultantepe Höyüğü'nde tespit edilen Hellenistik seramik grubunda 2 adet kase örneği (**Lev.XXII: 1,4**) ile 1 adet dip örneğinin (**Lev.XXII:6**) yüzeylerinin açkılı olduğu saptanırken, 3 adet kasede (**Lev.XXII: 3,5,7**) yüzey işlemi olarak açkı kullanılmamıştır.

Bezeme: Bu gruba ait seramiklerin yüzey işlemlerinde kullanılan boya astarın dışında sadece **Lev.XXII:1** nolu kasenin dış yüzünde inve yiv bezeme yer alırken, **Lev.XXII:7** nolu parçada ise ağız kenarında dalgalı bir kabartma bezemenin yanı sıra ağız tablası ile ağız kenarında kiremit (2.5 YR 5/6) renk bant boya bezeme bulunmaktadır.

KAP BİÇİMLERİ

Sultantepe Höyüğü Hellenistik-Roma Dönemi'ne ait seramik grubunda; basit ağız kenarlı, içe dönük ağız kenarlı ve dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı kâseler olmak üzere 3 tip bulunmaktadır. Ayrıca bu grupta 1 adet düz dip parçası bulunmaktadır.

Kâseler:

a. **Basit Ağız Kenarlı Kaseler;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapları 9-16cm arasında değişen 3 adet kase (**Lev.XXII:1-2,4**) ile ile temsil edilmektedir. **Lev.XXII:1-2** nolu örnekler ince cidarlı, yayvan gövdeli, **Lev.XXII:4** nolu örnek ise dip kısmına doğru daralan dik cidarlı bir gövdeye sahip kase formuna sahiptir. Bu mal grubuna ait kâse örneklerinin tüm ya da tüme yakın örnekleri tespit edilmediği için dip kısımları bilinememektedir.

b. **İçe Çekik Ağız Kenarlı Kâseler;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte ağız çapı 10cm olan yuvarlak gövdeli ince cidarlı 2 adet kâse (**Lev. XXII:3,5**) ele geçmiştir. **Lev.XXII: 5** nolu kasenin dip kısmındaki çıkıntı kısmından dolayı ayaklı bir kase formuna sahip olduğu düşünülmektedir

c. **Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kase;** Sultantepe Höyüğü'nde bu tipte çok az bir bölümü korunduğu için ağız çapı belirlenemeyen 1 adet kase örneği **(Lev.XXII:7)** ele geçmiştir.

Dip Parçası:

a. **Düz dip**; Sultantepe Höyüğü'nde dip çapı 4cm olan hafif yuvarlak gövdeli sadece bir örnek (**Lev.XXII:6**) ile temsil edilmektedir. Söz konusu parçanın

küçük bir dip çapına sahip olması muhtemelen kâse veya bardak formlarına ait olabileceği düşünülmektedir

Benzerleri	Adıyaman Yüzey Araştırması: Blaylock, French ve Summers 1990, Fig.28:1-4
	Hayes 1991, Figure XIV:1-17, Figure XLIII:17-18, 36, Figure LVII:22-43
	İmikuşağı Yüzey Araştırması: Derin 1994, Çiz.75-76.
	Karamildan Yüzey Araştırması: Derin 1994, Çiz. 13-19, 68-74, 125-126.
	Kappadokıa Komana: Körsulu 2014, Fig.9, Fig.12, Fig. 21.
	Kelenderis: Tekocak 2017, Lev.2:9-11, Lev. 3:18, 26, 30-32.
	Lidar Höyük: Gerber 1996, Abb.1:1-2, Abb.1:16
	Tell Hamoukar: Ur 2010, Figure B.31:1-4, 9-12,14,26,27
	Theatron: Vapur 2011, Çiz.4:33-34
	Tell Es Sweyhat: Holland 2006 Fig.44:8-11, Fig. 46:1, 14-23, Fig.47:21-22, Fig.49:17-30, Fig.50:31, 38, Fig.247:15
	Salat Tepe: Ökse 1999b, Şek.7, Şek.8; Ökse et.al. 2001, Şek.2:2,5,6,9-10; Ökse 1999b, Şek.7, Şek.8
	Yarım Tepe Yüzey Araştırması: Derin 1994, Çiz. 77-81
	Yukarı Habur Yüzey Araştırması: Metzger 1996, Catalogue: 5-6, 11

3.3. Sultantepe 2011 İntensif Yüzey Araştırmasında Ele Geçen Küçük Buluntular

Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırmasında seramik buluntular dışında höyük yüzeyinde ve 2km çapında höyük çevresinde çok sayıda küçük buluntu tespit edilerek gerekli belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Farklı malzemelerden yapılmış Sultantepe küçük buluntuları, kendi içlerinde yapım malzemesine göre çeşitli kategorilere ayrılmaktadır. Küçük buluntular içerisinde 15 adet envanterlik, 16 adet etütlük eser niteliğindeki eser, Şanlıurfa Müzesi'ne teslim edilmiştir.

Sultantepe Höyüğü 2011 yüzey araştırmasında ele geçen küçük buluntular arasında en büyük grubu, taş yapımı küçük buluntular oluşturmaktadır. Adı geçen grup, 34 adet çakmaktaşı (**Lev.XXIV:1-9**), 8 adet obsidyen alet[295] (**Res. 30**), 12 adet bazalt taş kap ve kap parçaları (**Lev.XXVI:1-6**) ile 1 adet taş baltadan oluşmaktadır. Yeni Assur ve Post Assur Dönemlerinde yaygın olarak görülen, ağız çapları 22-30cm arasında değişen bazalt taş kapları çanak formu olarak tanımlamak mümkündür (**Res.27:d**). Sultantepe Höyüğü'nde taş yapımı küçük buluntular içerisinde sadece bir örneğin ele geçtiği ve envanterlik nitelik taşıyan ünik yassı taş balta bulunmaktadır (**Res.27:a**)[296]. Yassı baltalar avcılıkta, bitkileri ve ahşabı kesmede ahşap ya da geyik boynuzundan bir sapa takılarak kullanılan aletlerdir. Bu gruba ait küçük buluntular

[295] Sert bir taş olan çakmaktaşı, keskin ağız verilecek şekilde yontulabilmesi özelliğiyle, insanoğlunun çeşitli aletleri yapmada en çok kullandığı hammaddelerden biri olmuştur; günümüzde de dünyanın çeşitli bölgelerinde avcı-toplayıcı yaşam biçimini sürdüren toplumlarda yaygın bir biçimde, kazıyıcı, ok ve mızrak ucu, delici, bıçak vb aletleri yapmakta kullanılır.

[296] Benzeri için bakınız : Bozbay 2009: Res.69.

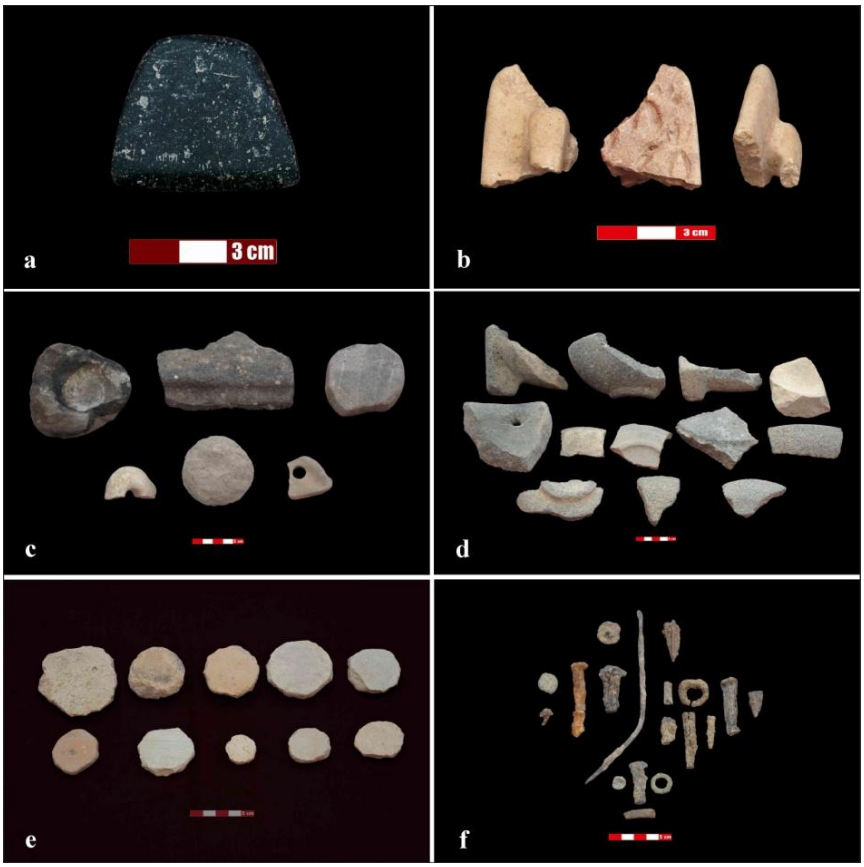
arasında çakmaktaşı aletler ile bazalt taş kapların büyük çoğunluğu envanterlik ve etütlük niteliktedir.

Yüzey araştırmasında tespit edilen küçük buluntular içerisinde ikinci büyük grup, pişmemiş toprak ağırşaklar (**Lev.XXIII:1-5**), pişmiş toprak diskler (**Res. 27:e**), pişmiş toprak figürin parçaları **(Res.28), (Lev.XXV:1-4**) (**Res.27:b**) ve 1 adet mühürün (**Lev.XXV:5**) (**Res.27:b**) oluşturduğu kil yapımı küçük buluntu grubudur. Çapları 6-8.5cm, kalınlıkları 2.2-3.4cm arasında değişen tüm ve tüme yakın 22 adet yarım kürevi biçimli pişmemiş toprak ağırşak **(Res.29),** Sultantepe'de kaydedeğer buluntu grubunu meydana getirir. Nitekim dokumacılık işkolunun önemli bir göstergesidir ve Yeni Assur yerleşimlerinin birçoğunda karşımıza çıkar[297]. Söz konusu durum, Kavuşan Höyük'te de aynı şekilde tespit edilmiştir. Nitekim orada da sıkıştırılmış çamurdan yapılmış sert tabanlar, bu tabanlarla ilişkili, kimisi pişmiş, kimisi pişmemiş kil ağırşakların içinde istiflendiği pişmiş kerpiç sandıklar veya çukurlar, Yeni Assur Dönemi'nin Kavuşan'daki geç evresini yansıtan görüntüsüdür[298].

Ayrıca yine dokumacılığın bir göstergesi olan kullanım dışı kalmış seramiklerden üretilmiş 11 adet disk (**Lev.XXIII:6**), Sultantepe küçük buluntu grubu içinde yer alır. Söz konusu disk örnekleri, kırılmış çanak çömleklerin gövdeleri kullanılarak ve kenarları kabaca yontularak ortasına delik açılarak ağırşak yapılmak üzere biçimlendirilmiştir (**Res. 27:c**). Bunların yanı sıra pişmiş toprak mühür parçası, insan ve hayvan figürin parçaları pişmiş toprak buluntu grubunu oluştururlar.

Sultantepe Höyüğü 2011 yüzey araştırmasında ele geçen küçük buluntular arasında son grubu, metal üretimi olan iğne ve çiviler (**Res.27:f**) oluşturmaktadır. Bu gruba ait metal çivi, iğne ve küçük halka benzeri objeler oldukça korozyona uğramışlardır.

[297] Kavuşan Höyük
[298] Kozbe 2013, 339.

Res. 27: Sultantepe Höyüğü, Küçük Buluntular (**a:**Taş Balta, **b:** Mühür Parçası, **c:**Taş Objeler, **d:**Bazalt Taş Kap Parçaları, **e:** Seramik Parçalarından Yapılmış Diskler, **f:** Metal Objeler)

Res.28: Sultantepe Höyüğü, Pişmiş Toprak Figürin Parçaları

Res.29: Sultantepe, Pişmemiş Toprak Ağırşaklar ve Pişmiş Toprak Disk

Res. 30: Sultantepe Höyüğü, Çakmaktaşı ve Obsidyen Aletler

3.4. Sultantepe Höyüğü Jeofizik Araştırmaları

Yaklaşık 520m'lik bir taban çapı ve 42m'lik yüksekliği ile Harran Ovası'nın en büyük höyüklerinden biri olan Sultantepe, oldukça dik bir yapıya sahiptir. Sultantepe Höyüğü 2011 yılı yeni dönem çalışmalarında intensif yüzey araştırmalarının yanı sıra; yeni dönem çalışmalarının diğer bir ayağını oluşturan *Elektrik Resistivite Yöntemi ve Tomografik Yaklaşım (ERT), Manyetik Gradyometre, İndüklenmiş Polarizasyon yöntemi ve tomografik yaklaşım (IPT) gibi* jeofizik radar çalışmaları kapsamında 10,400m^2 alanda manyetik gradyent ve 620m^2 alanda ise ERT ve IPT çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar, Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, Uygulamalı Jeofizik ABD'dan Prof.Dr. Mahmut Drahor ve ekibi tarafından uygulanmıştır.

3.4.1. Elektrik Resistivite Yöntemi ve Tomografik Yaklaşım (ERT)

Elektrik resistivite (özdirenç) yönteminde yeraltının gerçeğe yakın resistivite dağılımının elde edilmesi görüntülendirme anlamında yapılacak ters-çözüm çalışmalarıyla mümkündür. Bu yönde geliştirilen ters-çözüm algoritmaları yeraltının

tomografik görüntülerinin 2- ve 3-boyutta elde edilmesine olanak sağlamıştır. Ters-çözüm değerlendirmeleriyle tomografi görüntülerine benzer sonuçlar elde edilmesi, bu tip uygulamaların elektrik resistivite tomografisi (ERT) olarak ta adlandırılmasına yol açmıştır. ERT ters-çözümünde amaç, sınırlı sayıdaki görünür özdirenç verisinden yeraltı modeli olan özdirenç dağılımına ulaşmaktır. Bu durum çözülecek problemin doğrusal olmayan ters-çözüm problemi olmasına sebep olmaktdır. Ancak bu iki yöntemin birlikte kullanılmasında gürültü probleminin çok az olması başarı şansını artırmaktadır. Aksi durumda IP verisinden yorum yapmak olanaklı olmamaktadır[299].

Elektrik resistivite yöntemi, arkeolojik araştırmalarda yaygın kullanılan ve genelde yüzeye yakın yapılar dışında yüksek ayrımlık vermemesine karşın, toprak koşullarının ve gömülü arkeolojik hedefler arasında yeterli bir elektriksel zıtlık olduğunda bu yapıların belirlenmesi açısından efektif sonuç veren bir yöntemdir. Yöntem özellikle tomografik anlamda oldukça yararlı sonuçlar üretmekte ve yorumlamaya önemli katkılar sağlamaktadır. Yöntemin ile ilk uygulamaları 20. yüzyılın başlarında Wenner tarafından gerçekleştirmiştir ve 1940'lı yılların ikinci yarısından beride arkeolojik prospeksiyonda kullanılmaktadır. Arkeolojik konteks genelde çok karışık bir durumda olmasına karşın, gömülü arkeolojik yapılar ile bunları örten toprak birimi arasındaki elektriksel zıtlık, yapıların resistivite yöntemi ile belirlenmesini olanaklı kılar[300].

Arkeolojik ortamlarda, en önemli olguların toprağın genel özellikleri ile birlikte su ve nem içeriği, hedef yapıyı oluşturan materyalin elektriksel özellikleri, bu yapının boyutları ve gömülü olduğu derinlik, kullanılan dizilim türü ve hedef yapının ana kayada bulunup bulunmayacağı gibi değişik etkenlerden oluştuğu görülmektedir. Yöntemde kullanılan bir güç kaynağı ile iki akım elektrodundan yere akım verilmekte ve yeraltında oluşan potansiyel, iki potansiyel elektrodu ile ölçülmektedir. Resistivite yönteminde; anomalinin belirlenmesi sırasında gömülü yapının özelliklerinin yanı sıra, kullanılan elektrot dizilimlerinin de büyük önemi vardır. Böylece herhangi bir yer modeli için hesaplanan ya da ölçülen görünür resistivite değerleri farklı elektrot dizilimlerine göre değişik sonuçlar verecektir. Bu nedenle araştırmanın amacına uygun elektrot diziliminin seçimi araştırmanın başarısı açısından önem taşımaktadır. Bu

[299] Drahor 2011, 14.
[300] Drahor 2011, 7-8.

elektrotların yüzeydeki dağılımlarının ve birbirlerine göre olan uzaklıklarının değiştirilmesi ile farklı düzenlerde dizilimler elde edilebilmektedir[301].

3.4.2. İndüklenmiş Polarizasyon Yöntemi ve Tomografik Yaklaşım (IPT)

İndüklemiş polarizasyon (IP) yöntemi 1950'lerde kullanıma başlanan ve başlangıçta maden çalışmalarında sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Yöntemin kullanımı standart dört elektrotlu resistiviteye benzer ve bu nedenle resistivite ile birlikte kolayca kullanılan bir yöntemdir. Yöntemin arkeolojik prospeksiyondaki uygulamaları oldukça nadirdir. Yöntemin temeli yeraltındaki yapıların elektrik akımı ile uyarılarak onların elektriksel olarak kutuplanabilmesine ve bu kutuplanma değerinin ölçülmesine dayanmaktadır. Doğada uyarılmış kutuplanma sülfitler, grafit ve killerde yoğun olarak görülür. Ölçümler sırasında yere yerleştirilen metal elektrotlar yoluyla yeraltı bir ya da birkaç saniye süresince elektrik akımıyla uyarılarak, ortamdaki elektriksel boşalmanın oranına bağlı olarak azalan gerilim ölçülür. Eğer ölçülen gerilim sıfır olursa, yeraltında kutuplanmayan malzemelerin bulunduğu düşünülür. IP etkisi iki ana mekanizmadan oluşmaktadır; membran (zar) polarizasyonu ve elektrot polarizasyonu. Zar polarizasyonu kayaçlar ya da çökelde var olan kil minerallerinin içeriğine bağlı olarak ortaya çıkar ve özellikle çevresel ile mühendislik uygulamalarda sıklıkla karşılaşılan bir polarizasyon türüdür. Elektrot polarizasyonu ise iletken minerallerde kısmen elektronik ve yeraltı suyu içinde de kısmen elektrolitik akan akımın oluşturduğu polarizasyondur[302].

IP ölçümleri zaman ve frekans ortamı olmak üzere iki ayrı biçimde yapılır. Zaman ortamı IP ölçümlerinde IP etkisi akımın kesilmesinden sonra ortaya çıkan gecikmiş voltajların ölçülmesine dayanır ve bu olan şarjlanma olarak adlandırılır ve birimi mV/V ya da milisaniyedir. Frekans ortamı ölçümlerinde alçak frekanstan yüksek frekansa doğru ortamdaki görünür resistivitedeki değişim ölçülür. IP ölçümlerinde genelde resistivitede yaygın olarak kullanılan dipol-dipol, Wenner, Schlumberger, pol-dipol ile pol-pol dizilimleri kullanılır. Çok kanallı elektrot sistemlerinin ve yorumlamada ters-çözüm tekniklerinin gelişmesi IP yönteminin daha çok kullanılmasını sağlamıştır. Özellikle değerlendirmenin tomografik anlamda yapılmasıyla yorumlamada

[301] Drahor 2011, 8-9.
[302] Drahor 2011, 11.

önemli oranda bir gelişme ortaya çıkmıştır. Böylece son yıllarda az da olsa arkeolojik alanlardan yapılan IP ölçümlerinde bir artış görülmektedir[303].

3.4.3. Elektrik Resistivite ve IP Tomografisi (ERT-IPT)

Son yıllarda yüksek duyarlıklı ve hızlı veri toplayabilen elektrik resistivite/IP cihazlarının ortaya çıkması, verilerin değerlendirilmesi aşamasında sayısal yöntemlerin kullanılmasını kaçınılmaz kılmıştır ve böylece daha karmaşık yorum yapma olanağı ortaya çıkmıştır. Bu gelişimde sonlu farklar ve sonlu elemanlar gibi sayısal yöntemlerin önemi büyüktür. Çözüm tekniklerindeki bu gelişim, değişik birçok elektrot dizilimi için, 2 ve 3 boyutlu düz ve ters-çözüm modellemesinin etkili bir biçimde yapılmasını olası kılmıştır. Böylece yeryüzü üzerinden değişik derinlik düzeyleri için yapılacak ölçümler yoluyla yeraltının iki ve üç boyutlu olarak tomogramlarının oluşturulması olanaklı olmaktadır. Bu yöntemler ile değerlendirmenin en önemli avantajı, ortama ait heterojenitenin bir sadeleştirilmeye ihtiyaç duyulmadan çözüme katılabilmesidir. Böylece kompleks yeraltı yapılarının modellenmesi olanaklı olabilmektedir[304].

Elektrik resistivite tomografi yöntemi özellikle iki boyutlu anlamda son yıllarda dünyada yaygın uygulama alanına sahip olmaya başlamıştır.[305].

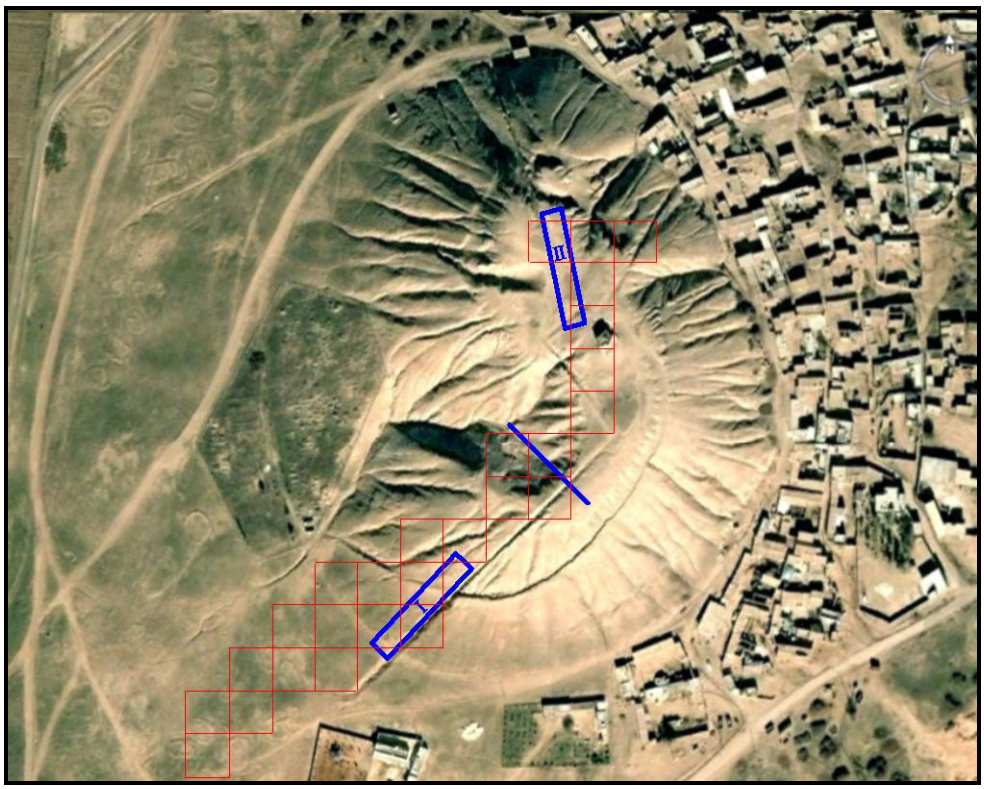
3.4.4. Sultantepe Höyüğü'nde Jeofizik Çalışmalarının Yapıldığı Alanlar

Sultantepe Höyüğü 2011 intensif yüzey araştırmaları çerçevesinde yapılan jeofizik araştırmalar iki ayrı aşamada gerçekleştirilmiştir. Höyüğün erozyondan aşırı derecede etkilenmesinden dolayı ilk çalışmalar, ölçüm yapmaya uygun höyüğün güneybatısındaki alanlar ağırlıklı olarak, birbirini tümleyecek gridlerden oluşacak biçimde bir manyetik gradyometre çalışmasından oluşmuştur. Ölçümü yapılan bu alan 2.600m^2'dir. Ölçümler bir FM256 fluxgate gradyometresi ile hat aralığı 1m ve ölçüm noktaları arası 0.5m olacak biçimde toplam 26 adet grid üzerinden yapılmıştır. Elde edilen veriler sinyal ve görüntü işleme anlamında işlenmiş ve yoruma hazır sonuç görüntüler oluşturulmuştur. Aynı zamanda alanın höyük olması ve çok katlı bir yapılanma oluşturması nedeniyle alanda değişik derinliklerde olası gömülü yapıları ortaya çıkarabilmek amacıyla elektrik resistivite tomografisi (ERT) ve kil içeriği yüksek ve olası diğer iletken özellikli yapıları saptayabilmek amacıyla da indüklenmiş polarizasyon tomografisi (IPT) çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalarda daha önce 1951

[303] Drahor 2011, 11-12.
[304] Drahor 2011, 13-14.
[305] Drahor 2011, 14.

yılında kazılan ve bir giriş kapısı olarak belirtilen yerde tek bir hat üzerinde sürdürülen çalışmada dipol-dipol dizilimi kullanılmıştır[306].

Buradan elde edilen sonuçların olumlu olması ve seçilen dizilimin aranan ortam hakkında yeterli bilgiyi vermesi, sonraki çalışmaların iki ayrı alanda üç boyutlu çözümlemeye olanak sağlayacak biçimde veri toplama ile sürdürülmesini sağlamıştır. İlk alan, höyüğün güneybatısındadır ve boyutları 6x60m'dir. İkinci alan, höyüğün tepe kısmında 4x60m boyutlarındadır ve daha önce kazıda bulunan Sin tapınağı ile ilişkili olduğu düşünülen heykelin batısındaki bir bölgedir. Ölçümler kuzeyde ölçüme olanaklı bir bölümden başlatılarak höyüğün tepe kısmında bulunan su deposuna kadar olan bir alanda yapılmıştır. Ölçümler, dipol-dipol dizilimi ile 7 ayrı seviyede başarılmıştır. Ölçümler sırasında elektrot aralıkları 1m ve hat aralıkları ise 2m seçilmiştir (**Res.31**). Elde edilen veriler iki ve üç boyutlu ters-çözüm işlemlerinden geçirildikten sonra, bunların yeraltı model kesitleri ve derinlik kesme görüntüleri elde edilmiştir. Yorumlar elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda yapılmıştır. Ölçümler sırasında bahsi konu olan tüm parametreler IP çalışmaları içinde geçerlidir[307].

Res.31: Sultantepe, Manyetik Gradyometre (Kırmızı Gridler) ve ERT –IPT (Mavi Dikdörtgenler) Çalışma Alanları

[306] Drahor 2011, 15-16.
[307] Drahor 2011, 16.

3.4.5. Sultantepe Höyüğü Manyetik Gradyometre Çalışmaları

Manyetik gradyometre çalışmaları, 26 adet 10x10m boyutlarında gridler üzerinde ağırlıklı olarak alanın güneybatısında yapılmıştır. Çalışmalar sonucunda elde edilen manyetik gradyometre verileri alandaki koordinatlara uygun olarak birleştirilmiş ve hat ile grid etkisi gibi düzeltmelerden geçirildikten sonra aşağıda verilen Şekil.2'deki biçimiyle gri tonlamada görüntülenmiştir. Görüntü topografik ve erozyon nedeniyle her ne kadar genel görüntüyü vermemekte ise de yine de alanda yüzeye yakın biçimde gömülü genel karakteristikler hakkında önemli bilgiler ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada elde edilen bu karakteristikler değişik renklerde daire ve elipslerle gösterilmiştir. Bu gösterimlerin genel yorumları ise şu biçimde yapılabilir; alanın kuzeybatısındaki düzlük alanda yapılan ölçümlerde genelde orta dereceli bir manyetik değerlerle karşılaşılmaktadır. Bunlar çoğunlukla tekdüze olmakla birlikte, alanın iki yerinde dairesel ya da yarı dairesel şekillerde bazı anomaliler görülmektedir (**Şek.1**'deki mavi elipsler). Aslında bu etkiler uydu görüntülerinde de görülmektedir ve yüzeye çok yakın bazı kültürel etkilerin bir sonucudur[308].

Alanda köylüler tarafından hem hayvanları içine yerleştirme hem de otların korunması amacıyla çok eskiden beri bu tür dairesel yapıların yapıldığı bilinmektedir. Bunların bir kısmı taşlarla çevrelenmiş, bir kısmında toprak kazılmış ve bir kısmında da bazı yanık izleri görülmektedir. Aslında toprağın insan tarafından bu şekilde işleme tabi tutulması alandaki manyetik duyarlık değerlerinin değişimine neden olur ve böylece yapılan şekle bağlı olarak düzenli biçimlere sahip pozitif ve negatif manyetik anomali grupları ortaya çıkar. Buradaki olayın böyle bir işlem sonucu oluşan anomaliler olduğu düşünülmektedir. Nitekim güneybatı uçta bulunan genelde pozitif karakterlidir ve burada toprakta bazı taş dizileri görülmüştür. Bu nedenle bu yapının olasılıkla taşlarla çevrili olabileceği ve belki de hafif oranda bir yangın geçirme ihtimali de olabilir. Yarım daire biçimli ve genelde düşük manyetik özellikler içeren grubun ise toprağın kazılmış ve bu şeklin oluşturulmuş olması gerektirdiği düşünülmektedir. Bu anomalilerin güncel insan etkinliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir ve uydu görüntülerinden de alanda çok sayıda bu tür yapının olduğu görülmektedir. Bunların içinde manyetik açıdan fiziksel değişime sahip olanlar anomali vermiş, diğerleri ise herhangi bir anomalik özellik göstermemiştir. Şekilde kırmızı ve uzun elipsle gösterilen ve genelde negatif değerlere sahip bu anomalik alan uydu görüntüsünde de açıkça

[308] Drahor 2011, 18-19.

görülmektedir ve alanın etrafındaki dairesel bir izin etkisidir. Burada anomalilerin negatif olması bu özelliğin kazılmış bir nitelikte olabileceğini düşündürmektedir[309].

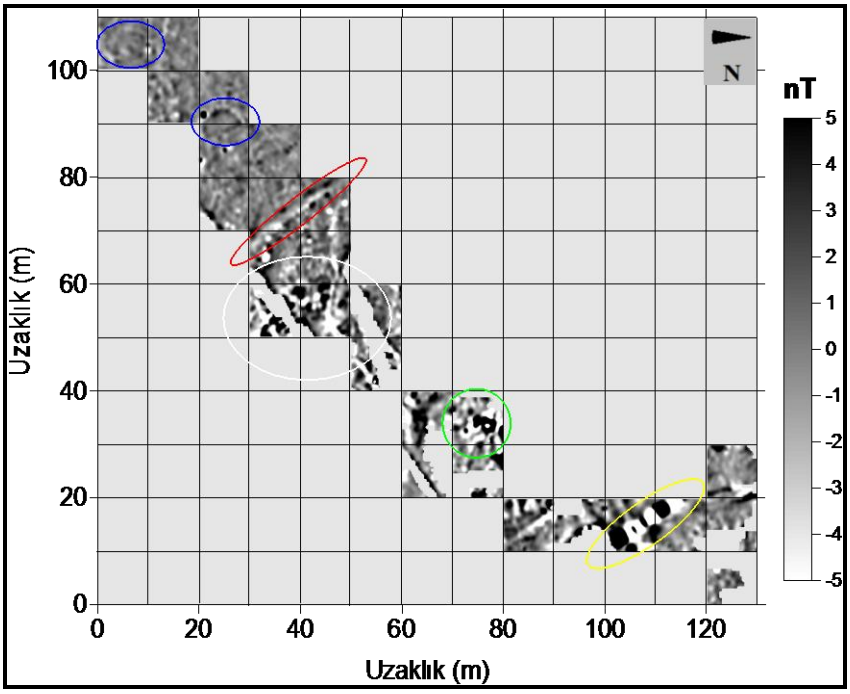
Bu alanın kuzeydoğusunda da yine alandaki erozyon ve yağmur etkisiyle ortaya çıkan izler manyetik görüntüde izlenmektedir. Şekilde beyaz daire içinde gösterilen alan genelde pozitif ve negatif manyetik değerlere sahiptir. Özellikle baskın olarak pozitif anomaliye sahip yerlerde alanda yağmur drenajı ile ortaya çıkmış bir sur duvarı görülmektedir. Görünebilen yüzeylerinin tümü kerpiç olan bu kırmızı renkli yapının bir miktar yanmada geçirmiş olabileceği düşünülmektedir. Yüzeyden oldukça güzel görünen bu duvarın izleri manyetik gradyometre görüntüsünde pozitif genliklere sahiptir ve bu durum bu yapıdaki manyetik değerlerin çevre topraktan daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Böylece Sultantepe Höyüğü'nü tümüyle çevrelediği düşünülen bu yapı ölçüm almaya uygun yerlerden yapılacak ölçümlerle belirlenebilir ve böylece sur duvarının genel özellikleri ortaya çıkarılabilir. Bu bölgedeki anomaliler genel anlamıyla irdelendiğinde, burada sur duvarı ile ilişkili bazı yapılarında olabileceği düşünülmektedir[310].

Alanda 1951 yılında kazıların yapıldığı ve olasılıkla bir kapının bulunduğu alanın manyetik gradyometre görüntüsü yeşil daire içinde verilmiştir. Yüzeyde ortaya çıkmış iki büyük bazalt taşın çevresindeki alanlarda yoğun biçimde çok yüksek bir manyetik anomali grubu görülmüştür. Buradaki görüntülerden de görülebildiği gibi, bazalt türü bu yapıların kazılmamış ve yüzeye yakın biçimde gömülü bazı parçalarının da halen toprak altında olduğu düşüncesi bu veriler doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Ancak alanın topoğrafik açıdan sorunlu olması ve çevresinde daha ayrıntılı bir araştırmaya olanak vermemesi bu olası yapıların daha ayrıntılı görüntülendirilmesini engellemiştir[311].

Daha önceki kazılarda Sin tapınağı ile ilişkili bir taşın ortaya çıkarıldığı alanın batısındaki görüntüler ise ne yazık ki burada güncel bir boru bulunması nedeniyle izlenememiştir. Sarı elips içinde gösterilen güncel boru demirden yapılmıştır ve yüzeye çok yakın olarak gömülmüş bu boru zaten az olan ölçüm bölgesini tümüyle bozmuş ve burası hakkında bir yorum yapmayı engellemiştir. Ayrıca bu borunun güneyinde yine

[309] Drahor 2011, 19-20.
[310] Drahor 2011, 20.
[311] Drahor 2011, 20.

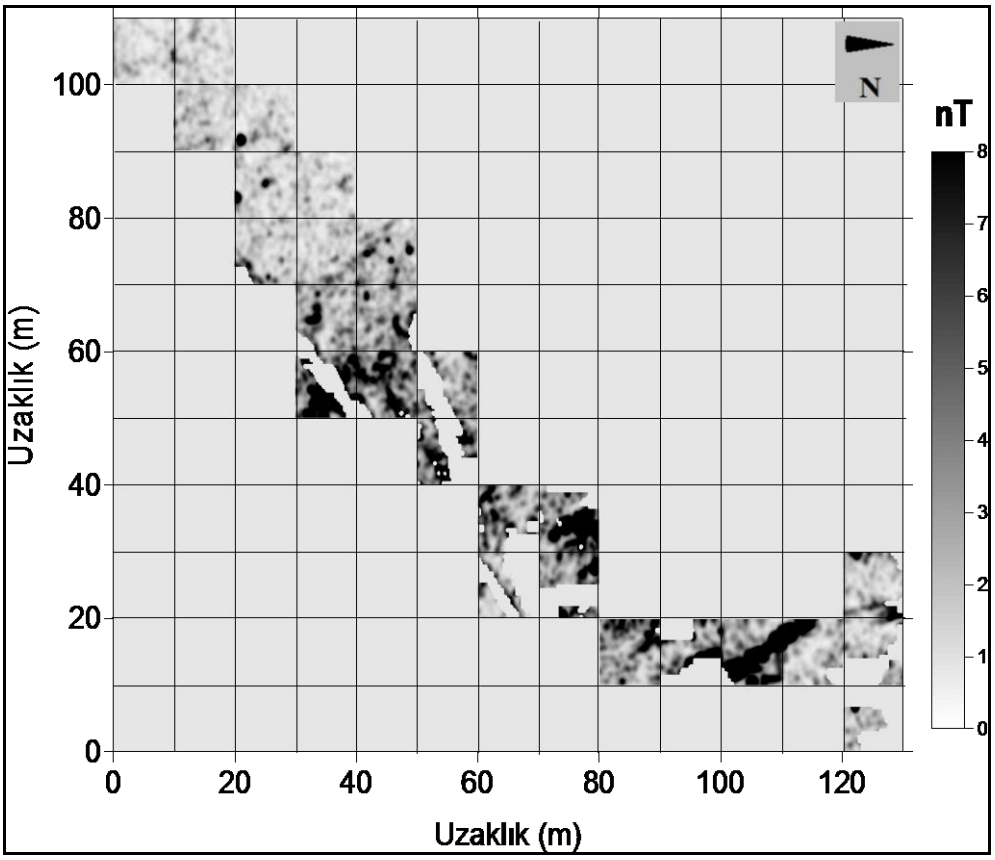
köylüler tarafından kazılan ve uydu görüntüsünde de görülen izler negatif bir karakterle burada açıkça ortaya çıkmıştır[312] (**Şek.1**).

Şek. 1: Sultantepe, Alçak Geçiren Filtreden Geçirilmiş Manyetik Gradyometre Görüntüsü

Alandan elde edilen manyetik verilerdeki bazı etkileri yuvarlatmak ve etkisini azaltmak amacıyla alçak geçişli bir filtreden geçirilen manyetik veri daha sonra anomalik dipol etkisinden kurtulmak amacıyla bir mutlaklaştırma işleminden geçirilmiştir. Tümüyle pozitif karakterlerde gösterilen bu mutlaklaştırma görüntüsü **Şek.2**'de verilmektedir. Şekilden de görülebileceği gibi, negatif etkilerin mutlaklaştırma sonucunda pozitif olması ile alandaki genel anomaliler ve bunlarla ilişkili yapılar düzenli bir biçimde görünebilir olmuştur[313].

[312] Drahor 2011, 20.
[313] Drahor 2011, 21.

Şek. 2: Sultantepe Mutlaklaştırılmış Manyetik Gradyometre Görüntüsü

3.4.6. Sultantepe Höyüğü ERT ve IPT Çalışmaları

Sultantepe Höyüğü'nde ERT çalışmaları alanda üç ayrı yerde iki boyutlu veri toplama biçiminde yapılmıştır. Bu çalışmalar sırasında yüzeye yakın yapıları daha iyi tanımlayacağı sentetik model çalışmalarından bilinen dipol-dipol dizilimi kullanılmıştır[314].

a. Giriş Kapısı Alanı'nda (D Alanı) 2 boyutlu ölçümler: Çalışmalarda ilk sınama, 1951 kazısında "Giriş Kapısı" olarak adlandırılan ve halen yüzeyde bulunan büyük iki bazalt taşın doğusunda uygun bir yerde alınan 48m uzunluklu ölçüm hattıdır. Ölçümün başlangıcı 471m ve hattın sonu ise 465m kodundadır. Hattın başı ile sonu arasında 7m'lik bir yükseklik farkı vardır. Ters-çözüm tekniği ile yapılan değerlendirmede 5 yineleme sonucunda %7.8 ABS hata oranı ile iki boyutlu elektriksel resistivite yeraltı modeli elde edilmiştir (**Şekil 3).** Modelde değişik derinlik düzeylerinde yeraltında yüksek ve orta düzeyli resistivitelere sahip yapıların olduğu görülmektedir[315].

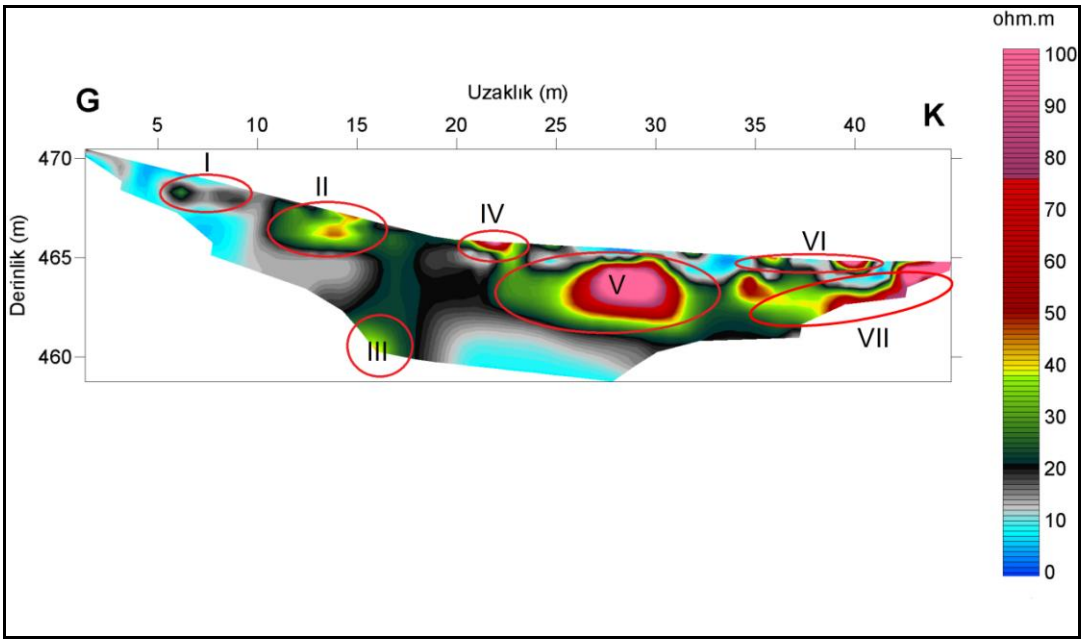
[314] Drahor 2011, 22.
[315] Drahor 2011, 22.

Hattın başlangıcından ilk 10m içinde düşük resistiviteli bir ortam ve bu ortamın içinde güneyde yaklaşık 1m derinlikte ve kuzeye doğru yüzeyleyen orta dereceli resistiviteye sahip bir yapının izleri görülmektedir (**I**). Bu kesite göre yapının güneyden kuzeye uzunluğunun 5m olduğu sanılmaktadır. Bunu izleyen ikinci yapı yine kuzeye doğru yaklaşık 5m uzunluğunda ve resistivitesi daha yüksek bir malzemeden yapılmıştır. Hemen hemen yüzeyden başlayan (**II**) ile adlandırılan yapı diğer yapıya göre daha derine uzanmaktadır. (**III**) olarak adlandırılan yapı yüzeyden 6 m aşağıdaki derinliği ile hattın en altında ortaya çıkan bir yapıdır. Yapı bu özelliği ile höyük tipi bir arkeolojik alan olan Sultantepe'deki farklı döneme ilişkin bir katmanı simgelemelidir. (**IV**) ile adlandırılan iz hemen yüzey altındadır ve K-G yönünde 3m uzunluğu ile bir yapı grubunu ya da yüzeyde görülen bazalt türü bir malzemeyi göstermelidir. Yuvarlak bazalt sütun kaidesi bu yapının birkaç m kuzeyinde yüzeyde görülmektedir. Bu nedenle bununda benzer özellikte bir malzemenin görüntüsü olabileceği düşünülmektedir. (**V**) olarak adlandırılan ve yüksek resistiviteye sahip yapının alandaki ana temel yapının önemli bir parçası olduğu sanılmaktadır. Yüzeyden yaklaşık 1 ile 1.5m derinlikte gömülü olan bu yapının K-G yönlü uzunluğu yaklaşık 8m'dir. Model kesite göre yapının üst yüzü ile tabanı arasında yaklaşık 3.5m'lik bir derinliğin olduğu görülmektedir. Bu özelliği ile bu yapının hattın güneyindekilere göre daha aşağı bir seviyede olduğu ve farklı döneme ilişkin bir yapıyı simgelemesi gerektiği düşünülmektedir. (**VI**) ile adlandırılan yüzeye yakın yüksek resistiviteli izlerin yüzeyde görülen bazalt türü benzer nitelikli taşlarla aynı nitelikte özellikleri göstermesi ve bunların yüzeye yakın biçimde gömülü olabileceği düşüncesini doğurmaktadır. Bu yüksek resistiviteli grubun altında yine (**VII**) nolu yapı ile aynı derinlikte başka bir yapının olabileceği model kesitten açıkça görülmektedir. Böylece (**V**), (**VI**) ve (**VII**) nolu yapı grupları birlikte irdelendiğinde kesitin 20 ile 45 metreleri arasında görülen kısımları içinde yaklaşık 24 ile 25m'lik bir yapı bütünlüğünün olması gerektiği ve derinlik itibarıyla bu yapıların birbirleri ile ilişkisinin olması gerektiği ortaya çıkmaktadır[316].

Burada 1951 yılında yapılan kazılarda bulunan ortostatlar ve bazalt kolonlar göz önüne alındığında, model kesitlerde görülen bu yapı grubunun yüzeyde görülen yapısal malzemelerin yeraltındaki ana izlerini gösterdiği düşünülmektedir. ERT kesiti genel anlamda irdelendiğinde, burada üç değişik döneme ilişkin yapı gruplarının olabileceği

[316] Drahor 2011, 22-23

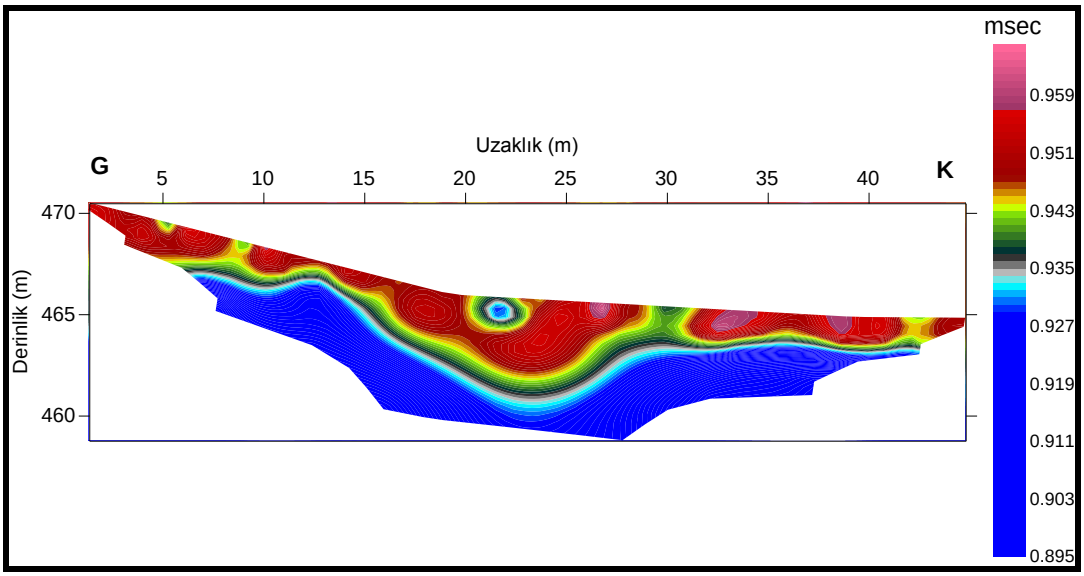
ve özellikle alanın kuzeyindeki yapı gruplarının yüzeydeki bazalt malzeme ile ilişkili bir yapının izlerini (**Şek.3**) gösterdiği düşünülmelidir[317].

Şek. 3: Sultantepe D Alanı, Giriş Kapısının Yer Aldığı Alanda İki Boyutlu ERT Kesitinin Görüntüsü

Aynı hattın IP verilerinin iki boyutlu tomografik görüntüsü ise Şekil. 4'de verilmektedir. Bu hattaki belirli şarjıbilite değerlerinin alınarak oluşturulan bu görüntüde resistivite tomografisi ile ilişkili etkiler görülmektedir. Genelde yüksek şarjlanma oluşturan alanlar genelde ilk iki metrelik derinlik içinde bulunmaktadır. Ancak hattın 17 ve 27'nci metreler arasında yüksek şarjlı yapıların kalınlığı 5m'ye kadar çıkmaktadır. Bu durum burada arkeolojik yapılarda bir derinleşmenin olabileceğini göstermektedir. Burada genelde ERT kesitlerindeki yapı gruplarına karşı gelen yüksek şarjlı anomalik bölgelerin alanda insan etkinliğinden kaynaklanan ve toprak içinde metalik obje ya da küçük parçaların bir etkisinden olabileceği düşünülmektedir. Bu anomalik bölgelerin dışında toprak içindeki şarjlanma genelde tek düzedir ve 0.895 ile 0930 msec arasında bulunmaktadır[318].

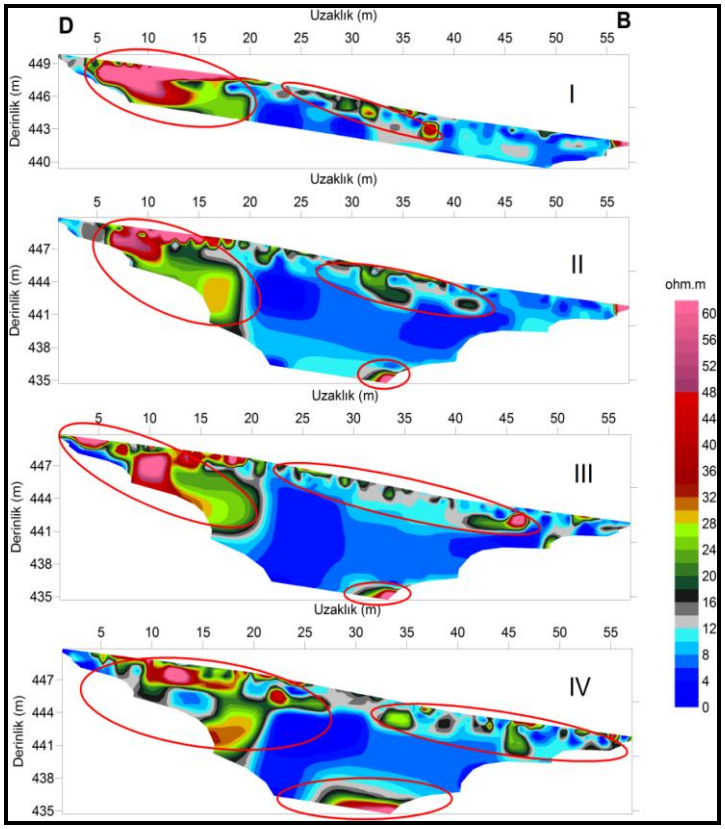
[317] Drahor 2011, 23.
[318] Drahor 2011, 24-25.

Şek. 4: Sultantepe, Bazalt Sütun Altlıklarının Yeraldığı Alanda İki Boyutlu IPT Kesitinin Görüntüsü

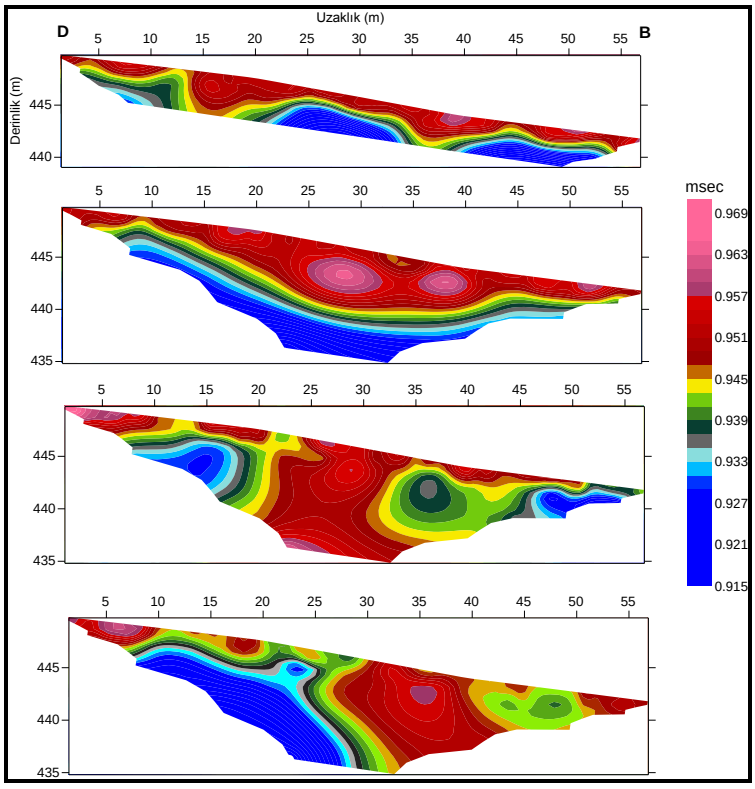
b. Sur duvarı ve çevresindeki iki boyutlu ölçümler; Çalışma alanının güneybatısında yapılan manyetik çalışmalarda yüksek manyetik değerlere sahip olan ve yüzeyde sur duvarı olarak görülen alan ile bunun batısındaki kısımlarda hat aralıkları 2 m olan dört ayrı hatta dipol-dipol dizilimi ile ERT verileri toplanmıştır. (1) nolu hatta sur duvarı ve yüzeye yakın olası yapıları saptamak amacıyla 5 ayrı seviyede ve yüzeyi daha iyi gösterebilecek bir tarama ile toplanan verilerin ERT kesiti şekilde (I) ile gösterilmektedir. Önemli bir eğime sahip olan ölçüm hattında ilk 5 ile 20 metreler arasında sur duvarı yapısının D-B eksenindeki uzanımı açıkça görülmektedir. Yaklaşık 3.5m derinliğe kadar yapıların izlendiği bu kesitte sur duvarının derinliğin sonuna değin devam ettiği görülmektedir (kırmızı elips). Sur duvarının batısında 25 ile 40 metreler arasında yüzeye yakın bazı yapısal izlerin bulunduğu görülmektedir. Ayrıca hattın sonunda da yüksek resistiviteli bir yapının izi ortaya çıkmıştır. Bunların dışında alan genelde çok düşük resistivite değerlerine sahiptir ve olası gömülü yapılar ile ilgili bir belirti görülmemektedir. Sur duvarının derine doğru olan uzanımını saptamak ve daha derindeki kısımlardan bilgi alabilmek amacıyla ölçümlerin derinlik seviyelerinde değişiklikler yapılmış ve hem yüzeye yakın yapıları kolayca belirleyecek hem de derindeki etkileri saptayabilecek bir ölçüm sistemi ile bundan sonraki üç hat ölçülmüştür. Ölçülen bu üç hattın elde edilen ERT kesitleri şekilde II, III ve IV ile gösterilmiştir. Bunlardan en kuzeyde olan IV hattıdır. Kesitlerden de açıkça görülebildiği gibi, sur duvarı ve bununla ilişkili olduğu düşünülen yapı izleri tüm kesitlerde derine doğru uzanımını sürdürmektedir. Bunların içinde en yüksek resistivite değerine sahip olan ve kırmızı tonlarda görülen yapının doğrudan sur duvarını

simgelediği düşünülmektedir. Yeşile doğru kayan tonlardaki izlerinde sur duvarının farklı fiziksel özelliklerini gösterdiği sanılmaktadır. Yüzeye yakın yapılar üç kesitte de açıkça görülmektedir ve bunlarında kendi içlerinde farklı derinliklerde olduğu izlenmektedir. Bunların dışında bu üç kesitte derinde başka bir yapının izleri de açıkça ortaya çıkmaktadır. Böylece ölçülen bu alanlarda sur duvarının güneyden kuzeye olan uzanımı açıkça izlenmiştir. Ayrıca yüzeye yakın ve surun batısındaki yüzeye yakın yapısal uzanımlarda tüm kesitlerde birbirini takip etmektedir. Bunların dışında yüzeyden yaklaşık 9m derinlikte yüksek resistiviteli başka bir yapının izleri de bu kesitlerde açıkça ortaya çıkmıştır (**Şek.5**). Aynı hatlar üzerinde toplanan IP verisinin tomografik değerlendirme sonucunda elde edilen kesitleri şekilden de görülebildiği gibi genelde yüksek şarjlanmalar yüzeye yakın görülmekle birlikte özellikle III ve IV nolu hatlarda hattın ortası ve batısında derine doğru uzanmaktadır(**Şek.6**). Bu durum elektrik resistivite verilerindeki düşeyde bulunma olasılığı bulunan arkeolojik yapılanmaların varlığını doğrular niteliktedir. IPT verileri genelde hendeğin olduğu yerdeki sonuçlarla benzer karakterdedir ve bu açıdan yapılacak yorumlarda da benzerlikler bulunmaktadır[319].

Şek. 5: Sultantepe, I Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen İki Boyutlu ERT Kesitlerinin Görüntüsü.

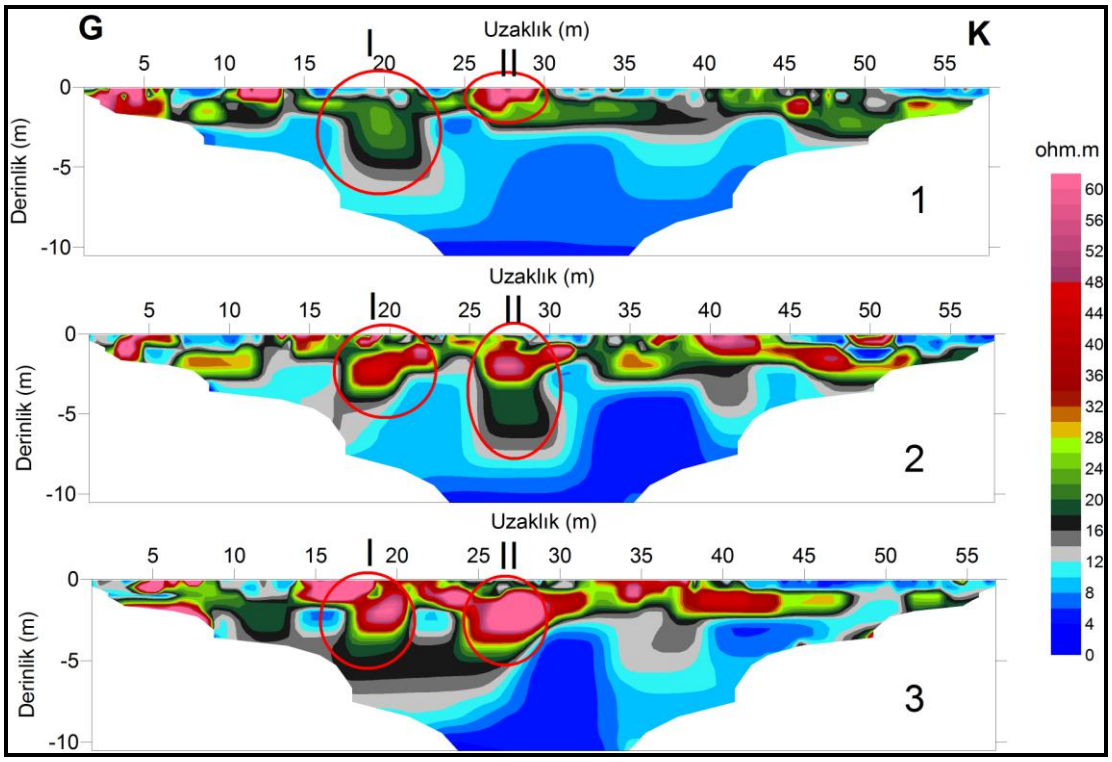
[319] Drahor 2011, 25-26.

Şek. 6: Sultantepe, I Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen İki Boyutlu IPT Kesitlerinin Görüntüsü

c. ***Höyüğün Tepe Kesimindeki iki boyutlu ölçümler;*** Höyüğün tepe kısmında yapılan bu çalışmalarda hat aralıkları 2m olan üç hatta ERT ve IPT çalışması yapılmıştır. Çalışma yapılan alan 1951 kazılarında Sin tapınağı ile ilişkili olduğu sanılan bir taşın bulunduğu alanın yaklaşık 10m batısında bulunmaktadır. Buradan elde edilen resistivite verileri iki boyutlu ters-çözüm işleminden geçirildikten sonra, elde edilen model kesitler **Şekil.7'**da verilmektedir. Bu işlemler sırasında yeraltı resistivite modelleri 5 yineleme sonunda ve düşük ABS hata değerleri içinde elde edilmişlerdir. G-K doğrultusunda çizilen hatlar batıdan doğuya doğru 1, 2 ve 3 olarak adlandırılmışlardır. Ölçüm alanının batısındaki hat olan 1 nolu hatta yapılar genelde yüzeyden başlamakta ve 2.5m derinliğe değin uzanmaktadır. Burada dikkat çekici iki iz şekilde I ve II nolu zon olarak karşımıza çıkmaktadır. Her üç hatta da bu zonlarda önemli değişimler görülmektedir. Yüzeye yakın diğer yapıların derinliklerinde ise genelde önemli bir değişim görülmemektedir[320].

[320] Drahor 2011, 32.

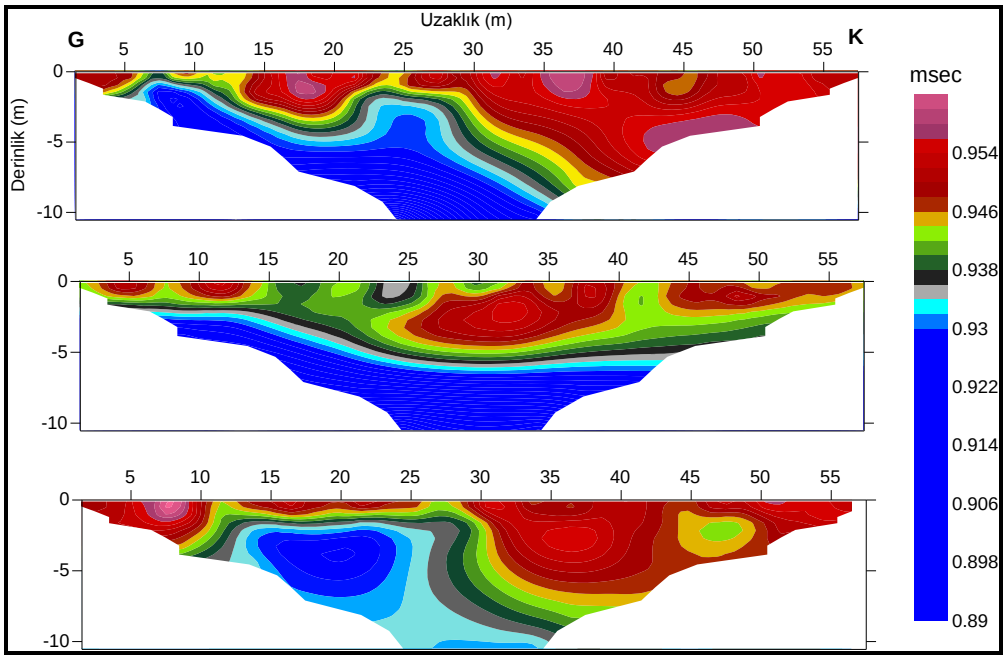
Şek. 7: Sultantepe II Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen İki Boyutlu ERT Kesitlerinin Görüntüsü

Her üç hatta da alanın güneyinden kuzeyine değin hemen hemen aynı derinlik düzeyinde bir gömülü yapılar grubunun varlığı görülmektedir. (I) nolu anomalik yapı ilk hatta (1) yüzeyden yaklaşık 5m derinliğe değin bir uzanım göstermektedir. Genelde orta derecede bir resistivite değerine sahiptir. Aynı yapı bir sonraki hatta daha yüksek resistivite değerine sahip olmakla birlikte derinliğinde önemli bir değişim ortaya çıkmamaktadır. Bu yapı (3) nolu hatta yani Sin tapınağına doğru yaklaştıkça çok daha yüksek resistivite değerlerine sahip olmaktadır. Yine derinliğinde önemli bir değişim görülmemektedir. (II) nolu yapı (1) nolu hatta yüzeye yakın biçimde gömülüdür ve yüksek bir resistivite değerine sahiptir. Ancak yapı bir sonraki hatta yaklaşık 7.5m'lik bir derinlik ile önemli bir değişimi ortaya koymaktadır. Yüzeyde yine yüksek resistivite gözlenirken, derinde (I) nolu yapının ilk hattındakine benzer resistivite değerleri içindedir. Bu yapı bir sonraki hatta yaklaşık 5m derinliğe değin yüksek resistiviteli bir karakter almaktadır. Bu durum alanın bu bölümünde önemli arkeolojik yapıların olabileceğini ortaya koymaktadır[321].

Nitekim (3) nolu hatta (I) ve (II) nolu yapının ortasında çok düşük düzeyli bir ortamın varlığı burada oda biçimli bir yapının olabileceğini düşündürmektedir. Ancak

[321] Drahor 2011, 32.

ölçümler sınırlı olduğundan buradan ayrıntılı yoruma gitmek pek olası değildir. Alanda değişik derinlik düzeylerinde ortaya çıkan farklı resistiviteye sahip yapılar, bu alanda farklı karakterlerde ve yapısal birimlerdeki yapıların olabileceğini akla getirmektedir. Aynı alanın iki boyutlu IPT kesitleri ise **Şek. 8'**de verilmiştir. Buradaki kesitler ile ERT'ler arasında iyi bir uyum vardır. Özellikle (1) nolu hattın (I) olarak adlandırılan orta düzeyli resistiviteye sahip yapının olduğu yerde yüksek şarjıbilite görülmesi burada daha iletken özellikte bir yapının varlığını göstermektedir. Aynı hattın kuzeyine doğru şarjlanmalarda önemli bir artış olmaktadır. Genelde kuzeye doğru artan şarjlanmalar (2) nolu hatta da görülmektedir. Ancak oda biçimli bir yapının olabileceği yorumu yapılan (3) nolu hattın (I) ve (II) olarak adlandırılan yapılarının bulunduğu 10 ile 30 arasındaki kısımda düşük şarjlanmanın görülmesi burada farklı özellikte bir arkeolojik yapının olabileceğini ortaya koymaktadır. Özellikle düşük şarjlanmanın sadece bu alanla sınırlı kalması ve bunun dışında hattın tümünde artması kazılar sonucunda çözülebilecek bir jeofizik problemdir[322].

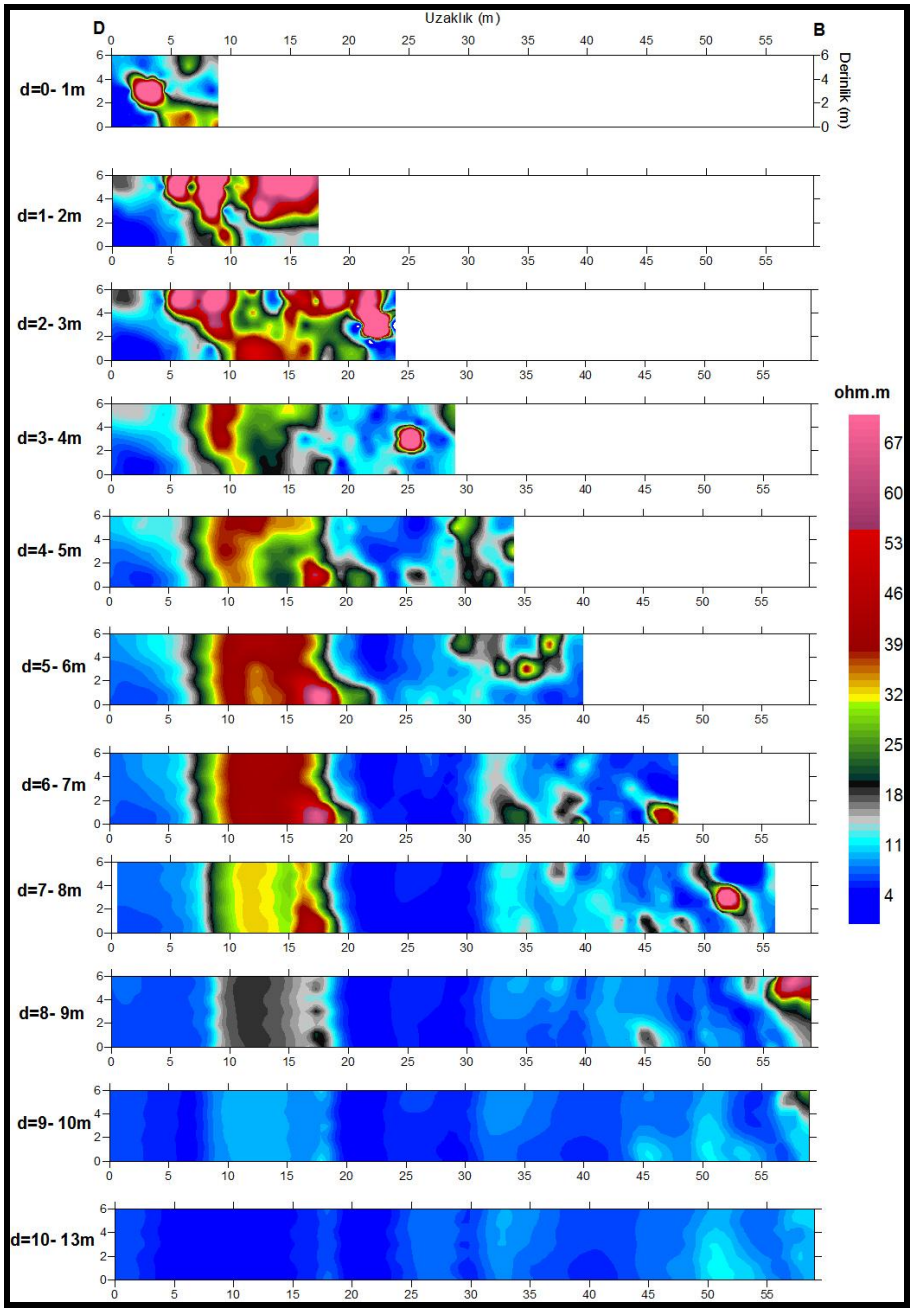

Şek. 8: Sultantepe II Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen İki Boyutlu ERT Kesitlerinin Görüntüsü

d. Sur duvarı ve çevresindeki üç boyutlu değerlendirme; Sur duvarı üzerinde alınan dört hat üzerinde toplanan iki boyutlu verilerin üç boyutlu ters-çözüm ile değerlendirilmesi sonucunda elde edilen sonuçlar yüzeyden itibaren derinlik kesitleri

[322] Drahor 2011, 32-33.

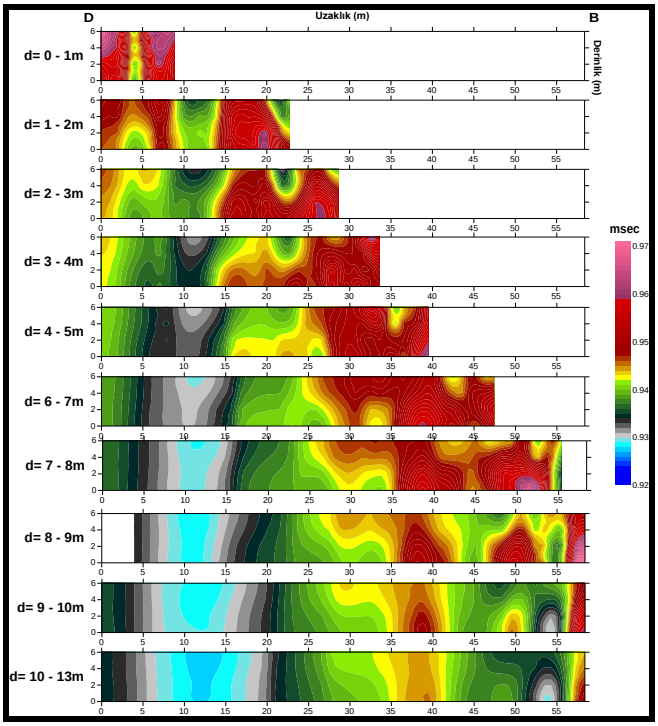
biçiminde birleştirilmiş ve yüzeyden yaklaşık 13m derinliğe değin olan kısmın derinlik kesmeleri elde edilmiştir. Ölçüm alanında hatların başlangıcı ile sonu arasında yaklaşık 7m'lik bir yükseklik farkı olduğundan dolayı kesmeler gerçeğe uygun olacak biçimde çizilmişlerdir. Derinlikler son kesme hariç 1'er metre aralıklarla görüntülendirilmiştir. Yüzeye yakın ilk derinlik seviyesinde sur duvarının ilk metresindeki değişimler görülmektedir (**Şek.9**). İkinci kesmede duvar daha da belirginleşmekte ve 2 ile 3m arasında açıkça ortaya çıkmaktadır[323].

Şek. 9: Sultantepe, I Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen Verilerin Üç Boyutlu ERT Kesmelerinin Görüntüsü.

[323] Drahor 2011, 28-29.

Burada sur duvarı ve ilişkili yapı gruplarının etkisi açık olarak görülmektedir. Derinlik kesmelerinde sur duvarı 3m'den 9m'ye değin benzer karakterde ve daha sonra etkisini kaybeder biçimde görülmektedir. 9m derinliğinden sonra artık sur duvarının etkisi görülmemektedir. Kesitlerde sur duvarının batısından itibaren değişik derinliklerde bazı yapıların varlığı görülmektedir. Bunlar 3m'den, 9m'ye kadar değişmektedir (**Şek.9**). Batıya doğru yapıların daha derinde bulunması burada yapıların derine doğru uzandığının bir belirtisidir. 10m derinlikten sonra herhangi bir yapı belirtisi görülmemektedir ve artık tekdüze bir ortamla karşılaşılmaktadır. Böylece bu alanda sur duvarının derinlik dağılımı ve duvarın batısındaki yapıların derinliğe bağlı olarak dağılımları yapılan bu üç boyutlu çalışma ile kolayca belirlenmiştir. Aynı alandaki üç boyutlu IPT verilerinde şarjlanmalardaki nispi düşüş açıkça görülmektedir. Bu düşüşün sur duvarının sınırları ortaya koyabileceği düşünülmektedir. Bunun dışında genelde alanın batısında ve yüzeye yakın bölümlerde şarjlanma değerleri bir ölçüde yüksek olmakla birlikte bunların değerlerinde derinlik artışı ile birlikte bir düşüş görülmektedir (**Şek.10**). Özellikle üç boyutlu ERT ve IPT verilerinin birbirini desteklediği ve alandaki arkeolojik dağılımlar hakkında önemli yorumlar verdiği görülmektedir[324].

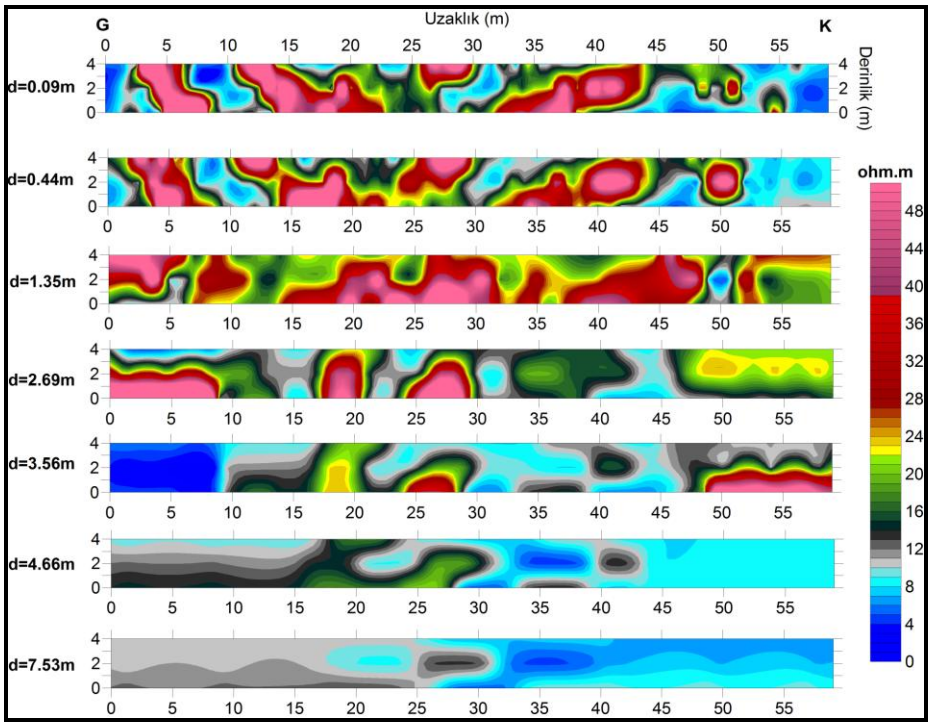
Şek. 10: Sultantepe I Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen Verilerin Üç Boyutlu IPT Kesmelerinin Görüntüsü

[324] Drahor 2011, 29.

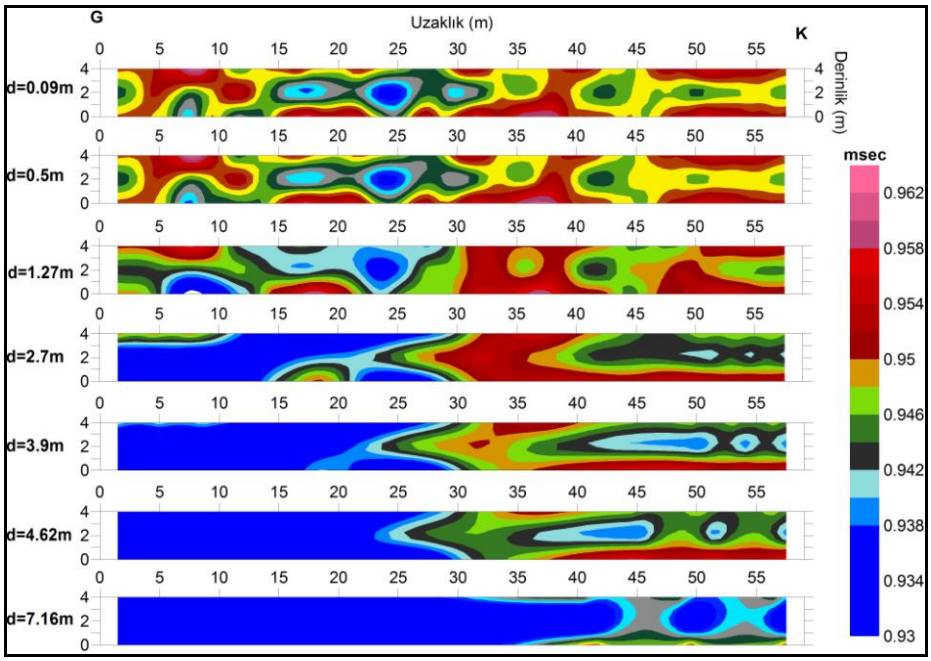
e. Höyüğün tepesinde yapılan iki boyutlu ERT verilerinin üç boyutlu değerlendirilmesi; Söz konusu alanda yapılan değerlendirmeler sonucunda yedi ayrı derinlik düzeyindeki resistivite dağılımları görülmektedir(**Şek.11**). İlk derinlik yaklaşık 10cm derindeki toprak ve içindeki yapılanmadır. Burada alanın güneyinde yüzeye çok yakın yüksek resistiviteli yapı grupları açıkça görülmektedir. Bunun altındaki seviye 0.44m'den alınmıştır ve ilki ile çok büyük bir benzerlik taşımaktadır. Açıkçası aynı yapı grupları burada da benzer doğrultularda devam etmektedir. Derinlik olarak 1.35m'ye gelindiğinde benzer yapıların bazı değişimlerle birlikte bu derinliğe değin etkisini sürdürdüğü açıkça izlenmektedir. Daha derinde yapılardaki özellikle değişmektedir. 2.69m derinlik düzeyinde belirli alanlarda yüksek, bazı yerlerde de düşük resistiviteli karakterler görülmektedir. Özellikle 10 ile 20m arasında oda biçimi olabileceği düşünülen yapıların uzanımları dikkat çekicidir. Ölçümlerde dizilimlerden kaynaklanan veri kayıpları olduğundan, d=3.56 da 10 ile 47 m, d=4.66 da 15 ile 42 arasında ve d=7.53 m'de ise 25 ile 30 m arasındaki veriler gerçek durumu göstermektedir. Diğer veriler exstrapolasyondur ve bu amaçla yorumlamaya katılmamıştır. Bu veriler birlikte irdelendiğinde 15 ile 30 m arasında iki boyutlu kesitlerde de görülen yapının bu derinlikler içinde etkisini sürdürdüğü görülmektedir. Böylece alanın bu bölümünün önemli bir yapıyı barındırmış olabileceği düşünülmektedir[325].

Aynı alanın IPT görüntüleri kesitlerden de görülebileceği gibi IPT'de ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır (Şekil. 12). Özellikle yüzeye yakın ilk üç seviyede genelde yüksek sarjıbiliteler gözlenirken, 15 ile 30m arasında düşük şarjlanmaların görülmesi ilginç bir durumdur. Diğer kesitlerde ise yaklaşık 25m'den sonra sarjıbilitelerdeki ani değişim bir başka soru işaretidir. Kuzeyde daha yüksek şarjıbiliteler varken, güneyde bunlar neden düşmektedir. Bunun bir nedeni ortamda ani bir değişimin olması olabilir. Bu değişim ise buradaki maddelerin fiziksel özelliklerinde ortaya çıkabilecek önemli bir değişimin göstergesi olabilir. Bu soruların yanıtları ancak burada yapılacak bir arkeolojik kazı sonucunda verilebilecektir[326].

[325] Drahor 2011, 34-35.
[326] Drahor 2011, 35.

Şek. 11: Sultantepe II Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen Verilerin Üç Boyutlu ERT Kesmelerinin Görüntüsü

Şek. 12: Sultantepe, II Nolu ERT ve IPT Alanındaki Hatlardan Elde Edilen Verilerin Üç Boyutlu IPT Kesmelerinin Görüntüsü

IV. BÖLÜM
DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Orta Fırat Bölgesi önemli geçiş noktalarının kavşağında yer alarak Anadolu ve Mezopotamya arasında bağlantıyı sağlayan stratejik bir konuma sahiptir. Bölge gerek hammadde kaynakları bakımından olsun gerekse de tarıma elverişli verimli topraklara sahip olmasının yanı sıra iklim şartlarının uygun olmasından dolayı her çağda önemini korumuş bir bölgedir. Nitekim Assur bir yayılım politikası olarak uygulamış olduğu tarıma dayalı kolonicilik faaliyetlerini Yukarı Dicle Bölgesi'ne de bu faktörler nedeniyle gerçekleştirdiği bölgede yapılan araştırmalar sonucunda artık bilinen bir durumdur. Assur'un bu politikasının bir benzerini, Sultantepe Höyüğü'nün de içinde yer aldığı ve belki de eyalet merkezi olduğu Harran Ovası'na da gerçekleştirmiş olması yüksek olasılık taşır. Şimdilik daha çok bir Assur kalesi olarak nitelendirilen Sultantepe Höyüğü'nde ele geçen çok sayıdaki yazılı belge ile birlikte 1951-1952 kazılarında çok az bir kısmı açığa çıkarılan kamusal ve domestik yapılar ile sur duvarlarında kullanılan malzemenin teknik ve biçim olarak Assur merkezlerindeki mimari ile olan benzerlikler, bu iddianın elimizdeki mevcut verisini oluşturur.

Orta Fırat Bölgesi'nde yer alan Sultantepe Höyüğü 1951-1952 yıllarında S. Lloyd ve N.Gökçe tarafından gerçekleştirilen iki sezonluk kısa kazı ve sondaj çalışmaları kapsamında gerek Anadolu gerekse de Mezopotamya arkeolojisi adına yadsınamayacak veriler elde edilmiştir. Ancak yapılan kazı çalışmaları kapsamında tespit edilen mimari ve seramik buluntulara dair verilerin sadece kazı raporları ile sınırlı kalmıştır. Yeni Assur kalesi olarak bilinen Sultantepe'de yapılan bu kısa süreli kazı çalışmalarının en dikkat çekici buluntu grubunu oluşturan yaklaşık 600 adet kil tabletin varlığı Sultantepe Höyüğü'nün önemini göstermektedir. Sultantepe Höyüğü'nde yapılan çalışmalar sonucunda saptanan mimari, seramik ve küçük buluntulara dair yayın çalışmalarının sadece kazı raporları ile sınırlı olarak kaldığı ve Sultantepe'de F Alanı'nda tespit edilen tabletlerin deşifre edilmesine yönelik yayın çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

1951-1952 yıllarında Sultantepe Höyüğü'nün genelinde A, B, C, D, E, F, G,H K M N Alanları olarak adlandırılan sektörlerde kazı ve sondaj çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Söz konusu alanlar içerisinde C ve M alanları'nda tespit edilen ve kamusal nitelik gösteren mimimari yapılar ile yaklaşık 600 adet tabletin ele geçtiği özel

mülkiyet gösteren kompleks yapı özelliğine sahip F Alanı, Sultantepe'de en dikkat çekici mimari yapı unsurlarını oluşturmaktadır. Hellenistik-Roma Dönemi'nde açılan tahıl depolama çukurlarının F Alanı'nda özellikle F3 ve F4 No'lu Mekân'ları oldukça tahrip etmiştir. Yeni Assur kalesi olarak nitelendirilen Sultantepe'de anıtsal sütunlu girişin olduğu D Alanı ile karma ve çapraz sur duvarlarının saptandığı G Alanı höyükte en önemli mimariyi veren alanları oluşturmaktadır. 1951 yılı kazı sezonunda kalenin güneybatısında üç adet sütun kaidesi tespit edilmiştir. A alanında ve kalenin doğusunda saptanan ve sütun kaideleri ile aynı taştan yapılmış olan 2 adet küçük boy bezemesiz ortostat, kapı girişinin muhtemelen bu portiko ile bağlantılı olduğunu düşündürtmektedir.

Sultantepe Höyüğü'nde 1951-1952 yıllarında yapılan ve Hellenistik-Roma tabakalarına giren sondaj çalışmaları sonucunda, sondajların hiçbirinde kamusal yapı tespit edilememiştir. Hellenistik tabakalarda mimari yapıların sıradan evlere ait olduğu belirlenirken; Roma tabakalarında ise herhangi bir mimari unsura rastlanılmamıştır. Bununla birlikte bu alanlarda gözlenen ekmek fırınları ile depolama çukurlarının varlığı, yerleşimin bir askeri karargâh ya da geçici bir kışla olarak kullanıldığına işaret edebilir. Sözü edilen B Alanı'ndaki sondaj çalışmaları neticesinde bu alanda I-IV. tabakaların Roma Dönemi'ne, V. tabakanın Geçiş Dönemi'ne, VI.-VIII. tabakalarının ise Hellenistik Dönem'e ait oldukları bir silsile saptanmıştır. E Alanı'nda yapılan sondaj çalışmaları kapsamında ise Post Assur Dönemi'ne ait beş tabaka ayırt edilirken G Alanı'ndaki sondajlar dört tabakanın varlığını ortaya koyarlar. Bu tabakaların en erkeni Assur sonrasına, en geçi ise Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmiştir.

Yukarı Şehir'in tarihlendirilmesi için en önemli bulgu, höyüğün kuzey-batısındaki "C" Alanı'nda açığa çıkarılan C2 Mekânı'nda ele geçen dört adet sözleşme tabletinin iki âdetine ait kolofon kısmında okunan ve MÖ 684 ile MÖ 674 yıllarına tarihlenen *limmu* adlarıdır. Bu, Akropolis'deki iki evreli yerleşimin erken döneminin tarihlendirilmesini sağlayan önemli bir ipucudur. Buna göre höyükteki ana Assur Yapısı olan C Alanı ile tablet yığınının ele geçtiği F Alanı, Sanherib'in krallık dönemi (MÖ 704-681) ile Assur'un yıkılış tarihi (MÖ 610) arasında kullanım görmüş olmalıdır. Yine Yukarı Şehir'in doğu kısmında ortaya çıkartılan "M" adlı Kamu Yapısı'nın zengin buluntulu M2 Odası'nda ele geçen ve MÖ 648 sonrası limmu adlarını içeren bir başka tablet ise ikinci yerleşim evresinin alt tarihi vermektedir. Buna göre MÖ 648'den sonraki bir tarihte höyüğün tepe kesiminde çevre duvarıyla korunan bir grup kamu binası inşa edilmiş olmalıdır. M Alanı'nın, M1 Mekânı'nda ise üzerinde "Harran Sin

Tanrısı"nın sembolü ay motifinin kabartma olarak yapıldığı taş stel iki büyük parça halinde ele geçmiştir.

Sultantepe Höyüğü'nde tespit edilen tabletlerin bulunduğu kütüphanenin konu zenginliği açısından Assur merkezi Nineve'de yer alan Assurbanipal'in Kütüphanesi gibi saray kökenli bir kütüphane olması olası gibi olmakla birlikte özel mülkiyet konutlarda da kütüphane ve arşivlerin yer aldığı bilinmektedir. Sultantepe Höyüğü'ndeki Kurdi Nergal Evi'nde tespit edilen kütüphane, bunun en güzel örneğidir.

Sultantepe Höyüğü 1951-1952 kazı ve sondaj çalışmalarının en önemli sonucu, höyüğün kuzey-doğusunda yer alan F Alanı'nda tablet yığınının çıkarılmasıdır. Tabletler, bir tabletin kolofon kısmında isminin Kurdi Nergal Evi olarak anlaşıldığı kompleks bir konutun dış duvarına gelişi güzel istiflenmiş halde bulunmuşlardır. Kurdi Nergal'in tapınak rahibi olduğu ve tanrı Zamama'nın bu tabletleri Kurdi Nergal'e armağan olarak sunmuş oldukları önerilmiştir. Sultantepe'de ele geçen yaklaşık 600 adet tabletin varlığı beraberinde farklı görüşlerin çıkmasına neden olmuştur. Söz konusu görüşlerden biri, buranın Ay Tanrısı Sin'e atfedilen tapınak kütüphanesi olmasıdır. Sultantepe'de M Alanı'nda ele geçen ve Ay Tanrısı Sin'in sembolünün olduğu stelin yanı sıra kazı çalışmalarında ele geçen küçük buluntular içinde de benzer motifin kullanıldığı objeler bunu doğrular niteliktedir. Diğer bir öneri ise tapınak kâtiplerinin okuluna ait olduğu düşünülmektedir. Sultantepe Höyüğü'nde 1951-1952 kazı sezonundan sonra 1953 yılından itibaren Assurca, Akkadça ve Sümerce dillerinde yazılmış Sultantepe tabletlerinin deşifre edilerek epigrafik çalışmalar yapılmıştır. 1953 yılından sonra devam eden çalışmalar kapsamında bu arşivin en önemli eserlerini Nippurlu Yoksul Adam Masalı, Gılgamış Destanı, Yaradılış Destanı, Nergal ve Ereşkigal Efsanesi, Irra Destanı, Enuma-eliş ve Zu Mitosu oluşturmaktadır. Ayrıca konu bakımından çok zengin bu arşivde çok sayıda, tanrılar adına düzenlenmiş ilahi metinler, Assur eponim tabletleri, kehanet, büyü, tıbbi, kurgusal tarihleme metinler, mitos, destan ile sözcük listeleri olduğu görülmektedir. 1951-1952 kazı sezonunda zamanın kısıtlı olmasına rağmen bu denli çok tabletin ele geçtiği Sultantepe Höyüğü'nde günümüzde yapılacak sistemli arkeolojik kazılar sayesinde gerek tablet sayısında; gerekse de konu zenginliği açısından sayının artacağına kuşku yoktur.

Sultantepe Höyüğü'nde 1951-1952 yıllarında gerçekleştirilen kazı ve sondaj çalışmaları kapsamında Assur, Hellenistik-Roma ve Part Dönemleri'ne ait seramikler kazı ön raporlarında yayınlanmıştır. Höyüğün kuzeybatı yamacının yüksek kesimlerinde Geç Assur Dönemi'ne ait seramik formları ayırt edilirken aynı alanda özellikle höyüğün

etek kesiminde ise Kuzey Mezopotamya etkili farklı formlardaki boyalı Kalkolitik Dönem'e ait seramik parçaları saptanmıştır.

Sultantepe'de 1951-1952 yıllarında tespit edilen Assur seramikleri yerel üretim olmakla beraber Assur yerleşimdekilerle biçim, teknik ve form olarak benzemektedir. Bu dönemde ortaya çıkartılan, Assur için karakteristik olan dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve omurgalı çanaklar ve ağız kenarı yivli çanakların yanı sıra boyunlu çömlekler de Assur yerleşimlerindeki örnekler ile paraleldirler.

Söz konusu bu seramikler devetüyü ve benzer tonlarda bir hamur yapısına sahip olup, bitkisel ve kum katkılıdır. Seramiklerin büyük çoğunluğu ya kendinden astarlı ya da krem astarlıdır. Alanda çok sayıda çanak, çömlek, kâse, şişe ve kap atlıkları tespit edilmiştir. Ayrıca Yeni Assur için karakteristik olan Saray Malı niteliğindeki ince işçilik gösteren çeşitli seramik formları da saptanmıştır. Sultantepe'de ele geçen Yeni Assur seramiklerinin tarihlenmesini sağlayan en önemli bulgular ise höyükteki Assur yapı katının iki evreli olduğunu kanıtlayan kil tabletlerdir. Söz konusu erken evreyi Akropolis'teki C Alanı'nda gerçekleştirilen kazı çalışmaları çerçevesinde açığa çıkarılan C2 Mekânı'nda ele geçen tabletlerin MÖ 684-674 yılları arasına tarihlenen *limmu* adlarından anlaşılmaktadır. Höyükteki Geç Assur evresini ise M Alanı'nda yer alan M2 Mekânı'nda tespit edilen ve MÖ 648 sonrasına tarihlenen *limmu* adları belirleyici olmuştur. Nitekim bu geç evrenin Assur'un yıkılışına kadar devam ettiği anlaşılmıştır.

Sultantepe 1951-1952 kazı raporlarında Pergamon Seramiği olarak nitelendirilen Hellenistik-Roma Dönemi'ne ait kâse, çanak ve az sayıdaki unguentariumlar, Sultantepe için ayırt edici bir mal grubunu teşkil etmektedirler. Söz konusu Sultantepe Höyüğü Hellenistik Pergamon Seramiği olarak nitelendirilen kap parçaları hamur, yüzey işlemleri ve form tipleri olarak Tarsus Gözlü Kule, Antioch ad-Orontes, Hama ve Dura-Europos gibi Hellenistik Dönem'in önemli merkezlerinden tanınan mal gruplarıyla benzerlik taşımaktadır. Eski dönem kazı çalışmaları kapsamında Part Dönemi'ne tarihlenen seramik örnekleri ise Hellenistik- Roma tabakalarında tespit edilen çok sayıdaki mavi/yeşil sırlı seramik örneklerden oluşmaktadır.

Sultantepe Höyüğü 1951-1952 kazı sezonunda çok sayıda taş, metal, kemik, pişmiş toprak ve fayans objelerden oluşan zengin bir küçük buluntu topluluğu mevcuttur. Söz konusu bu malzemelerin tabakalardan geldiği için tarihleme adına önemli bir yer tutmaktadır. Eski dönem çalışmaları kapsamında saptanan bu küçük buluntular başta Assur etkili olmak üzere Mısır, Suriye, Hitit ve İskit etkili eserlerdir.

Sultantepe Höyüğü'nde küçük buluntu grubu içerisinde en dikkat çekici eserleri, baskı ve silindir mühürler oluşturmaktadır. Silindir mühürlerin büyük çoğunluğu Yeni Assur etkilidir. Bu mühürlerde stilize edilmiş kutsal ağaç, dört kanatlı koruyucu melek (mitolojik yaratık), insan-hayvan mücadelesi ve ziyafet sahnesinin yer aldığı çeşitli konular görülür.

Sultantepe Höyüğü'nde 1951-1952 yıllarında gerçekleştirilen kazı çalışmalarından 60 yıl sonra 2011 yılında Prof.Dr. Gülriz Kozbe'nin bilimsel başkanlığında höyük ve 2km çapında yakın çevresini kapsayacak şekilde intensif bir yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir. Söz konusu araştırma alanında farklı mal gruplarına ait 6200 adet seramik parçası ve çok sayıda küçük buluntu tespit edilerek yazılı ve görsel olarak belgelenmiştir. Söz konusu seramik parçalarından farklı mal gruplarına ait olmak koşuluyla örnekleme yaparak 178 adet seramik parçası tez konumuzun ana malzemesini oluşturmuştur.

178 adet seramik parçası, üretim teknikleri, hamur rengi, katkı maddeleri, yüzey işlemleri ve kap biçimleri gibi unsurlar açısından değerlendirilerek oluşturulmuş 18 farklı mal grubunu temsil etmektedir. Sultantepe Höyüğü'nde 2011 yılında toplanan bu yüzey malzemesinden yola çıkarak höyükteki yerleşim silsilesinin Neolitik Dönem'de başlayıp Roma Dönemi'nde sona erdiğini söyleyebiliriz. Söz konusu genel değerlendirmeler sonucunda tespit edilen 18 farklı mal grubu; Tarak-Baskı "İmpresso" Neolitik Mallar, Ubaid Boyalıları, Geç Kalkolitik Yerel Mallar, Uruk Malları, Nineve V Seramiği, Yalın Basit Mallar, ETÇ Mutfak Kapları/Üçgen Tutamaklı Pişirme Kapları, Yatay Bant Boyalı Mallar, Metalik Mallar, Saklı Astarlı Mallar, Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar, Karababa Boyalıları, Habur Malları, Orta Assur Seramiği, Erken Demir Çağ Yivli Seramiği, Yeni Assur Seramiği, Post Assur Seramiği ve Hellenistik/Roma Malları Sultantepe'nin yerleşim silsilesini gözler önüne serer.

Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırması kapsamında höyük yüzeyinden toplanan seramik örnekleri içerisinde en erken tarihi bir adet Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'e ait seramik parçası vermektedir. Bu bağlamda Sultantepe örneği, üretim tekniği, hamur, katkı ve bezeme özellikleri açısından Amik B Evresi'nin, Tarak-Baskı İmpresso Bezemeli Mallar grubundaki örneklerle paralellik göstermektedir.

Neolitik Dönem Seramiği gibi sadece bir gövde parçası ile temsil edilen Ubaid Seramiği'nin asıl belirleyici özelliği üzerindeki monokrom boya bezemesidir.

Sultantepe'de ele geçen söz konusu parçanın dış yüzünde koyu kahverengi boya ile birbirine paralel yatay bantlar ve arasında zigzag motifi yer almaktadır.

Sultantepe yüzey araştırmasında tespit edilen bir adet çanak ile bir adet çömlek örneği, mal özellikleri açısından Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye için tipik olan Geç Kalkoltik Dönemi'n Saman Yüzlü Seramikler ile büyük benzerlik içerisindedir.

Sultantepe Höyüğü'nde gerçekleştirilen intensif yüzey araştırmasında saptanan Geç Kalkolitik'in son evresine yani Uruk Dönemi'ne tarihlenen seramiklere bakıldığında; el yapımı akıtacak ile çark yapımı içe çekik ağız kenarlı bir çanak örneğinden oluşmaktadır. Geç Uruk Dönemi yerleşimlerinde ele geçen benzerlerinden yola çıkıp elimizdeki örnekler, MÖ 4. binyılın ilk yarısı ve ortalarına dek süren bir sürece tarihlendirilirler.

Sultantepe seramik grupları içinde diğer bir mal grubunu Saklı Astarlı Seramikler oluşturmaktadır. Saklı astarlı kaplar, bezeme anlayışı dışında, kap formları, üretim teknikleri ve hamur yapıları olarak mineral katkılı ve çark yapımı Yalın Basit Mallar'dan farklı değildir. Genellikle yüksek ısıda fırınlanmış Yatay Saklı Astarlı Mallar sadece dış yüzeyindeki astarlama yöntemiyle yapılan bezemeleri ile ayırt edilirler. Geç Uruk Dönem'inde diagonal hatlar halinde uygulanan saklı astar tekniğindeki bezeme anlayışı, MÖ 3. binyılın ikinci yarısında, bir başka deyişle Erken Tunç Çağı'nın ortalarında yerini yatay olarak uygulanan bezemeye bırakır. Bu nedenle elimizdeki mevcut Sultantepe saklı astar bezemeli örneklerin ağırlıklı olarak MÖ 3. binyılın ortalarından geldiğini söyleyebiliriz.

Orta Fırat Bölgesi'nde yer alan Sultantepe Höyüğü'nde 2011 yılı intensif yüzey araştırmasında toplanan seramikler içerisinde en yoğun grubu, Yalın Basit Mallar oluşturmaktadır. İlk kez Amik Bölgesi'nde, Braidwoodlar tarafından "Plain Simple Ware" olarak adlandırılan bu seramikler Geç Uruk Dönemi ticaret ağının bölgede ortadan kalkmasından sonra üretilmeye başlamıştır. Kuzey Suriye ve Fırat Havzası'nda MÖ 4.binyılın sonundan Erken Tunç Çağı'nın sonuna dek üretildiği bilinmektedir.

Sultantepe'de ele geçen Yalın Basit Mallar kendi içerisinde, ağız kenarı yivli, kabartma bantlı ve çömlekçi işareti taşıyanlar şeklinde üç alt gruba ayrılır. Sultantepe'de Yalın Basit Mallar içerisinde en çok boyun ve omuz kısmında ince kabartma bantların yer aldığı kabartma bantlı çömlekler dikkat çekmektedir. Sultantepe'de Yalın Basit Mal grubu örnekleri üzerinde gözlenen çömlekçi işaretleri, kabın içindeki malzemeyi, kabın sahibini, kabı ısmarlayan müşteriyi ya da üretildiği atölyeyi belirten işaretler olmalıdır. Sultantepe'de bu tarz işaretler çömlek parçalarının

boyun kısmında ve gövde parçaları üzerinde harf, yaba ve yıldız benzeri işaretler şeklindedir. Bu tarz işaretli seramikler benzerlerinden yola çıkarak MÖ 3. binyılın ilk yarısında görülmekle birlikte; MÖ 3. binyılın sonlarında oldukça yaygınlaşmıştır.

Mutfakta günlük işlerde kullanılan ve içinde yemek pişirilen Mutfak Kapları, ağız kenarındaki üçgen tutamakları ile karakteristik bir mal grubudur. Söz konusu seramikler, Doğu Anadolu ve Orta Fırat Bölgesi'nde, Geç Kalkolitik'ten ETÇ'ın sonlarına kadar kullanılmıştır. Nitekim Sultantepe'de ele geçen ETÇ Mutfak Kapları'nın üretim tekniği, yüzey işlemleri ve biçim bakımından paralellerine tüm MÖ 3. binyılda Kuzey Mezopotamya, Habur Bölgesi ve Fırat Havzası'nda yer alan birçok yerleşim yerinde rastlanılmaktadır.

1931 yılında Mallowan tarafından Nineve'de gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında tespit edilerek adlandırılan Nineve V Seramiği, Sultantepe 2011 intensif yüzey araştırması malzemesi içinde tek bir örnekle temsil edilir. Söz konusu Nineve V seramik parçasının yüzey işleminde çizi-oyma tekniğinin kullanılmasından yola çıkılarak ve Girnavaz, Tell Leilan IIId ve Tell Chuera Ib tabakalarında saptanan benzerleri ile bağlantı kurularak MÖ 2600-2550'lere tarihlenen geç bir örnek olduğu düşünülmektedir.

Sultantepe 2011 yüzey araştırmasında ele geçen bir grup Karababa Boyalısı, Karababa Bölgesi'nin dışındaki alanlarla doğrudan paralelliği olmayan, Fırat Havzası için karakteristik bir mal türüdür. Bezeme anlayışı bakımından Karababa Boyalıları, serbest duran bir bant ya da genellikle kabın omzunun üzerine yerleştirilen geometrik frizden oluşan kendine has bezemesi ile ayırt edilmektedir. Kırmızı veya koyu kızıl kahve renkli boyanın baskın olduğu Karababa Mallarında üçgen oluşturan nokta veya saçakla dolu paralel çizgiler, zikzak, çapraz ve eğik çizgiler ile püskül şeklindeki bitkisel motifler, en sık kullanılan bezeklerdir. Gerek bölgede gerekse Kuzey Suriye'de kazısı yapılan yerleşim yerlerinde ele geçen paralellerine dayanarak Sultantepe'de saptanan Karababa Boyalıları'nın ETÇ II ve III'de kullanım gördüğünü söyleyebiliriz.

Yayınlarda "Band Painted Ware", "Red Banded Ware", "Euphrates Banded Ware" gibi farklı adlandırmaların kullanıldığı Yatay Bant Boya Bezemeli Seramikler'in oldukça kaliteli örnekleri, Sultantepe 2011 yılı yüzey araştırmasında ele geçen önemli bir gruptur. Adından da anlaşıldığı gibi en belirgin özellikleri yatay ince boya bantlarla bezenmiş olmalarıdır. Oldukça ince nitelikli ve iyi pişirilmiş bir mal grubu olan bu seramiklerde yatay bantların çok düzgün olması bezemenin kaplar çarkta döndürülürken yapıldığı düşünülmektedir. Orta Fırat Bölgesi'nde yaygın görülen Yatay Bant Boyalı

Seramikler genel olarak MÖ 3.binyılın ortaları itibarıyla 3.binin ikinci yarısında kullanılmıştır.

Yüzey araştırmasında toplanan seramik malzenin içinde metal kapların taklidi gibi oldukça ince cidarlı oluşları, gerek form zenginliği, gerekse üretim kalitesi ile ayrılan Metalik Mallar, diğer mal gruplarına göre çok gelişmiş bir seramik geleneğini yansıtmaktadır. Metalik Seramikler'in makroskopik görünüşü ve kimyasal çeşitliliğine bakılmaksızın çok sayıda kap biçimini içermektedir. Sultantepe'de ele geçen Metalik Seramikler'in en tipik formları, çömlek, şişe ve kâse ile bir başka karakteristik kap biçimi olan çan şeklindeki bardaklardır. Oldukça geniş bir coğrafyaya yayılmış olan bu seramikler, son yıllarda Anadolu'da ve Kuzey Suriye'de yapılan araştırmalar sonucunda MÖ 3.binyılın ortalarında ve daha öncesinde ortaya çıktığı anlaşılmıştır.

İlk olarak Harran'da derin sondajda ele geçen seramikler için "Combed Wash" (Tarak Bezemeli Boya Astarlı) terimi kullanılmıştır. Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar'ın, Jezirah ve Orta Fırat bölgelerinin tipik bir üretimi olduğu düşünülmektedir. Nitekim bu bölgede Kurban, Lidar, Titriş, Harran ve Samsat Höyük bu tür seramiğin sık görüldüğü önemli yerleşim yerlerindendir. Sultantepe Höyüğü'nde gerçekleştirilen yüzey araştırması kapsamında en dikkat çekici seramik gruplarından biri olan Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar'ın belirleyici unsuru, yüzey işleminde kullanılan boya astar bezemesidir. Sultantepe'de bu mal grubuna ait çömlek, kâse, dip ve gövde parçaları saptanmıştır. Sultantepe Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar'ın tarihlendirilmesi adına Jezirah Bölgesi'nde bu mallar, ilk olarak EJZ3b Dönemi'nde (yak. MÖ 2375'lerde) ortaya çıkmıştır ve EJZ4b Dönemi'ne (yak. MÖ 2225'lere) kadar varlığını devam ettirmiştir. Benzer kronolojiyi, Orta Fırat Bölgesi ve Sultantepe için de öne sürebiliriz.

Orta Tunç Dönemi için karakteristik ve tarihleyici bir seramik grubu olan Habur Boyalıları, kırmızı, kahve ya da siyah renkli monokrom bezemesiyle karakteristiktir. Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde yapılan yüzey araştırmaları ve kazılarda ele geçen çok sayıdaki Habur seramikleri ile mal grubu, MÖ 2. binyılın ilk yarısına tarihlendirilir. Sultantepe Höyüğü'nde yapılan yüzey araştırmasında da çömlek formunun yanı sıra çok sayıda amorf niteliğinde gövde parçasının tanımlandığı Habur Boyalı Seramiği ele geçmiştir.

Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırmasında Yalın Basit Mal grubundan sonra en yoğun ikinci seramik grubunu Orta Assur Malları oluşturmaktadır.

Sultantepe Höyüğü Orta Assur Seramikleri, gerek Kuzey Suriye ve Kuzey Mezopotamya'daki yerleşim yerleri olan Tell Şah Hamad, Tell al Rimah, Tell Brak, Tell Bderi, Tell Mohammed Diyab ve Assur gibi gerekse Yukarı Dicle Bölgesi'ndeki Üçtepe, Ziyaret Tepe ve Kavuşan Höyük gibi birçok yerleşimde ele geçen seramiklerle biçim ve mal özellikleri açsından benzerlik içindedir. Ancak Sultantepe'de ele geçen Orta Assur Malları'nın diğer yerleşmelerde ele geçen devetüyü ve tonlarına sahip olan astar renginin aksine büyük çoğunluğunda açık kahverenginde kendinden astarlı olduğu gözlenmiştir. Sultantepe Orta Assur seramikleri, Assur'un bölgedeki MÖ 13.-11.yy'lar arasında süren siyasi varlığından yola çıkarak söz konusu döneme tarihlendirilmelidir.

Sultantepe'de yüzeyden toplanan seramikler içerisinde çok az sayıda tespit edilmiş bir grup malı, Erken Demir Çağ Yivli Çanak Çömleği oluşturmaktadır. Nitekim MÖ 12. yüzyıl itibarıyla görülen ve Doğu Anadolu'nun bu dönemi için karakteristik bir mal grubu olarak kabul edilen Erken Demir Çağ yivlileri, ağız kenarının alt kesimine yapılmış çoklu yivler ile karakteristikdir. Erken Demir Çağ Yivli Seramiği, Fırat Nehri kıyısında yer alan yerleşimlerde, özellikle de Lidar Höyük'te MÖ geç 12./ MÖ erken 11. yüzyılın başlarına tarihlenmektedir.

Sultantepe Höyüğü 2011 yılı intensif yüzey araştırmasında ele geçip tez kapsamına dahil ettiğimiz Yalın Basit Mallar ve Orta Assur Mallar'dan sonra üçüncü büyük grubu Yeni Assur Malları oluşturmaktadır. Sultantepe'de höyük yüzeyinde ve höyüğün birçok kesiminde yoğun olarak tespit ettiğimiz Assur mallarının varlığı bölgenin, Assur merkezi bölgesine yakınlığı, Güney Mezopotamya'yı Kuzey Mezopotamya'ya bağlayan önemli stratejik geçiş noktalarının olduğu bir coğrafyaya sahip olması ve Assur bu dönemde ne kadar güçlü olduğu ile açıklanabilmektedir. Orta Assur Dönemi'nde olduğu gibi Yeni Assur Dönemi'nde de baskın mal grubu, merkezi yaptırımın olduğu ve seri üretimin ürünleri olan Yeni Assur seramikleridir. Yeni Assur'un en karakteristik grubu olan dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı kaselerin çok çeşitlenmesi olmasına rağmen, Yeni Assur İmparatorluk Dönemi'nde seramiklerin ağız kenarının üst kısmında veya dudak kısmında yer alan bir ya da birden fazla yive sahip örnekler, en belirleyici tipleri oluşturmaktadır. Yeni Assur seramiği içinde yer alan dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı, boyunlu çömlekler, Assur ülkesi ve Kuzey Suriye'de bu dönemin standart kap biçimlerindendir. Nitekim Yeni Assur kase ve çömlekleri için genelde geçerli olan bu görünüm, Sultantepe Yeni Assur malları için de geçerliliğini korumaktadır. Sultantepe'de ele geçen Orta Assur Malları'nda olduğu gibi Yeni Assur mallarında da diğer Assur yerleşimlerinde ele geçen devetüyü ve tonlarına sahip olan

astar renginin aksine büyük çoğunluğunda açık kahverengi olup kendinden astarlı örneklerdir. Sultantepe Höyüğü'nün Yeni Assur Malları, özellikle Orta Fırat Havzası'nda Tille Höyük ve Lidar Höyük; Yukarı Dicle Havzası'nda Üçtepe, Ziyaret Tepe, Hakemi Use, Harabe Bezikan, Salat Tepe, Kavuşan Höyük ve Kenan Tepe'de; Ilısu Barajı inşaat sahasının bulunduğu alanda Kumru Tarlası, Kilokki Tarlası gibi birçok yerleşim yerinde ve Yukarı Habur Bölgesi'nde Girnavaz'da, yüzey işlemleri ve kap biçimleri bakımından büyük benzerlik içerisinde bulunmaktadırlar. Bu da bizim söz konusu Sultantepe malzemesini MÖ 8.-7. yy'a tarihlememizi sağlar.

Sultantepe'de yüzeyden toplanan seramik gruplarına baktığımızda Post Assur Dönemi'ne ait olma olasılığı bulunan malzeme içinde her ne kadar bu dönem için diyagnostik olarak tanımlanan seramikler mevcut olsa da Post Assur Seramiği, bazı mal özellikleri ve profilleriyle sanki Yeni Assur Seramiği'nin devamı şeklinde görülmektedir. MÖ 7. yy. sonu/MÖ 6. yy'ın başı gibi bir dönemde, Assur dünyasında meydana gelen genel yıkım sonrasında yeniden yerleşilip yaşanmaya başlanmış olan bir takım yerleşim yerleri mevcuttur. Bu veriler bir bütün olarak göz önüne alındığında, Yeni Assur'un sonu ve erken Post Assur evreleri arasında hiçbir ani değişimin gerçekleşmediği; güçlü bir sürekliliğin olduğu çok net görünmektedir. Ancak Assur İmparatorluğu'nun sona ermesinin ardından birkaç yerleşim yerini yeniden, organize eden ve önceki teknik ve stilleri taklit eden bir materyal kültürü oluşturmuş olan yerli insanlar tarafından yerleşilmiş olduğunu varsaymak mümkündür.

Yukarı Dicle Bölgesi'nde Post Assur Dönemi'nin tarihlendirildiği MÖ 7.yy sonu ile 4 yy. daha çok Geç Demir Çağı-Hellenistik Dönem'in geçiş seramikleriyle temsil edien dönemdir. Yukarı Dicle Bölgesi'nde yürütülen kazılarda höyüklerin üst tabakalarında şimdiye kadar Yeni Assur sonrasındaki Med ve Pers Dönemi belirgin bir biçimde teşhis edilememiştir. Söz konusu dönem ile ilgili sağlam bulgular Kavuşan Höyük'te, Yeni Assur ve Ortaçağ arasındaki yapı katında tespit edilen seramik örneği önemli bir kanıttır.

Sultantepe yüzey araştırmasında tespit edilen en geç döneme tarihlenen seramik grupları içerisinde Hellenistik-Roma Dönemi'ne ait kâse örnekleri tespit edilmiştir. Bu mal grubunda ortak özellik, siyah kahverengi ve kırmızının farklı tonlarında mat boya ile astarlı olmalarıdır. Söz konusu astar genellikle seramiklerin tüm dış yüzeyinde ve içte ağız kenarının bir kısmına uygulanmışken, bazı örneklerde seramiğin tamamının astarlı olduğu saptanmıştır. Çarkta yapılan seramikler çok iyi pişirildikten sonra bazen ağız kenarlarına daldırma yöntemi ya da fırça ile kahverenginin farklı tonlarında astar

boya yapılmıştır. Sultantepe Höyüğü yüzey araştırmasında ele geçen kâse formlarına ait parçalar gerek form ve ağız kenarları, gerekse hamur özellikleri açısından Tarsus, Antioch ad-Orontes, Hama ve Dura-Europos gibi Hellenistik Dönem'in önemli merkezlerinden tanınan mal gruplarıyla benzerlik taşımaktadır. Tarsus ve Antioch-ad-Orontes örneklerinde olduğu gibi Sultantepe'deki Hellenistik Seramiklerin de yerel üretim oldukları düşünülmekte ve MÖ 2. yy'a tarihlendirilmişlerdir.

2011 YÜZEY ARAŞTIRMASI MALZEMESİNE DAYANARAK OLUŞTURULMUŞ SULTANTEPE HÖYÜĞÜ'NÜN OLASI KÜLTÜREL TARİHİ		
NO	**Mal Grupları**	**Dönem**
1	***Hellenistik ve Roma Seramikleri***	MÖ 4.-2.yy. sonu
2	***Post-Assur Seramiği***	MÖ 6.-4.yy.
3	***Yeni Assur Seramiği***	MÖ. 8.-7.yy. sonu
4	***Erken Demir Çağ Yivli Seramikleri***	MÖ 12. -11. yy.
5	***Orta Assur Seramiği***	MÖ 13.-11.yy.
6	***Habur Malları***	MÖ II. binyılın ilk yarısı ve ortaları
7	***Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar***	MÖ 3. binyılın 2.yarısı
8	***Metalik Mallar***	MÖ 3. binyılın 2.yarısı
9	***Yatay Bant Boyalı Mallar***	MÖ 3. binyılın 2.yarısı (ETÇ II-III)
10	***Karababa Boyalıları***	MÖ 3. binyılın 2.yarısı (ETÇ II-III)
11	***Nineve V Seramiği/ Çizi-oyma bezemeli Nineve V***	MÖ 3.binyılın 2. çeyreği
12	***ETÇ Mutfak Kapları/ Üçgen Tutamaklı Pişirme Kapları***	Tüm MÖ 3.binyıl
13	***Yalın Basit Mallar***	MÖ 4. binyıl sonu- tüm MÖ 3. binyıl
14	***Saklı Astarlı Mallar***	MÖ 4.binyılın sonu itibarıyle- MÖ 3.binyılın ortalarına dek
15	***Uruk Malları***	MÖ 4.binyılın ilk yarısı-ortaları
16	***Geç Kalkolitik Yerel Mallar/ Saman Yüzlü Mallar***	MÖ 4.binyılın 2. yarısı
17	***Ubaid Seramiği***	MÖ 5.binyıl ortası itibarıyle
18	***Tarak-Baskı İmpresso Neolitik Dönem Mallar***	Erken Çanak Çömlekli Neolitik

Sultantepe'de 1951-1952 yılında gerçekleştirilen kısa süreli kazı ve sondaj çalışmalarından yaklaşık olarak 60 yıl sonra gerçekleştirilen 2011 yılı intensif yüzey

araştırması kapsamında saptanan küçük buluntulardan sadece bazalt yapımı taş kaplarla pişmemiş toprak ağırşaklar, Yeni Assur Dönemi yerleşim yerlerinden oldukça iyi tanıdığımız dönem malzemesidir. Bunlar bize höyüğün olası kültürel tarihi çerçevesinde Assur unsurunu destekleyen ipucu sağlar.

Sultantepe'de yapılan jeofizik çalışmalar höyük mimarisi hakkında önemli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Höyüğün güneybatısında yüzeyden görülen değişimler açıkça manyetik görüntülerde ortaya çıkmıştır. Bunun dışında Sur Duvarı olduğu düşünülen bölgede önemli manyetik değişimler görülmüştür. 1951 kazılarında bir Giriş Yapısı olduğu belirtilen yerde yüksek manyetik değerlerin görülmesi burada önemli bir yapı kalıntısının olabileceğini desteklemektedir.

ERT çalışmaları bu alanda en iyi sonuç veren çalışmalardır ve uygulandığı tüm alanlar için önemli sonuçlar sağlamıştır. Özellikle 1951 kazılarının yapıldığı yerde bir hat üzerinde yapılan ölçümler burada önemli bir yapının olabileceği, bu yapının yüzeye yakın bir biçimde gömüldüğü ve yaklaşık 2.5 m derinliğe değin devam edebileceği görülmüştür. Ayrıca bu hatta yapılan çalışmalar burada değişik derinlik düzeylerinde yapıların bulunabileceğini de ortaya çıkarmıştır. Bu sonuç buradaki çok katlı yapılanmayı saptama anlamında oldukça önemlidir. Nitekim bu verilerin iki ve üç boyutlu değerlendirilmeleri sonucunda buralarda önemli yapıların bulunabileceği anlaşılmıştır. Höyüğün tepesindeki alanda da önemli bir yapının olabileceği ve bu yapının magazinler içerebileceği ve yüzeyden değişik derinliklere kadar yapıların bulunduğu gibi bir sonuç ortaya çıkmıştır.

IPT çalışmaları arkeolojik aramalarda dünyada son derece az uygulanan çalışmalardır ve Sultantepe Höyüğü arkeolojik alanında bu yöntemin uygulanması özel bir öneme sahiptir. Alanda yapılan bu çalışmalar, IP mekanizmaları ile ilgili şu önemli sonuçlar ortaya çıkmıştır:

1. Alanda yüzeye yakın olarak genelde yüksek şarjıbilite değerleri ile karşılaşılmıştır. Aslında yüksek resistivite değerlerine sahip bu tür alanlarda böylesi özelliklerle karşılaşmak genelde ender bir durumdur. Bu nedenle buradaki ortam içinde şarjıbiliteyi artırabilecek fiziksel ve kimyasal özelliklerin toprak içinde bulunma olasılığının yüksek olduğu düşünülmektedir. Bunların da genelde oksitlenmiş ve sülfürlenmiş metallerden kaynaklanabileceği sanılmaktadır.

2. Özellikle belirli alanlarda lokalize olan benzer şarjıbilite değerleri bu tür alanlardaki yüksek oranda ya da tersi olarak düşük oranda şarjlanabilir yapıların uzanımlarını açık biçimde ortaya çıkarmıştır.

Sultantepe arkeolojik alanında yapılan tümleşik jeofizik çalışmalar sonucunda alandaki arkeolojik yapılanmanın ancak burada ayrıntılı olarak yapılacak jeofizik çalışmalarla ortaya çıkabileceği belirlenmiştir. Aslında alan önemli oranda doğal ve insan tahribine uğramıştır ve alanda her ne kadar jeofizik çalışma yapmak bu nedenle zor olsa da, özellikle ERT çalışmalarından çok olumlu sonuçlar elde edilmiştir.

Alanda arkeolojik kazılara başlamadan ya da kazı yapılması düşünülen alanlarda kazı öncesinde mutlaka jeofizik çalışmaların yapılmasının yararlı olacağını ortaya konmuştur. Doğal olarak Sultantepe'de elde edilen bu sonuçların arkeolojik test kazıları ile sınanması ve sonuçların doğrulanmasının gelecekte yapılacak jeofizik çalışmalara önemli bir katkı sağlayacağını belirtmek gerekir.

Nitekim sadece jeofizik çalışmalarını anlamlandırmak için değil yüzey araştırmalarında ele geçen ve höyüğün olası kültür tarihini verecek olan tüm arkeolojik malzemenin tanımlanarak anlam kazanması adına; en önemlisi Assur'un, Orta Fırat Bölgesi'ndeki varlığını anlamak adına Sultantepe'de gerçekleştirilecek sistemli arkeolojik kazılar bize yol gösterecektir. Burada sunduğumuz "**ESKİ VE YENİ DÖNEM ARKEOLOJİK ARAŞTIRMA VE YAZILI KAYNAKLAR IŞIĞINDA SULTANTEPE HÖYÜĞÜ'NÜN OLASI KÜLTÜREL TARİHİ**" başlık tez konumuz ileride bölgede gerçekleştirilecek bir kazı çalışması için genel bir ön değerlendirme niteliği taşımaktadır.

Başlatılacak olası bir arkeolojik kazı, gerek Önasya'nın en önemli yazılı kaynak koleksiyonunu oluşturan ve Assur emperyal gücünün Assur'a göre periferi olan bir bölgede, Harran Ovası'ndaki varlığı kanıtlayan tabletlerin; gerekse bu tabletlerin ait olduğu arşivin de içinde yer aldığı olası bir tapınak kompleksinin kısaca Yeni Assur Dönemi'nin Anadolu'daki en önemli yerleşmelerinden biri gibi görünen Sultantepe'nin atıl bilgi olmasından kurtulup hem Anadolu hem de Mezopotamya arkeolojisinde layık olduğu öneme kavuşmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Abay 1997
Abay, E., 1997, *Die Keramik der Frühbronzezeit in Anatolien mit-syrischen Affinitäten*, Altertumskunde des Vorderen Orients Band 8, Münster.

Abdioğlu 2007
Abdioğlu, E., 2007, *Sivas Ziyaretsuyu Helenistik ve Roma Dönemi Seramikleri*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akdeniz 2004,
Akdeniz E., 2004, "Halaf ve Obeyd Kültürleri Üzerine Bazı Gözlemler ve Pirot Höyüğü'n Halaf-Obeyd Boyalı Çanak Çömleği", *Anadolu Araştırmaları,* Sayı:17/2, İstanbul, 1-48.

Akkermans 1988
Akkermans, P. M. M. G., 1988, "An Updated Chronology for the Northern Ubaid and Late Chalcolithic Periods in Syria: New Evidence from Tell Hammam Et-Turkman", *Iraq, 50,* 109-145.

Albright 1962
Albright, W. F., "The Chronology of Middle Bronze I (Early Bronze-Middle Bronze)", BASOR, 168, 37-41.

Algaze 1989
Algaze, G., 1989, "A New Frontier: First Results of the Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaisance Project, 1988", *Journal of Near Eastern Studies, 48/4,* 241-281.

Algaze 1990
Algaze G., 1990, *Town and Country in Southeastern Anatolia II. The Straigraphic Sequence at Kurban Höyük,* Oriental Institute Publications 110, Chicago.

Algaze et. al. 2001,
Algaze, G., et. al., 2001, "Research at Titriş Höyük in Southeastern Turkey: The 1999 Season", *Anatolica* XXVII, 23-106.

Algaze et. al. 2012
Algaze, G., et. al., 2012, "The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project, Final Report of the Cizre Dam and Cizre-Silopi Plain Survey Areas", *Anatolica XXXVIII,* 1-115.

Anastasio 2007
Anastasio, S., 2007, *Das Obere Habur–Tal in der Jazira Zwischen Dem 13.und 5.JH.V.CHR. Die Keramik des Projektes "Prospection Archeologıque Du Haut-Khabur Occidental" (Syrie Du N.E*), Floransa.

Anastasio 2010
Anastasio, S., 2010, *Atlas of the Assyrian Pottery of the İron Age*, (Ed.) S. Muhesen, J.Cordoba, M. Lebeau, L.Milano, W. Sallaberger ve P.Talon, *Subartu* XXIV, Brepols, Turnhout.

Anastasio 2011
Anastasio, S., 2011, "Assyrian Pottery between the Middle and Neo- Assyrian Periods: the case of Qasr Shamamuk-Kiizu", (Ed.) Miglus P., Mühl S., *Between the Cultures, The Central Tigris Region from the 3rd to the 1st Millennium BC,* (HSAO 14), Heidelberg, Heidelberger Orientverlag, 343-355.

Arınç 2015
Arınç, K., 2015, "Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Tarihi Coğrafyasına Analitik Bir Yaklaşım", *Coğrafya'ya Adanmış Bir Ömür: Prof. Dr. Hayati Doğanay*, (Ed.) S.Zaman ve O.Coşkun, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 257-285.

Aytek 2008
Aytek Ö., 2008, *Mezraa-Teleilat Kazısı Bulguları Işığında; Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye İlk Çanak Çömlekli Neolitik Dönem Bitkisel Katkılı Çanak Çömlek Sorunu*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Baynal 2001
Baynal, A., 2001, *Anadolu'da Uruk Kültürü*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Baysal 1995,
Baysal A., 1995, *Güney Anadolu'da Neolitik Dönem Çömlekçiliği*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Baştürk 2006
Baştürk, E., 2006, *Assur Devleti'nin Yukarı Dicle Yayılımı*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Baştürk 2009a
Baştürk, E., 2009, "Habur Çanak Çömleğinin Siirt-Türbe Höyük Verileri Işığında Değerlendirilmesi", *I. Uluslararası Batman ve Çevresi Tarihi ve Kültürü Sempozyumu*, (Ed.) S. Cöhce ve A. Çevik, Cilt 1, Esen Ofset Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş. İstanbul, 153-170.

Baştürk 2009b
Baştürk, E., 2009b, "Assur Devletinin Yukarı Dicle Vadisi Yayılımı ve Politik Uygulamaları", *Güney Doğu Anadolu Araştırmaları Sempozyumu*, (Ed.) Deniz Burcu Erciyas, Ege Yayınları, İstanbul, 139-155.

Bianchi 2012
Bianchi, A., 2012, *Comporative Studies on the Pottery of Sector AK of the Royal Building in Tell Mozan/Urkes (Syria), Studien zur Urbanisierung Nordmesopotamiens*, Serie D, Band 2, Wiesbaden.

Blaylock, French ve Summers 1990
Blaylock S. R., French D. H. and Summers G. D., 1990, "The Adiyaman Survey: An Interim Report", *Anatolian Studies*, *40,* Ankara, 81-135.

Bozkurt 2014
Bozkurt, A., 2014, *M.Ö 4. Binyılda Uruk Kültürünün Güneydoğu Anadolu Yayılım ve Bunun Kültürel Sonuçları*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Braidwood ve Braidwood 1960
Braidwood, R.J.ve Braidwood, L.S., 1960, *Excavations in the Plain Of Antioch I: The Earlier Assemblages, Phases A-J,* Oriental Institute Publications 61, Chicago.

Carter ve Parker 1995
Carter E., ve Parker. A., 1995, *Pots, People and the Archaeology of Death İn Northern Syria and Southern Anatolia in the Latter Half of the Third Millennium B.C*. (Ed.) S. Campbell, A. Green, The Archaeology of Death in the Ancient Near East, Oxford: Oxbow Books, 86-116.

Chiocchetti 2008
Chiocchetti, L., 2008, "Post-Assyrian Pottery from the Italian Excavations at Fort Shalmaneser, 1987-1990", *Proceedings of the 5th International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East,* (Ed.), J. M.Córdoba, M. Molist, M. C. Pérez, I.Rubio, S.Martínez, Actas del V Congreso Internacional de Arqueología del Oriente Próximo Antiguo Vol. I, Centro Superior de Estudios sobre el Oriente Próximo y Egipto, Madrid, 417-440.

Cooper, Rijib ve Ahmed 2012
Cooper, L., Rijib, Z., ve Ahmed, S., 2012, "Neo-Assyrian and Sasanian Pottery", (Ed.), R. ve W. Matthews, *Central Zagros Archaeological Project: Excavations at Bestansur Archive Report*, Chapter 13, University of Reading, 150-157.

Curtis ve Green 1997
Curtis, J., ve Green, A., 1997, "Excavations at Khirbet Khatuniyeh", *Saddam Dam Report 11*, The Trustees of the British Museum, The Directorate-General of Antiquities and Heritage, Baghdad, Iraq.

Curtis 1989,
Curtis, J., 1989, "Excavations at Qasrij Cliff and Khirbet Qasrij", British Museum Western Asiatic Excavation I, *Saddam Dam Report 10*, The State Organization of Antiquities and Heritage, Baghdad, Iraq.

Coşkun 2013
Coşkun, N., 2013, *Güneydoğu Anadolu Bölgesi Orta Demir Çağ Çanak Çömlek Kültür Bölgeleri: Gelişimleri, Sınırları, Çanak Çömlek Grupları ve İlişkileri Çerçevesinde Değerlendirilmesi,* Doktora Tezi (Basılmamış), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Coşkun 2014,
Coşkun, N., 2014, "Mardin Müzesi'nden Bir Grup Yeni Assur Çanak Çömleği", OLBA XXII, Mersin, 15-31.

Coşkun 2016
Coşkun, N., 2016, "Middle and Neo-Assyrian Periods of the Harran Plain in Light of a Survey", *Proceedings of the 9th İnternational Congress on the Archaeology of the Ancient Near East Vol., 3,* (Ed.), Rolf A. Stucky, Oskar Kaelin and Hans-Peter Mathys, Harrassowitz Verlag Wiesbaden, 315-331.

Çelik 2008
Çelik B., 2008, *Arkeolojide Urfa:Arkeolojik Araştırmalar Işığında Urfa*, (Ed.), Mehmet Sait Rızvanoğu, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, İstanbul.

Derin 1994,
Derin, Z., 1994, "Aşağı Fırat Havzasındaki (Elazığ-Malatya Bölgesi) Yerleşim Merkezlerinde Ele Geçen Doğu Sigillatası A Türü Keramikler", *M. (Usman) Anadolu'ya Armağan*, (Ed.), H.Malay, Arkeoloji Dergisi II, İzmir, 149-172.

D'agostino 2008
D'agostino, A., 2008, "Between Mitannians and Middle-Assyrians: Changes and Links in Ceramic Culture at Tell Bari and in Syrian Jazirah During the end of the 2nd Millennium BC", *Proceedings of the 5th İnternational Congress on the Archaeology of the Ancient Near East, Vol. 1,* (Ed.), J. M. Cordoba, M.Molist, M.C.Perez, İ. Rubio ve S. Martinez, Actas Del V Congreso İnternacional de Arqueologia Del Oriente Proximo Antigue, Madrid, 525-547.

D'Agostino 2011
D'Agostino, A., 2011, "The Upper Khabur and Upper Tigris Valleys Between the end of the Late Bronze Age and The Beginning of the İron Age: An Assessment of the Archaeological Evidence (Settlement Patterns and Pottery Assemblages)", (Ed.), K.Strobel, *Empires after Empire, Anatolia, Syria And Assyria After Suppiluliuma II* (*ca.1200-800/700 B.C*), Floransa, 87-136.

D'agostino 2014,
D'agostino, A., 2014, "The Upper Khabur and the Upper Tigris Valleys During the Late Bronze Age:Settlements and Ceramic Horizons", (Ed.), D. Bonatz, *The Archaeology of Political Spaces: The Upper Mesopotamian Piedmont in the Second Millennium BC. E*, Topoi– Berliner Studien der Alten Welt, Berlin, 169-199.

D'agostino ve Coppini 2014
D'agostino, A., ve Coppini, C., 2014, "Life at the Edge of the Settlement: The MBA-LBA Transition at the Northern and Southern Slope of Tell Barri (NE SYRIA)", *Proceedings of the 8th İnternational Congress on the Archaeology of the Ancient Near East,* Vol. 1, (Ed.), P. Bieliński et.al., Harrassowitz Verlag-Wiesbaden, 385-410.

Dornemann 1988,
Dornemann, R. H., 1988, "Tell Hadidi: One Bronze Age Site among Many in the Tabqa Dam Salvage Area", *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*, No. 270, Ancient Syria, 13-42.

Drahor 2011
Drahor, M., 2011, *Sultantepe-Urfa Arkeolojik Alanında Manyetik Gradyometre, Elektrik Resistivite Tomoğrofi (ERT) ve IP Tomogrofi (IPT) Araştırmaları Raporu*, (Yayınlanmamış Proje Raporu) Geoim Mühendislik, Müşavirlik, Danışmanlık San.ve Tic. Ltd. Şti., İzmir.

Duistermaat 2007
Duistermaat, K., 2007, "Not Fit for Fired Vessel Fragments from Late Bronze Age Tell Sabi Abyad, Syria, and Their Value for the Study of Pottery Technology", *Leiden Journal of Pottery Studies* 23, 21-40.

Duistermaat 2008
Duistermaat, K., 2008, *The Pots and Pottery Of Assyria, Technology and Organisation of Production, Ceramic Sequence and Vessel Function at Late Bronze Age Tell Sabi Abyad*, Syria, Palma Near Eastern Archaeology Papers on Archaeology of the Leiden Museum of Antiquities, Brepols Publisher N.V., Turnhout, Belgium.

Engin 1997
Engin, A., 1997, *Kilis-Oylum Höyük Buluntularının Işığı Altında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin M.Ö. 2.Bin Seramiği*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Engin 2003
Engin, A., 2003, *Orta Fırat Bölgesi'nin Eski Tunç Çağı Seramiği İçerisinde Gre Virike Buluntularının Yeri ve Önemi*, Doktora Tezi (Basılmamış), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bölümler Enstitüsü, Ankara.

Engin 2007
Engin, A., 2007. "The Carchemish Region As A Ceramic Province İn The Early Bronze Age: Analysis of the Ceramics from the Carchemish Dam Focusing on the Material of Gre Virike", (Ed.), E. Peltenburg, *Euphrates River Valley Settlement: The Carchemish Sector İn The Third Millennium BC. Levant Supplementary Series*, Vol. 5, Oxbow Books, Oxford, 267-285.

Erarslan 2004
ERARSLAN, A., 2004, *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde Kentleşme Sürecinin Başlangıç Evreleri (M.Ö 5000-1900)*, Doktora Tezi (Basılmamış), İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1-359.

Erdem 2009
Erdem, Ü. A., 2009, *Doğu Anadolu'da Demir Çağ Yivli Keramik Geleneği*, Doktora Tezi (Basılmamış), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Falb 2009
Falb, Ch., 2009, *Untersuchungen an Keramikwaren des dritten Jahrtausends v. Chr. aus Nordsyrien*, Altertumskunde des vorderen Orients 12, Münster.

Falb 2010
Falb, Ch., 2010, "Grabungen im Bereich H West", (Ed.), J.-W. Meyer, *Ausgrabungen auf dem Tell Chuera in Nordost-Syrien*. Vorbericht zu den Grabungskampagnen 1998 bis 2005 Wiesbaden, 83-172.

Falb, Porter ve Pruβ 2013
Falb, C., Porter, A. ve Pruβ, A**.,** 2013, "North-Mesopotamian Metallic Ware, Jezirah Stone Ware, North-Mesopotamian Grey Ware and Euphrates Banded Ware", (Ed.), M. Lebeau, ARCANE IR 1 *Ceramic, Associated Regional Chronologies Fort the Ancient Near East and The Eastern Mediterranean*, Brepols Publishers, Brepols, 167-185.

Florioti 2013
Florioti H. D., 2013, "Eski Mezopotamya'da Kehanet Olgusuna Genel Bir Bakış", *Tarih Okulu Dergisi (*TOD*),* Yıl 6, Sayı XV, İzmir, 23-42.

Frangipane 1993
Frangipane, M., 1993, *Arslantepe-Melid-Malatya; Arslantepe, Hierapolis, Lasos, Kyme*: *Türkiye'deki İtalyan Kazıları*, Ankara İtalyan Kültür Heyeti Yayınevi, Ankara, 31-69.

Frangipane et.al. 2002
Frangipane, M., et.al., 2002, "Zeytinlibahçe Höyük 2000 Yılı Kazı Çalışmaları", Ed. N. Tuna ve J. Velibeyoğlu, *Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2000 Yılı Çalışmaları*, ODTÜ TAÇDAM, Ankara, 41-100.

Frangipane 2007,
Frangipane, M., 2007, "Establishment of a Middle/Upper Euphrates Early Bronze I Culture From The Fragmentation of the Uruk World. New Data from Zeytnli Bahçe Höyük (Urfa,Birecik)", (Ed.), E. Peltenburg, *Euphrates River Valley Settlement, the Carchemish Sector in the Third Millennium BC*, Levant Supplementary Series Vol. 5, Oxford, 122- 141.

Gavagnin, Iamoni ve Palermo 2016
Gavagnin, K., Iamoni M. ve Palermo, R., 2016, "The Land of Nineveh Archaeological Project: The Ceramic Repertoire from the Early Pottery Neolithic to the Sasanian Period", *Bulletin of the American Schools of Oriental Research* (BASOR), 375, 119–169.

Gerber 1996
Gerber, C., 1996, "Die Umgebung des Lidar Höyük von Hellenistischer bis Frühislamischer Zeit: İnterpretation der Ergebnisse einer Gelandebegehung", *Continuity and Change in Northern Mesopotamia from the Hellenistic to the Early İslamic Period*, (Ed.), K. Bartl and S.R. Hauser, Dietrich Reimer Verlag-Berlin, 303-332.

Gerber 2005
Gerber, J.C., 2005, Hassek Höyük III, *Die Frühbronzezeitliche Keramik*, Deustsches Archaologisches İnstıtut Abteılung İstanbul, İstanbuler Forschungen Band 47, Tübingen.

Gerber 2000
Gerber C., 2000, "Die Keramik Der Frühen Bronzezeit im Karababa-Becken", *Chronologies Des Pays du Caucase et de l'Euphrate aux IVe-IIIe Millenaires, Varia Anatolia*, 11, Actes Du Colloque d'Istanbul, 16-19 Décembre 1998. Istanbul, Institut Français d'Études Anatoliennes-Georges Dumézil, 213-229.

Gurney 1952
Gurney O. R., 1952, "The Sultantepe Tablets: A Preliminary Note", *Anatolian Studies*, Vol. 2, Ankara, 25-35.

Gurney 1956
Gurney O. R., 1956, "The Sultantepe Tablets (Continued). V. The Tale of the Poor Man of Nippur", *Anatolian Studies*, Vol. 6, *Special Number in Honour and in Memory of Professor John Garstang*, Ankara, 145-164.

Gurney 1960
Gurney O. R., 1960, "The Sultantepe Tablets (Continued): VII. The Myth of Nergal and Ereshkigal", *Anatolian Studies*, Vol. 10, Ankara, 105-131.

Güldoğan 2008a,
Güldoğan E., 2008, *Mezraa-Teleilat Tarak-Baskı "Impresso" Bezemeli Çanak Çömlegin Köken ve Dağılımı,* Doktora Tezi (Basılmamış), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1-585.
Güldoğan 2008b
Güldoğan, E., 2008b, "*Mezraa-Teleilat Tarak-Baskı "İmpresso" Çanak Çömleğin Bezeme Teknikleri Üzerine Deneysel Çalışma",* TÜBA-AR, XI, 155-166

Gürdil 1997
Gürdil, B., 1997, *Tepecik:Torna İşi, Açık Renkli İnce Yapım,Tannan ve Saklı Astar Bezemeli Çanak Çömlek Grupları*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Grossman 2013
Grossman, K., 2013, "Ninevite 5 Ceramics", ARCANE IR 1 Ceramic, *Associated Regional Chronologies Fort the Ancient Near East and the Eastern Mediterranean,* (Ed.), M. Lebeau, Brepols Publishers, Brepols, 77-97.

Hausleiter 2010
Hausleiter, A., 2010, *Neuassyrische Keramik im Kerngebiet Assyriens: Chronologie und Formen,* Abhandlungen der Deutschen Orient-Gesellschaft, Band 27, Harrassowitz Verlag-Wiesbaden.

Hauptmann 1976
Hauptmann, H., 1976, "Norşuntepe Kazıları 1972", *Keban Projesi 1972 Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 41-100.

Hauptmann 1982
Hauptmann, H., "1982 Norşuntepe Kazıları 1974", *Keban Projesi 1974-1975 Çalışmaları,* TTK Basımevi, Ankara, 15-70.

Hayes 1991
Hayes, J.W., 1991, *The Hellenistic and Roman Pottery*, PAPHOS, Vol. III, Republic of Cyprus Ministry of Communica and Works Department of Antiquities, Nicosia.

Holland 2006
Holland, T. A., 2006, *Archaeology of the Bronze Age, Hellenistic, and Roman Remains at an Ancient Town on the Euphrates River, Excavations at Tell Es-Sweyhat, Syria* Volume 2, Oriental İnstitute Publication 125, Chicago.

Jamieson 1990
Jamieson A.S., 1990, "Area A- The Pottery, Tell Ahmar 1988 Season", (Ed.), G. Bunnens, ABR-NAHRAİN An Annual, Publications of Classical and Near Eastern Studies University Melbourne, *Supplement Series Volume 2*, Leuven, 25-105.

Jamieson 1993,
Jamieson, A.S., 1993, "The Euphrates Valley and Early Bronze Age Ceramic Traditions", ABR-NAHRAİN 31, 36-92.

Jamieson 1999,
Jamieson, A.S., 1993, "Neo-Assyrian Pottery from Tell Ahmar, Iron Age Pottery: in Northern Mesopotamia", *Northern Syria and South-Eastern Anatolia*, (Ed.), A. Hausleiter - A. Reiche, Altertumskunde des Vorderen Orients, Archaologische Studien zur Kultur und Geschichte des Alten Orients, Ugarit-Verlag, Münster, 287.308.

Jamieson ve Kanjou 2009
Jamieson A., ve Kanjou Y., 2009, "Archaeological Research by the University of Melbourne in the Middle and Upper Euphrates Valley, North Syria", (Ed.), S. Schaffarczykthe, ARTEFACT Pacific Rim Archaeology. *The Journal of the Archaeological and Anthropological Society of Victoria*, Vol. 32, Melbourne, 15-26.

Jamieson 2014
Jamieson, A., 2014, "Late Reserved Slip Ware", (Ed.), M. Lebeau, ARCANE (*Associated Regional Chronologies For the Ancient Near East and the Eastern Mediterranean*), *İnterregional* Vol. I, *Ceramics*, Brepols Publishers, Brepols, 101-116.

Kalkan 2014
Kalkan, E., 2014, *Uruk Kültürünün Yayılım Teorileri*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1-163.

Köse 2005
Köse, N.C., 2005, *Diyarbakır-Bismil Yüzey Araştırmasında (Dicle'nin Güneyi) Saptanmış Yerleşimlerin Çanak Çömlek Malzemesinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Kozbe 1993
Kozbe, G., 1993, *Habur Çanak Çömleği ve Bu Çanak Çömleğin Yeni Buluntular Işığında Anadolu'daki Dağılımı*, Doktora Tezi (Basılmamış), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Kozbe 1993b
Kozbe, G., 1993b, "Mardin Müzesi'nde Bulunan Habur Çanak Çömleği", *X. Araştırma Sonuçları Toplantısı,* Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 103-119.

Kozbe, Köroğlu ve Sağlamtimur 2004
Kozbe, G., Köroğlu, K. ve Sağlamtimur, H., 2004, "Kavuşan Höyük 2001 Yılı Kazısı", (Ed.), N. Tuna, J. Greenhalgh ve J. Velibeyoğlu *Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2001 Yılı Çalışmaları*, ODTÜ TAÇDAM, Ankara, 463-492.

Kozbe ve Rothman 2005
Kozbe,G., ve Rothman, M.S., 2005, "Chronology and Function at Yarım Höyük, Part II", *Anatolica XXXI,* S.111-144.

Kozbe 2006a
Kozbe, G., 2006, "Şırnak İli, Cizre-Silopi Ovası 2004 Yılı Yüzey Araştırması", *23. Araştırma Sonuçları Toplantısı* 1, Kültür Bakanlığı Dösimm Basımevi, Ankara, 293-308.

Kozbe 2006b
Kozbe, G., 2006a, "Çanak Çömlek Gelenekleri Işığında Geç Tunç Çağı Sonundan Geç Demir Çağı Sonuna Dek Yukarı Dicle Bölgesi'nde Assur Varlığı", (Ed.), A.E.Öktü, E. Özgen et.al., *Hayat Erkanal'a Armağan Kültürlerin Yansıması, ,* Homer Kitabevi, İstanbul 496-509.

Kozbe 2007,
Kozbe G., 2007, "Şırnak İli Cizre-Silopi Ovası Yüzey Araştırması 2005", *24. Araştırma Sonuçları Toplantısı,* 1. Cilt, Kültür ve Turizm Bakanlığı Dösimm Basımevi, Ankara, 307-327.

Kozbe 2008,
Kozbe G., 2008, "Şırnak İli Yüzey Araştırmaları 2006", *25. Araştırma Sonuçları Toplantısı,* 1. Cilt, Kültür ve Turizm Bakanlığı Dösimm Basımevi, Ankara, 175-187.

Kozbe, Erdalkıran ve Ona 2008
Kozbe, G., Erdalkiran, M. ve Ona S., "Diyarbakır/Bismil Kavuşan Höyük 2006 Yılı Kazı Raporu", *29. Kazı Sonuçları Toplantısı,* 1.Cilt, Kültür ve Turizm Bakanlığı Dösimm Basımevi, Ankara, 385-404.

Kozbe, Öğütle ve İşler 2009
Kozbe, G., Öğütle, İ. ve İşler, S., 2009, "Kavuşan Höyük Kazısı 2007", *30. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 2. Cilt, Ankara, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 130–1, 199-216.

Kozbe 2010
Kozbe, G., 2010, "Kavuşan Höyük Kazısı 2008", *31. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 4. Cilt, İsmail Aygül Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti., Ankara, 173-196.

Kozbe ve Köroğlu 2011
Kozbe, G. ve Köroğlu, K., 2011, "Kavuşan Höyük 2002 Yılı Kazısı", *Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2002 Yılı Çalışmaları,* Cilt II, (Ed:) N. Tuna ve O. Doonan, ODTÜ TAÇDAM, Ankara, 623-652.

Kozbe 2013
Kozbe, G., 2013, "Diyarbakır/Kavuşan Höyük 2005-2008 Kazıları", (Ed:) Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü-Diyarbakır Müze Müdürlüğü, *Ilısu Barajı ve Hes Projesi Arkeolojik Kazıları 2004-2008 Çalışmaları*, Diyarbakır, 331-376.

Kozbe 2017
Kozbe G., 2017, "Sultantepe: Assur'un Gizemli Kalesi", (Ed.) Necmi Karul, Gülriz Kozbe ve Ahmet Yavuzkır *Şanlıurfa Müzesi Arkeolojik Eser Kataloğu,* Tasarım PR, Şanlıurfa, 343-345.
Kozbe 2018
Kozbe, G., 2018, "Sultantepe Höyüğü: Tüm Gizemini Koruyan Assur Şehri", *Anadoludaki Assurlular: Tabletlere Yazılan Tüccarlar, Kayalara Kazınan Krallar*, Yapı Kredi Yayınları, 352-363.(Baskıda).

Köroğlu 1993
Köroğlu, K., 1993, *Yeni Kazı ve Yüzey Bulguları Işığında Diyarbakır/Üçtepe ve Çevresinin Yeni Assur Dönemi Tarihi Coğrafyası*, Doktora Tezi (Basılmamış), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Köroğlu 2006
Köroğlu K., 2006, *Eski Mezopotamya Tarihi Başlangıcından Perslere Kadar*, İletişim Yayınları 1136, 1. Baskı, İstanbul,

Köroğlu 2002
Köroğlu, K., 2002, "Demir Çağı'nda Yukarı Dicle Bölgesi", *Anadolu Araştırmaları*, Sayı 16, İstanbul, 449-475.

Köroğlu 2008
Köroğlu, K., 2008, "Yukarı Dicle Bölgesi'nde Yeni Assur Krallığı Sonrasına İlişkin Kültürel Değişimin Tanımlanması: Geç Demir Çağı ve Hellenistik Dönem'in İzleri", (Ed:) T.Tarhan, A. Tibet ve E. Konyar, *Muhibbe Darga Armağanı*, Sadberk Hanım Müzesi, İstanbul, 335-344.

Köse 2005
Köse, N. Ç., 2005, *Diyarbakır-Bismil Yüzey Araştırmasında (Dicle'nin Güneyi) Saptanmış Yerleşimlerin Çanak Çömlek Malzemesinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van

Körsulu 2014
Körsulu, H., 2014, "Kappadokia Komana'sı Hellenistik Dönem Seramikleri", CEDRUS: *Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Dergisi*, Cilt II, Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Antalya, 89-133.

Kuvanç 2006
Kuvanç, R., 2006, *Elazığ-Bingöl İlleri Yüzey Araştırması Çanak Çömlek Malzemesinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü, Van.

Kühne 1976
Kühne, H., 1976, *Die Keramik Vom Tell Chuera und ihre Beziehungen zu Funden aus Syrien-Palastina, der Türkei und dem Iraq,* Vorderasiatische Forschungen der Max Freiherr von Oppenheim-Stiftung Band 1, Berlin.

Laneri 2013
Laneri, N., 2013, "Hirbemerdon Tepe Arkeoloji Projesi 2003-2008", (Ed:) Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü-Diyarbakır Müze Müdürlüğü, *Ilısu Barajı ve Hes Projesi Arkeolojik Kazıları 2004-2008 Çalışmaları*, , Diyarbakır, 239-266.

Lebeau 2000
Lebeau, M., 2000, "Stratified Archaeological Evidence and Compared Periodizations in the Syrian Jezirah During the Third Millennium B.C", (Ed.) C. Mario ve H. Hauptmann, *Chronologies des Pays du Caucase Et De L'Euphrate Aux IVe-IIIe Millénaires,* Actes du Colloque D''Stanbul, 16-19 Décembre 1998, De Boccard, Institut Français d'Etudes Anatoliennes d'Istanbul, 167-192.

Lloyd ve Gökçe 1953
Lloyd, S. ve Gökçe, N., 1953, "Sultantepe: Anglo-Turkish Joint Excavations 1952", *Anatolian Studies*, Vol; 3, Ankara, 27-47,

Lloyd 1954
Lloyd, S., 1954, "Sultantepe Part II. Post-Assyrian Pottery and Small Objects Found by the Anglo Turkish Joint Expedition in 1952", *Anatolian Studies*, Ankara, Vol; 4, 101-110.

Lloyd 1974
Lloyd, S., 1974, "Twenty-Five Years", *Anatolian Stduies*, Vol.24, Ankara, 197-220.

Matney 1998,
Matney, T., 1998, "The First Season of Work At Ziyaret Tepe in the Diyarbakır Province: Preliminary Report", *Anatolica* XXIV, 7-30.

Matney et.al. 2013
Matney, T. et. al. 2013, "Ziyaret Tepe/Tuşhan'da Arkeolojik Araştırmalara Bir Bakış, 2003-2008", *Ilısu Barajı ve Hes Projesi Arkeolojik Kazıları 2004-2008 Çalışmaları,* (Ed.), Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü-Diyarbakır Müze Müdürlüğü, Diyarbakır, 307-334.

Marro 2010
Marro, C., 2010, "Where Did Late Chalcolithic Chaff-Faced Ware Originate? Cultural Dynamics in Anatolia and Transcaucasia at the Dawn of Urban Civilization (ca 4500-3500 BC)", *Paleorient,* Vol.36/2, 35-55.

Mazzoni 1985
Mazzoni, S., 1985, "Elements of Ceramic Cultures of Early Syrian Ebla in Comparison with Syro-Palestinian Eb IV", BASOR, 257, 1-18.

Metzger 1996
Metzger, F. D., 1996, "Hellenistic and Parthian-Roman Pottery from the Upper Khabur Survey: A Preliminary Study", *Continuity and Change in Northern Mesopotamia from the Hellenistic to the Early İslamic Period*, (Ed) K. Bartl-S.R. Hauser, Dietrich Reimer Verlag-Berlin, 363-376.

Mieroop 2006
Mieroop M. V., 2006, *Antik Yakındoğu'nun Tarihi İÖ. 3000-323*, Birinci Baskı, Çeviri: Sinem Gül, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 1-357.

Miyake, Madae ve Tao 2013,
Miyake, Y., Madae, O., ve Tao, Y., 2013, "Salat Camii Yanı Kazıları:2004-2008", *Ilısu Barajı ve Hes Projesi Arkeolojik Kazıları 2004-2008 Çalışmaları*, (Ed.) Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü-Diyarbakır Müze Müdürlüğü, Diyarbakır, 39-70.

Numoto 1992
Numoto, H., 1992, "Ninevite 5 Pottery from Tell Jigan Area C", *Al- Rafidan, Vol.XIII,* 139-158.

Oates 1987
Oates, J., 1987, "A Note on Ubaid and Mitanni Pottery from Tell Brak", *British Institute for the Study of Iraq,* Vol. 49, 193-198.

Orsi 2010
Orsi, V., 2010, "The Passage from the Early Bronze to the Middle Bronze Age in Jezırah: A Parallel Between Tell Mozan and Tell Barrı Ceramic Sequences", *Proceedings of the 6th International Congress on the Archaeology of the Ancient* Near East, Harrassowitz Verlag Wiesbaden, 863-881.

Ozan 2007
Ozan, A., 2007, "Arkeolojik Veriler Işığında Dicle, Botan ve Garzan Vadilerinde Demir Çağlar", *Uluslararası Siirt Sempozyumu Bildirileri*, Birleşik Matbaa, İzmir, 86-92.

Ökse 1993,
Ökse, A. T., 1993, *Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul,

Ökse 1999a
Ökse A. T., 1999, "Gre Virike 1998 Araştırması", (Ed.) N. Tuna ve J. Öztürk, *Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1998 Yılı Çalışmaları,* ODTÜ TAÇDAM, Ankara, 119-156.

Ökse 1999b
Ökse A.T., 1999, "Salattepe 1998 Araştırması", (Ed.) N. Tuna ve J. Öztürk, *Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1998 Yılı Çalışmaları,* ODTÜ TAÇDAM, Ankara, 333-351.

Ökse ve Tekinalp 1999
Ökse, A.T. ve Tekinalp, M., 1999, "Mezra Höyük 1998 Araştırması", (Ed.) N. Tuna ve J. Öztürk, *Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1998 Yılı Çalışmaları,* ODTÜ TAÇDAM, Ankara, 175-215.

Ökse et. al. 2001
Ökse A. T., et.al., 1999, "Salattepe 1999 Yüzey Araştırması", (Ed.) N. Tuna, J. Öztürk ve J. Velibeyoğlu, *Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1999 Yılı Çalışmaları, ODTÜ TAÇDAM,* Ankara, 593-643.

Ökse 2008
Ökse, A. T., 2008, "Preliminary Results of the Salvage Excavations at Salat Tepe in the Upper Tigris Region", (Ed.) J. M., Córdoba, M. Molist, M. C. Pérez, I. Rubio, S. Martínez, *Proceedings of the 5th. International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East*, Madrid, 683-699.

Ökse et.al. 2009
Ökse, T. A., et.al., 2009, "Ilısu Barajı İnşaat Sahasına Rastlayan Dicle Vadisinin Tunç ve Demir Çağları'ndaki Yerleşim Sistemleri ve Kültür Tarihi", TÜBA-AR, 12, 25-48.

Ökse 2011
Ökse, A. T., 2011, "The Early Bronze Age in Souteastern Anatolia", (Ed.) S.R. Steadman-G. Mcmahon, *The Oxford Handbook of Ancient Anatolia 10,000-323 B.C.E*, Oxford University Press, New York, 260-289.

Ökse 2012
Ökse A. T., 2012, *Önasya Arkeolojisinde Çanak Çömlek*, (Ed.) Nezih Başgelen, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, s.1-227.

Ökse et.al. 2014
Ökse, A. T., et.al., 2014, *Ilısu Barajı İnşaat Sahası Kurtarma Projesi I: Demir Çağı*, (Ed.) Nihat Erdoğan, Mardin Müze Müdürlüğü, Mardin.

Ökse 2017,
Ökse, A. T., 2017, **"**Yukarı Dicle Havzası'nda Akkad Dönemi'ne Tarihlenen Bir Yapı: Salat Tepe IIA: 6", OLBA XXV, Vol.25, İstanbul, 17-47.

Özdoğan 2002,
Özdoğan M., 2002, "Çanak Çömlekli Neolitik Çağ", (Ed.) N. Karul, *Arkeo Atlas Dergisi*, Sayı 1, İstanbul, 88-108.

Özfırat 1988
Özfırat, A., 1988, *Harran Tarihi (Başlangıcından Yeni Babil Dönemi'nin Sonuna Kadar),* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özfırat 2002
Özfırat, A., 2002, "Khabur Ware from Hakkari", *Ancient Near Eastern Studies*, Vol. XXXIX, Louvain, 141-151.

Özgüç et. al. 1952
Özgüç T., et.al., 1952, "Summary of Archaeological Work in Turkey during 1951", *Anatolian Studies* 2, Ankara, 11-24.

Palmieri 1983
Palmieri A., 1983, "Perspectives on Proto Urbanization in Eastern Anatolia: Arslantepe an Interim Report on 1975-83 Campaigns", *Origini* 12: 2, 655-662.

Parker et.al. 2006
Parker, B. J., et.al., 2006, "The Upper Tigris Archaeological Research Project (UTARP)- A Preliminary Report from the 2003 and 2004 Field Seasons at Kenan Tepe", *Anatolica* XXXII, 71-151.

Pererio 2008
Pererio, C. V., 2008, "Qara Qûzâq and Tell Hamîs (Syrian Euphrates Valley): Updating And Comparing Bronze Age Ceramic and Archaeological Data", *Proceedings of the 5th International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East,* Actas del V Congreso Internacional de Arqueología del Oriente Próximo Antiguo Centro Superior de Estudios sobre el Oriente Próximo y Egipto, Madrid, 323-344.

Persiani 2008
Persiani, C., 2008, "Chemical Analysis and Time/Space Distribution of EB2-3 Pottery at Arslantepe (Malatya, Turkey)", *Proceedings of the 5th International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East,* Actas del V Congreso Internacional de Arqueología del Oriente Próximo Antiguo, Vol. II, Centro Superior de Estudios sobre el Oriente Próximo y Egipto, Madrid, 753-775.

Pfälzner 1995
Pfälzner, P., 1995, *Mittanische und Mittelassyrische Keramik Eine Chronologische, Funktionale und Produktionsökonomische Analyse,* Berichte der Ausgrabung Tall Seh Hamad/Dur- Katlimmu (Batsh), Band 3, Dietrich Reimer Verlag-Berlin.

Pfälzner 2007
Pfälzner, P., 2007, "The Late Bronze Age Ceramic Traditions of the Syrian Jazirah", *Céramique de l'âge du Bronze en Syrie, 2, L'Euphrate et la Région de Jézireh*, Beyrut, 231-291.

Pfälzner 2017
Pfälzner P., 2017, "Habur Ware and Social Continuity: The Chronology of the Early to Middle Bronze Age Transition in the Syrian Jezireh", (Ed.), F. Höflmayer, *The Late Third Millennium in the Ancient Near East Chronology, C14, and Climate Changes*, Number 11, The University of Chicago Oriental İnstitute, Chicago, 163-203.

Polis 2014
Polis, D. S., 2014**,** "The Local Origin of The Khabur Ware from Upper Mesopotamia", *AL-RĀFIDĀN* XXXV, İnstitute for Cultural Studies of Ancient Iraq Kokushikan University, Tokyo**,** 39-71**.**

Porter 1995
Porter, A., 1995, "Tell Banat-Tomb 1", *Damaszener Mitteilungen* 8, University of Minnesota, 1-50.

Porter ve Mcclellan 1998
Porter, A. ve Mcclellan, T., 1998, "The Third Millennium Settlement Complex at Tell Banat: Results of the 1994 Excavations", Deutsches Archaeologisches İnstitut Orient Abteilung, Sonderdruck Aus Damaszener Mitteilungen Band 10: Mainz, 11-63.

Porter 1999
Porter, A., 1999, "The Ceramic Horizon of the Early Bronze in the Upper Euphrates", *Archaeology of the Upper Syrian Euphrates the Tishrin Dam Area. Proceedings of the İnternational Symposium held at Barcelona*, January 28th-30th 1998, Aula Orientalis-Supplementa, Barcelona, 311-320.

Porter 2007,
Porter, A., 2007, "The Ceramic Assemblages of the Third Millennium in the Euphrates Region", (Ed.) M. Al-Maqdissi, V. Matoian, C. Nicolle, *Ceramique Del'age du Bronze En Syrie II, L'euphrate Et La Region De Jezireh*, İnstitut Français Du Proche-Orient, Beyrut, 3-21.

Postgate, Oates ve Oates 1997
Postgate,C., Oates, D.ve Oates, J., 1997, *The Excavations at Tell Al Rimah: The Pottery***,** Bsai Report (Book 4) Iraq 4, Wiltshire.

Pruβ 2000
Pruβ, A., 2000, "The Metallic Ware of Upper Mesopotamia: definition, chronology and distribution", (Ed.) C.Marro, *Chronologies des pays du Caucase et de l'Euphrate aux IVe-IIIe millénaires. Varia Anatolia*, 11, Actes du Colloque d'Istanbul, 16-19 décembre 1998. Istanbul: Institut Français d'Études Anatoliennes-Georges Dumézil, 193- 203.

Restelli 2006
Restelli, F.B., 2006, "The Local Late Chalcolithic (Lc3) Occupation at Zeytinli Bahçe (Birecik, Şanlıurfa): The Ceramic Production", *Anatolion Studies* 56, 17-46.

Rova 1988
Rova, E., 1988, *Distribution and Chronology of Nineveh 5 Pottery and its Culture*, Contributi e Materiali di Archeologia Orientale II, Università Degli Studi di Roma, La Sapienza.

Rova 2013
Rova, E., 2013, "Combed Wash and Smeared Wash Ware", (Ed.) Marc Lebeau, Ceramics, ARCANE IR 1 *Ceramic*, ARCANE (*Associated Regional Chronologies For*

the Ancient Near East and The Eastern Mediterranean), Brepols Publishers, Brepols, 187-197.

Sağlamtimur 2013
Sağlamtimur, H., 2013, "Siirt-Başur Höyük 2008 Yılı Kazı Çalışmaları", (Ed:) Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü-Diyarbakır Müze Müdürlüğü, *Ilısu Barajı ve Hes Projesi Arkeolojik Kazıları 2004-2008 Çalışmaları*, Diyarbakır, 267-276.

Sağlamtimur ve Ozan 2014
Sağlamtimur, H. ve Ozan, A., 2014, "Başur Höyük 2012 Yılı Kazı Çalışmaları", *35. Kazı Sonuçları Toplantısı,* 3.Cilt, Muğla, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Basımevi, 514-529.

Sağlamtimur ve Batıhan 2017
Sağlamtimur, H., ve Batıhan, M., 2017, "Başur Höyük", *Aktüel Arkeoloji Dergisi*, 60. Sayı, İstanbul, 98-101.

Sayıt 2006
Sayıt, F.N., 2006, *1959-1972 Dönemi Tilmen Höyük Kazılarında Bulunmuş Olan İlk Tunç Çağı Çanak Çömleği,* Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sevin 2005,
Sevin, V., 2005, "Assur İmparatorluğu Eski Yakındoğu'nun Süper Gücü", A*rkeo Atlas Dergis*i, Sayı 4, 46-53.

Sertok ve Ergeç 1999
Sertok, K., ve Ergeç, R., 1999, "A New Early Bronze Age Cemetery: Excavations Near the Birecik Dam, Southeastern Turkey, Preliminary Report (1997-98)", *Anatolica* XXV, 87-107.

Schachner 2005,
Schachner, A., 2005, "Güneydoğu Anadolu'da Assur Egemenliği", *Arkeo Atlas Dergisi*, Sayı 4, 58-61.

Sconzo 2007,
Sconzo, P., 2007, "Collapse or Continuity? The Case of the Eb-Mb Transition at Tell Shiyukh Tahtani", (Ed.) C. Kuzucuoğlu, C. Marro, *Varia Anatolica XIX, Societes Humaines Et Changement Climatique A La Fin Du Troisieme Millenaire: Une Crise A-T-Elle Eu Lieu En Haute Mesopotamie*?, actes du colloque de Lyon, 5-8 decembre 2005, İstanbul:İnstitut Français D'etudes Anatoliennes-Georges Dumezil, Paris, 267-309.

Sönmez ve Akgül 2013
Sönmez, M.E., ve Akgül, V., 2013, "Şanlıurfa Şehrinin Alansal Gelişiminin Tarihi Yapıların Konumları ve Uydu Görüntüleri İle Belirlenmesi", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı 60, İstanbul, 45-62,

Speiser 1957
Speiser E. A., 1957, "Sultantepe Tablet 38-73 and Enūma Eliš III 69", *Journal of Cuneiform Studies*, Vol. 11, No. 2, 43-44.

Stein 1984
Stein, D.L., 1984, "*Khabur Ware and Nuzi Ware*: *Their Origin, Relationship and Significance",* (Ed) Giorgio Buccellati *Monographic Journals of the Near East*, Assur 4/1, Malibu.

Stein ve Mısır 1994
Stein, G.J., and Mısır, A., 1994, "Mesopotamian-Anatolian İnteraction at Hacınebi, Turkey:Preliminary Report on the 1992 Excavations", *Anatolica* XX, 145-189.

Szeląg 2012
Szelag, D., 2012, "Middle Assyrian Pottery from Polish Excavations on the Site of Tell Rijim (Iraq): Preliminary Study", *Swiatowit, Tom IX(L), fasc. A, Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, ul, Krakowskie Przedmiescie* 26/28, Warşova, 99-116.

Şenyurt 1995
Şenyurt, S. Y., 1995, *M.Ö. 3. Binde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Metalik Seramik ve Bu Seramiğin Anadolu'daki Yayılışı*, Doktora Tezi (Basılmamış) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tekocak 2006
Tekocak M., 2006, *Kelenderis Roma Çağı Seramiği*, Doktora Tezi (Basılmamış), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Tekocak 2017
Tekocak, M., 2017, "Akdeniz'de Antik Çağ'da Bir Liman Kenti Olan Kelenderis'te Aşağı Şehir Sondajında Bulunan Doğu Sigillatası A Grubu Seramikleri", SUTAD 41, 213-235.

Thissen 1985
Thissen, L.C., 1985, "The Late Chalcolithic and Early Bronze Age Pottery from Hayaz Höyük", *Anatolica* XII, s.76-130.

Ur 2002
Ur, J.A., 2002, "Surface Collection and Offsite Studies at Tell Hamoukar, 1999", *Iraq* 64, 15-43.

Ur 2006
Ur, A.J., 2006, *Working Ceramic Typology*. Iraq North Jazira Project, Tell Beydar Survey 1997-1988, Tell Hamoukar Survey 1999-2001, Tell Brak Survey 2002-2005, Buluntularını İçeren Rapor.

Ur 2010,
Ur J. A., 2010, *The Tell Hamoukar Survey, 1999-2001*, Tell Hamoukar Vol. 1, *Urbanism and Cultural Landscapes in Northeastern Syria,* Oriental İnstitute Publications 137, Chicago.

Uysal 2007a
Uysal, B., 2007, "Uruk ve Nineve 5 Kültürleri Kapsamında Nusaybin'in Önemi", *Makalelerde Mardin I.Cilt Tarih-Coğrafya,* Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Yayın No: 7, İstanbul, 17-49.

Uysal 2007b
Uysal, B., 2007, "Ninive 5 Kültürü'nün Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Yayılımı", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt.6 S.19, Ankara, 48-62.

Vapur 2011,
Vapur, Ö., 2011, "Menderes Magnesiası Theatron Kazısı Seramik Buluntuları", *Anatolia* 37, 143-193.

Voigt ve Ellis 1981
Voıgt, M.M., ve Ellis, R.S., 1981, "Excavations at Gritille, Turkey:1981", *Paléorient* 7/2, 87- 100.

Wilkinson 2004
Wilkinson, T. J., 2004, *On the Margin of the Euphrates. Settlement and Land Use at Tell Es- Sweyhat and in the Upper Lake Assad Area, Syria, Excavations at Tell Es-Sweyhat, Syria* Vol. 1, (Ed.) T. A. Holland ve T. G. Urban, Oriental İnstitute Publications 124, Chicago.

Yıldırım 2010
Yıldırım N., 2010, "Anadolu'da Bulunan Yeni Asurca Belgeler", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırma Dergisi*, Cilt 29, Sayı 48, Ankara, 119-135.

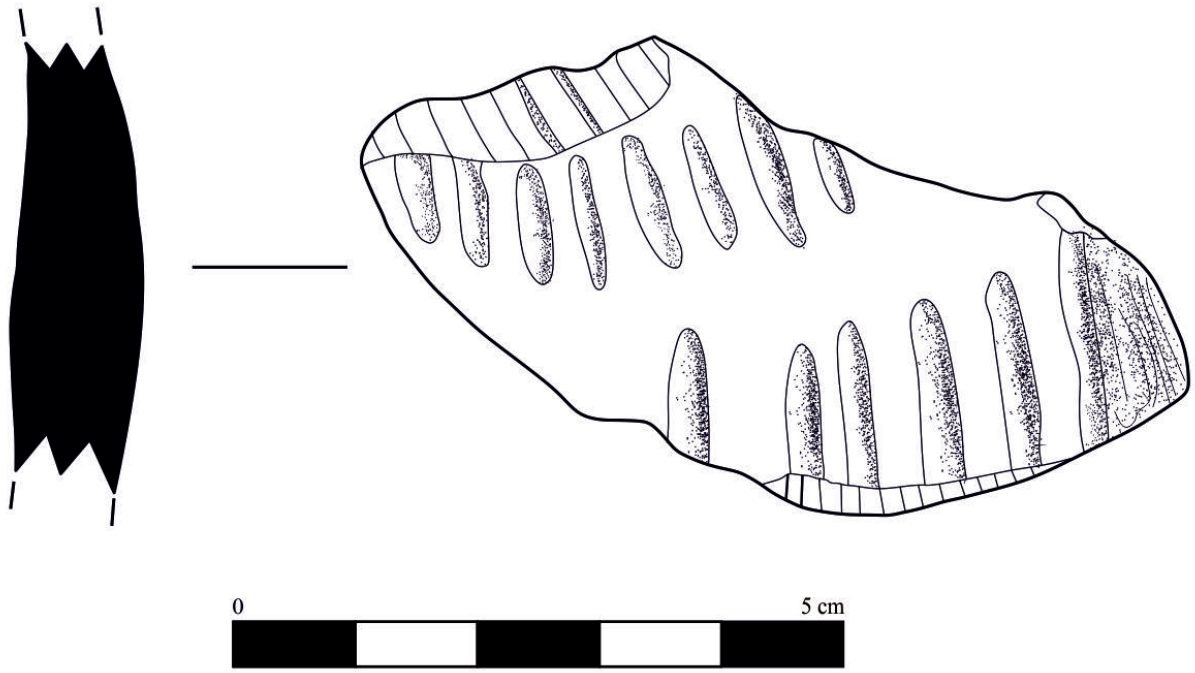
Yılmaz 2010
Yılmaz, F., 2010, *Mezraa Höyük'ün M.Ö. 3. Bin Yılın İkinci Yarısına Tarihlenen Seramik Buluntularının Orta Fırat Bölgesindeki Yeri ve Önemi*, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Zettler 1997
Zettler R. L., 1997, "Surface Collections and Excavations in the Lower Town and Lower Town South", (Ed) R.Zettler *Subsistence and Settlement in a Marginal Environment: Tell Es-Sweyhat, 1989-1995 Preliminary Report*, Masca Research Papers in Science and Archaeology 14 Philadelphia, Michigan: Ann Arbor, 35-72.

Zoroğlu 1986
Zoroglu K. L., 1986, "Samsat'da Bulunan Doğu Sigillitaları İlk Rapor", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Dergisi,* Sayı:3, 61-100.

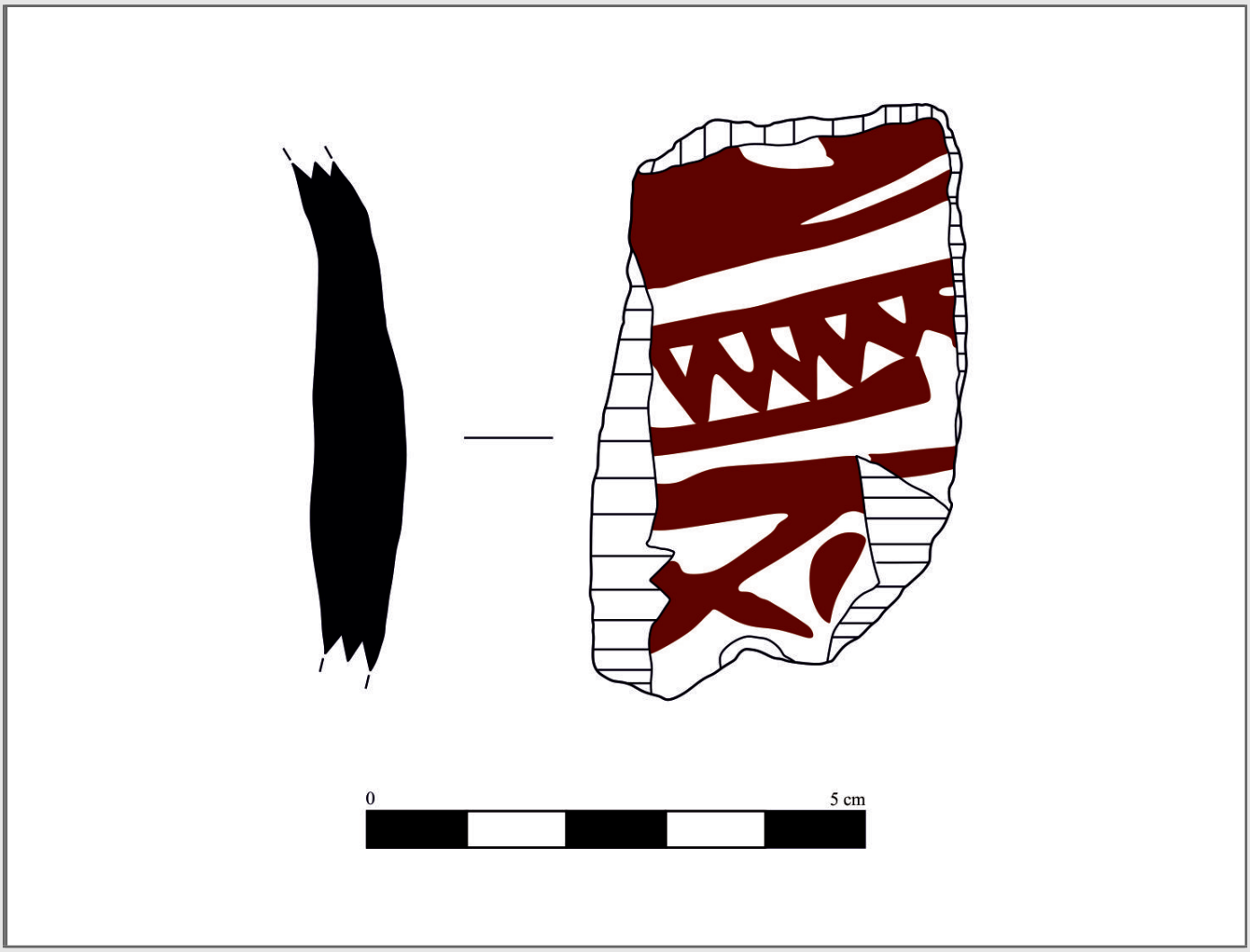
Katalog No:	1	***Levha No:***	**Lev.I:1**	***Çizim No:***	69
Mal Grubu:	Tarak Baskı İmpresso Bezemeli Mal	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 7/6 Açık kahve
Dönemi:	Neolitik Dönem	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Taşçık, Kireç
Formu:		***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Çentik Bezeme	***Konum:***	Batı Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Gövde parçasının ön yüzünde Tarak Baskı İmpresso tekniği ile iki sıra halinde dikey olarak çentik bezemeler yer almaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s.50.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	El

Çizim

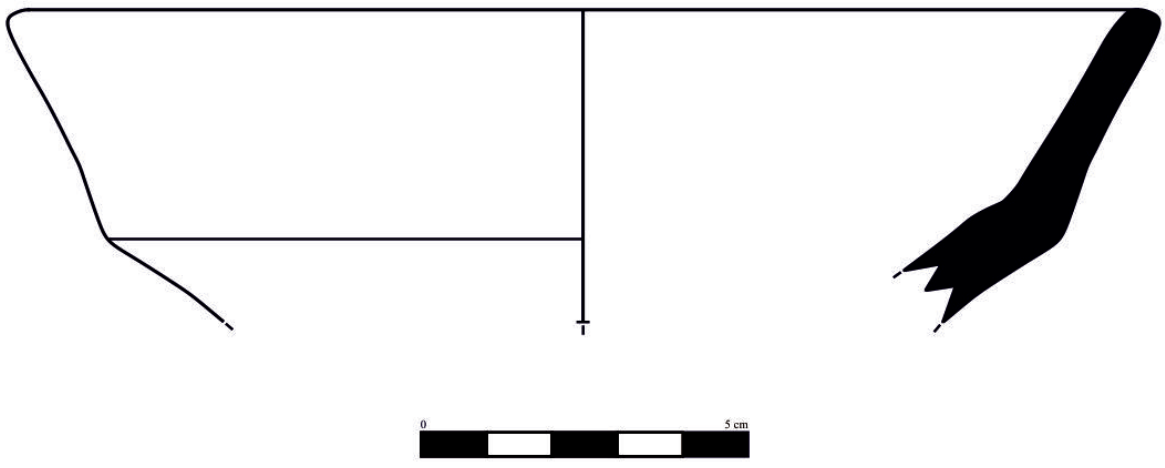
Katalog No:	2	***Levha No:***	**Lev.I:2**	***Çizim No:***	99
Mal Grubu:	Ubaid Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	5 YR 7/6 Kiremit
Dönemi:	Ubaid Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Boya Bezeme, 5 YR 3/2 Koyu Kahverengi	***Konum:***	Orta Alan	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Parçanın üzerine birbirine paralel koyu kahverengi boya ile bantlar yapılmıştır. Ayrıca seramik parçasının orta kısmında 2 adet boya bant içinde ise dikey zigzaglar yapılmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 54.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

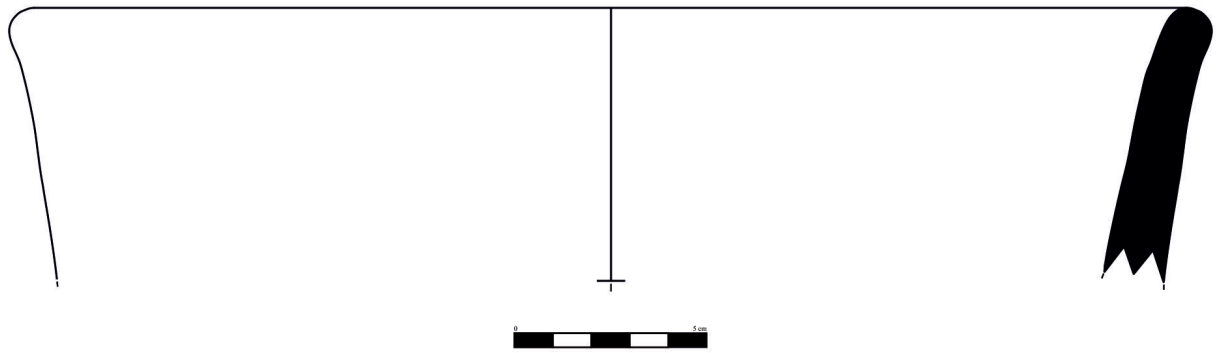
Katalog No:	3	***Levha No:***	**Lev.I:3**	***Çizim No:***	85
Mal Grubu:	Saman Yüzlü Mallar	***Ağız Çapı:***	17 cm	***Hamur:***	2.5 YR 7/6 Kahve
Dönemi:	Yerel Geç Kalkolitik Dönem	***Karın Çapı:***	15.3 cm		
Adı:	Omurgalı Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel, Kireç
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	4.7 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün güneyi -yarığın kuzeydoğusu	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Seramik parçasında belirgin bir omurga bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s.57			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	El

Çizim

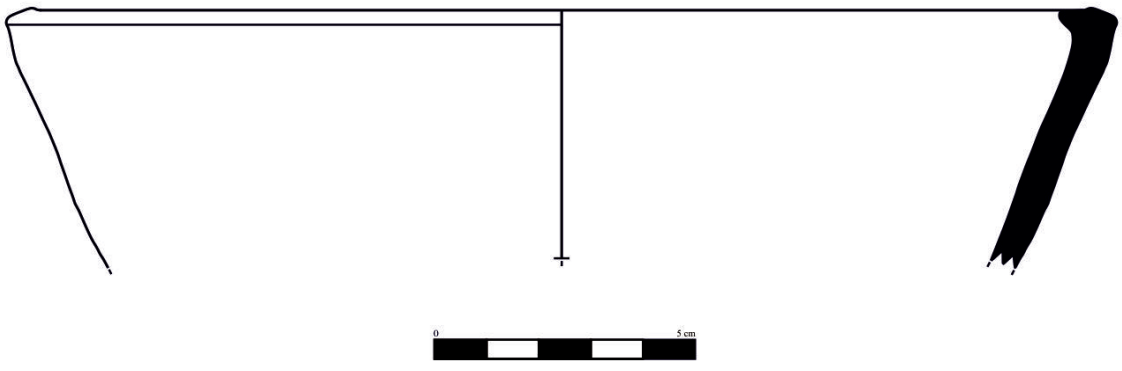
Katalog No:	4	***Levha No:***	**Lev.I:4**	***Çizim No:***	82
Mal Grubu:	Saman Yüzlü Mallar	***Ağız Çapı:***	30 cm	***Hamur:***	5 YR 6/6 Açık Kahve
Dönemi:	Yerel Geç Kalkoltik Dönem	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	7.1cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Güneybatısı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Geniş ağızlı yalın basit bir çömlek örneği olup seramik yüzeyinde bitkisel katkı izleri yoğunluğu mevcuttur.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s.57.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	Kötü
				Yapım:	El

Çizim

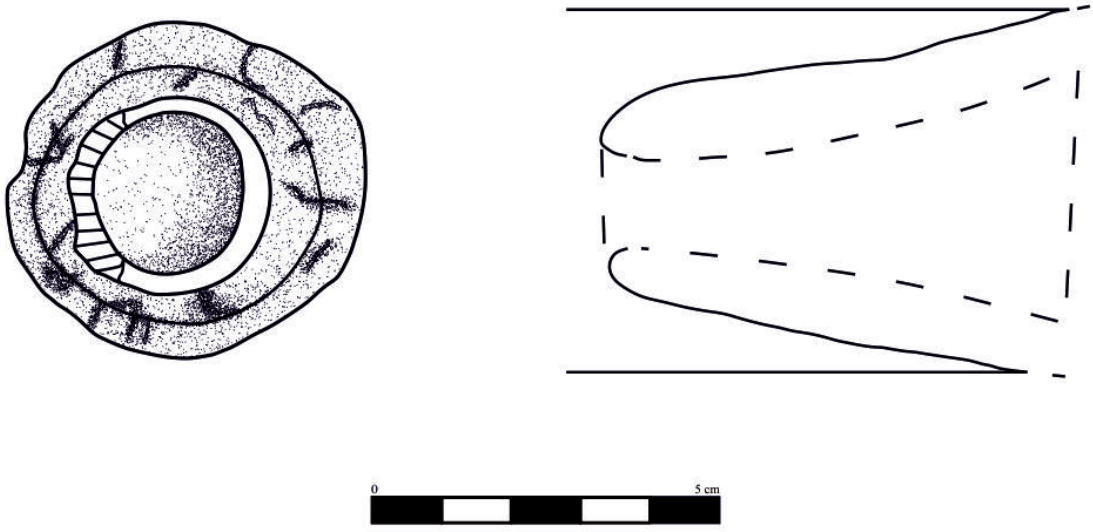
Katalog No:	5	***Levha No:***	**Lev.I:5**	***Çizim No:***	44
Mal Grubu:	Uruk Malları	***Ağız Çapı:***	20 cm	***Hamur:***	5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Uruk Dönemi	***Karın Çapı:***	19.2 cm		
Adı:	İçe Çekik Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	4.7 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı- Yolun Üstü	***Dış Astar:***	7.5 YR 8/3 Açık Kahve
Tanım:	İçe çekik ağız kenarlı çanak örneği ince cidarlı olup ağız kenarında yiv bulunmaktadır			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bknz. s.63.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

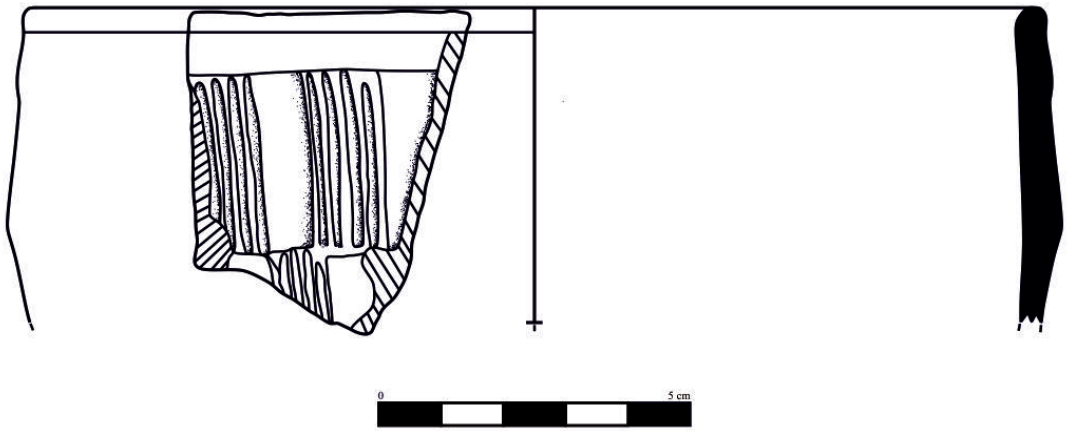
Katalog No:	6	***Levha No:***	**Lev.I:6**	***Çizim No:***	205
Mal Grubu:	Uruk Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	5 Y 8/2 Yeşilimsi Devetüyü
Dönemi:	Uruk Dönemi	***Karın Çapı:***	--		
Adı:	Akıtacak	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel, Kireç
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güney Yamacı 1	***Dış Astar:***	---
Tanım:	---			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 63.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	Orta
				Yapım:	El

Çizim

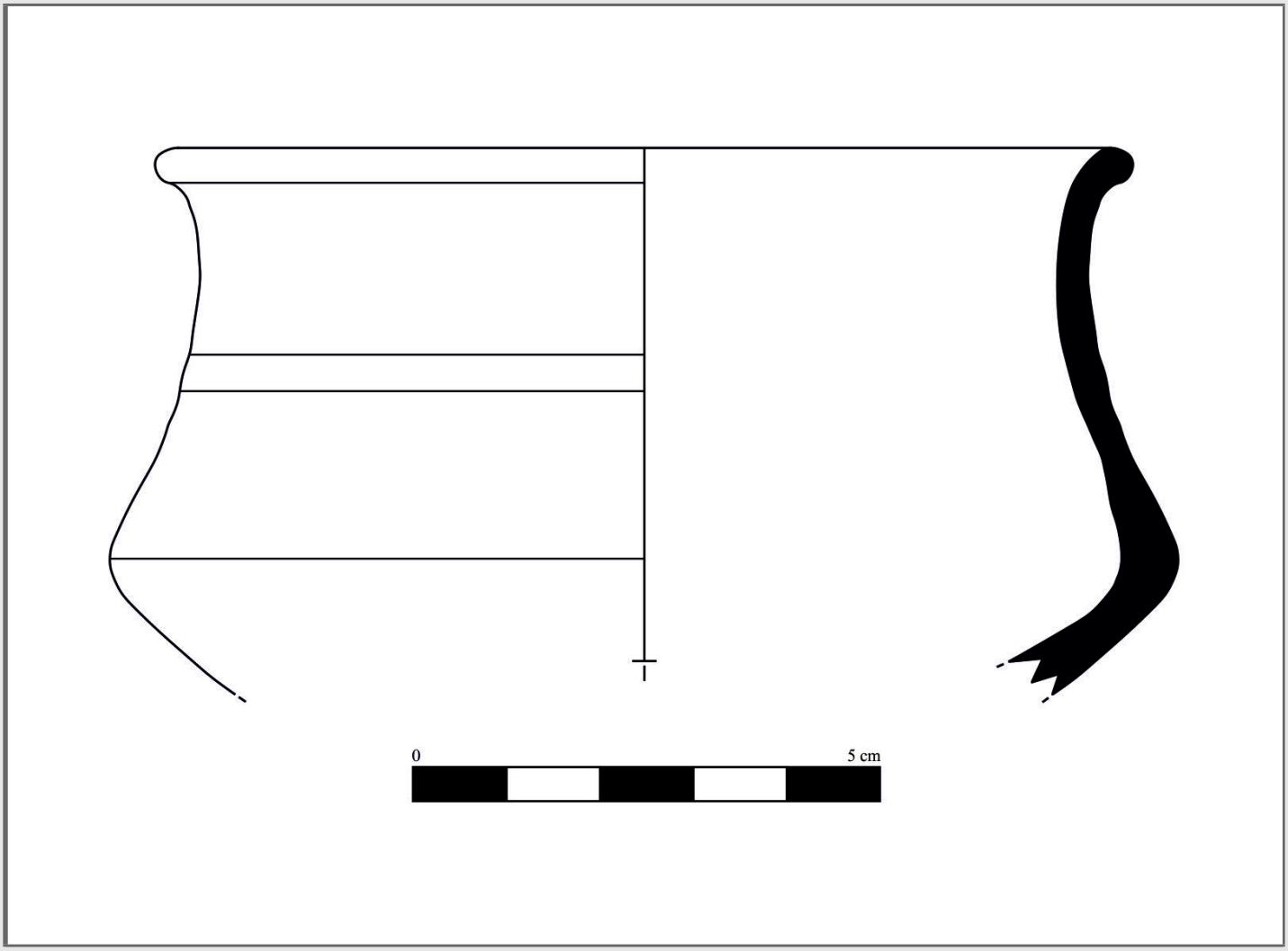
Katalog No:	7	***Levha No:***	**Lev.I:7**	***Çizim No:***	185
Mal Grubu:	Nineveh V Malları	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Kazıma Bezeme	***Konum:***	Batı Yamacı 2	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/3 Devetüyü
Tanım:	Seramik parçasının ön yüzünde dikey olarak yapılmış kazıma bezemeler bulunmaktadır. Kazıma bezemeler dörder çizgiden oluşan iki grup halindedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 67.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	Çok iyi
				Yapım:	Çark

Çizim

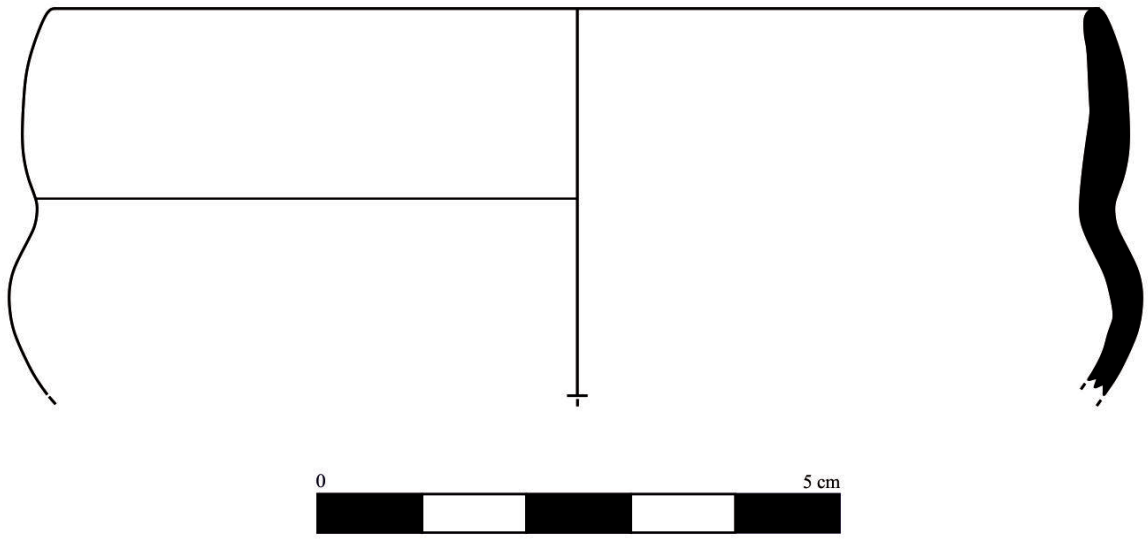
Katalog No:	8	***Levha No:***	**Lev.II:1**	***Çizim No:***	195
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	10 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	11.4 cm		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı Omurgalı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum,Kireç, Bitkisel
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	5.4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu 5	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yalın basit bir yüzeyi vardır. Ayrıca "S" profilli bir bir kesite sahip kasenin gövde kısmında omurgası bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

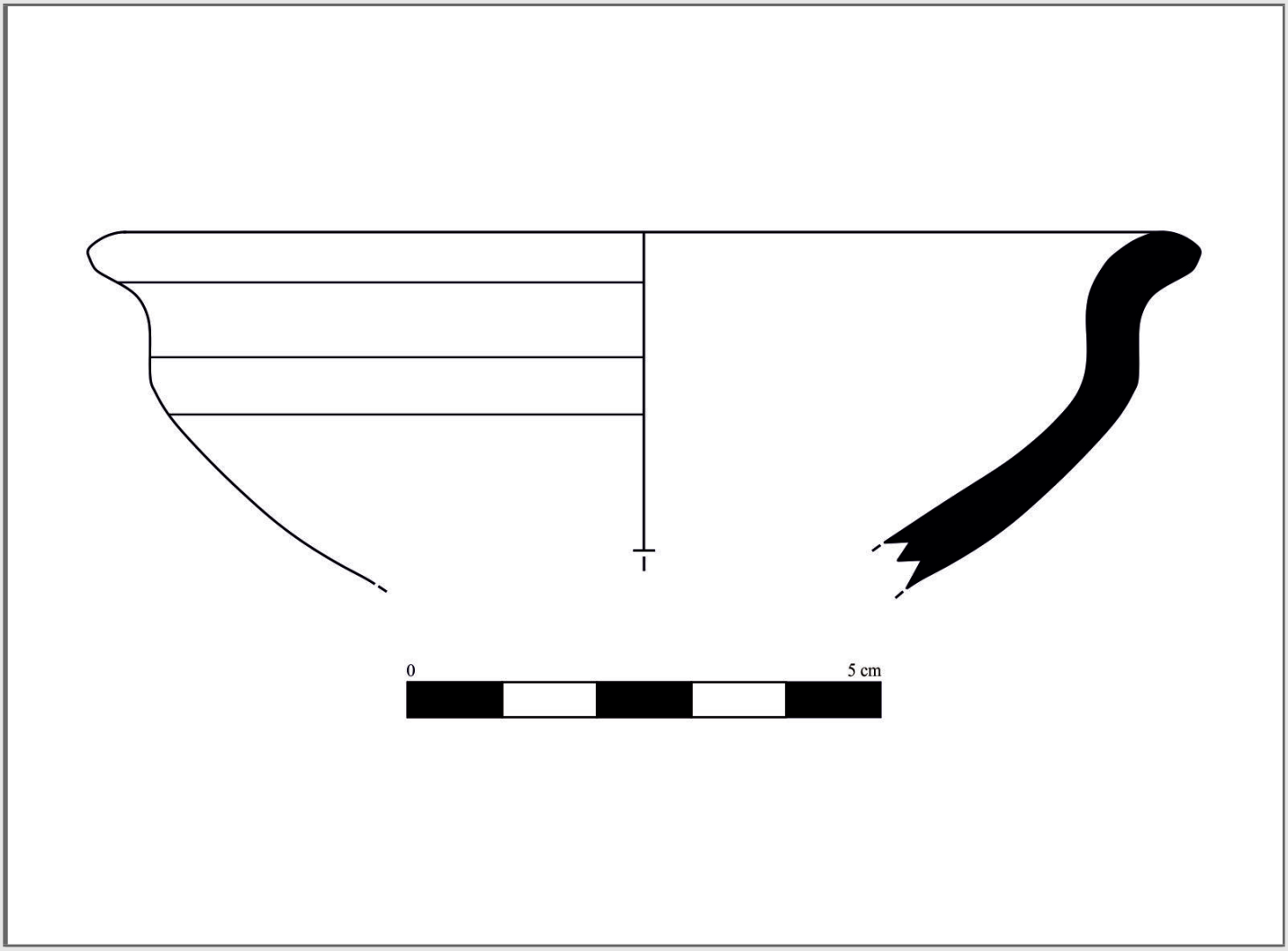
Katalog No:	9	***Levha No:***	**Lev.II:10**	***Çizim No:***	267
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	2.5 Y 6/3 Yeşilimsi Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	11,2 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	4.1 cm		
Bezeme:		***Konum:***	Güneybatı Yamacı 1	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yalın basit yüzeylidir. Dik kesitli bir ağız kenarına sahip olup gövdeye geçişte yuvarlak bir profil göstermektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

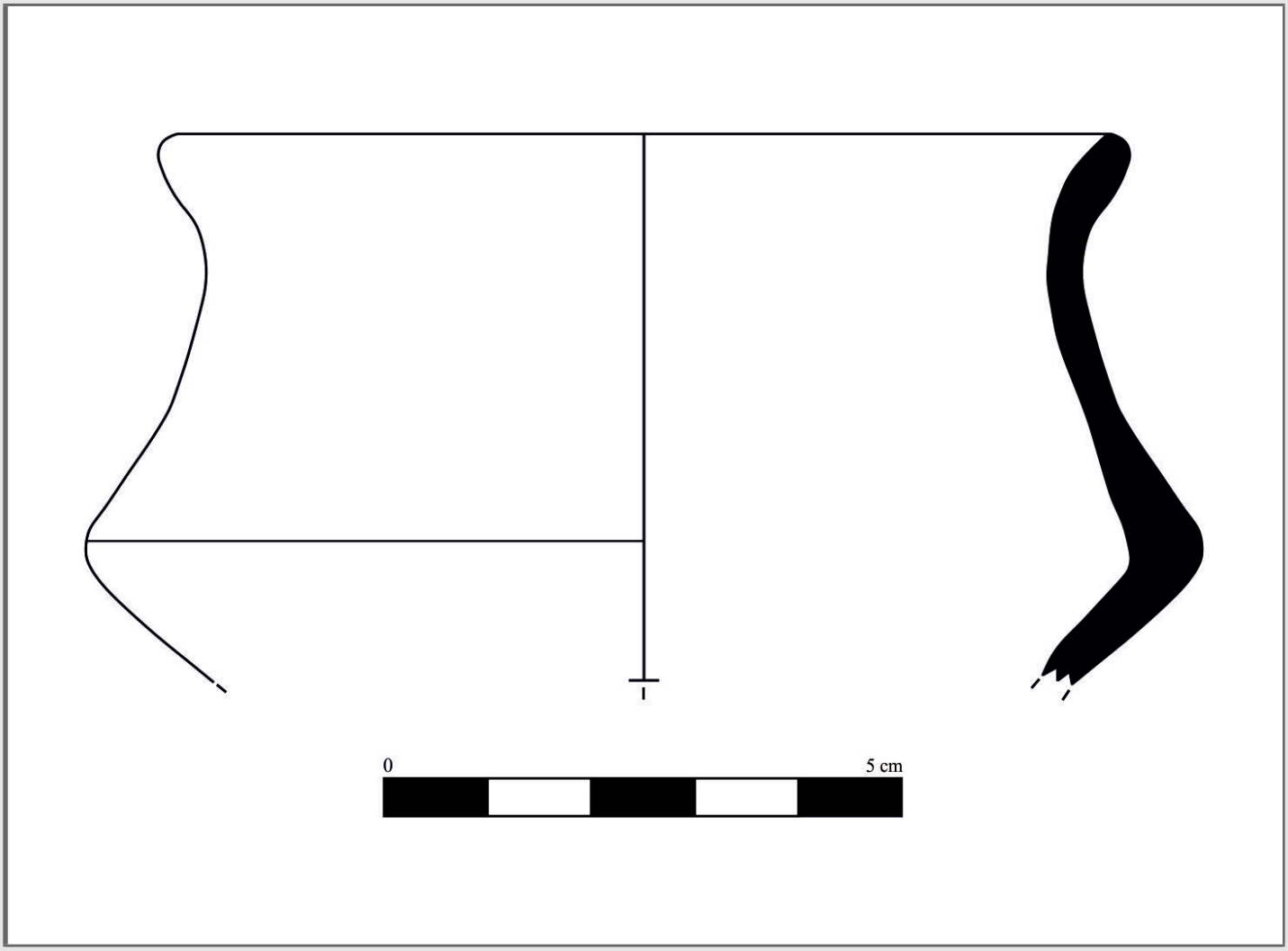
Katalog No:	10	***Levha No:***	**Lev.II:11**	***Çizim No:***	268
Mal Grubu:	Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	11 cm	***Hamur:***	10 YR 6/2 Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	10.4 cm		
Adı:	Dışa Dönük Omurgalı Ağız Kenarı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	3.3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Gb Yamacı 1	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yalın basit bir yüzeye sahip olup "S" profilli bir gövdeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

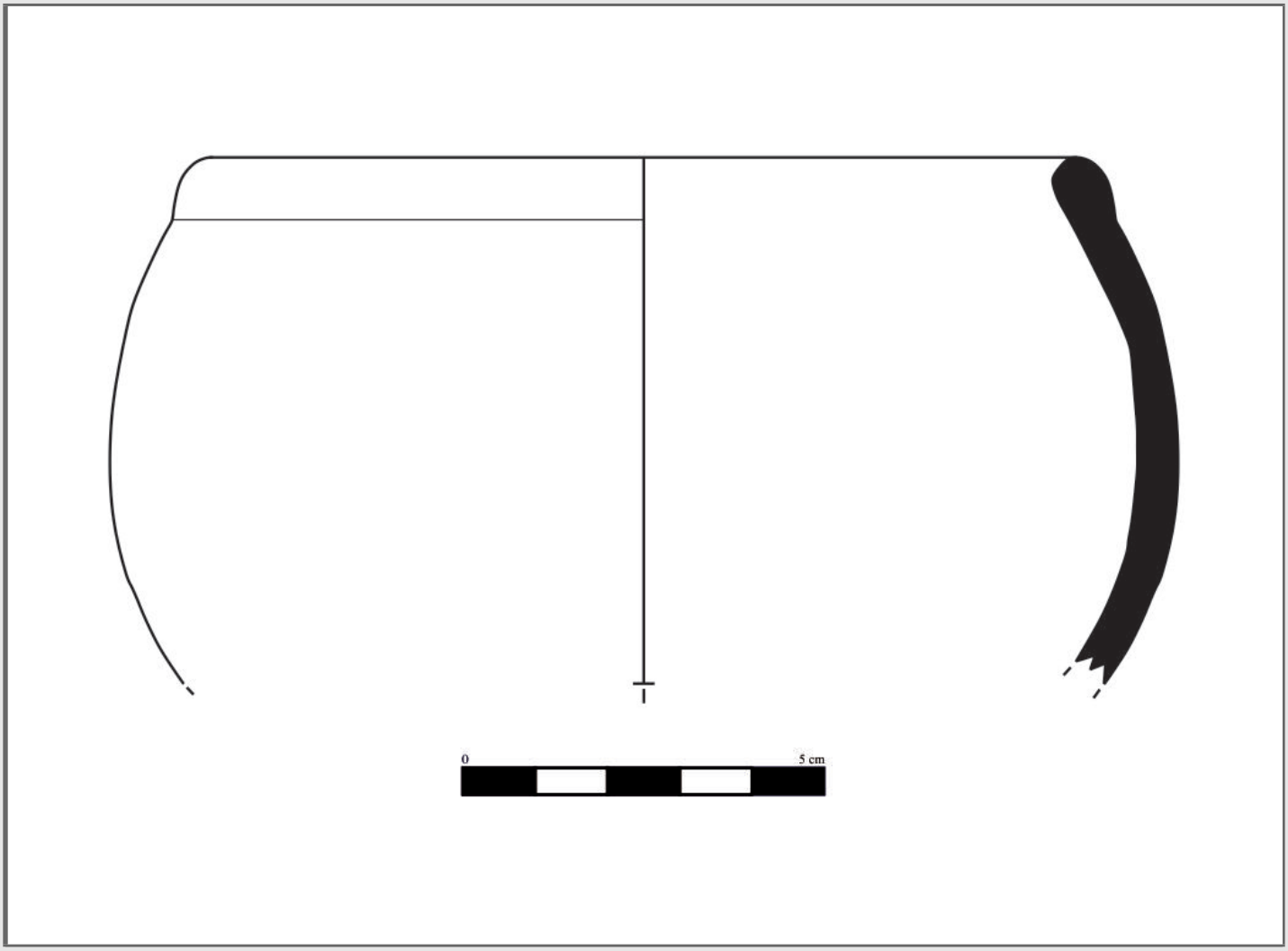
Katalog No:	11	***Levha No:***	**Lev.II:2**	***Çizim No:***	188
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	9 cm	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	10.7 cm		
Adı:	Omurgalı Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	5.2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yamacı	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/2 Krem
Tanım:	Yalın basit bir yüzeyi vardır. Ayrıca "S" profilli bir bir kesite sahip kasenin gövde kısmında omurgası bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

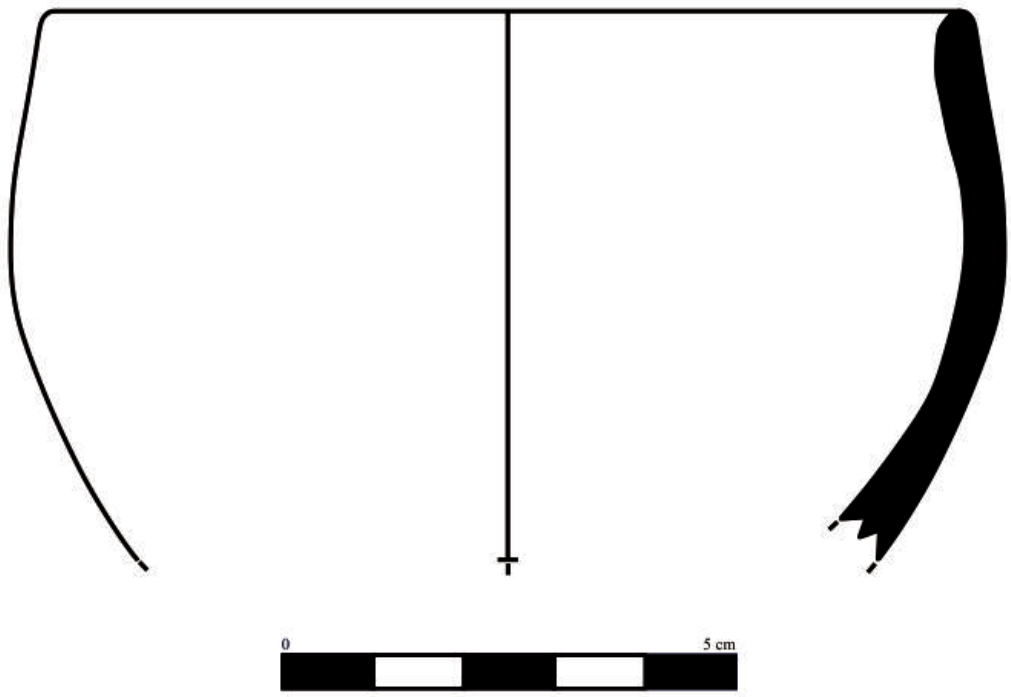
Katalog No:	12	***Levha No:***	**Lev.II:3**	***Çizim No:***	30
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	12 cm	***Hamur:***	2.5 YR 7/6 P. Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	14.7 cm		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Mika, Kireç, Kum
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	7.2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı-Yolun Üstü	***Dış Astar:***	10 YR 8/4 Krem
Tanım:	Yalın basit bir yüzeye sahiptir. Düzgün cidarlı olup yuvarlak gövdelidir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

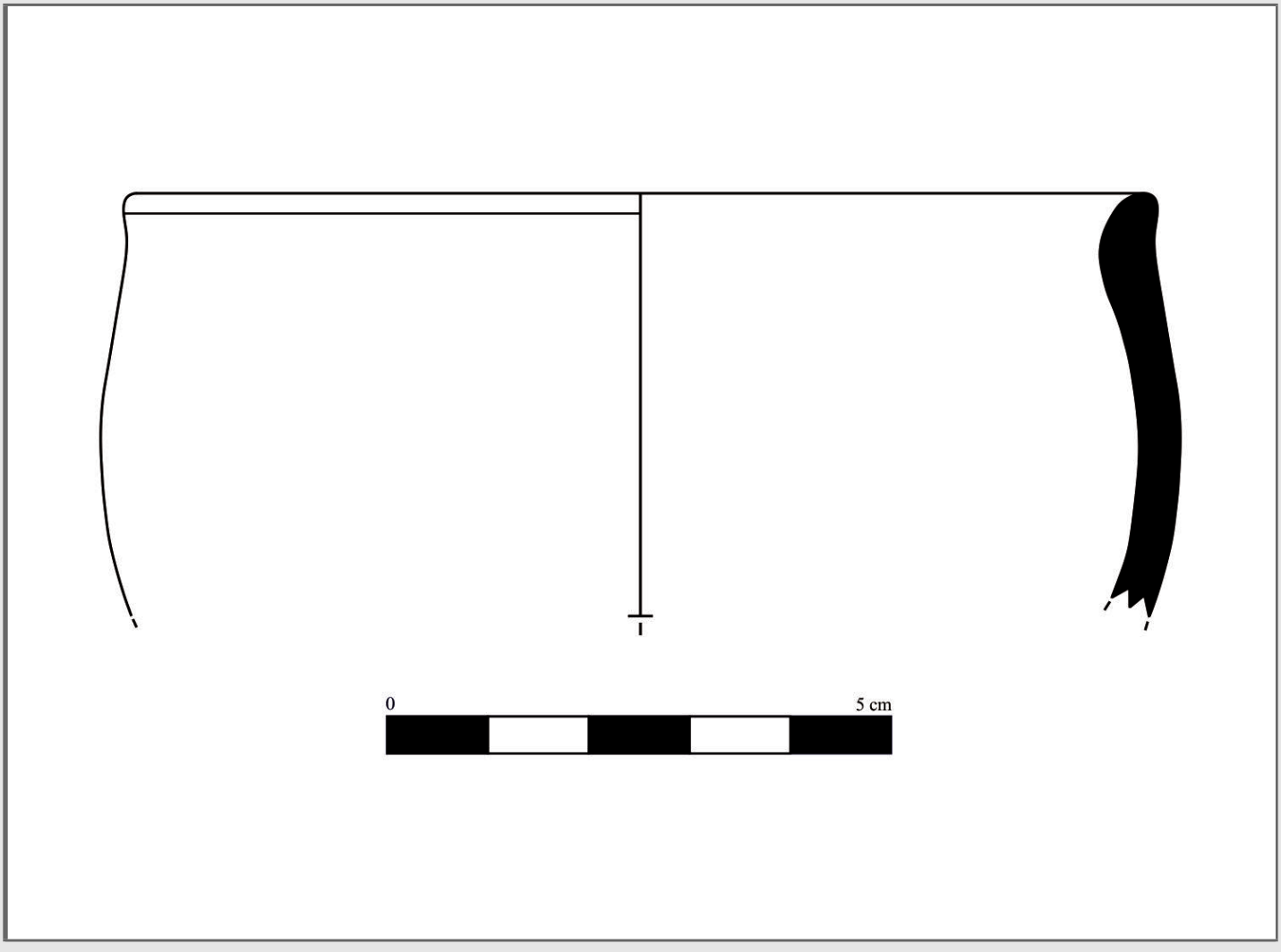
Katalog No:	13	***Levha No:***	**Lev.II:4**	***Çizim No:***	*75*
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	5 Y 8/3 yeşilimsi Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Kum
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	5.2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Güneybatısı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yalın basit bir yüzeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

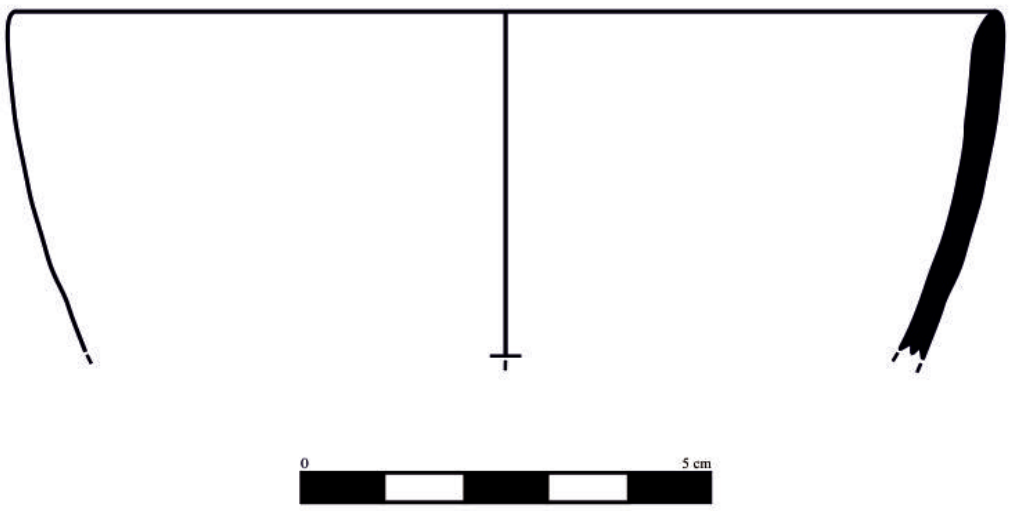
Katalog No:	14	***Levha No:***	**Lev.II:5**	***Çizim No:***	28
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	2.5 Y 7/2 Krem
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel, Kum
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	4.3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı- Yolun üstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yalın basit bir yüzeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

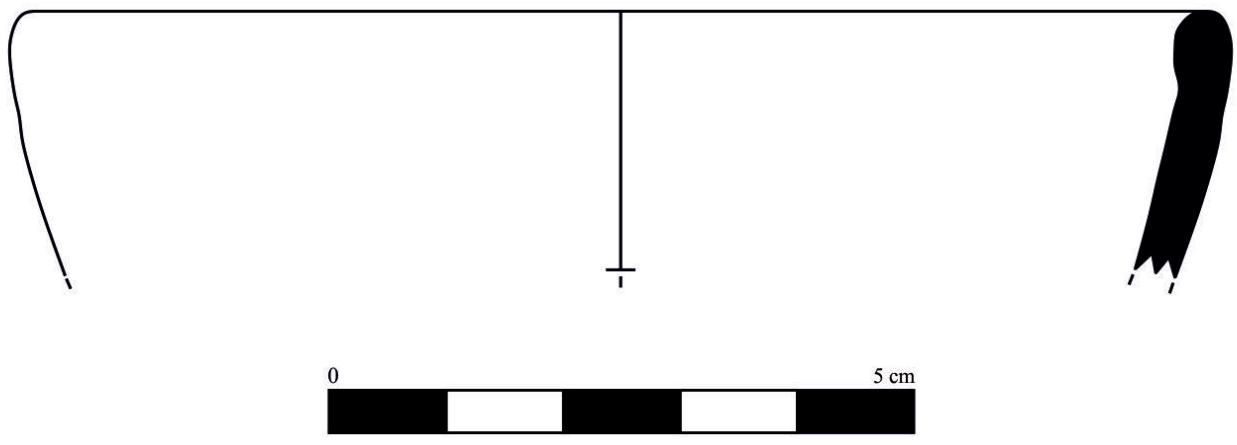
Katalog No:	15	***Levha No:***	**Lev.II:6**	***Çizim No:***	63
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	12 cm	***Hamur:***	10 YR 6/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	11.8 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	4.2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı	***Dış Astar:***	2.5 YR 7/3 Yeşilimsi Devetüyü
Tanım:	Yalın basit yüzeylidir. Dik kesitli ve ince bir cidara sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	Çok İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

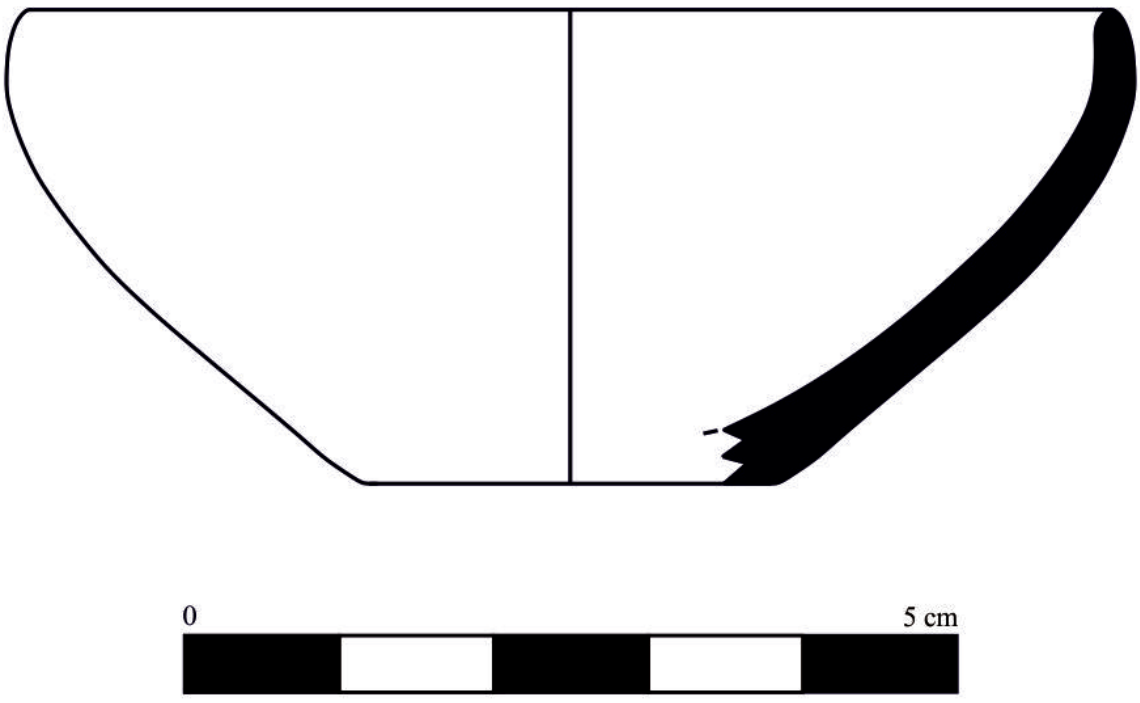
Katalog No:	16	***Levha No:***	**Lev.II:7**	***Çizim No:***	33
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	2.5 Y 7/2 Yeşilimsi Gri
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	10.1 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	2.2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yolun üstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Dik kesitli ve yalın basit bir yüzeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

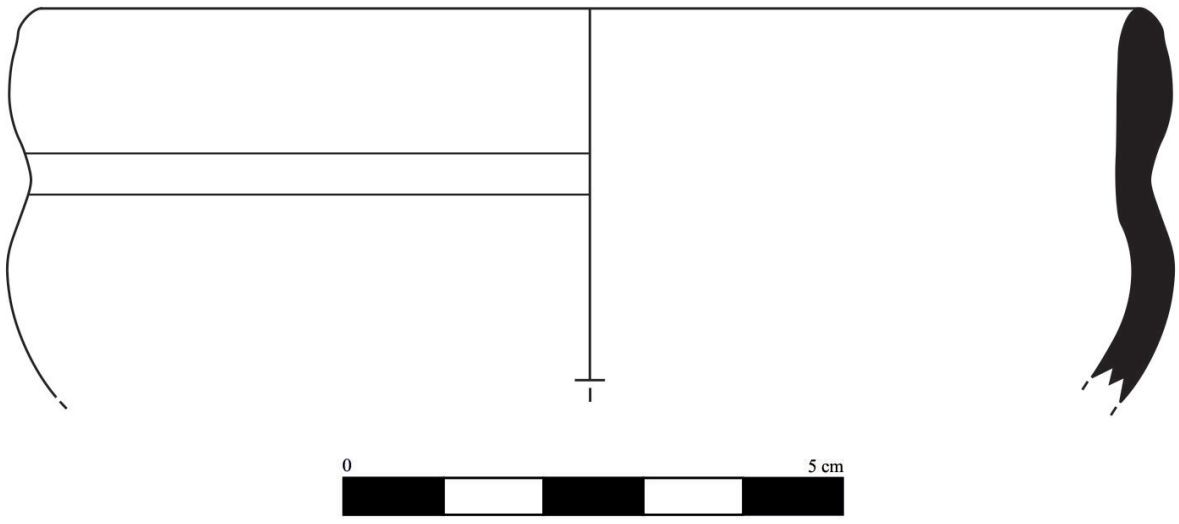
Katalog No:	17	***Levha No:***	**Lev.II:8**	***Çizim No:***	223
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	7 cm	***Hamur:***	2.5 Y 8/3 Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	6.3 cm		
Adı:	İçe Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	2.6 cm	***Katkı:***	---
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güney Yamacı 1	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yalın basit yüzeylidir. Küçük boyutlu olup ağız kenarından dip kısmında doğru daralan bir gövdeye sahiptir. Parçanın düz dibi kısmen korunmuştur.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

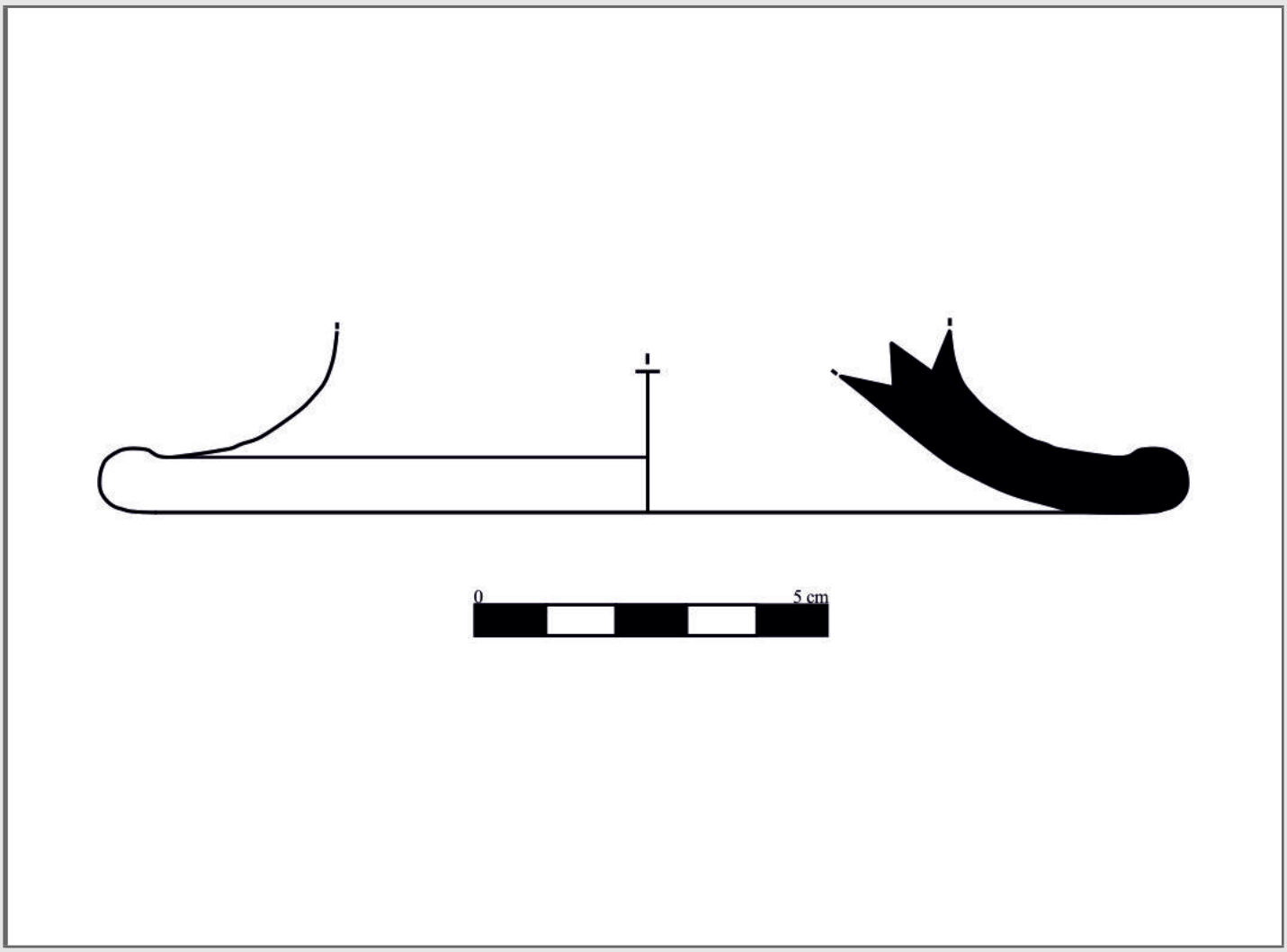
Katalog No:	18	***Levha No:***	**Lev.II:9**	***Çizim No:***	5
Mal Grubu:	Plain Simple	***Ağız Çapı:***	11 cm	***Hamur:***	2.5 YR 8/3 Krem
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	11.6 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	----	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	3.7 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Kuzeyi	***Dış Astar:***	7.5 YR 4/4 Kahve
Tanım:	Yalın basit yüzeylidir. Dik kesitli bir ağız kenarına sahip olup gövdeye geçişte yuvarlak bir profil göstermektedir.			***İç Astar:***	7.5 YR 4/4 Kahve
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

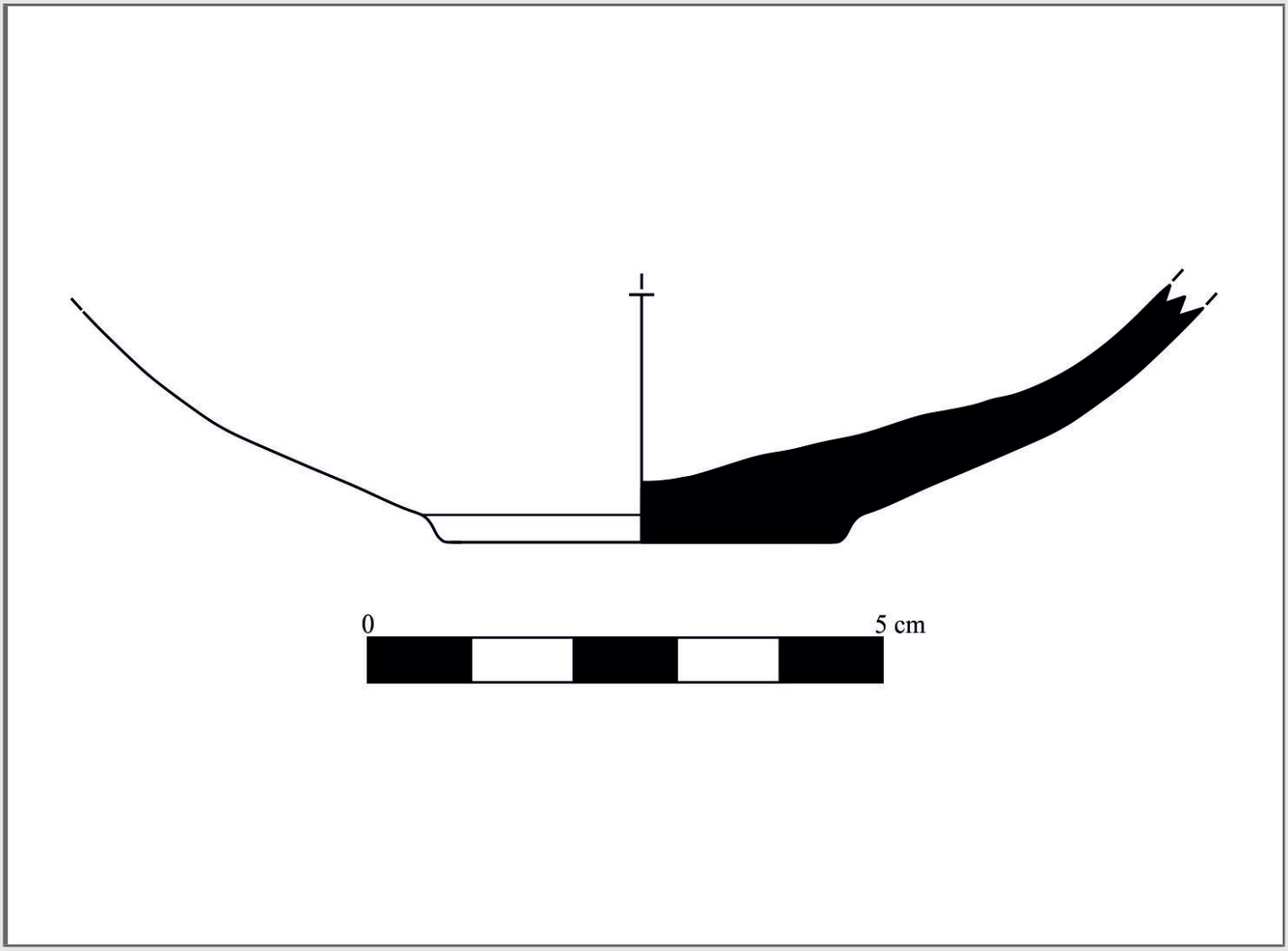
Katalog No:	19	***Levha No:***	**Lev.II:12**	***Çizim No:***	192
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 5/1 Gri
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dip Parçası	***Dip Çapı:***	14 cm	***Katkı:***	Kireç
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu Yamacı 1	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yalın basit yüzeylidir. Yüksek ayaklı bir kaba ait olduğu düşünülmektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

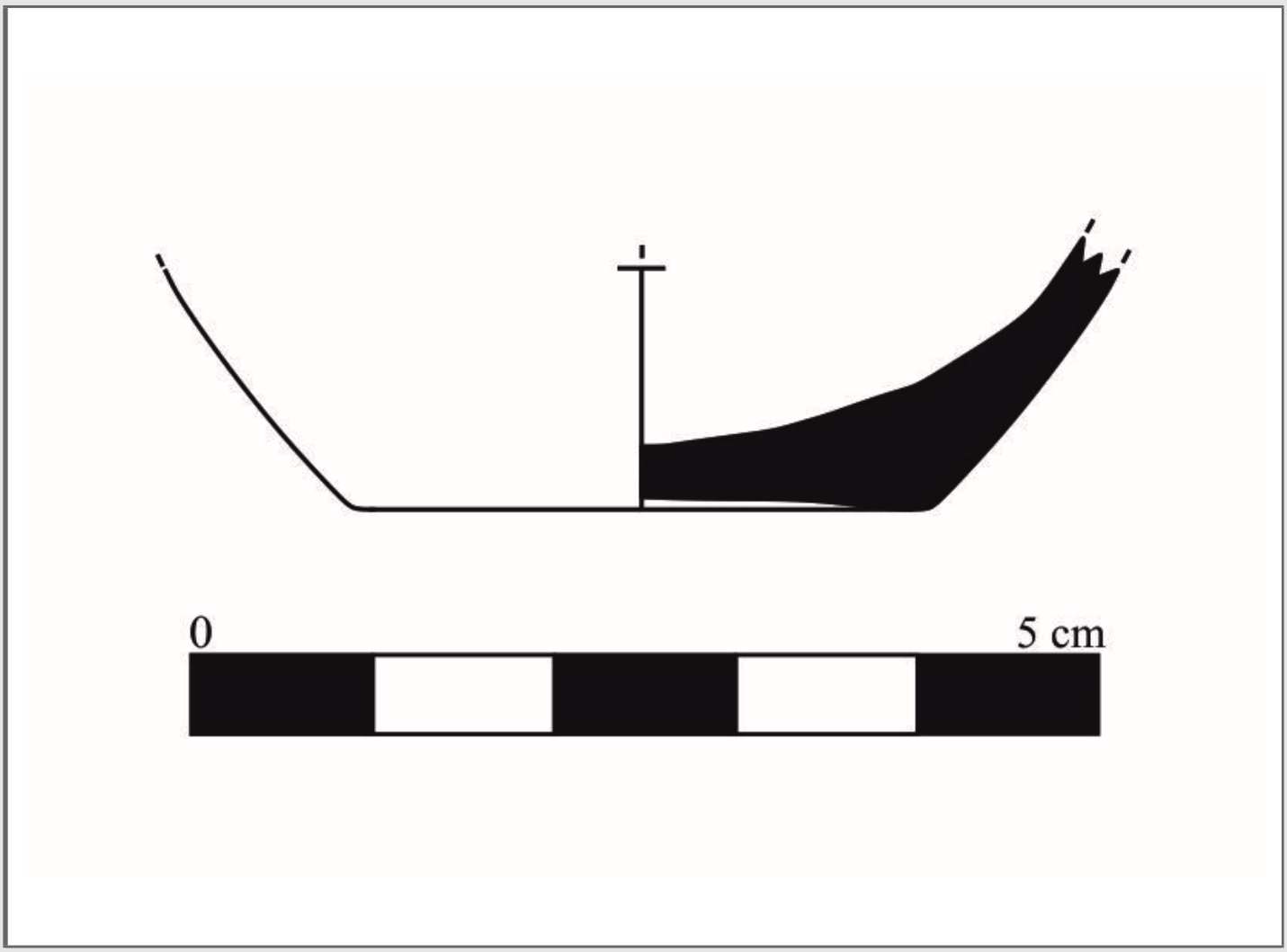
Katalog No:	20	***Levha No:***	**Lev.II:13**	***Çizim No:***	8
Mal Grubu:	Plain simple	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	5 Y 7/3 Açık yeşil
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	halka	***Dip Çapı:***	3.7 cm	***Katkı:***	Kireç, kum
Formu:	---	***Yükseklik:***	2.4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün kuzeyi	***Dış Astar:***	5 Y 6/3 Açık Yeşilimsi kahve
Tanım:	Yalın basit yüzeylidir. Dip kısmından gövdeye geçişte genişleyen bir gövdeye sahip olduğu görülmektedir.			***İç Astar:***	5 Y 6/3 Açık yeşilimsi kahve
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

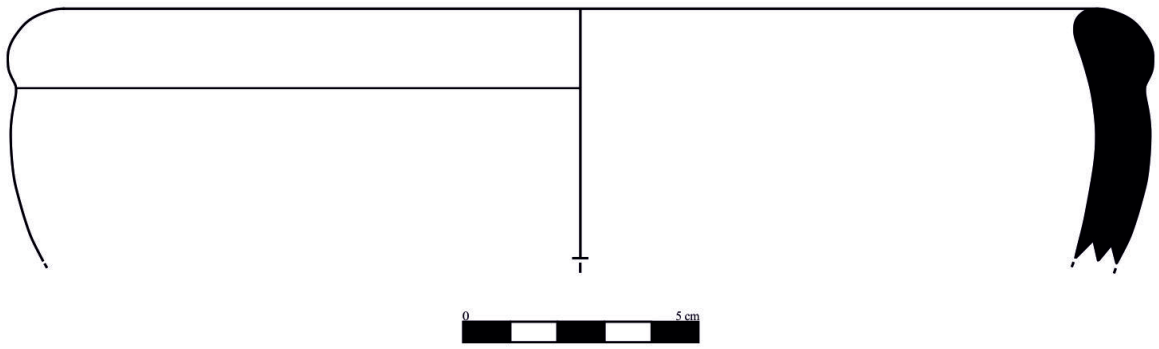
Katalog No:	21	***Levha No:***	**Lev.II:14**	***Çizim No:***	29
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 8/3 Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Düz Dip	***Dip Çapı:***	3 cm	***Katkı:***	Mika, Kum
Formu:	---	***Yükseklik:***	1.3 cm		
Bezeme:		***Konum:***	Batı- Yol Üstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yalın basit yüzeyli olup düz bir dibe sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

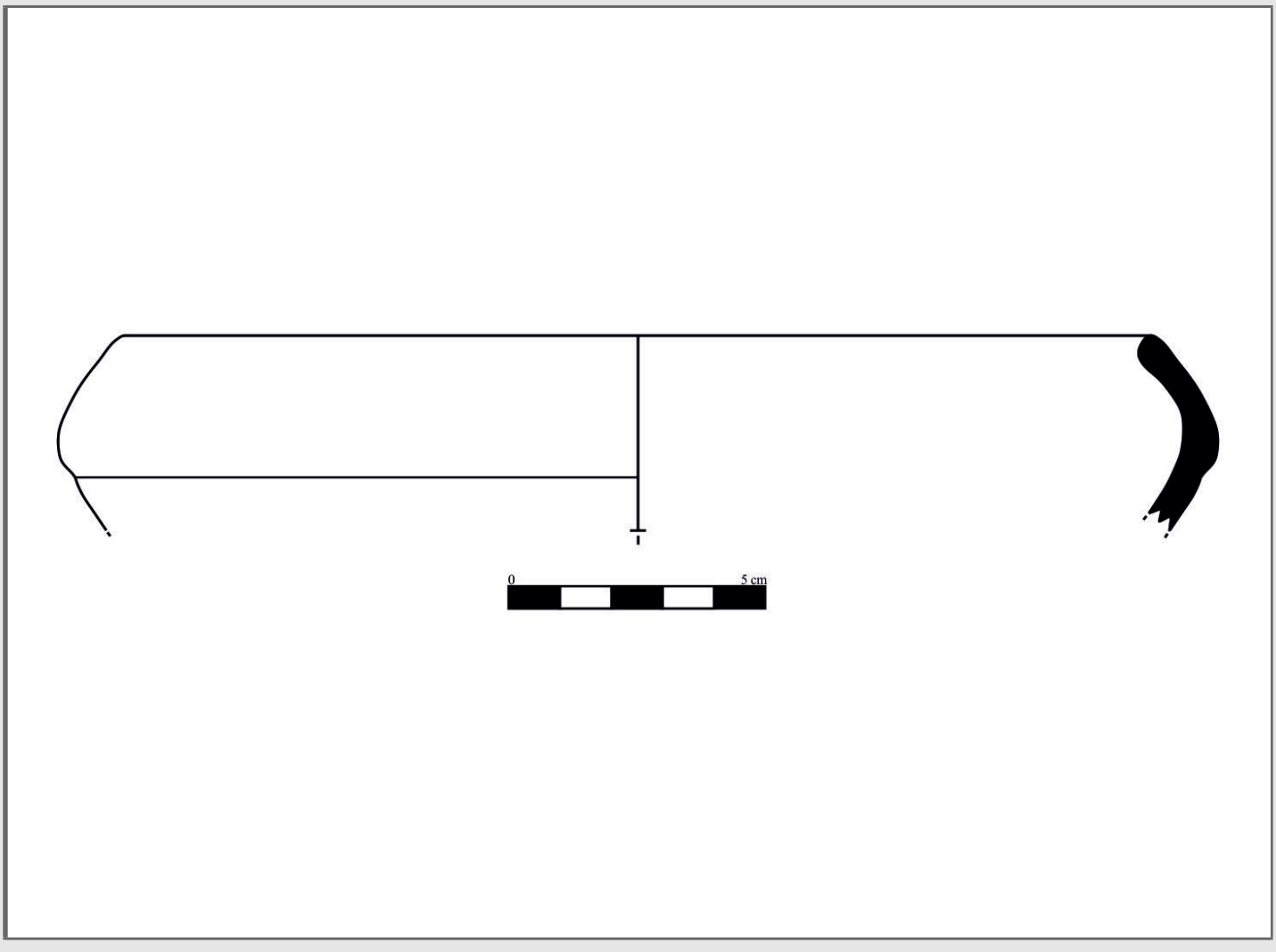
Katalog No:	22	***Levha No:***	**Lev.III:2**	***Çizim No:***	6
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	22 cm	***Hamur:***	5 YR 7/4 Pembe
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	24.1 cm		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	5.2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Kuzeyi	***Dış Astar:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Tanım:	Yalın basit bir yüzeye sahiptir. Düzgün bir cidara sahip olup yuvarlak gövdelidir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

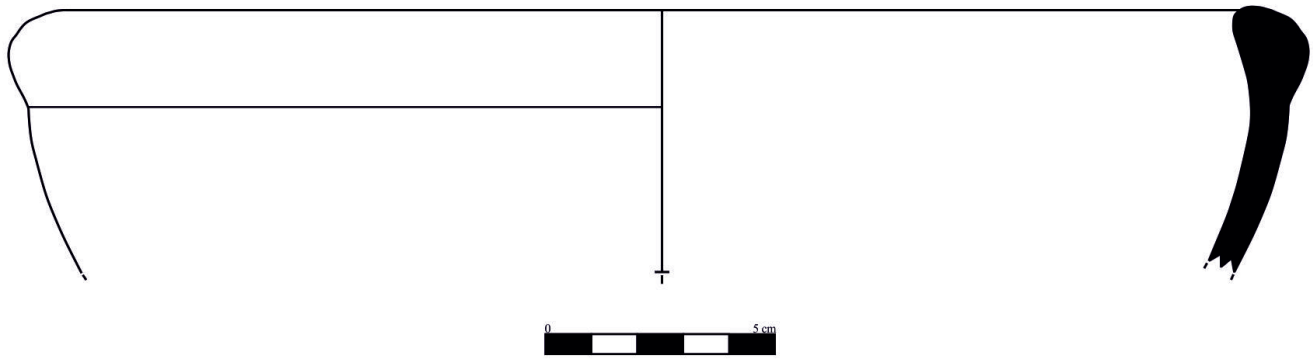
Katalog No:	23	***Levha No:***	**Lev.III:6**	***Çizim No:***	27
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	20 cm	***Hamur:***	2.5 Y 8/3 Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	22.5 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı Omurgalı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	3.8 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı -Yolun Üstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yalın basit yüzeyli olup ağız kenarından gövdeye geçişte içbükey bir profil göstermektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

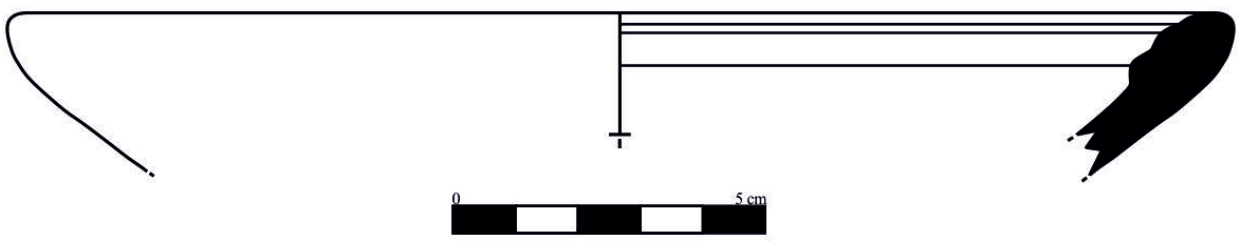
Katalog No:	24	***Levha No:***	**Lev.III:1**	***Çizim No:***	65
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	26 cm	***Hamur:***	10 YR 7/4 Krem
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	26.7 cm		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Yivli Ağız Kenar	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	5.7 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı	***Dış Astar:***	2.5 YR 7/3 Krem
Tanım:	Yalın basit bir yüzeye sahiptir. Düzgün bir cidara sahip olup yuvarlak gövdelidir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

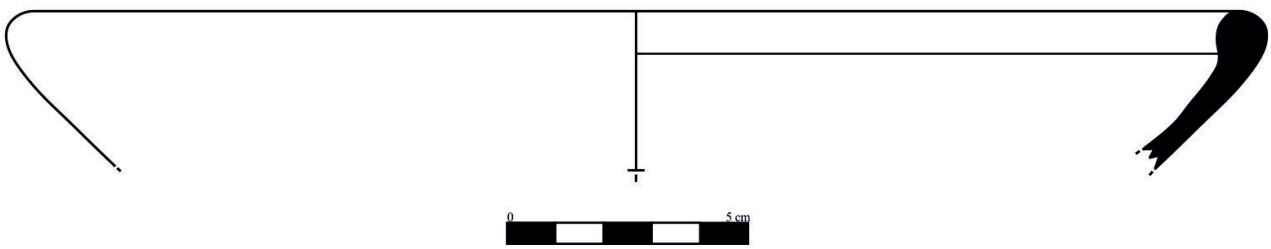
Katalog No:	25	***Levha No:***	**Lev.III:4**	***Çizim No:***	77
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	19 cm	***Hamur:***	2.5 Y 5/1 Gri
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	İçe Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Güneybatısı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yalın basit yüzeye sahip olan parçanın ağız kenarının iç kısmında yivler yer almaktadır.			***İç Astar:***	10 YR 8/1 Devetüyü
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	
				Yapım:	Çark

Çizim

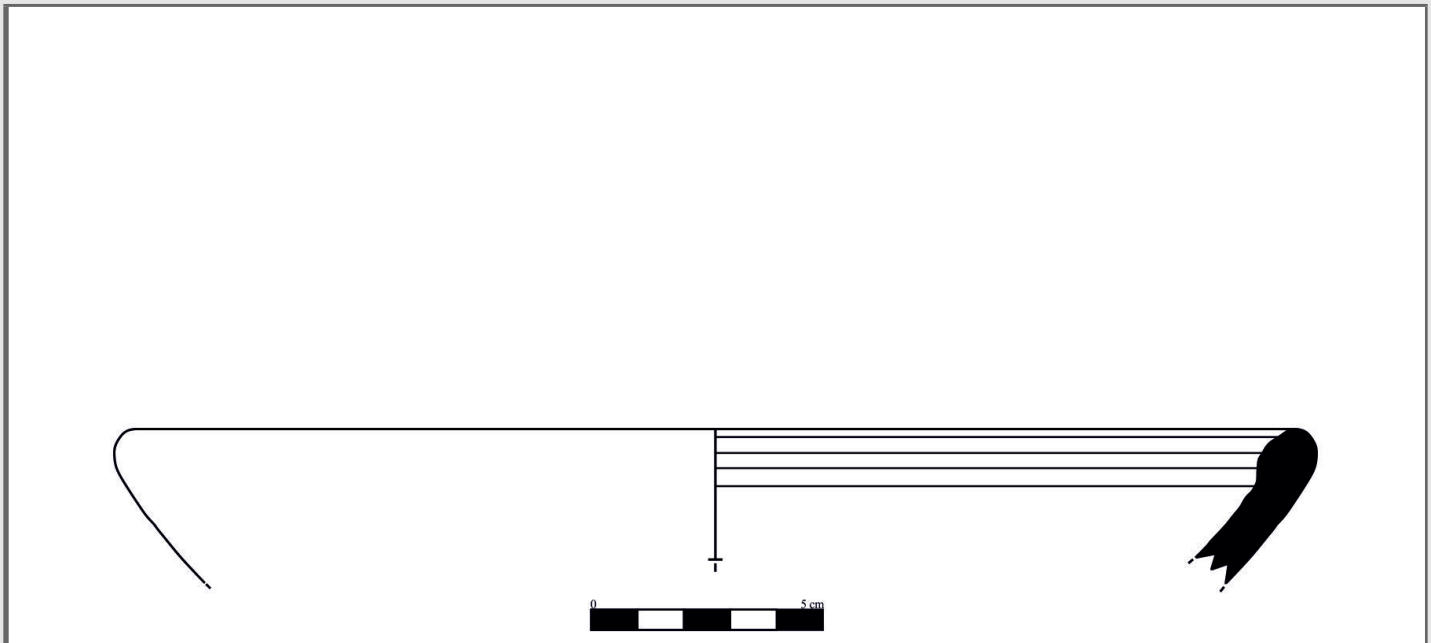
Katalog No:	26	***Levha No:***	**Lev.III:5**	***Çizim No:***	158
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	25 cm	***Hamur:***	10 YR 8/3 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	23.9 cm		
Adı:	İçe Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç, Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	3.3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Kuzeybatı Yamacı	***Dış Astar:***	10 YR 3/1 Koyu Gri
Tanım:	Yalın basit bir yüzeye sahiptir. Düzgün ve ince bir cidara sahip olup yuvarlak gövdelidir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	

Çizim

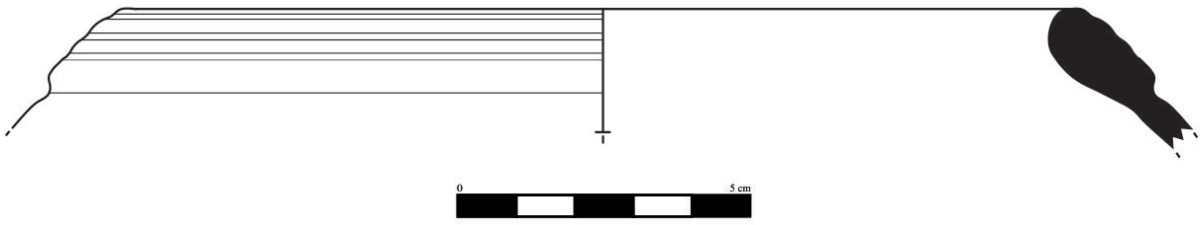
Katalog No:	27	***Levha No:***	**Lev.III:3**	***Çizim No:***	321
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	25 cm	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	23.5 cm		
Adı:	İçe Kalınlaştırılmış Yivli Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç, Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	2.8 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı	***Dış Astar:***	10 YR 8/3 Açık Kahve
Tanım:	Yalın basit yüzeye sahip olan parçanın ağız kenarının iç kısmında yivler yer almaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

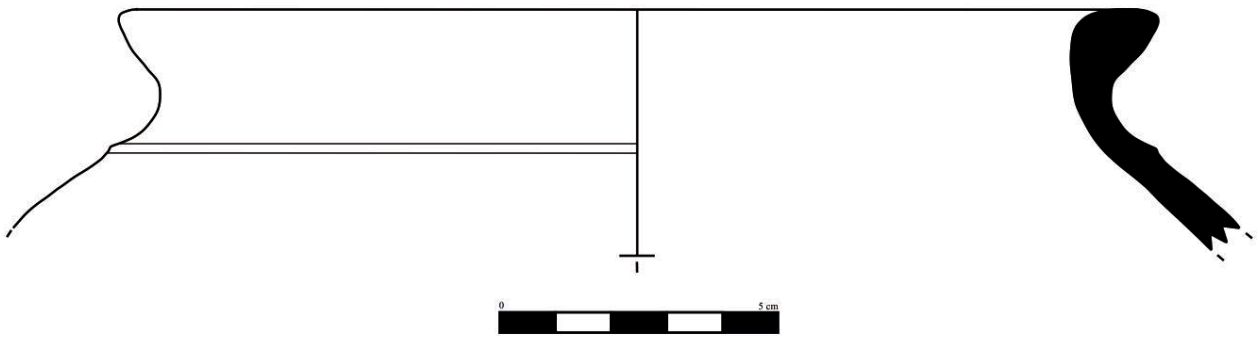
Katalog No:	28	***Levha No:***	**Lev.IV:9**	***Çizim No:***	35
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	İçe Dönük Yivli Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	2.1 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yolun Üstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Çömlek örneğinin ağız kenarında yivler bulunmaktadır. İnce cidarlı olan bu örneğin yuvarlak gövdeli olduğu düşünülmektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

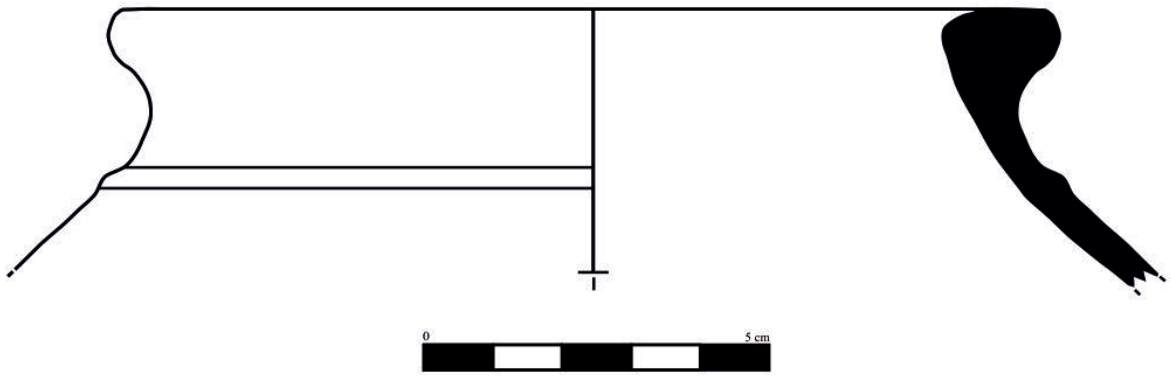
Katalog No:	29	***Levha No:***	**Lev.IV:1**	***Çizim No:***	212
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	18 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Kabartma Bantlı Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Kum
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güney Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Çömlek örneğinin omuzdan boyuna geçişte kabartma bant bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

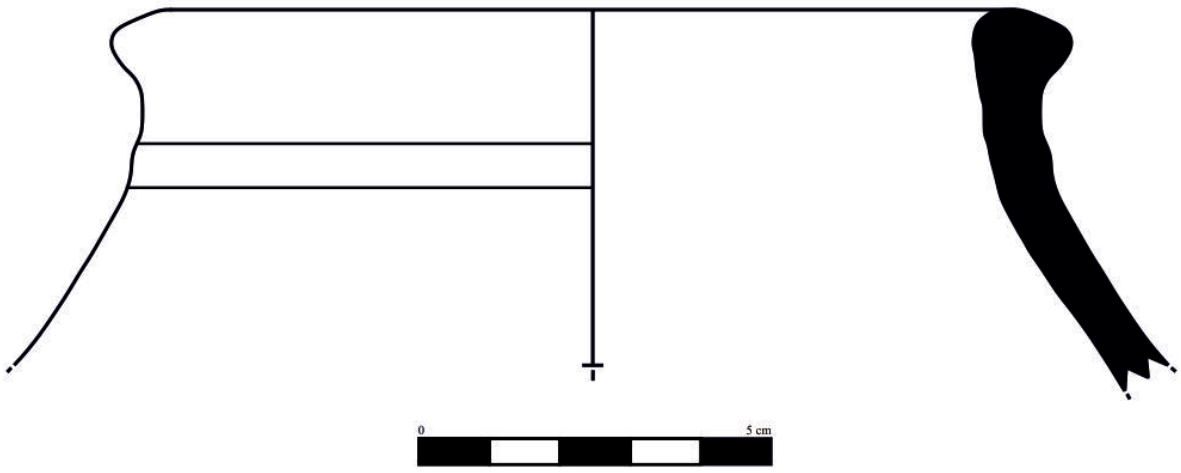
Katalog No:	30	***Levha No:***	**Lev.IV:4**	***Çizim No:***	213
Mal Grubu:	Kabartma Bantlı Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	13 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.8 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güney Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Çömlek örneğinin omuzdan boyuna geçişte kabartma bant bulunmaktadır. Düzgün bir sahip olup yuvarlak gövdeli olduğu düşünülmektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

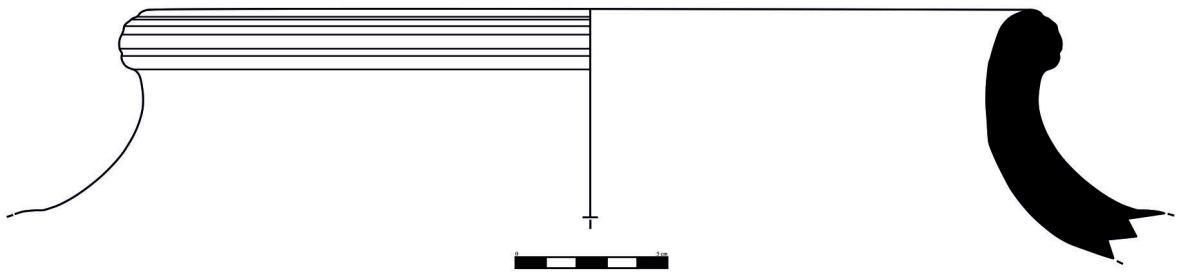
Katalog No:	31	***Levha No:***	**Lev.IV:3**	***Çizim No:***	214
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	12 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/3 pembemsi
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Kabartma Bantlı Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	5 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güney Yamacı 2	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/3 Krem
Tanım:	Parçanın boyun kısmında kabartma bant bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

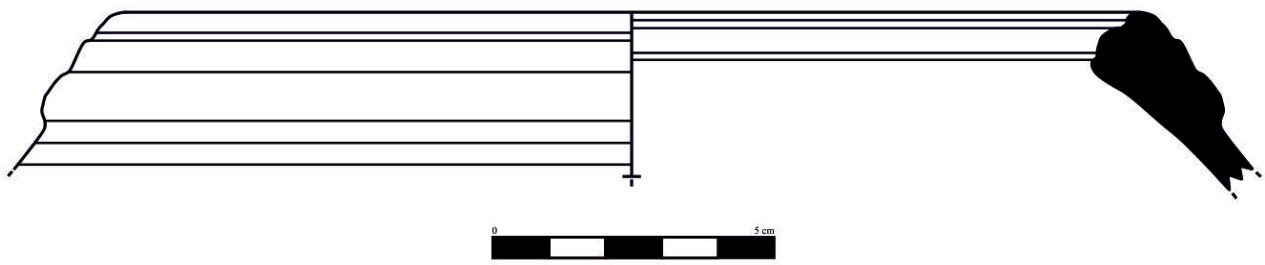
Katalog No:	32	***Levha No:***	**Lev.IV:5**	***Çizim No:***	319
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	29 cm	***Hamur:***	2.5 YR 8/3 Krem
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Yivli Ağız Kenarı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	8.2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Çömleğin ağız kenarında yivler yer almaktadır. Ayrıca kesitten anlaşıldığı kadarıyla gövdeden boyun kısmına keskin bir geçiş vardır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

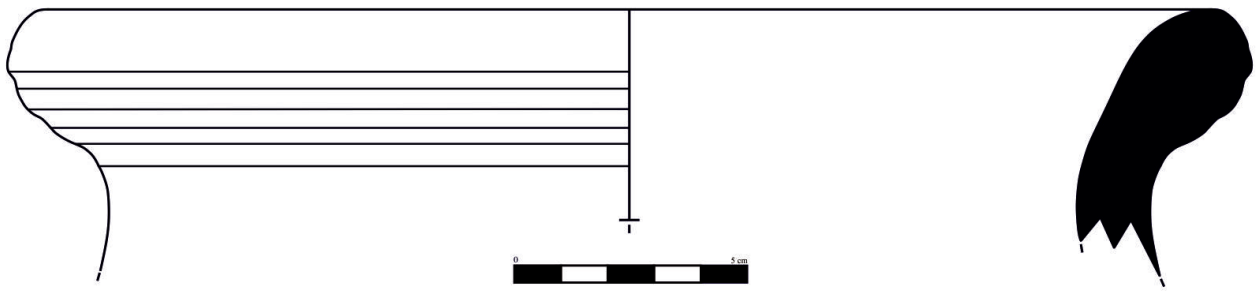
Katalog No:	33	***Levha No:***	**Lev.IV:8**	***Çizim No:***	329
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	18 cm	***Hamur:***	10 YR 5/4 Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	İçe Dönük Yivli Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	2.8 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	5 YR 7/6 Kiremit
Tanım:	Çömleğin ağız kenarının hem dış hem de iç yüzünde yivler bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

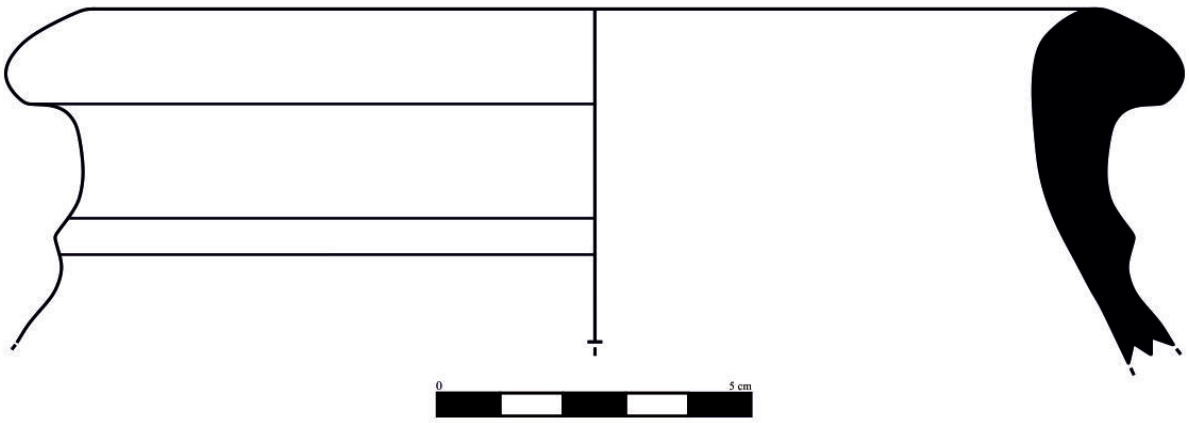
Katalog No:	34	***Levha No:***	**Lev.IV:6**	***Çizim No:***	1
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	25 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Yivli Ağız Kenarı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.1 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Güneyi	***Dış Astar:***	2.5 YR 8/3 Krem
Tanım:	Ağız kenarının dış yüzünde yivler bulunmaktadır. Kesitten çömleğin hafif "S" profilli olduğu düşünülmektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

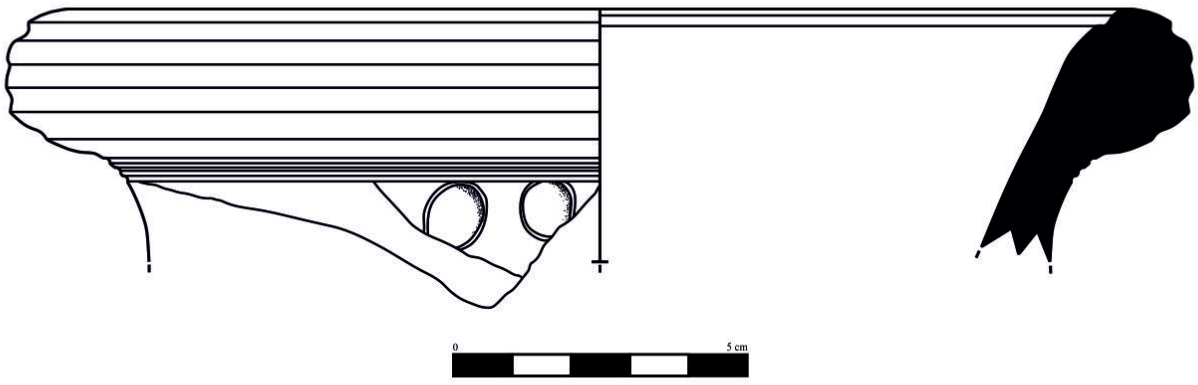
Katalog No:	35	***Levha No:***	**Lev.IV:2**	***Çizim No:***	7
Mal Grubu:	Kabartma Bantlı Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	10 YR 8/2 Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	5.3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Kuzeyi	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/3 Krem
Tanım:	Çömlek örneğinin omuzdan boyuna geçişte bir adet kabartma bant bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

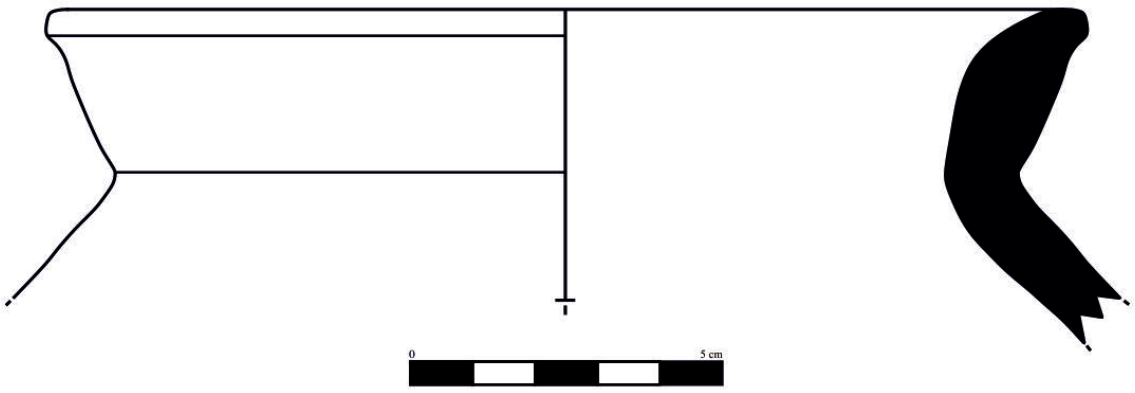
Katalog No:	36	***Levha No:***	**Lev.IV:7**	***Çizim No:***	17
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	18 cm	***Hamur:***	5 YR 8/3 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Yivli Ağız Kenarı	***Dip Çapı:***	4 cm	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***			
Bezeme:	Kazıma ve Baskı Bezeme	***Konum:***	Höyüğün Kuzeyi	***Dış Astar:***	2.5 YR 8/3 Krem
Tanım:	Ağız tablası üzerinde ve dış yüzde alt alta sıralı yivler vardır. Ayrıca gövde kısmına yakın yerde daire şeklinde 2 adet baskı bezeme bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

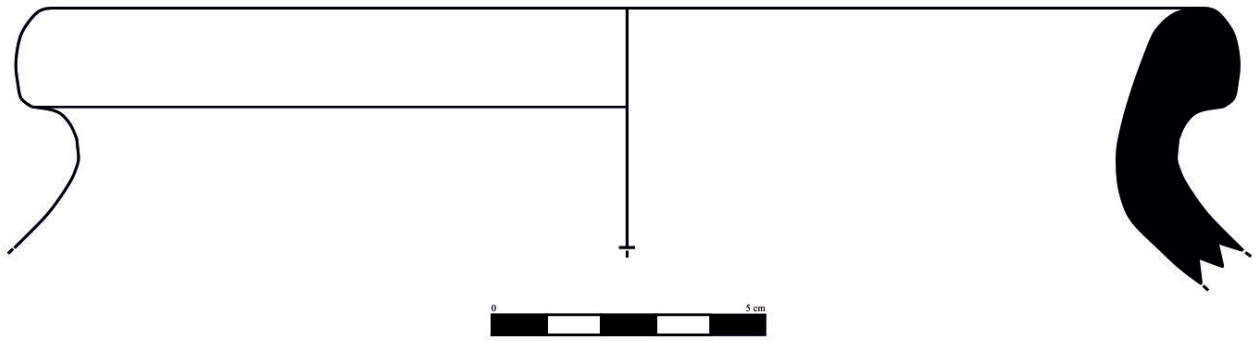
Katalog No:	37	***Levha No:***	**Lev.IV:14**	***Çizim No:***	104
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Bitkisel
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.6 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yamacı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yalın basit bir yüzeye sahip çömleğin keskin içbükey bir boyuna sahiptir. Parçanın iç ve dış yüzünde yoğun olarak bitkisel katkı vardır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	Orta
				Yapım:	Çark

Çizim

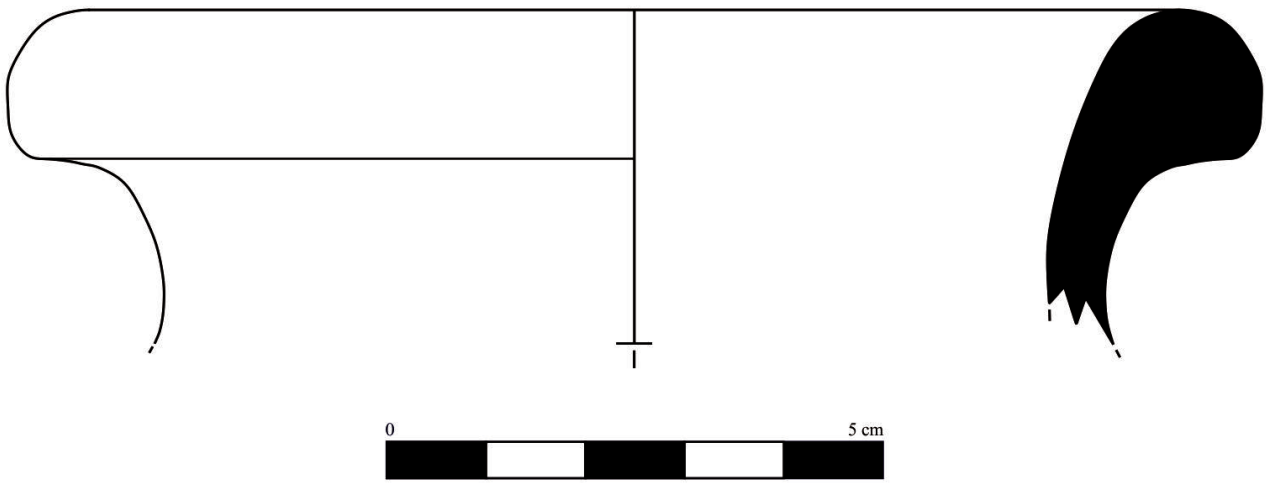
Katalog No:	38	***Levha No:***	**Lev.IV:10**	***Çizim No:***	265
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	21 cm	***Hamur:***	2.5 YR 5/6 Kiremit
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***			
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız kenarlı	***Dip Çapı:***		***Katkı:***	Mika, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 1	***Dış Astar:***	10 YR 7/3 Açık Kahve
Tanım:	"S"profilli bir gövdeye sahip çömleğin yüzeyi yalın basittir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

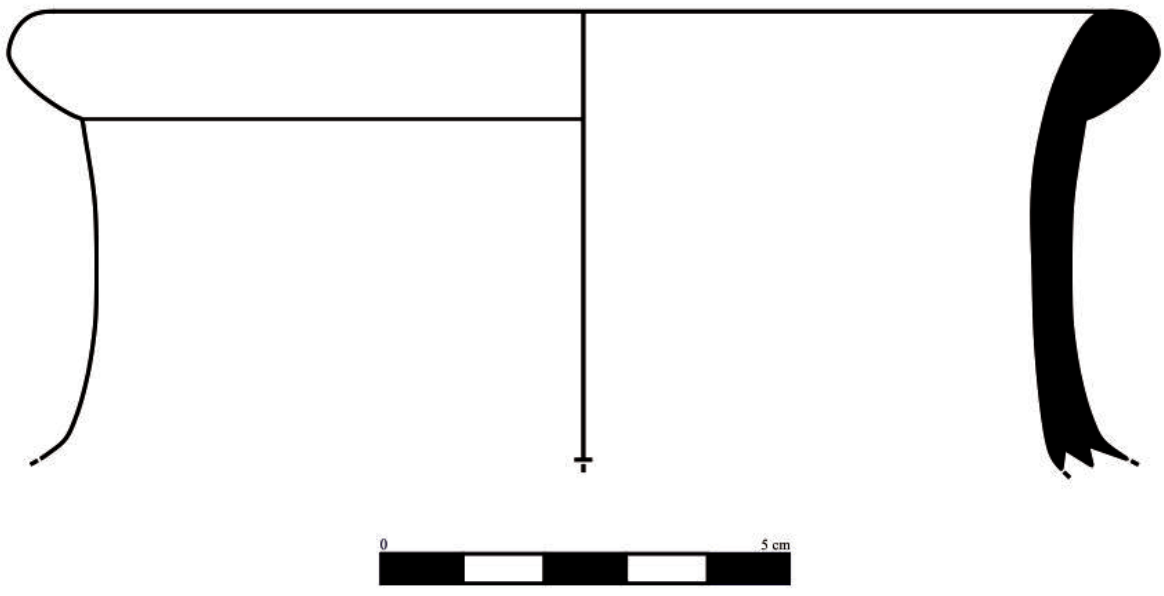
Katalog No:	39	***Levha No:***	**Lev.IV:12**	***Çizim No:***	318
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	11 cm	***Hamur:***	10 YR 5/4 Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	2.5 YR 8/3 Krem
Tanım:	Dar boyunlu bu örneğin yüzeyi yalın basittir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Benzer örnekler katalog kısmında alanın dar olmasından dolayı seramik tanımları bölümünde gösterilmiştir.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

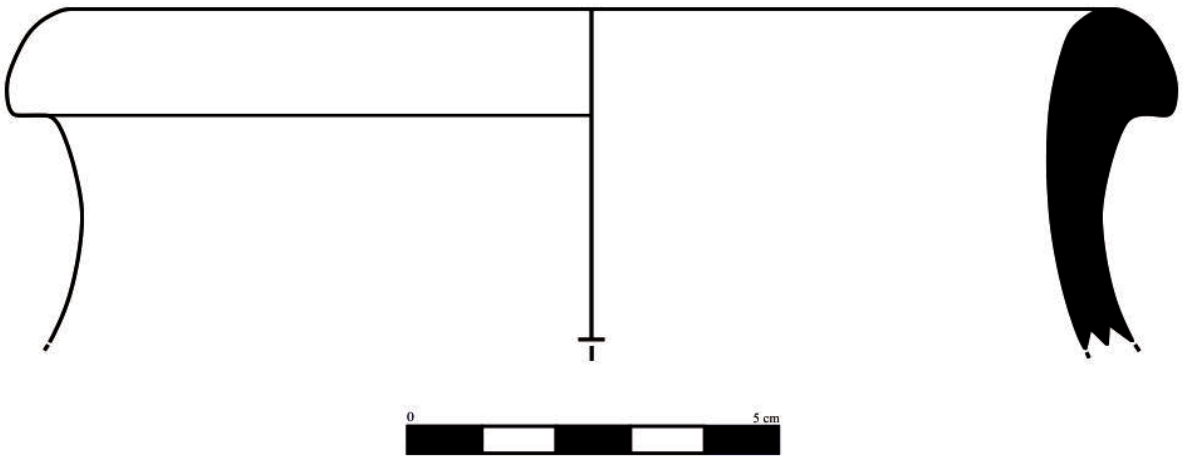
Katalog No:	40	***Levha No:***	**Lev.IV:13**	***Çizim No:***	326
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	13 cm	***Hamur:***	10 YR 7/1gri
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	7.5 YR 7/6 Açık Kahve
Tanım:	Yalın basit bir yüzeye sahip olup dik boyunlu bir profil sergilemektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

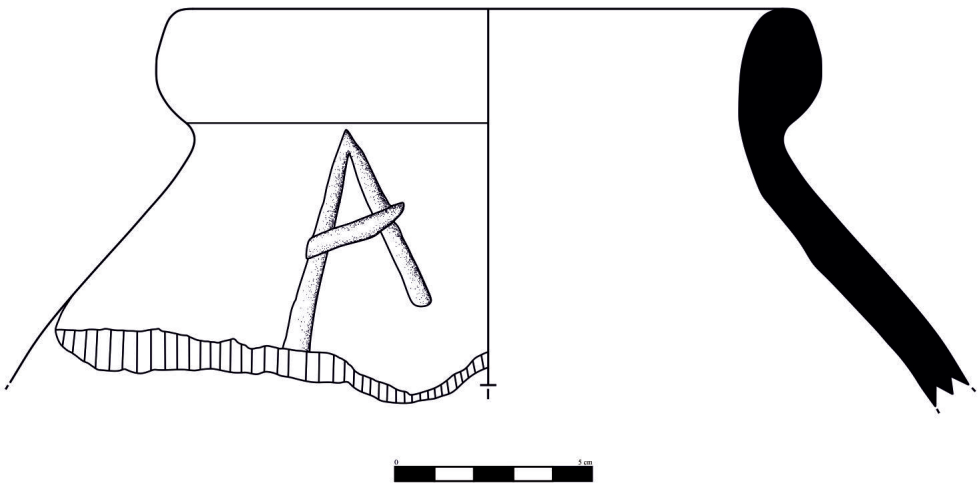
Katalog No:	41	***Levha No:***	**Lev.IV:11**	***Çizim No:***	331
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	14 cm	***Hamur:***	7.5 YR 6/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	2.5 YR 8/3 Krem
Tanım:	Yalın basit bir yüzeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

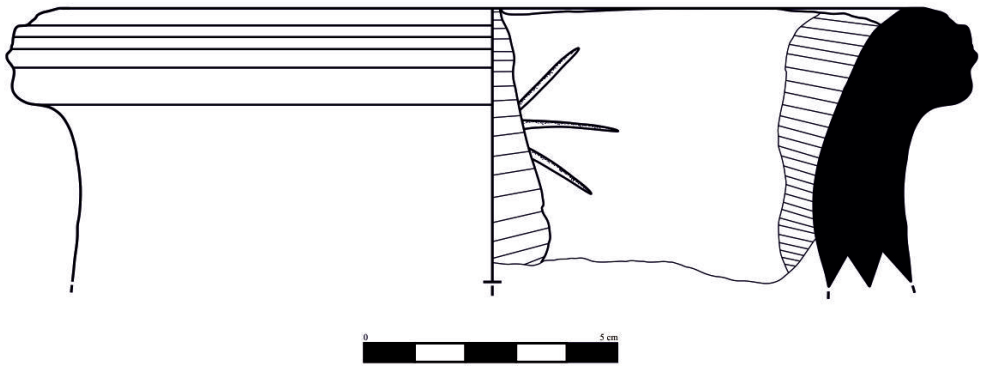
Katalog No:	42	***Levha No:***	**Lev.V:1**	***Çizim No:***	161
Mal Grubu:	Çömlekçi İşaretli Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	17 cm	***Hamur:***	10 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	24.2 cm		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	9.5 cm		
Bezeme:	Kazıma Bezeme	***Konum:***	Kuzey Yamacı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Çömleğin ön yüzünde, ağız kısmın hemen alt bölümünde sivri uçlu bir aletle kazınarak oluşturulmuş "A" harfi yer almaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	---
				Pişme:	Orta
				Yapım:	Çark

Çizim

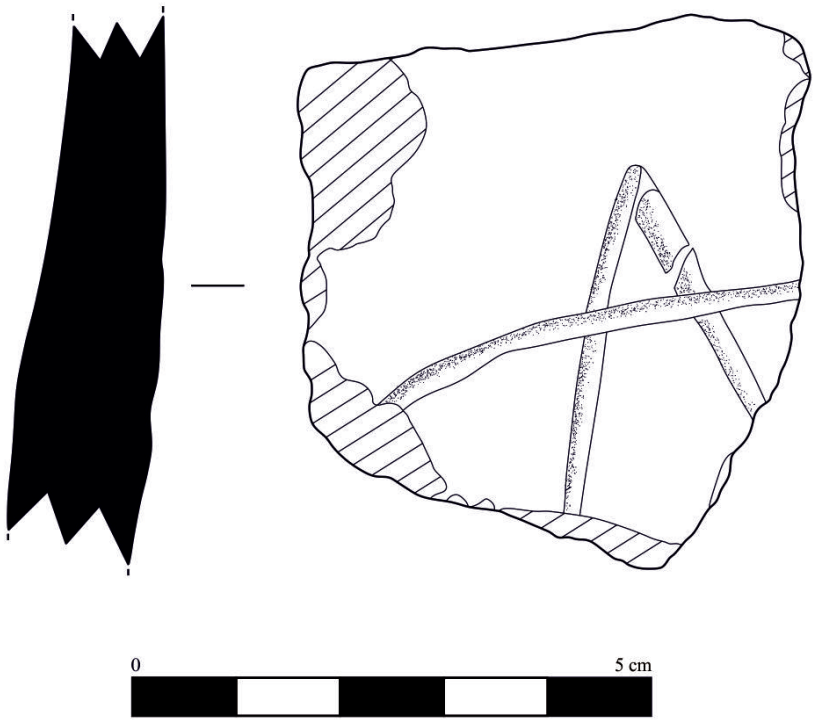
Katalog No:	43	***Levha No:***	**Lev.V:2**	***Çizim No:***	34
Mal Grubu:	Çömlekçi İşaretli Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	17 cm	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Yivli Ağız Kenarı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.9 cm		
Bezeme:	Kazıma Bezeme	***Konum:***	Batı-Yolüstü	***Dış Astar:***	2.5 YR 8/3 Krem
Tanım:	Dışa kalınlaştırılmış yivli ağız kenarlı çömleğin iç yüzünde ağız kenarına yakın kısımda kazıma tekniği ile bir kısmı korunmuş yıldız ya da ışın motifine benzeyen bir çömlekçi işareti yapılmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

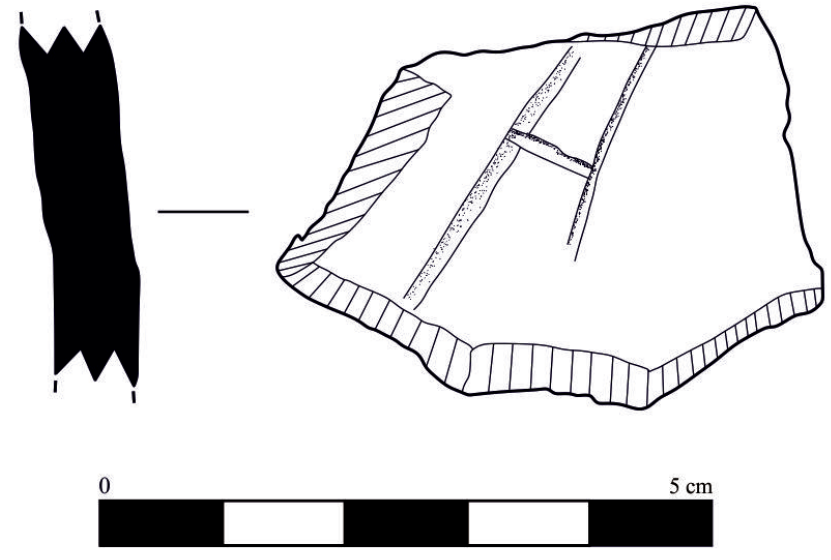
Katalog No:	44	***Levha No:***	**Lev.V:3**	***Çizim No:***	294
Mal Grubu:	Çömlekçi İşaretli Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Kazıma Bezeme	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Gövde parçasının ön yüzünde kazıma bezeme tekniği ile çömlekçi işareti olarak "A" harfi yapılmıştır.			***İç Astar:***	7.5 YR 7/2 Gri
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	El

Çizim

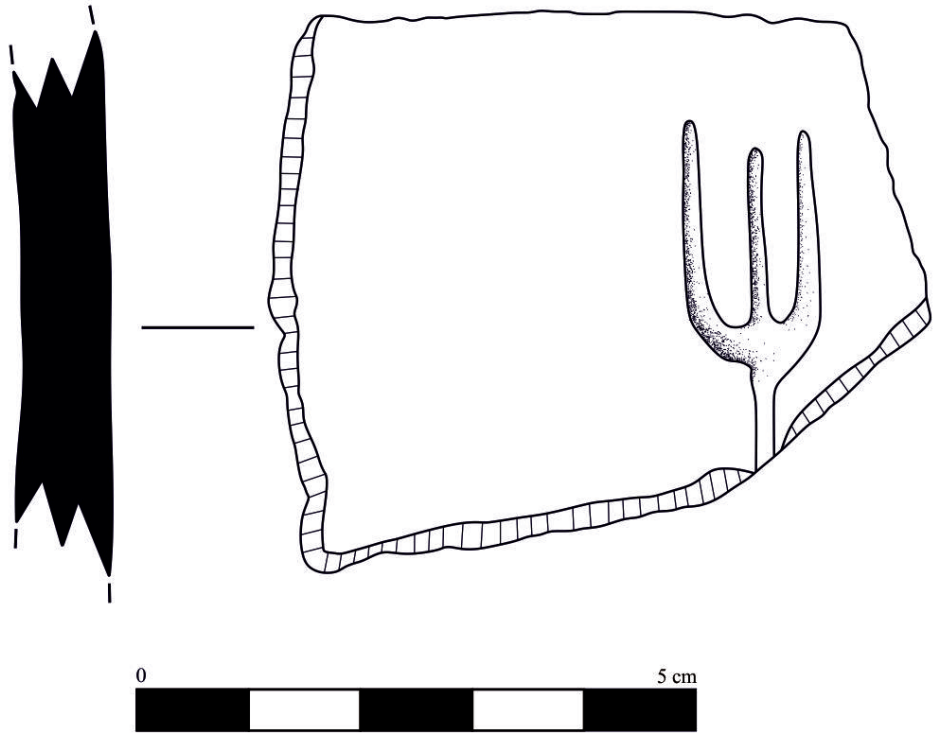
Katalog No:	45	***Levha No:***	**Lev.V:4**	***Çizim No:***	100
Mal Grubu:	Çömlekçi İşaretli Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 5/4 Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel, Kireç
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Kazıma Bezeme	***Konum:***	Orta Alan	***Dış Astar:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Tanım:	Parçanın ön yüzünde kazıma tekniği ile "A" harfine benzeyen bir çömlekçi işaret yapılmıştır. Ancak harfin üst kısmı, seramiğn kırık kısmında kaldığı için tahrip olmuştur.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

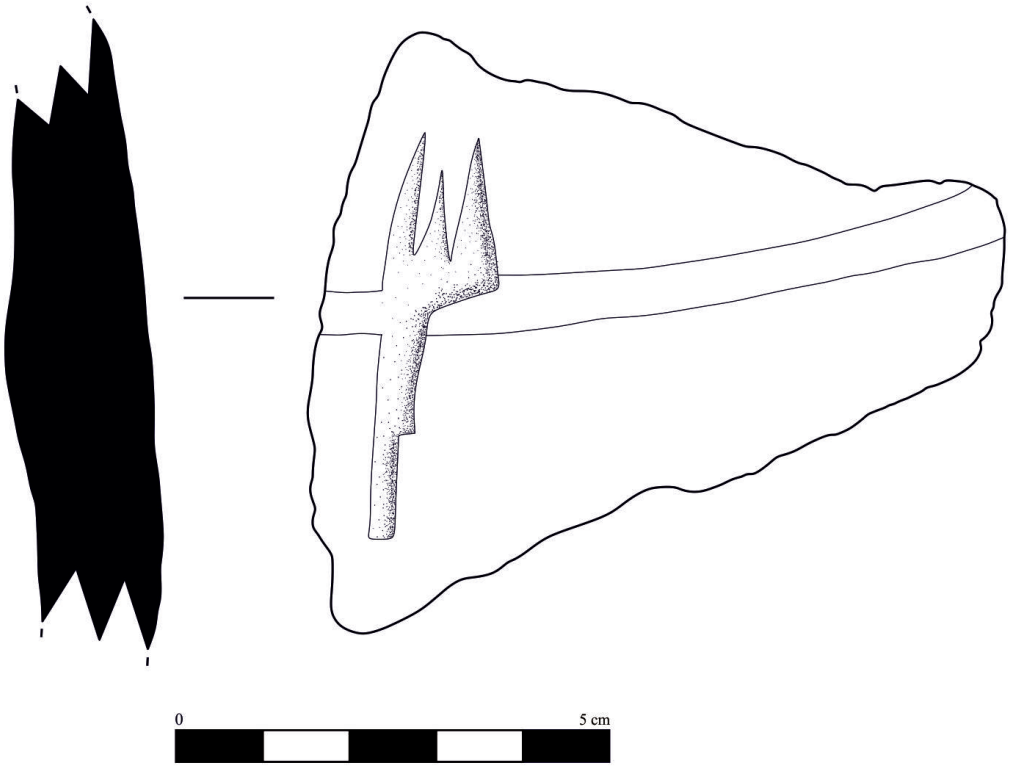
Katalog No:	46	***Levha No:***	**Lev.V:5**	***Çizim No:***	95
Mal Grubu:	Çömlekçi İşaretli Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 6/4 Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Mika, Kum, Bitkisel
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	***Kazıma Bezeme***	***Konum:***	Doğu Yamacı 1	***Dış Astar:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Tanım:	Parçanın ön yüzünde kazıma tekniği ile yaba şeklinde çömlekçi işareti yapılmıştır.			***İç Astar:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	

Çizim

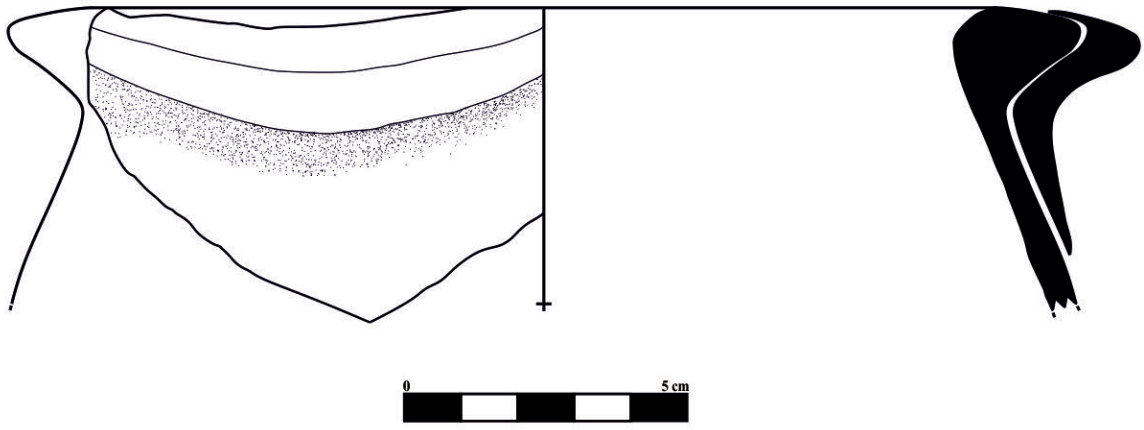
Katalog No:	47	***Levha No:***	**Lev.V:6**	***Çizim No:***	36
Mal Grubu:	Çömlekçi İşaretli Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	----	***Hamur:***	7.5 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç, Bitkisel
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Kazıma Bezeme	***Konum:***	Batı-Yolunüstü	***Dış Astar:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Tanım:	Gövde parçasının ön yüzünde kazıma bezeme tekniği ile yaba şeklinde bir çömlekçi işaret yapılmıştır. Gövde parçasının orta kısmında yatay olarak hafif bir çıkıntı bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

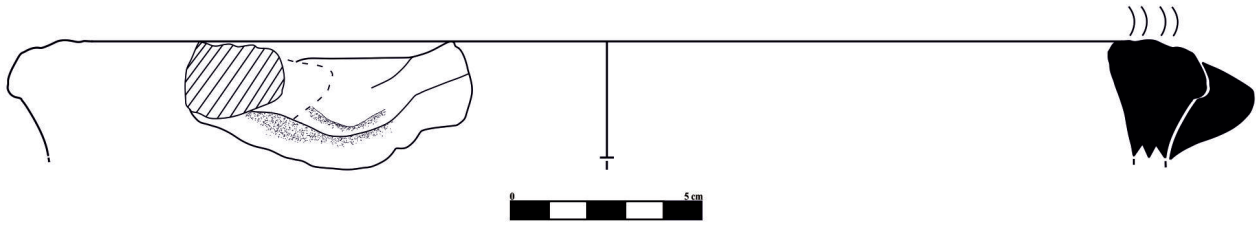
Katalog No:	48	***Levha No:***	**Lev.VI:5**	***Çizim No:***	24
Mal Grubu:	Mutfak Kapları	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	7.5 Yr 8/4 Pembe
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Üçgen Tutamaklı dışa dönük Ağız K.	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Çok az Bitkisel
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	5.2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Kuzeybatısı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Dışa dönük ağız profiline sahip olan bu çömlek örneğinin ağız kenarında üçgen burun tutamağı yeralmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 90.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

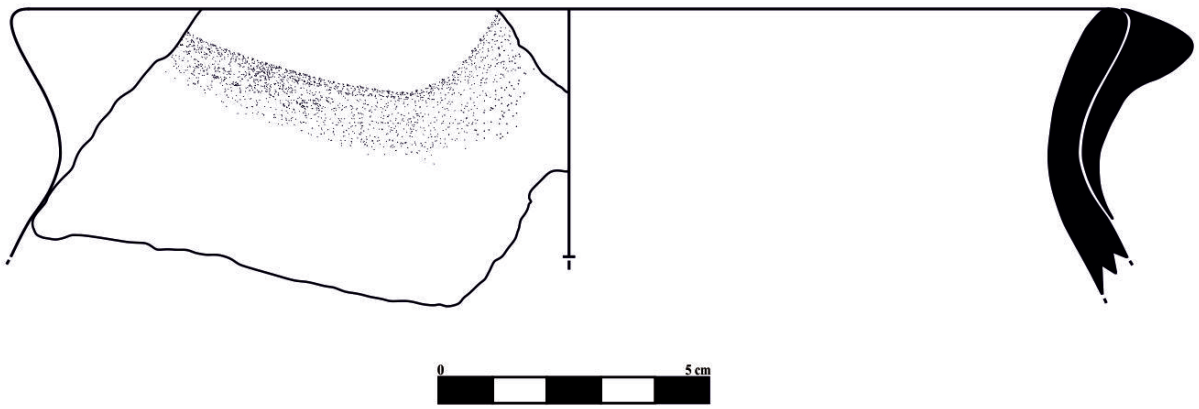
Katalog No:	49	***Levha No:***	**Lev.VI:1**	***Çizim No:***	103
Mal Grubu:	Mutfak Kapları	***Ağız Çapı:***	27 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***			
Adı:	Üçgen Tutamaklı Yivli Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***		***Katkı:***	Kum, Kireç Bitkisel
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yamacı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Seramiğin ağız tablası yivlendirilmiş olup ağız kenarına da üçgen tutamak yaapılmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 90.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	Orta
				Yapım:	---

Çizim

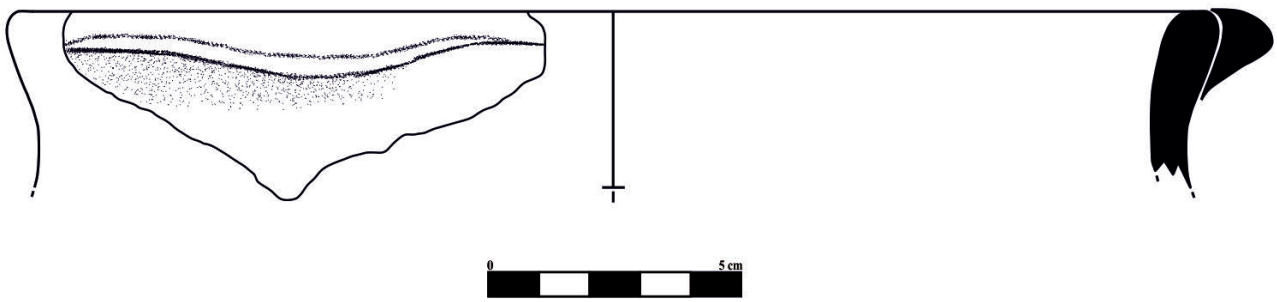
Katalog No:	50	***Levha No:***	**Lev.VI:4**	***Çizim No:***	113
Mal Grubu:	Mutfak Kapları	***Ağız Çapı:***	20 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Üçgen Tutamaklı Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.5 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Kuzey Yamacı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Çömlek örneğinin ağız kenarında üçgen tutamağı bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 90.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

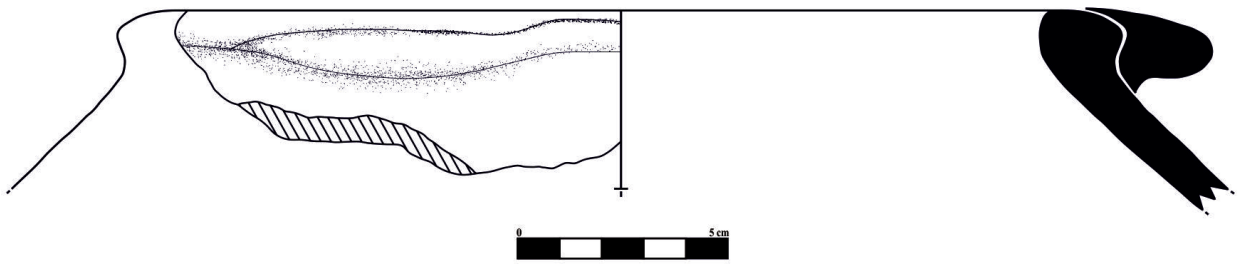
Katalog No:	51	***Levha No:***	**Lev.VI:3**	***Çizim No:***	167
Mal Grubu:	Mutfak Kapları	***Ağız Çapı:***	23 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Üçgen Tutamaklı Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Taşçık, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.4 cm		
Bezeme:		***Konum:***	Kuzeybatı Yamacı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Parçanın ağız kenarında üçgen burun tutamak mevcuttur.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 90.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	El

Çizim

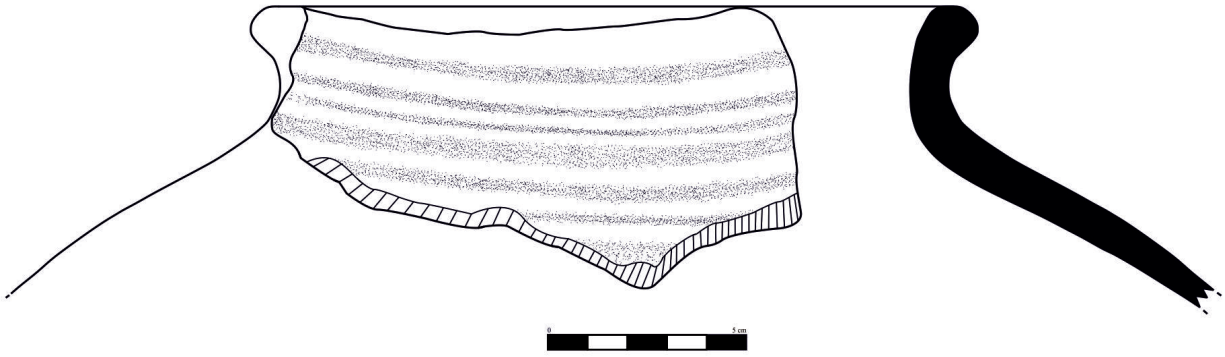
Katalog No:	52	***Levha No:***	**Lev.VI:2**	***Çizim No:***	231
Mal Grubu:	Mutfak Kapları	***Ağız Çapı:***	21 cm	***Hamur:***	10 YR 6/6 Pembemsi Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Üçgen Tutamaklı Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Mika
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneydoğu Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Çömlek örneğinin ağız kenarında üçgen tutamağı bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 90.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	Orta
				Yapım:	Çark

Çizim

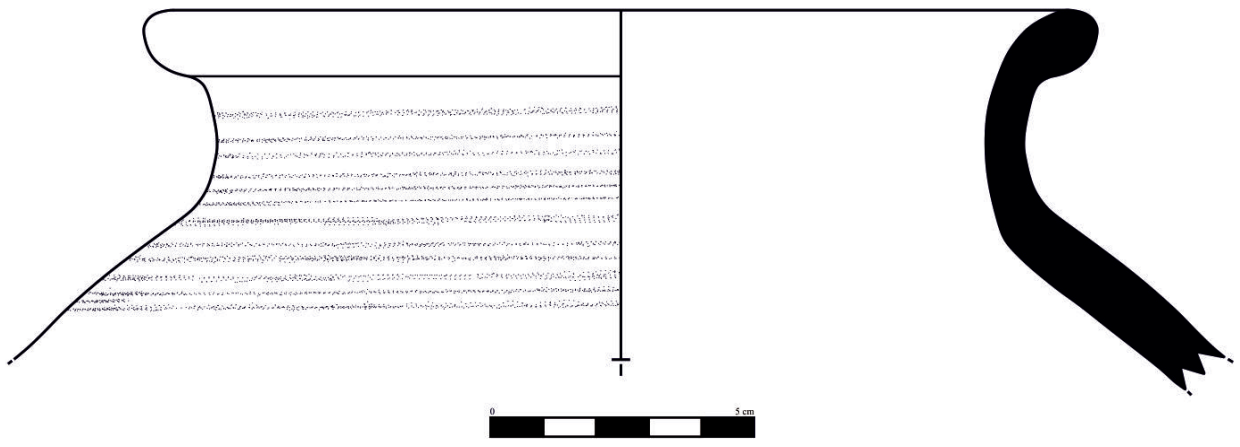
Katalog No:	53	***Levha No:***	**Lev. VII:1**	***Çizim No:***	20
Mal Grubu:	Saklı Astarlı Mallar	***Ağız Çapı:***	17 cm	***Hamur:***	10 YR 7/3 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Taşçık
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	7.5 cm		
Bezeme:	Saklı Astar Bezeme	***Konum:***	Höyüğün Kuzeyi	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Parçanın ağız kenarı altından itibaren astarın bez yada dişli bir alet ile sıyrıltılmasıyla ince şeritler halinde saklı astar bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 110..			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

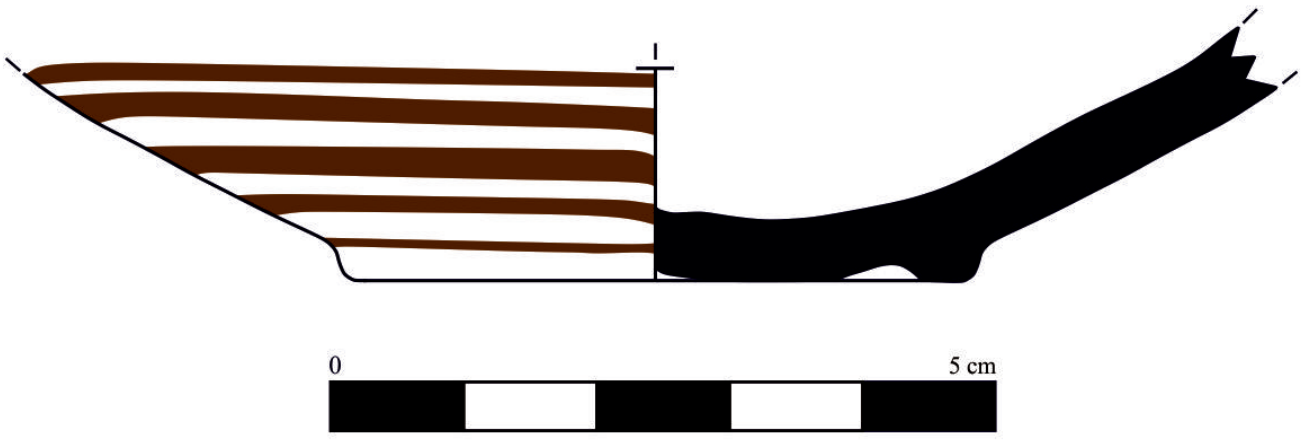
Katalog No:	54	***Levha No:***	**Lev. VII:2**	***Çizim No:***	86
Mal Grubu:	Saklı Astarlı Mallar	***Ağız Çapı:***	17 cm	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Mika, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	6.6 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Güneyi	***Dış Astar:***	2.5 YR 8/3 Krem
Tanım:	Parçanın ağız kenarı altından itibaren astarın bez yada dişli bir alet ile sıyrıltılmasıyla ince şeritler halinde saklı astar bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 110..			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

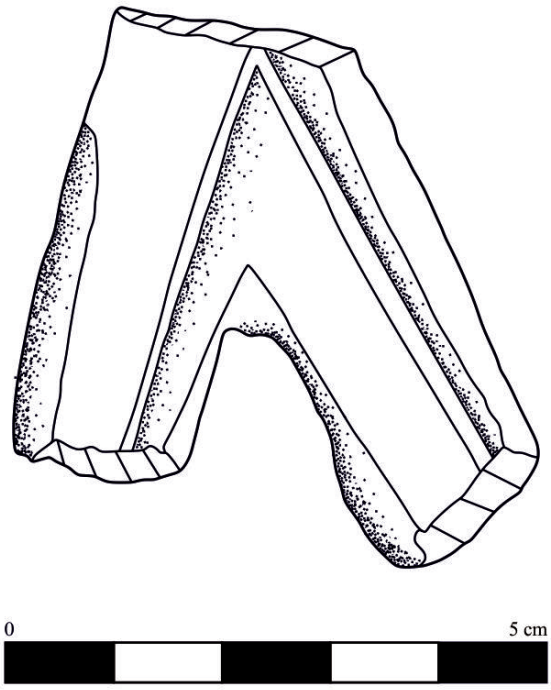
Katalog No:	55	***Levha No:***	**Lev. VII:7**	***Çizim No:***	64
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 8/3 Krem
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Halka Dip	***Dip Çapı:***	4.4 cm	***Katkı:***	Kireç
Formu:	---	***Yükseklik:***	1.5 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme, 7.5 YR 4/4 Kahve	***Konum:***	Batı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Dip parçasının dış yüzünde kahverengi boya ile beş adet boya bant bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97..			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	Çok İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

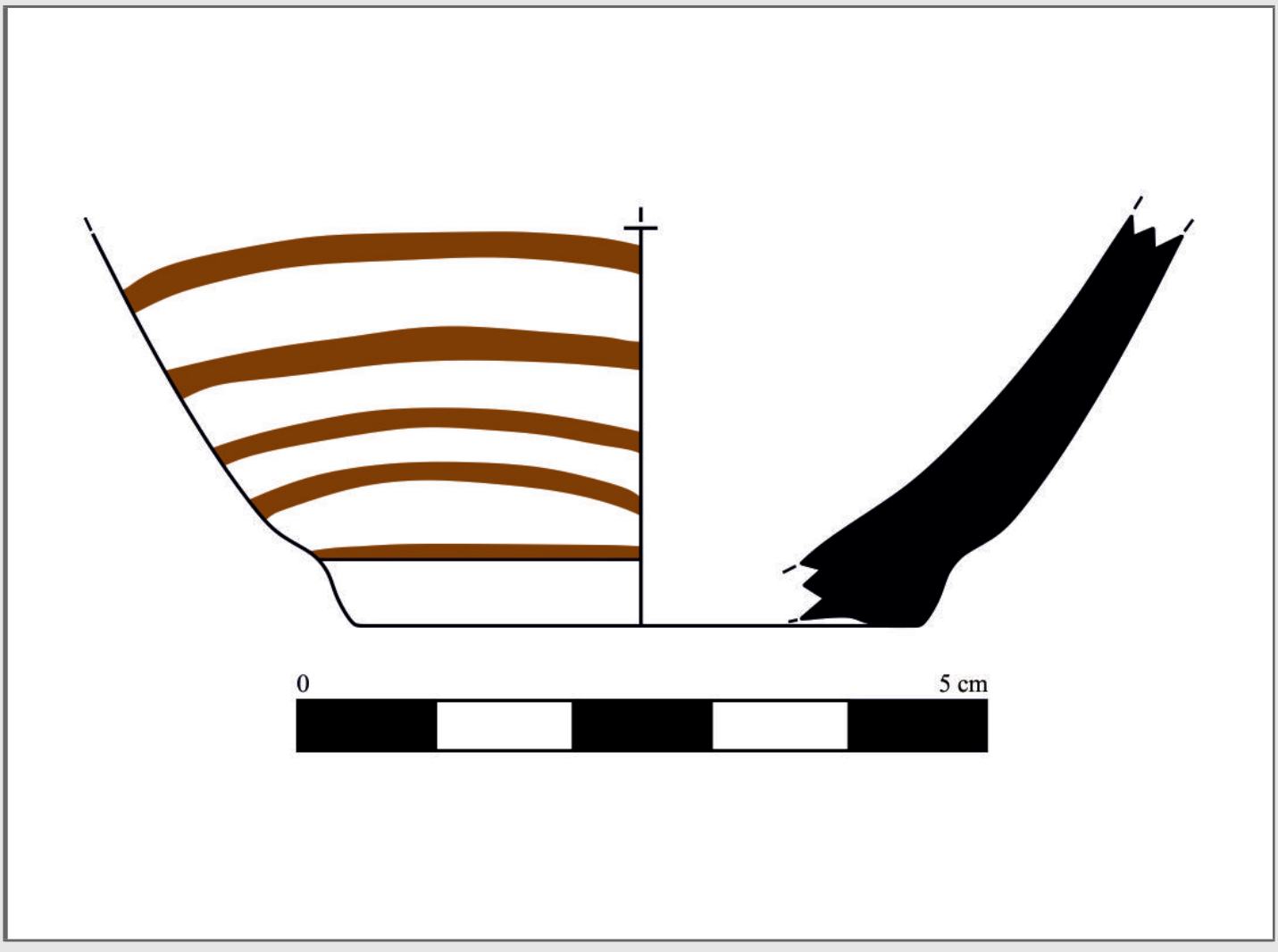
Katalog No:	56	***Levha No:***	**Lev. VII:9**	***Çizim No:***	76
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Kaide Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Kum
Formu:	------	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Güneybatısı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Üçayak parçasına ait olup bir kısmı korunmuştur. Yalın basit yüzeylidir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

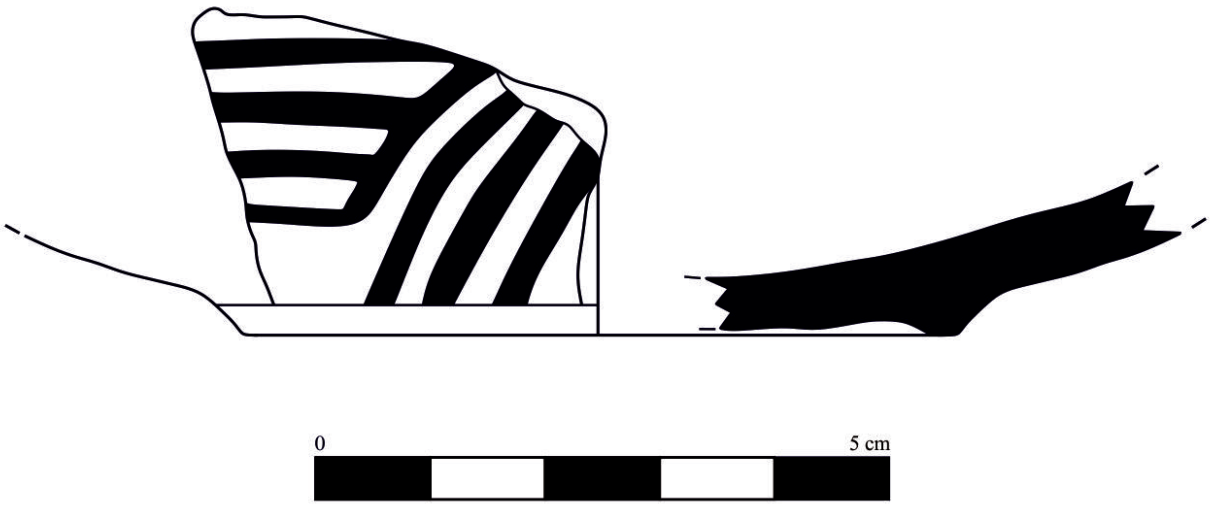
Katalog No:	57	***Levha No:***	**Lev. VII:4**	***Çizim No:***	91
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 7/3 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Halka Dip	***Dip Çapı:***	4 cm	***Katkı:***	Kireç
Formu:	---	***Yükseklik:***	2.9 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme, 7.5 YR 5/3 Kahve	***Konum:***	Höyüğün Kuzeybatısı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Parçanın dış yüzünde kahverengi boya ile beş adet yatay bant boya bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97..			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

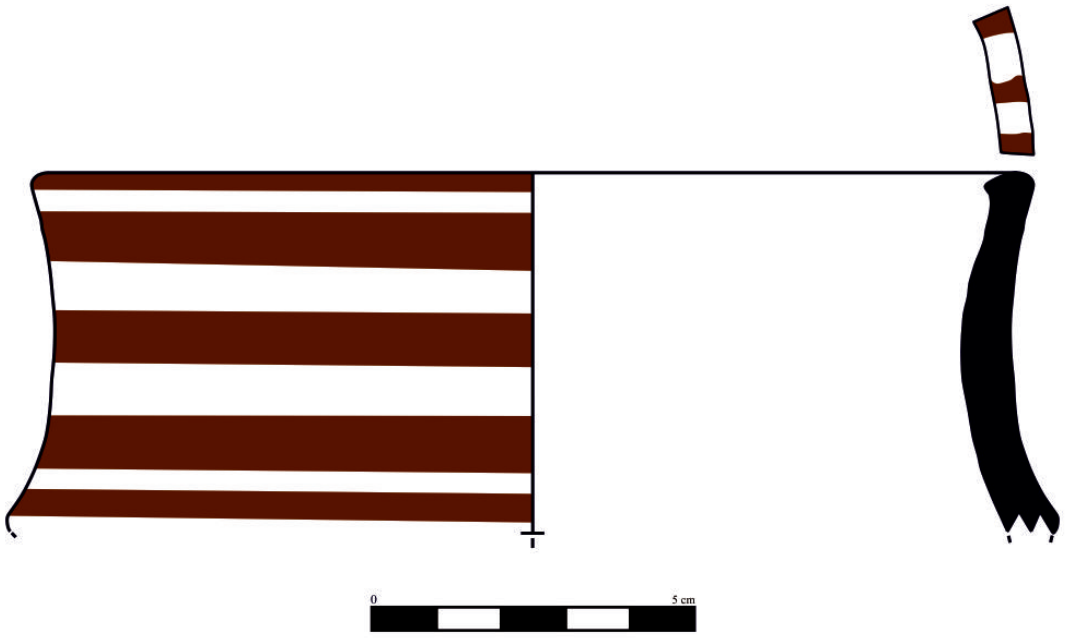
Katalog No:	58	***Levha No:***	**Lev. VII:5**	***Çizim No:***	314
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Halka Dip	***Dip Çapı:***	6 cm	***Katkı:***	Kum
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme, 7.5 YR 3/1 Siyah	***Konum:***	Güneybatı Yamacı2	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/3 Krem
Tanım:	Parçanın dış yüzünde siyah renk boya ile yatay ve dikey olarak bant boya bezemeler bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97..			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

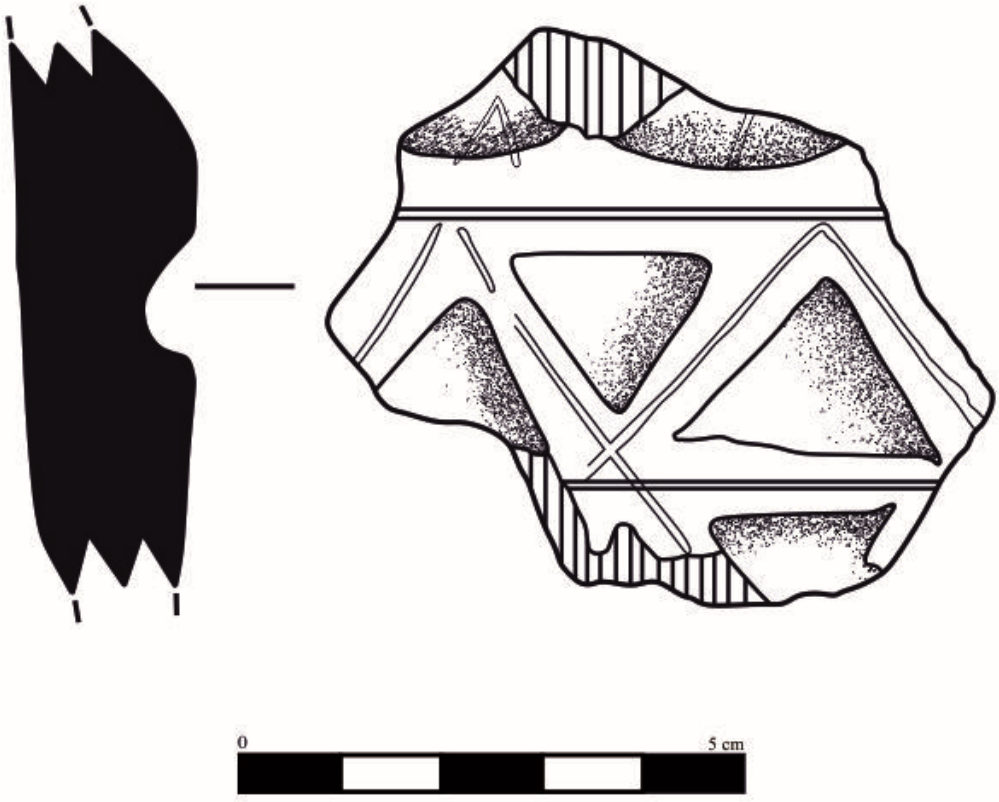
Katalog No:	59	***Levha No:***	**Lev. VII:3**	***Çizim No:***	157
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	15 cm	***Hamur:***	Gley 1 5 N Gri
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Omurgalı Dışa Çekik Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	5.6 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme, 5 YR 3/2 Koyu Kahve	***Konum:***	Höyüğün Kuzeybatısı	***Dış Astar:***	5 YR 7/3 Açık Kahve
Tanım:	Çömleğin ağız tablası üzerinde ve dış yüzünde koyu kahverenginde oldukça düzgün yapılmış yatay bant boya bezemeler var.			***İç Astar:***	7.5 YR 7/4 P. Kahve
Benzerleri:	Bkz.s. 97..			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

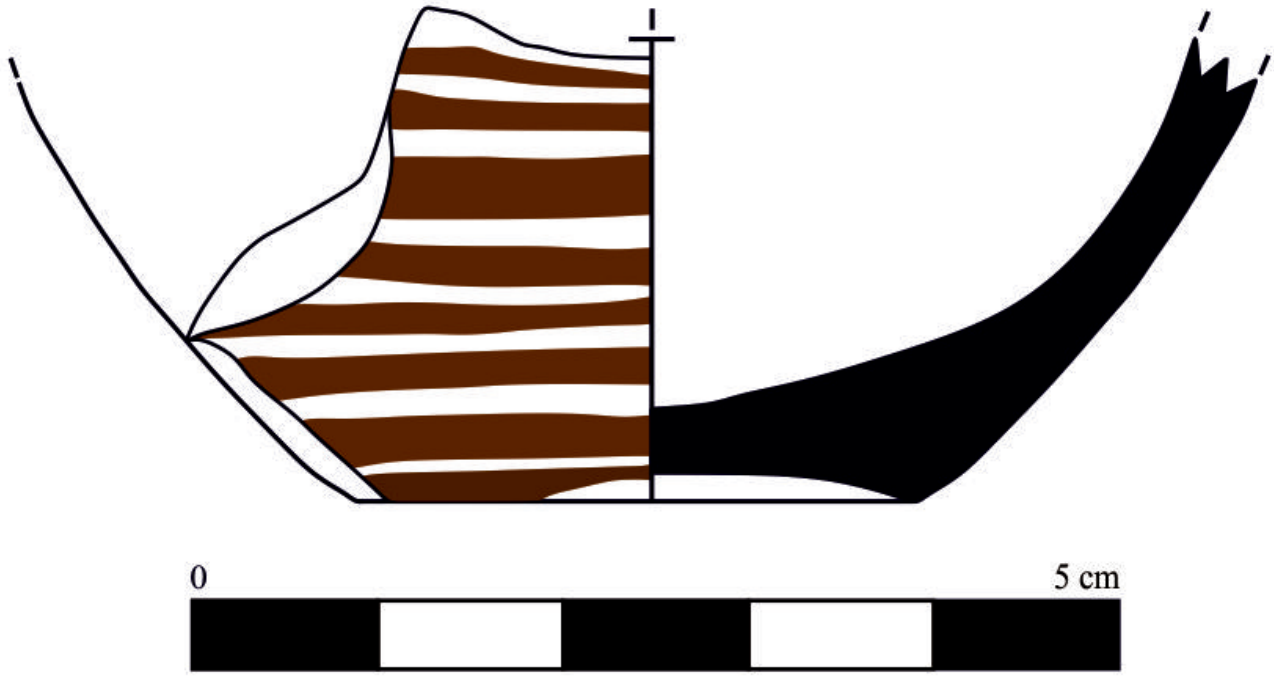
Katalog No:	60	***Levha No:***	**Lev. VII:8**	***Çizim No:***	277
Mal Grubu:	Yalın Basit Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 8/2 Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Ajur ve Kazıma Bezeme	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	5 Y 8/2 Yeşilimsi Devetüyü
Tanım:	Parçanın üzerinde ajur bezeme ile ters ve düz üçgenler yapılmıştır. Bu üçgenlerin dış kısmında ise kazıma çizgiler ile üçgen bordürler yapılmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 83-85.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	El

Çizim

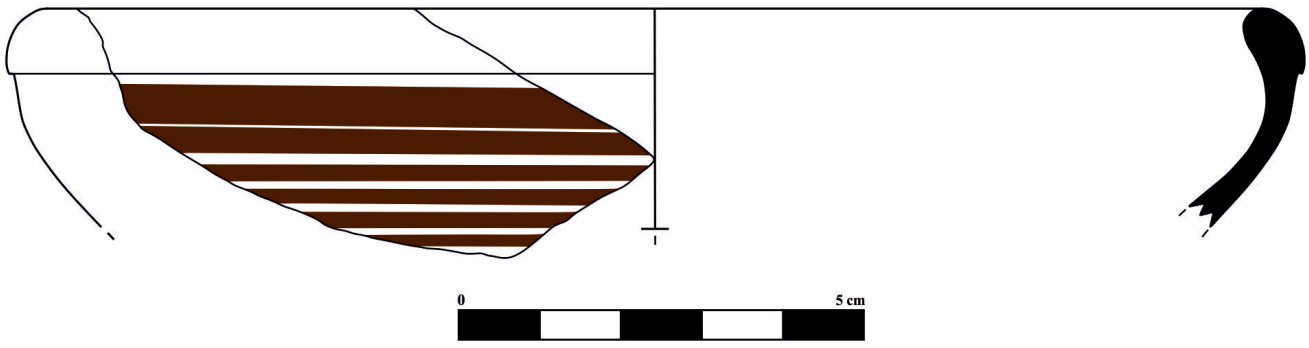
Katalog No:	61	***Levha No:***	**Lev. VII:6**	***Çizim No:***	310
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	6.6 cm		
Adı:	Düz Dip	***Dip Çapı:***	3 cm	***Katkı:***	Kum
Formu:	---	***Yükseklik:***	2.5 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme, 7.5 YR 3/1 Koyu Kahve	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Parçanın dış yüzünde sekiz adet koyu kahverengi boya ile yatay bant boya bezemeler bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97..			***Açkı:***	---
				Pişme:	Çok İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

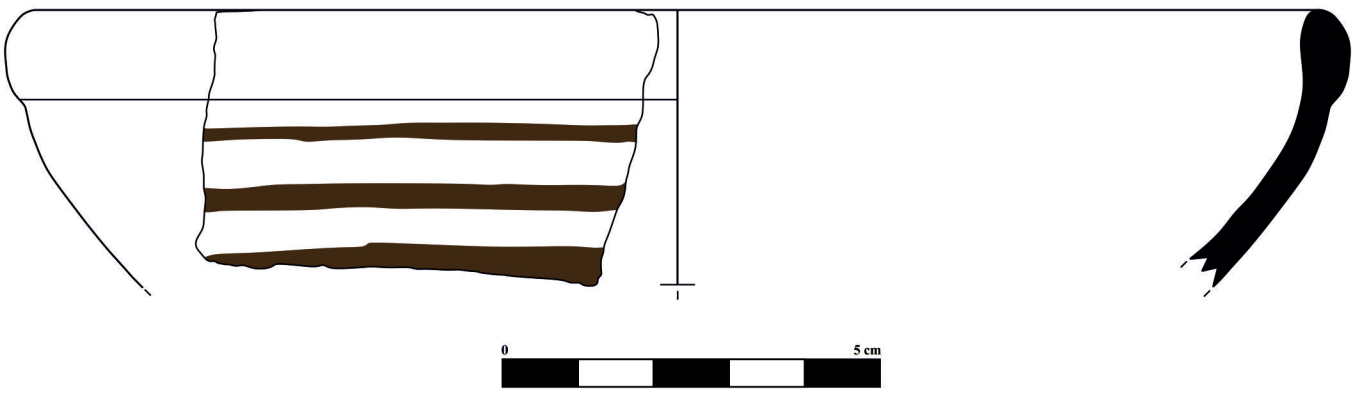
Katalog No:	62	***Levha No:***	**Lev.VIII:1**	***Çizim No:***	52
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Mallar	***Ağız Çapı:***	15 cm	***Hamur:***	10 YR 8/3 Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	15 cm		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç, Mika
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	2.6 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme 5 YR 3/2 Koyu kahverengi	***Konum:***	Höyüğün Güneybatısı	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/3 Sarımsı Devetüyü
Tanım:	Yuvarlak gövdeli ince cidarlı kase örneğinin dış yüzünde koyu kahverenginde birbirine paralel olarak yapılmış yatay bant boya bezemeler yer almaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

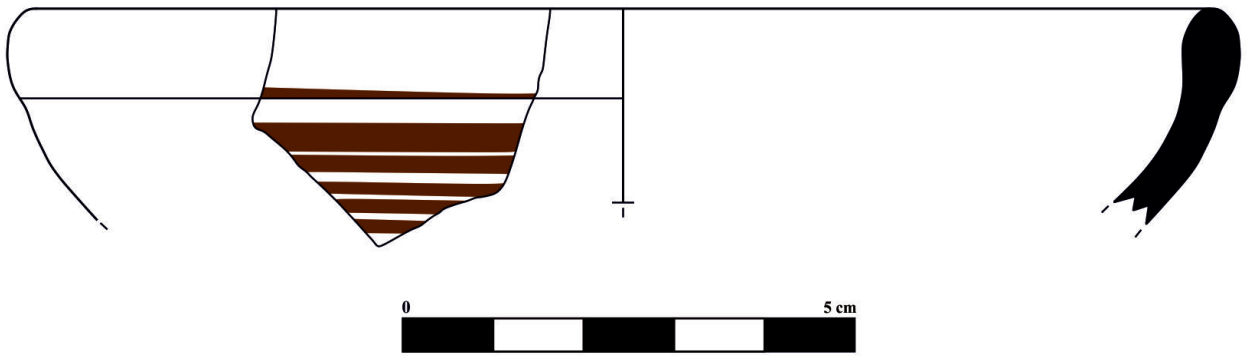
Katalog No:	63	***Levha No:***	**Lev.VIII:2**	***Çizim No:***	55
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	17 cm	***Hamur:***	2.5 Y 8/3 Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	16.5 cm		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	3.4 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme 10 YR 4/2 Koyu Grimsi Kahve	***Konum:***	Batı- Yol Üstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yuvarlak gövdeli ince cidarlı olup koyu grimsi kahverengi boya ile yapılmış üç adet yatay bant boya bezeme bulunmaktadır. Pişmeden dolayı renk değişimine uğramıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

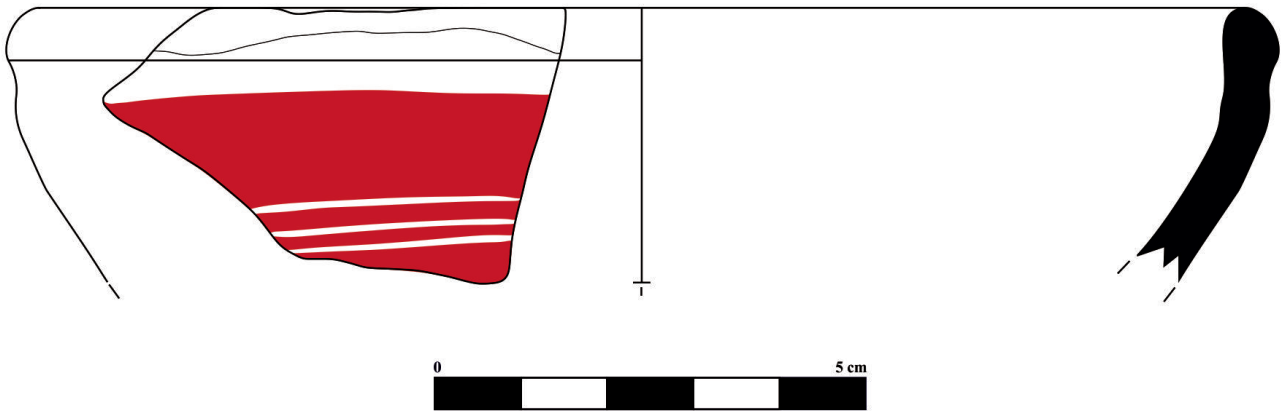
Katalog No:	64	***Levha No:***	**Lev.VIII:6**	***Çizim No:***	101
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Basit Yalın Mal	***Ağız Çapı:***	13 cm	***Hamur:***	2.5 Y 7/2 Grimsi Krem
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	12.8 cm		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Kum
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	2.1 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme 7.5 YR 4/2 Koyu Kahve	***Konum:***	Batı Yamacı	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/2 Krem
Tanım:	Yuvarlak gövdelidüzgün cidarlı kase örneğinin dış yüzünde koyu kahverengi boya ile yapılmış yatay bant boyalar mevcuttur.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97.			***Açkı:***	***Yok***
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

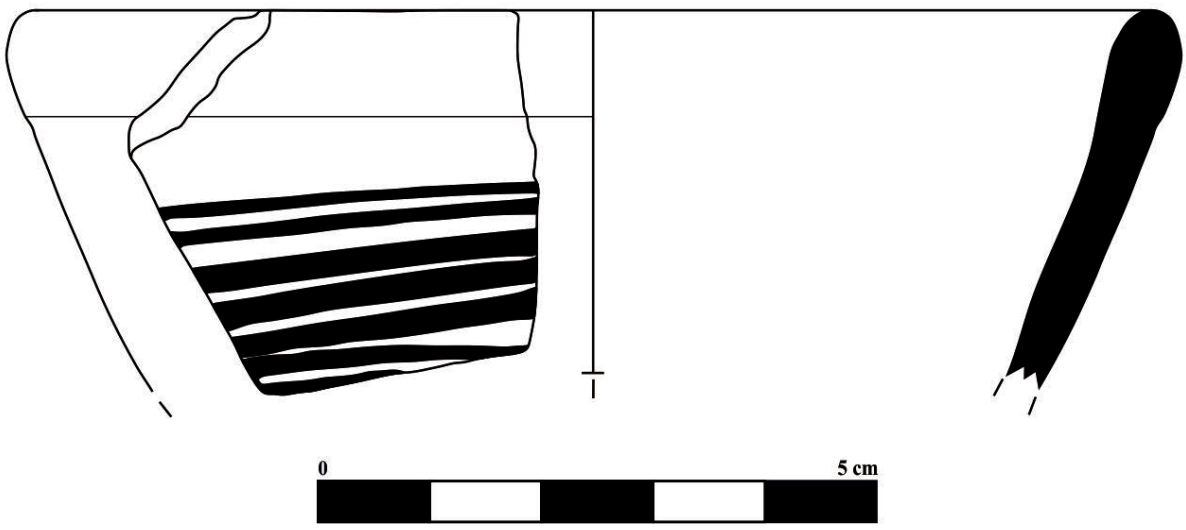
Katalog No:	65	***Levha No:***	**Lev.VIII:4**	***Çizim No:***	12
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	14 cm	***Hamur:***	5 YR 8/3 Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	14.2 cm		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	3.2 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme 2.5 YR 5/6 Kırmızı	***Konum:***	Höyüğün Kuzeyi	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Seramiğin dış yüzünde kırmızı renk boya ile kalın ve ince yatay bant boya bezemeler bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

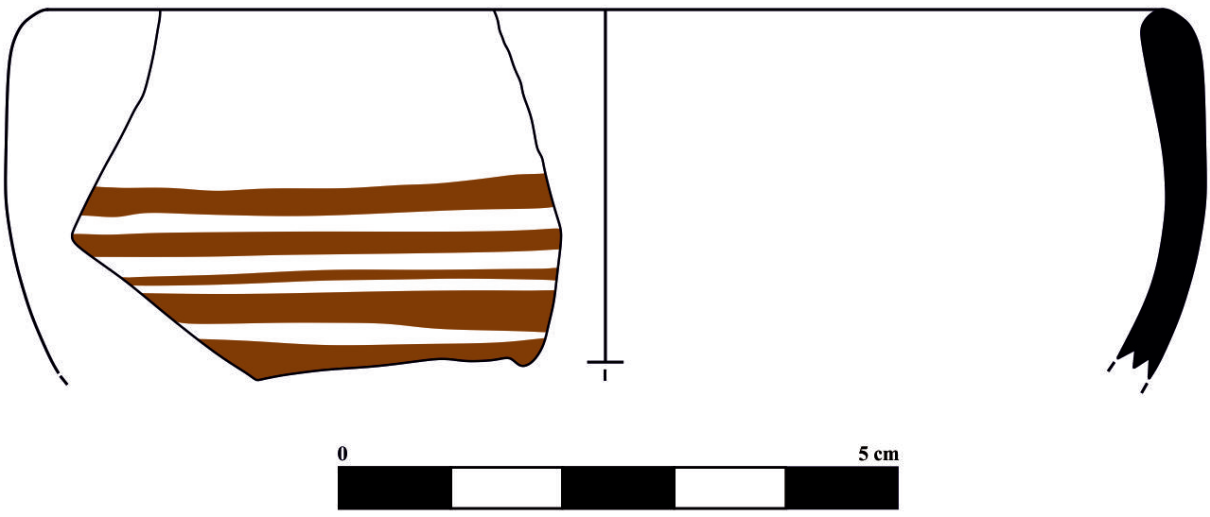
Katalog No:	66	***Levha No:***	**Lev.VIII:11**	***Çizim No:***	11
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/3 Pembe
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	9.4 cm		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	3.2 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme 7.5 YR 2.5/1 Siyah	***Konum:***	Höyüğün Kuzeyi	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Dik cidarlı içbükey daralan bir gövdeye sahip olup seramiğin dış yüzünde siyah renk boya ile yatay bant boya bezmeler yapılmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

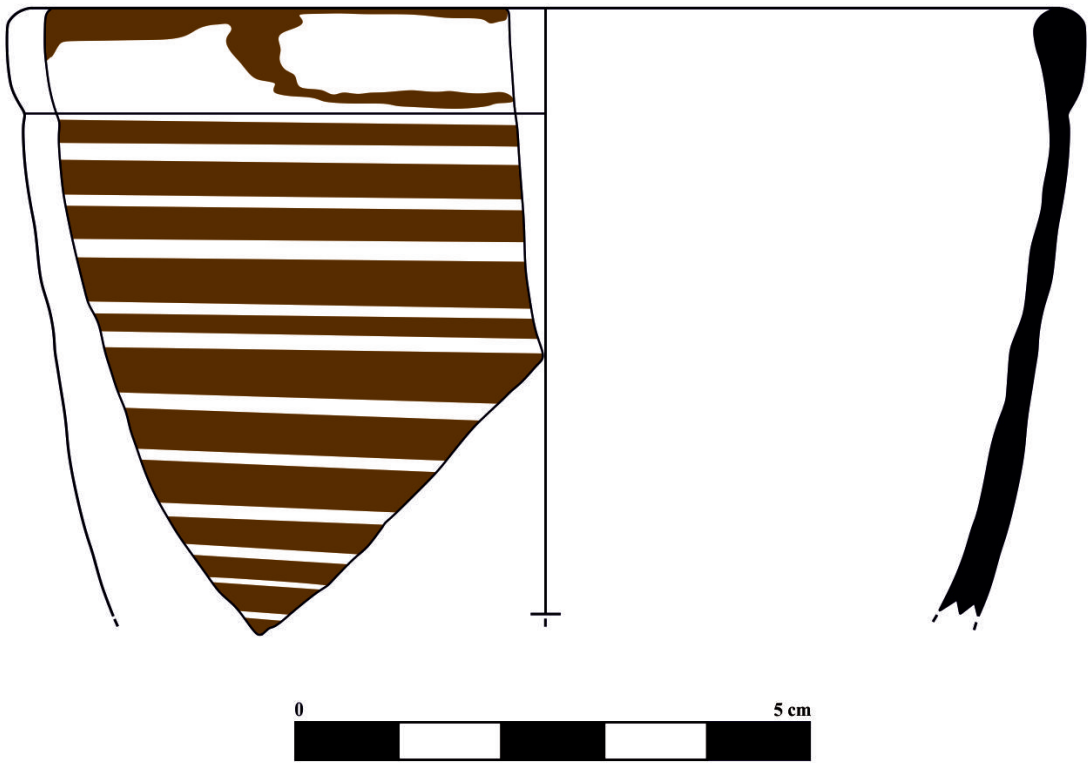
Katalog No:	67	***Levha No:***	**Lev.VIII:8**	***Çizim No:***	21
Mal Grubu:	Boya Bant Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/4 Pembe
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	10.6 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Mika
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	3.1 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme 2.5 YR 3/2 Kahve	***Konum:***	Höyüğün Kuzeybatısı	***Dış Astar:***	2.5 YR 6/6 Açık Kırmızı
Tanım:	Yuvarlak gövdeli ince cidarlıdır. Seramiğin dış yüzünde kahverengi boya ile beş adey yatay bant boya bezeme yapılmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

Katalog No:	68	***Levha No:***	**Lev.VIII:7**	***Çizim No:***	58
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/3 Pembemsi Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	9.5 cm		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Mika, Kireç
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	5.8 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme 7.5 YR 4/2 Kahve	***Konum:***	Höyüğün Batısı -Yol Üstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Parçanın dış yüzünde kahverengi boya ile birbirine paralel boya bant bezeme yapılmıştır. Ağız kenarının dış yüzünde boya bant tahrip olmuştur. Ayrıca cidar kalınlığı düzensizdir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

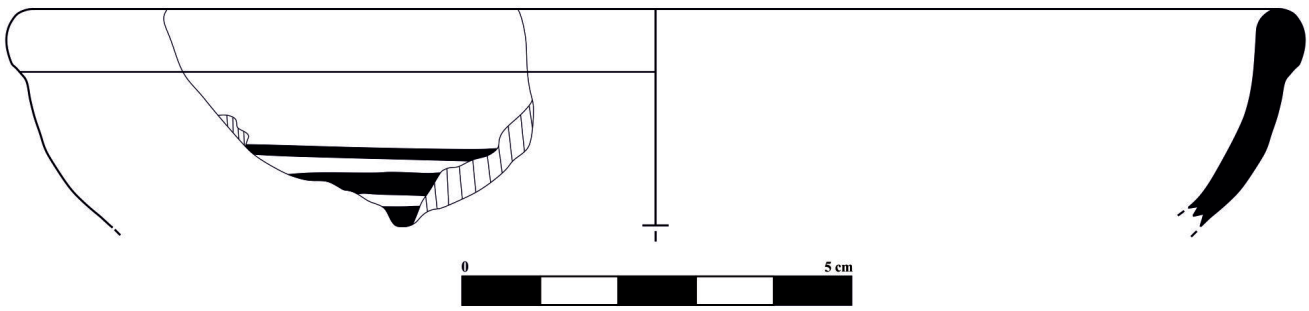
Katalog No:	69	***Levha No:***	**Lev.VIII:9**	***Çizim No:***	312
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	13 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	13 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	3.4 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme 7.5 YR 3/1 Siyah	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	2.5 YR 8/3 Krem
Tanım:	Dik bir cidara sahip kase örneğinin dış yüzündesiyah renk boya ile oldukça düzgün yapılmış üç adet yatay bant boya bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

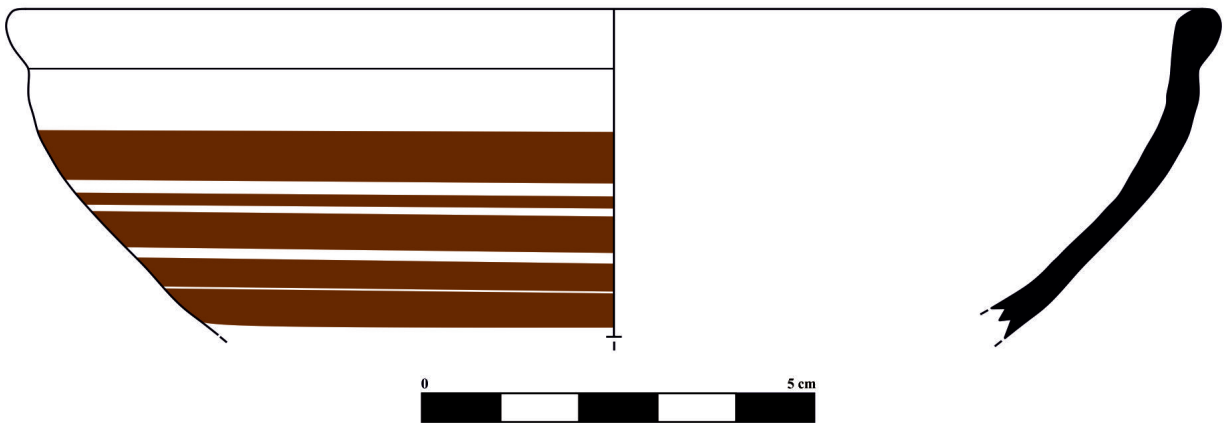
Katalog No:	70	***Levha No:***	**Lev.VIII:5**	***Çizim No:***	315
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	15.6 cm		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	2.7 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme 10 YR 3/1 Siyah	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/3 Krem
Tanım:	Seramiğin dış yüzünde kısmen korunmuş 3 adet siyah renk yatay bant boya bezeme yer almaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

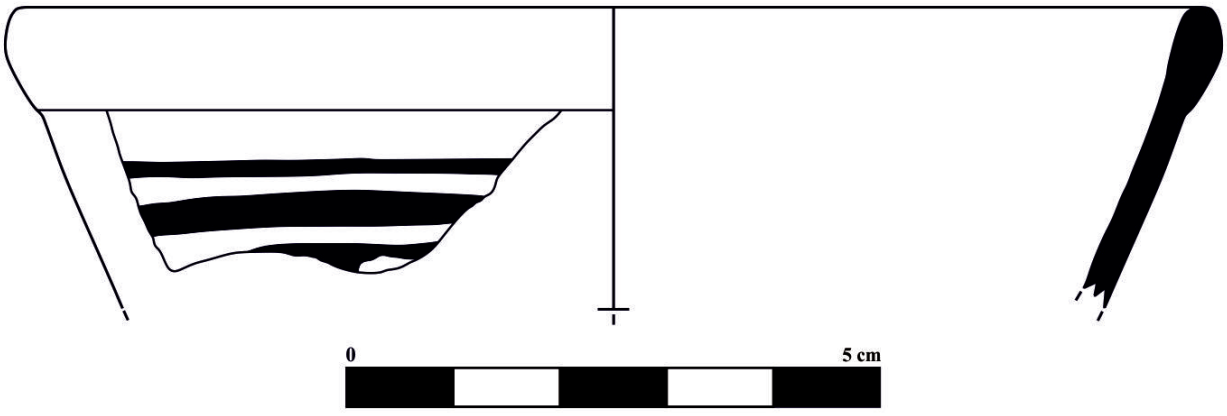
Katalog No:	71	***Levha No:***	**Lev.VIII:3**	***Çizim No:***	155
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	15 cm	***Hamur:***	10 YR 7/3 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	13.7 cm		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Kum
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	4.1 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme 7.5 YR 5/3 Kahve	***Konum:***	Höyüğün Kuzeydoğu Yamacı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Seramik parçasının dış yüzünde kahverengi böya ile oldukça düzgün yapılmış beş adet yatay bant boya bezeme bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

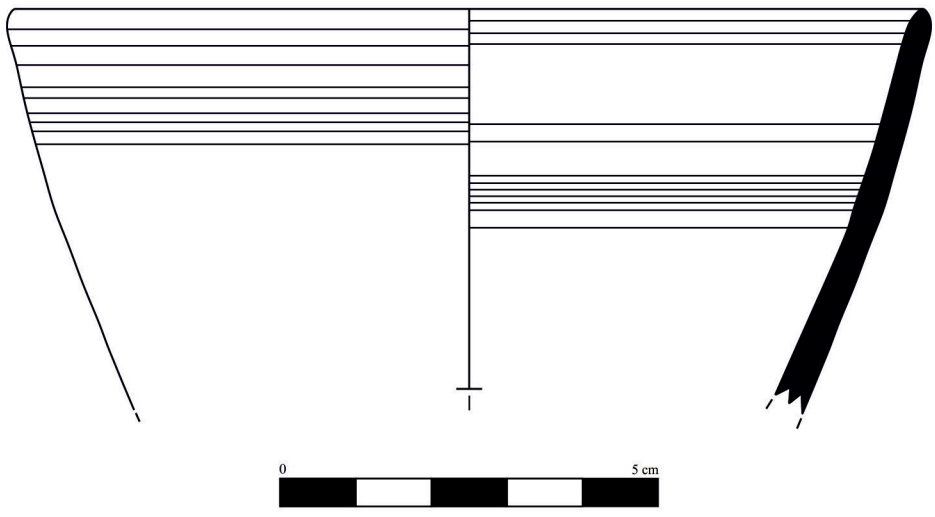
Katalog No:	72	***Levha No:***	**Lev.VIII:10**	***Çizim No:***	309
Mal Grubu:	Bant Boya Bezemeli Yalın Basit Mal	***Ağız Çapı:***	11 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	9.8 cm		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	2.8 cm		
Bezeme:	Bant Boya Bezeme 10 YR 3/1 Siyah	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/2 Krem
Tanım:	İçbükey daralan bir gövdeye sahip olup dik kesitlidir. Seramiğin dış yüzünde siyah renk boya ile üç adet yatay bant boya bezemeler yapılmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 97.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

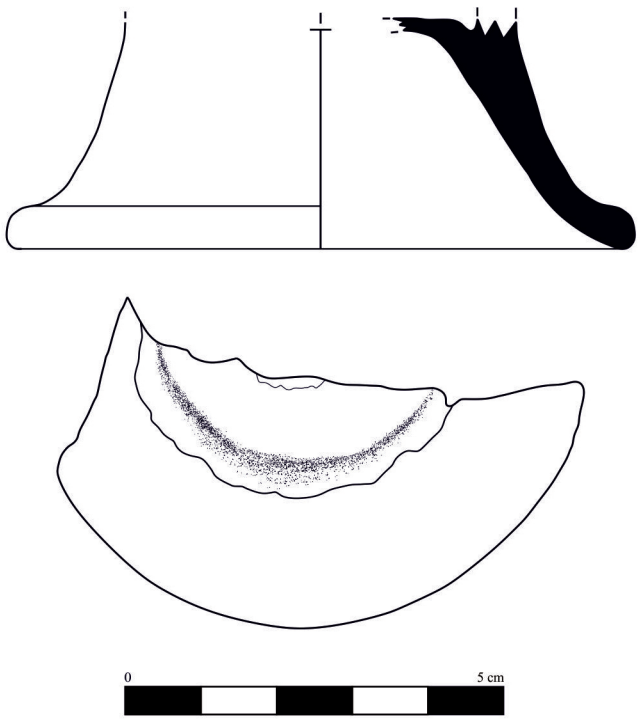
Katalog No:	73	***Levha No:***	**Lev.IX:6**	***Çizim No:***	3
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	12 cm	***Hamur:***	10 YR 5/1 Gri
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	10.8 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Bardak	***Yükseklik:***	4.6 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Batısı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Seramiğin hem iç hem de dış yüzünde belirgin çark izleri bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

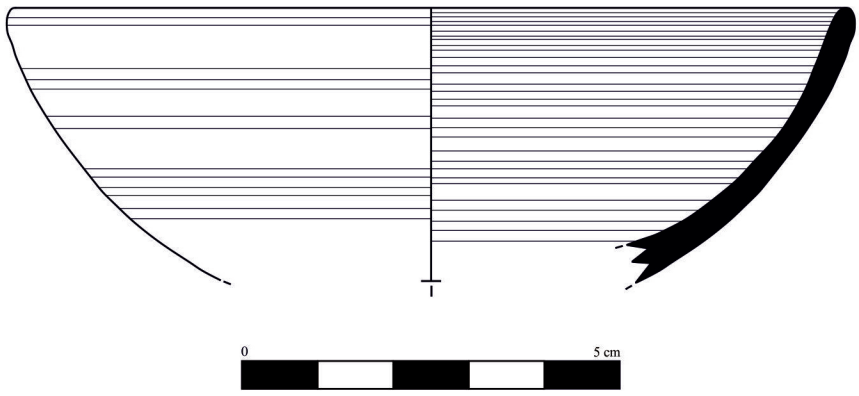
Katalog No:	74	***Levha No:***	**Lev.IX:14**	***Çizim No:***	4
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	2.5 YR 5/1 Gri
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Kaide	***Dip Çapı:***	8 cm	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	---	***Yükseklik:***	2.9 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Kuzeyi	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yüksek ayaklı bir kaba ait olduğu düşünülen halka dip. Bu tarz dip örneklerin genelde bardak formlarında kullanıldığı bilinmektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

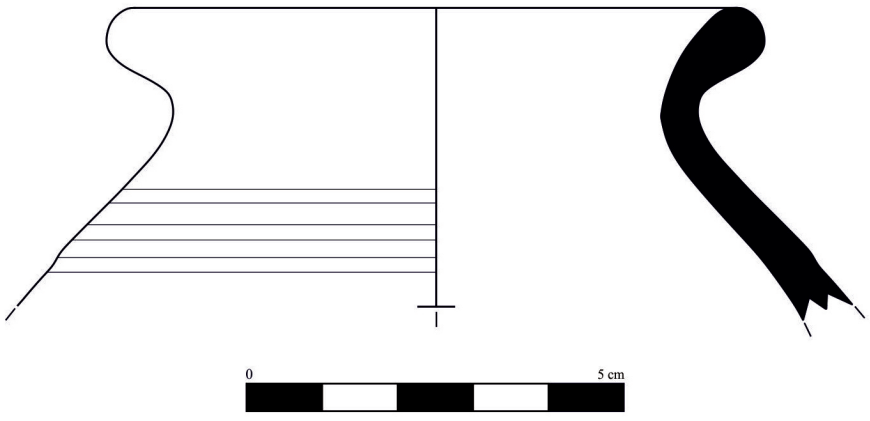
Katalog No:	75	***Levha No:***	**Lev.IX:7**	***Çizim No:***	50
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	11 cm	***Hamur:***	2.5 YR 4/1 Koyu Gri
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	9.7 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	3.6 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yolun Üstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yuvarlak gövdeli kase örneğinin hem iç hemde dış yüzünde çark yapımı olduğunu gösteren yivler oldukça belirgindir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

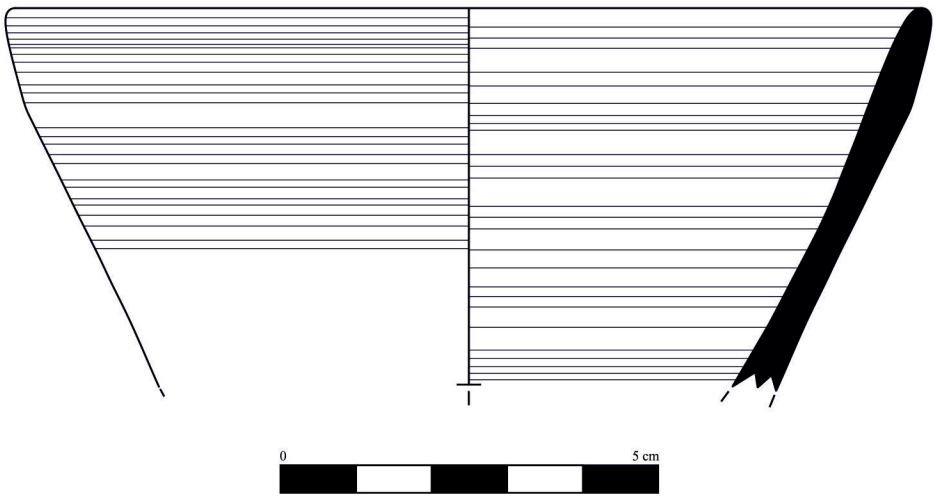
Katalog No:	76	***Levha No:***	**Lev.IX:11**	***Çizim No:***	51
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	8 cm	***Hamur:***	7.5 YR 5/1 Gri
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Mika, Kireç
Formu:	Şişe	***Yükseklik:***	3.9 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Güneybatısı	***Dış Astar:***	2.5 Y 3/1 Koyu Gri
Tanım:	"S" profilli dar boyunlu şişe örneğinin gövdesi üzerinde alet ile bilinçli olarak ringler yapılmıştır			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

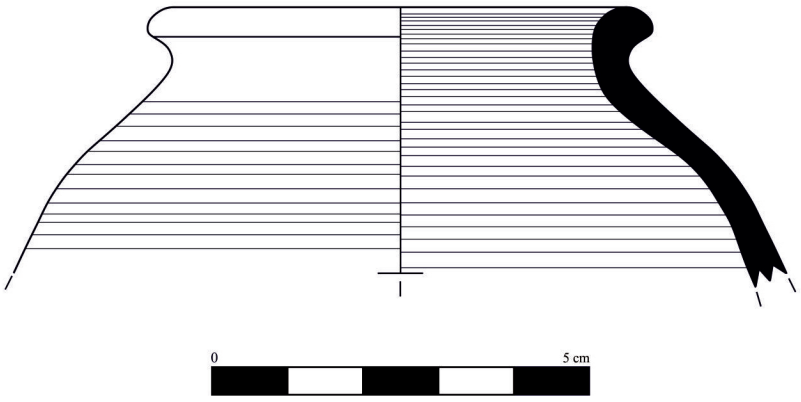
Katalog No:	77	***Levha No:***	**Lev.IX:5**	***Çizim No:***	80
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	12 cm	***Hamur:***	2.5 Y 4/1 Koyu Gri
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	10.7 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Bardak	***Yükseklik:***	5 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Güneybatısı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Konik formlu bardak örneğinin hem iç hem de dış yüzünde çark izlerinin oluşturmuş olduğu belirgin yivler bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

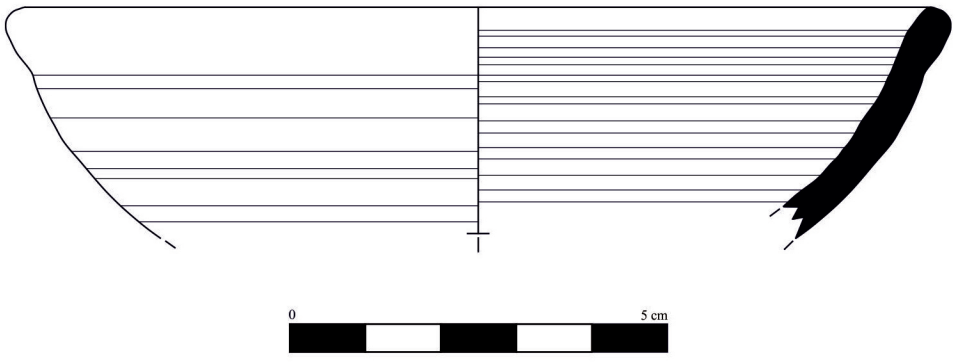
Katalog No:	78	***Levha No:***	**Lev.IX:10**	***Çizim No:***	89
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	6 cm	***Hamur:***	10 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	10 cm		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Şişe	***Yükseklik:***	3.5 cm		
Bezeme:	Açkı Bezeme	***Konum:***	Höyüğün Kuzeybatısı	***Dış Astar:***	10 YR 4/1 Gri
Tanım:	"S" profilli kısa boyunlu çömleğin iç ve dış yüzünde yivler bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	Çok iyi
				Yapım:	Çark

Çizim

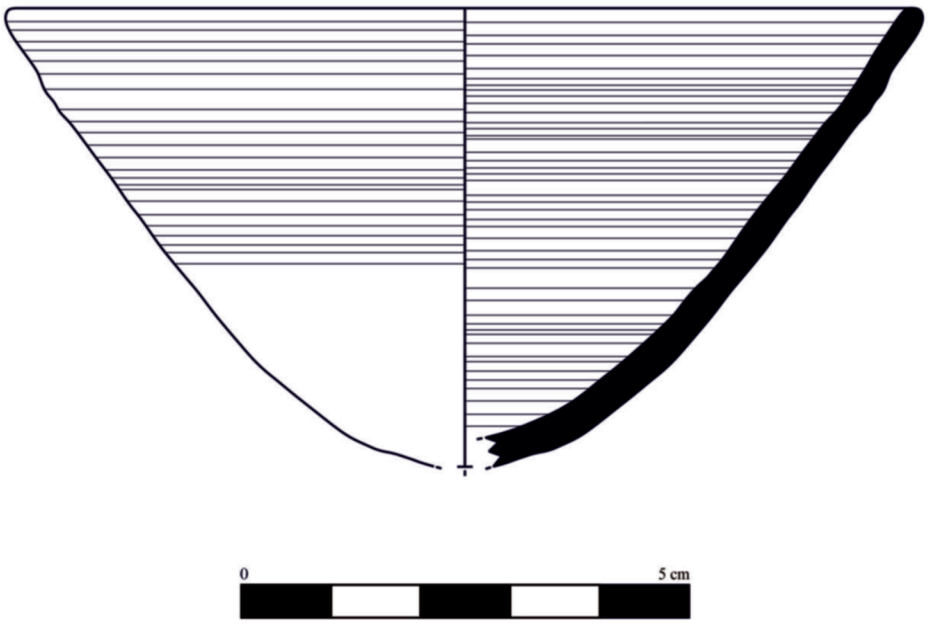
Katalog No:	79	***Levha No:***	**Lev.IX:8**	***Çizim No:***	93
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	12 cm	***Hamur:***	10 YR 6/6 Kiremit
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	10.8 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	3 cm		
Bezeme:		***Konum:***	Höyüğün Doğusu	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Ağız kenarının dış kısmında pişmeden dolayı koyu bir renk oluşmuştur. Seramik örneğinin hem iç hem de dış yüzünde yivler bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	Çok İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

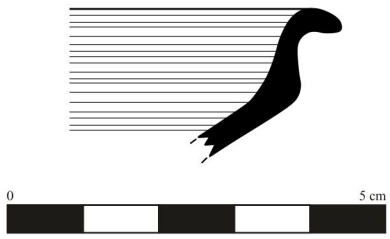
Katalog No:	80	***Levha No:***	**Lev.IX:4**	***Çizim No:***	94
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	10 YR 6/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	7.6 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	Bardak	***Yükseklik:***	5.1 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Doğusu	***Dış Astar:***	10 YR 4/1 Koyu Gri
Tanım:	Konik formlu bardak örneğinin yuvarlatılmış bir kaideye sahip olduğu düşünülmektedir. Seramiğin yüzeyinde yivler bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	---
				Pişme:	Çok İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

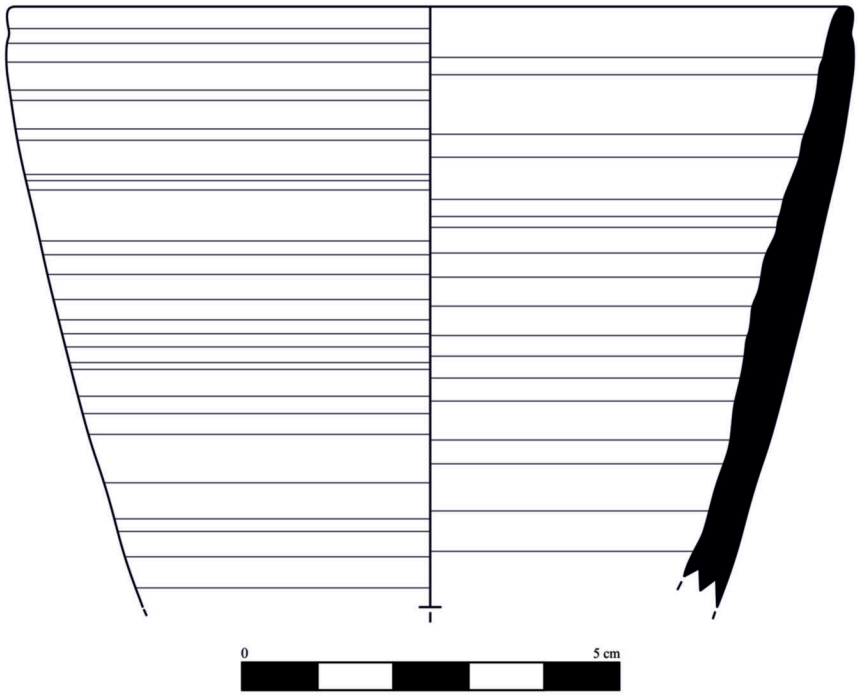
Katalog No:	81	***Levha No:***	**Lev.IX:9**	***Çizim No:***	102
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 5/1 Koyu Gri
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Omurgalı Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Mika
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	1.6 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yamacı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	"S" profil gösteren ince cidarlı bu seramik parçasının çok az bir kısmı korunduğu için ağız çapı alınamamıştır. Ağzdan göveye geçişte bir omurgaya sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

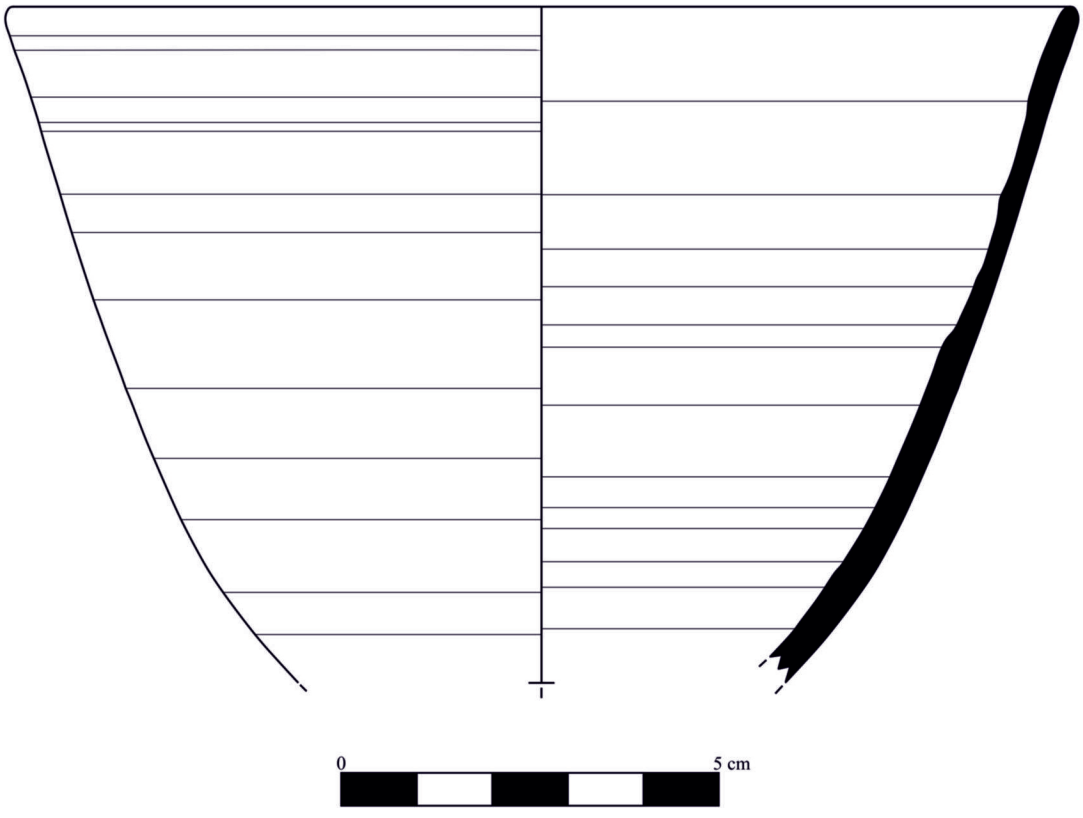
Katalog No:	82	***Levha No:***	**Lev.IX:3**	***Çizim No:***	283
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	11 cm	***Hamur:***	10 YR 5/1 Koyu Gri
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	10.1 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	Bardak	***Yükseklik:***	7.9 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güney Batı Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Dik kesitli konik formlu bardak formunun iç ve dış yüzünde yivler yer almaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	Çok İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

Katalog No:	83	***Levha No:***	**Lev.IX:2**	***Çizim No:***	284
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	14.2 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	12 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	Bardak	***Yükseklik:***	8.9 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Gb Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	İnce cidarlı konik formlu bardak örneğinin iç ve dış yüzünde yer alan yivlerin çok sık olmadığı görülmektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	Çok İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

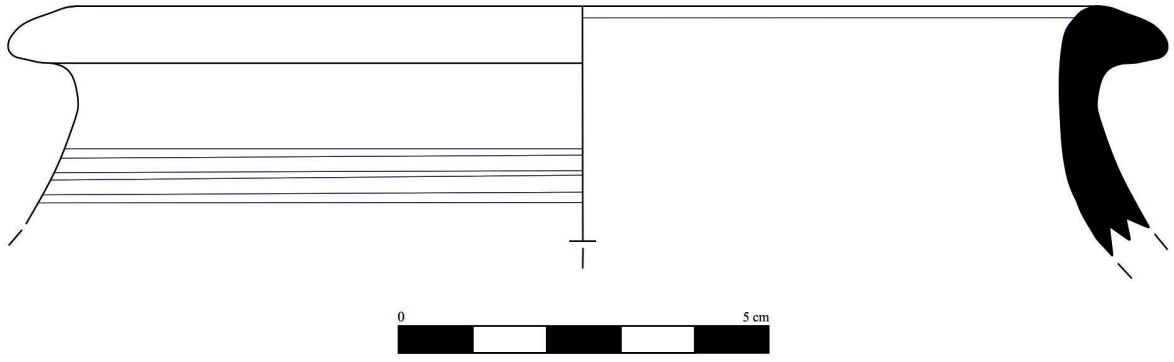
Katalog No:	84	***Levha No:***	**Lev.IX:1**	***Çizim No:***	285
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	14 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/6 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	13.7 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	Bardak	***Yükseklik:***	7.7 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 1	***Dış Astar:***	7.5 YR 4/1 Koyu Gri
Tanım:	Yuvarlak gövdeli olan bu bardak formunun diğer örneklere nazaran daha kalın bir cidara sahip olduğu gibi seramik yüzeyindeki yivler benzer özellikler göstermektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	Çok İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

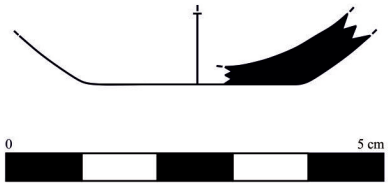
Katalog No:	85	***Levha No:***	**Lev.IX:12**	***Çizim No:***	287
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	14 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.1 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güney Batı Yamacı 2	***Dış Astar:***	7.5 YR 5/1 K. Gri
Tanım:	Çömlek örneğinin boyun kısmında yivler buunmaktadır. İnce cidarlıdır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	Çok İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

Katalog No:	86	***Levha No:***	**Lev.IX:13**	***Çizim No:***	288
Mal Grubu:	Metalik Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dip	***Dip Çapı:***	2.6 cm	***Katkı:***	Kum
Formu:	---	***Yükseklik:***	0.9 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Gb Yamacı 2	***Dış Astar:***	7.5 YR 6/1 Gri
Tanım:	Oldukça küçük boyutlu olan düz dip örneğinin minyatür bir kapa ait olduğu düşünülmektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 105-106.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

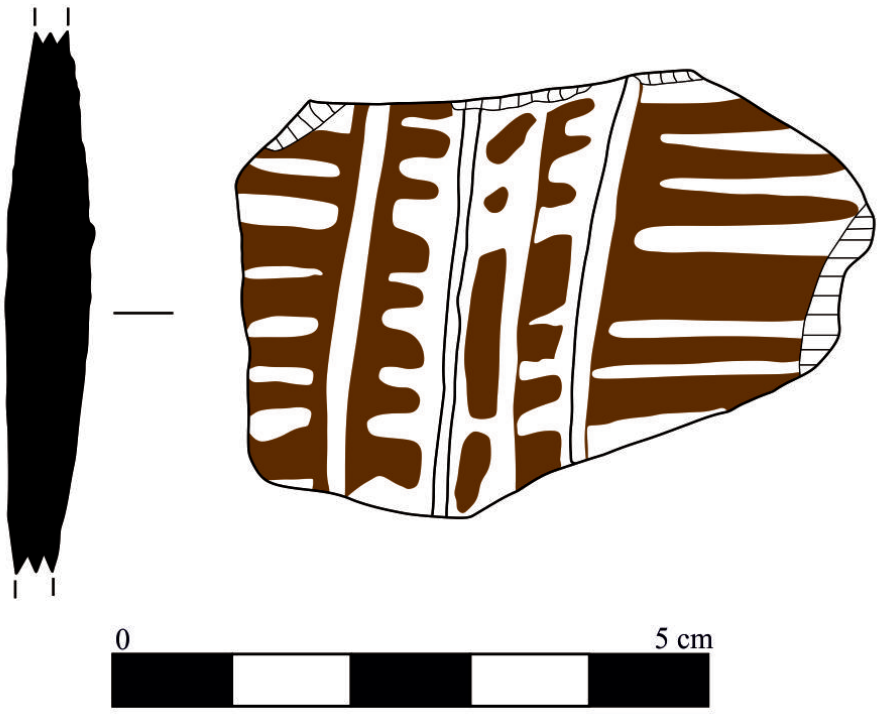
Katalog No:	87	***Levha No:***	**Lev.X:5**	***Çizim No:***	15
Mal Grubu:	Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 5/6 Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	----	***Katkı:***	Kireç
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Boya Bezeme, 7.5 YR 5/6 K.Kahve	***Konum:***	Höyük-Kuzey	***Dış Astar:***	7.5 YR 8/4 Açık Kahve
Tanım:	Gövde parçasının ön yüzünde dişli bir alet ile boya astar yatay olarak sıyrıltıldıktan sonra ikinci aşamada bu dişli alet ile ikinci kez yatay dalgalı olarak geçilerek oluşturulmuş bir bezeme anlayışı mevcuttur.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 118.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

Katalog No:	88	***Levha No:***	**Lev.X:8**	***Çizim No:***	46
Mal Grubu:	Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Krem
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Boya Bezeme, 7.5 YR 3/2 Koyu Kahve	***Konum:***	Batı -Yolun Üstü	***Dış Astar:***	5 Y 8/4 Yeşilimsi Krem
Tanım:	Gövde parçasının ön yüzünde boya astarın dişli bir alet ile sıyrıltılması sonucunda yatay bant benzeri bir bir bezeme oluşturulmuştur. Ayrıca bu yatay bantları dikey uzanan şeritler kesmektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 118.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

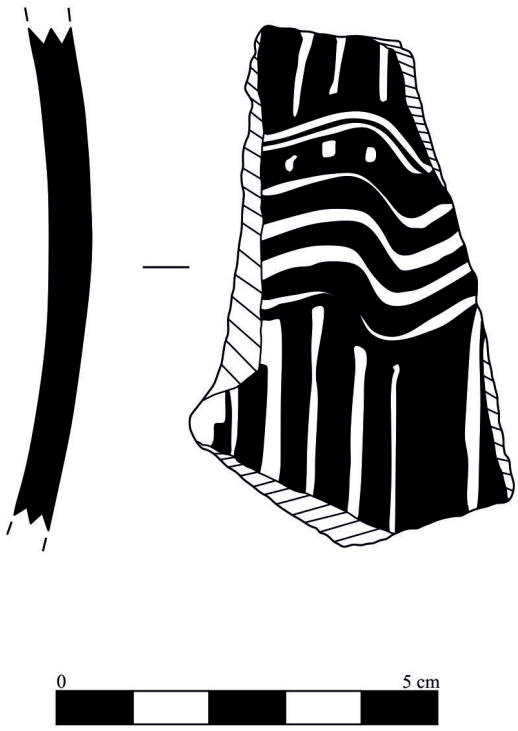
Katalog No:	89	***Levha No:***	**Lev.X:7**	***Çizim No:***	47
Mal Grubu:	Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Pembemsi Krem
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	---	***Yükseklik:***			
Bezeme:	Boya Bezeme, 7.5 YR 4/4 Koyu Kahve	***Konum:***	Batı -Yolun Üstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Gövde parçasının ön yüzünde dişli bir alet ile boya astar yatay olarak sıyrıltılmıştır. Parçanın üst kısımda düzgün bant görünümü mevcut iken alt kısımda ise bu dişli alet ile dalgalı bir hat oluşturulmuştur.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 118.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	Çok İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

Katalog No:	90	***Levha No:***	**Lev.X:9**	***Çizim No:***	68
Mal Grubu:	Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Boya Bezeme, 10 YR 3/1 Siyah	***Konum:***	Batı	***Dış Astar:***	5 Y 8/4 Yeşilimsi Krem
Tanım:	Gövde parçasının ön yüzünde dikey olarak daha düzgün bantlar oluşturulmuşken gövde parçasının merkezinde ise dişli bir alet ile yatay dalgalı bir bir bezeme oluştrulmuştur.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 118.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

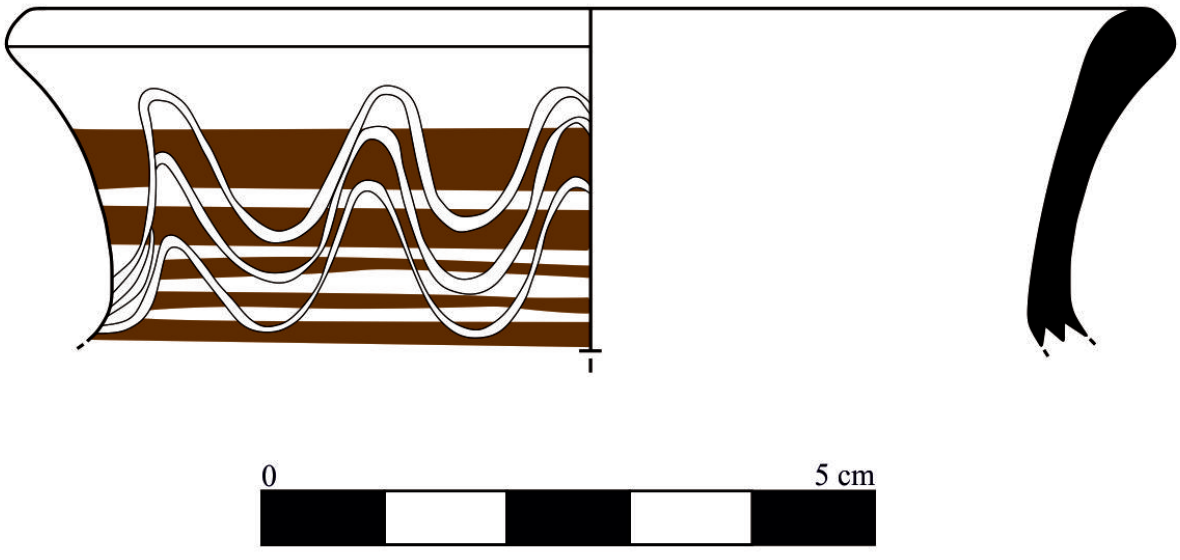
Katalog No:	91	***Levha No:***	**Lev.X:2**	***Çizim No:***	119
Mal Grubu:	Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar	***Ağız Çapı:***	12 cm	***Hamur:***	10 YR 8/3 Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dış Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	5.8 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme, 7.5 YR 3/1 Koyu Kahve	***Konum:***	Kuzey Yamacı 2	***Dış Astar:***	5 Y 8/2 Yeşilimsi Devetüyü
Tanım:	Çömlek örneğinin boyun kısmında dişli bir alet ile boya astarın yatay ve dikey olarak sıyrıltılması sonucu hafif dalgalı bir bezeme anlayışı vardır.			***İç Astar:***	5 Y8/2 Yeşilimsi Devetüyü
Benzerleri:	Bkz.s. 118.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

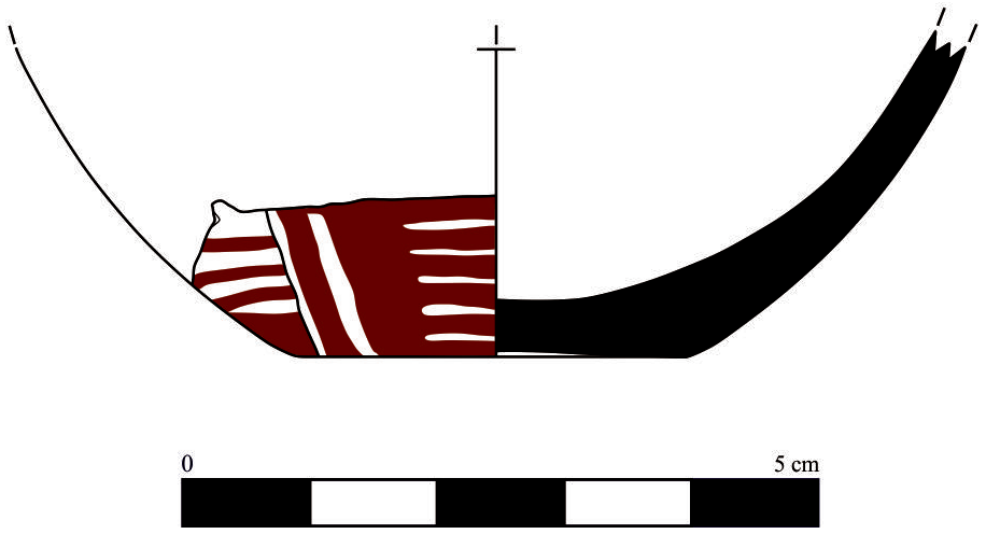
Katalog No:	92	***Levha No:***	**Lev.X:3**	***Çizim No:***	121
Mal Grubu:	Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar	***Ağız Çapı:***	9 cm	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	2.7 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme, 7.5 YR 3/1 Koyu Kahve	***Konum:***	Doğu Yamacı 1	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Ağız kenarının hemen altında, boyun kısmında yer alan boya astarın yatay olarak sıyrıltılması sonucu yatay bantlar oluşturulduktan sonra tarak benzeri bir alet ile bu kez dalgalı bir bezeme oluşturulmuştur.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 118.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

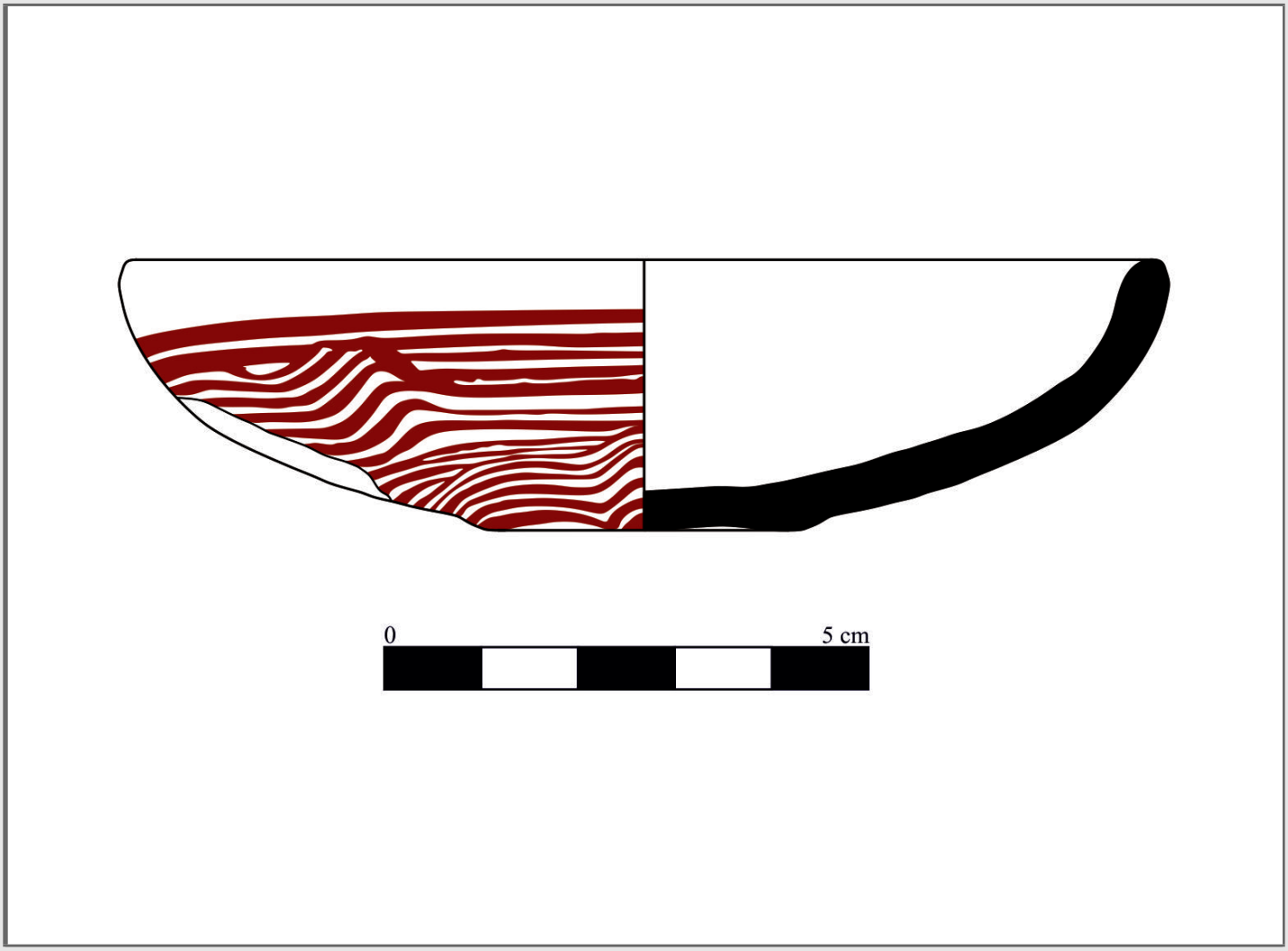
Katalog No:	93	***Levha No:***	**Lev.X:4**	***Çizim No:***	187
Mal Grubu:	Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 8/4 Pembe
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	7.4 cm		
Adı:	Düz Dip	***Dip Çapı:***	3 cm	***Katkı:***	Kireç
Formu:	---	***Yükseklik:***	2.4 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme, 5 YR 3/1 Koyu Kahve	***Konum:***	Batı Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Pişmeden dolayı boya bantların üst kısmı 2.5 YR 5/8 kahverengini almıştır. Seramik parçasının dış yüzünde boya astar yatay ve dikey olarak sıyrıltılması sonucu oluşturulmuş bezeme bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 118.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

Katalog No:	94	***Levha No:***	**Lev.X:1**	***Çizim No:***	208
Mal Grubu:	Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar	***Ağız Çapı:***	10.5 cm	***Hamur:***	5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	10.1 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	3 cm	***Katkı:***	Kireç
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	2.7 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme, 2.5 YR 3/2 Kırmızımsı Kiremit	***Konum:***	Güney Yamacı 1	***Dış Astar:***	10 YR 8/3 Devetüyü
Tanım:	Seramik parçasının dış kısmında tarak benzeri bir alet ile boya astarın üzerinde birbirine paralel olarak dalgalı bir bezeme yapılmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 118.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	Çok İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

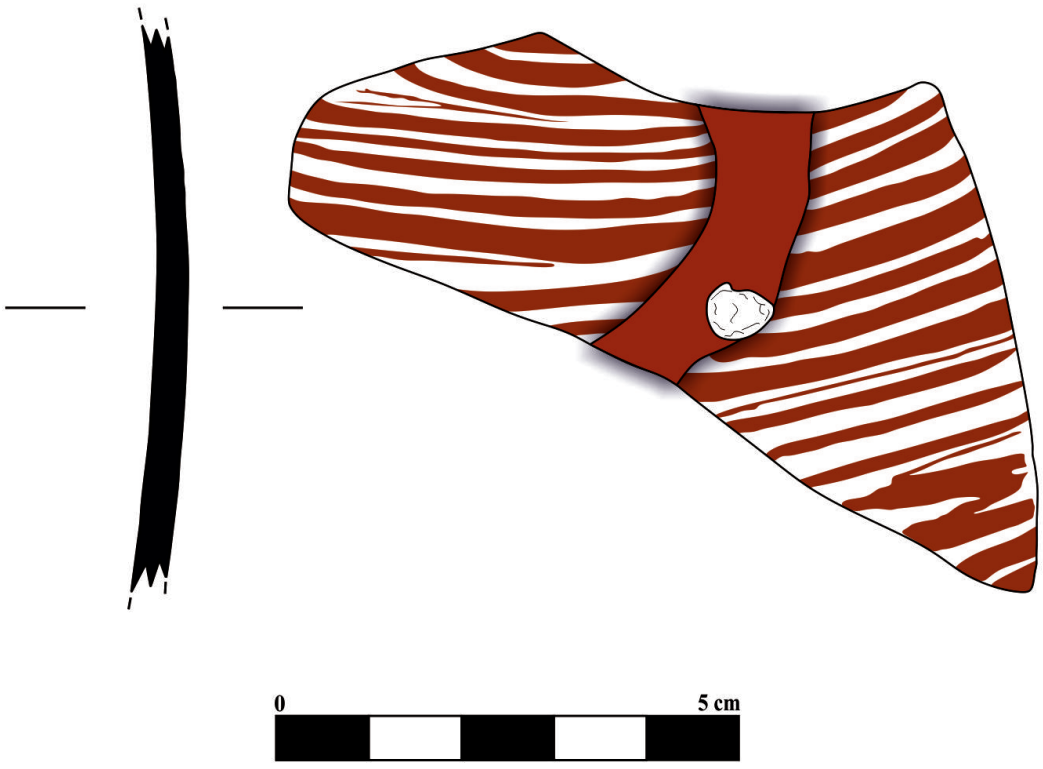
Katalog No:	95	***Levha No:***	**Lev.X:6**	***Çizim No:***	311
Mal Grubu:	Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 8/2 Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Boya Bezeme 5 YR 3/3 Koyu Kahve	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/3 Sarımsı Devetüyü
Tanım:	Gövde parçasının dış yüzünde boya astarın tarak benzeri bir alet ile dikey olarak dalgalı yatay olarak ise yatay bantlar şeklinde bir bezeme oluşturulmuştur.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 118.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

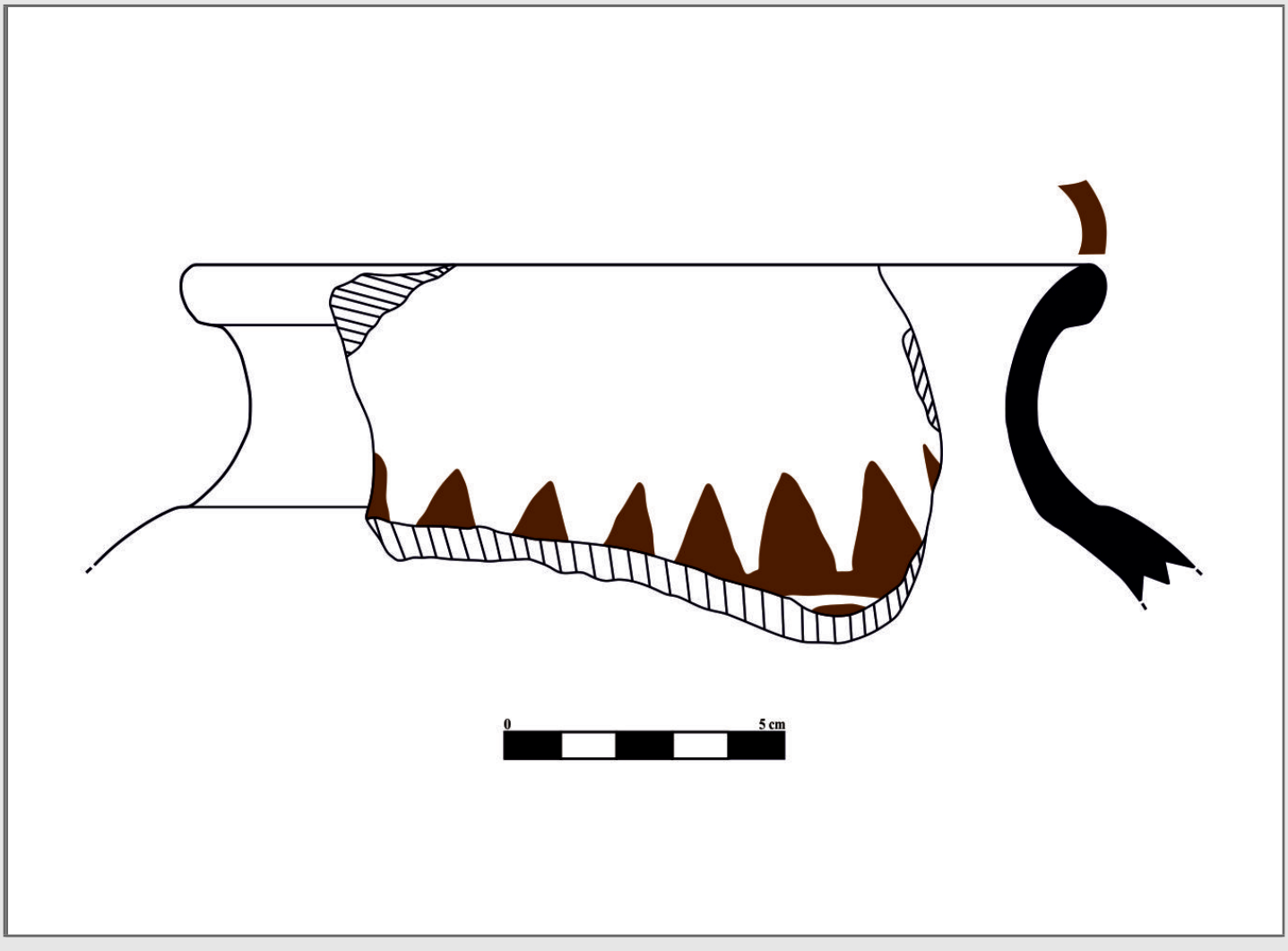
Katalog No:	96	***Levha No:***	**Lev.X:10**	***Çizim No:***	313
Mal Grubu:	Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	5 YR 8/4 Pembemsi Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Boya Bezeme, 2.5 YR 5/8 Kiremit	***Konum:***	Batı -Yolun Üstü	***Dış Astar:***	10 YR 8/3 Devetüyü
Tanım:	Gövde parçasının dış yüzünde boya astarın dişli bir alet ile sıyrıltılması sonucu birbirine yatay bantlar oluşturulmuştur. Ancak gövde parçasında hafif kavisli dikey ve kalın bir bant bilinçli olarak bırakılmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 118.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

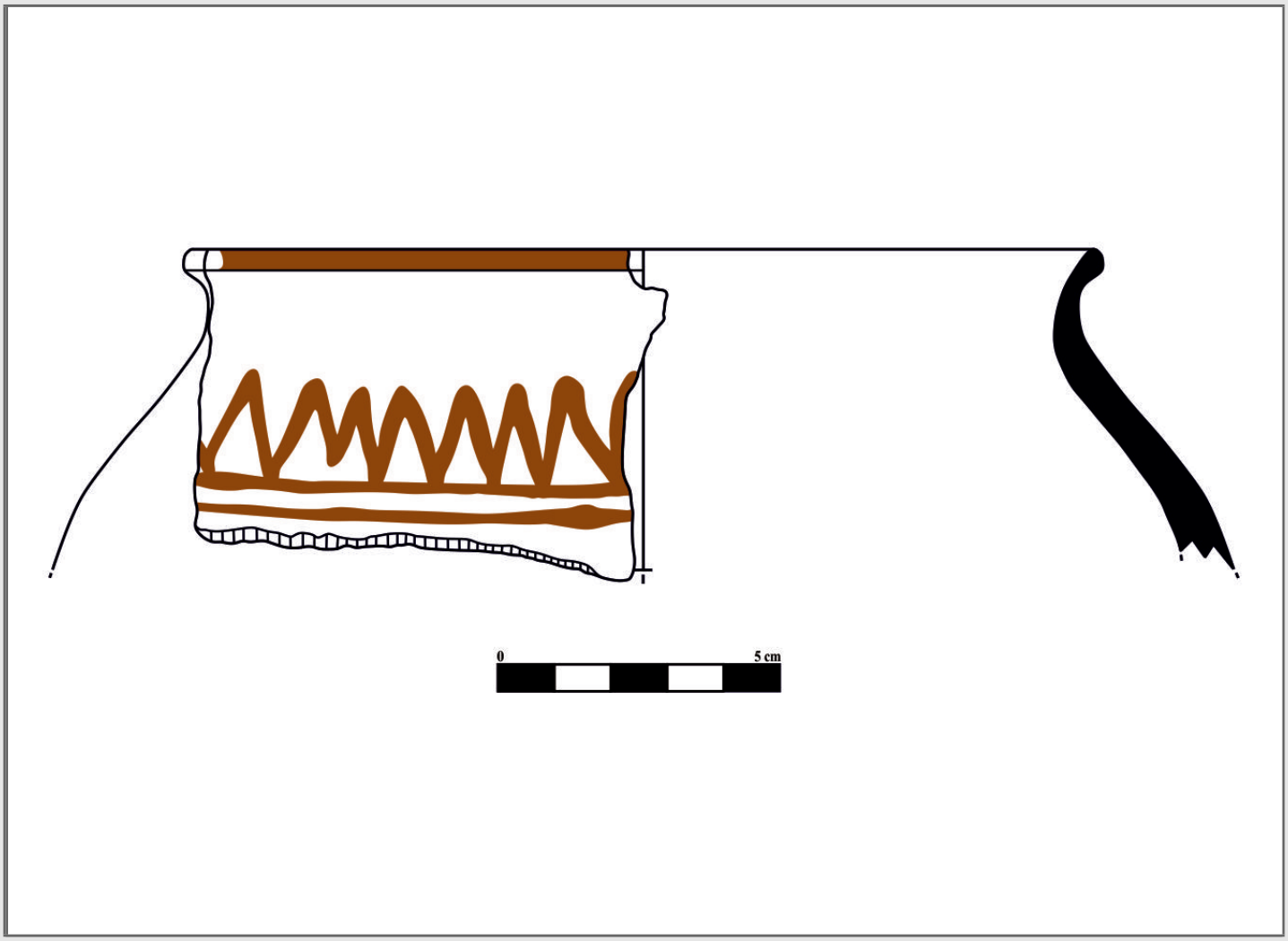
Katalog No:	97	***Levha No:***	**Lev.XI:1**	***Çizim No:***	332
Mal Grubu:	Karababa Boyalıları	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	2.5 Y 8/3 Devetüyü
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***		***Katkı:***	Kireç, Kum, Mika
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	5.2 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme 2.5 YR 4/6 Kahve	***Konum:***	Doğu Yamacı 3	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/3 Devetüyü
Tanım:	Çömleğin omuz kısmından boyun kısmına geçişte keskinlik bulunmaktadır. Çömleğin omuz kısmında kahverengi boya ile üçgen motifleri yapılmıştır. Ayrıca seramiğin ağız tablasında boyanmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 126.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

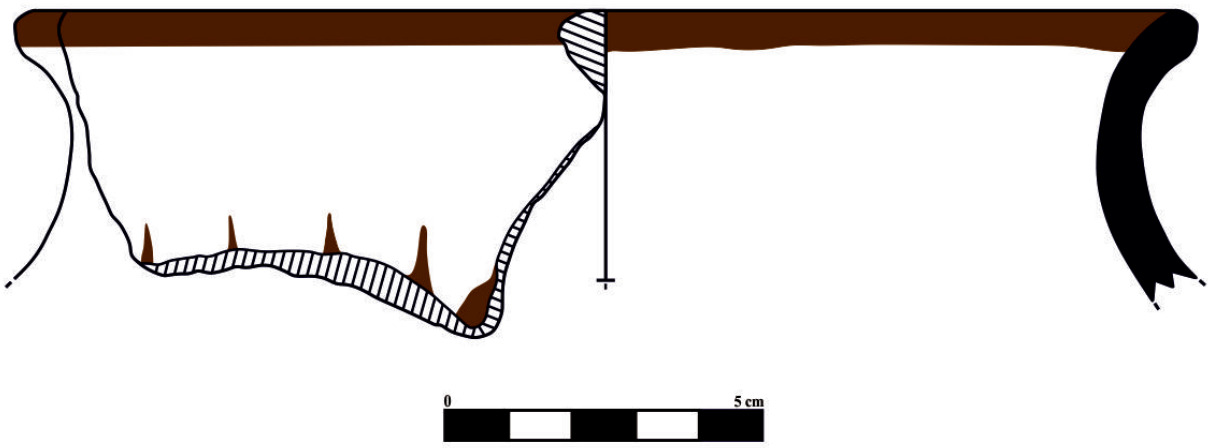
Katalog No:	98	***Levha No:***	**Lev.XI:2**	***Çizim No:***	57
Mal Grubu:	Karababa Boyalıları	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	10 YR 8/2 Krem
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	20.9 cm		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	5.6 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme 7.5 YR 5/4 Kahve	***Konum:***	Höyüğün Batısı Yol Üstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Çömleğin ağız kenarında kahverengi yatay bir bant yer alırken omuz üzerinde aynı renk boya ile iki adet yatay bant üzerine yatay olarak zigzag bezeme yapılmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 126.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

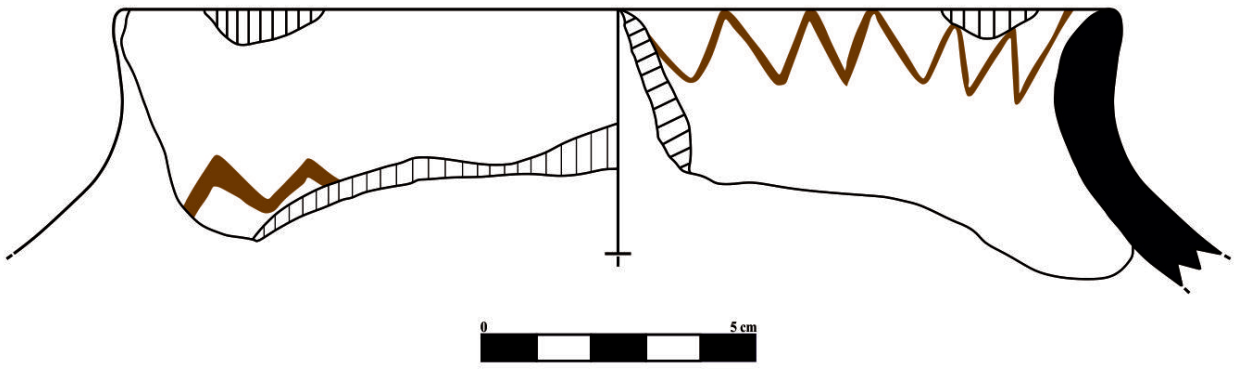
Katalog No:	99	***Levha No:***	**Lev.XI:3**	***Çizim No:***	255
Mal Grubu:	Karababa Boyalıları	***Ağız Çapı:***	18 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/3 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Taşçık, Mika
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.2 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme 2.5 YR 8/1 Koyu Kahve	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 1	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/2 Krem
Tanım:	Çömleğin ağız kenarının hem iç hem de dış kısmında yatay bant boya bezeme yer alırken omuz kısmından boyuna geçişte kısmen korunmuş keskin üçgen motifler yapılmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 126.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

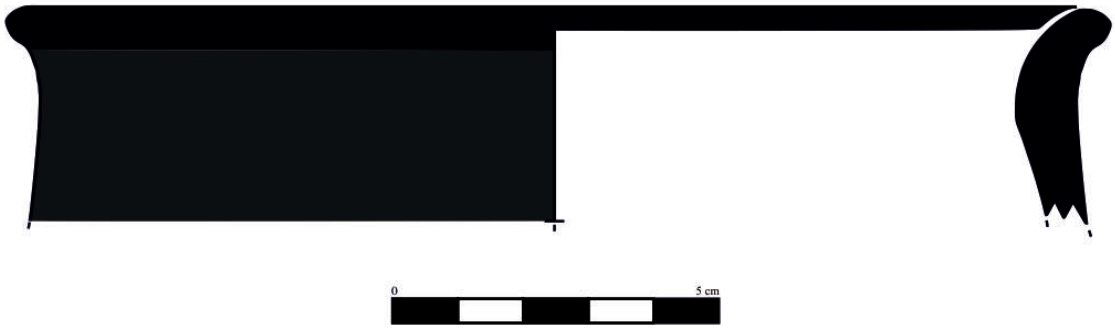
Katalog No:	100	***Levha No:***	**Lev.XI:4**	***Çizim No:***	61
Mal Grubu:	Karababa Boyalıları	***Ağız Çapı:***	18 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Kum
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.4 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme 10 YR 3/1 Koyu Kahve	***Konum:***	Höyüğün Batısı Yolun Altı	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/3 Yeşilimsi Devetüyü
Tanım:	Çömleğin ağız kenarının iç kısmında belirgin olarak ince zigzaglar bulunmaktadır. Omuz üzerinde ise küçük bir kısmı korunmuş aynı tarz bezeme anlayışı mevcuttur.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 126.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

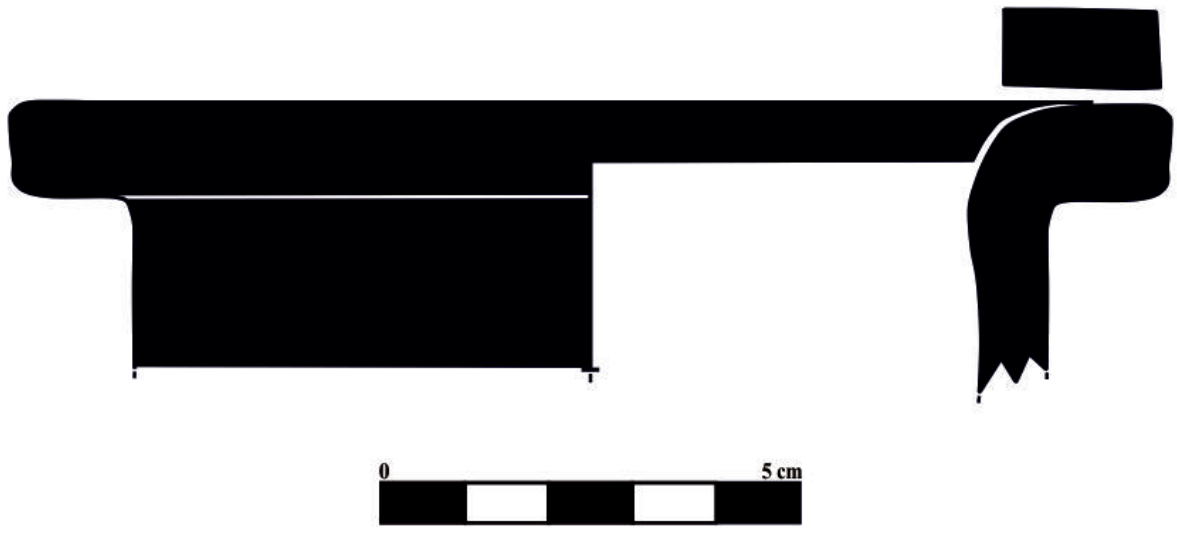
Katalog No:	101	***Levha No:***	**Lev.XI:5**	***Çizim No:***	45
Mal Grubu:	Karababa Boyalıları	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Çekik Ağız Kenarı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.2 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme 7.5 YR 3/1 Siyah	***Konum:***	Batı-Yolunüstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Çömleğin ağız kenarının iç kısmında yatay bant boya bezeme yer alırken dış yüzde mat boya bezeme ile kaplıdır. Ancak ağız kenarının dış yüzünde renk farklılığı vardır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 126.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

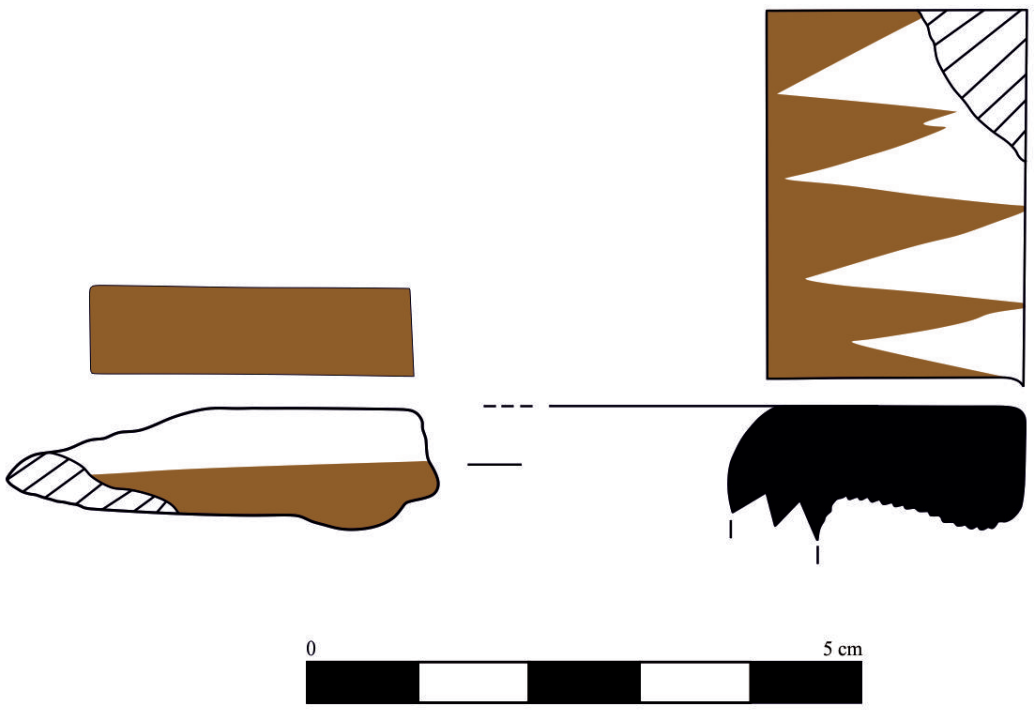
Katalog No:	102	***Levha No:***	**Lev.XI:6**	***Çizim No:***	84
Mal Grubu:	Karababa Boyalıları	***Ağız Çapı:***	12 cm	***Hamur:***	10 YR 8/3 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Düzleştirilmiş Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.1 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme 2.5 YR 3/1 Siyah	***Konum:***	Güneybatı Yolun Altı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Seramik parçasının dış yüzü tamamen siyah renk boya ile kaplıdır. Ağız kenarının iç yüzünde ve ağız tablasında aynı renk boya mevcuttur.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 126.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

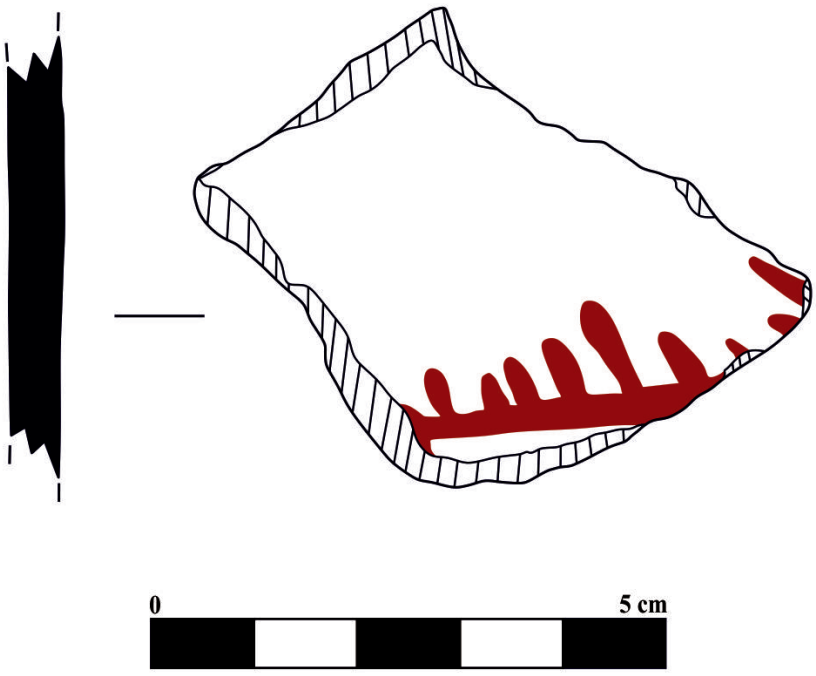
Katalog No:	103	***Levha No:***	**Lev.XI:7**	***Çizim No:***	88
Mal Grubu:	Karababa Boyalıları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Düzleştirilmiş Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Boya Bezeme 2.5 YR 6/6 Pembemsi Kahve	***Konum:***	Höyüğün Kuzeybatısı	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/3 Yeşilimsi Devetüyü
Tanım:	Çömlek parçasına ait olduğu düşünelen bu örneğin çok az bir kısmı korunduğu için ağız çapı alınamamıştır. Parçanın ağız tablasında üçgen motifleri vardır. Ağız kenarında ise yatay bant bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 126.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

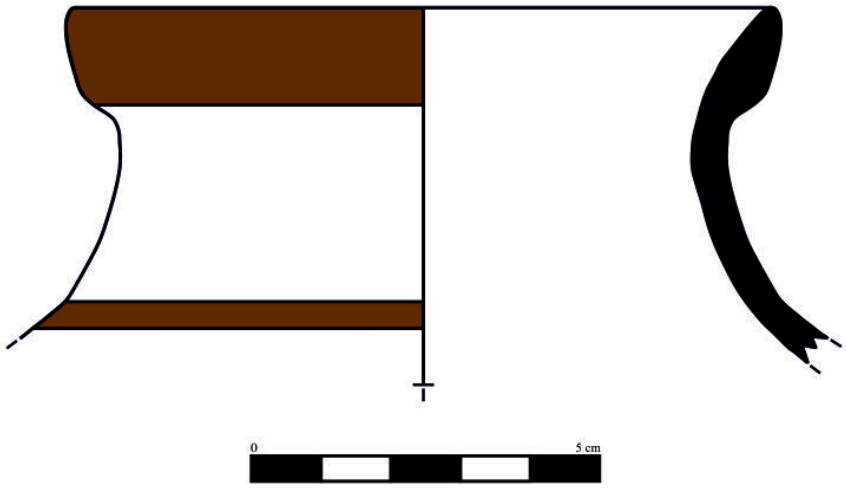
Katalog No:	104	***Levha No:***	**Lev.XI:8**	***Çizim No:***	10
Mal Grubu:	Karababa Boyalıları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 8/3 Açık Kahve
Dönemi:	Erken Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Boya Bezeme 2.5 YR 4/6 Kırmızı	***Konum:***	Höyüğün Kuzeyi	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Gövde parçasının ön yüzünde kırmızı renk boya ile bitki motifi yapılmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 126.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

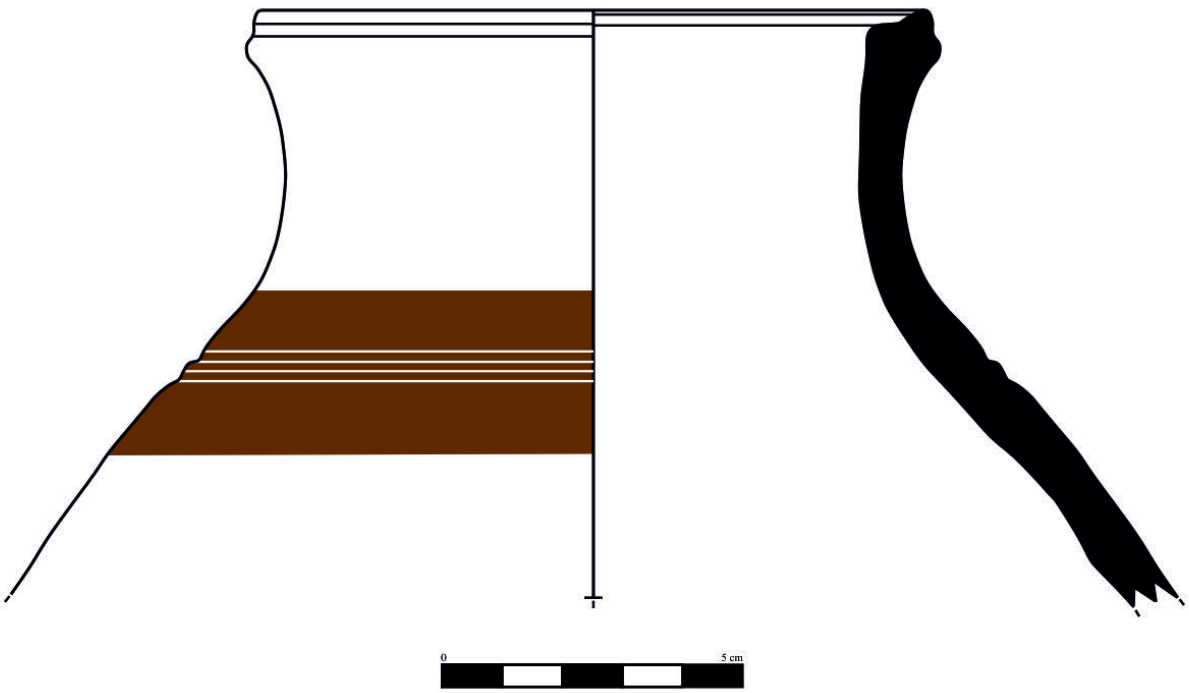
Katalog No:	105	***Levha No:***	**Lev. XII:4**	***Çizim No:***	9
Mal Grubu:	Habur Malları	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	2.5 Y 7/3 Devetüyü
Dönemi:	Orta Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.8 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme, 10 YR 7/3 Koyu Kahve	***Konum:***	Höyüğün Kuzeyi	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Çömlek örneğinin ağız kenarında ve omuz üzerinde birer adet koyu kahverengi boya ile yapılmış bant boya bezeme bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 133.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

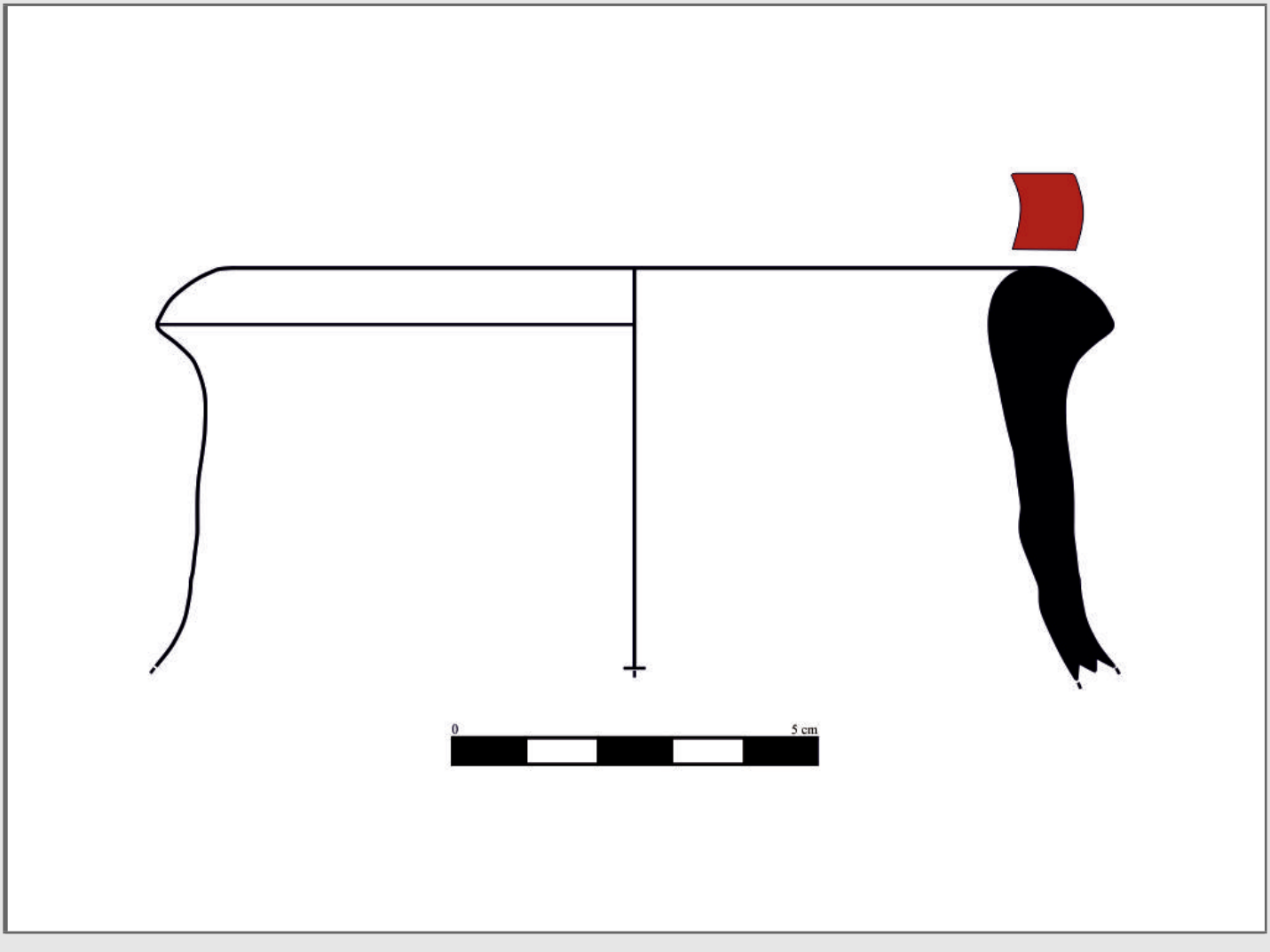
Katalog No:	105	***Levha No:***	**Lev. XII:3**	***Çizim No:***	92
Mal Grubu:	Habur Malları	***Ağız Çapı:***	11 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Devetüyü
Dönemi:	Orta Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	19.3 cm		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Oluk Ağız Kenarı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç,Taşçık,Bitkisel
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	7.2 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme, 7.5 YR 4/4 Koyu Kahve	***Konum:***	Höyüğün Doğusu	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Parçanın boyun kısmında bir adet kalın boya bant ve yivler bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 133.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

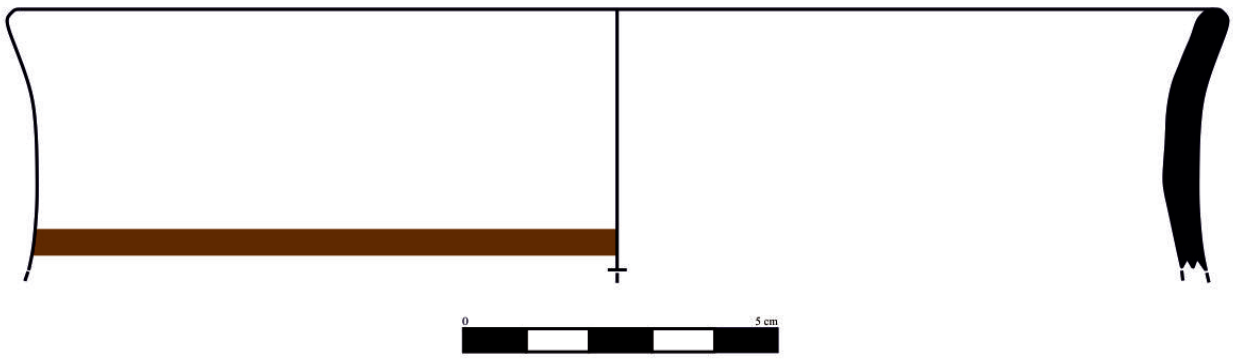
Katalog No:	107	***Levha No:***	**Lev. XII:2**	***Çizim No:***	106
Mal Grubu:	Habur Malları	***Ağız Çapı:***	11 cm	***Hamur:***	5 YR 7/6 Kiremit
Dönemi:	Orta Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Mika
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	5.4 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme, 2.5 YR 4/4 Kızılımsı Kahverengi	***Konum:***	Batı Yamacı 2	***Dış Astar:***	7.5 YR 8/4 Devetüyü
Tanım:	Parçanın ağız tablasında boya bezeme bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 133.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

Katalog No:	108	***Levha No:***	**Lev. XII:1**	***Çizim No:***	173
Mal Grubu:	Habur Malları	***Ağız Çapı:***	19 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Tunç Çağı	***Karın Çapı:***			
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***		***Katkı:***	Kireç, Taşçık
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.1 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme 5 YR 3/2 Koyu Kahverengi	***Konum:***	Güney Yamacı 1	***Dış Astar:***	2.5 Y 8/3 Krem
Tanım:	Seramik parçasının boyun kısmında bir adet ince yatay bant boya bezeme bulunmaktadır. İnce cidarlı olup geniş ağızlı bir çömlektir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 133.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

Katalog No:	109	***Levha No:***	**Lev. XII:5**	***Çizim No:***	276
Mal Grubu:	2.Binyıl Boyalıları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	5 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarı	***Dip Çapı:***		***Katkı:***	Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.4 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme 7.5 YR 5/1 Siyah	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	10 YR 8/3 Devetüyü
Tanım:	Seramik parçasının çok az bir kısmı korunduğu için ağız çapı alınamamıştır. Ağız kenarının iç kısmında ince bir bant boya yer alırken dış yüzde ise boya bant tahrip olmuştur			***İç Astar:***	10 YR 8/3 Devetüyü
Benzerleri:	Bkz.s. 133.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

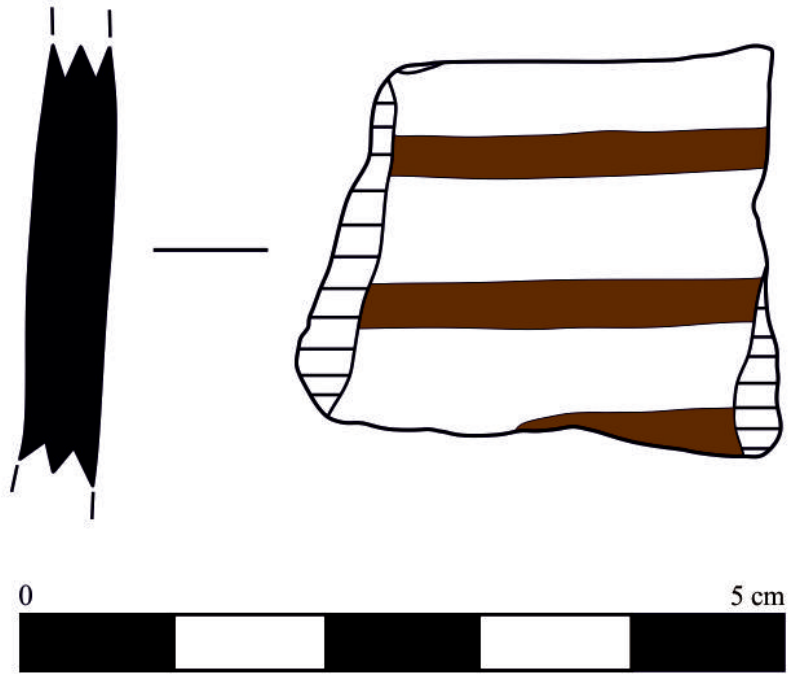
Katalog No:	110	***Levha No:***	**Lev.XIII:4**	***Çizim No:***	60
Mal Grubu:	Habur Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	5 YR 4/4 Kahve
Dönemi:	Orta Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Boya Bezeme, 5 YR 3/1 Gri	***Konum:***	Höyüğün Batısı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Gövde parçasının ön yüzünde iki adet yatay bant boya bezeme bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 133.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

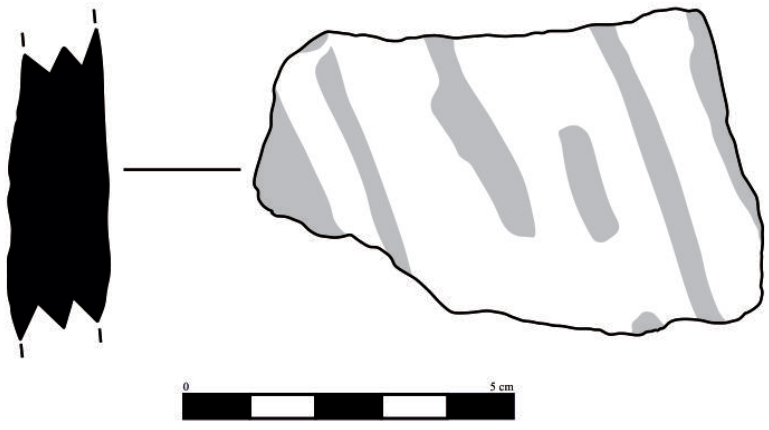
Katalog No:	111	***Levha No:***	**Lev.XIII:3**	***Çizim No:***	96
Mal Grubu:	Habur Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 8/2 Devetüyü
Dönemi:	Orta Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Taşçık, Mika
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Boya Bezeme, 7.5 YR 3/1 Koyu Kahve	***Konum:***	Kuzey 2	***Dış Astar:***	5 Y 2/3 Yeşilimsi Devetüyü
Tanım:	Parçanın ön yüzünde birbirine paralel olarak yapılmış yatay ince boya bantlar yer almaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 133.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	El

Çizim

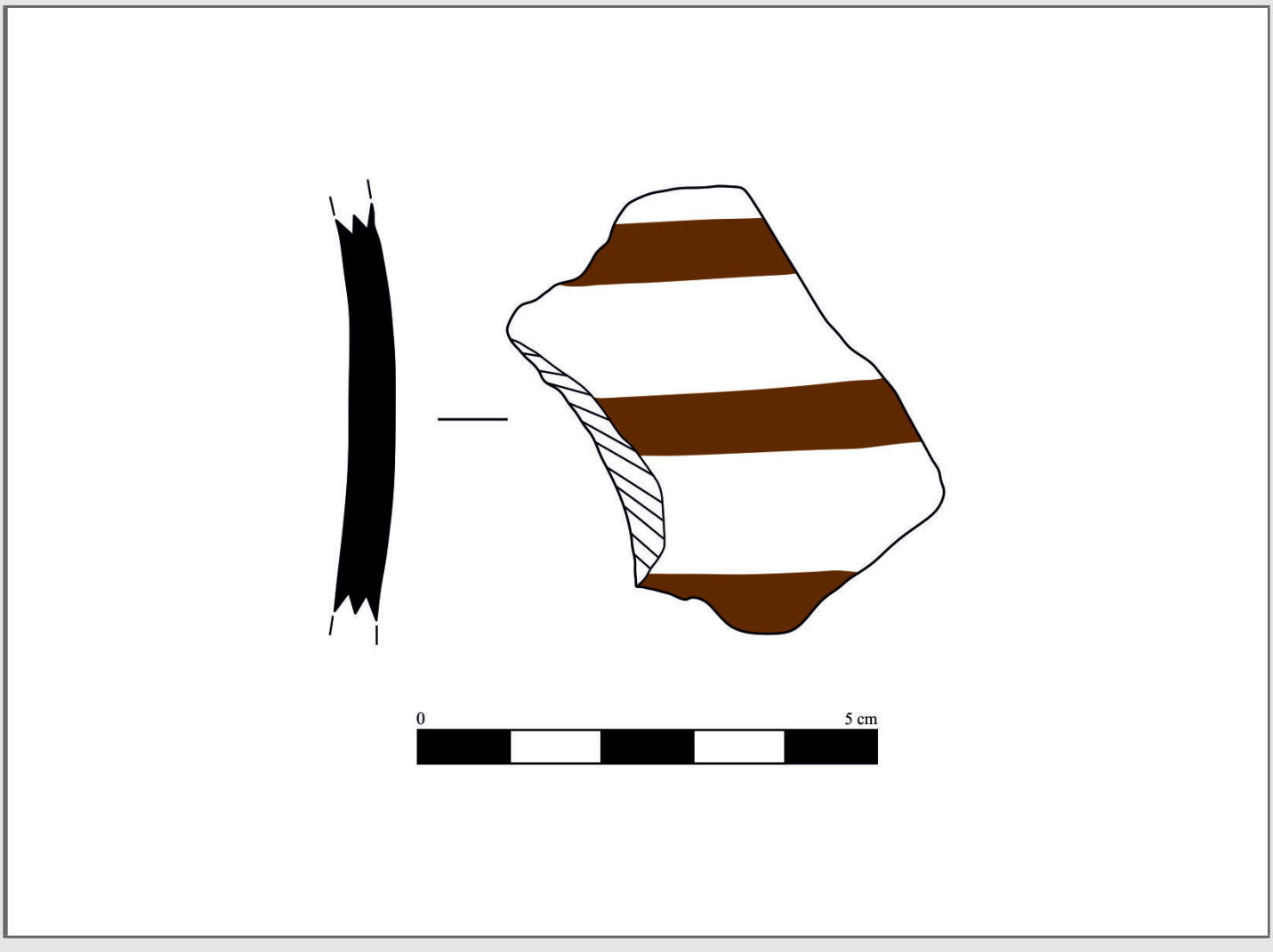
Katalog No:	112	***Levha No:***	**Lev.XIII:5**	***Çizim No:***	53
Mal Grubu:	2.Binyıl Boyalıları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç Bitkisel
Formu:		***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Kireç Akıtması	***Konum:***	Höyüğün Güneybatısı	***Dış Astar:***	10 YR 8/3 Açık Kahve
Tanım:	Gövde parçasının ön yüzünde dikey olarak yer alan kireç akıtmaları bulunmaktadır.			***İç Astar:***	10 YR 7/3 Açık Kahve
Benzerleri:	Bkz.s. 133.			***Açkı:***	---
				Pişme:	Orta
				Yapım:	El

Çizim

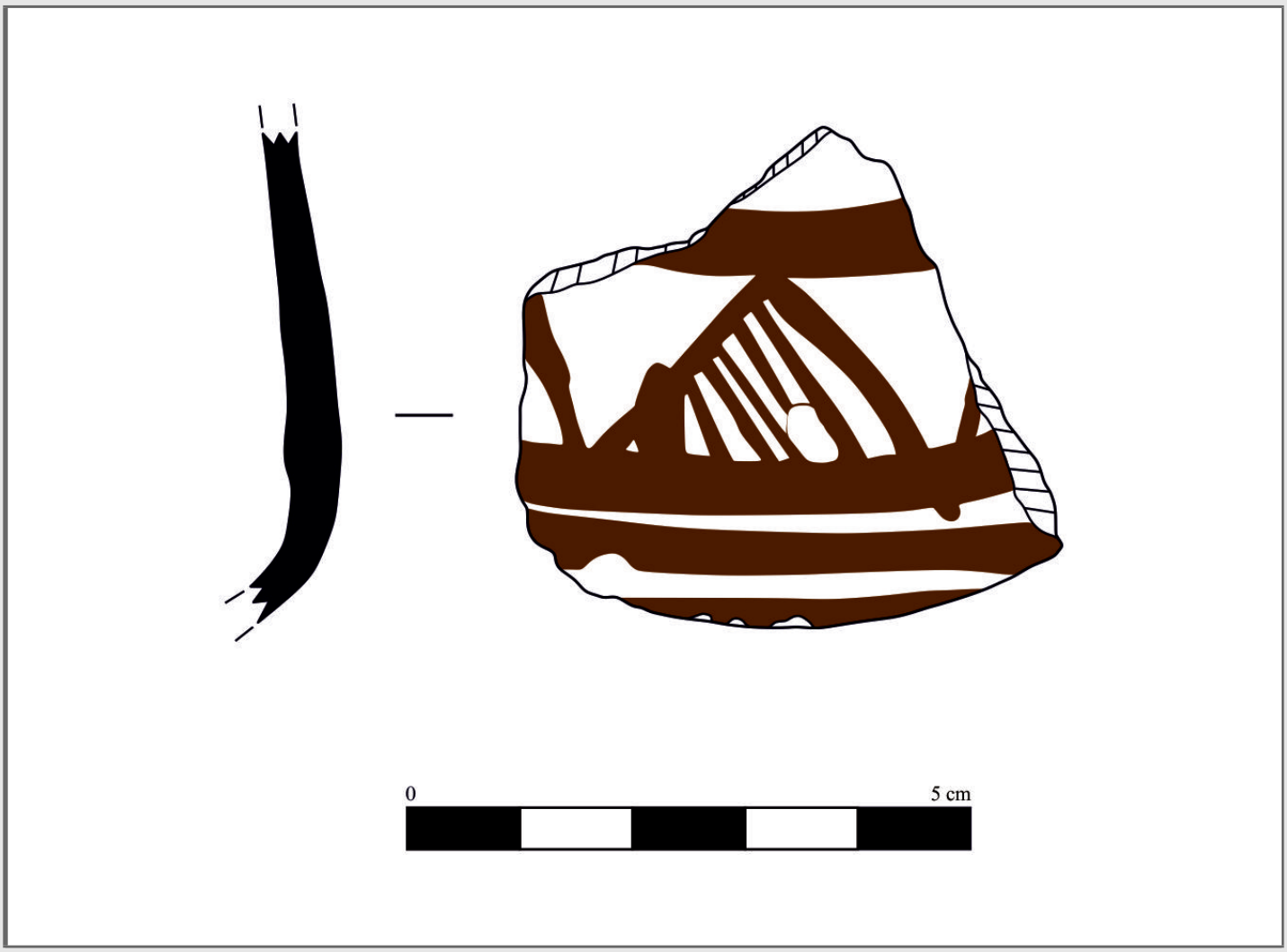
Katalog No:	113	***Levha No:***	**Lev.XIII:1**	***Çizim No:***	83
Mal Grubu:	Habur Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	5 YR 5/4 Kahve
Dönemi:	Orta Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:		***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Boya Bezeme, 2.5 YR 5/6 Kahve	***Konum:***	Güneybatı Yolun Altı	***Dış Astar:***	7.5 YR 8/4 P. Devetüyü
Tanım:	Gövde parçasının ön yüzünde birbirine paralel yatay bant boya bezemeler bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 133.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

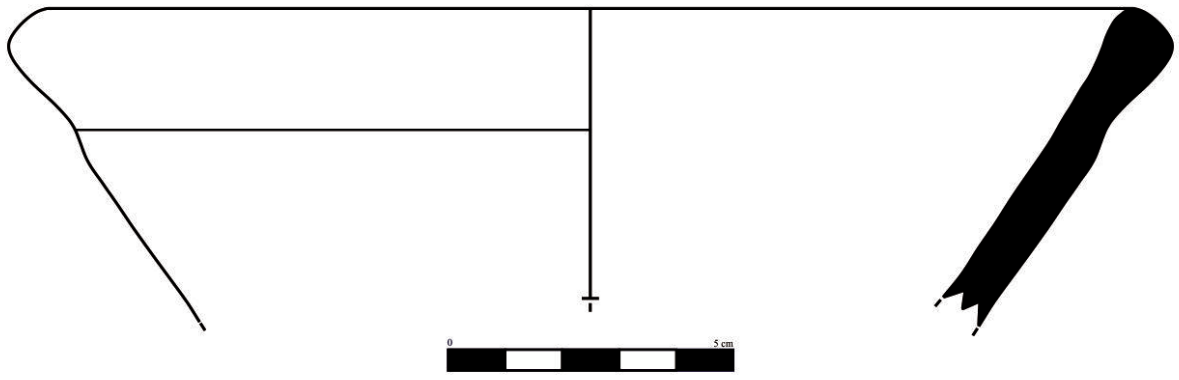
Katalog No:	114	***Levha No:***	**Lev.XIII:2**	***Çizim No:***	215
Mal Grubu:	Habur Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 8/3 Pembemsi Devetüyü
Dönemi:	Orta Tunç Çağı	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Gövde Parçası	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Taşçık
Formu:	---	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Boya Bezeme, 5 YR 3/2 Koyu Kahve	***Konum:***	Güney Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Gövde parçasının ön yüzünde koyu kahverengi boya ile yatay boya bant bezemeler yapılmıştır. Söz konusu yatay iki bant boya bezemenin ortasına aynı renk boya ile içi dikey taranmış üçgen motifi bulunmaktadır			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 133.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

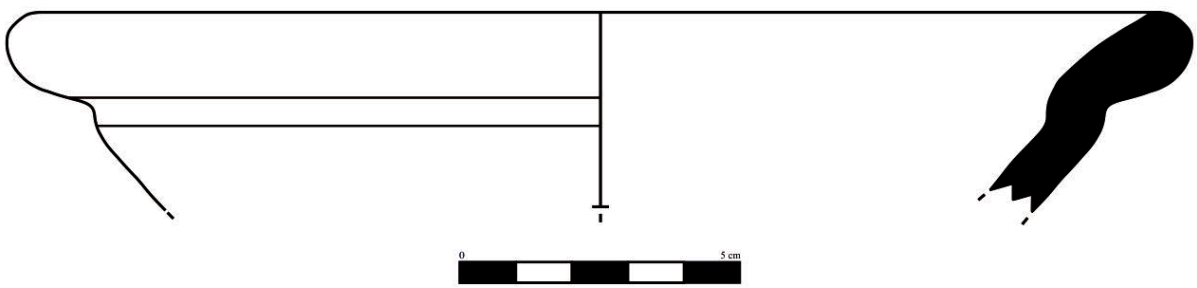
Katalog No:	115	***Levha No:***	**Lev.XIV:1**	***Çizim No:***	137
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	19 ***cm***	***Hamur:***	5 YR 7/4 Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	16.7 ***cm***		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	5.1 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu Yamacı 4	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	İçbükey daralan gövde yapısına sahip olup ağız kenarının alt kısmında hafif bir omurgası bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

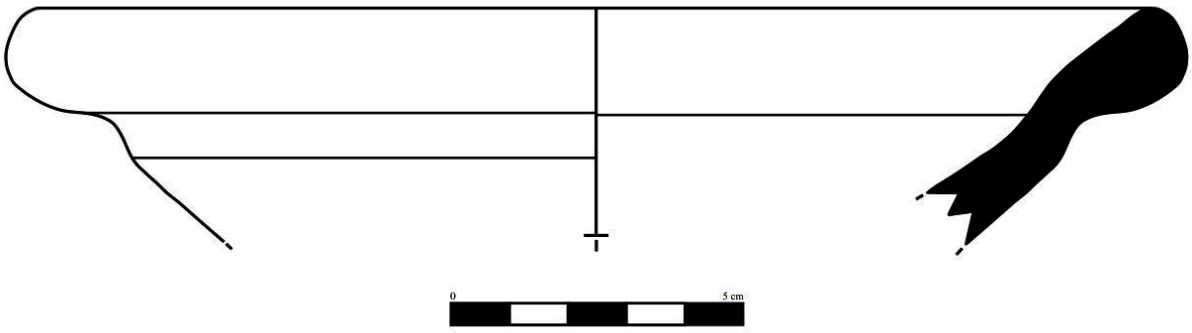
Katalog No:	116	***Levha No:***	**Lev.XIV:2**	***Çizim No:***	247
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	20 cm	***Hamur:***	10 YR 8/3 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	17.4 cm		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Bitkisel, Taşçık
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	3.4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 1	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Ağız kenarının hemen alt kısmında belirgin bir omurgaya sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

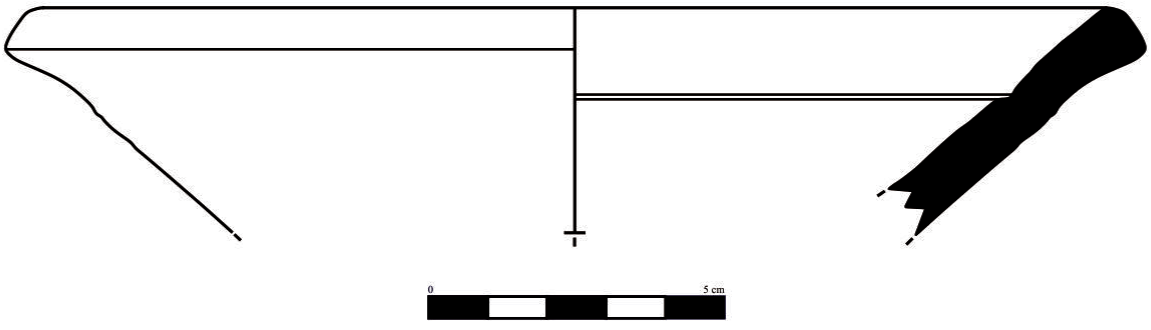
Katalog No:	117	***Levha No:***	**Lev.XIV:3**	***Çizim No:***	23
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	19 cm	***Hamur:***	5 YR 3/1 Koyu Gri
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel, Kum
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	3.8 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün kuzeybatısı	***Dış Astar:***	5 YR 7/4 Pembe
Tanım:	Ağız kenarının hemen alt kısmında hafif bir omurgası olup kalın cidarıdır.			***İç Astar:***	5 YR 7/4 Pembe
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	---
				Yapım:	Çark

Çizim

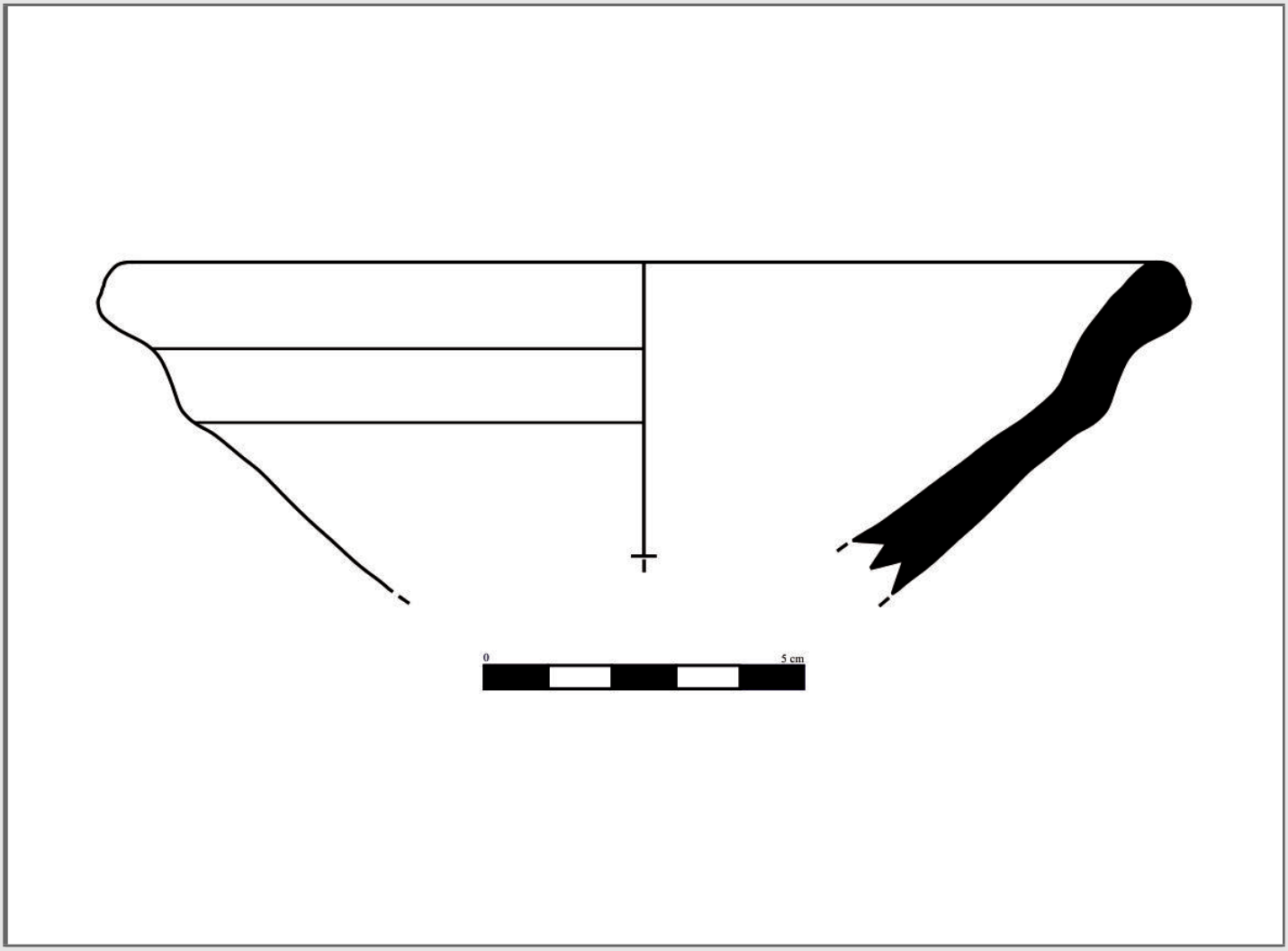
Katalog No:	118	***Levha No:***	**Lev.XIV:4**	***Çizim No:***	127
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	18 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/3 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	14.5 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Bitkisel, Kireç
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	3.8 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güney Yamaç 3	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	İçbükey daralan bir gövdeye sahip örneğin iç yüzünde yer alan yivlerin dış yüzde çok hafif bir omurga sahip olduğunu göstermektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

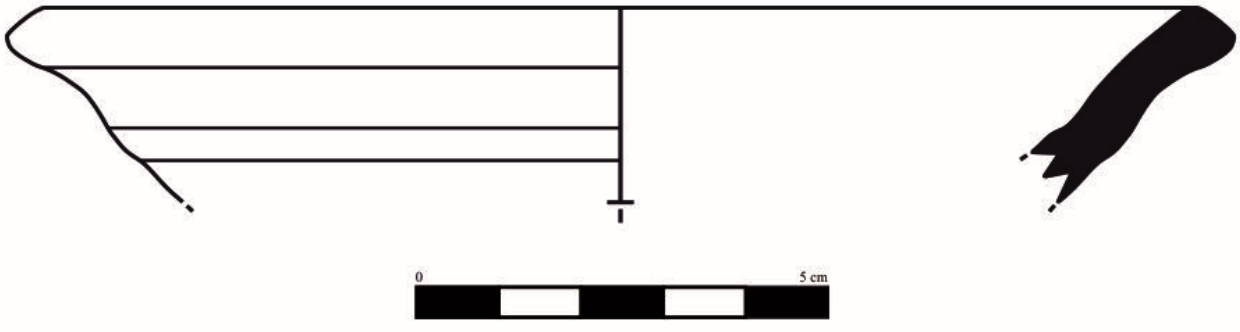
Katalog No:	119	***Levha No:***	**Lev.XIV:5**	***Çizim No:***	37
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/3 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	14.1 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı Omurgalı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	4.6 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı-Yolun Üstü	***Dış Astar:***	10 YR 8/3 Açık Kahve
Tanım:	"S" profiili bir cidara sahip olan kase örneğinin belirgin bir omurgası bulunmaktadır.			***İç Astar:***	2.5 YR 8/3 Açık Kahve
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

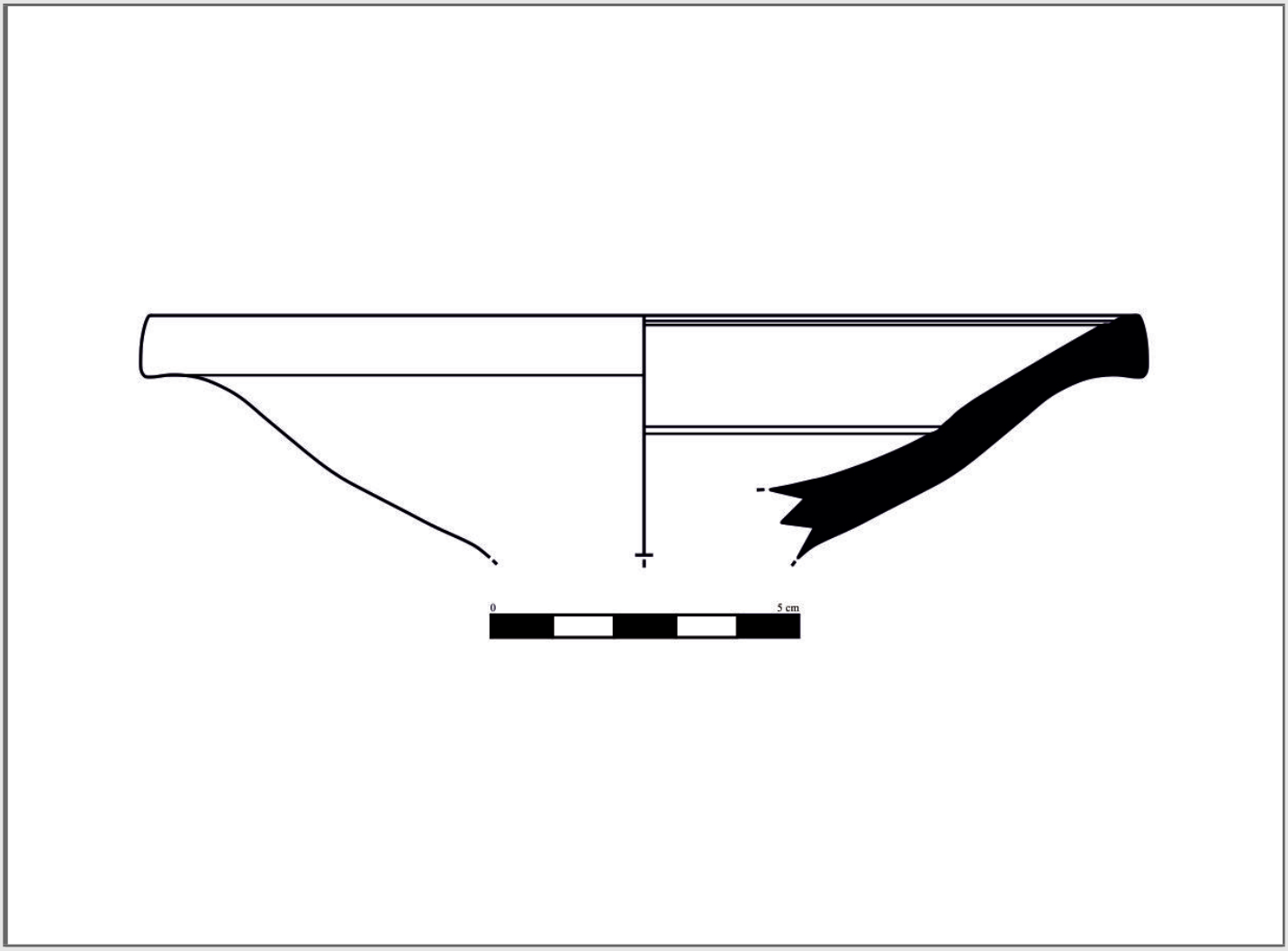
Katalog No:	120	***Levha No:***	**Lev.XIV:6**	***Çizim No:***	177
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	14 cm	***Hamur:***	10 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	12.2 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Bitkisel
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	2.3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güney Yamaç 1	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Hafif bir omurgaya sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	Çok İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

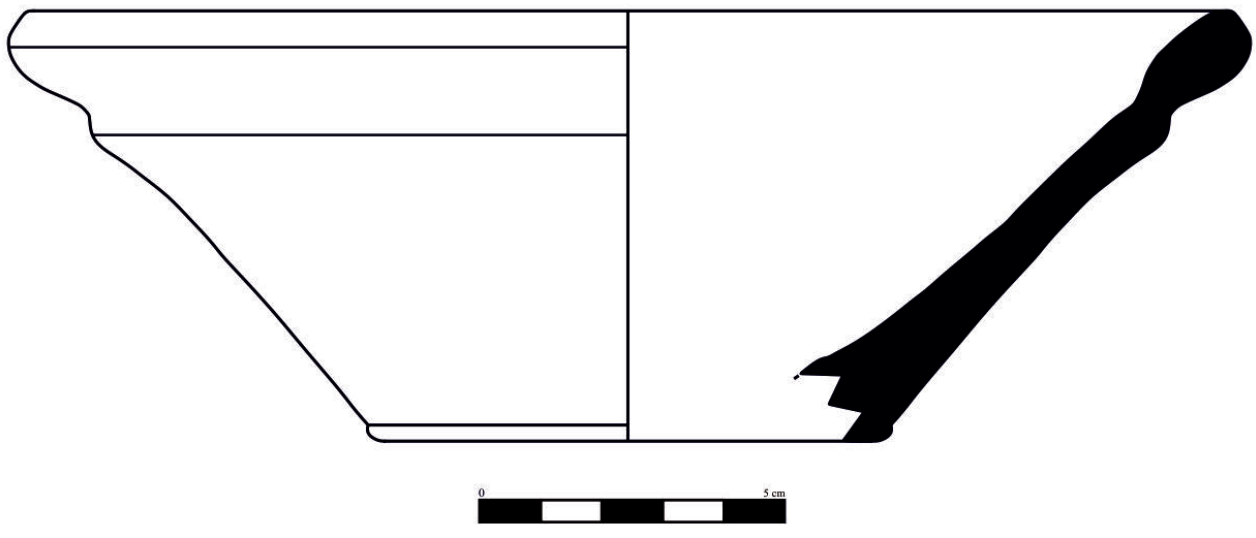
Katalog No:	121	***Levha No:***	**Lev.XIV:7**	***Çizim No:***	191
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	10.8 cm		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Taşçık
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	3.8 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu Yamacı 1	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Gövdeden dip kısmında geçişte kalın bir cidara sahip olup hafif "S" profili göstermektedir.İç yüzde yer alan yivlerin gövde üzerinde hafif bir omurga olduğunu göstermektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

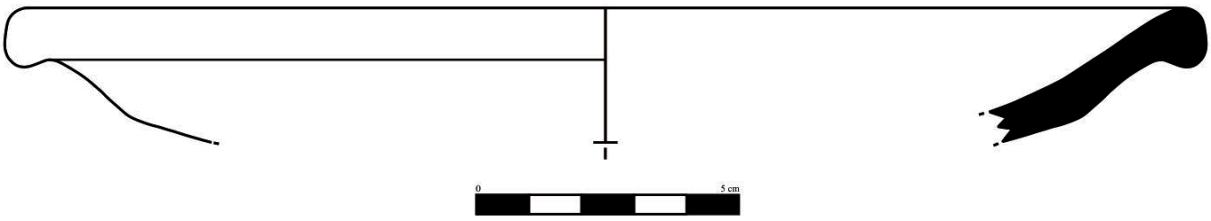
Katalog No:	122	***Levha No:***	**Lev. XV:1**	***Çizim No:***	197
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	19.5 cm	***Hamur:***	10 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	13.8 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	8 cm	***Katkı:***	Bitkisel, Kireç
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	7 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu 5	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	İçbükey daralan bir gövdeye sahip olup düz dipli olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca Ağız kenarının hemen alt kısmında belirgin bir omurgası bulunmaktadır.			***İç Astar:***	--
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	Orta
				Yapım:	Çark

Çizim

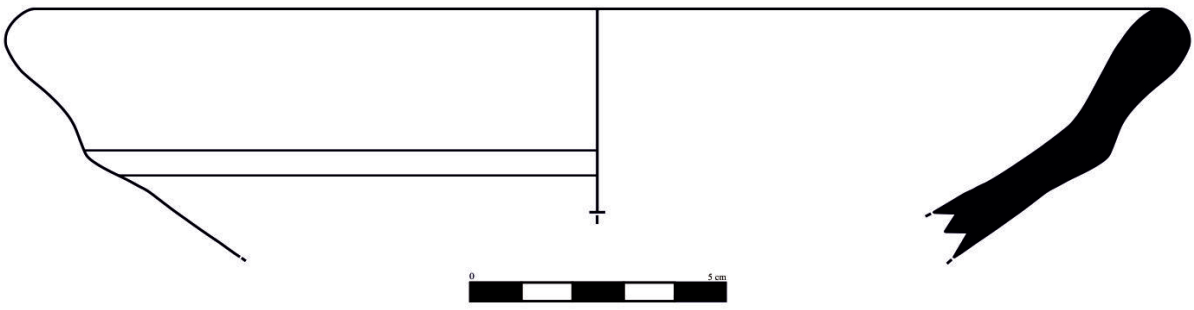
Katalog No:	123	***Levha No:***	**Lev. XV:2**	***Çizim No:***	143
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	22 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	18.3 cm		
Adı:	Dışa Dönük Ağız Kenarlı Omurgalı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	2.5 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu Yamacı 4	***Dış Astar:***	5 YR 7/4 Açık Kahve
Tanım:	Sığ bir çanak olup gövdede hafif bir omurga bulunmaktadır.			***İç Astar:***	5 YR 7/4 Açık Kahve
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

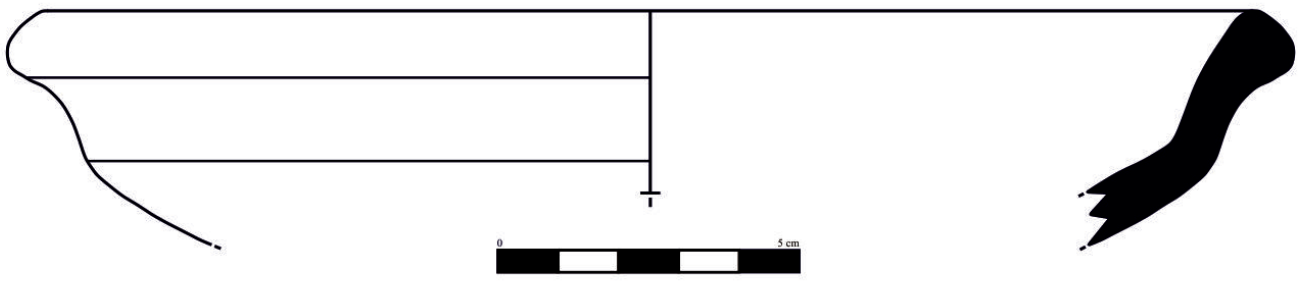
Katalog No:	124	***Levha No:***	**Lev. XV:3**	***Çizim No:***	40
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	22 cm	***Hamur:***	10 YR 8/3 Açık kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	20 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı Omurgalı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı-yolun üstü	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Seramik parçasının gövde kısmında dönemin karakteristik özelliği olan belirgin omurga bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

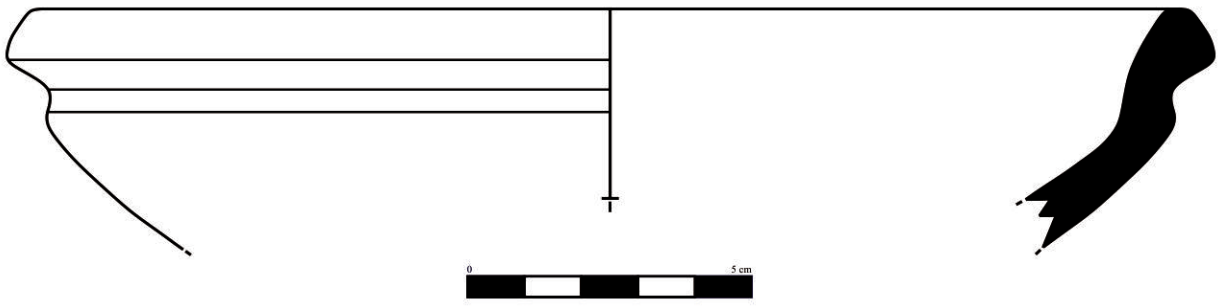
Katalog No:	125	***Levha No:***	**Lev. XV:4**	***Çizim No:***	180
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	20 cm	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	18.7 cm		
Adı:	Omurgalı Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yamacı 3	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Gövde üzerinde belirgin bir omurgaya sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

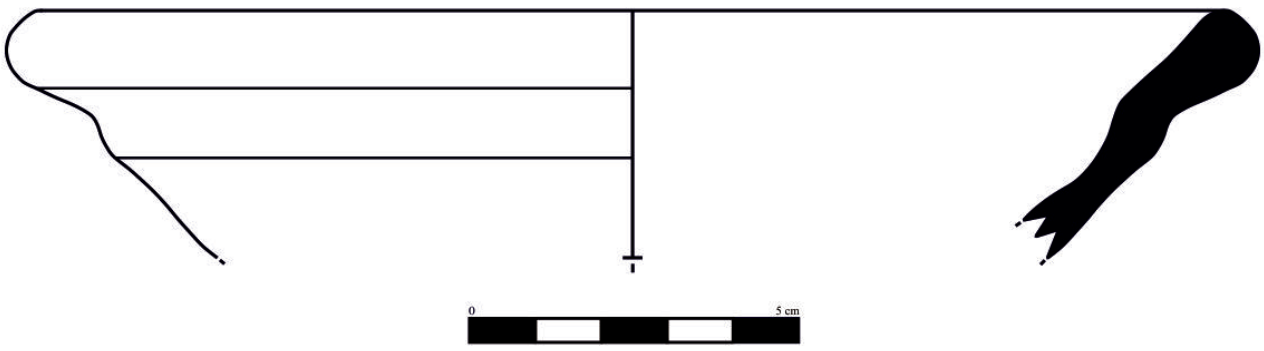
Katalog No:	126	***Levha No:***	**Lev. XV:5**	***Çizim No:***	115
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	20 cm	***Hamur:***	10 YR 8/6 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	19.8 cm		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Omurgalı	***Dip Çapı:***		***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	3.5 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Kuzey Yamacı	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Sade yüzeyli olup ağız kenarının hemen alt kısmında omurgaya sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

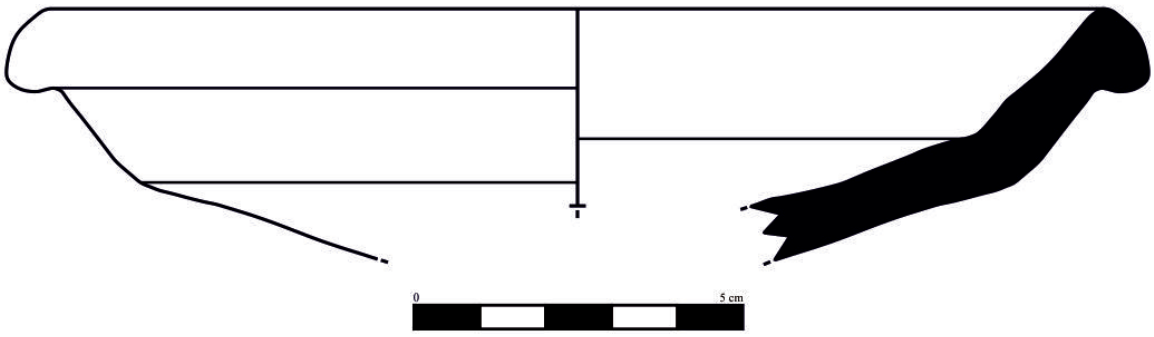
Katalog No:	127	***Levha No:***	**Lev. XV:6**	***Çizim No:***	175
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	18 cm	***Hamur:***	2.5 YR 6/6 Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	15.7 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı Omurgalı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel, Kireç
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	3.7 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güney Yamaç 1	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	İçbükey daralan bir göveye sahip seramik örneğinin ağız kenarının alt kısmında hafif bir omurga bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

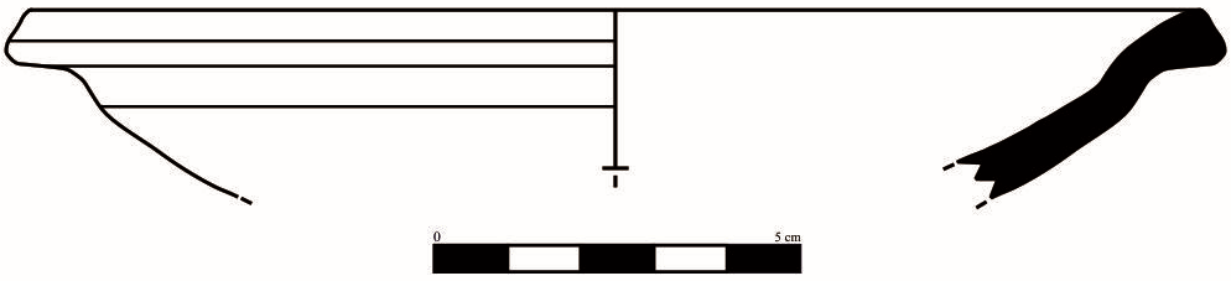
Katalog No:	128	***Levha No:***	**Lev. XV:7**	***Çizim No:***	182
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	13.2 cm		
Adı:	Dışa Çekik Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yamacı 3	***Dış Astar:***	2.5 YR 8/3 Krem
Tanım:	Kalın cidarlı olup gövdede keskin bir omurga bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

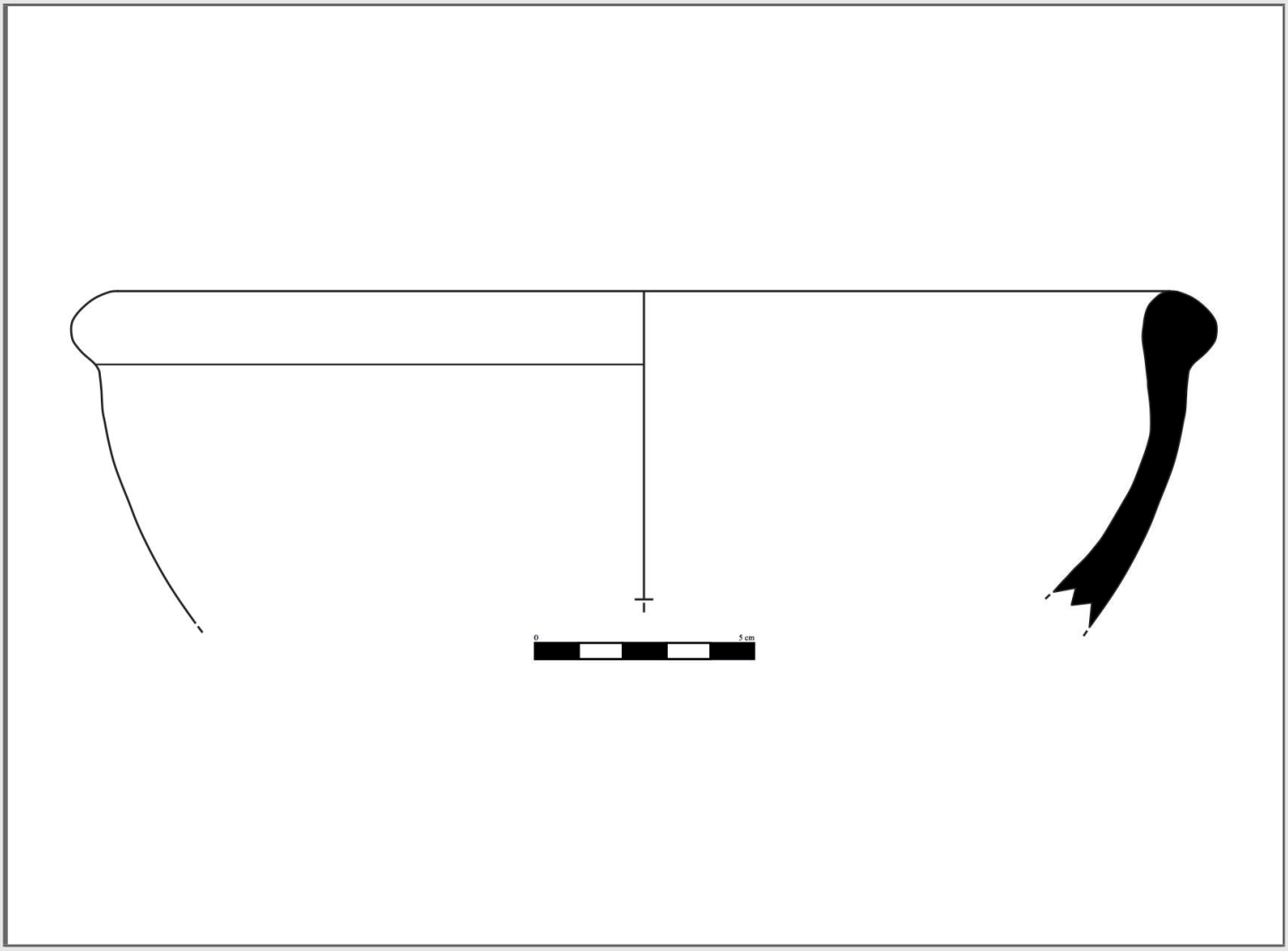
Katalog No:	129	***Levha No:***	**Lev. XV:8**	***Çizim No:***	151
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/3 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	13.8 cm		
Adı:	Dışa Çekik Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***		***Katkı:***	---
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	2.1 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Güneybatısı	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Ağız kenarının hemen alt kısmında başlayan bir omurgası bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

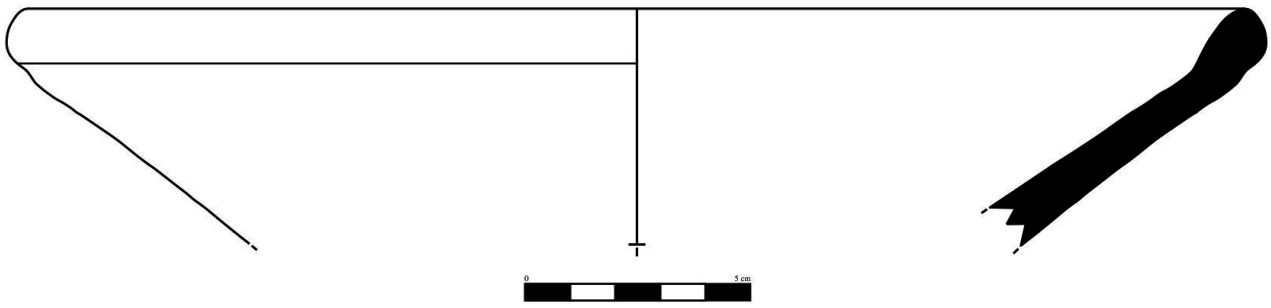
Katalog No:	130	***Levha No:***	**Lev.XVI:1**	***Çizim No:***	135
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	24 cm	***Hamur:***	10 YR 7/4 Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	7 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu Yamacı 4	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Yuvarlak gövdeli derin bir profil göstermektedir. Sade bir yüzeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

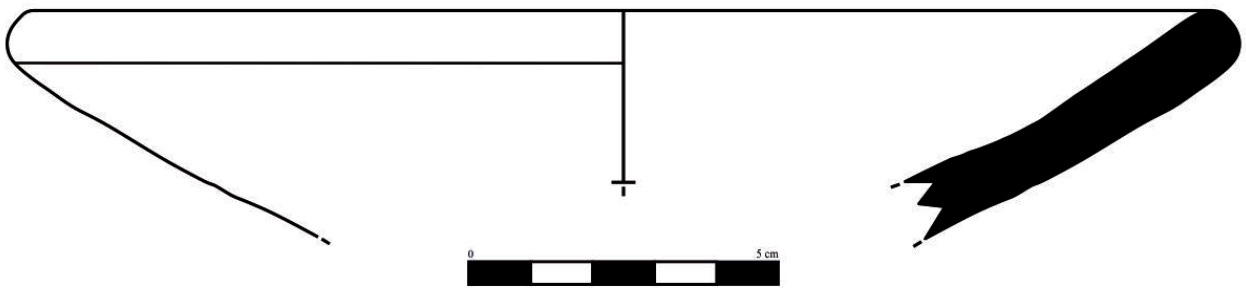
Katalog No:	131	***Levha No:***	**Lev.XVI:2**	***Çizim No:***	138
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	27 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/3 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	22 cm		
Adı:	İçe Dönük Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	5.2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu Yamacı 4	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Ağız kenarının hemen alt kısmında hafif bir omurgası bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

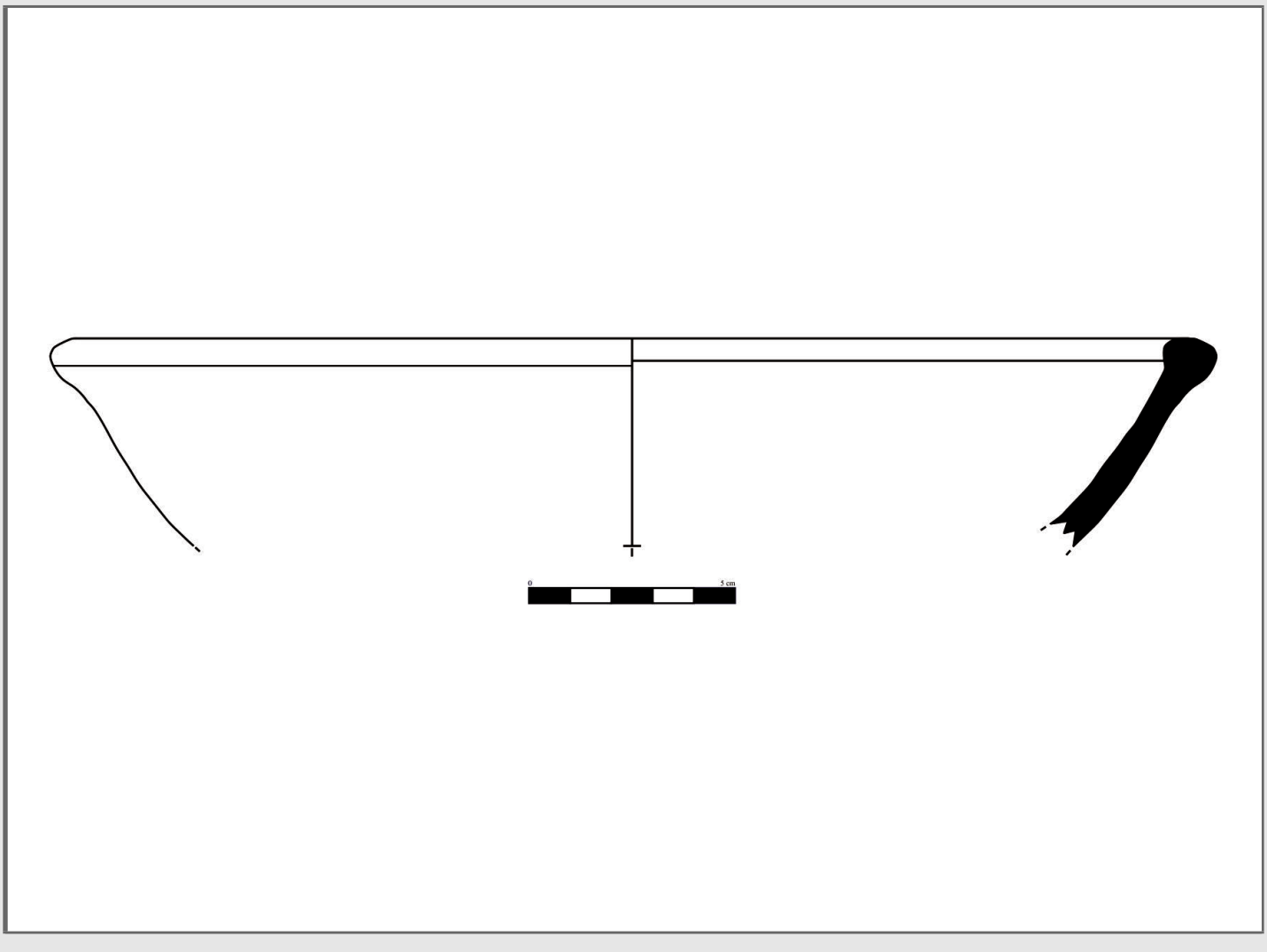
Katalog No:	132	***Levha No:***	**Lev.XVI:3**	***Çizim No:***	243
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	19 cm	***Hamur:***	10 YR 8/3 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	15 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	2.7 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneydoğu Yamacı 2	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Geniş yayvan bir profilli bir yapıya sahip olup sade bir yüzeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

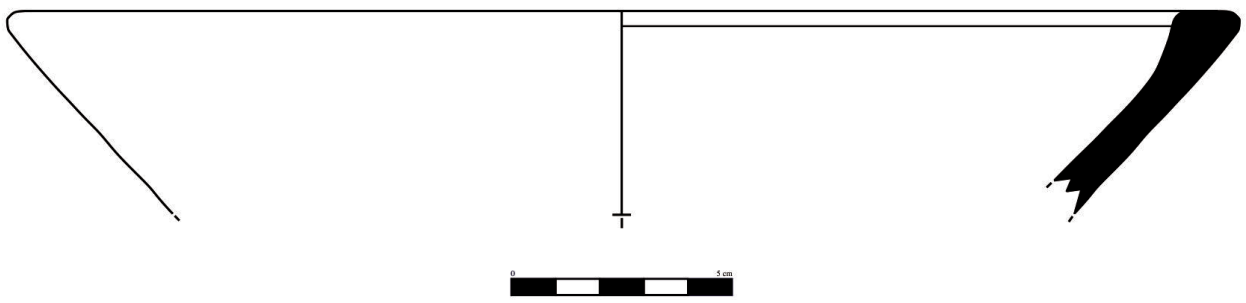
Katalog No:	133	***Levha No:***	**Lev.XVI:4**	***Çizim No:***	162
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	27 cm	***Hamur:***	5 YR 8/3 Pembemsi Devetüyü
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	24.2 cm		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	5 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Kuzeybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Yuvarlak gövdeli, ince cidarlı olup sade bir yüzeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

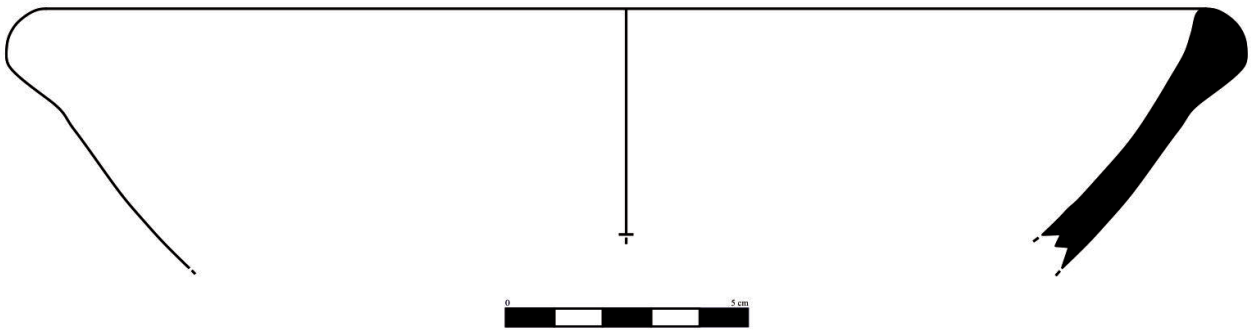
Katalog No:	134	***Levha No:***	**Lev.XVI:5**	***Çizim No:***	164
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	27 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	24 cm		
Adı:	İçe Düzleştirilmiş Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***		***Katkı:***	Taşçık, Bitkisel Katkı
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	4.6 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Kuzeybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Yuvarlak gövdeli sade bir yüzeye sahip olup ağız kenarı kısmında hafif içe dönük bir cidara sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

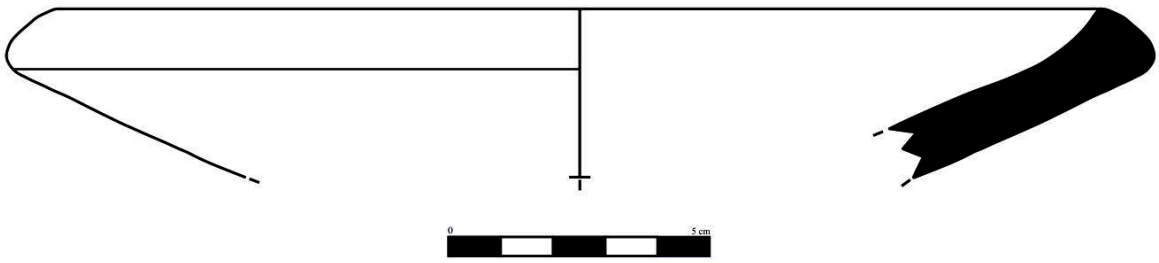
Katalog No:	135	***Levha No:***	**Lev.XVI:6**	***Çizim No:***	72
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	24 ***cm***	***Hamur:***	7.5 YR 8/6 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	21 cm		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***		***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	4.6 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yamacı 2	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Yuvarlak gövdeli yalın basit bir örnektir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	Orta
				Yapım:	Çark

Çizim

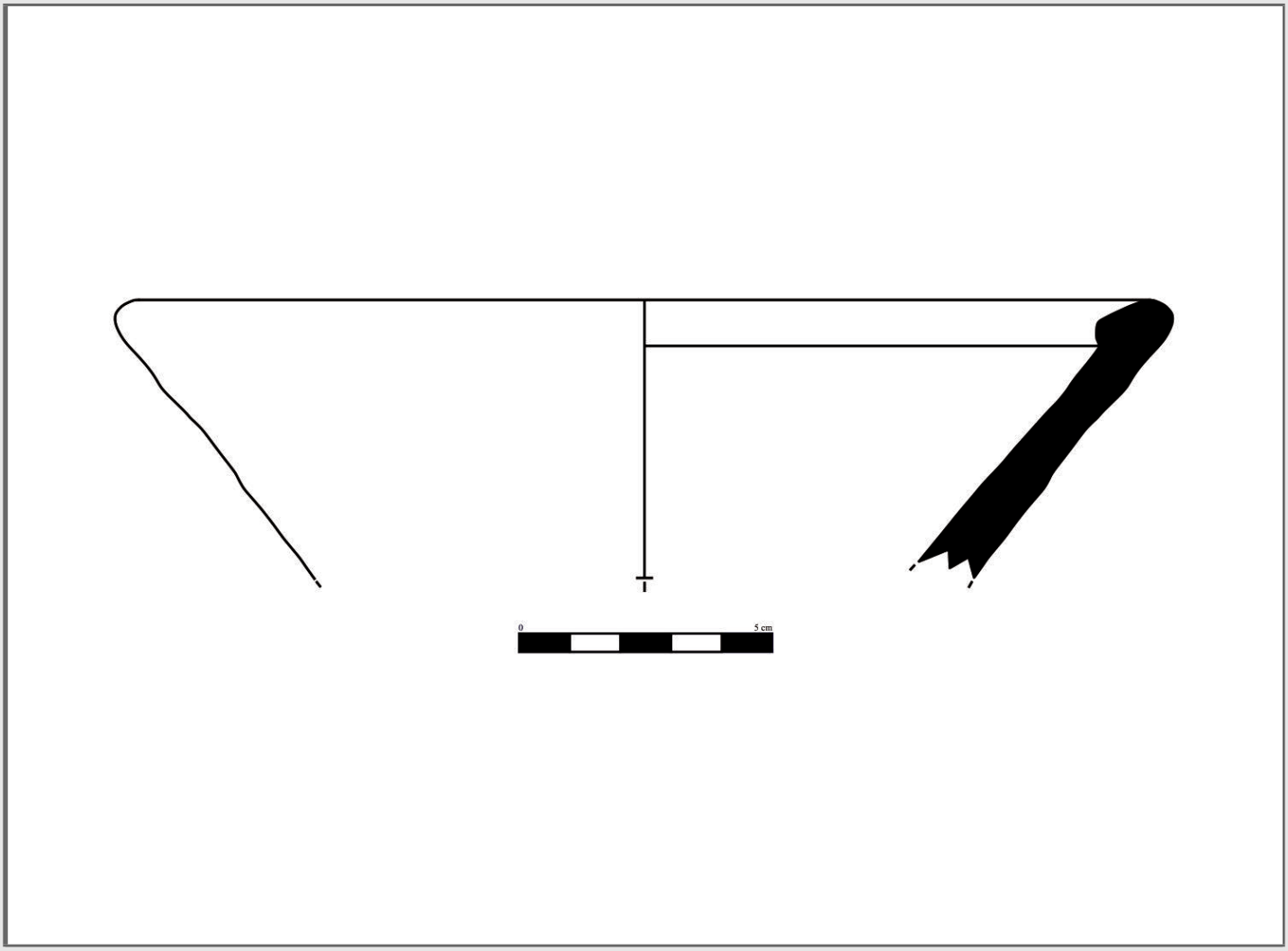
Katalog No:	136	***Levha No:***	**Lev.XVI:7**	***Çizim No:***	152
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	20 cm	***Hamur:***	7.5 YR 6/4 Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	18.2 cm		
Adı:	İçe ve Dışa Çekik Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	3.2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Güneybatı Yamacı	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Geniş ve sığ bir çanak örneği olup sade bir görünüme sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

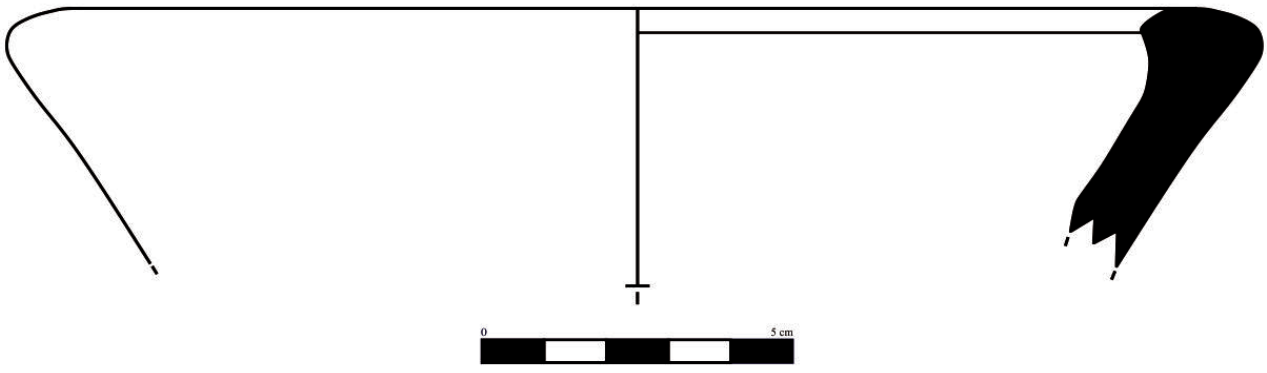
Katalog No:	137	***Levha No:***	**Lev.XVI:8**	***Çizim No:***	120
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	20 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	İçe Düzleştirilmiş Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel, Taşçık
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	5.4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Kuzey Yamaç 2	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Konik gövdeli olup dip kısmına doğru daralan bir yapıya sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

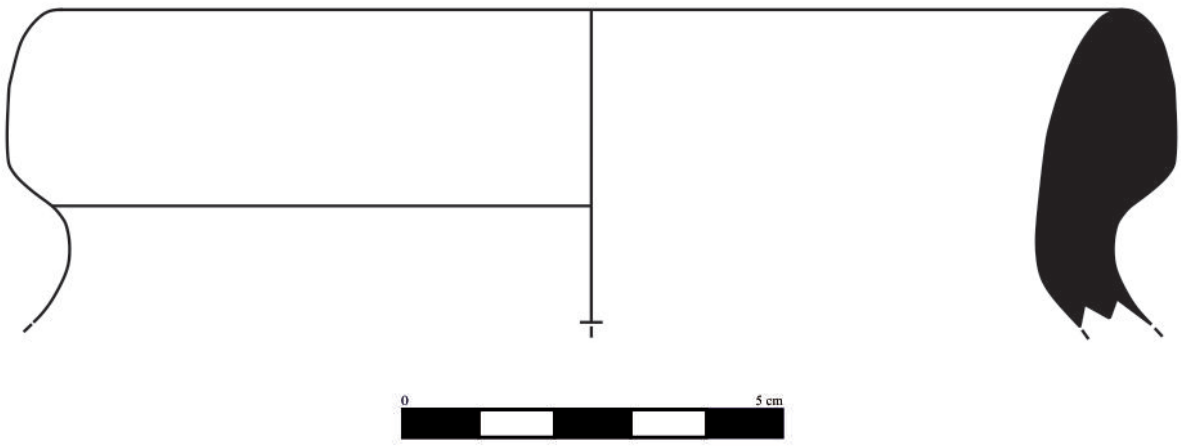
Katalog No:	138	***Levha No:***	**Lev.XVI:9**	***Çizim No:***	128
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	18 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/3 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	İçe Düzleştirilmiş Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	4.4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneydoğu Yamacı 1	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Kalın cidarlı, yalın basit bir örnektir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	Orta
				Yapım:	Çark

Çizim

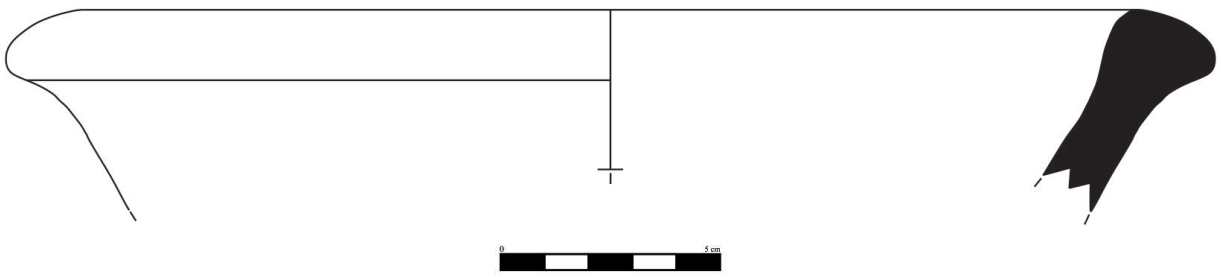
Katalog No:	139	***Levha No:***	**Lev.XVII:**	***Çizim No:***	242
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	14 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Band Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel, Kum, Taşçık
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.1		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneydoğu Yamacı 2	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Parçanın korunduğu kadarıyla "S" profilli olduğu görülmektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

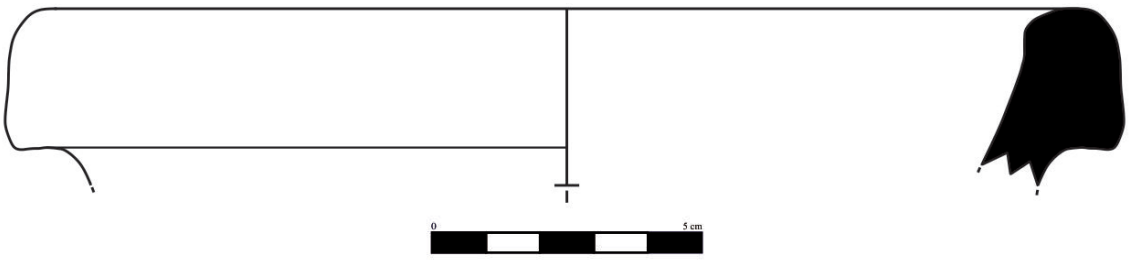
Katalog No:	140	***Levha No:***	**Lev.XVII:1**	***Çizim No:***	71
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	24 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Çekik Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.6 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yamacı 2	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Daralan bir boyna sahip çömlek örneği sade bir yüeye sahhiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	Orta
				Yapım:	Çark

Çizim

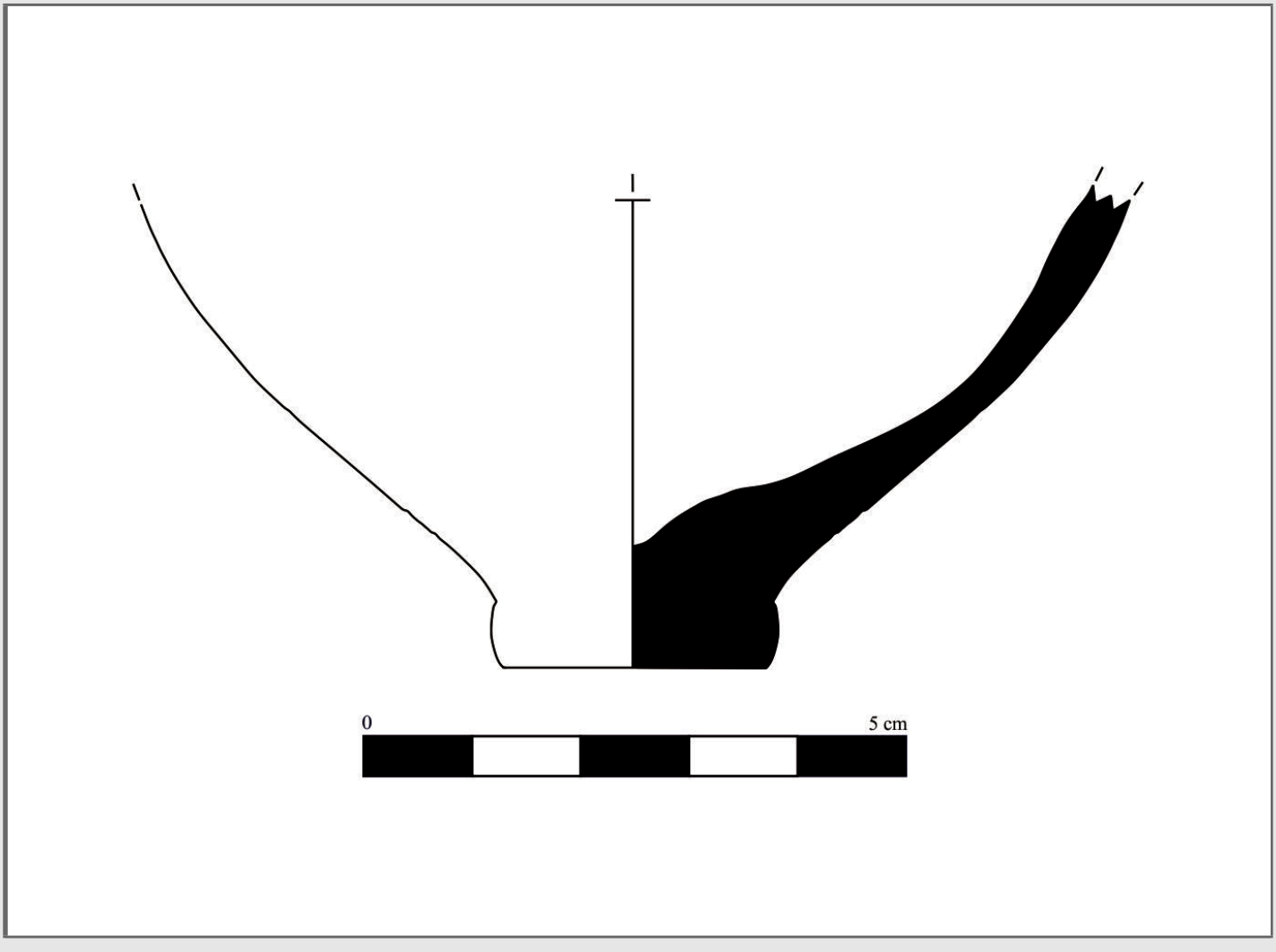
Katalog No:	141	***Levha No:***	**Lev.XVII:2**	***Çizim No:***	193
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	19 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/3 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılımış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu 5	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:				***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	Orta
				Yapım:	Çark

Çizim

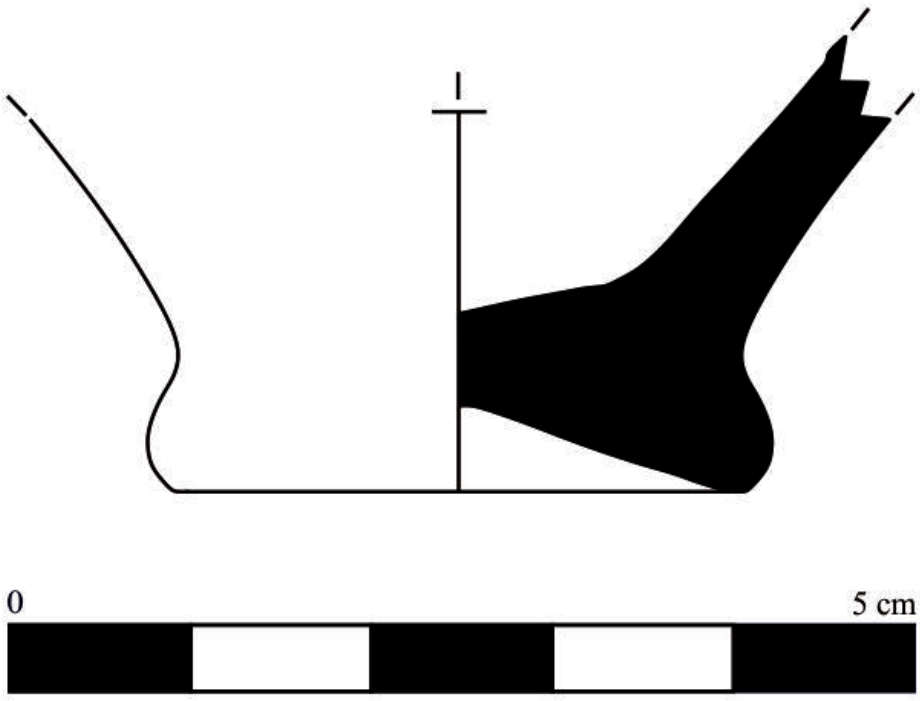
Katalog No:	142	***Levha No:***	**Lev.XVII:4**	***Çizim No:***	307
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	2.5 YR 6/6 Kiremit
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	9 cm		
Adı:	Düğme Dip	***Dip Çapı:***	2.4 cm	***Katkı:***	---
Formu:	---	***Yükseklik:***	3.4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	İnce cidarlı yuvarlak gövdelibir kaba aittir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

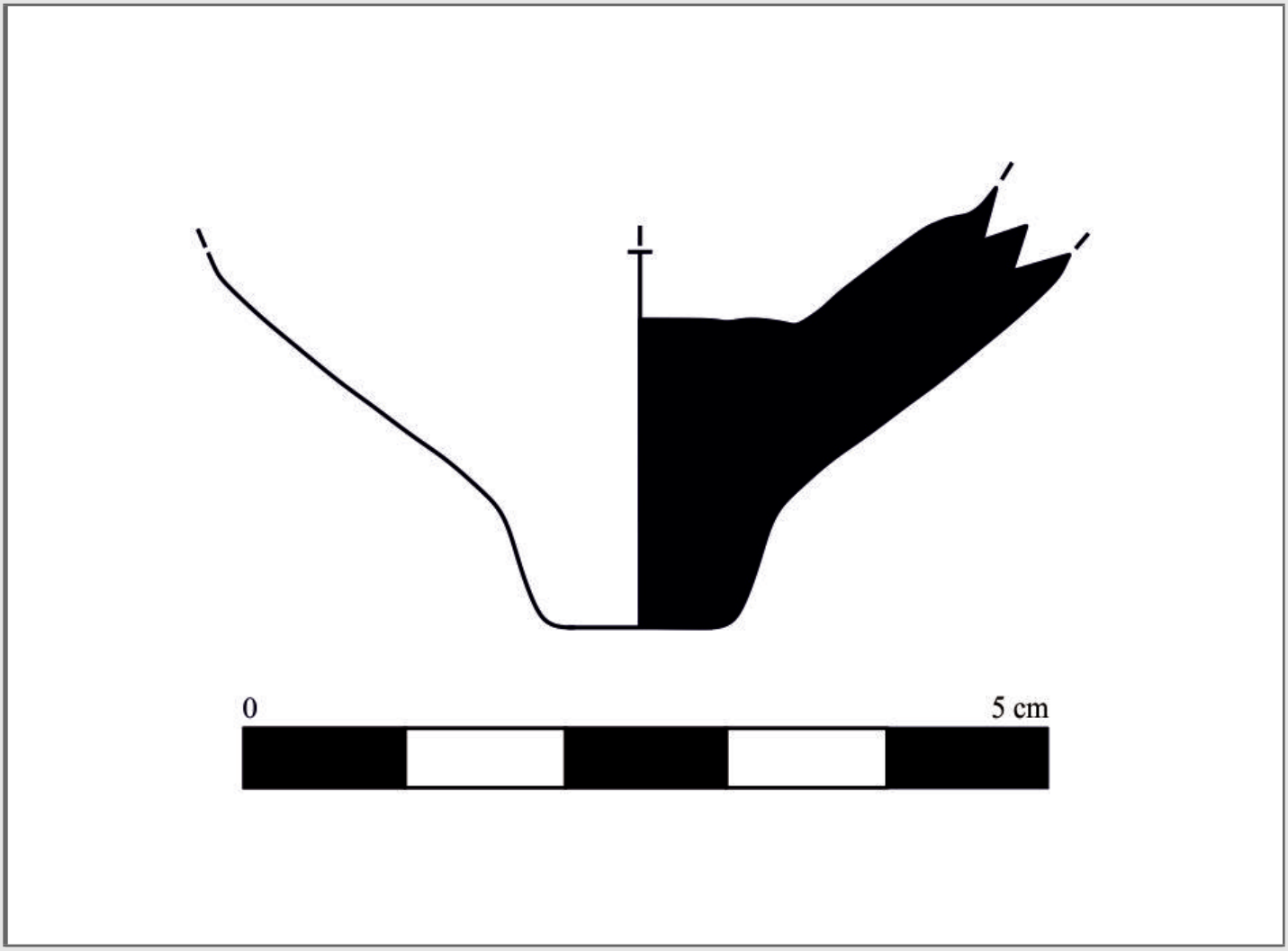
Katalog No:	143	***Levha No:***	**Lev.XVII:5**	***Çizim No:***	105
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Düğme Dip	***Dip Çapı:***	3.2 cm	***Katkı:***	Bitkisel, Kireç
Formu:	---	***Yükseklik:***	2.1 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yamacı 2	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Dip çapının çok küçük olması ve özenle yapılmış bir örnek olmasından dolayı saray malı sınıfına giren kadeh formlarına ait olduğu düşünülmektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

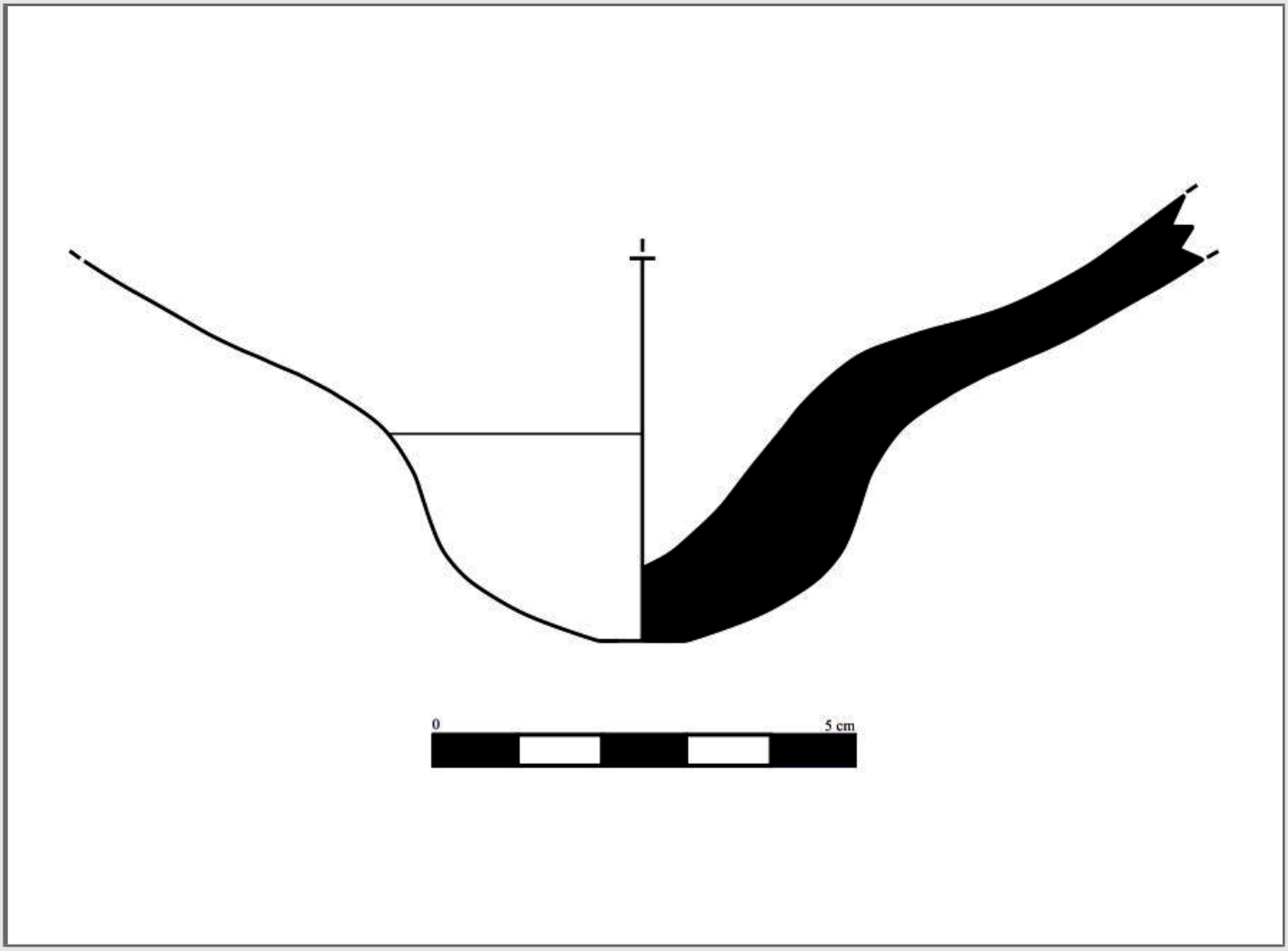
Katalog No:	144	***Levha No:***	**Lev.XVII:6**	***Çizim No:***	196
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Memecik Dip	***Dip Çapı:***	0.9 cm	***Katkı:***	Kum, Taşçık
Formu:	---	***Yükseklik:***	2.3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu 5	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Yaın basit bir örnektir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

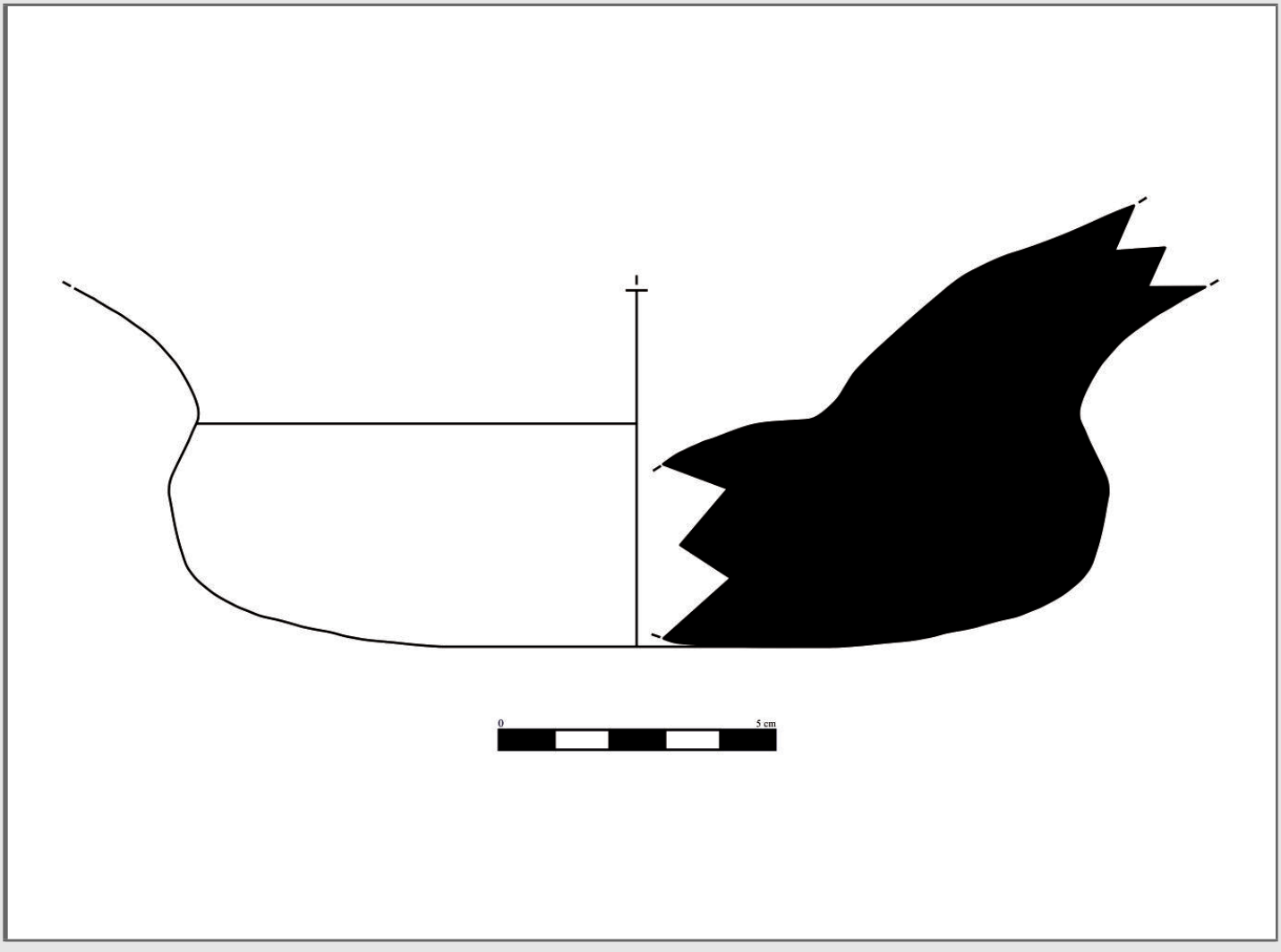
Katalog No:	145	***Levha No:***	**Lev.XVII:7**	***Çizim No:***	126
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Mantar Dip	***Dip Çapı:***	1 cm	***Katkı:***	Kireç, Taşçık, Bitkisel
Formu:	---	***Yükseklik:***	4.5 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu Yamacı 2	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Dip kısmından gövdeye geçişte ince bir cidara ve genişleyen bir gövdeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	Orta
				Yapım:	El

Çizim

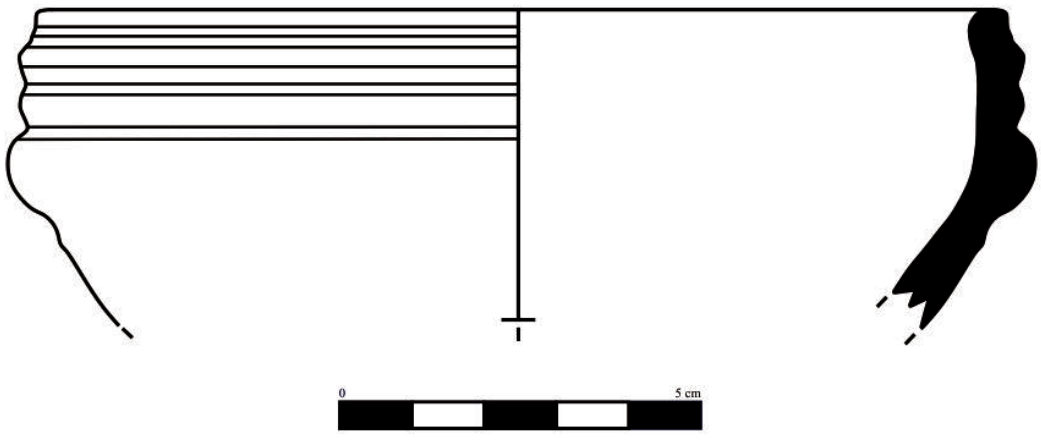
Katalog No:	146	***Levha No:***	**Lev.XVII:8**	***Çizim No:***	70
Mal Grubu:	Orta Assur Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Orta Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Yuvarlatılmış Dip	***Dip Çapı:***	7.4 cm	***Katkı:***	Kireç ,Taşçık
Formu:	---	***Yükseklik:***	6.4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yamacı 2	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	İri taşçıklı dip parçasının büyük boyutlu depolama kaplarına ait olduğu düşünülmektedir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 142-143.			***Açkı:***	---
				Pişme:	Orta
				Yapım:	El

Çizim

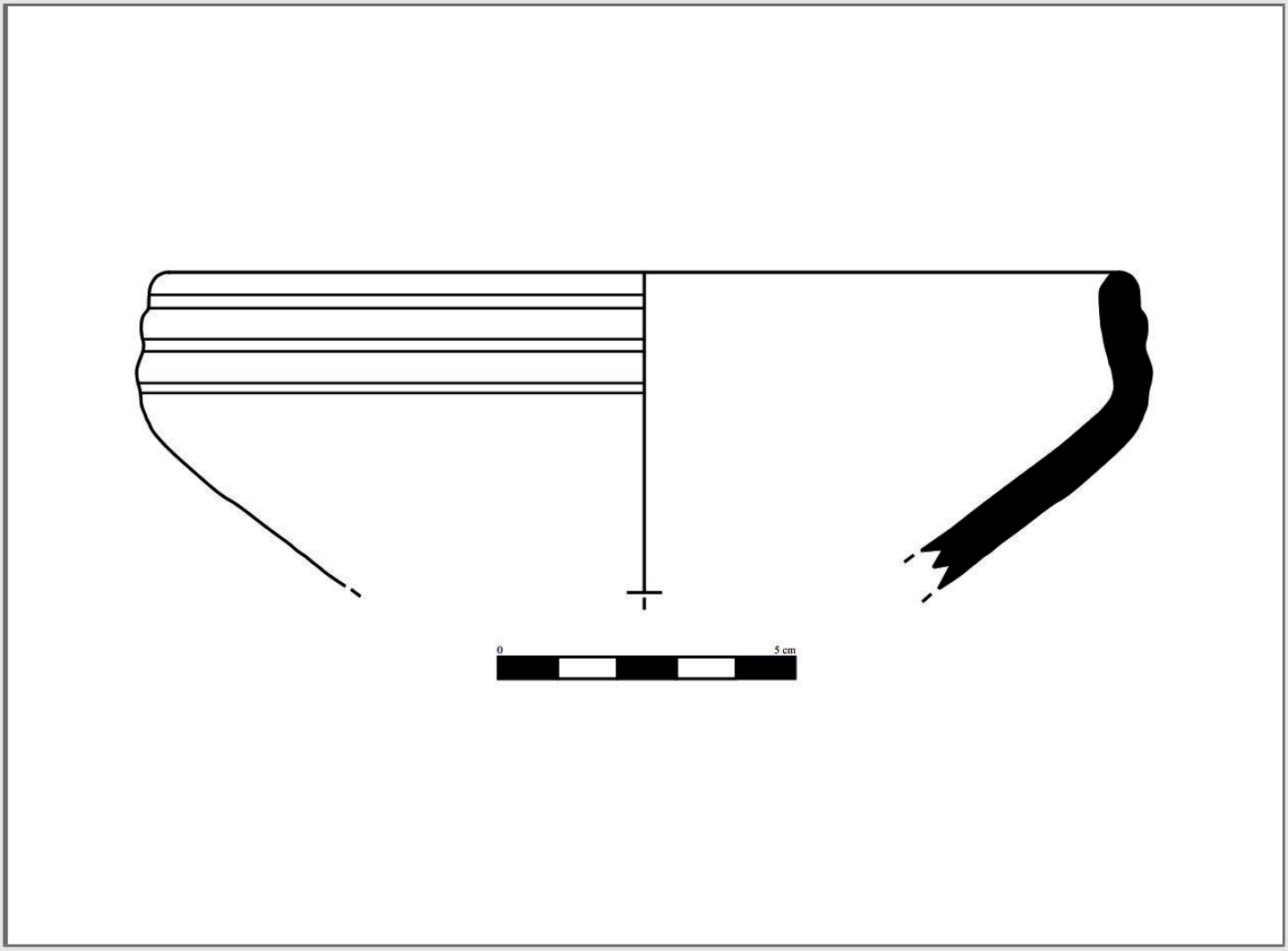
Katalog No:	147	***Levha No:***	**Lev.XVIII:2**	***Çizim No:***	270
Mal Grubu:	Demir Çağ	***Ağız Çapı:***	13 cm	***Hamur:***	2.5 YR 6/6 Pembemsi Kahve
Dönemi:	Erken Demir Çağ	***Karın Çapı:***	14.2 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı Yivli	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	4.3 cm		
Bezeme:	Yiv Bezeme	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 1	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Parçanın ağız kenarında belirgin yivler bulunmaktadır. Ayrıca gövdenin orta kısmında yumru şeklinde bir omurga bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 148.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

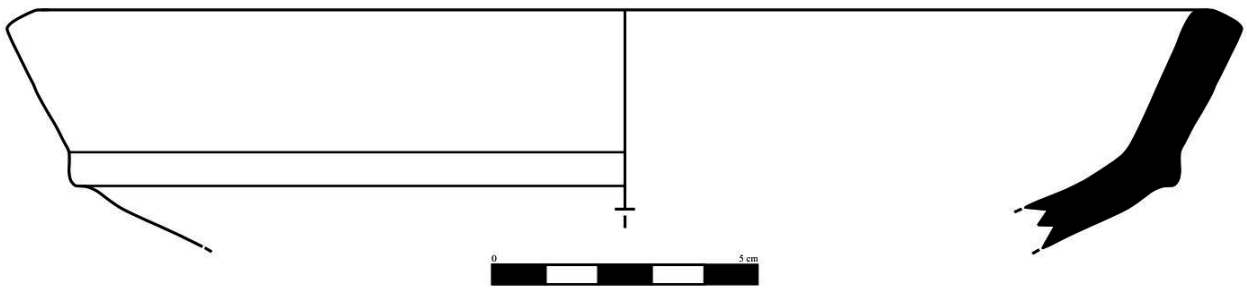
Katalog No:	148	***Levha No:***	**Lev.XVIII:1**	***Çizim No:***	271
Mal Grubu:	Demir Çağ	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	5 YR 5/4 Kahve
Dönemi:	Erken Demir Çağ	***Karın Çapı:***	16.9 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı Yivli	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum, Kireç
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	5.3 cm		
Bezeme:	Yiv Bezeme	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 1	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Parça içbükey daralan bir gövde profiline sahip olup ağız kenarında yivler bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 148.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

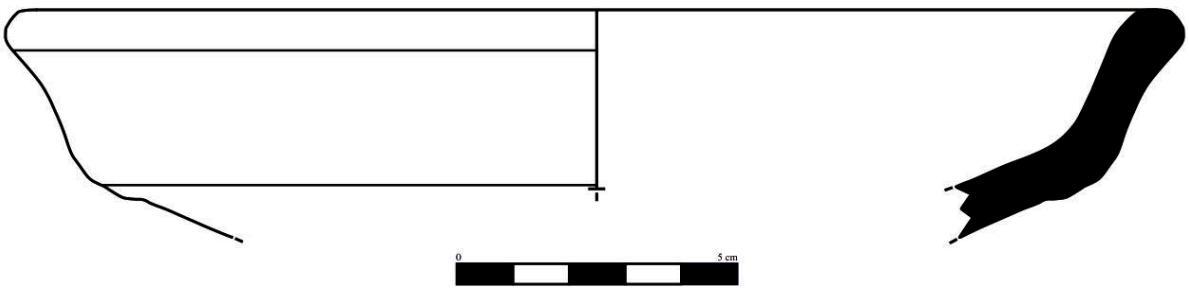
Katalog No:	149	***Levha No:***	**Lev. XIX:1**	***Çizim No:***	114
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	22 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/3 Pembemsi Devetüyü
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	20.9 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı Omurgalı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel, Kireç
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	3.7 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Kuzey Yamacı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Düzgün bir cidara sahip olup, gövde kısmında keskin bir omurgaya sahiptir. Sade yüzeylidir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	---
				Pişme:	Orta
				Yapım:	Çark

Çizim

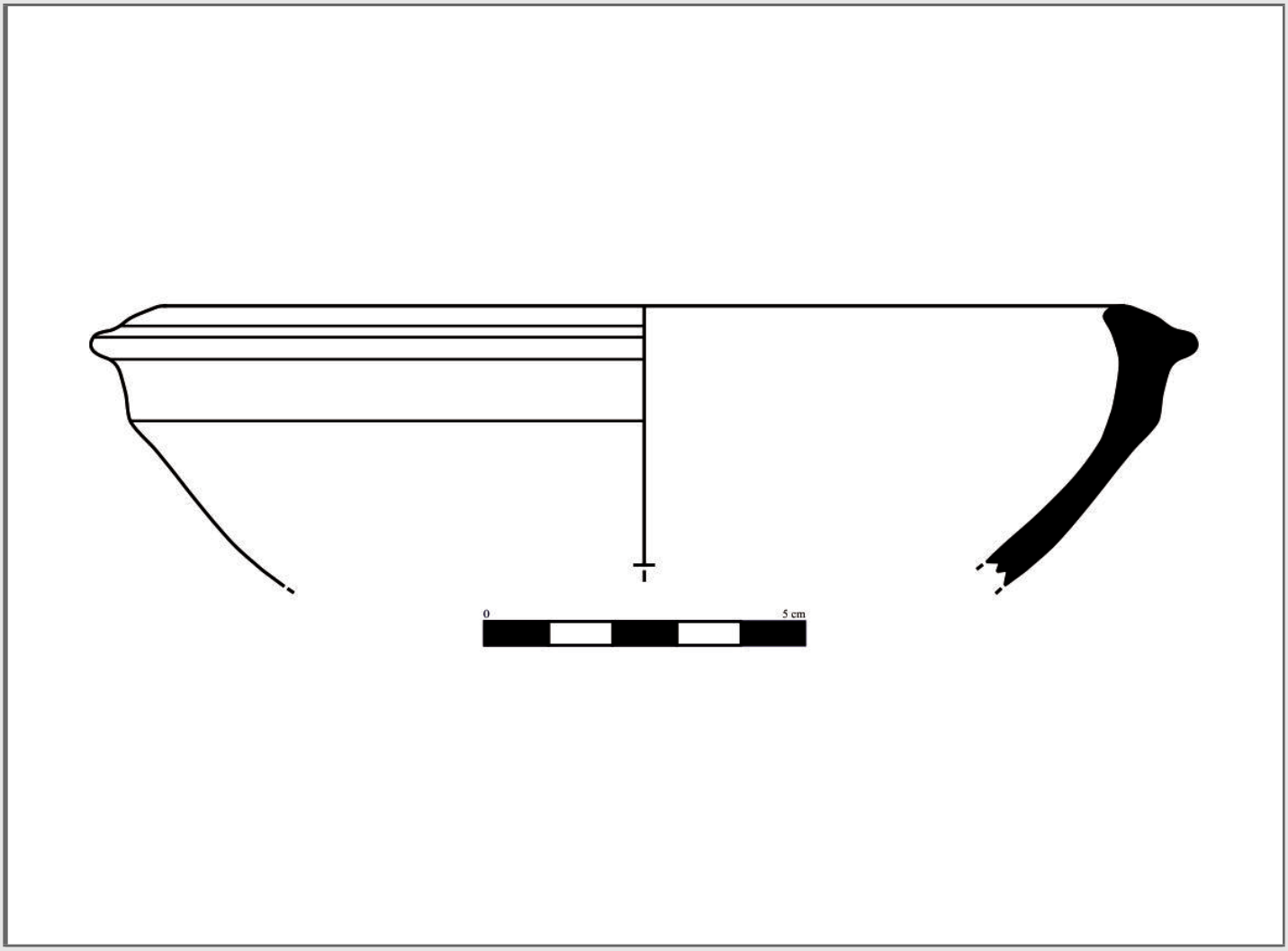
Katalog No:	150	***Levha No:***	**Lev. XIX:2**	***Çizim No:***	129
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	20 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	18.7 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı Omurgalı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Bitkisel
Formu:	Çanak	***Yükseklik:***	3.1 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneydoğu Yamacı 1	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Sade yüzeyli, düzgün bir cidara sahiptir. Ayrıca gövde kısmında belirgin bir omurgaya sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

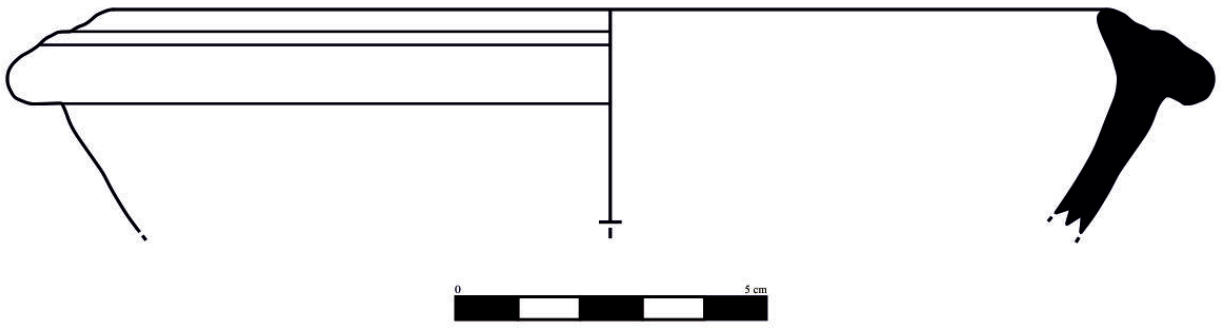
Katalog No:	151	***Levha No:***	**Lev. XIX:3**	***Çizim No:***	144
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	15 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	16 cm		
Adı:	İçe ve Dışa Çekik Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu Yamacı 4	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Ağız tablasında bir oluk bulunmaktadır. İnce cidarlı yuvarlak gövdeli bir yapıya sahiptir. Ayrıca ağız kenarının hemen alt kısmında hafif bir omurga bulunmaktadır. Sade yüzeylidir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

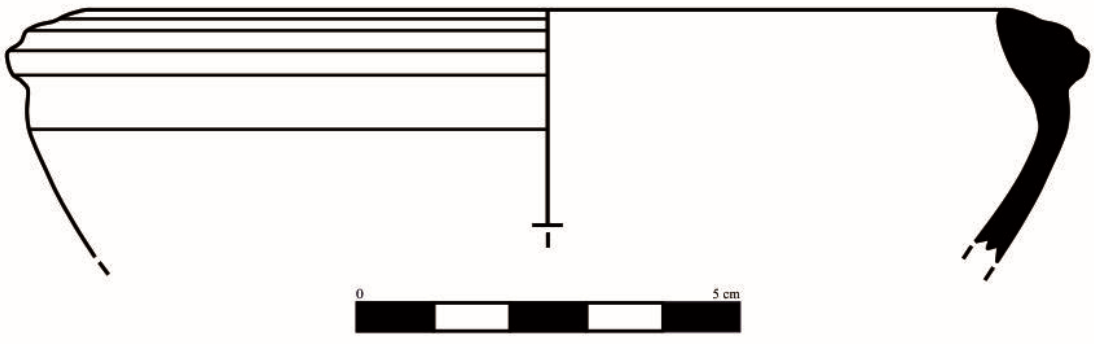
Katalog No:	152	***Levha No:***	**Lev. XIX:4**	***Çizim No:***	303
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Pembemsi Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	16 cm		
Adı:	İçe ve Dışa Çekik Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Taşçık, Kum, Kireçtaşı
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	3.4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Ağız tablasında bir oluk bulunmaktadır. İnce cidarlı bir yapıya sahip olup dönemin karakteristik özelliği olan ağız kenarında çekiç benzeri bir çıkıntısı mevcuttur. Sade bir görünüme sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

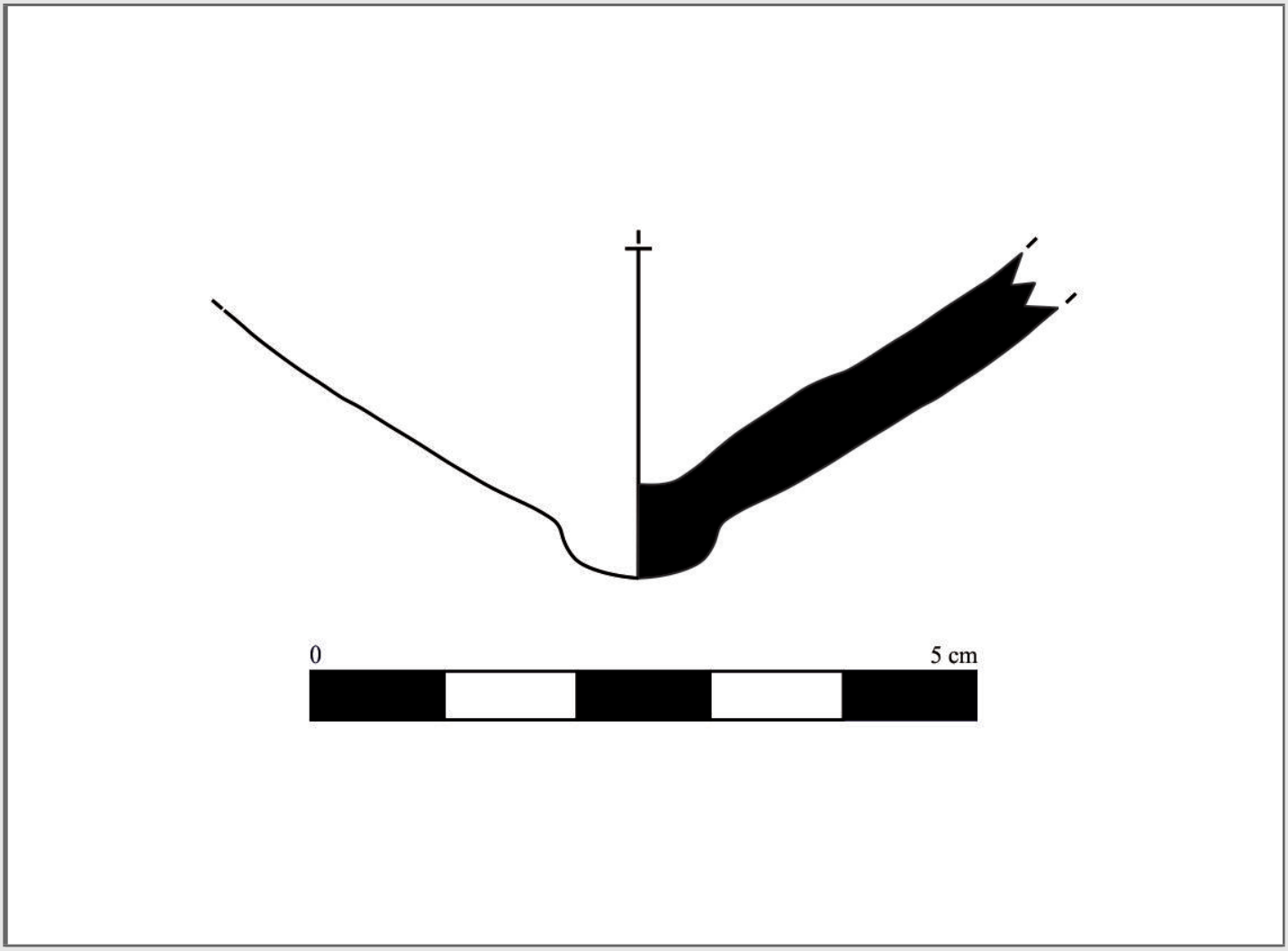
Katalog No:	153	***Levha No:***	**Lev. XIX:5**	***Çizim No:***	41
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	12 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	13.5 cm		
Adı:	İçe ve Dışa Çekik Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Mika
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	2.8 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı-Yolun Üstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	İnce cidarlı bir yapıya sahip olup ağız kenarının hemen alt kısmında içe doğru hafif bir kavis yapılmıştır. Sade bir yüzeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

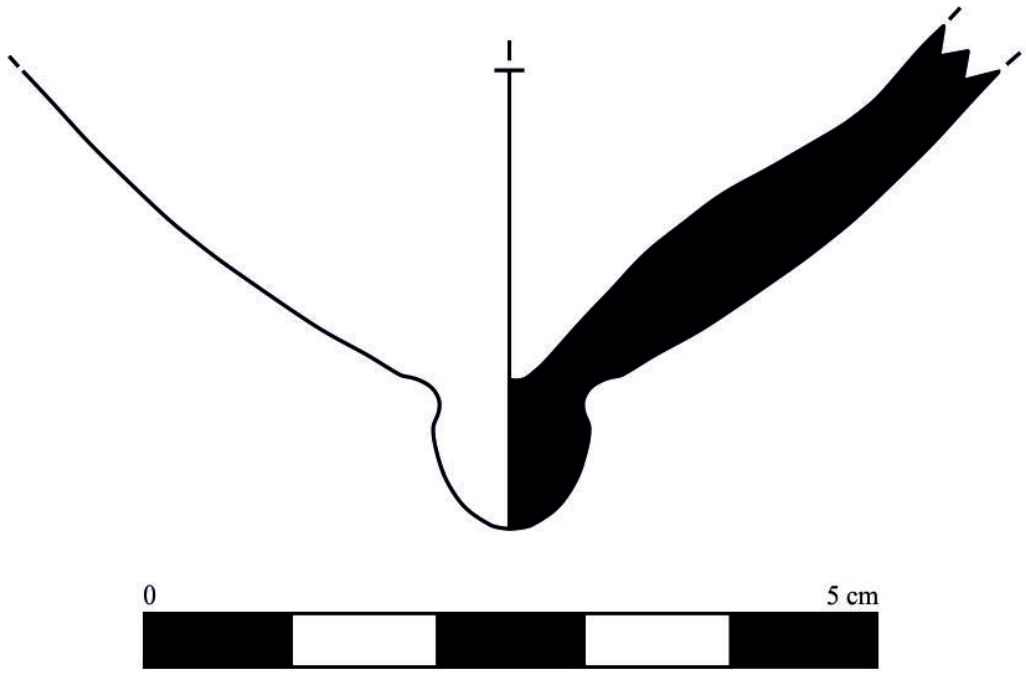
Katalog No:	154	***Levha No:***	**Lev. XIX:6**	***Çizim No:***	118
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Memecik Dip	***Dip Çapı:***	1.1 cm	***Katkı:***	Kum
Formu:	---	***Yükseklik:***	2.4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Kuzey Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	İnce cidarlı yalın basit yüzeylidir. Dip kısmından gövdeye doğru genişleyen bir görünümü vardır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

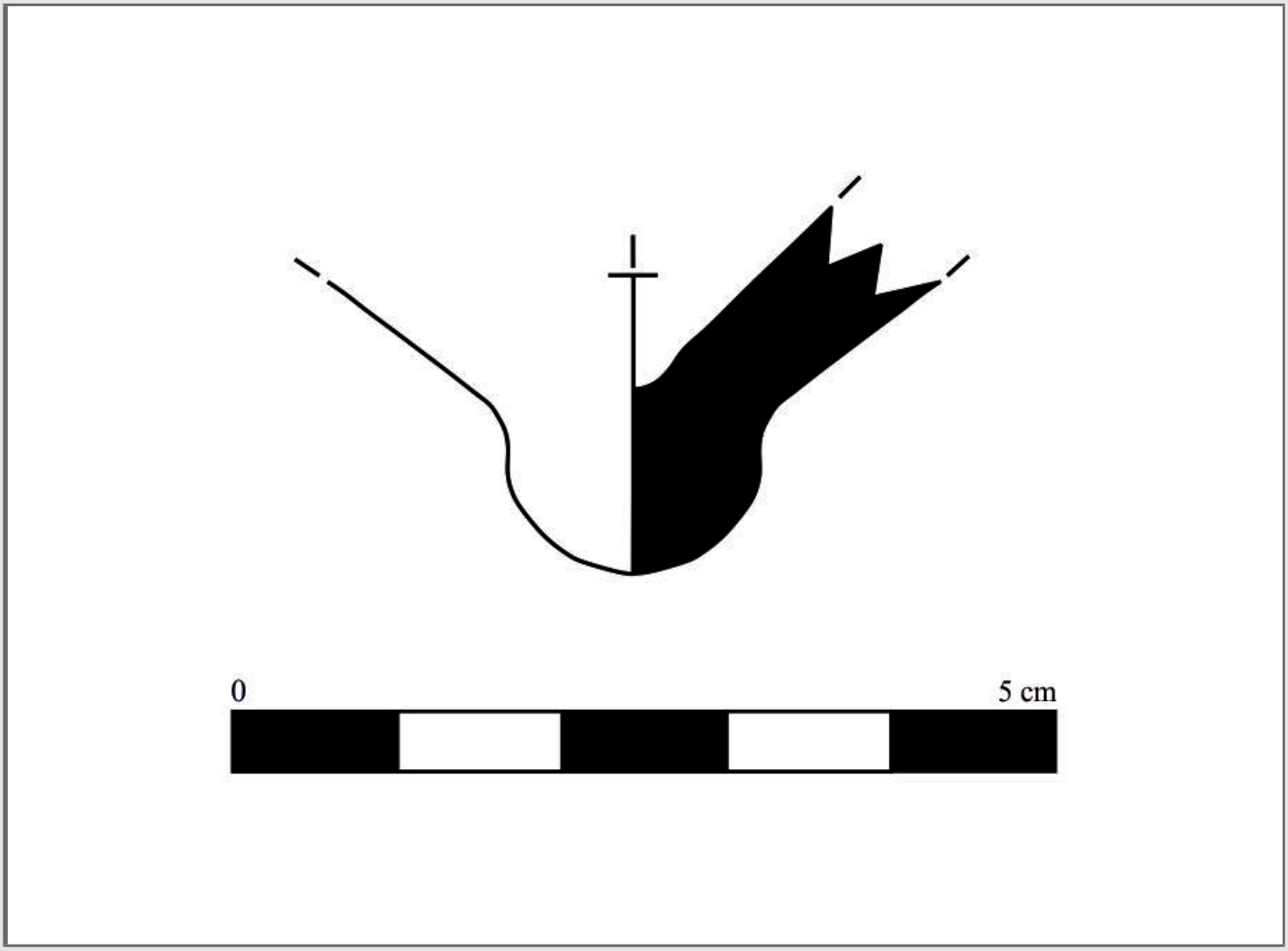
Katalog No:	155	***Levha No:***	**Lev. XIX:7**	***Çizim No:***	13
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	5 YR 8/4 Pembe
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	6.6 cm		
Adı:	Memecik Dip	***Dip Çapı:***	1 cm	***Katkı:***	Bitkisel, Kireç, Mika
Formu:	---	***Yükseklik:***	3.1 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Kuzeyi	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Yalın basit yüzeylidir. Dip kısmından gövdeye doğru genişleyen bir görünümü vardır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

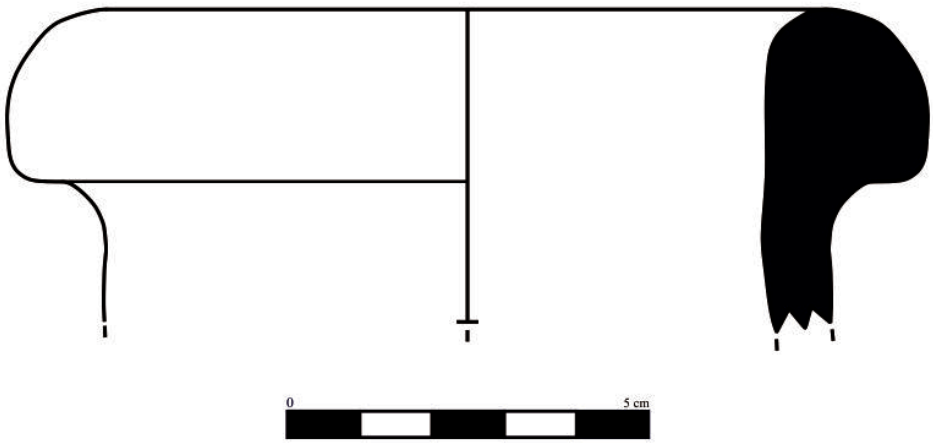
Katalog No:	156	***Levha No:***	**Lev. XIX:8**	***Çizim No:***	42
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Memecik Dip	***Dip Çapı:***	1.5 cm	***Katkı:***	Kireç
Formu:	---	***Yükseklik:***	1.8 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yolun Üstü	***Dış Astar:***	7.5 YR 8/3 Açık Kahve
Tanım:	Memecik dipli parça gövdeye doğru genişleyen bir yapıya sahiptir. Yalın basit bir yüzeyi vardır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

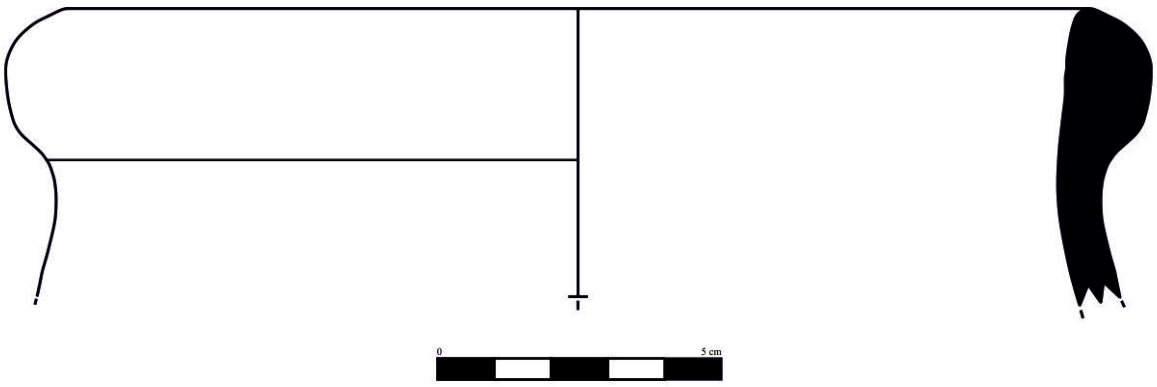
Katalog No:	157	***Levha No:***	**Lev. XX**	***Çizim No:***	111
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Taşçık
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yamacı 3	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Dar ağızlı, sade bir yüzeye sahip olup dönemin karakteristik özelliği olan ağız kenarının dışa doğru çekiş bir yapıya sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

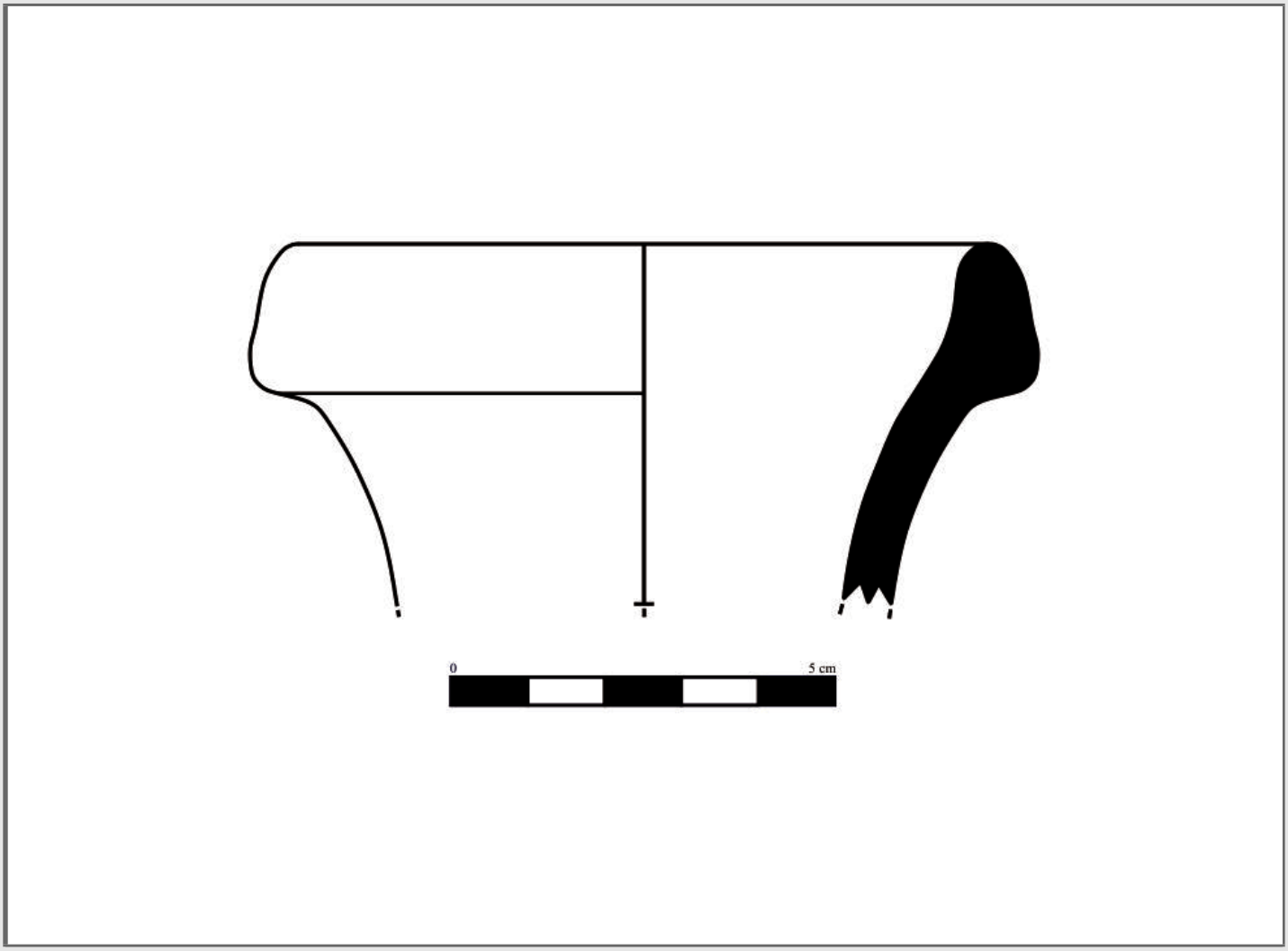
Katalog No:	158	***Levha No:***	**Lev. XX:1**	***Çizim No:***	194
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	18 cm	***Hamur:***	5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Taşçık, Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	5 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu 5	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Sade bir yüzeye sahip olup bu dönemin karakteristik özelliği olan ağız kenarında kare benzeri bir çıkıntısı bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

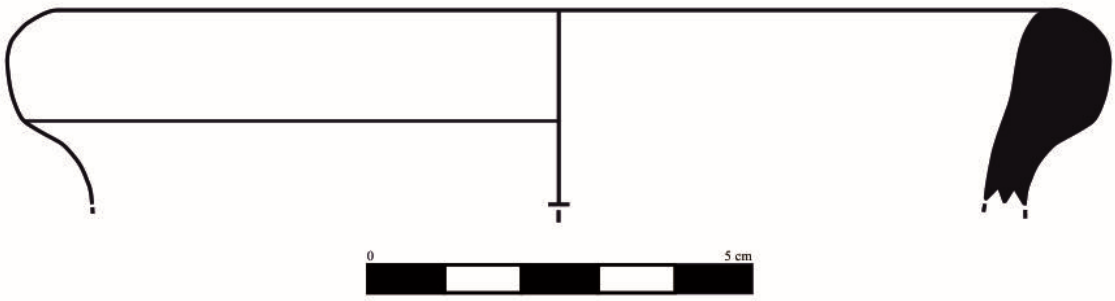
Katalog No:	159	***Levha No:***	**Lev. XX:10**	***Çizim No:***	200
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	9 cm	***Hamur:***	5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.6 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu Yamacı 4	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Dar boyunlu, düzgün bir cidara sahip olup sade bir yüzeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

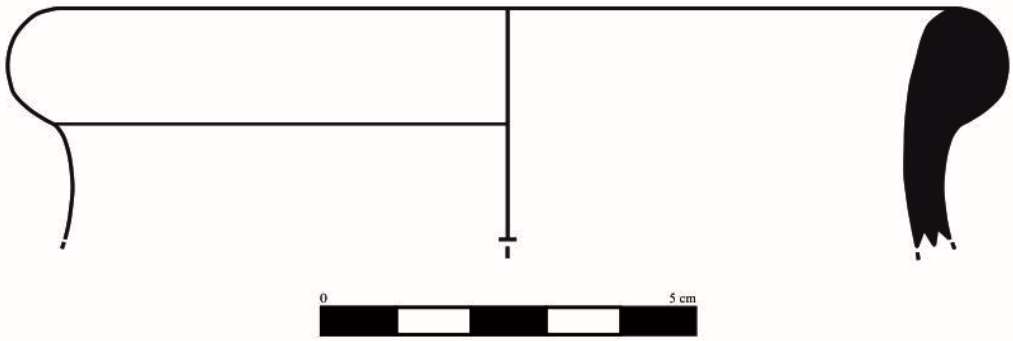
Katalog No:	160	***Levha No:***	**Lev. XX:2**	***Çizim No:***	39
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	13 cm	***Hamur:***	2.5 YR 7/2 Grimsi Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	2.5 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı-Yolun Üstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Sade bir yüzeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

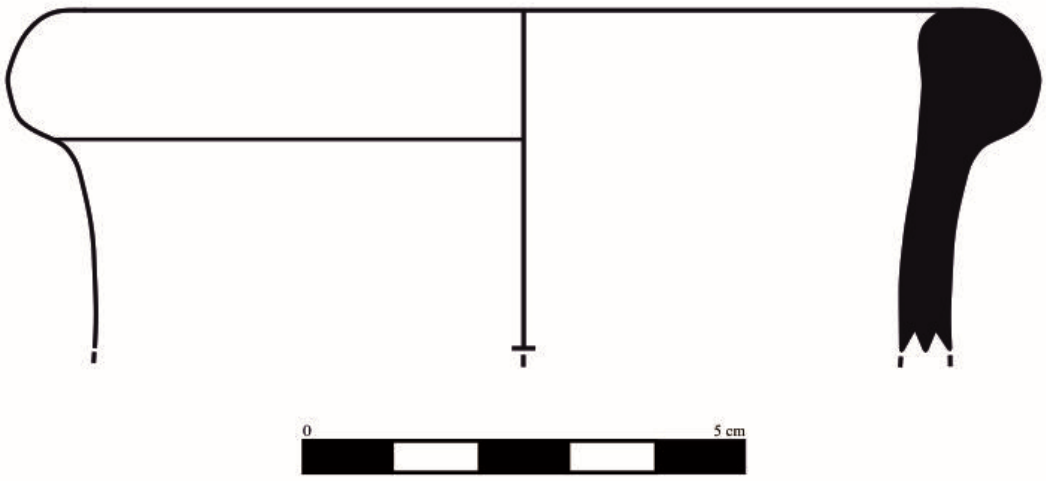
Katalog No:	161	***Levha No:***	**Lev. XX:3**	***Çizim No:***	165
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	12 cm	***Hamur:***	5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.1 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Kuzeybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	10 YR 8/3 Devetüyü
Tanım:	Sade bir yüzeye sahip olup hafif "S" profilli bir cidarı vardır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

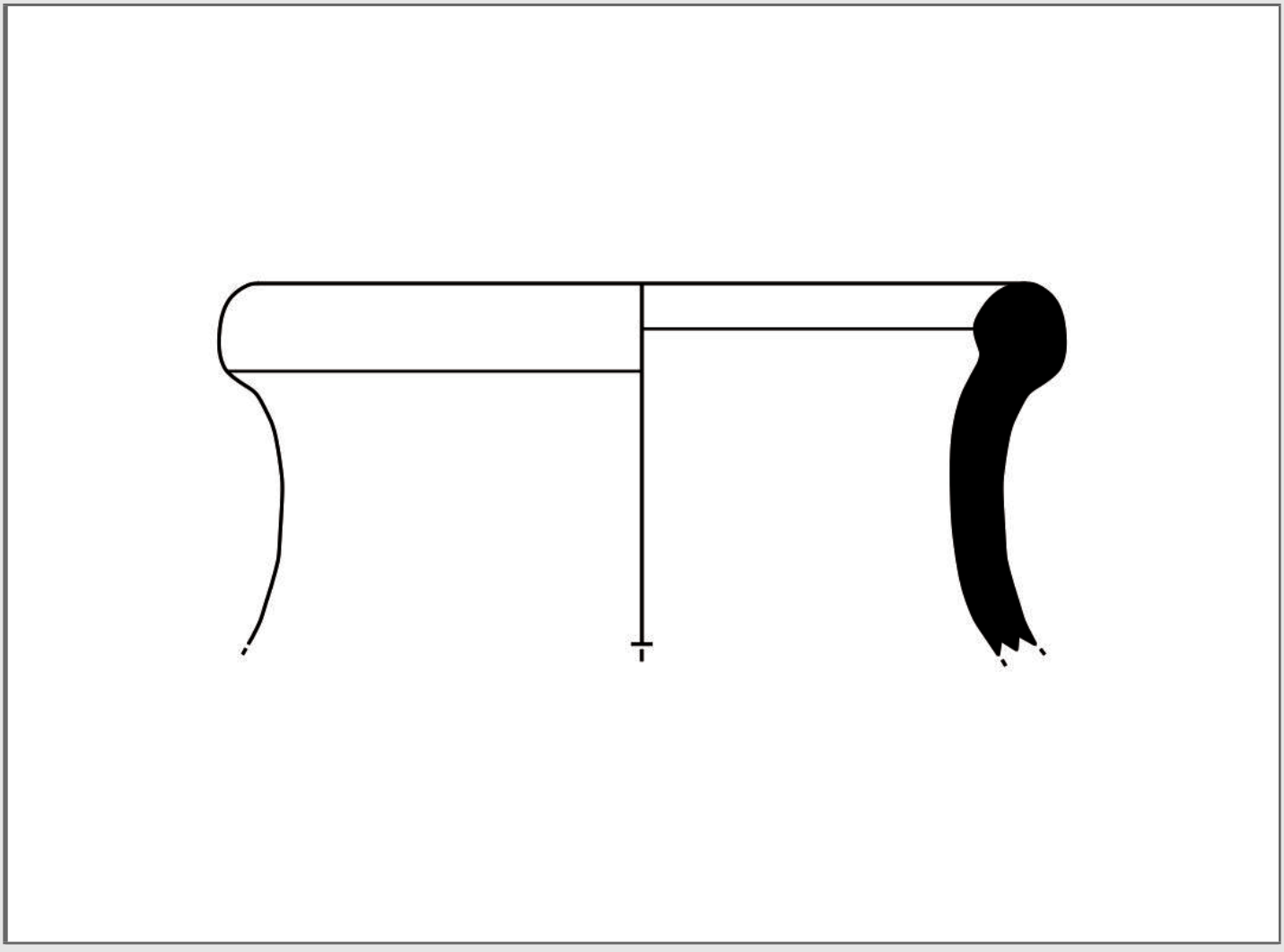
Katalog No:	162	***Levha No:***	**Lev. XX:4**	***Çizim No:***	117
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum,Kireç, Taşçık
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.8 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Kuzey Yamacı 2	***Dış Astar:***	7.5 YR 7/6 Açık Kahve
Tanım:	Sade bir yüzeye sahiğtir. Dik bir boyunu olup dar ağızlıdır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

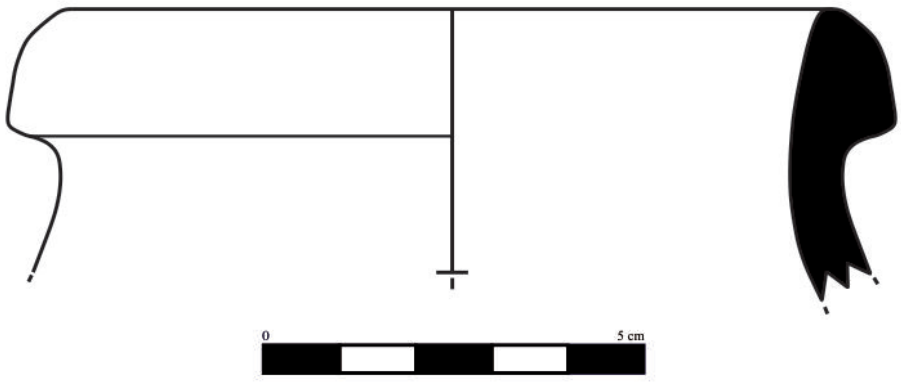
Katalog No:	163	***Levha No:***	**Lev. XX:5**	***Çizim No:***	261
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	11 cm	***Hamur:***	5 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Bitkisel,Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	5 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 1	***Dış Astar:***	---
Tanım:	İçbükey boyunlu olup cidar özelliğinden dolayı genişleyen bir gövdeye sahip olduğu düşünülen sade yüzeyli bir örnektir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	---
				Pişme:	Orta
				Yapım:	Çark

Çizim

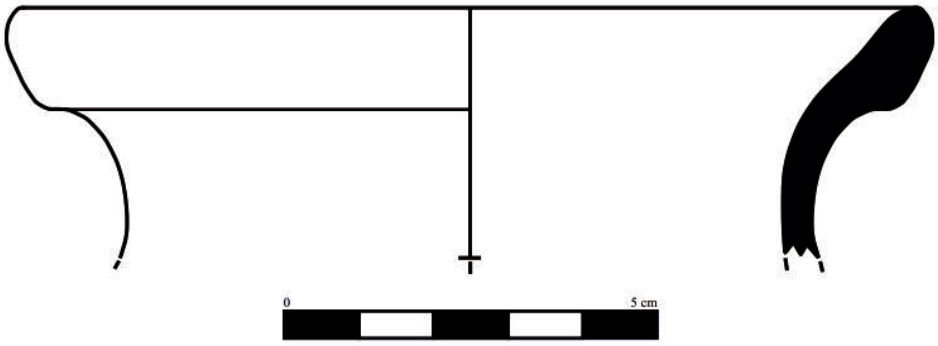
Katalog No:	164	***Levha No:***	**Lev. XX:7**	***Çizim No:***	181
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	10 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Bitkisel
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yamacı 3	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Dar ağızlı, "S" profili bir cidara sahip olan bu örnek sade bir yüzeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

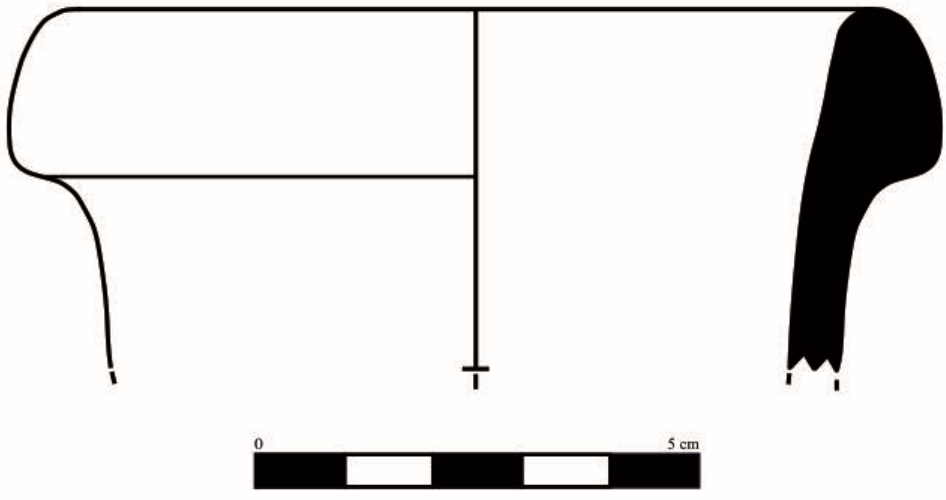
Katalog No:	165	***Levha No:***	**Lev. XX:8**	***Çizim No:***	59
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	12 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/3 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Bitkisel
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Höyüğün Batısı - Yolüstü	***Dış Astar:***	---
Tanım:	İnce cidarlı, "S" profiilli olup sade bir yüzeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

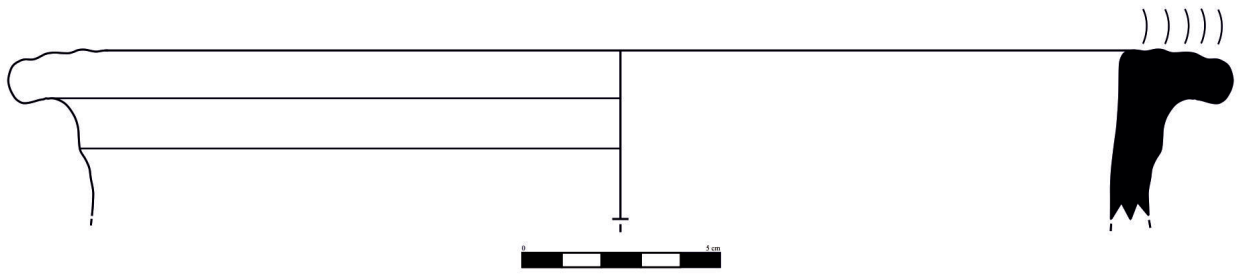
Katalog No:	166	***Levha No:***	**Lev. XX:9**	***Çizim No:***	112
Mal Grubu:	Yeni Assur Malları	***Ağız Çapı:***	9 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Yeni Assur Dönemi	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Bant Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Taşçık
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı Yamacı 3	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Dar ağızlı dik bir boyuna sahip olup sade ybir yüzeye sahiptir.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 158-160.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

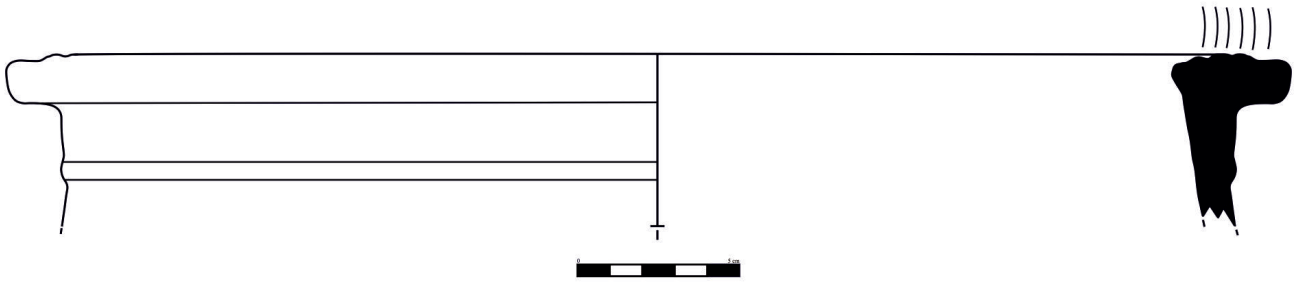
Katalog No:	167	***Levha No:***	**Lev.XXI:3**	***Çizim No:***	43
Mal Grubu:	Post Assur Malları	***Ağız Çapı:***	26 cm	***Hamur:***	2.5 YR 6/4 Kiremit
Dönemi:	Post Assur	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Düzleştirilmiş Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.2 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Batı-Yolun Üstü	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Geniş ağızlı ince cidarlı olup ağız tablasında oluklar bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 166.			***Açkı:***	---
				Pişme:	Orta
				Yapım:	Çark

Çizim

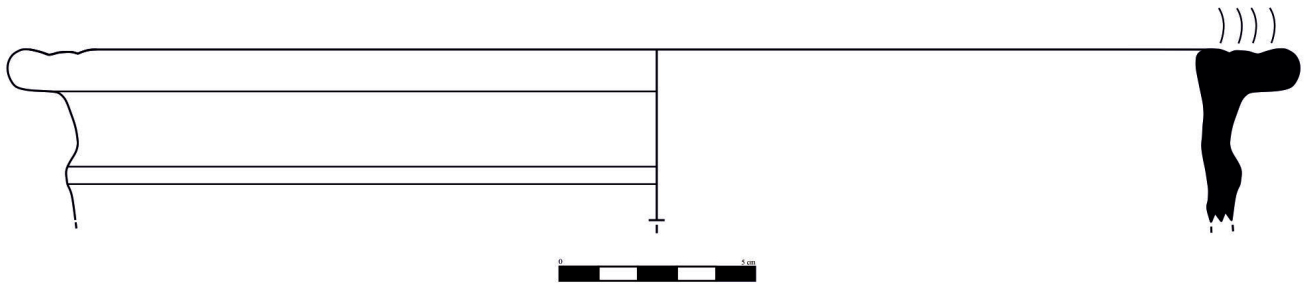
Katalog No:	168	***Levha No:***	**Lev.XXI:1**	***Çizim No:***	299
Mal Grubu:	Post Assur Malları	***Ağız Çapı:***	36 cm	***Hamur:***	7.5 YR 8/4 Açık Kahve
Dönemi:	Post Assur	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	5.3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Geniş ağızlı olup ağız tablasında oluklar bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 166.			***Açkı:***	---
				Pişme:	***İyi***
				Yapım:	Çark

Çizim

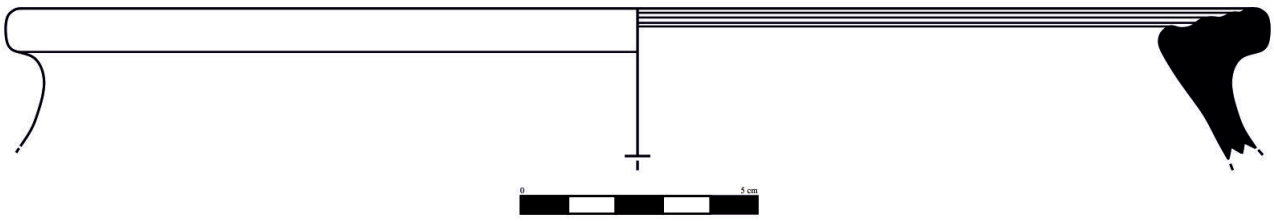
Katalog No:	169	***Levha No:***	**Lev.XXI:2**	***Çizim No:***	300
Mal Grubu:	Post Assur Malları	***Ağız Çapı:***	32 cm	***Hamur:***	2.5 YR 8/2 Krem
Dönemi:	Post Assur	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Yivli Ağız Kenarı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kireç, Bitkisel Katkı
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	4.3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***		***Dış Astar:***	Kendinden Astarlı
Tanım:	Geniş ağızlı ince cidarlı olup ağız tablasında iki adet oluk bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 166.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

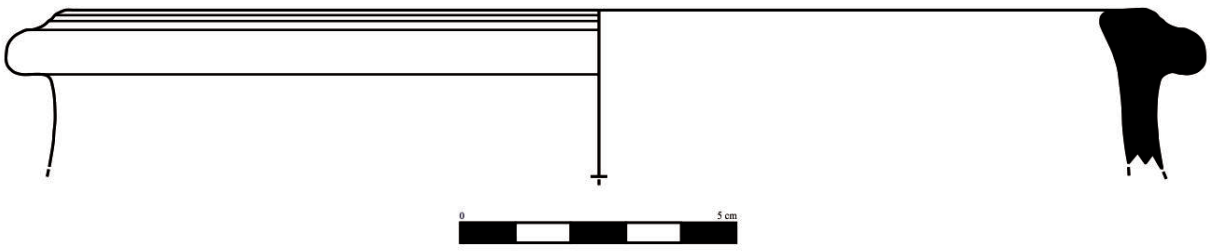
Katalog No:	170	***Levha No:***	**Lev.XXI:4**	***Çizim No:***	301
Mal Grubu:	Post Assur Malları	***Ağız Çapı:***	26	***Hamur:***	5 YR 7/6 Kiremit
Dönemi:	Post Assur	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Dışa Kalınlaştırılmış Yivli Ağız Kenarı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3.1 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	2.5 YR 8/3 krem
Tanım:	Ağız tablasında oluklar bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 166.			***Açkı:***	
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

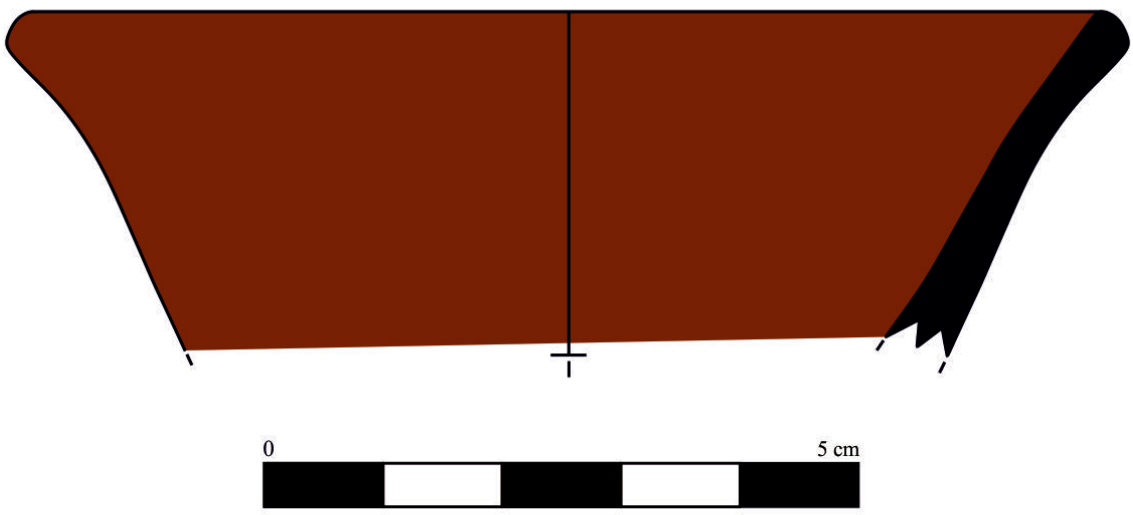
Katalog No:	171	***Levha No:***	**Lev.XXI:5**	***Çizim No:***	142
Mal Grubu:	Post Assur Malları	***Ağız Çapı:***	19 cm	***Hamur:***	7.5 YR 6/4 Kahve
Dönemi:	Post Assur	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Oluk Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Çömlek	***Yükseklik:***	3 cm		
Bezeme:	---	***Konum:***	Doğu Yamacı 4	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Ağız kenarında oluk bulunmaktadır.			***İç Astar:***	2.5 YR 7/6 P. Kahve
Benzerleri:	Bkz.s. 166.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	Orta
				Yapım:	Çark

Çizim

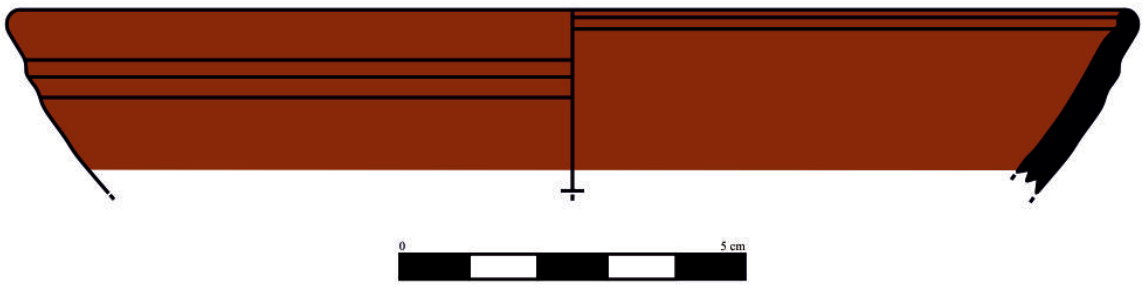
Katalog No:	172	***Levha No:***	**Lev. XXII:4**	***Çizim No:***	146
Mal Grubu:	Hellenistik Mal grubu	***Ağız Çapı:***	9 cm	***Hamur:***	5 YR 7/6 Portakalımsı Kahve
Dönemi:	Hellenistik Dönem	***Karın Çapı:***	7.3 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***		***Katkı:***	Kum
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	2.8 cm		
Bezeme:	Boya Astar 10 R 5/8 Kiremit	***Konum:***	Höyüğün batısı bazalt taşlarının olduğu Çanak	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Parçanın dış ve iç yüzeyinin tamamına kiremit renginde boya astar uygulanmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 171.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

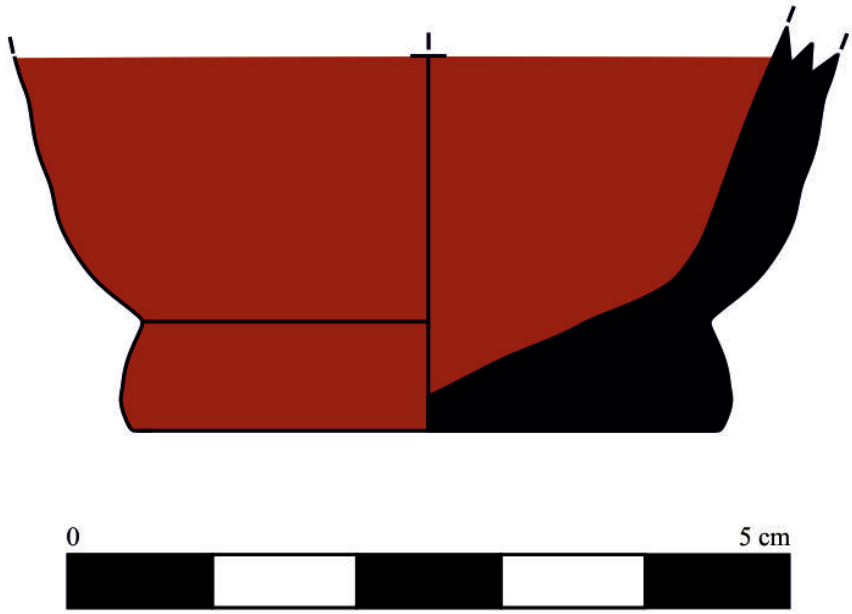
Katalog No:	173	***Levha No:***	**Lev. XXII:1**	***Çizim No:***	147
Mal Grubu:	Hellenistik	***Ağız Çapı:***	16 cm	***Hamur:***	10 YR 8/3 Devetüyü
Dönemi:	Hellenistik Dönem	***Karın Çapı:***	15.1 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***		***Katkı:***	---
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	2.6 cm		
Bezeme:	Boya Astar 10 R 4/6 Kırmızımsı Kiremit	***Konum:***	Höyüğün batısı bazalt taşlarının olduğu çanak	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Parçanın ağız kenarının iç kısmında ince yivler yer alırken dış kısmındaise ağız kenarının alt kısmında aaynı tarz yivler bulunmaktadır. Ayrıca seramik parçasının iç ve dış kısmı boya astarla kaplanmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 171.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

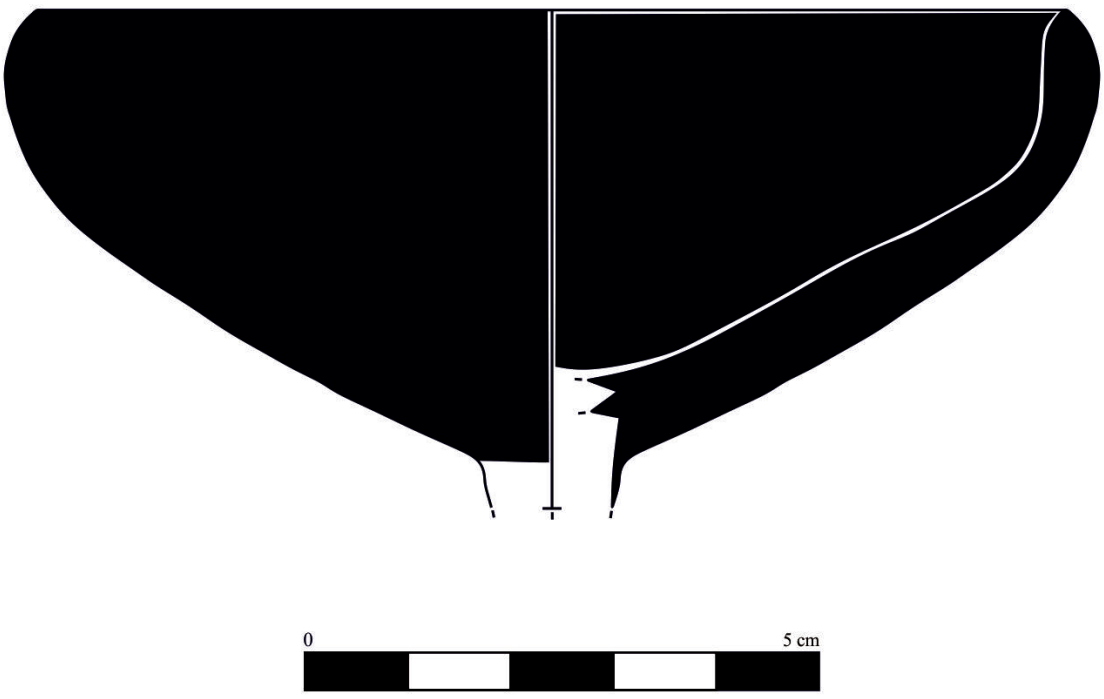
Katalog No:	174	***Levha No:***	**Lev. XXII:6**	***Çizim No:***	148
Mal Grubu:	Hellenistik	***Ağız Çapı:***	5.6 cm	***Hamur:***	10 YR 8/4 Devetüyü
Dönemi:	Hellenistik Dönem	***Karın Çapı:***	4 cm		
Adı:	Halka Dip	***Dip Çapı:***	2.5 cm	***Katkı:***	Kum
Formu:	---	***Yükseklik:***			
Bezeme:	Boya Astar 10 R 3/6 Kırmızımsı Kiremit	***Konum:***	Höyüğün batısı bazalt taşlarının olduğu çanak	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Parçanın iç ve dış yüzeyinin tamamına boya astar uygulanmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 171.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

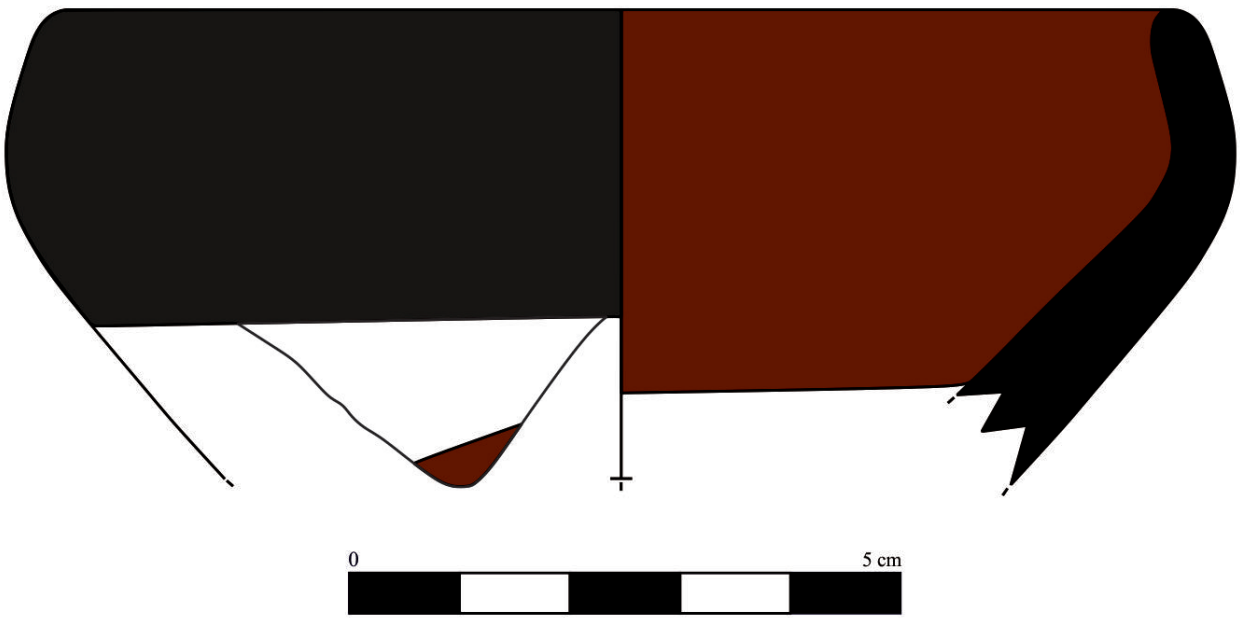
Katalog No:	175	***Levha No:***	**Lev. XXII:5**	***Çizim No:***	209
Mal Grubu:	Hellenistik Mallar	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	5 YR 7/6 Açık Kahve
Dönemi:	Hellenistik Dönem	***Karın Çapı:***	9.5 cm		
Adı:	İçe Çekik Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	---
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	4.8 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme, 2.5 YR 3/1 Siyah	***Konum:***	Güney Yamacı 1	***Dış Astar:***	2.5 YR 5/6 Kiremit
Tanım:	Seramik parçasının iç ve dış yüzü siyah renk boya astarla kaplıdır. Ayrıca seramik parçasının alt kısmında yer alan çıkıntıdan dolayı ayaklı bir kase olduğu düşünülmektedir			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 171.			***Açkı:***	Yok
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

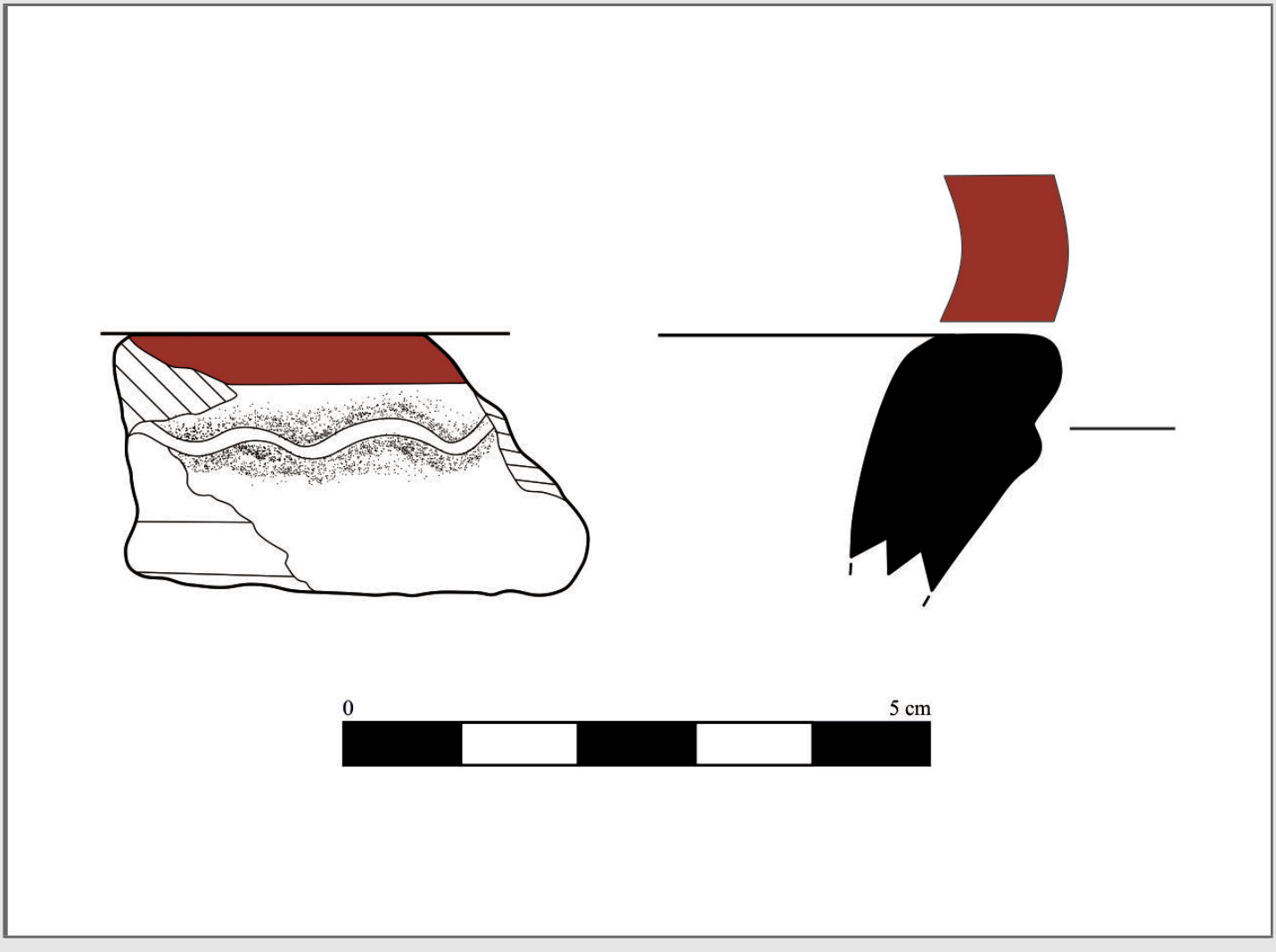
Katalog No:	176	***Levha No:***	**Lev. XXII:3**	***Çizim No:***	87
Mal Grubu:	Hellenistik Mallar	***Ağız Çapı:***	10 cm	***Hamur:***	7.5 YR 7/6 Açık kahve
Dönemi:	Hellenistik Dönem	***Karın Çapı:***			
Adı:	İçe Çekik Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***		***Katkı:***	Kum
Formu:	Kase	***Yükseklik:***			
Bezeme:	Boya Bezeme, İç: 5 YR 5/6 Kiremit, Dış: 7.5 YR 3/1 siyah	***Konum:***	Güneybatı Yamacı	***Dış Astar:***	---
Tanım:	İç bükey daralan seramik parçasının iç kısmı kiremit renginde dış kısmında ise siyah renk mat boya ile astarlanmıştır			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 171.			***Açkı:***	---
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

Çizim

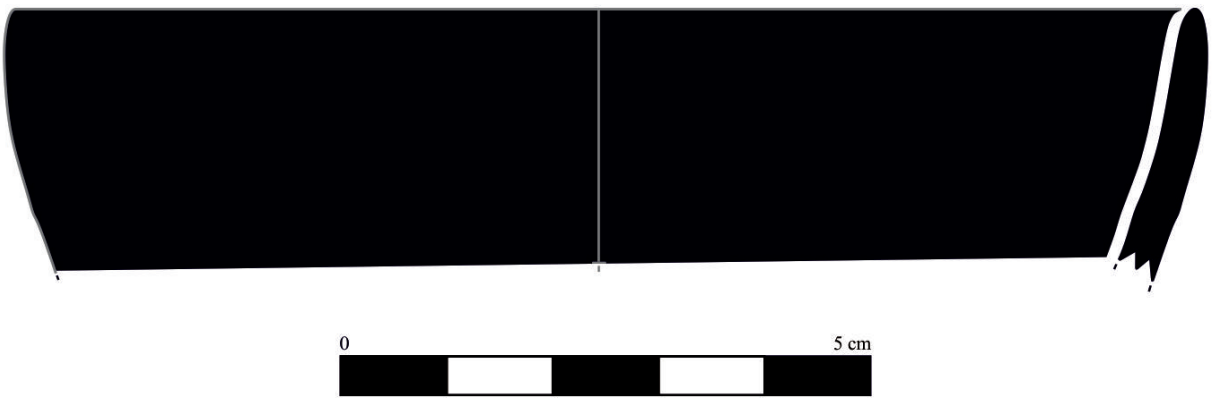
Katalog No:	177	***Levha No:***	**Lev. XXII:7**	***Çizim No:***	***295***
Mal Grubu:	Hellenistik Mallar	***Ağız Çapı:***	---	***Hamur:***	***5 YR 6/4 açık kahve***
Dönemi:	Hellenistik Dönem	***Karın Çapı:***	---		
Adı:	Kabartma Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	***Kireç***
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	---		
Bezeme:	Kabartma ve 2.5 YR 5/6 Kiremit rengi boya astar	***Konum:***	Güneybatı Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	Çok az bir kısmı korunmuş seramik parçasının ağız tablasında ve ağız kenarının dış yüzünde kiremit renginde boya astar vardır. Ayrıca ağız kenarında kabartma bezemeze bulunmaktadır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 171.			***Açkı:***	***Yok***
				Pişme:	***İyi***
				Yapım:	***Çark***

Çizim

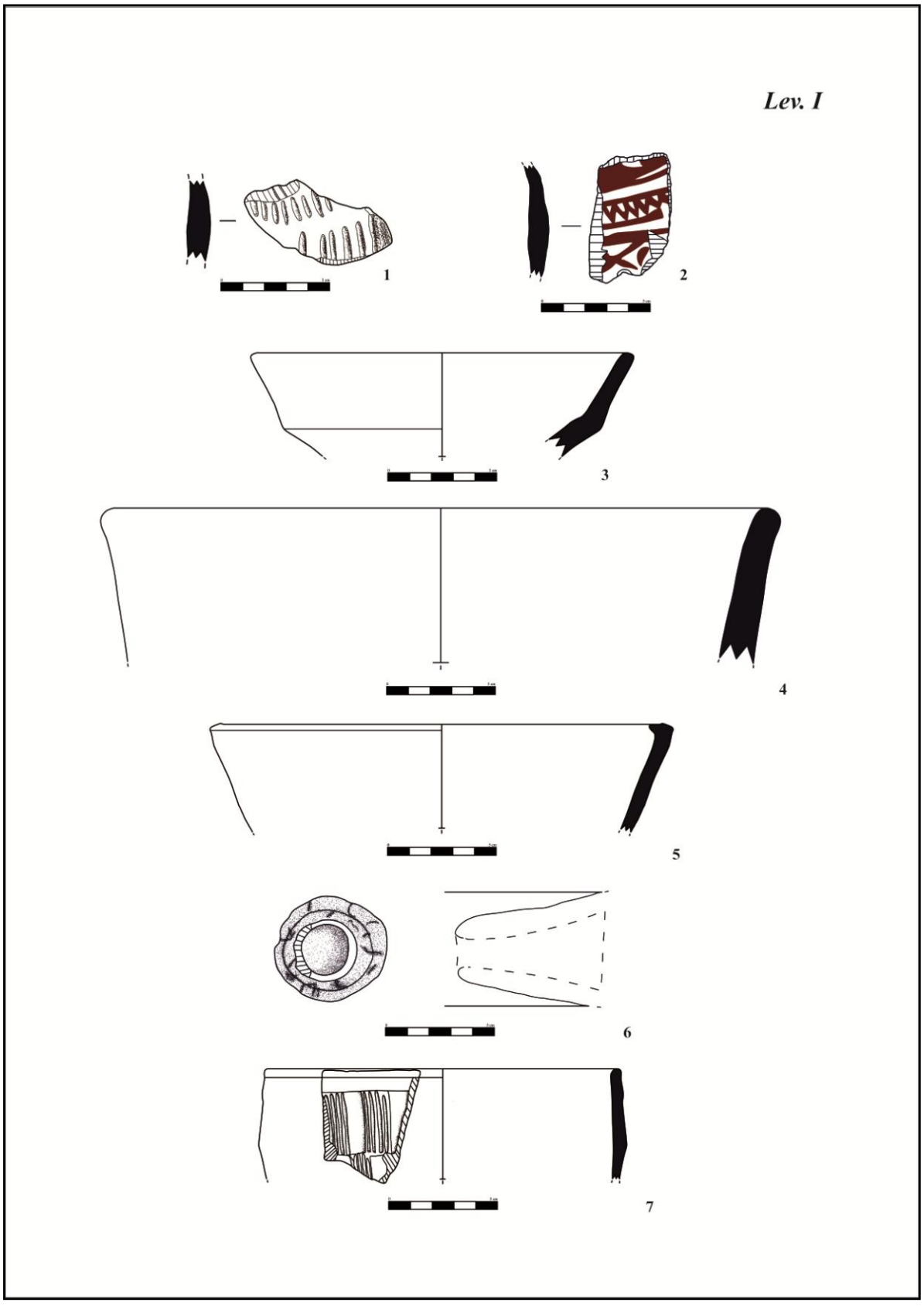

Katalog No:	178	***Levha No:***	**Lev. XXII:2**	***Çizim No:***	245
Mal Grubu:	Roma Malları	***Ağız Çapı:***	11 m	***Hamur:***	7.5 YR 7/4 Açık Kahve
Dönemi:	Roma Dönemi	***Karın Çapı:***	10.8 cm		
Adı:	Basit Ağız Kenarlı	***Dip Çapı:***	---	***Katkı:***	Kum
Formu:	Kase	***Yükseklik:***	2.4 cm		
Bezeme:	Boya Bezeme, 10 YR 8/1 Siyah	***Konum:***	Güneydoğu Yamacı 2	***Dış Astar:***	---
Tanım:	İnce cidarlı olan bu seramik parçasının iç ve dış yüzünde siyah renk boya ile astarlanmıştır.			***İç Astar:***	---
Benzerleri:	Bkz.s. 171.			***Açkı:***	Var
				Pişme:	İyi
				Yapım:	Çark

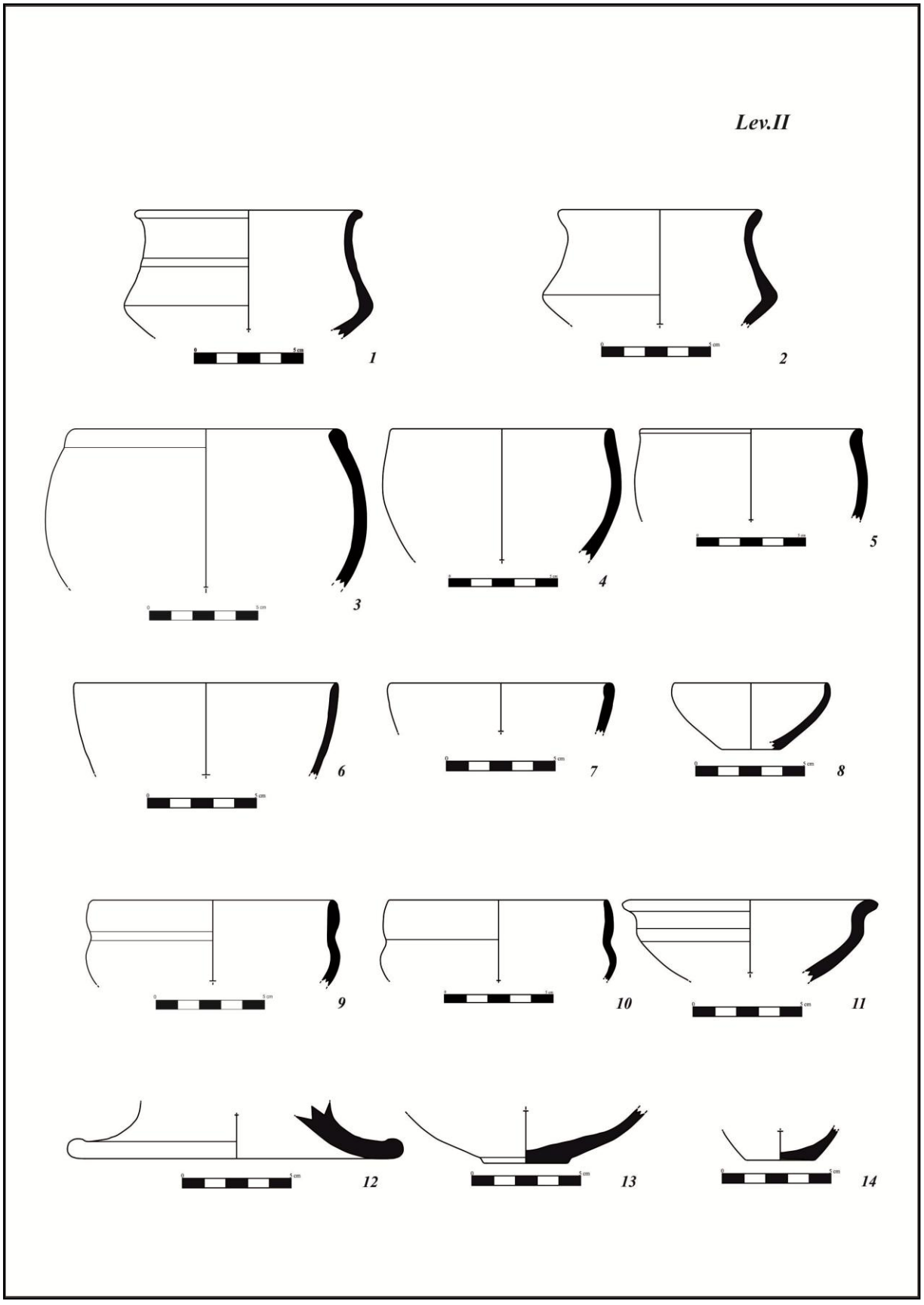
Çizim

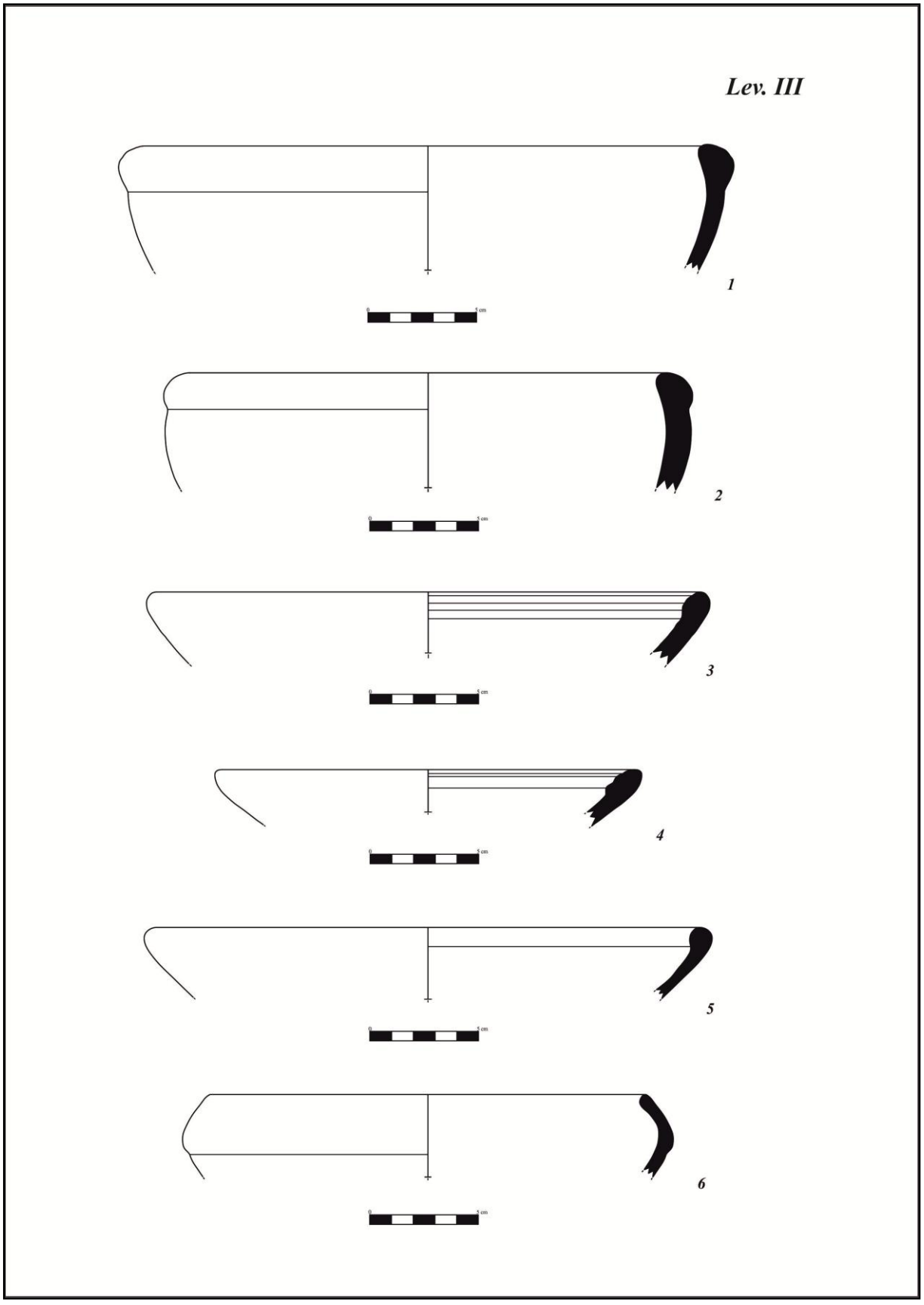
LEVHALAR

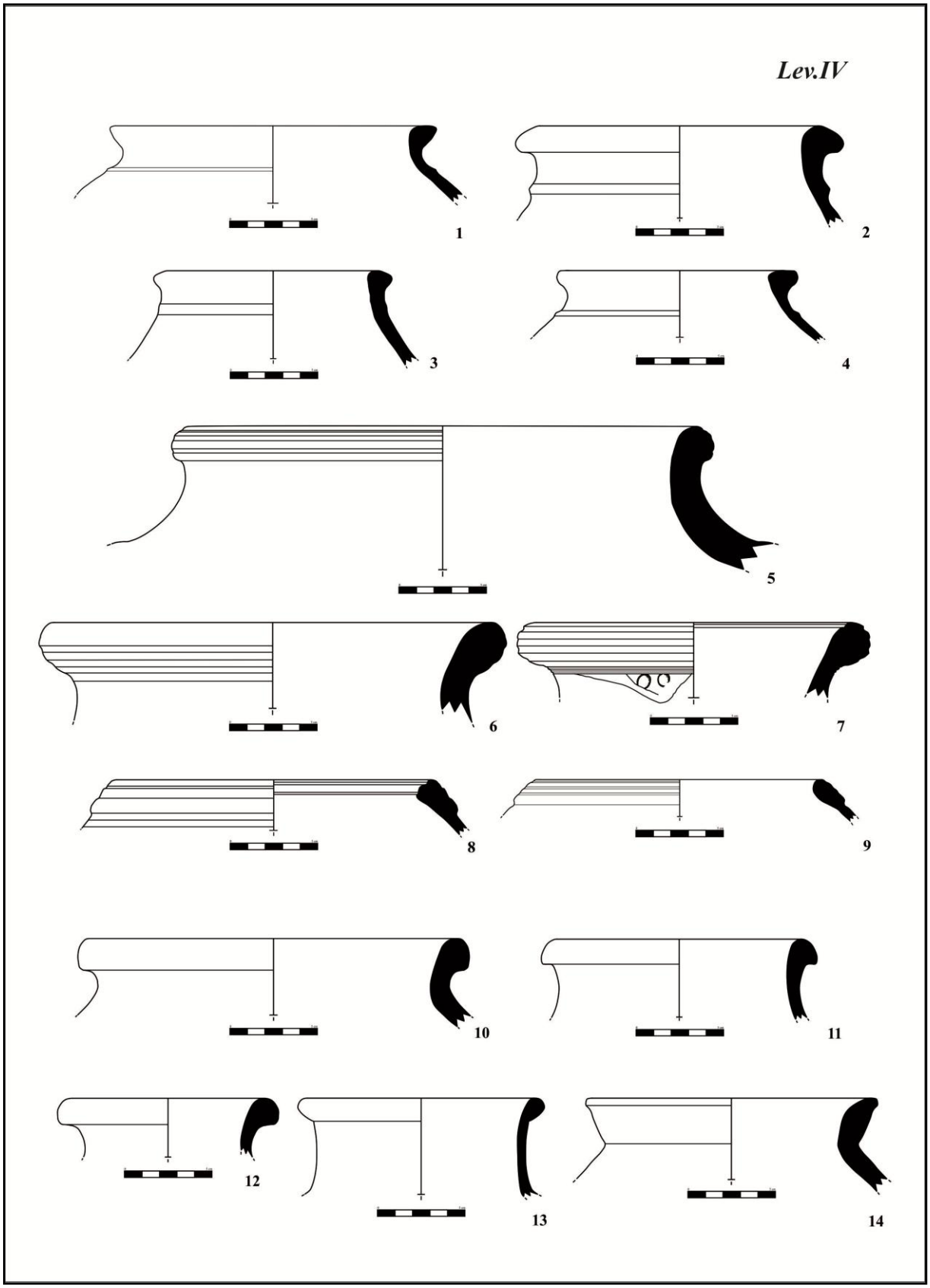
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmalarına Ait Seramikler: 1. Tarak-Baskı İmpresso Bezemeli Neolitik Gövde Parçası, **2.** Ubaid Gövde Parçası, **3-4.** Geç Kalkolitik Yerel Çanak, Çömlek, **5.** Uruk Çanak, **6.** Uruk Akıtacak Parçası, **7.** Nineve V Kâse.

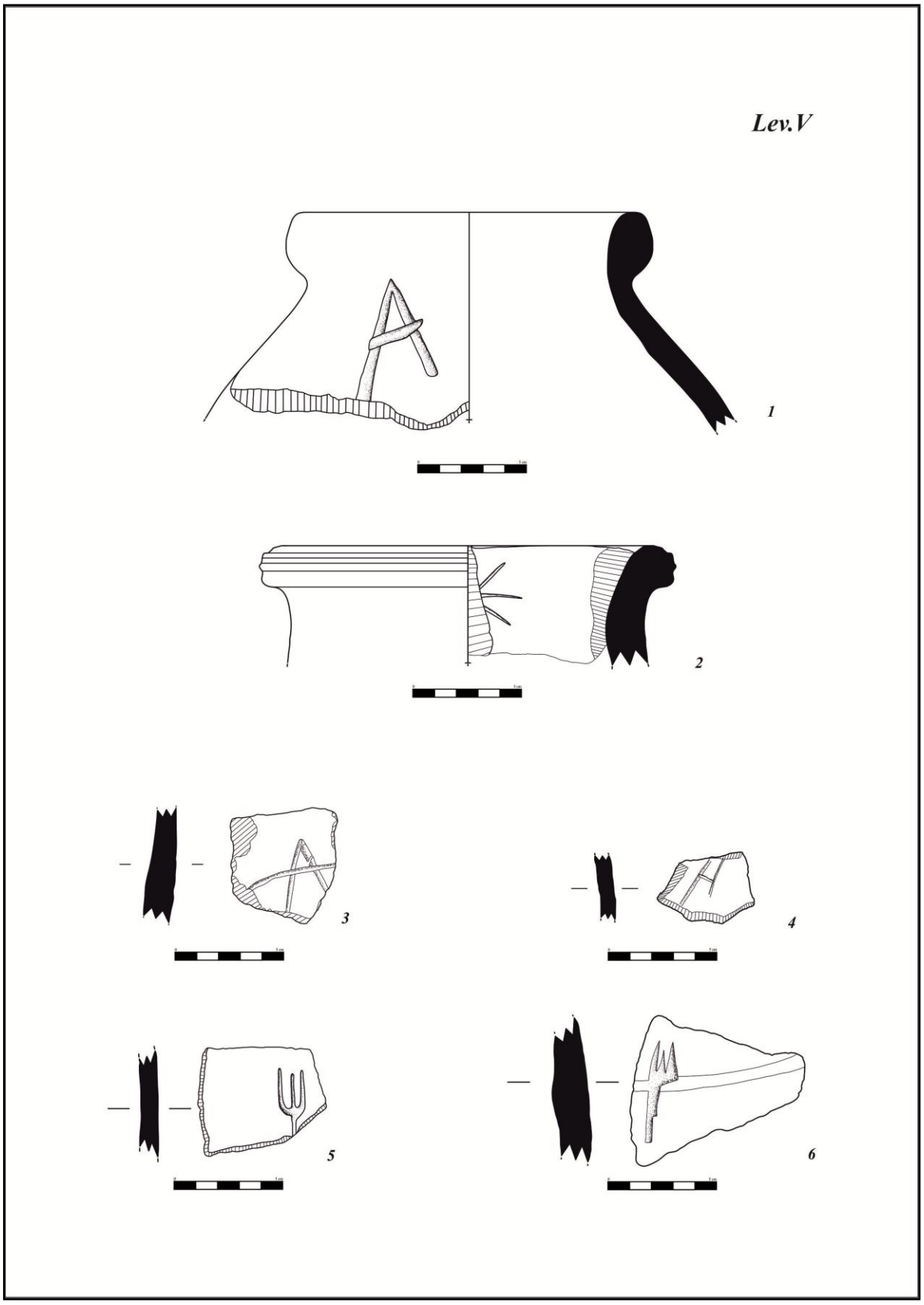
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Yalın Basit Mallar: **1-11.** Kâseler, **12-14.** Kaide ve Dip Parçaları

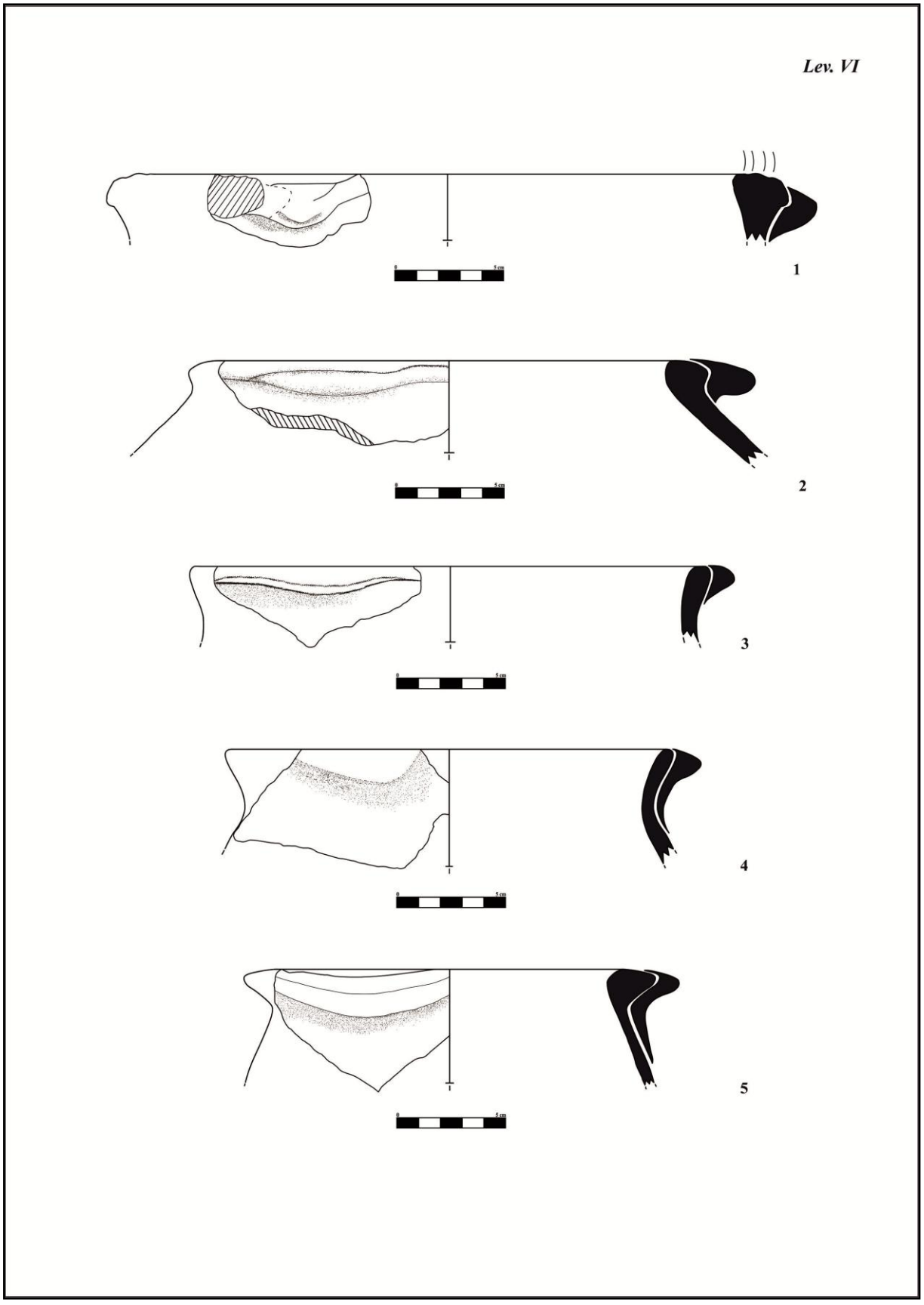
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Yalın Basit Mallar: **1-6.** Çanaklar

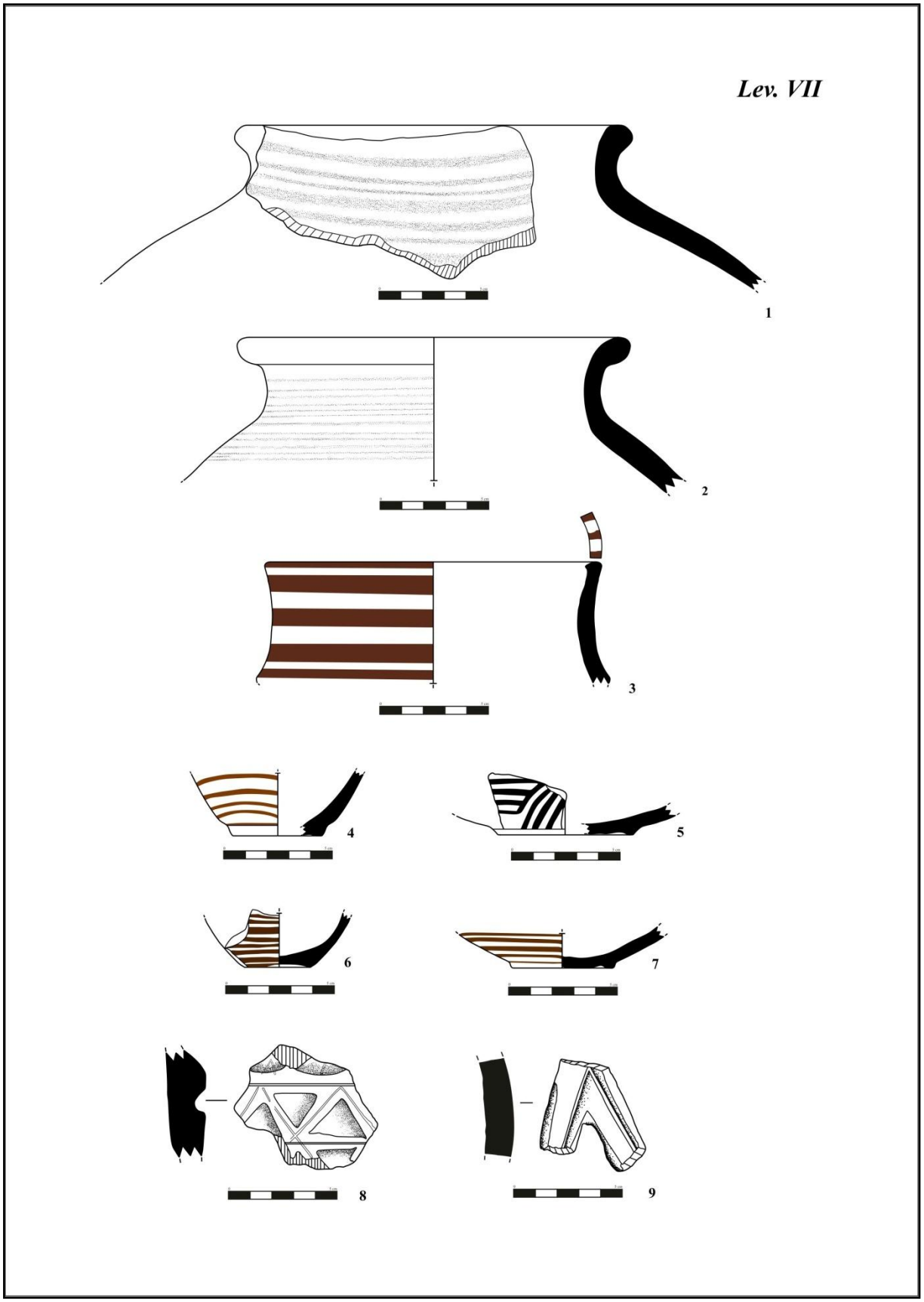
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Yalın Basit Mallar: **1-4.** Kabartma Bantlı Çömlekler **5-9.**Yivli Ağız Kenarlı Çömlekler, **10-13.** Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Çömlekler, **14.** Dışa Çekik Ağız Kenarlı Çömlekler

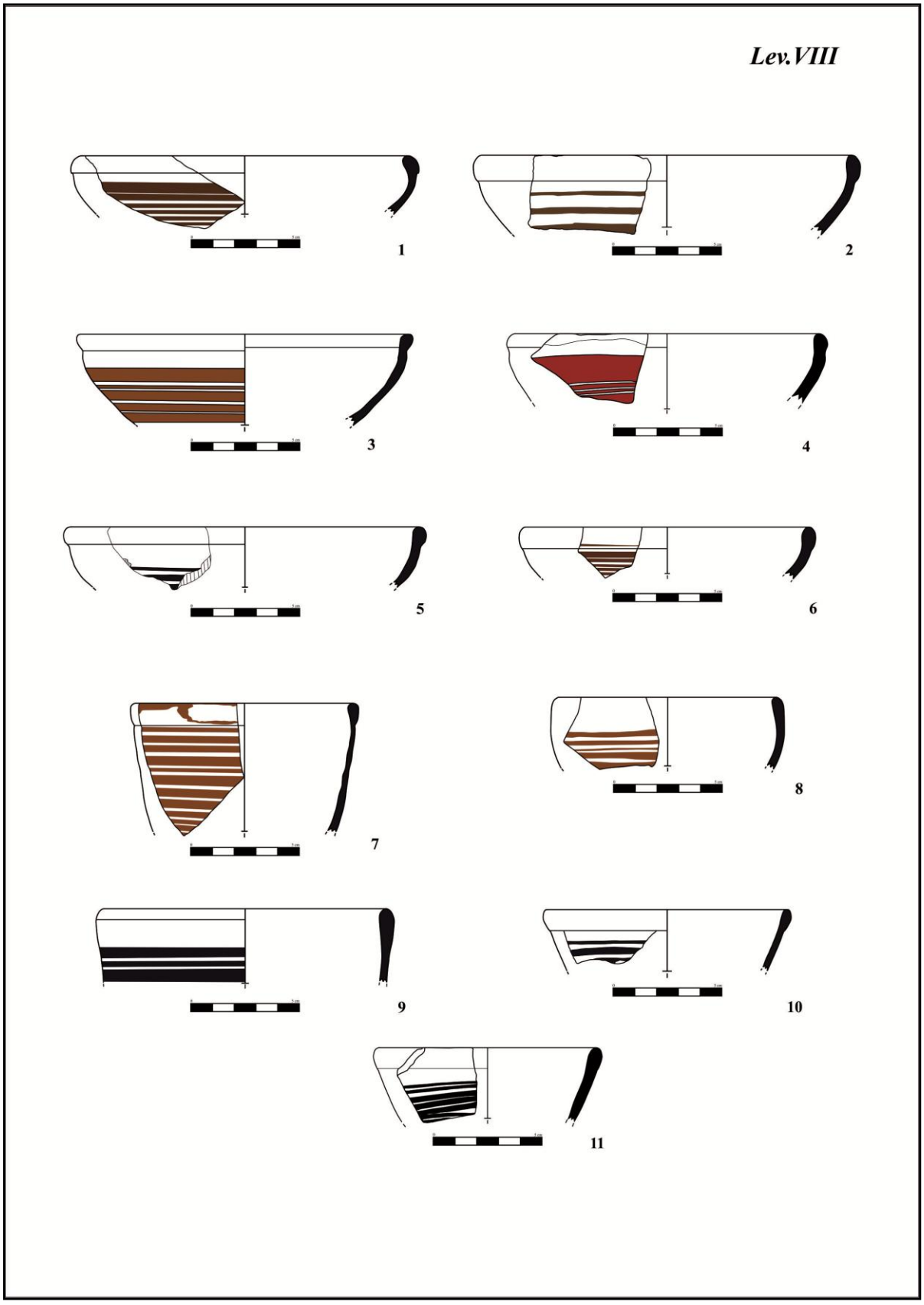
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Yalın Basit Çömlekçi İşaretli Mallar**: 1-2**.Çömlekler, **3-6.** Gövde Parçaları

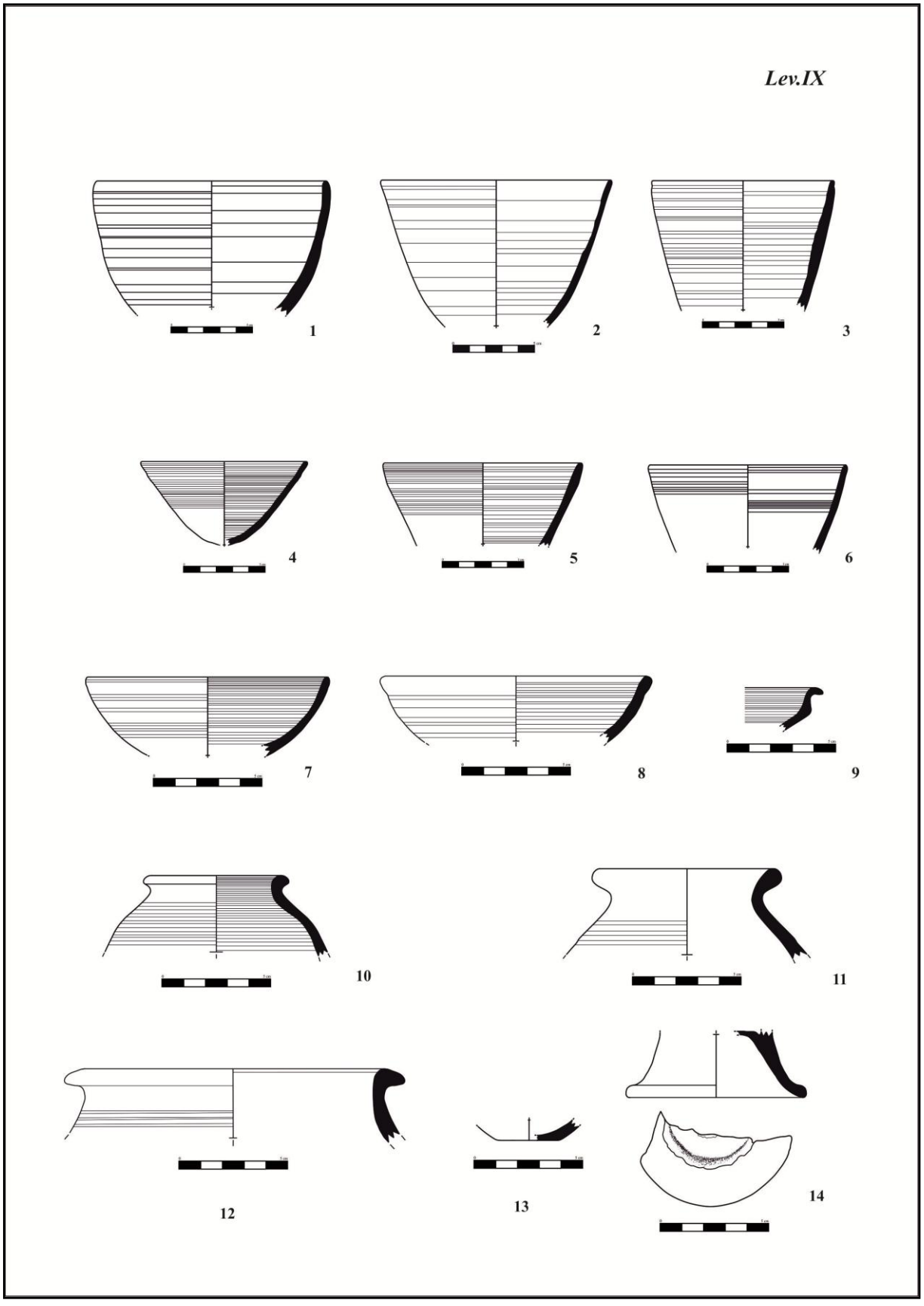
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: ETÇ Mutfak Kapları/Üçgen Tutamaklı Pişirme Kapları, **1-5.** Çömlekler

Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Yalın Basit Mallar**, 1-2.** Saklı Astar Bezemeli Çömlekler, **3.** Yatay Bant Boya Bezemeli Çömlek, **4-7.** Bant Boya Bezemeli Dipler, **8**.Bezemeli Gövde Parçası, **9.**Üçgen Pencereli Kaide Parçası

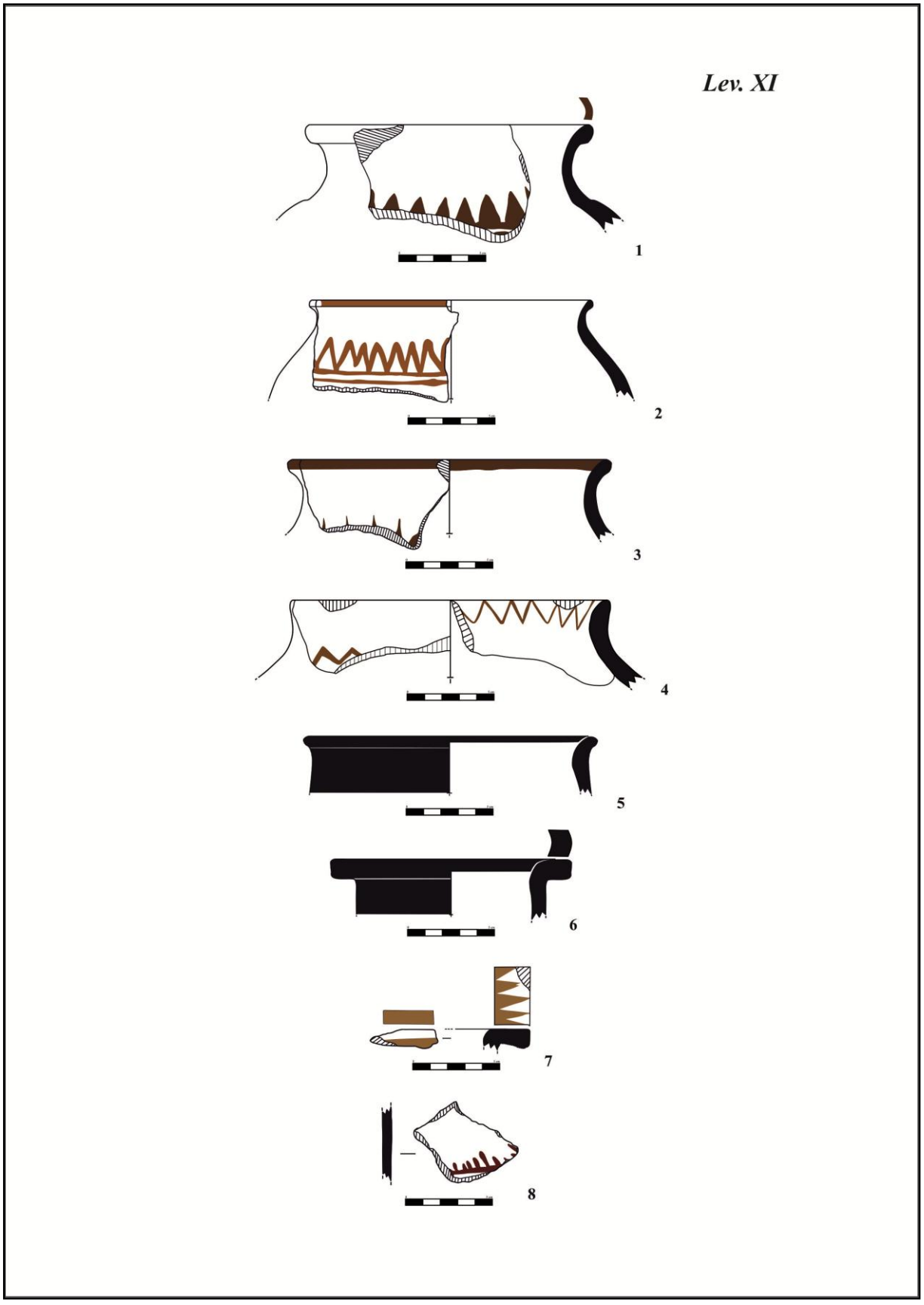
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Yalın Basit Yatay Bant Boya Bezemeli Mallar, **1-11.**Kâseler.

Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Metalik Mallar**, 1-6.** Bardaklar, **7-9.**Kâseler, **10-11.**Şişeler, **12.**Çömlek, **13-14.** Dip ve Kaide Parçası

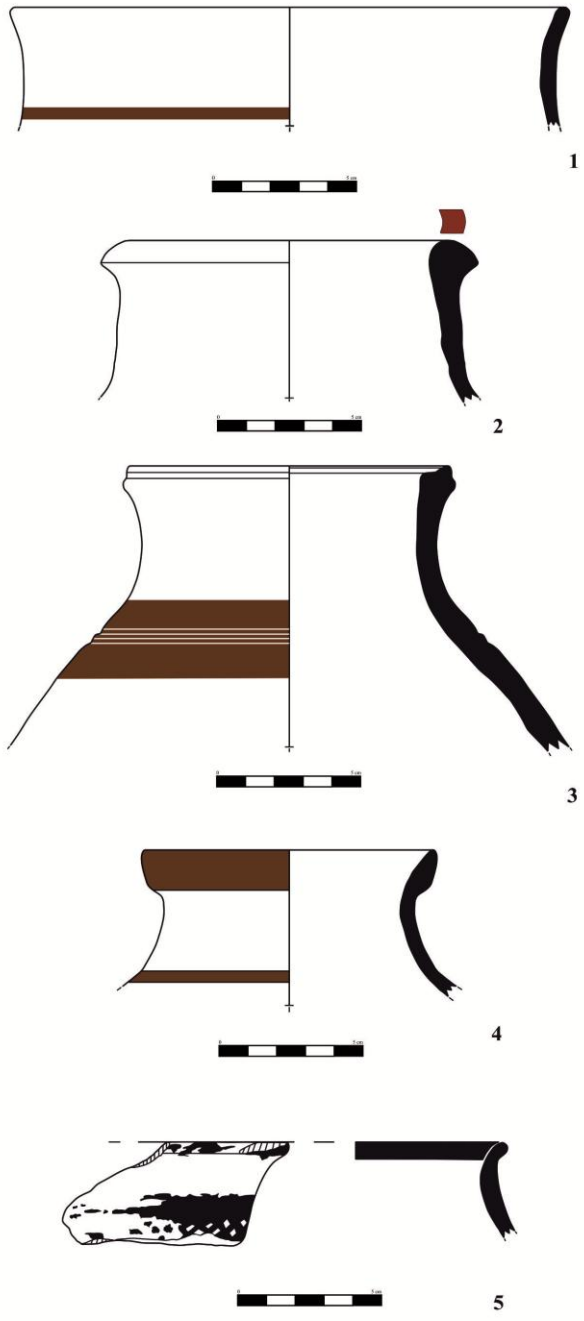

Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Tarak Bezemeli Boya Astarlı Mallar**, 1.** Kâse, **2-3.** Çömlekler, **4.** Dip, **5-10.**Gövde Parçaları

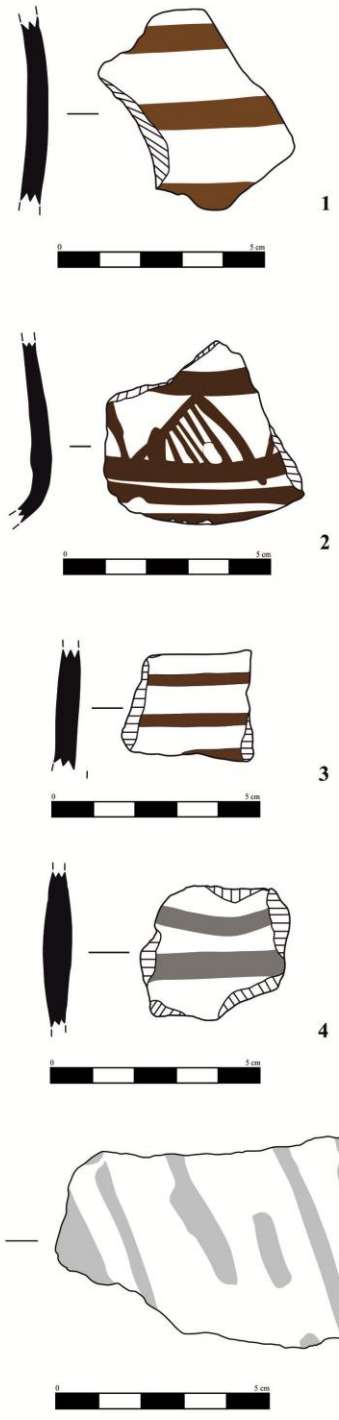
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Karababa Boyalı Mallar, **1-7.** Çömlek, **8.** Gövde Parçası

Lev.XII

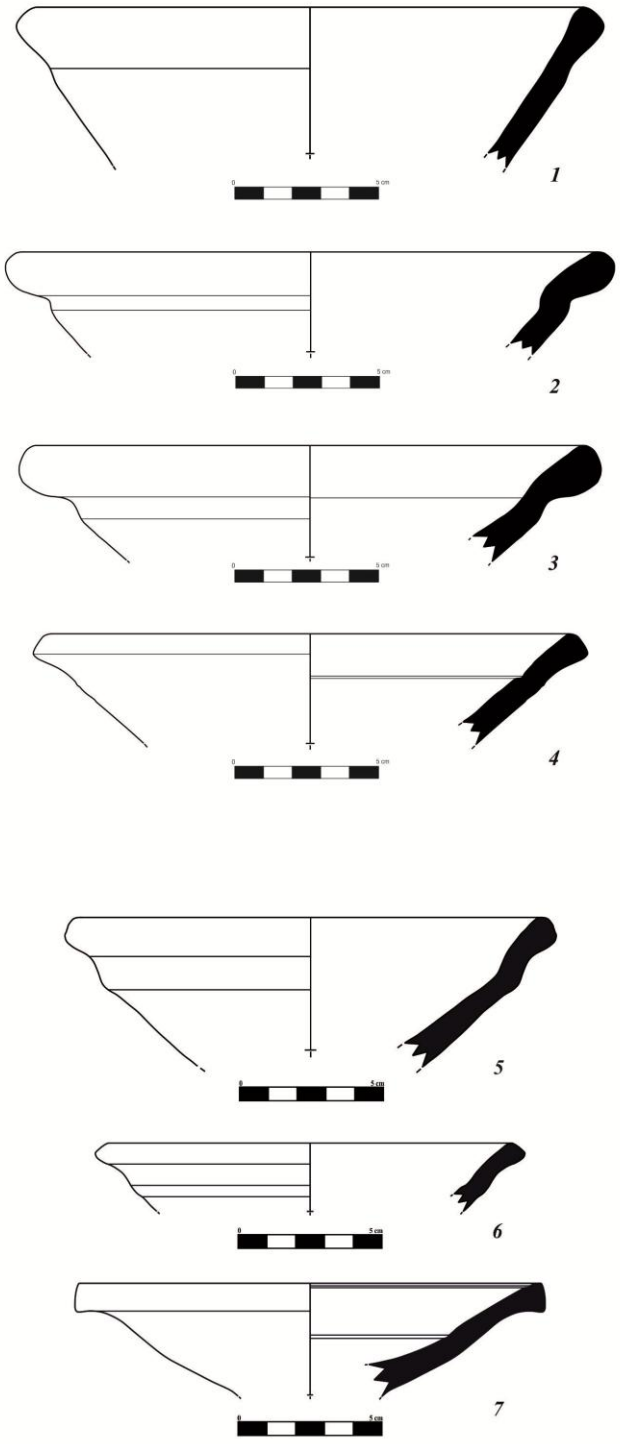
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Habur Malları, **1-5.** Çömlekler

Lev.XIII

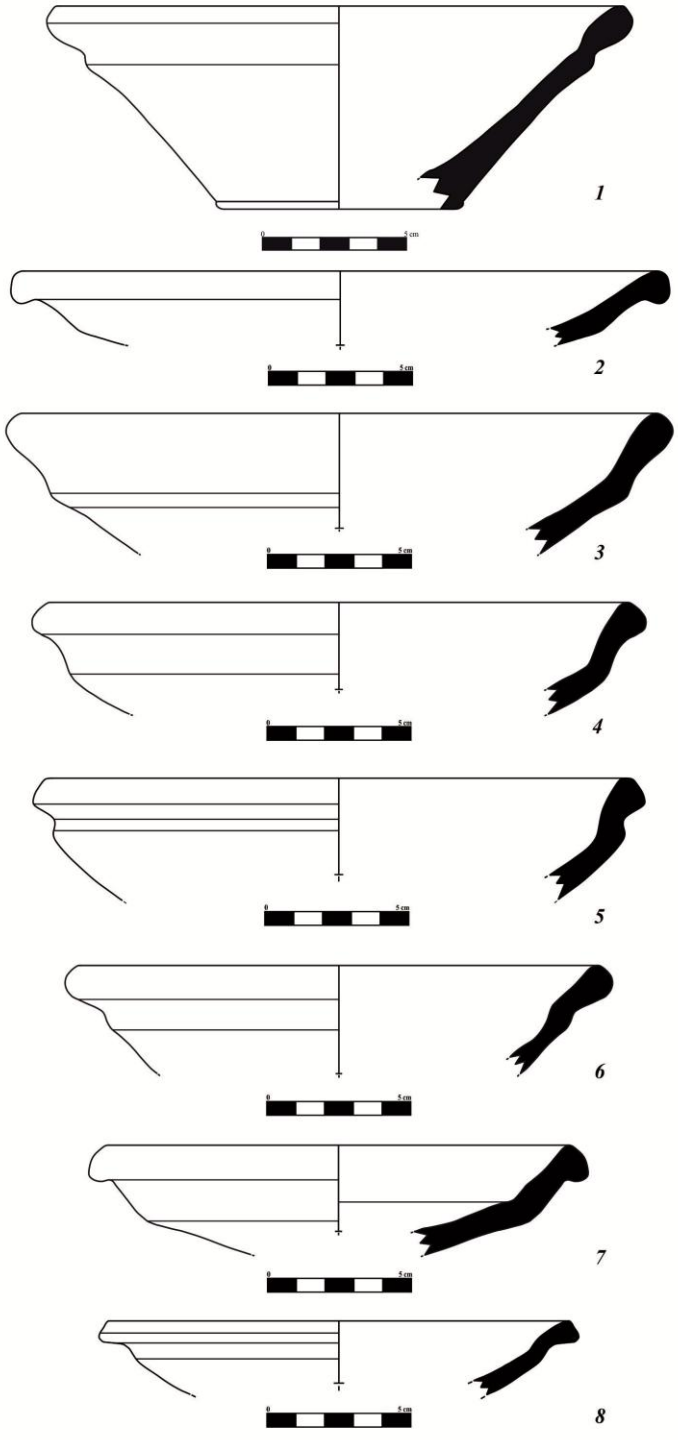
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Habur Malları, **1-5.** Gövde Parçaları

Lev. XIV

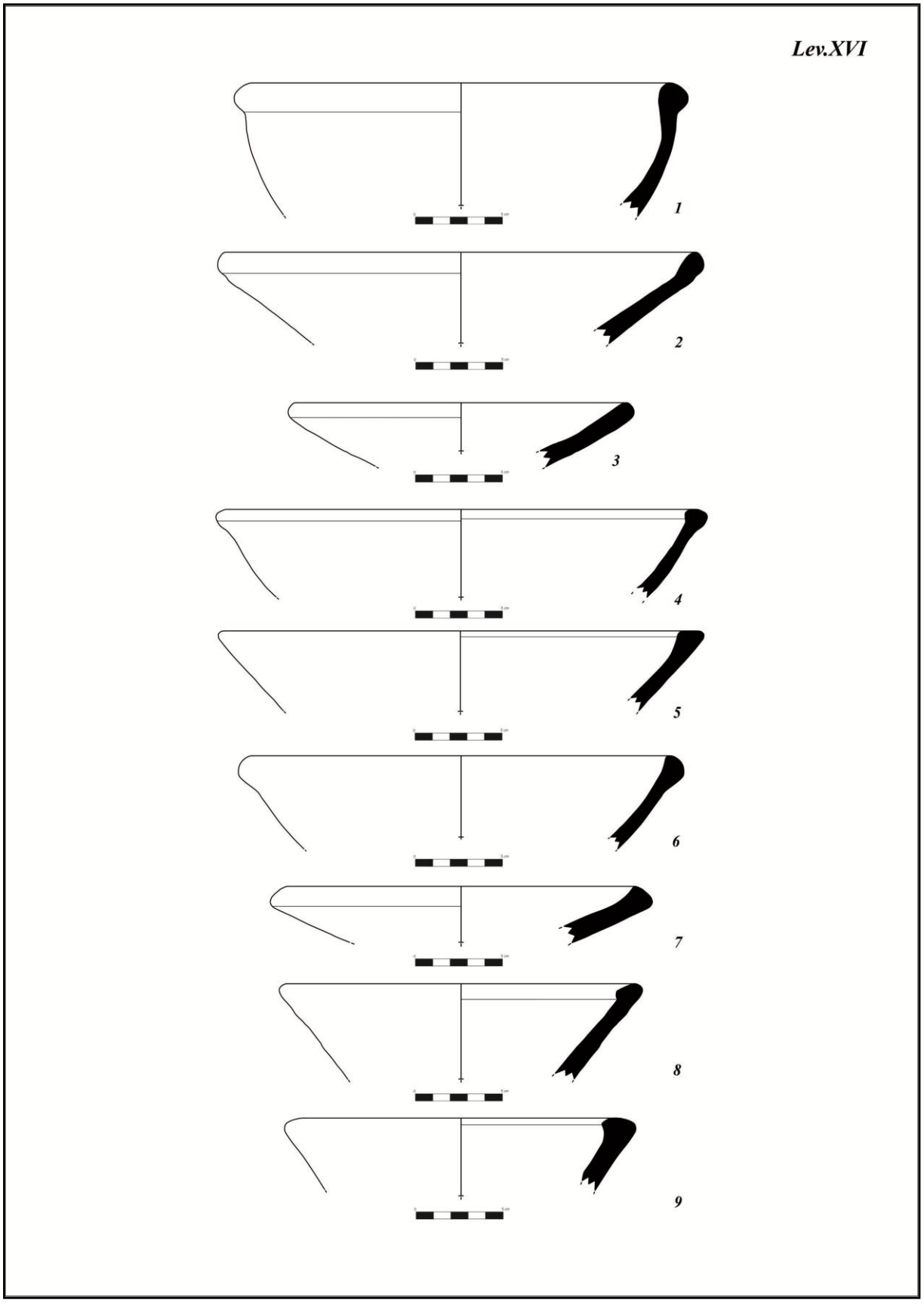

Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Orta Assur Seramiği, **1-4.** Çanaklar, **5-7.** Kâseler

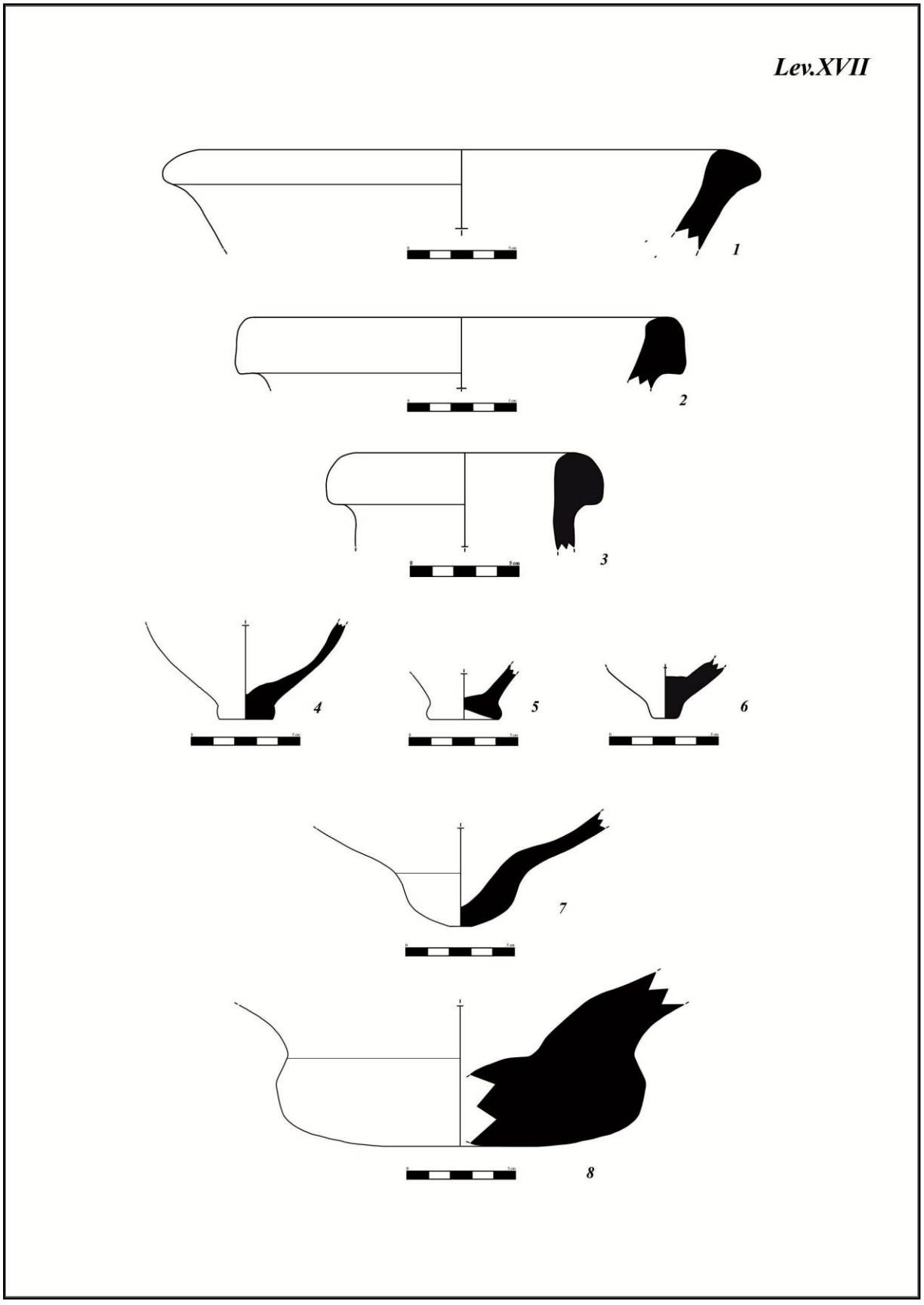
Lev. XV

Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Orta Assur Seramiği, Çanaklar

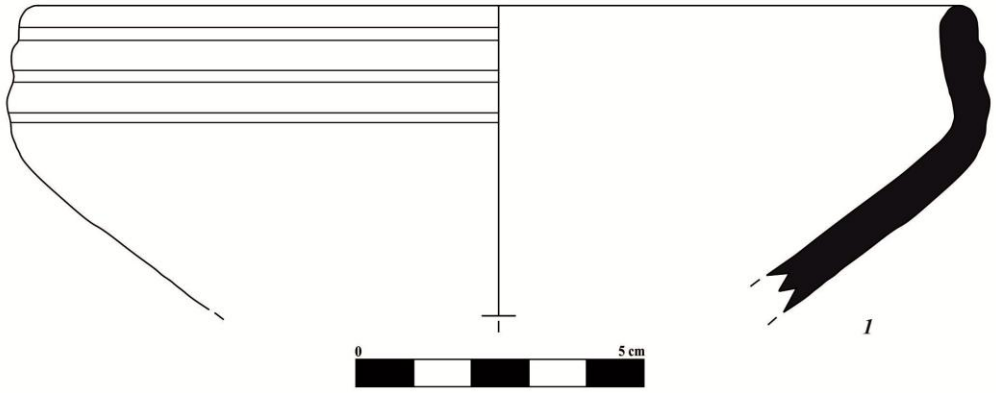

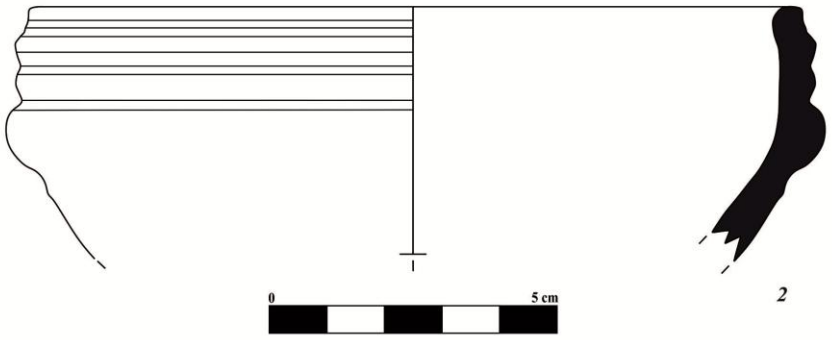
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Orta Assur Seramiği, Çanaklar

Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Orta Assur Seramiği, **1-3.** Çömlekler, **4-8.** Dipler

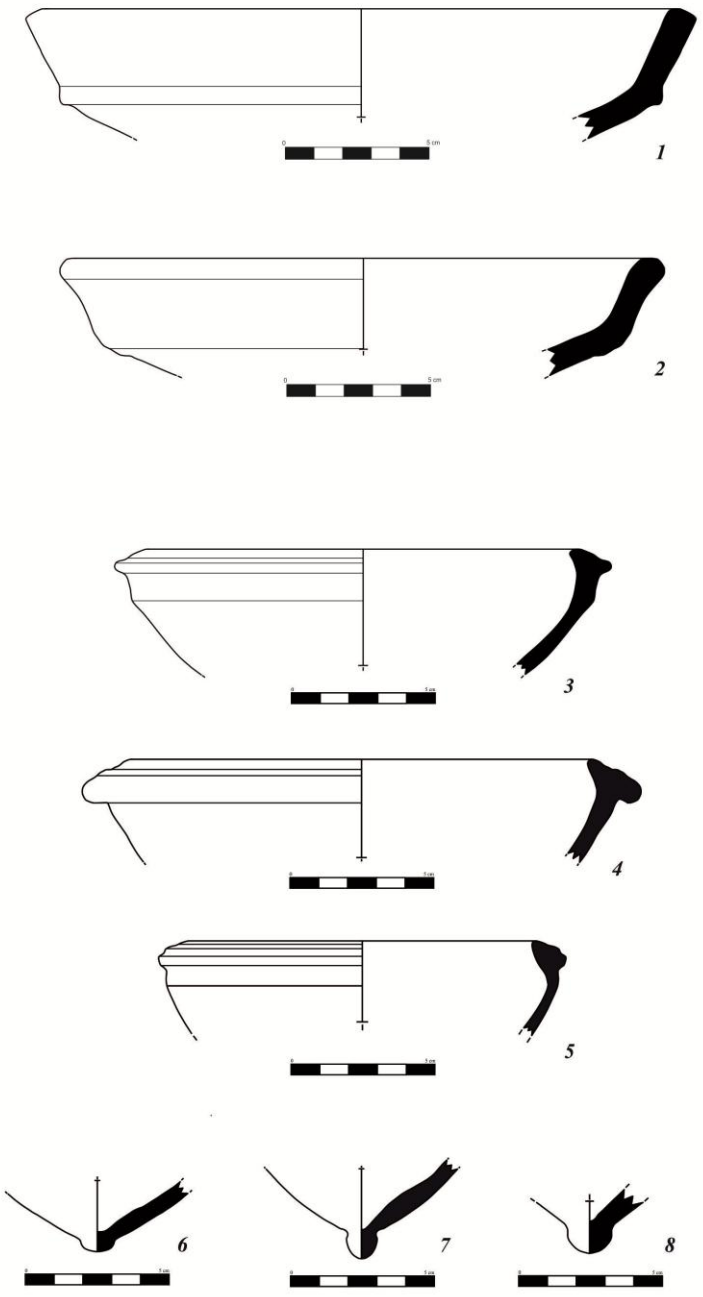
Lev. XVIII

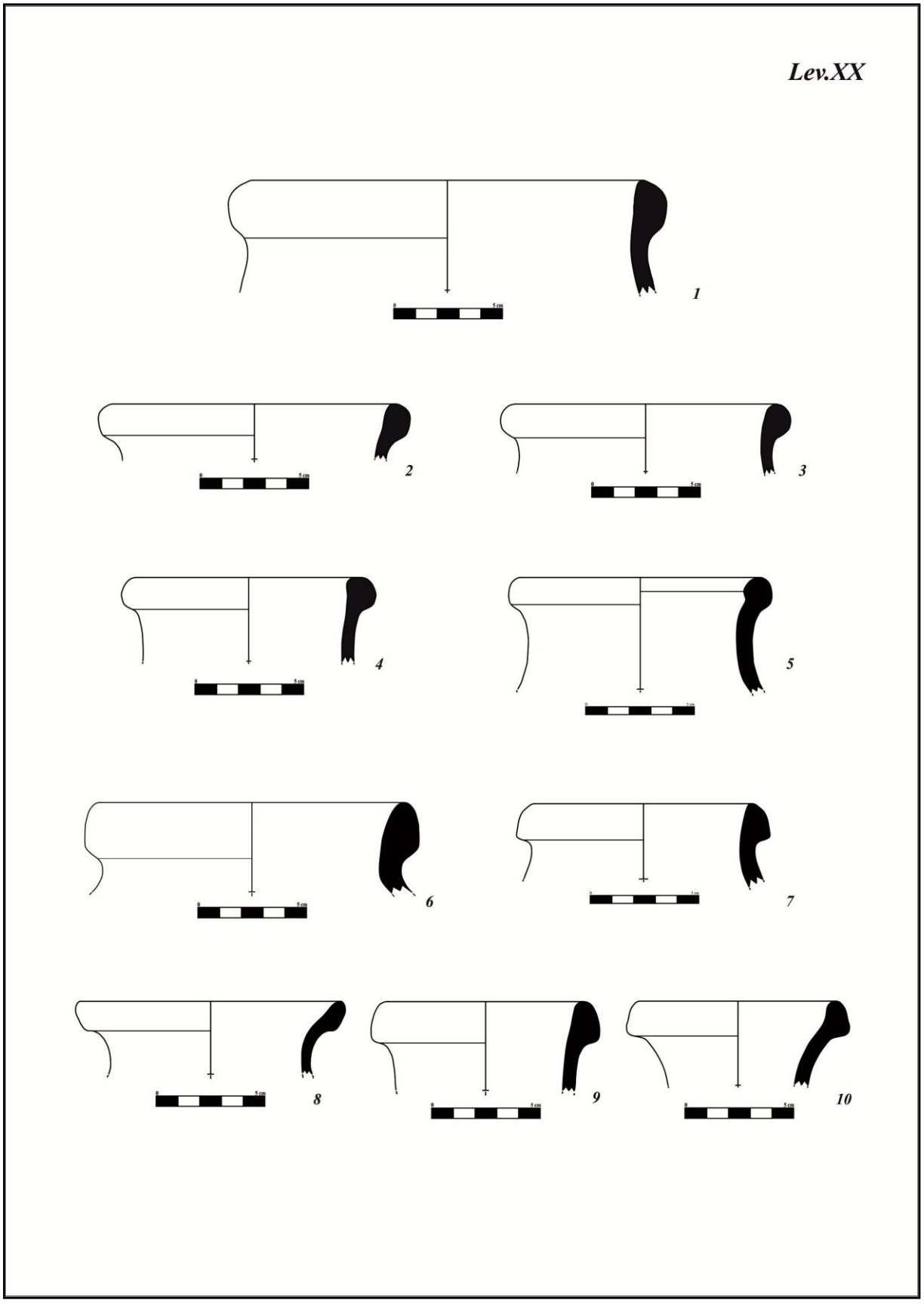

Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Erken Demir Çağ Yivli Seramiği, Kâseler

Lev. XIX

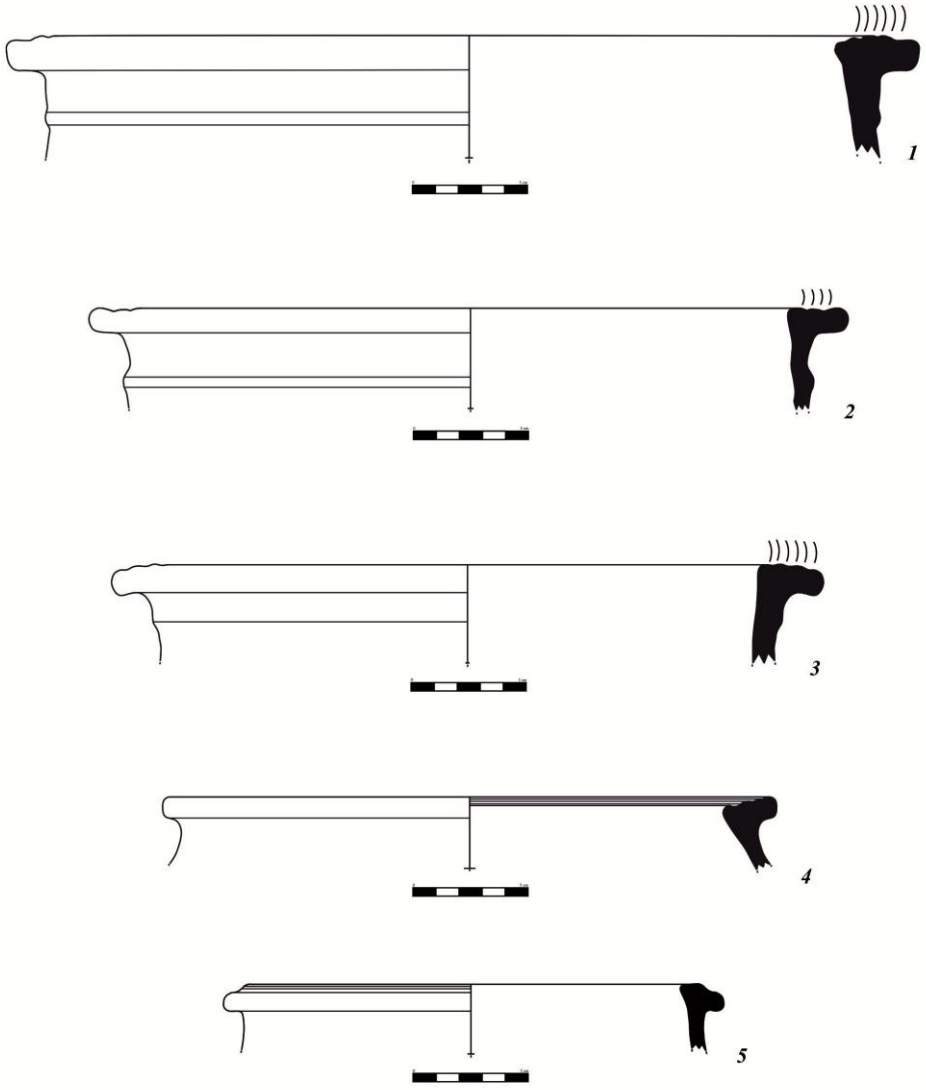

Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Yeni Assur Seramiği, **1-2.** Çanaklar, **3-5.** Kâseler, **6-** Dipler

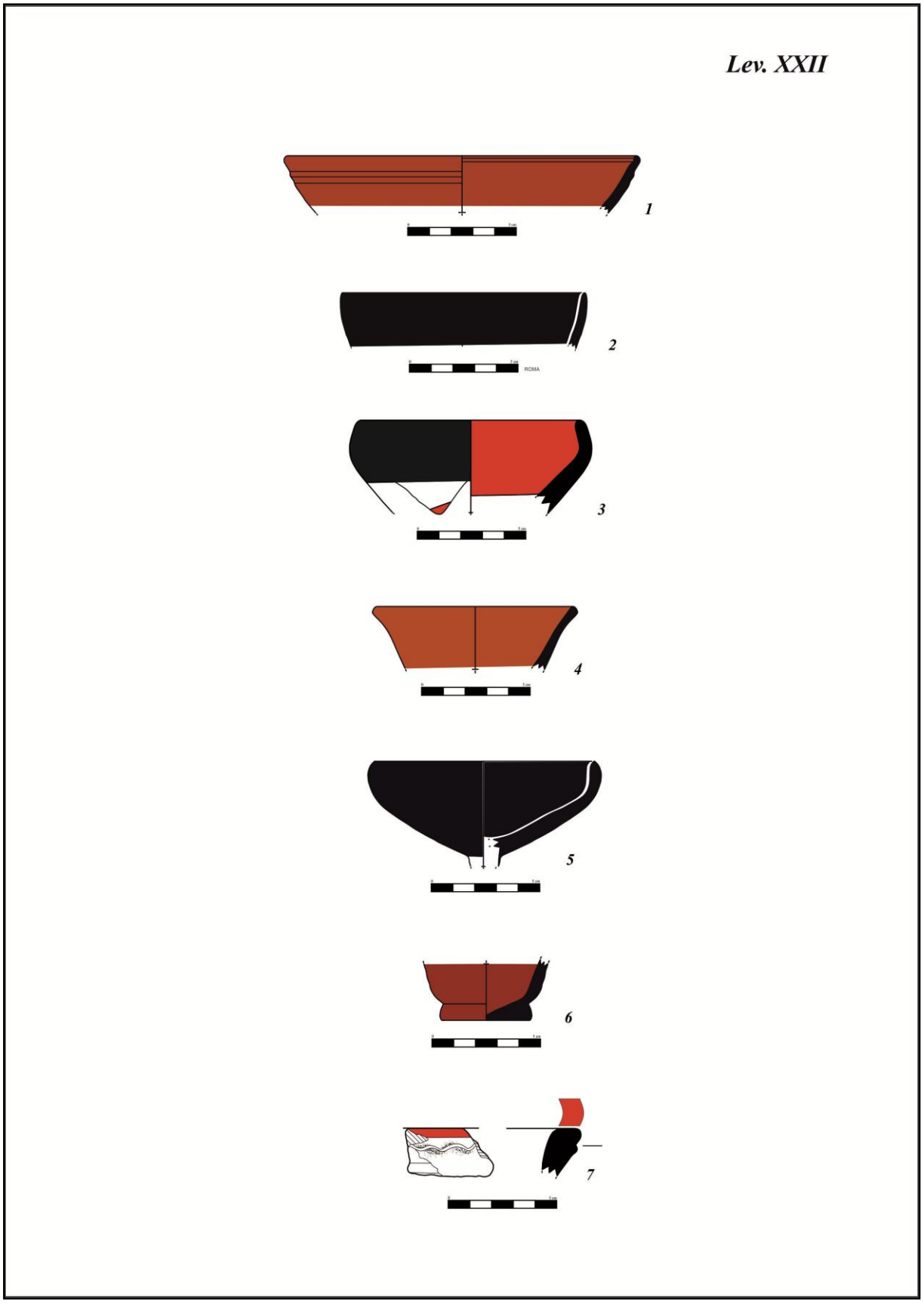

Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Yeni Assur Seramiği, Çömlekler

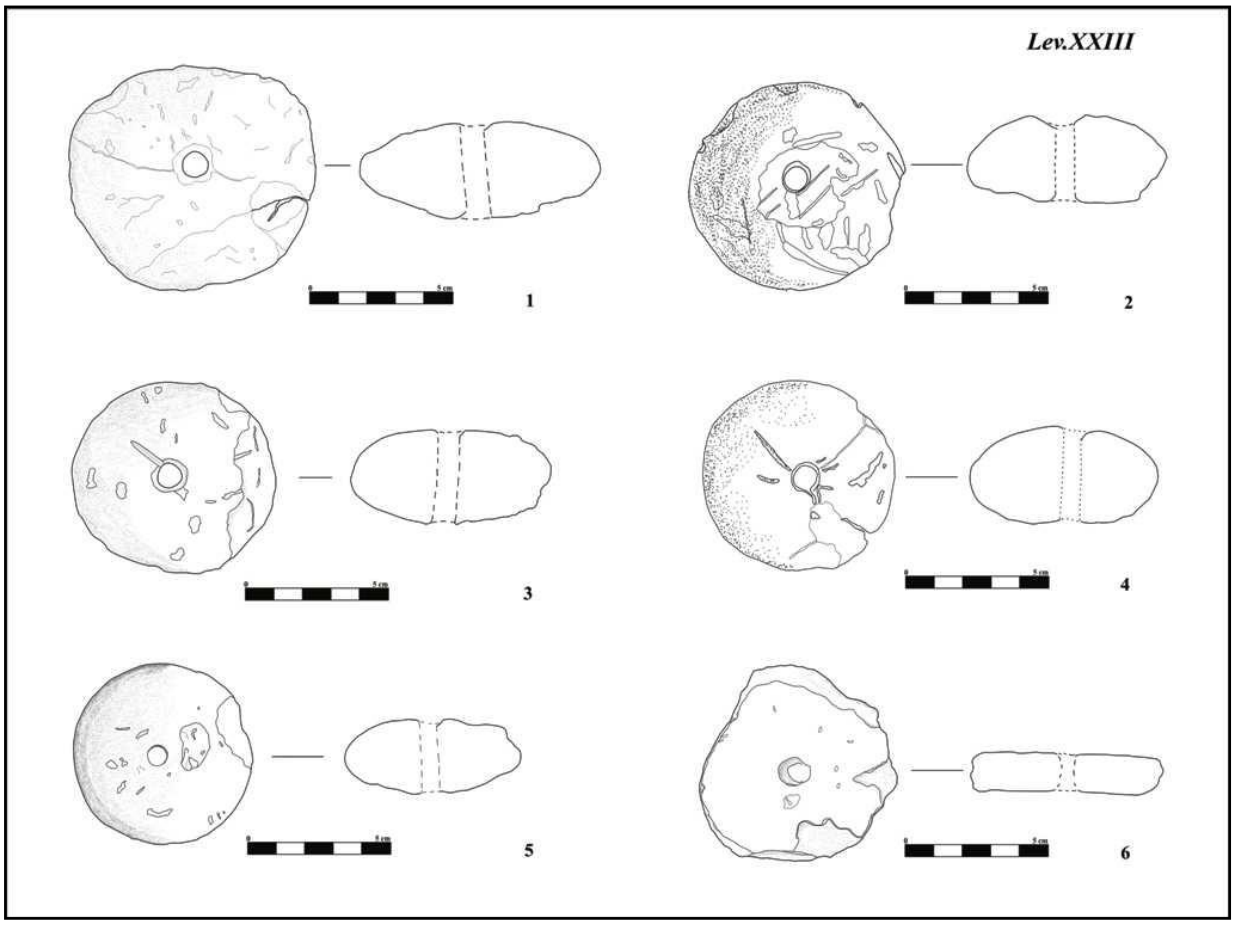
Lev. XXI

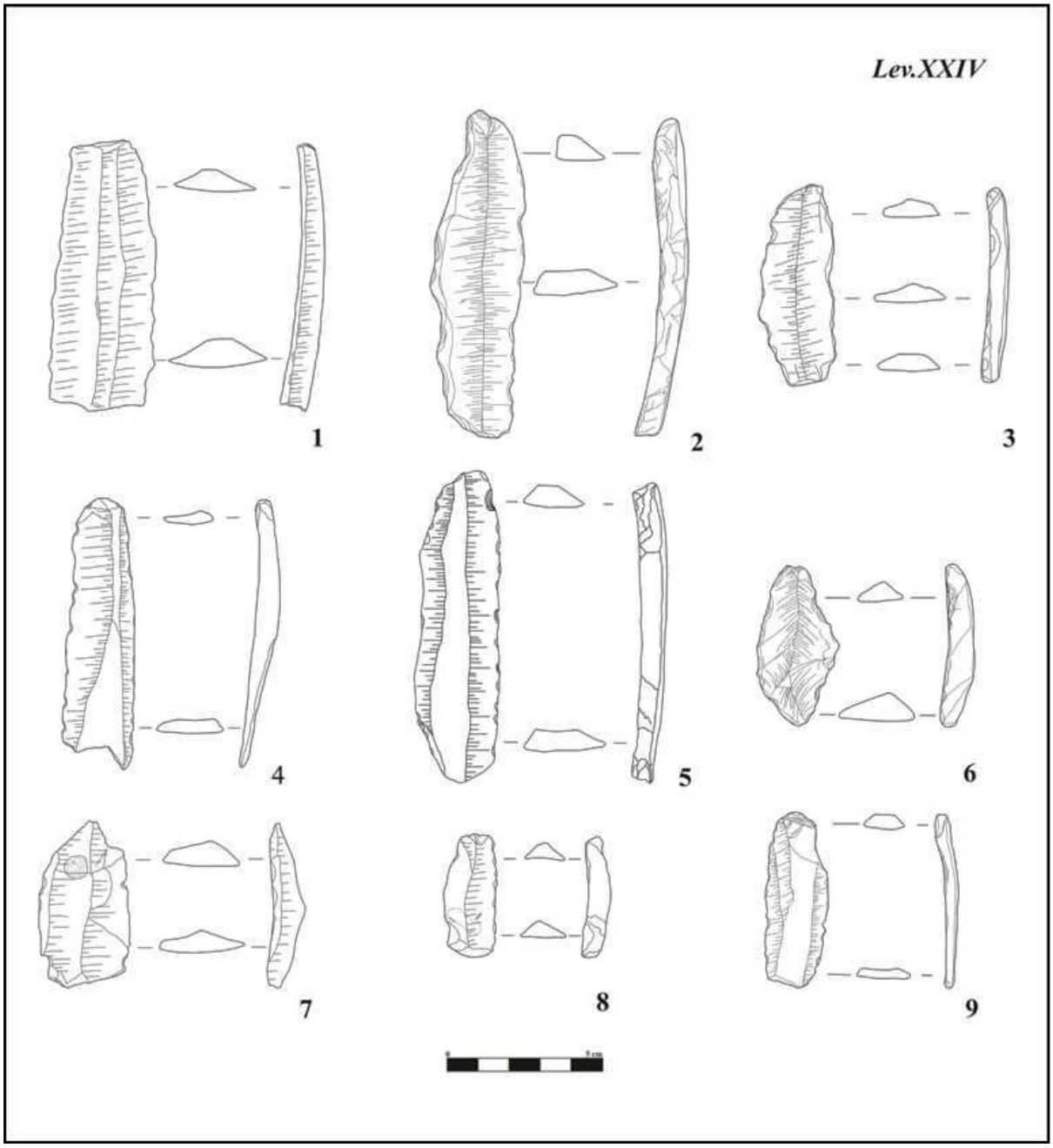
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Post Assur Seramiği, Çömlekler

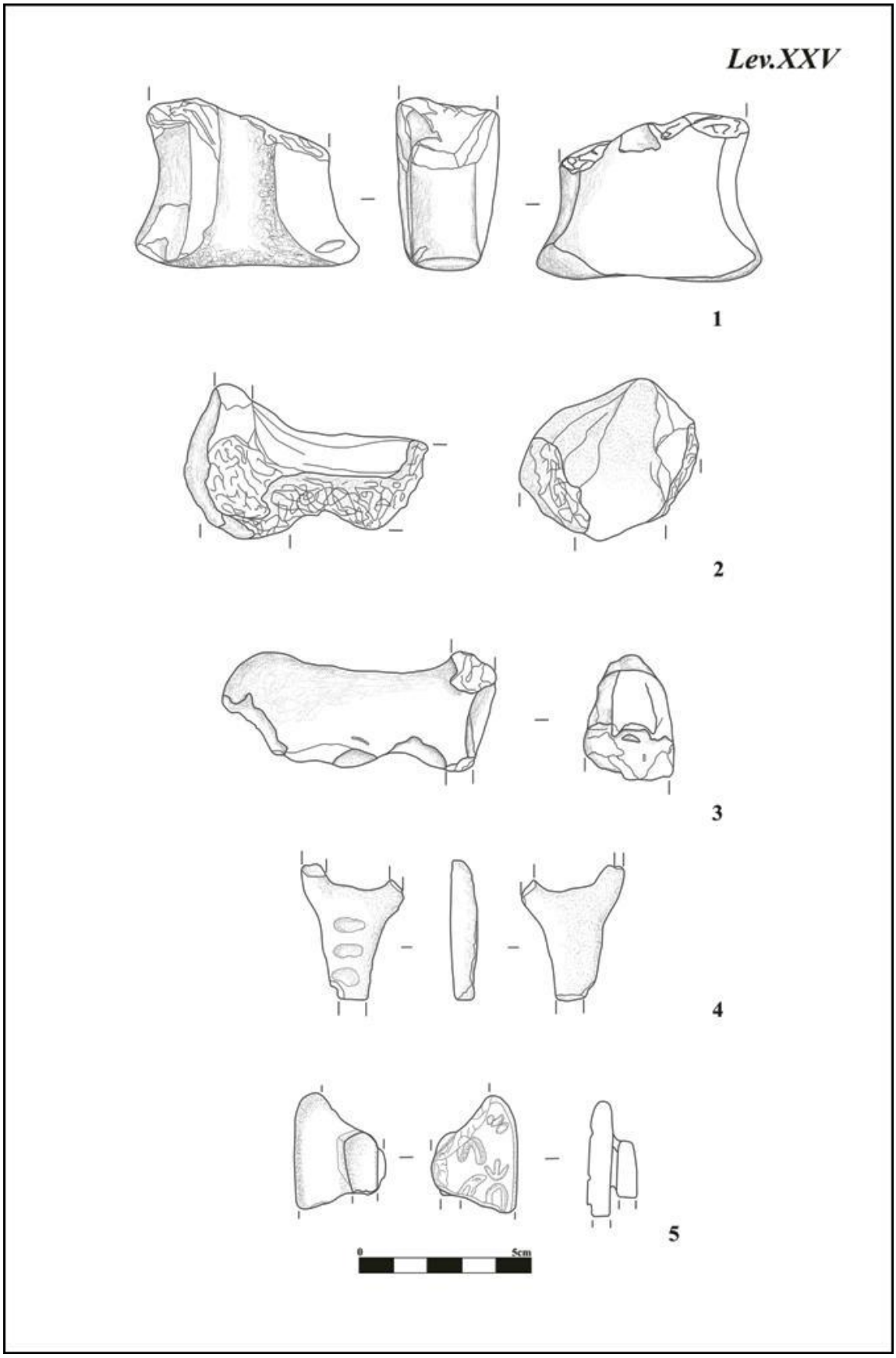
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Hellenistik ve Roma Seramiği, **1-5,7.** Kâseler, **6.** Dip

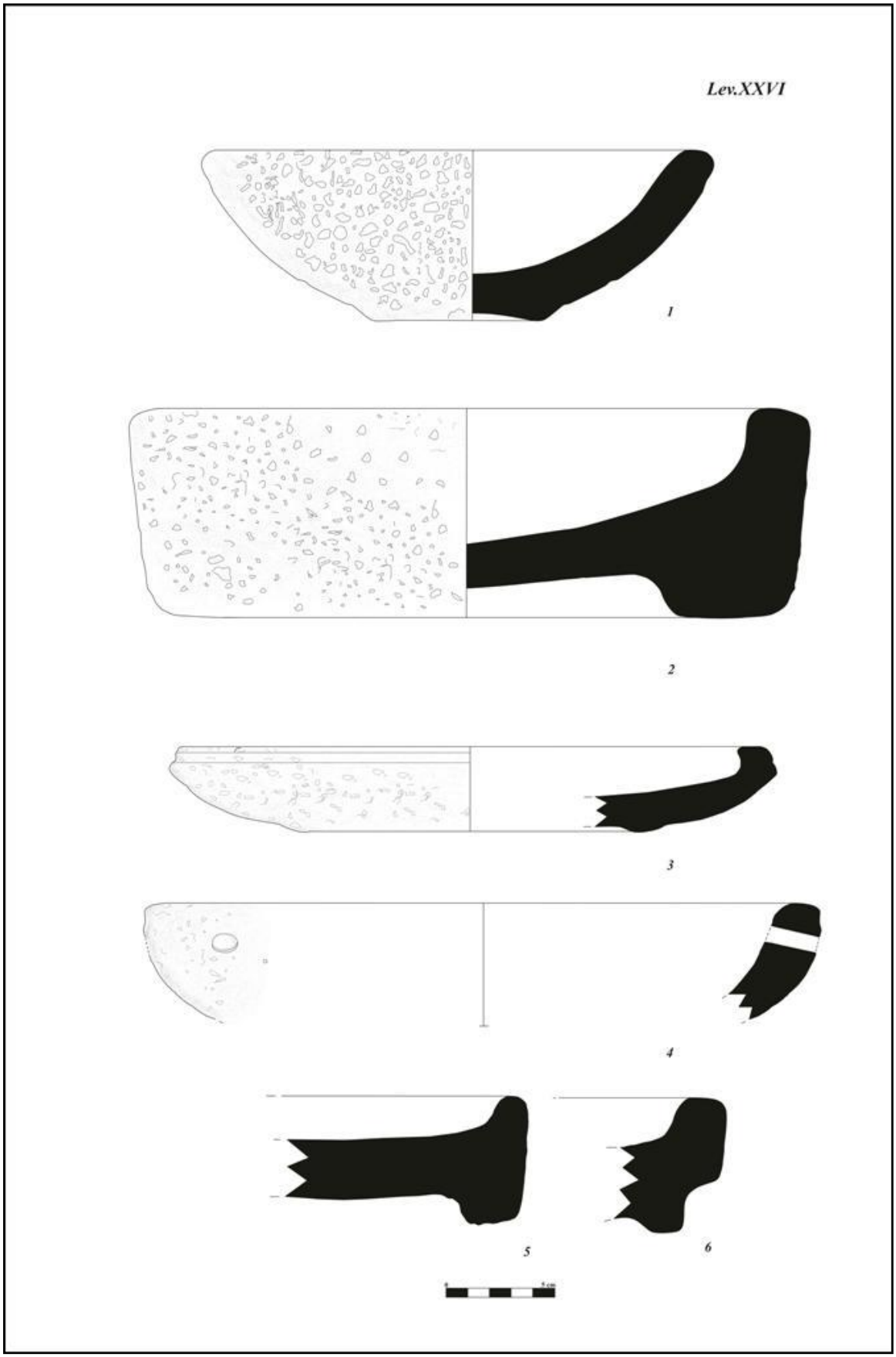
Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Pişmemiş Toprak Ağırşaklar

Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Çakmaktaşı Aletler

Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: 1-4. Pişmiş Toprak Figürinler, **5.** Mühür Parçası

Sultantepe 2011 Yüzey Araştırmaları: Yeni Assur Dönemi, Taş Kap ve Kap Parçaları